

ספר

חיי תמיד

ביאור רחב צח וברור

על

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו

בבית המקדש

על פי חז"ל ורבותינו המפרשים

בחסדי ה' יתברך עלי

אברהם חיים

בלאאמו"ר הרה"ג רבי חנוך העניך שליט"א

אופמאן

בית שמש, סיון ה'תשע"ז

י"ל ע"י

'באר החיים' - המרכז לבית המקדש והמשכן

בית שמש

ידוע מאמר החכם כשם שא"א לבר בלי תבן, כך א"א לספר בלי שגיאות, ע"כ נבקש מכל המעיין בספר שיואיל בטובו לשלוח הארות והערות, חידושים וציונים ומ"מ, וכל דבר המתחדש ומתברר, או תיקונים, וכדומה, אל: 'באר החיים' ת.ד. 8031 בית שמש.

ניתן להשיג את הספר, לבודדים ולכמויות, במס': 05041-94471

להשיג את הספר

קרית ספר:
ר' ישראל נאגר
08-9741760

בית שמש:
אברהם חיים אופמאן
05041-94471

© כל הזכויות שמורות

© כל הזכויות של חלק מהציורים שמורות למכון בהצרות בית ה'. ותשוח"ח.

לתשומת לב

ספר זה בא בזאת בשני אופנים, עבור שני אופני לימוד:

הביאור המופיע בחלק העליון של העמוד, נועד למבקשים ללמוד ולהבין בקלות, בפשטות ובמהירות.

ואילו העיונים הנקראים 'באר התמיד', המופיעים בחלק התחתון של העמוד, נועדו עבור הלומדים המבקשים גם להתעמק בעומק הדברים והשיטות.

עם זאת, כדי שלא להכביד על הלומד, לא הבאנו ב'באר ההיכל' מדי הרבה עיונים ושיטות, רק כפי הצורך ולפי הענין – ו'תן לחכם ויחכם עוד'.

לעיתים הורחבה היריעה, ונכתבו עוד מובאות ביאורים ועיונים. וכן הבנת העניינים ע"פ דרוש ורמז. נקבע מקומם במדור 'אוצר התמיד', שבסוף כל פרק.

חלק מההסכמות ניתנו לספרינו הקודמים, 'באר החיים' ו'היכל ידיד' על בית המקדש.

תשובות ומכתבים ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

תחלה היו' זה אמערה מערה (וויא טעם י"ד 202) גכור ונטל' ק' קיהם אפ"א י"ח
דל"א מעומד והמוכני היו מורדין בגלגל ובבית ראשון לא הי' מוכני
י"ש ר"ח י"ד הספ"ר י"ג י"ק

תחלה היו ב' זה למעלה מזה והוא עשה י"ב סביבות הכיור ונטלו ב' ידיהם ורגליהם
בב"א מעומד והמוכני היו מורדין בגלגל ובבית ראשון לא הי' מוכני
יישר כח על הספר יגל יעקב

ע"י ת"י יומא ל"ח א' שהיו משקעין אותו
כל לילה בים שעשה שלמה
כ"ג י"ג י"ג י"ג

ע"י תו"י יומא ל"ח א' שהיו משקעין אותו
כל לילה בים שעשה שלמה

כ"ג י"ג י"ג י"ג

כשתהי' אי"ה תכנס

דוד בהרה"צ מוהר"ר ישראל מרדכי

זצוקללה"ה טווערסקי

רחוב גבעת משה 10

ראחמיסטרייווקא - ירושלים עיה"ק ת"ו

ת.ד. 6719

בעזה"י אני אכתב תמוז משלך יפה

הנה נאיתי את הקונטרסים על צנין בנן
בית המעבד הכאסון אשר הכרת הנצלה והיקר
אורח אהבתם תמיד אלקיך אביא מתמיד תושבי
העיר בית שמש מתעבד אהרן אלו צולם
והצנין גימטא אעסוק בצנין בנן בית המעבד
בית בין המצרים ואחכא אבנן אהיה, אבאל עפ
אהצתיק והוסף ביאורים ומידושים נאים בצנינים
אלו הנני אברט ליצפה אינו כרוב והפאחה
ונתה ואשגה בקיט ה' ט ימי חיו אהרבא צוד
פעלים אמרה אהבש מרה ואהזכירה נאמהרה ממש
לעפ אבאלו בבמ בית המעבד השליש בבא
המצפה אימצה קיובה
בא/ד אלוהינסקי

ב"ק מרן גאב"ד ירושלים שליט"א

בס"ב
בשמחה הרנינו מצטרף אלברי יציבי הרב הגאון שליט"א
בברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אופמאן שליט"א בביאור
צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ
ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ
מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה
יציבי בית אבותיו יצחק טובי' ווייס

בס"ד

בשמחה הרנינו מצטרף לדברי ידידי הרב הגאון שליט"א
(הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א)

בברכה להרב האברך ר' אברהם חיים אופמאן שליט"א בביאור

צורת בית המקדש הראשון עפ"י מאמרי חז"ל, יזכה להפיץ

ספרו בהצלחה ולהמשיך להרביץ תורה בכתב ובע"פ

מתוך נחת והצלחה בכל דרכיו. והריני חותם באהבה

יצחק טובי' ווייס

ידיד בית אבותיו

RABBI NOSSON HAKOHEN
KOPSHITZ
RABBI OF THE ORTHODOX COMMUNITY
NACHLA UMENUCHA - BET SHEMESH

הרב נתן הכהן קופשיץ
רב דקהילת החרדים
נחלה ומנוחה-בית שמש

בס"ד, יום פ' אשכול

כ"ב 3 האזכרה הישנה הרב אברהם חיים אופמן שליט"א

לפניו
הנחלת אהבת שניך ב"ר החיים אהרן צבי ורח"ל אהרן

בענין צורת הבית הראשון על פי חז"ל ורבותינו המפרשים,
במסגרת וצב צמחו בצב וכו' וכו' אהרן שליט"א

ותע אהרן שליט"א אהרן שליט"א וכו' וכו' אהרן שליט"א

הנחלת אהרן שליט"א וכו' וכו' אהרן שליט"א

כבוד האברך המופלג הרב אברהם חיים אופמן שליט"א

שכטו"ס

קיבלתי את ספרך "באר החיים" שהנך עומד להוציא לאור
בענין צורת הבית הראשון על פי חז"ל ורבותינו המפרשים,
בטוב טעם ודעת וניכר עמלו בזה, והוא נחוץ מאוד.
והגני לברכו שיוכה תמיד לישב באהלה של תורה כל הימים
מתוך שלות הנפש והרחבת הדעת.

הכותב לכבוד התורה ולומדי'ה

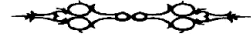
בין המצרים יורה אור לישרים נתן הכהן קופשיץ

דוד צבי שלמה הורונצ'יק

מר אדושיץ

בית שמש

ת.ד. 571

ימי הרחמים והסליחות תשע"ב

בס"ד

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו האברך כמדרשו הרה"ח ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א בן ידידינו הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א אשר זה כמה שנים עוסק במלאכת שמים ומתעסק בקדשים ללבן ולבאר להאיר ולהבהיר את מקום הקודש אשר עיני ישראל משתוקקים לה בית מקדשינו ותפארתנו.

ושמחתי באומרים לי בית ה' נלך שעתה הולך ומדפיס את חיבורו "באר החיים" ביאורים הערות והמחשבות בעניני בית המקדש אשר סידר וערך בטוב טעם ודעת בשפה ברורה ובוודאי יהיה לתועלת לכל אשר יעסוק בהם.

ומדי דברי בו זכור אזכרנו לזקנו האי גברא רבה ויקרא ידידינו הגאון החסיד המפואר רבי יעקב צבי אפפמאן זצ"ל משרידי דור דעה אשר האציל מתורתו ויראתו בעירנו ורבים נהנו ממנו עצה ותושיה.

וזאת הברכה ימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ותזכו לזכות את ישראל מתוך שמחה ונחת בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים ונזכה לאור פניך עלינו אדון נשא בבית נכון ונשא בביאת משיח צדקנו במהרה.

ידוע
כמה ומעלה אלה
3/5
הוא

אהרן בידרמן

בהרה"צ מלעלוב יצוק"ל
רה" מנחת יצחק 15 בית שמש

בס"ד, ר"ח מנחם אב תשע"ב

בין המצרים נשמע המכשר על ההרים

הובא לפני ספר באר החיים בו יבואר ענין צורת בית המקדש הראשון והמסתעף המובא בספר מלכים ודברי הימים והוא מיוסד על פי דברי חז"ל והמפרשים, לתועלת ללומדים ומעיינים להבין הכתובים, וכבר קלסוהו רבנן.

נלקט ונערך במוטו"ד ע"י האברך ברוך הכשרונות הרב אברהם חיים אופמאן שליט"א, מתושבי עירנו שהרחיב והשכיל כיד ה' הטובה עליו להגדיל תורה ולהאדירה.

יהי רצון והימים האלו יהפכו לששון ולשמחה, ומהרה יחוש ויגאלנו ויבנה בית מקדשנו ותפארתנו, ונזכה ונחיה ונראהו עין בעין בשובו אל נוהו.

הס' הי"א
בהרי"צ ה"א
ל' 33

BENAYAHU YSAHAR SHMUELI

Yeshivat Hamekubalim "NAHAR SHALOM"

בניהו יששכר שמואלי

ישיבת המקובלים "נהר שלום"

א/כ כ ה'שלום

מכתב דרכה
ו
ז

ראיתי שנינו חשבונו המצב על עיני היה מקדשו
 ורפאיתנו ושם "יצר הרע" סובב ויחלק
 על מסנת אצות וצוה עני בהתק
 השן ליבינו הרופח אהבך כמפני החכם
 כ'ה' אהבה חיים אלהים שלום שיש כירוש
 (אלה וצדיק נפלאים מתקום אהבך מניח צדיק
 אלפי עין האהבה אלה אלה חלק גדול
 המקדש לקרה האלה וכידוע למסכתו מחבריו
 שמפניו גזען עי וכתם שומר חוסקים כלם
 עיפה באים אל היה המקדש שנינו ישר
 מקרים ומאמנים אל

נבוק על חרב המחבר שיפולו מצותיו חזק
 ויפס אהבה חכם ותלמידי ותקד האלה
 על אלפי ישרים ישרים ויפולו אמן

החוקר אהבה חכם

Shmuel Brandsdorfer

Rabbi & Head of
Kollel "Bnei Yerushalayim"

24 Harav Mibrisk St.
Beit Shemesh
E. Israel

שמואל בראנדסדארפער

מו"ץ בהעדה החרדית
ראש כולל אברכים להראה
"בני ירושלים"
בעידיית בית שמש
רח' הרב מברסק 24
בית שמש

בס"ד

יום ג' לס' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו'
כ"ו מנ"א תשע"ב

בא לפני האברך כמדרשו, חוב"ט, הרה"ח רבי אברהם חיים אפפמאן שליט"א, בן ידידי הרב החסיד רבי חנוך העניך שליט"א, מפק"ק בית שמש ת"ו, ובידו הספר העומד לצאת לאור בעניני ביהמ"ק הראשון, והספר מדבר בעד עצמו, בהיותו קילורין לעיניים הן בחלק הביאור והן בחלק העיונים, והוא מיוסד ע"פ דברי חז"ל ורבותינו המפרשים, ובוודאי ישמח לב מבקשי ה', דורשי ה' המחכים לבנין אריאל, לעסוק בעניני המקדש ולהתכונן לקראת הבית השלישי שיבנה במהרה בימנו.

בעזרתו של הספר הנוכחי, יוכל כל לומד, וכל מלמד, למן בני תורה ועד תינוקות של בית רבן, לבוא בשערי המקדש ולהבין רזיו וצפונותיו, ע"פ פשט וע"פ עמקות. כאשר תחזינה עיני כל לומד – אשר נהורא נפיל בבי מדרשא.

ולא באתי, כי אם להעיד על הרב המחבר שליט"א, על שהנני מכירו ומכיר את המשפחות החשובות, תושבי קרייתנו המעטירה, אשר מדובר על יראי ה' וחושבי שמו לתפארת ולתהילה – ואשרי חלקו שזכה להעמיק בענין גדול זה ולזכות את הרבים כפי מידתו. ואמינא לפעלא טבא יישר, ומאת ה' ישא ברכתו לטב ולחייך ולשלם.

בכל חותמי ברכה, לכבוד התורה ולומדיה

שמעון בראנדסדארפער
גראדאטירטער רב

הרב שמואל חיים דומב
רב ביהכ"נ חניכי הישיבות הגבעה הדרומית
מו"צ וחבר ביה"ד מודיעין עילית
ומו"ל משך חכמה השלם

יום ג, כג תשרי – אסרו חג – תשע"ג

מכתב ברכה

למע"כ האברך כפשוטו ומדרשו, חו"ב טובא הרה"ג המופלג ר' אברהם חיים אפפמאן שליט"א. לשמחה ולעונג היה לי לעבור בין בתרי חבורו החשוב "באר החיים", ובו ביאר ופירש בטוב טעם ודעת צורת בנין בית המקדש הראשון.

"ומלאכה" שיש בה גם "חכמה" עשה, לבאר ולפרש "חכמת שלמה – ומלאכת שלמה", עפ"י מדרשי חז"ל ומפרשי התנ"ך הראשונים והאחרונים.

בתוספת "מקלעות" – ציורים, ו"פטורי ציצים" – פרחים (מלכים א' י, יח), להמחיש לכל לומד את תבנית ומעשה המקדש.

ובטוחני שכל מי שילמד בספרו ידלה מ"באר החיים" – "מי באר" מתוקים ומשיבי נפש. וכבר האריך הכהן הגדול מאחיו מרן ה"חפץ חיים" בגדל חיוב ולימוד סדר קדשים, שבזה שירבו העוסקים תבוא במהרה הגאולה.

ולשון הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה הלכה ד', "בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים. וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל".

ומעתה אם כן חובה גם ללמוד ולהתעסק לדעת צורת בנין בית ראשון. [וראה בתפארת ישראל בבוועז ריש מסכת מדות, בשם הר"מ נכתבה מסכת מדות כדי שגדע איך לבנות, ועי"ש מהא דבית שלישי יבנה בידי שמים, עי"ש. וקצת קשה מדוע הר"מ לא הוסיף שגם מפורש בספר דברי הימים. ובמלבי"ם דבה"י ב' ג ג-ד, כתב שעזרא בא לפרש דברים הסתומים והחתומים שבספר מלכים, או להוסיף דברים שלא נזכרו שם, וכן בסיפור בנין הבית לא כתב רק דברים שנתחדשו לו, וכו', עי"ש].

והנני לברכו שיזכה שיפוצו מעינותיו להגדיל תורה ולהאדירה

הכותב למען עמלי התורה ושוקדיה

ותחזינה עינינו ארמון על משפטו במהרה

שמואל חיים דומב

יצחק ישעי' זי"ס רב זאב"ד "נוה אחיעזר"

רח' עזרא 46 בני ברק 5706326-03

בס"ד, יום א' לסדר 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' שנת 'שם משכן הוי-ה' [תשע"ו] לפ"ק.

מכתב ברכה

שמח לבי בראותי את הספר הנפלא היכל ידיד, והוא חיבור מקיף על כל ענייני בנין בית המקדש השני, וכולל בתוכו ביאור מקיף על כל משניות דמסכת מידות, מלוקט מכל הספרים העוסקים בנושא נכבד זה, בתוספת נכבדה שהוסיף הרב המחבר, מעשה ידי אמן, ה"ה האברך היקר, הרב הגאון המופלג בתורה ויראה, כמוהר"ר אברהם חיים אופמאן שליט"א, אשר ידעתי מנעוריו שהיה לבו בוער לרדת לשרשי מצוה חביבה זו של בנין בית המקדש ומידותיו. ובוצין מקיטפיה ידיע, שהשקיע עצמו במשך השנים לעמול להבין ולהשכיל בפרטי מצוה זו על כל פרטיה ודקדוקיה. וכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא בספרו הקודם באר החיים על תבנית בית המקדש הראשון, שנתבארה בספר מלכים ודברי הימים. וכעת המשיך במלאכת הקודש, טרח ויגע כדי מידתו, בכפלים לתושיה, בענייני בנין בית המקדש השני.

והנה הרב הגאון המחבר שליט"א הרחיב והעמיק בספרו, ונכנס לפרד"ס כל ענייני בית המקדש, טרח ויגע ויצא בשלום, שליקט מלא הטנא ביכורי פירות הפרדס. דלה דלה מהנהר היוצא מבית קדשי הקדשים, ושם בכליו מפירות גפן הזהב שעומדת על פתחו של היכל, וכל עלה גרגיר או אשכול שמצא, הביא ותלה בהיכלו אומר כבוד, היכל עולמים. הפליא לעשות.

והנה לאו אורח ארעא למי שלא ראה את החידוש, ולא השקיע עצמו במקצוע קשה זה, שיבוא ויעיד על החידוש, היצירה הנפלאה שיצאה מתחת יד הרב הגאון המחבר שליט"א. אך זכרתי לו אהבת קדומים, כד הויה טליא, ולכן לא יכלתי לסרב ולהשיב פניו ריקם, לבקשתו שאהיה מהמברכים אותו בברכת החידוש. על כן אמינא אבוא בברכת הדיוט קלה: 'יהי רצון שתזכה להמשיך ולישב על התורה והעבודה מתוך נחת והרחבה, ומתוך בריאות ואושר, ויפוצו מעיינותיך הוצה, ותזכה לחבר חיבורים נוספים במקצוע זה ובמקצועות אחרים, לחדש ולירד לעומקה של הלכה ולאמיתה של תורה, ויהיו ספרך מתקבלים ומפיצים את העיסוק בתורת הבית. ונזכה בקרוב כולנו יחד לראות בבנין שלם בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן סלה.'

כעתירת המשתאה מיפי מלאכת הספר מתפלל להצלחתו כל הימים

י'מק י'רע' ו'י'ס

ברכת אבי מורי שליט"א

א' אלול תשע"ו פה בית שמש עיר התורה

אודה השם בכל לבב בסוד ישרים ועדה על אשר זיכני לראות מפרי עמלו של בני בכורי יקירי מחמד עיני ולבי הרה"ג ר' אברהם חיים שליט"א עולה על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן.

עיינתי בחיבורך הגדול על מסכת תמיד אשר בשם "חיי תמיד" יקרא, ומה מאוד שמח ורחב לבבי בראותי אותך ב"ה מעלה על הכתוב מנחת עשיר מלאכת מחשבת דבר דבור על אופניו לבאר את מסכת תמיד לפי שיטות הראשונים והאחרונים בטוב טעם ודעת, וכאשר ידעתך ביגיעתך הגדולה והעצומה זה שנים ברוחב ועומק הסוגיות לפרטי פרטיהם עד אשר ערכת שלחן מגדים לכל בית ישראל בלשון צח ונקי השווה לכל נפש. וב"ה הפלאת לעשות בהשכל וחכמה רבה וביראה הקודמת לחכמה לברר וללבן כל דבר ודבור, ולהראות מקור טהור בכל העניינים מדברי הגמרא ושיטות רבותינו, וזה מתוך שימוש חכמים ועמל רב.

ויתן השי"ת שיפוצו מעיינותיך חוצה להרבות פעלים לתורה ולזכות את הרבים לשמחת לב כל דורשי השם המצפים לראות בבניין בית תפארתנו.

ויה"ר שתזכה להמשיך להיות דבוק בעמלה של תורה ולהוציא לאור עולם עוד ספרים לעשות נחת רוח לבורא כל העולמים, ולהאיר עיניהם ולשמח את לבבם של כלל ישראל בהבנת התורה"ק בעזרת השי"ת.

בהודאה להשי"ת על כל הטובה אשר גמלני

ובברכת כתיבה וחתימה טובה

אביך המאחל באהבה רבה

תוכן העניינים

הקדמה..... כז

פתיחה..... לא

גמרא * מדרש תנחומא * רבינו בחיי * התוספות יום טוב * האדר"ת *
החפץ חיים * מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

מסכת תמיד..... מא

מסכת תמיד פרק א..... מא

משנה א..... מא

השמירה בבית המקדש * מצוות השמירה * הלכות השמירה * בית אבטינס *
בית הניצוץ * בית המוקד * הכהנים שומרים בשלשה מקומות * הלויים
שומרים בעשרים ואחד מקומות * בית אבטינס ובית הניצוץ הם עליות *
צורת בית המוקד * אלו כהנים שומרים * אלו כהנים יושנים בבית המוקד
* מפתחות העזרה * לא יושנים בבגדי כהונה * המקוה למטה * בית
הכסא של כבוד * שער טדי

משנה ב..... נח

תרומת הדשן * טובל מוקדם * הממונה * מתתיא בן שמואל * מתי בא
הממונה * קריאת הגבר * שני פירושים מהו קריאת הגבר * הממונה בא
ודופק * מי שטבל יבוא ויפיס

משנה ג..... סב

הכניסה מבית המוקד לעזרה * מקום המפתח * אבוקות של אור * אכסדרא
בית עושי חביתין * שלום הכל שלום * עשיית החביתין *

משנה ד..... סט

המזבח * הכבש * מחתה * סדר תרומת הדשן * מקום המחתה * מוכני
לכיוור * הגיע עת * קידוש ידים ורגלים * הכיוור * מחתת הכסף *
המאוכלות הפנימיות * ושמך אצל המזבח * מקום שנותנים את מוראות
העוף ודישון מזבח הפנימי והמנורה

נספח לפרק א..... פה

קרבן תמיד * עבודת הקרבנות * חשיבות בני ישראל * עליך יזרח ה'

וכבודו עליך יראה * ספר תורת העולה להרמ"א * השמירה בעשרים וארבע מקומות * השמירה גם על ידי כהנים וגם על ידי לויים * תולדות יעקב יוסף * אגרא דכלה * בית המוקד * כ"ד משמרות כהונה * מצאו נעול * אבל אם פתוח * תרומת הדשן * סדר הפיס * מנחת חביתין * תרומת הדשן * זאת תורת העולה * טעם שצריך להזכיר לכהן שלא יגע בכלי עד שיקדש ידים ורגלים מהכיור * הלכות קידוש ידים ורגלים * הכיור * מי הכיור

מסכת תמיד פרק ב..... קיז

משנה א..... קיז

ראוהו אחיו שירד * רצו ובאו * קידוש ידים ורגלים * מגרפות * צינורות * הזזה לצדדי המזבח * סונקין

משנה ב..... קכו

התפוח * אפר * שלש מאות כור * ברגלים * תפוח גפן ופרוכת * עלה * גרגיר אשכול

משנה ג..... קלב

חללו מעלין הגזרין * סידור המערכה * העצים הכשרים למערכה * תאנה * אגוז * עץ שמן * מלח על הכבש

משנה ד..... קלז

אופן סידור המערכות על המזבח * שלש המערכות * מערכה גדולה * מערכה שניה לקטורת * מערכה לקיום האש * מערכה רביעית ביום הכיפורים * ראשי העצים הפנימים של המערכה הגדולה נוגעים בתפוח * אליתא * שני גזרי עצים

משנה ה..... קלח

ברירת עצי תאנה יפים עבור המערכה השניה * מערכה שניה לקטורת * מקום מערכה זו * בעומד * כמות הגחלים * שני בויכי לבונה בשבת * החזרת האברים והפדרים שלא נתאכלו מבערב * הדלקת המערכות באש * יורדים ללשכת הגזית לעשות פיס * לשכת הגזית * שלשה בתי דינים

נספח לפרק ב..... קמז

טעם מדוע הולכים לקדש ידים ורגלים בריצה * גפן רומז לכנסת ישראל

טעם למספר שלש מאות * מעשה הפרוכת * שער הדלק * היכן הוא מקום העצים * מצות הדלקת אש על המזבח בכל יום * שני גזירי עצים * שתי מיני ישיבות * לשכת הגזית * בסילקי גדולה

מסכת תמיד פרק ג ..... קפה

משנה א ..... קפה

בואו והפיסו * סדר הפייסות * אופן עשיית הפייסות * שלש עשרה זוכים בפיס הזה * שחיטה * זריקה * דישון מזבח הפנימי * דישון המנורה * ששה כהנים זוכים בהעלאת אברים לכבש

משנה ב ..... קע

צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה * ברקאי * האיר פני כל המזרח

משנה ג ..... קעב

צאו והביאו טלה מלשכת הטלאים * מקום לשכת הטלאים * ארבע הלשכות בבית המוקד * לשכת הטלאים * לשכת החותמות * החותמות * גניזות אבני המזבח ששקצו מלכי יון * לשכת בית המוקד * יורדים למקוה * לשכה שעושים בה את לחם הפנים * התנור בבית המקדש הוא ממתכת

משנה ד ..... קפג

לשכת הכלים * הוצאת תשעים ושלושה כלי כסף וכלי זהב מלשכת הכלים * חשבון תשעים ושלושת הכלים * שתי שולחנות * השקו את התמיד בכוס של זהב * בדיקה ממום לאור האבוקות

משנה ה ..... קפה

מי שזכה בתמיד * בית המטבחים * בית המטבחים * עמודים ננסין * רביעין של ארז * אונקליות * הפשט * שולחנות * הטבעות * צורת הטבעות

משנה ו ..... קצד

הכהנים שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה * ארבעה כלים * טני * כו * שני מפתחות * יורד לאמת השחי * פותח כיון

משנה ז.....**קכז**

תאים * שני הפשפושין * פשפש צפוני * פשפש דרומי * אופן פתיחת
ההיכל * נגר * פותחות * קול שער הגדול שנפתח

משנה ח.....**קכח**

מיריחו היו שומעים * קול פתיחת שער ההיכל * קול המגריפה * שלש
מיני מגריפה * צורת המגריפה * קול המוכני * מהו מוכני * צורת
המוכני * קול גביני כרוז * קול החליל * צורת החליל * קול הצלצל *
צורת הצלצל * קול השיר * קול השופר * הקול של הכהן גדול כשמזכיר
את השם ביום הכיפורים * ריח פיטום הקטורת * הר מכוור

משנה ט.....**קכט**

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי * סדר דישון מזבח הפנימי * מניח את הטני
* חופן ונותן לטני * באחרונה מכבד את שאר הדשן לטני * מי שזכה
בדישון המנורה * אופן עמידת המנורה * שני נרות מזרחיים * נר המערבי
* מדשן את השאר * סדר דישון המנורה * מלקחיים * מחתה * כוז *
ספוג * יש אבן לפני המנורה שבה שלש מעלות

נספח לפרק ג.....**קכז**

סדר הפיס * מנחת חביתין * סדר עשיית החביתין * הרואה אומר ברקאי
* שבחברון * סדר עשיית ואפיית לחם הפנים * נתינת לחם הפנים על
השולחן * חלוקת לחם הפנים * כלי השרת * תשעים ושלשה כלי כסף
וכלי זהב * הטבעות לשחיטת התמידים * בלגה * בענין התאים לפי שיטת
הרמב"ם * המגריפה * קול הכהן גדול * שמיעת קולו חוץ לדרך הטבע *
עזים בהר מכוור * מנורה * שולחן * לחם הפנים * מזבח הקטורת *
ביאור המשנה של דישון המנורה לשיטת הרמב"ם * שורש ענין הדלקת נר
חנוכה למטה מעשרה טפחים, מהמדרגות למנורה בבית המקדש

מסכת תמיד פרק ד.....**קכט**

משנה א.....**קכט**

סדר הקרבת קרבן תמיד * לא היו כופתין את הטלה * עקידת יצחק בן
אברהם * הטבעות * הטבעת ששוחטין בה את קרבן תמיד של שחר *
הטבעת ששוחטין בה את קרבן תמיד של בין הערבים * שחיטה * קבלה *
מקום זריקת הדם במזבח

משנה ב ..... **רפ**

סדר הפשט וניתוח * לא היה שובר את הרגל * ערכובו * ננסין * חזה * ראש * כרעים * והקרב והכרעים ירחץ במים * מרק את ההפשט * הלב * ידים * רגל הימנית * פדר * קרביים * כרס * לשכת המדיחים * השולחנות

משנה ג ..... **רצד**

לקח את הסכין * ריאה * כבד * אצבע הכבד * חזה * דופן הימנית * שדרה * שתי צלעות רכות * כבד * גרה * שתי צלעות * קנה * לב * דופן השמאלית * טחול * עוקץ * אליה * שתי כליות * רגל השמאלי * נמצאו כולם עומדים בשורה * הראש והרגל * חוטמו * קרניו * פדר * שתי ידים * בית עורן לחוץ * בעוקץ וברגל * בחזה ובגרה * בשתי דפנות * קרביים הנתונים בבזך * כרעים * סולת * חביתין * יין * מחצי הכבש ולמטה במערבו * מלח * הלכו לקרוא קריאת שמע * בשלשה מקומות נמצא המלח

נספח לפרק ד ..... **שמ**

עקידת יצחק בן אברהם * זכרונות * מהלכות הקרבנות * שתי מתנות שהן ארבע * מנחת חביתין * מצוות מלח

מסכת תמיד פרק ה ..... **שכא**

משנה א ..... **שכא**

אמר להם הממונה * ברכו ברכה אחת * אהבת עולם * עשרת הדברות * שמע * והיה אם שמוע * ויאמר * אמת ויציב * רצה * ברכת כהנים * בשבת מוסיפין ברכה למשמר היוצא * וזה הסדר שאומרים

משנה ב ..... **של**

חדשים לקטורת בואו והפיסו * מי מעלה אברים מהכבש למזבח

משנה ג ..... **שלב**

חזנים * פנחס המלביש * בגדי כהונה * חלונות לבגדי הכהונה * צורת החלונות * לכל בגד ובגד יש תיק

משנה ד ..... **שלד**

מי שזכה בקטורת * כף * צורת הכף * הכמות שיכול להיכנס לכף *
בתוך הכף יש בוך * הבזך מלא וגדוש קטורת * כיסוי * מטוטלת

משנה ה ..... **שלו**

שלש מערכות במזבח החיצון * מחתה * צורת המחיתה * מי שזכה במחיתה
* מחתה מכסף * חתיית הגחלים מהמזבח החיצון * מחתה מזהב * אמת
המים העוברת בעזרה * פסכת * צורת הפסכת * שתי שרשרות *
שלשת הדברים שעושים עם הפסכת * כופים על גחלים בשבת * כופים
על שרץ * מורידים את הדשן מהמזבח על ידי הפסכת

משנה ו ..... **שדמ**

הגיעו הכהנים שזכו בקטורת ובמחיתה אל בין האולם ולמזבח * המגריפה
השלישית * זריקת המגריפה * קול המגריפה * סימן לשלשה דברים *
כהן ששומע את קול המגריפה * לוי ששומע את קול המגריפה * ראש
המעמד * שער המזרח

נספה לפרק ה ..... **שמח**

טעם ענין קריאת עשרת הדברות * הון עשיר * ברכה למשמר היוצא *
נוסח הברכות בבית המקדש * הלכות בגדי כהונה * תרקב גדול * קטורת
* סדר והלכות המעמד

מסכת תמיד פרק ו ..... **שסג**

משנה א ..... **שסג**

התחילו הכהנים שזכו בקטורת ובמחיתה, לעלות בשנים עשרה המדרגות
העולות אל האולם * הכהנים שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה מקדימים
לפי הכהנים הנזכרים * לוקח את הטני * השתחוה ויצא * מקום שפיכת
דישון מזבח הפנימי * נבלע בארץ * טני * אופן ההשתחוואה * הטבת
המנורה * לוקח את הכוז * השתחוה ויצא * מקום שפיכת דישון המנורה
* נבלע בארץ

משנה ב ..... **שעב**

מי שזכה במחיתה * אופן הנחת הגחלים על מזבח הזהב * מרדדן על ידי
תחתית המחיתה

משנה ג.....שער

מי שזכה בקטורת * מוציא את הבוץ מתוך הכף * נותן לאוהבו או לקרובו * מלא חפניו קטורת * ישימו קטורה באפיך * ברך ה' חילו * חדשים לקטורת * מלמדים אותו איך להניח את הקטורת * הממונה אומר לו הקטר * מקטיר את הקטורת * השתחוה ויצא * סדר הקטרת הקטורת

נספח לפרק ו.....שפב

הטבת נרות המנורה מפירוש המשניות להרמב"ם * נר המערבי * חנוכה ופורים * קינסא * היה יודע ברוח הקודש שהוא חי * דמות דיוקנו של אביו * מסירות נפש * באש אתה עתיד לבנותה * טעם להפסק בין הטבת חמשת הנרות להטבת שתי הנרות * מזבח הפנימי

מסכת תמיד פרק ז.....שצט

משנה א.....שצט

כאשר הכהן גדול נכנס להשתחוות בהיכל * שלשה אוחזים בו * אבני השוהם על כתפות האפוד * הפרוכת בפתח האולם * כששומע הממונה * הפעמונים בשולי המעיל * אחר כך נכנסו אחיו הכהנים להשתחוות

משנה ב.....תא

עומדים על מדרגות האולם * חמשה כלים * טני * כוז * מחתה * בוך * כף וכסויה * ברכת כהנים * ההבדלים בין ברכת כהנים בבית המקדש לבמדינה * שלש ברכות * ברכה אחת * השם המפורש * בבית המקדש עונים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' * ידיהם כנגד כתפותיהם * בבית המקדש ידיהם על גבי ראשיהם * חוץ מכהן גדול * הציץ * וישא אהרן את ידיו * סדר ברכת כהנים בבית המקדש

משנה ג.....תיב

הקטרת איברי קרבן תמיד * בזמן שכהן גדול רוצה להקטיר * עליית הכהן גדול בכבש * הסגן * סמיכת הכהן גדול * זריקה * הראש והרגל * שתי הידים * שאר האברים * השיתין * דוד כרה שיתין * שני ספלים * הלול * פך השמן שמצאו החשמונאים היה בתוך השיתין * הקפת המזבח * סדר ניסוך היין * הסגן עומד על הקרן * הסודרים בידו * שולחן החלבים * שתי חצוצרות של כסף * תקעו והריעו ותקעו * בן ארזא * הצלצל *

סדר השירה שמשוררים הלויים ❖ כלי השיר ❖ שלשה חלקים ❖ הגיעו לפרק
❖ תקיעה תרועה תקיעה ❖ השתחויה ❖ זה הוא סדר עבודת התמיד

משנה ד.....**תכו**

השיר שהלויים אומרים בבית המקדש ❖ ביום ראשון ❖ ביום שני ❖ ביום
שלישי ❖ ביום רביעי ❖ ביום חמישי ❖ ביום שישי ❖ בשבת קודש ❖
בקרבת מוסף שבת ❖ האזינו ❖ הזיו לך ❖ בשבת בקרבן תמיד של בין
הערביים ❖ בקרבן מוסף של ראש השנה ❖ בתמיד של בין הערביים בראש
השנה ❖ במוסף יום הכיפורים ❖ במוסף יום הראשון של סוכות ❖ במוסף
יום ראשון של חול המועד סוכות ❖ במוסף יום שני של חוה"מ סוכות ❖
במוסף יום שלישי של חוה"מ סוכות ❖ במוסף יום רביעי של חוה"מ סוכות
❖ במוסף יום חמישי של חוה"מ סוכות ❖ במוסף יום שישי של חוה"מ סוכות
❖ במוסף שמיני עצרת

נספח לפרק ז.....**תנר**

מצוות בנין בית המקדש ❖ מצוות אכילת קדשי קדשים ושיירי מנחות
האפוד ואבני השוהם שעל כתפות האפוד ❖ המעיל והפעמונים שבשולי
המעיל ❖ ברכת כהנים ❖ השם המפורש ❖ ביאור ענין אברי התמיד וסדר
חלוקתם והפשט ונתוח, מספר תורת העולה לרמ"א ❖ איסור גיד הנשה
שיתין ❖ חצוצרות ❖ עבודת הלויים ❖ סדר עבודת התמיד ברמב"ם ❖ מזמור
שיר ליום השבת ❖ ויהי בשלם סוכו

שער הפסוקים למסכת תמיד.....**תקבא**

דפום עתיק של מסכת תמיד.....**תקמה**

כתי"ק הרמב"ם.....**תקסה**

סדר הקהל.....**תקפה**

בפתח עבודת הקרבנות

"אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (ויקרא ו יח) זאת תורת החטאת, וזאת תורת האשם. כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם" (מנחות קי.).

ישמחו החכמים ויגילו הנבונים בהגלות נגלות הספר החשוב והנכבד 'חיי תמיד', על מסכת תמיד, עבודת קרבן התמיד, הקטרת הקטורת, הטבת נרות המנורה, ברכת כהנים, שירת הלויים, ועוד מסדר העבודה וצורת תבנית בית המקדש. אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו, על הזכות הגדולה להוציא לאור עולם ספר יקר זה. אהללה ה' בחיי אומרה לאלקי בעודי. מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי על שזיכני והחייני וקימני והגיעני לזמן הזה, לכתוב ולערוך ספר זה על מסכת תמיד, מענייני הקרבנות ובית המקדש, ללמוד וללמד את תבנית בתיו וגזונו ועליותיו, וחדריו הפנימים, ובית הכפורת (מלשון הכתוב בדברי הימים א' כה יא). העוסק בלימוד הקרבנות, הרי הוא כמקריב קרבנות – כדברי חז"ל דלעיל – ויהי רצון שנזכה בקרוב לבנין בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

מודה אני לפניך ה' אלקי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. אשרינו מה טוב חלקנו, להגות בתורתו הקדושה, לעשות נחת רוח ליוצרנו ובוראנו יתברך שמו ויתעלה. מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, על כל החסד אשר עשית עמדי, ואשר אתה עתיד לעשות עמי.

הספר הזה יקל מאוד בעזרתו ית' על הבנת עניני קרבן התמיד ושאר העבודות בבית המקדש, שבמסכת תמיד ובכל הש"ס. בספר זה יוכל כל אחד למצוא את מבוקשו, ללמוד ולהבין בנקל ובבהירות את מסכת תמיד. הדברים באים בזאת מבוארים בביאור נפלא, לצד איורים מקוריים ומדויקים להפליא. הנושאים ערוכים בדיוק רב ומסודרים דבר דבור על אופניו.

הסתום והעמום נעשה פתוח ובהיר, מפורש כשמלה מחוורת. מה שעד עתה דרש הכנה ועבודה גדולה, מוגש בזאת באופן ברור ללא קושי. פסוקים מתבהרים, מושגים מתלבנים, מידות נמדדות, אריח ולבנה חוברים יחדיו ומתגבשים לכדי תמונה מוחשית. מראה הבית והעבודה בו מתגלה בכל יפעתו והדרו. תלמידי חכמים, ימצאו בו מקום נרחב, לצד עמך ישראל. בפרט מלמדים ומוגידי שיעורים, יגלו כאן כלי עזר יקר למלאכת הקודש – ואף ילדי ישראל עצמם, יוכלו להיכנס בשערי בית המקדש.

שם הספר נאה לו 'חיי תמיד', בעוסקו במסכת תמיד, ונרמז בשם הספר שמי אברהם חיים. וחיים הם למוצאייהם.

תעמוד על הברכה נוות ביתי, עזרתי בחיים, עקרת הבית מנב"ת תחי', אשר רק ע"י עזרתה הגדולה הגעתי לספר זה. זכרה לה אלוקי לטובה, ויהי רצון שנזכה בצוותא לכל הטוב.

יחדיו נביע הוקרה וכבוד להורינו היקרים באדם, אצילי הרוח, עובדי ה', אבי מורי הרה"ג רבי חנוך העניך אופמאן שליט"א ואמי מורתי

תליט"א. מורי וחמי הרה"ג רבי יצחק נאגר שליט"א וחמותי תליט"א.

לעד נודה ה' על הזכות הגדולה להיוולד ולהתגדל בתוך ביתם פנימה, שהוא מקדש ומשכן לכבודו ית', ומהם נתעוררה בלבנו התשוקה לדברים שבקדושה. בצדק ייאמר שספר זה משלהם הוא, פרי תפארת באילנם הנאצל. דמותם ומידותיהם והליכותיהם וכל מעשיהם הטובים, הם מקורותיו ומבועיו של באר החיים. על אדניהם ושרשיהם יזכנו ה' – להקים להשי"ת את המשך דורותיהם, לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

ברכות שמים מעל, בהכרת הטוב מיוחדת, למוח"ז הרב ישראל נאגר שליט"א, על כל מעשיו המרובים, ובפרט על עזרתו הגדולה לספר. יעזור השי"ת ויזכה לחזות בשוב ה' את שיבת ציון, ויראה כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם במהרה בקרוב.

ברכת יישר כח להרה"ג רבי יעקב מאיר שטראוס שליט"א, עבור חלק מהציורים שבספר.

ברכת יישר כח להרה"ג רבי יהושע בוגרד שליט"א, עבור חלק מהציורים שבספר.

ברכת יישר כח להרה"ג רבי אברהם ישעיה ניווירטה שליט"א, עבור חלק מהציורים שבספר.

ברכת יישר כח להרה"ג רבי אמתני בן דוד שליט"א, עבור חלק מהציורים שבספר.

חלק מהציורים שבספר צוייר על ידינו בס"ד. הכרת הטוב מיוחדת לכל אלו שעזרו לספר הזה, ואי אפשר לפרטם כי רבים הם, ברם לפניך ה' גלויים הם וידועים. יזכו לכל הברכות ממעון קדשך. שמרם ברכם טהרם רחמם, צדקתך תמיד גמלם.

ויהי רצון שנוזכה בעגלא ובזמן קריב לראות בבנין בית מקדשנו ותפארתנו, ונוזכה להקרבת הקרבנות, ועבודת הנסכים, ושירת הלויים, לראות כהנים בעבודתם, ולוים בשירם וזמרם, וישראל בנוויהם. נעלה ונראה ונשתחוה לפני ה' אלקינו, בירושלים עיר הקודש, בבית קדשנו ותפארתנו, במקום אשר בחר, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, ובכל ראש חודש ובכל שבת, ככתוב על הגאולה העתידה (ישעיה סו כג): 'והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'', כביאת משיח צדקנו במהרה בימינו בקרוב מאוד.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ מִלְּפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ יְדִידוֹת אֹרֶן נִפְשָׁנוּ רוּחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ לְמַעַן בְּרִיתְךָ אֲשֶׁר כָּרַתָּ לְשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מֵדוֹת שְׂאִינָן חוֹזְרוֹת לְעוֹלָם מִלְּפָנֶיךָ, זְכוֹר אַחֲבַתְנוּ וְחַבְּתָנוּ, וְהַשִּׁב שְׂכִינְתְּךָ לְבֵית קְדֻשָׁנוּ וְהַחֲזֹר לְהַשְׁתַּעֲשֵׂעַ בָּנוּ בְיָמֵי קֶדֶם, כִּי קָשָׁה פְּרִידְתְּךָ מִפָּנֵינוּ כְּפְרִידַת נִפְשָׁנוּ מִגּוּפָנוּ, הָמוּ מֵעֵינֵינוּ, וְכָלְתָה נִפְשָׁנוּ אֶל גְּאֻלַּת שְׂכִינְתְּךָ, וְאֵל מְעוֹן קְדֻשָׁךְ, וְלִרְצוֹנְךָ ה' נִכְסַפְנוּ, הִנָּנוּ מִתְחַנְּנִים וּבּוֹכִים לְפָנֶיךָ ה' אֵב הַרְחֵמֵנוּ עַל גְּלוּת הַשְּׂכִינָה, הוֹשִׁיעָה ה' שְׂכִינְתְּךָ וְדַבֵּק נִפְשָׁנוּ בְּאַחֲבַתְּךָ הַנְּעִימָה וְהַעֲרֵבָה עַל נִפְשָׁנוּ רוּחָנוּ וְנִשְׁמָתָנוּ, וַיַּעֲוֵל מִלְּפָנֶינוּ בְּחִיבֻלָּה אֲמֹן בֶּן יְהִי רָצוֹן' (לשון רבינו האור החיים' הק' בתפילתו, הובא בסידור כתר נהורא ברדיטשוב).

בהדרת קודש

אברהם חיים אופמאן

בית שמש יצ"ו

בפתח בית רם ונישא

מילין טבין ויקירין בענין גודל מעלת יקרת השיבות לימוד קדשים ובית המקדש

אמרו חז"ל בגמרא (מנחות קי.): אמר רבי יצחק, מאי דכתיב (ויקרא ו יח) זאת תורת החטאת, וזאת תורת האשם. כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

אמרו חז"ל במדרש תנחומא (צו י"ד): אמר יחזקאל לפני הקב"ה, רבונו של עולם עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות, הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתך שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין הבית.

כתב רבינו בחיי (ויקהל לח ט): ודע כי הספור בענין המשכן וכליו, והחקירה בתכונת צורותיו ומובאיו ושעור ארכו ורחבו וקומתו, אף על פי שאין בית המקדש קיים מצוה גדולה היא, עד שמים יגיע שכרה, ותורה היא וללמוד אנו צריכין, וכן הזכירו רז"ל בענין הקרבנות, כי כל המתעסק בלמוד פרשיות וישא ויתן בלבו עניניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו, הוא שאמרו, (מנחות ק:): כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכן כלם. הא למדת מזה על הספור בפיו בלבד שכרו אתו ופעולותו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח, והוא הדין בספור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטן ונגליהם, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה, (תהלים מח יג-יד) 'סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור

אחרון', ובזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכינתו לתוכו, שנאמר, (שם טו) 'כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות'.

כתב התוספות יום טוב (הקדמה לצורת הבית) וז"ל: אמר השם ב"ה אל הנביא יחזקאל ע"ה (יחזקאל מג י-יא): אַתָּה בֶּן אָדָם הִגַּד אֶת בַּיִת יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִקְלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם, וּמִדְדוּ אֶת תְּכֵנִית. וְאִם נִקְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ, צוּרַת הַבַּיִת וְתַכּוּנָתוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכָל צוּרְתוֹ וְאֵת כָּל חֻקְתָּיו וְכָל צוּרְתָיו וְכָל תּוֹרְתָיו הוֹדַע אוֹתָם, וּכְתַב לְעֵינֵיהֶם, וַיִּשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוּרְתוֹ וְאֵת כָּל חֻקְתָּיו וַעֲשׂוּ אוֹתָם. צוּה הַשֵּׁם ב"ה אֶל הַנְּבִיא שִׁיגִיד לְיִשְׂרָאֵל שִׁימְדוּ כָל תּוֹכַן חֻשְׁבוֹן הַבְּנִין וְשִׁישְׁמְרוּ הַצּוּרוֹת בַּלְבָּבָם שְׁמַא הַיּוֹם יָבֵא מֹשִׁיחַ וְאֵין כָּאֵן בּוֹנֵה בּוֹנֵה לְבַנֵּין בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ. וְכך פִּירַשׁ רש"י: וַיִּשְׁמְרוּ יִלְמְדוּ עֲנִינֵי הַמְּדוּת לַעֲשׂוֹתָם לַעֲת קִין. ע"כ.

ויוכל להיות כי כל צורותיו בתרא שכתוב בפירוש רש"י שלא פורש שיהיה עניני הצורה המוחשת, רצה לומר לעשות תמונה במדותיו כי הוא מבוא לקלות ההבנה.

גם מדברי הרב רבי יצחק אברבנאל ז"ל נראה שהצווי היה אל הנביא לעשות צורה מוחשת, שהרי פי' מ"ש צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומבואיו בד' לשונות הללו כנגד ד' אופני ההשגה שיש לכל הדברים המושגים אצלנו, והאופן הא' מהם הוא ההשגה במוחש, ועליו אמר הכתוב 'צורת הבית'. וכן פירש עוד 'וכל צורתיו' הנזכר בכתוב שני פעמים, שהאחד רומז על המוחש, והשני על המושכל הראשון, כי שניהם צורות מושגות לאדם בלי עיון. הרי יצא לנו מכלל דבריו שהנביא נצטוו להרבות הדברים בחוש.

וכיוצא בזה פירש הרד"ק במלת תכנית צורת הבית ימדדו ויכינו אותו לסמך כי עוד יעשו כן לעתיד בבא הגואל ויחיו המתים יכינו אותו לסמך שהרואים זאת הצורה יחיו בבנין העתיד. ע"כ.

והנה נוסף על מה שבקשנו בדבריו, למדנו עוד כי הבטיח השם ב"ה שעל ידי הבנת תמונת צורת הבית יזכו לתחייה לעתיד. וכן כתב בפירושו ל'ועשו אותם' שהוא ראייה גדולה לתחיית המתים.

והנה הבטחה זו לא בלבד לדורו של יחזקאל נאמר כי למה נגרע אנחנו הבאים אחריהם, אך היא הבטחה כללית אל כל שומר ומודד הצורה כנזכר שיזכה לתחייה לעשותה לעתיד. שכן כל יעודי הנביאים ע"ה עם שהם מועדים לנוכח, עם כל זה מגמת פניהם כמו כן לעתידים בניהם אשר יקומו אחריהם ויספרו עד דור אחרון, ואמרו בלשון נוכח להקדים הטובה כשיזכו, מצורף לזה שדברי השם ב"ה והבטחתו כאלו אמר ונעשה מעתה, כנזכר בפירש"י בכמה מקומות על עבר במקום עתיד הבא בדברי הנביאים ע"ה.

ובמדרש ילמדנו: בן אדם הגד לבית ישראל את הבית, בשעה שנגלה הקב"ה והראה ליחזקאל צורת הבית ותכונתו ומוצאיו, אמר הקב"ה הגד לבית ישראל את הבית. אמר לו מרי וכי עכשיו הם בונין שאמרת וישמרו את כל צורתו ועשו אותם. אמר לו לאו אף על פי שאינם עושים אותו עכשיו יהו קורין בצורת הבית ואני מעלה עליהם כאלו בבנינו עסוקים.

ובפסיקתא דשמואל: אמר ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית, וכי יש צורת הבית, אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו, כאלו אתם בונים בו. ע"כ.

כתב הגאון האדר"ת (בהסכמתו לספר אדרת הקודש) וז"ל: היש חיך מתוק מזה, שהקב"ה מבטיחנו על ידי נביאו הנאמן, שגם הלימוד בבנין המקדש נחשב לפניו יתברך שמו כאילו הבית בנוי. וכו'.

ואיך שהוא, הלא הנביא קרא לאבותינו בשם השם יתברך ללמוד צורת הבית בגלותם, וגם אנחנו בזמנינו עתה אנו מצווים ועומדים במצוה הזאת, ומדוע נעמוד בחוץ בעוד דודינו דופק ואומר שובו אלי ואשובה אליכם, פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם כדברי חז"ל בזה, לישועת

ה' נצפה, כי קרובה לבוא במהרה, וכבר היא עקבות משיחנו וגאולתינו, ואיך לא נחוש לבנין בית תפארתנו לידע מהותו ומוצאו, חדריו ואולמיו, ככתובה וכמסורה, והיא מצוה יקרה ונפלאה, אהובה וחיביבה מאוד מאוד שאין לה ערך וכו', בודאי עלינו להזדרז חושים לדעת בנין קדשינו. ע"כ.

כתב החפץ חיים (מתוך מאמר 'תורה אור' שהדפיס בראש ספר 'אסיפת זקנים') וז"ל: אמרו חז"ל (שבת לא) בשעה שמכניסין אדם לדין שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה וכו' צפית לישועה. הורונו חז"ל בזה שמוטל על האדם לצפות תמיד לישועת ה' והיא מהדברים ששואלין אותו בתחלת דינו. וכן סדרו לנו אנשי כנסת הגדולה בשמנה עשרה: לישועתך קוינו כל היום. וכן אנו מסיימין תפלתנו: על כן נקוה לך כו' לראות מהרה וכו'. וכן אנו אומרין באני מאמין: ואני מחכה לו בכל יום שיבא. אבל צריך להתבונן אם אין דברינו רק משפה ולחוץ ח"ו, כי אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכין בכל יום שיבא, הלא היינו מכינין עצמנו בלימוד הלכות האלה, שבבא זמן הישועה ידרש לנו הלכה למעשה, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר אי אפשר ללמוד ולדעת אותן בשעה קלה, ואם אין אנו נותנין לב ללמוד ולדעת הלכות הקדשים, אות הוא כי אין צפיתנו לישועה במהרה אמיתית, שאלו כן, בודאי היינו משתדלים ומזדרזים בכל עוז ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתברך. ואיך לא נירא ולא נבוש לומר שקר ח"ו לפניו יתברך, ולהזכיר עוד שמו על זה, כמו שאנו אומרין ג' פעמים בכל יום, 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך', כיון שבמעשה אין אנו עושים כן, שאלו בא מבשר נאמן לישראל שבזמן קרוב תהיה הגאולה בודאי היו מזדרזין אלפי רבבות מישראל ללמוד ההלכות השייכות לקרבן ולמקדש בעבור שאז כל הדינים נוהגין למעשה, לא מיבעי לכהנים, אלא אף לישראלים כגון אכילת קדשים וביאת המקדש ששייך לכלם. ובפרט לענין קרבן פסח שחייבה התורה בעונש כרת אם ימנע מלעשותו. וגם בזמן ההוא על הגדולים שבישראל מוטל להורות לעם ה' את כל הדינים השייכים לקודש ולמקדש. ועתה אם אמנם כן

כי מחכים ומצפים אנחנו לישועה מהרה כמו שאנו אומרים לפני בוראנו יתברך, היה לנו גם כן להודרו בכל עוז בלימוד הלכות אלה וכן"ל.

ועוד אשאלה נא, האם יקרה כזאת כשמחכים על מלך בשר ודם אף בחשש ספק שמא יבוא לאיזה מקום, הלא עושים אז כל ההכנות הנצרכות לקבלת פניו. ואנו אומרים גם כן שמחכים אנו לו יתברך כמו שקבעו לנו בקדושה של שבת, היה לנו לעשות גם כן ההכנות הנצרכות לקבלת פני מלכנו מלך כל העולמים יתברך.

ומה המה ההכנות הנדרשות לנו לקבל פניו היא בידיעת תורתו שבהגלות נגלות כבודו יתברך ישאל לנו על זה, כמו שנאמר מי בהם יגיד זאת, ובפרט בהלכות הקדשים שהוא חלק גדול מתורתו והן הנצרכות אז למעשה לכל, ובפרט מהכהנים בודאי ישאלו על זה, וכמו שהיה בזמן בית שני כעין שאלות אלו, שהיה נבואה מהשי"ת לחגי הנביא (חגי ב) 'שאל נא את הכהנים תורה', עי"ש מה שגער הקב"ה על תשובת הכהנים בזה. ומזה נוכל לידע גם כעת בודאי כשנזכה כשיבא הקץ בודאי יצוה, הקב"ה לשאול את הכהנים דברים הנוגעים לכהונתם, וכמה בושח וכלימה יגיע לנו אז כשלא נדע מה להשיב, כי כפי מה שנתרחקנו כעת מלימוד סדר הזה אף מה שמפורש בקרא, גם כן כזר נחשב לנו ולא נדע להשיב. [ואל יאמר האדם דכאשר תצמח ישועת הקב"ה ואז הלא יבוא משיח ואליהו ועתידים להגיד לנו כל חלקי הספיקות וכמו שמובא בגמרא פעמים רבות לענין ספיקות בשם תיקו, ואמרו המפרשים שתיקו הוא ראשי תיבות 'תשבי יתריך קושיות ואבעיות'. על זה נשיב לו אמנם הדבר כן הוא שכל חלקי הספיקות יתבררו לנו על ידי אליהו, אבל הדברים הפשוטים המבוארים בפסוק ובביאוריהן של תורה שבעל פה המסורה לנו כמבואר בתורת כהנים ובגמרא הלא אנו צריכים בעצמנו לדעת כפי שביכולתנו כי הלא אליהו לא יבוא ללמוד עם כל אחד ואחד דברים שהיה יכול לדעת בעצמו ורק הספיקות אשר אי אפשר לברר יתגלו לנו ע"י אליהו, ועל הפשוטות המבוארות הלא יאמר כי היה לכם ללמוד ולשנות בעצמכם קודם שבאתי לבשר הגאולה, וכמו שנאמר 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותם

בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים', ובתריה כתיב 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא' וגו']. והנה מצאנו בכתוב (סוף בהעלותך) 'ויאמר ה' פתאום אל משה ואל אהרן ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד וגו'', ופרש"י שהיו צועקין מים מים לטבילה. והכונה שלפיכך נגלה עליהם הקב"ה פתאום שמזה יבינו שצדק משה שפירש מן האשה כיון שלא היה יודע אימתי ידבר עמו הקב"ה היה צריך להיות מובן בטוהרה כל שעה, והכי נמי בענינו כתיב נמי (מלאכי ג) 'ופתאום יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים'.

וכיון שהישועה בהגלות כבודו יתברך תהיה פתאום לא יהיה אז זמן להכין עצמם לעבודה ואשר הלימוד הוא לא לשעה ושתיים כי אם לכמה שנים, ולימוד הלכות עבודה להלויים גם כן היה נצרך חמש שנים, כמבואר במסכת חולין, ובפרט לכהנים שצריך לידע כל עניני הקודש והמקדש.

ואם כן צריך להכין עצמם מקודם שכאשר בא יבא פתאום נהיה מוכנים לעבודתו יתברך. ועיין סנהדרין (כב:) דלרבנן אסור לכל כהן בארץ ישראל לשתות יין תמיד שמא יבנה פתאום המקדש [וכן בעירובין (מג:)] האומר הרני נזיר ביום שבן דוד בא, אסור לשתות יין כל ימי החול], ואפילו לרבי דפליג עליהו ומתיר, היינו דאינו חושש שיבנה פתאום כל כך שלא יהא שהות להפיג יינו מעליו, כפרש"י שם, אבל בדבר שצריך שיהוי לזמן רב בודאי היו כולא עלמא חוששין לזה. והכא בענינו לידע הלכות עבודה הלא לא ליום אחד ויומים הוא כידוע, אם כן בודאי יש חיוב על כל פנים על הכהנים לעסוק בדיני עבודה לידע הלכותיה שיהא מזומן לעבודה כשיצטרך. וכן שארי תלמידי חכמים שבישראל גם כן צריכין ללמוד וללמד כדי לדעת להורות.

ובענינו שייך המשל שאמר ר"י בן זכאי שהביא הגמרא בשבת קנ"ג על הפסוק 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר', אמר ר"י בן זכאי, משל למלך שזימן את עבדיו לסעודה ולא קבע להם זמן, פקחין שבהן קשטו את עצמן וישבו על פתח בית המלך אמרו כלום חסר לבית המלך [בתמיה, הכל מוכן ושמא יבהילונו לבא פתאום, ואנו צריכין לכנס לסעודה מקושטים].

טפשיין שבהם הלכו למלאכתם אמרו כלום יש סעודה בלא טורח [עדיין צריך לטרוח לצורכי סעודה ויש לנו שהות הרבה להתקשט. רש"י]. בפתאום בקש המלך את עבדיו, פקחין שבהן נכנסו לפניו כשהן מקושטים, והטפשים נכנסו כשהן מלוכלכים, שמח המלך לקראת פקחים, וכעס לקראת טפשים וכו'. והכי נמי בענינו הפקחים המזרזים עצמם להיות מוכנים לעבודה ויהיו מקושטים בכל הלכותיה ליום בא מלכו של עולם, בודאי ישמח בהם, והמתרשלים בדבר וחושבים כי יש עוד זמן, לזה יקרה להם כמקרה אנשים ההם ג"כ. ובפרט לפי גודל מצוקות הזמן שמצוי כעת בעו"ה שנתקיימו כמעט כל הסימנים שהזכירו חז"ל בעת קירוב הגאולה, עיין סוף סוטה במשנה, ובסנהדרין צ"ז וצ"ח, בודאי יש לקוות לגאולה, וצריך להזדרז להכין לעבודה ובהלכותיה.

ולך נא וראה מה שאמרו חז"ל (סנהדרין סח) לענין משיח, שראהו ריב"ל דהוי שרי ואסר כל מכה בפני עצמה ולא הכל ביחד, והטעם כי פן יאמר לו הקב"ה שילך לגאול בניו ולא יצטרך לעכב. ועתה נוכל ללמוד בק"ו אם רגע אחד אינו כדאי לעכב לכלל ישראל מה נאמר כשיבוא משיח צדקנו ויאמר לנו בשם ה' להקריב קרבנות הקבועים בשם כלל ישראל וקרבנות האמורים בספר יחזקאל ואנחנו נהיה מוכרחים להמתין עכ"פ איזה חדשים שנהיה בקיאים בהלכותיהן. [ואף שללמוד איזה הלכות הנחוצות למעשה הוא קודם לכל, אכן ידוע שכל מי שהוא בן תורה לומד כמה מסכתות שאין נוגע לו למעשה. לאיש כזה הערנו וזרנו שלא ישליך הסדר הזה אחר גוו, ואדרבה לו משפט הקדימה, מפני כל הטעמים הנאמרים עד כה].

והנה לפי מה שביארנו עד כה גודל ענין קדושת לימוד הזה, וגודל החיוב להכין עצמנו בידיעת הלכותיו, ומי שאין לו שהות או שאינו מוכשר לזה, יראה עכ"פ לעשות מעמד ומצב לאחרים שיעשו כן ויחשב על שמו. ע"כ מה נאה היה אלו ימצאו בכל פלך איזה עשירים מנדבין מנכסיהן לקבוע עשרה אברכים גדולי תורה שילמדו הסדר ההוא ויהיו בקיאים בכל הלכותיו [ויקדשו לזה מחצית עתותם ומחצית לשאר לימודים איש איש בחפצו ביו"ד או בחו"מ] ועשרה אלו ישתדלו משך חמש שנים ללמוד ההלכות אלו על בורין ולפלפל בהן

ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כי כיון שהקב"ה חושב להלימודים אלו כאלו מקיימין אותן בפועל ממש צריך להשתדל ולידע כל דבר בבירור, וכמו שכתב השל"ה בספר 'יש נוחלין', ובזה העת יקבלו הפרס הקצוב להם ואחר ה' שנים ישבו אחרים במקומן. ובזה תהיה התועלת כפולה כי לבד מה שימצאו בישראל מופלגים היודעים בהלכות אלו הנוהגים בזמן המקדש [שיבנה במהרה בימינו] על בורין, ולא יהיו הלכות אלו כמת מצוה, עוד זאת שת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה הקב"ה כאלו מקריבין אותן בפועל וכנ"ל. וכל זה הוא לבד מצות החזקת התורה שהיא מצוה רבה עד מאד וכנ"ל. ובזה תהיה הוראה שאנו מצפין ומחכין לגאולה העתידה ועל כן אנו מכינין עצמינו בידיעת הלכות אלו, ולא נהיה שוב כדובר שקרים כשאנו אומרים 'על כן נקוה לך ה' אלהינו לראות מהרה בתפארת עוזך' וכו'. וכן כשאנו אומרים 'כי מחכים אנחנו לך' וכו'.

וכאשר יראה ה' יתברך שאנו מצדנו עושים כל ההשתדלות מה שבידינו לעבודת בית אלהינו, בודאי ימהר ויחיש הגאולה ויבנה לנו את ביתו ויזכנו לראות כהנים בעבודתם וכו' במהרה בימינו אמן.

כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך חכמה בהקדמה) וז"ל: יתברך הבורא ויוצר הכל אשר נתן תורה לעמו ישראל וציונו תרי"ג מצות להשלים בזה את נפשותינו (עי' בהקדמת המשנ"ב ח"א), והנה דיני קדשים אין בידינו לקיים בעוה"ר מיום שחרב בית המקדש, אמנם אמרו במנחות (ק): לעולם זאת על ישראל, ר' יוחנן אמר העוסקים בדיני עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהן. אמר ר' יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו מקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו מקריב אשם. ובתנחומא (צו סי' י"ד): אמר לו הקב"ה ליחזקאל ובשביל שבני נתונין בגולה יהא בנין ביתי בטל, אמר לו הקב"ה גדול קרייתך בתורה כבניינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתך שיתעסקו

לקרות בה אני מעלה עליהן כאילו הן עוסקין בבנין הבית כו'. ומי שעוסק בתורת עולה כאילו מעלה עולה ומקריבה לפני הקב"ה.

וכבר האריך החפץ חיים זצ"ל במאמר 'תורה אור' שהדפיס בריש ספר 'אסיפת זקנים' ע"ש, ומביא שם בשם 'באר שבע' שקדמונים אחזו שער שהלימוד והעסק במצות הבלתי נוהגת בזמן הזה יותר הכרחי ויותר נבחר מהלימוד בהמצות הנוהגות, כי אחר שלשלמותינו צריכין אנו לעיון ולמעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה, ובוה החלק הבלתי נוהג אי אפשר בו המעשה, והעיון והעסק בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד, עכ"ל. ורש"י בבבא מציעא (קיד:) דלכך למדו גם סדר קדשים אף על פי שאין נוהג בזמן הזה משום דאמרינן תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה בכ"מ מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש, ולכך סידרו עליהן גמרא [והרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות כתב שגם ירושלמי נמצא על קדשים וכנראה נאבד ממנו אחר כך]. ועניני קדשים הם עמוקים וחריפים, וכמו שכתוב בשבת (לא:) חכמת זה סדר קדשים. ובבבא מציעא (קט:) כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לי. פירש רש"י, למסכת זבחים שהיא עמוקה. וכו'.

והשי"ת יזכנו להשלים ולהדפיס על כל קדשים, ועוד ספרים, ויזכנו לראות בית הבחירה בבנינו ולהקריב תמידין כסדרן ומוספין כהלכתם, וכל הקרבנות, במהרה בימינו אמן.

ספר

חיי תמיד

מסכת תמיד

עבודת יום ביומו
בבית המקדש

משנה א

בְּשֵׁלֶשֶׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. בְּבֵית אַבְטֵינָם, בְּבֵית הַנִּיצוּץ וּבְבֵית הַמִּזְבֵּחַ. בֵּית אַבְטֵינָם וּבֵית הַנִּיצוּץ הֵיוּ עֲלִיּוֹת, וְהַרְוֵבִים שׁוֹמְרִים שָׁם. בֵּית הַמִּזְבֵּחַ, כִּפְּהָ, וּבֵית גְּדוּל הָיָה, מִקַּף רוֹבְדִים שֶׁל אָבוֹן, וְזִקְנֵי בֵּית אָב יֹשְׁבֵי שָׁם, וּמִפְתְּחוֹת הָעֶזְרָה בְּיָדָם. וּפְרָחֵי כַהֲנָה אִישׁ כִּסְתּוֹ בְּאַרְיָן. לֹא הָיוּ יֹשְׁבֵי בְּגַדֵי קֹדֶשׁ, אֶלָּא פּוֹשְׁטִין וּמְקַפְּלִין וּמְנַיְחִים אוֹתָן תַּחַת רֵאשִׁיחֵן, וּמִתְּפַסִּין בְּכִסּוֹת עֶצְמוֹן. אֶרֶץ קָרִי לְאַחַד מֵהֶן, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ בַּמִּסְבָּה הַהוֹלֶכֶת תַּחַת הַבֵּירָה, וְהַנֶּרֶת הוֹלְקִין מִכָּאן וּמִכָּאן, עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְבֵית הַטְּבִילָה. וּמְדוֹרָה הִיְתָה שָׁם, וּבֵית כִּסֵּא שֶׁל כְּבוֹד. וְזֶה הָיָה כְּבוֹדוֹ, מִצָּאוֹ נְעוּל, יוֹדֵעַ שׁוֹשֵׁב שָׁם אָדָם. פְּתוּחַ, יוֹדֵעַ שְׂאִין שָׁם אָדָם. יָרַד וְטָבַל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג וְנִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְדוֹרָה. בָּא וַיֵּשֶׁב לוֹ אֶצְל אַחֵיו הַכֹּהֲנִים עַד שֶׁהַשְּׁעָרִים נִפְתְּחוּ, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ:

בְּשֵׁלֶשֶׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. מִצְוֹת עֲשֵׂה [א]

מִן הַתּוֹרָה שִׁיהִיָּה שְׁמִירָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין שָׁם

פחד מאויבים ומלסטים, אלא השמירה היא לכבוד וגדולה*. אינו דומה ארמון שיש עליו שומרים, לארמון שאין בו שומרים*.

✪ באר התמיד ✪

- א. רמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ח). רע"ב. תפארת ישראל.
 ברמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ח) וז"ל: א. שמירת המקדש מצות עשה. ואע"פ שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים. שאין שמירתו אלא כבוד לו. אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרים לפלטרין שאין עליו שומרים.
- ב. ושמירה זו מצותה כל הלילה. והשומרים הם הכהנים והלויים שנאמר (במדבר יח ב) 'ואתה ובניך אתך לפני אהל העדות' כלומר אתם תהיו שומרים לו. והרי נאמר (במדבר יח ד) 'ושמרו את משמרת אהל מועד' ונאמר (במדבר ג לח) 'וההונים קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקדש'.
- ג. ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר (במדבר יח ה) 'ושמרתם את משמרת הקדש' ולשון שמירה אזכרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה. וביטול שמירתו מצות לא תעשה.
- ד. מצות שמירתו שיהיו הכהנים שומרים מבכנים והלויים מבחויזין. וכ"ד עדה שומרין אותו בכל לילה תמיד בכ"ד מקום. הכהנים בג' מקומות והלויים בכ"א מקום.
- ה. והיכן היו שומרים. כהנים היו שומרים בבית אבטינס ובבית הניצויז ובבית המוקד. בית אבטינס ובית הניצויז היו עליות בנויות בצד שערי העזרה והרובין היו שומרים שם. בית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף רובדין של אבן וזקני בית אב של אותו היום היו ישנים שם ומפתחות העזרה בידם.
- ו. לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ. כדרך כל שומרי הצירות המלכים שלא יישנו על המטות.
- ז. אירע קרי לאחד מהן. הולך במסיבה שתחת הקרקע שהמחילות הפתוחות להר הבית לא נתקדשו וטובל וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים עד שנפתחין השערים בכוקר יוצא והולך לו.
- ח. והיכן היו הלויים שומרים. על חמשה שערי הר הבית. ועל ארבע פנותיו מתוכו. ועל ארבע פינות העזרה מבחוץ שאסור לישוב בעזרה. ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרים על שער המוקד ועל שער הניצויז הרי שמנה עשר מקום.
- ט. ועוד שומרים בלשכת הקרבן ובלשכת הפרוכת ואחורי בית הכפורת.
- י. ומעמידין ממונה אחד על כל משמרות השומרים. ואיש הר הבית היה נקרא והיה מחזור על כל משמר ומשמר כל הלילה. ואבוקות דלוקות לפניו. וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו במקלו. ורשות היה לו לשרוף את כסותו עד שהיו אומרין בירושלים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן על משמרתו.
- יא. בשחר קודם שיעלה עמוד השחר סמוך לו יבוא הממונה של מקדש וידפוק על הכהנים שבבית המוקד והן פותחין לו. נטל את המפתח ופתח את השער הקמץ שבין בית המוקד ובין העזרה ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות של אור בידם ונחלקו לשתי כתות. כת הולכת למזרה. וכת הולכת למערב והיו בודקין והולכין את כל העזרה עד שיגיעו שתי הכתות למקום בית עושי הביתין. הגיעו אלו ואלו אומרין שלום הכל שלום והעמידו עושי הביתין לעשות הביתין.

הכהנים שומרים בשלשה מקומות, והלויים בעשרים ואחד מקומות. ^{ובו} סך הכל יש עשרים וארבע מקומות שמירה^ה.

בְּבֵית אֲבִטְיָנָס, מקום השמירה הראשון של הכהנים הוא ב'בית אבטינס'. 'בית אבטינס' הוא לשכה על גבי שער המוסד בדרום העזרה^ה, אשר בלשכה זו כותשים ומכינים את סממני הקטורת^ה. ליד לשכה זו יש מקוה, על גבי השער^ה.

בְּבֵית הַנִּיצוּץ, מקום שמירה שני של הכהנים הוא ב'בית הניצוץ'. בצד צפון של העזרה סמוך למערב יש שער הנקרא 'שער הניצוץ', ויש לו כמין אכסדרה, דהיינו ששני כתלים בולטים ממנו לחוץ לצד הר הבית^ה. ומעל אכסדרה זו בנוי לשכה, ושם שומרים הכהנים.

באר התמיד

יב. כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין בידם אור אלא בודקין בנרות הדלוקין שם מערב שבת.

ב. רמב"ם.

ג. רע"ב. רמב"ם.

ד. תפארת ישראל.

ה. תפארת ישראל. דרך חכמה למורנו הגר"ח קניבסקי שליט"א (הלכות בית הבחירה פרק ח' הלכה ה').

ו. תפארת ישראל. יומא א' ה', וברע"ב שם.

ז. תפארת ישראל. רמב"ם (מדות ה א). לבית אבטינס, יש שני פתחים, פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחוץ, ולכן חציו קודש וחציו חול. בחלק הקודש מכינים את הקטורת שכל מעשיה צריכים להיות בקודש (כריתות ו. רמב"ם הלכות כלי המקדש ב ו), ובחלק החול שומרים הכהנים. המקוה שליד בית אבטינס פתוח רק לחול, ולכן הוא חול (ספר זכרון מנחם, נדפס דיהרנפורט תקל"ו, הובא דבריו בעזרת כהנים).

בענין איך נתקדש חלק הקודש שבבית אבטינס, והרי נגין ועליות לא נתקדשו. יתכן לבאר שיש מדרגות מהעזרה לבית אבטינס, ומסביב למדריגות יש גג וכתלים, ולשכת בית אבטינס פתוח לגרם המדריגות הזה שבעזרה, ועל ידי כן נעשה פתוח לקודש ונכעין זה תירץ השפת אמת בענין המקוה שעל גבי בית הפרוה, עיין במקומו. ומצידו השני פתוח לחוץ ולכן חציו חול.

ח. רע"ב מדות א' ה'.

'בית הניצוץ' נקרא כך, משום שהרבה ניצוצי חמה מנצנצים שם, ויש שם הרבה אור, מפני שפתוח מצד אחד. ולכן נקרא 'בית הניצוץ'.

ובבית המוקד. מקום שמירה שלישי של הכהנים הוא ב'בית המוקד'.

¹⁰ ב'בית המוקד' יש מדורה בשביל שיתחממו הכהנים, ועל שם זה נקרא 'בית המוקד'.

בנוסף לכהנים, גם הלויים שומרים בעשרים ואחד מקומות בבית המקדש.

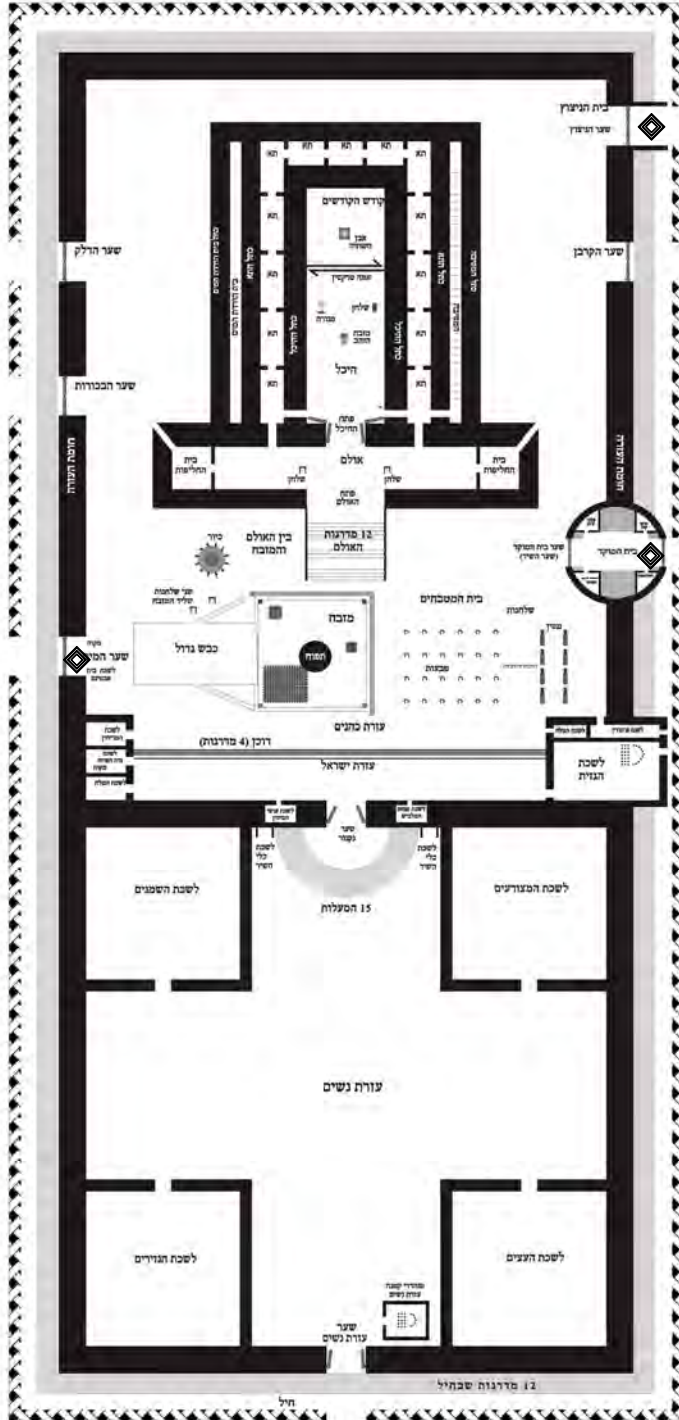
באר התמיד

ט. רא"ש.

י. הערה: נתינת המספרים למקומות השמירה של הכהנים הוא רק להבנת הענין וע"פ סדר המשנה, ולא באנו לתת דרגת חשיבות למקום אחד יותר מהשני.
יא. תפארת ישראל.

יב. מדות א' א'. במשנה במדות וז"ל: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש, בבית אבטינס, ובבית הניצוץ, ובבית המוקד. והלויים בעשרים ואחד מקום. חמשה, על חמשה שערי הר הבית. ארבעה, על ארבע פנותיו מתוכו. חמשה, על חמשה שערי העזרה. ארבעה, על ארבע פנותיה מבחוץ, ואחד בלשכת הקרבן, ואחד בלשכת הפרכת, ואחד לאחורי בית הכפרת.

מקומות שמירה של כהנים

מקרא:

שמירת כהנים =

שמירת לויים =

מז

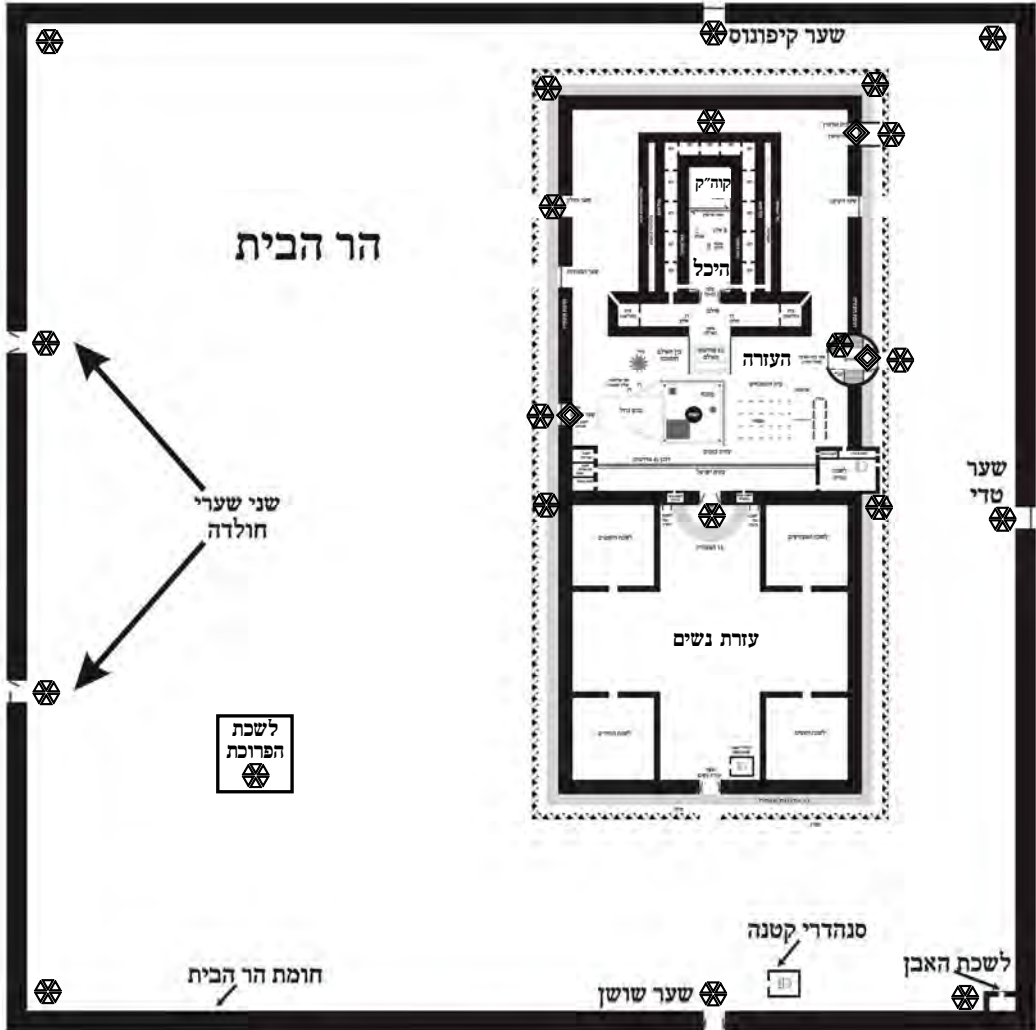
תמיד

פרק א משנה א

חיי

כל מקומות השמירה, גם כהנים וגם לויים

מערב

מקרא:

= שמירת כהנים

= שמירת לויים

מזרח

בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות, בית אבטינס הוא עליה על גבי שער המים, ובית הניצוץ הוא עליה על גבי האכסדרה של שער הניצוץ.

והרובים שומרים שם, ב'בית אבטינס' וב'בית הניצוץ', שומרים כהנים ילדים לפני הבר מצווה^{יג}, ומשום שעדיין לא הגיעו לגיל שיכולים לעבוד עבודה, אזי הם שומרים, מפני שהכהנים שיכולים לעבוד לא רוצים להיות שומרים. וכן מפני שהכהנים שיכולים לעבוד איננו מניחים להם לשמור^{יד}.

בית המוקד, פּפּה, 'בית המוקד' בנוי בצורת כיפה^{טו}. ואינו עליה. והוא לשכה גדולה, ויש בו עוד ארבע לשכות קטנים בארבעה פינותיו^{טז}. ובנוי הציו בחול וחציו בקודש, ובחלק החול שבו יושנים הכהנים העושים את העבודה למחרת. וחויץ מאלו נמצאים שם גם כן כהנים הערים כל הלילה, והם שומרים שם בבית המוקד.

באר התמיד

יג. המפרש בתמיד (כה:). תוספות יום טוב (תמיד א א). מלאכת שלמה (תמיד א א). ומסתבר שלא היו ילדים קטנים שאינם ראויים לכך כלל, אלא מסתמא בערך בני י"א או י"ב שנה. ויש אומרים שבשני מקומות אלו שמרו כהנים מעל גיל בר מצווה, אך עדיין לא הגיעו לעבודה כי הם צעירים פחותים מגיל עשרים.

יד. המפרש בגמרא תמיד. בספר 'חק נתן' איתא שהמפרש בתמיד הוא ר"י בר ברוך, מבעלי התוספות.

הקשה המשנה למלך, שהרי קטנים אינם בני מצוה, ואיך מוסרים המצוה לקטנים. ותירץ הדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ה ה בביאור הלכה) וכן כתב המנחת חינוך (מצוה שפה) שיש לומר שהמצוה אינה על השומר, אלא על הבית דין או הכהנים מוטל שידאגו שיהיה שם שומר. וגם קטן יכול לשמור, כמו שכתוב ביורה דעה (קטו א) שקטן מגיל תשע ראוי לשמור, לגבי חלב שחלבו גוי.

וכן לגבי לקרות לאור הנר בשבת, מינה החזון איש קטן לשמור.

טו. כך משמע ברע"ב.

טז. מדות א' ו'.

ובית גדול הִיָּה, בית המוקד היה בית גדול ורחב".

מִקֵּף רוֹבְדִים שֶׁל אֶבֶן, בתוך בית המוקד, סמוך לכתלים, יש שורות אבנים יוצאים מהקיר. מעל השורה התחתונה, יש עוד שורה, יותר קצרה ממנה, וכן עוד שורות, כמו מדרגות".

באר התמיד

י. משום שיש לו גג נקרא 'בית', ומשום שיש בארבע פינותיו לשכות, נקרא 'גדול'. תפארת ישראל במדות א' ח'.

בענין שיעור גדול בית המוקד: נלע"ד שארכו ורחבו לערך שלשים על שלשים אמה.

הנה לבית המוקד יש פתח אחד לעזרה ופתח אחד לחיל. עפ"י התפארת ישראל מקום בית המוקד הוא מול בין האולם ולמזבח. ואינו מול המזבח, מכיוון שבמשנה (מידות ה ב) נמנה שיעור האמות שיש מול המזבח ולא כתוב שם בית המוקד. וכן אין בית המוקד מדי רחוק לצד מערב, רק היה סמוך למקום בית המטבחים ששם מצויין הכהנים תדיר, כדי שיוכלו למהר לשם להתחמם כשיתקררו, ולמהר לחזור לעבודתם. עכת"ד (לעיל משנה ה). נמצא מקום בית המוקד מול בין האולם ולמזבח. ויתכן שנמשך מעט גם בין ההיכל לכותל העזרה.

ומכל מקום לא נראה שהאריכו את בית המוקד כנגד ההיכל, דאינו יופי הבנין שיסתיר בית המוקד את ההיכל. על כן נראה ששיעור בית המוקד ברוחב, הוא כשיעור שיש בין חומת העזרה לאולם שהוא י"ז וחצי אמה ודאורך העזרה קל"ה אמה, ואורך ההיכל שבאמצע ק' אמה. נמצא י"ז וחצי אמה רווח מכל צד. ונוסף עליו שיעור עובי חומת העזרה שהוא חמש אמה (עיי' עזרת כהנים). ונוסף עליו שיעור עשר אמה של החיל. נמצא סה"כ ל"ב וחצי אמה. ועתה צריך למעט מעט כדי שישאר מקום בחיל להיכנס משם אל בית המוקד, כמו שכתוב במשנה שיש פתח מבית המוקד לחיל. וכן בעזרה לכאורה ג"כ אפשר למעט מעט כדי שלא יהיה ממש צמוד להיכל. נמצא סה"כ רוחב בית המוקד לערך שלשים אמה. ומסתמא גם האורך הוא כמו הרוחב. ובוה יבואר יפה מה שכתוב במשנה ובית גדול היה.

יח. רע"ב. תפארת ישראל.

וזה לשון הרע"ב במדות: מוקף רובדים של אבן. אצטבאות סביב של אבני גזית היו משוקעות בכותל ויוצאות מן הכותל לתוך בית המוקד לצד הקרקע, ועל גביהן אבנים אחרות קצרות מהן שיוצאות נמי מן הכותל, והיו כעין מעלות זו על זו.

וזה לשון התפארת ישראל במדות: רובדין של אבן. רצה לומר בתוך הבית המוקד היה סמוך לכותלים סביב בנין אבנים יוצאת כמין אצטבא ומדרגה סביב, ועל גבה היה שוב שורה אחרת קצרה משורה שתחתיה, וכן היה שורה על גבי שורה עד הרובד העליון כעין מדריגות, וברובד העליון היו ישנים וקני הבית אב שישמש למהר, ובאצטבאות האמצעים היו ישנים שאר הכהנים, רק למטה מהאצטבאות על רצפת בית המוקד היו ישנים הכהנים הרכים עדיין בשנים, וכדמסיק לקמן.

וְזִקְנֵי בֵּית אָב יֹשְׁנִים שָׁם, הַכֹּהֲנִים שִׁיעְשׂוּ אֶת הָעֲבוּדָה לְמַחֵר
בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, יוֹשְׁנִים שָׁם עַל אוֹתָם מִדְּרָגוֹת^ט.

אך, על המדרגות עצמם יושנים רק הזקנים, ואילו הכהנים
הצעירים יושנים על רצפת בית המוקד^י.

בֵּית אָב: כֹּל הַכֹּהֲנִים מִתְחַלְקִים לְעֶשְׂרִים וָאַרְבַּעָה מִשְׁמֵרוֹת. וְהוּ
וְעוֹבְדִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ לְפִי הַסֵּדֵר, כֹּל מִשְׁמֵר שְׁבוּעָה, וְיוֹצֵא שֶׁכֵּל
מִשְׁמֵר עוֹבְדִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ פֶּעַם בַּחֲצֵי שָׁנָה. חוּץ מִבְּרַגְלִים,
שְׁבָהֵם עוֹבְדִים כֹּל הַמִּשְׁמֵרוֹת יַחַד.

כֹּהֲנֵי הַמִּשְׁמֵר עֲצֻמוֹ, מִתְחַלְקִים לַיְמוֹת הַשְּׁבוּעָה. וְהֵם הַנִּקְרָאִים
'בֵּית אָב'. וּבְכֹל יוֹם עוֹבְדִים בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ כֹּהֲנֵי הַבֵּית אָב
הַשְּׂיִיכִים לְאוֹתוֹ יוֹם^{יא}.

וּמִפְתָּחוֹת הָעֲזָרָה בְּיָדָם, דִּהְיִינוּ בְּרִשׁוֹתָן. שְׂאִין אָדָם רִשְׁאֵי לִקְחַת
אֶת הַמִּפְתָּחוֹת מִתַּחַת הַטַּבְּלָא [הַמִּפְתָּחוֹת מוֹנַחוֹת בְּלִילָה בְּתוֹךְ בּוֹר
בְּבֵית הַמוֹקֵד וְהַבּוֹר מְכוּסָה בְּטַבְּלָא^{יב}] אֵלּא בְּרִשׁוֹת הַזִּקְנֵי בֵּית אָב^{יג}.

🌀 באר התמיד 🌀

יט. רע"ב.

כ. להלן בסמוך.

כא. רע"ב.

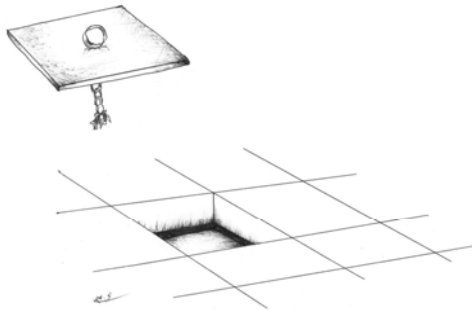
כב. ככתוב במדות (א ט): וּמְקוֹם הָיָה שָׁם אִמָּה עַל אִמָּה, וְטַבְּלָא שֶׁל שֵׁשׁ וְטַבַּעַת הָיְתָה קְבוּעָה
בָּהּ, וְשִׁלְשֻׁלַת שְׁהַמִּפְתָּחוֹת הָיוּ תְלוּיוֹת בָּהּ. הִגִּיעַ זְמַן הַנְּעִילָה, הִנְבִּיחָה אֶת הַטַּבְּלָא בְּטַבַּעַת וְנָטַל
אֶת הַמִּפְתָּחוֹת מִן הַשִּׁלְשֻׁלַת, וְנָעַל הַכֶּהֵן מִבְּפָנָיִם, וּבֶן לֹו יִשָּׁן לוֹ מִבְּחוּץ. גָּמַר מִלְּנַעוּל, הִחְזִיר אֶת
הַמִּפְתָּחוֹת לְשִׁלְשֻׁלַת וְאֶת הַטַּבְּלָא לְמְקוֹמָהּ, נָתַן בְּסוֹתוֹ עָלֶיהָ, יִשָּׁן לוֹ.
וְהָרִי צִיּוֹר:

וּפְרָחֵי כְהֵנָה אִישׁ כֶּסֶתוֹ בְּאָרְץ. הַכֹּהֲנִים הַצְעִירִים יוֹשְׁנִים עַל הָאָרֶץ.

אִישׁ כֶּסֶתוֹ בְּאָרְץ. כל אחד הכסות שלו על הארץ, כי אסור לישון על מיטות בבית המקדש, כי אין זה דרך ארץ להביא מיטות לבית המקדש^כ, לכן הכהנים יושנים על כרים וכסתות שלהם בלבד בלא מיטות. ואומרת המשנה שהכהנים הצעירים יושנים על כסותם על הארץ, ולא על הרובדים, כי על הרובדים יושנים הזקני בית אב^כ.

פְּרָחֵי כְהֵנָה: כהנים צעירים שהתחיל שער זקנם לפרוּח^כ. על המדרגה העליונה יושנים זקני בית אב, ועל המדרגות האמצעיות יושנים שאר הכהנים. ואילו הכהנים הצעירים

באר התמיד

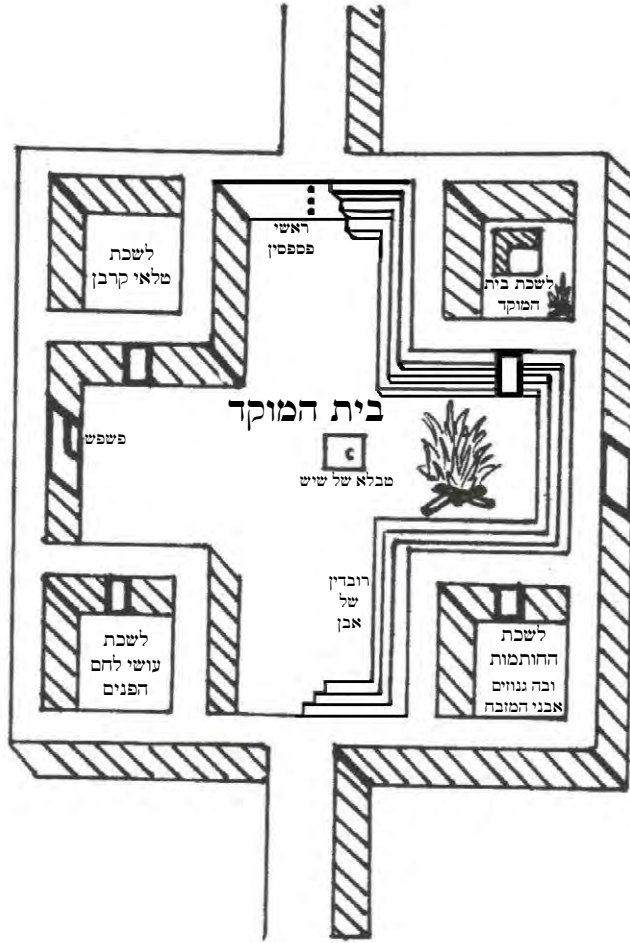
כג. תפארת ישראל.
כד. נמרא תמיד כו.
כה. רר"ש במדות.
כו. רע"ב.

שהתחיל זקנם לפרוח יושנים על הרצפה^י. השינה היא בחלק
החול של בית המוקד.
לא כל הכהנים ישנים, אלא חלקם ערים ושומרים, בכדי לקיים
את המצוה של שמירה בבית המקדש^{יב}.

באר התמיד

כו. תפארת ישראל.
כח. תפארת ישראל.

❦ בית המוקד ❦

לא היו יְשָׁנִים בְּבִגְדֵי קֹדֶשׁ, הַכֹּהֲנִים אִינָם יוֹשְׁנִים כְּשֶׁהֵם לְבוּשִׁים
 בְּבִגְדֵי כְהוֹנָה, אֶלָּא פּוֹשְׁטִין וּמְקַפְּלִין אֶת הַבְּגָדִי כְהוֹנָה, וּמְנִיחִים
 אוֹתָן תַּחַת רְאֵשֵׁיהֶן, וּמְנִיחִים אֶת הַבְּגָדִי כְהוֹנָה כְּנֶגֶד רֵאשֶׁם, וְלֹא
 תַּחַת רֵאשֶׁם מִמֶּשׁ, מְכִוּוֹן שֵׁישׁ בְּאַבְנֵט כְּלָאִים וְאֶסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
 בָּהֶם אִלָּא בְשַׁעַת הָעֲבוּדָה^{כט}. וּמִתְּפָסִין בְּכִסּוֹת עֲצָמָן, וּבְלִילָה
 לּוֹבְשִׁים בְּגָדֵי חוּלָל.

אַרְעָ קָרִי לְאַחַד מֵהֶן, אִם אִירַע ח"ו טוֹמְאָת קָרִי לְאֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים
 הַיוֹשְׁנִים בְּבֵית הַמּוֹקֵד, יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּמִסְבָּה הַהוֹלְכֵת תַּחַת
 הַבִּירָה, יוֹצֵא הַכֶּהֵן הַזֶּה, וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה, שֶׁהִיא מֵחִילָה^{לא},
 הַהוֹלְכֵת תַּחַת בֵּית הַמּוֹקֵד. וְכֹל בֵּית הַמּוֹקֵד נִקְרָא בְּשֵׁם
 'בִּירַה'^{לב}, שֶׁהוּא מִלְשׁוֹן בֵּית גְּדוּלָּה וְאַרְמוֹן^{לג}. וְהַנְּרוֹת דּוֹלְקִין מִפָּאָן
 וּמִפָּאָן, וַיֵּשׁ נְרוֹת דּוֹלְקִים מִשְׁנֵי הַצַּדָּדִים שֶׁל הַמִּסִּיבָה^{לד}, בְּשֶׁבִיל
 לְהַאִיר אֶת הַדֶּרֶךְ. וּמִמִּשֵׁךְ וְהוֹלֵךְ בְּמִסִּיבָה עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְבֵית
 הַטְּבִילָה, עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְמִקְוֵה, שֵׁישׁ שֶׁם תַּחַת בֵּית הַמּוֹקֵד.

באר התמיד

כט. גמרא. רע"ב.

ל. רע"ב.

לא. רע"ב.

לב. רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.

כל בית המקדש נקרא 'בירה' כדכתיב (דברי הימים א' כט יט) 'ולבנות הבירה אשר הכינותי'
 (רע"ב. ריש לקיש ביומא ב.).

ויש אומרים מקום היה בהר הבית ושמו בירה (רבי יוחנן ביומא ב.). והולך במסיבה ההולכת תחת
 המקום הזה שבהר הבית.

לג. רש"י דברי הימים א' כ"ט א'.

לד. מצודת ציון דניאל ח' ב/, מצודת ציון דברי הימים א' כ"ט א'.

לה. רע"ב.

וּמְדוֹנָה הֵיְתָה שָׁם, לֵיד הַמְקוּה יֵשׁ מְדוֹרָה כְּדִי שִׁיתַחֲמֵם בַּה הַכְּהֵן
 לְאַחַר שְׁטַבְלָיו^ל. וּבֵית פְּסָא שְׁל כְבוֹד, וּכֵן יֵשׁ שָׁם בֵּית הַכֶּסֶּא שֶׁל
 כְּבוֹד. וְזֶה הָיָה כְבוֹדוֹ, מְצָאוֹ נְעוּל, יוֹדַע שְׂיֵשׁ שָׁם אָדָם. פְּתוּחָ, יוֹדַע
 שְׂאִין שָׁם אָדָם. וּכְבוֹדוֹ הוּא שֶׁאֵם מְצָא שְׁבִית הַכֶּסֶּא נְעוּל, זֶה
 סִימָן שִׂישׁ שָׁם אָדָם. וְאֵם מְצָא אוֹתוֹ פְּתוּחַ זֶה סִימָן שֶׁאִין שָׁם
 אָדָם^{לז}.

יֵרֵד וְטָבַל בַּמְקוּה שֶׁם^{לח}, עָלָה, וְנִסְתַּפַּג קִינַח אֶת הַמִּים שֶׁעַל
 בְּשָׂרוֹ^{לט}, וְנִתְחַמֵּם פְּנֵגֵד הַמְדוֹנָה שֶׁלִּיד הַמְקוּה^מ.

✧ באר התמיד ✧

לו. המפרש. רע"ב.

לז. רע"ב.

לח. כתב תפארת ישראל: דאף על גב דאכתי לילה הוא, והרי כל חייבי טבילות טבילתן ביום,
 חוץ מגדה ויולדת שטבילתן בלילה (כפסחים ד"צ ע"ב), היינו בטמאים שצריכין ספירה, כגון טמא
 מת, וזב, ומצורע שכולן צריכים ספירת ז' ימים לטהרתן, וכמו כן זבה קטנה שצריכה על כל פנים
 ספירת יום נגד יום, (עי' ביבקש דעת סי' ע"ב) דבהנך אמרינן מקצת יום אחרון של טהרתן הוא ל'י
 ככולו, ורשאה מה"ט לטבול ביום אחרון של ספירת טהרתה, ואין צריך להמתין עד הערב,
 ולהכי סד"א דמה"ט תהיה נמי רשאה לטבול בלילה שקודם יום האחרון לספירת טהרתה, דהרי
 בכל דוכתא היום הולך אחר הלילה שלפניו, להכי קתני טבילתן ביום, רצה לומר משהאיר יום
 אחרון של ספירת טהרתה, ולא בליל שלפניו, והיינו מעמא מדכתיב וספרה לה שבעת ימים,
 ולא לילות, לאשמעינן דמקצת ספירה שבלילה לא מחשב ליום שלם, אבל מקצת ספירה של יום
 ממש, מחשב כיום שלם, ואין צריך להמתין מלטבול עד הערב, מה שאין כן גדה ויולדת לא
 אמרינן גבה ספירתה מקצת יום ככולו ותהיה רשאה לטבול משהאיר יום ז' שלה, דמדכתיב ז'
 ימים תהיה בגדתה, כל ז' היא טמאה, וכשטובלת קודם ששלמו, הרי זו כטובל ושרץ בידו
 ויולדת אתקש לנדה (כפסחים ד"צ ע"ב), הלכך טובלות בליל ח' או אחר כך אפילו ביום
 מדאורייתא, אבל כל הטמא טומאת מגע נבילה או שרץ, או טמא קרי כי הכא וכדומה, שאין
 צריך ספירת ימים לטהרתן, מיד כשפורשין מהטומאה רשאין לטבול.

לט. בתפארת ישראל: ונראה לי דלא דמי להא דתנינן בהן גדול (יומא פ"ג מ"ד) עלה ונסתפג
 דהתם קמ"ל הכי כדי שלא ילחלח בגדי כהונה כשילבשן קודם שיסתפג, אבל הכא שלובש בגדי
 חול, קמ"ל שיסתפג, מדהוא טבול יום ומים שעליו כשעולה מהטבילה הם שלישי לטומאה
 כרמב"ם (פ"י מאהט"ו ה"ג) ושמא יטפמף מהמים על דבר קודש כשיחזור אצל אחיו הכהנים לבית
 המוקד, להכי מסתפג.

מ. בדלעיל זמדורה היתה שם.

בֹּא חוֹזֵר וְעוֹלָה לְבֵית הַמוֹקֵד^{מא}, וְיֹשֵׁב לוֹ אֶצְלֵי אָחִיו הַכֹּהֲנִים עַד שֶׁשְּׁעָרִים נִפְתָּחוּ, וְיֹשֵׁב בְּבֵית הַמוֹקֵד עִם אָחִיו הַכֹּהֲנִים, עַד שֶׁשְּׁעָרֵי הָעִזְרָה נִפְתָּחוּ^{מב}, וְאִזּוֹ יוֹצֵא וְהוֹלֵךְ לוֹ, כִּי הוּא טָבוֹל יוֹם וְאִסוּר לוֹ לְהִיּוֹת בְּעִזְרָה^{מג}. וְיֹצֵא מֵהַר הַבַּיִת דֶּרֶךְ שַׁעַר טְדִימָה.

משנה ב

מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְתָרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, מְשָׁפִים וְטוֹבֵל עַד שֶׁלֹּא יָבֹא הַמְּמַנֶּה. וְכִי בְּאִיזוֹ שָׁעָה הַמְּמַנֶּה בָּא. לֹא כָּל הַעֲתִים

באר התמיד

מא. רע"ב. תפארת ישראל.

מב. המפרש. תפארת ישראל.

מג. בתפארת ישראל: יוצא והולך לו. מדהוא טבול יום עד שתשקע החמה, והרי טבול יום אסור בעזרה, ואף על גב שגם אחר טבילתו יושב בבית המוקד, ואפילו בהחצי שהיה בנוי בחול, עכ"פ מחנה לוייה היה, והרי טבול יום אסור במחנה לוייה (כיבמות ד"ז), יש לומר דמחנה לוייה רק מדרבנן אסור לטבול יום, דיהושפט גזר כן, וכיון דנטמא בפנים והשערים סגורים, הקילו גביה ונעייין תוס' יבמות שם, ולתוס' חולין (ד"ב ב' ד"ה שמא יגע), וכ"כ לר"ב (כלים פ"א מ"ח), דוקא בעזרת נשים, שמורגל לכניסה ויציאה החמירו שלא יכנס שם טבול יום, אבל בשאר דוכתי רשאי כל טבול יום לכנס עד סמוך למחנה שכינה, א"כ ע"כ צ"ל, להכי כשהשער נפתח יוצא והולך, דמאחר שאסור עכ"פ לעבוד, יצא שלא יחשידוהו שמתעצל מלעבוד (כפסחים דפ"ב א').

במפרש וז"ל: יוצא והולך לו. דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה לשם, אי נמי אנב חביבותא איקרי ועביד עבודה, דומיא דהך דאמרינן בפ"ב דיומא (דף כד:): במה מפסיין רב ששת אומר בכגדי קדש דאי אמרת בכגדי חול אנב חביבותא מיקרי ועביד עבודה. יוצא והולך לו. לביתו למלאכתו דמה יעשה הואיל ולא יעבוד, ולקמן נמי אומר שבשעת השתחוואה בשעת הקטורת היה ראש המעמד מעמיד את הטמאים בשער המזרח (ופליגי בה שער הניצוץ אותו הבנין היה בנוי הבנין) ופליגי בה אמוראי בפסחים (דף פב:): חד אומר כדי (לפוש) וצ"ל: לבייש (שיטה מקובצת)) שכניסת כל העם דרך שם שנכנסים לשם להשתחוות כדלקמן ויודעים שמפני הטומאה הם חדלים ליכנס שם ואלו הטמאים יזהרו לבלתי לטמאות עוד וחד אמר משום חשד שלא יחשידום שמפני מלאכתם הם חדלים ליכנס שם לעבוד עבודה ומעמידים אותם שם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעים שמחמת טומאה הם חדלים ולא יאמרו מחמת מלאכה הוא דאם היו שבים לביתם יאמרו העולם מפני ביטול מלאכתם הם שבים.

מד. מדות א' ט'.

שׁוֹת, פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר, אוֹ סְמוּךְ לוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. הַמְּמוֹנָה בָּא וְדוֹפֵק עֲלֵיהֶם, וְהֵם פִּתְחוּ לוֹ. אָמַר לָהֶן, מִי שֶׁטָּבַל יָבֵא וַיְפִים. הַפִּיסוּ, זָכָה מִי שֶׁזָּכָה:

^[1] מִי שֶׁהוּא רוֹצֵה לְתַרֵּם אֶת הַמְּמוֹנָה, כֵּהֵן שְׂרוּצָה לְקִיִּים אֶת מִצְוֹת 'תְּרוּמַת הַדְּשָׁן'^מ, מִשְׁפִּים וְטוֹבֵל עַד שֶׁלֹּא יָבֵא הַמְּמוֹנָה, מִשְׁכִּים מוֹקֵדִים וְטוֹבֵל לְפָנָיו שִׁבּוּא הַמְּמוֹנָה, כִּי אֲסוּר לְהִיכַנֵּם לְעִזְרָה אֲפִילוֹ טָהוֹר עַד שִׁיטְבוּלָם^ט.

הַמְּמוֹנָה: הוּא הַמְּמוֹנָה עַל הַפִּיּוּסוֹת, וְהוּא הַסְּגָנִי^ט, וְנִקְרָא 'מִתְתִּיא בֶן שְׂמוּאֵל'^{מח}.

שׁוֹאֵל הַתְּנָא: וְכִי בְּאִיזוֹ שְׁעָה הַמְּמוֹנָה בָּא, בְּאִיזָה שְׁעָה הַמְּמוֹנָה בָּא לְבֵית הַמוֹקֵד, וְכךָ יָדַע הַכֵּהֵן מִתִּי צָרִיךְ לְהִשְׁכִּים וּלְטְבוּלָם^ט.

וְעוֹנָה הַתְּנָא, אֲנִכִּי אֲפָרֵשׁ לָךְ מִתִּי הַמְּמוֹנָה בָּא: לֹא כָּל הָעֵתִים שׁוֹת, לֹא כָּל הַזְּמָנִים שׁוּוִים, פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר, לְפַעְמִים הַמְּמוֹנָה בָּא מִקְרִיאת הַגִּבֵּר, אוֹ סְמוּךְ לוֹ מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו, אוֹ סְמוּךְ לְקְרִיאת הַגִּבֵּר, לְפָנָיו כֵּן אוֹ אַחֲרֵי כֵּן. וּמִפְּנֵי

באר התמיד

מה. רע"ב. תפארת ישראל.

מו. המפרש. תפארת ישראל.

מו. תפארת ישראל ביומא ג' א'. ומקורו בסנהדרין י"ט. וסוטה מ"ב. וז"ל הרמב"ם (הלכות כלי המקדש ד סז): ממנין כהן אחד יהיה לכהן גדול כמו המשנה למלך, והוא הנקרא סגן. והוא הנקרא ממונה. ויהיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו וכל הכהנים מתחת יד הסגן. ע"כ. אבל לא בכל מקום שכתוב 'ממונה' הכוונה לסגן.

מח. שקלים ה' א'.

מט. תפארת ישראל.

נ. המפרש.

שאין זמן קבוע, לכן כהן שרוצה לעשות את 'תרומת הדשן' צריך להשכים ולטבול כמה שיותר מוקדם^{נא}.

קריאת הנָּבֵר: שני פירושים מהו 'קריאת הגבר': א. קריאת התרנגול. ב. כהן^{נב} הנקרא 'גביני כרוז'^{נב} מכריז בכל יום לפני שער בית המוקד הסגור^{נד} 'עמדו כהנים לעבודתכם, ולוים לדוכנכם, וישראל למעמדכם'. ושומעים את קולו היטב למרחק שלש פרסאות^{נה}, ובקול יותר חלש שומעים עד יריחו^{ני}. וזה היה סמוך לעלות השחר^{ני}.

המְמַנֶּה בָּא לבית המוקד וְדוֹפֵק עֲלֵיהֶם מבחוץ, בקלות וברפיון^{נד}, וְהֵם פְּתָחוּ לוֹ את דלת בית המוקד החיצוני^{נט}.

אָמַר לָהֶן הממונה: **מִי שְׁטָבֵל יָבֵא וַיְפִיס**, מי שטבל כבר יבוא להטיל גורל מי יתרום את המזבח.

[1] ועושים את הפיס הזה בחצי הקודש של בית המוקד^ס, כי צריך לעשות את הפיס בקודש בעזרה, כדכתיב^{סא} 'בבית אלהים נהלך ברגש'.

באר התמיד

נא. תפארת ישראל.

נב. רע"ב תמיד ג' ח'.

נג. פירש רש"י: גביני המכריז (יומא כ:).

נד. תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נה. יומא כ:

נו. עפ"י תפארת ישראל תמיד ג' ח'.

נז. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

נה. רמב"ם. תפארת ישראל.

נט. עפ"י תפארת ישראל.

ס. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

סא. תהילים נ"ה ט"ו.

את שאר הפייסות עושים בחצי הקודש של לשכת הגזית, ורק פים זה הראשון עושים בחצי הקודש של בית המוקד^{סב}. בפים עומדים הכהנים בעיגול^{סג}.

הפִּיסוֹ, עֲשׂוּ אֶת הַפִּיסִים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, וּמִי שִׁזְכָּה זָכָה.

באר התמיד

סב. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

וז"ל המפרש: ואף על גב דשאר פייסות היו בלשכת הגזית כדמפרש ביומא (דף כה). התם היינו מעמא מפני שאותם כהנים שהיו בעזרה היו קרובים ללשכת הגזית כיון דלשכת הגזית מקרבתו להתם הוי מפייסי אבל הכא כיון דהוּו בבית המוקד שעדיין לא ירדו לעזרה ואיכא נמי בבית המוקד מקום מקודש הוּו מפייסי התם ובעזרה א"א לפייס דאין נכון לעמוד בעזרה בלא מצנפת כדאמר לקמן הממונה בא ונוטל מצנפת של א' ויודעין כולם שממנו פייס מתחיל א"נ משום דהוי קיימי בכוליאר מסובב אי אפשר דהוּו אהוריהם לבית ולקמן לאחר שפייס את סדר תרומת הדשן והגיע זמן עבודת יום שחיטה קתני וירדו להם ללשכת הגזית ומעמא כאשר פירשתי שאותו מקום קרוב להם יותר להפייס. ע"כ.

וז"ל התפארת ישראל: יבוא ויפייס. יבוא להטיל גורל, מי יתרום המזבח, ואמר יבוא ויפייס, מדהיו ישנים בחצי בית המוקד הבנוי בחול, לפיכך אמר שיבואו לחצי האחר הבנוי בקודש, דצריכים להטיל גורל במקום הקודש (כיומא דכ"ה א'), והא דלא הטילו גם גורל זה בלשכת הגזית כשאר הגורלות, ה"ט, דבשאר הגורלות היו הכהנים עוסקים סביב למזבח במזרח העזרה, וקרובים לגזית שגם כן במזרח העזרה, מה שאין כן הכא היו הכל כנוסים בבית המוקד שבמערב עזרה, וטריחא מלתא ללכת לגזית. עוד נראה לי, דבשאר פייסות היה צריך שיהיה זקן מהסנהדרין יושב אצל הפייס (כיומא דכ"ה א'), כדי לשפוט על כל דבר שיארע בהפייס, להכי פייסו בגזית, מה שאין כן בתרומת הדשן, פייסו בלילה, ועדיין לא היו הסנהדרין בגזית, שלא ישבו שם רק מעת שסמוך להקרבת תמיד השחר עד שהקריבו תמיד הערבים (כסנהדרין דפ"ה ב'), וסנהדרין קמנה ישבו מאחר תפלת השחר עד תחלת שעה ו' ביום (כשבת ד"י) וע"י רמב"ם פ"ג מסנהדרין, מיהו לרמב"ם (פ"ו מתמידין) גם פייס זה היה בגזית. ע"כ.

סג. יומא כ"ה. ז"ל המאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולו, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך השבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

משנה ג

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וְנִכְנַס מִבֵּית הַמוֹקֵד לְעִזְרָה, וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו וְשָׂתִי אֲבוֹקוֹת שֶׁל אֹרֶךְ בְּיָדָם. וְנִחְלְקוּ לְשֵׁתֵי כְתוּת, אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֻדְרָא דְרֶדֶךְ הַמְזוּרָה, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסֻדְרָא דְרֶדֶךְ הַמַּעֲרָב. הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְמָקוֹם בֵּית עוֹשֵׂי חֲבָתִים. הִגִּיעוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, אָמְרוּ שָׁלוֹם, הִבֵּל שָׁלוֹם. הָעֹמְדֵי עוֹשֵׂי חֲבָתִים לַעֲשׂוֹת חֲבָתִים:

לבית המוקד יש שני שערים גדולים, שער אחד פתוח לחוץ אל החיל, ושער אחד פתוח אל העזרה. בשער הגדול שפתוח לעזרה, יש בתוכו שער קטן והוא הנקרא 'פּשפּש'.

נָטַל אֶת הַמִּפְתָּח, לָקַח אֶת הַמִּפְתָּח^{סד}, וּפָתַח אֶת הַפֶּשֶׁשׁ, וּפָתַח אֶת הַפֶּתַח הַקָּטָן שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹךְ הַשַּׁעַר הַגָּדוֹל^{סה}, וְנִכְנַס דֶּרֶךְ הַפֶּתַח

באר התמיד

סד. מתוך מדות פרק א' משנה ז'.

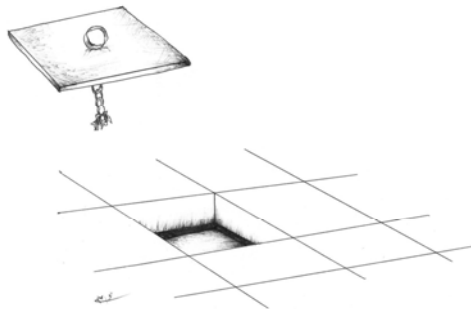
סה. כתב המפרש וז"ל: נטל את המפתח. מתחת הטבלא של שיש. ולא היה פותח שערי עזרה עד שיעלה עמוד השחר, אלא נוטל את המפתח ופותח את הפשפש פתח קטן שהיה בשער. כך סתמא ר' יהודה דמדות דאמר פתח קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש את העזרה. ע"כ.

והיינו שלקח את המפתח מתחת הטבלא של שיש ששם היו המפתחות, ככתוב במדות (א ט): ומקום היה שם אמה על אמה, ומבלא של שיש ומבעת היתה קבועה בה, ושלשלת שהמפתחות היו תלויות בה. הגיע זמן הנעילה, הנבייה את הטבלא במבעת ונטל את המפתחות מן השלשלת, ונעל הכהן מבפנים, וכן לוי ישן לו מבחוץ. נמר מלנעול, החזיר את המפתחות לשלשלת ואת הטבלא למקומה, נתן כסותו עליה, וישן לו. והרי ציור:

הקטן מִבֵּית הַמּוֹקֵד לְעֶזְרָה^ס. וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו, וְנִכְנְסוּ אַחֲרָיו כֹּל שֶׁאֵר
הַכֹּהֲנִים שֶׁכָּבַר טַבְלוּ וּלְבָשׁוּ בְּגָדֵי כַהֲנֻתָא^ס, וְשָׁתִי אֲבוֹקוֹת שֶׁל אֹר
בְּיָדָם כְּדִי לְהַאֲרִי־ם^ס. אֵךְ בַּשַּׁבָּת, הָיוּ עוֹמְדִים מֵעֶרֶב שַׁבַּת נְרוֹת
דְּלוֹקוֹת סְבִיב^ע.

בְּעֶזְרָה יֵשׁ 'אֲכַסְדְּרָא'. וְעָשׂוּ כֵךְ: סְמוּךְ לְכַתְּלֵי הָעֶזְרָה מִבַּפְּנִים,
קֶצֶת מְרוֹחֵק מֵהַכּוֹתֵל יֵשׁ עֲמוּדֵי אֲבָן, וּמֵהָעֲמוּדִים עַד כַּתְּלֵי
הָעֶזְרָה יֵשׁ קִירוֹי מֵאֲבָן עַל גְּבֵיהֶם^{עא}.
בְּשֵׁאר הָעֶזְרָה אֵין תְּקֵרָה. מֵעַל מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֵין תְּקֵרָה^{עב}.

באר התמיד

סו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.
סז. את השער הגדול פותחים רק יותר מאוחר, יחד עם שאר שערי העזרה (תפארת ישראל).
סח. תפארת ישראל.

סט. מכיוון שזה עדיין מוקדם מאוד בבוקר, לפני שעלה השמש. וכמו שכתוב לעיל (משנה ב): וְכִי
בְּאֵיזוֹ שְׁעָה הִמְמַנְהָ בָּא. לֹא כָּל הַעֲתִים שְׁוֹת, פְּעָמִים שֶׁהוּא בָּא מִקְרִיאת הַגָּבֵר, אוֹ סְמוּךְ לוֹ
מִלְּפָנָיו אוֹ מִלְּאַחֲרָיו. ע"כ.

ע. רמב"ם הלכות בית הבחירה ח' י"ב. תפארת ישראל.
עז"ל הרמב"ם (שם): כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה, הוֹן מְלִילֵי שַׁבַּת שֶׁאֵין בִּידָם אֹר אֵלֹא
בּוֹדְקִין בְּנְרוֹת הַדְּלוֹקִין שֶׁם מֵעֶרֶב שַׁבַּת. ע"כ.

עא. בגמרא כאן. רע"ב.

עב. רע"ב.

וְנַחֲלָקוּ לְשֵׁתֵי כֶּתוֹת, הַכֹּהֲנִים שֶׁנִּכְנְסוּ לְעִזְרָה הַתַּחֲלָקוּ לְשֵׁתֵי קְבוּצוֹת. אֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא דְרֵךְ הַמְּזֻרָה, קְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא לְכַוּוֹן מְזֻרָה, וְאֵלּוּ הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא דְרֵךְ הַמְּעָרָב, וְקְבוּצָה אַחַת הוֹלְכִים בְּאַכְסְדְּרָא לְכַוּוֹן מְעָרָב.

הָיוּ בּוֹדְקִין וְהוֹלְכִין, הָיוּ הוֹלְכִים וְבוֹדְקִים אִם כָּל הַכֵּלִים בְּמִקּוֹמָם, עַד שֶׁמִּגִּיעִין לְמִקּוֹם בֵּית עוֹשֵׂי הַבְּתִימִם, עַד שֶׁמִּגִּיעִים שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי הַבְּתִימִין שֶׁזֶה לְשֹׁכֵה מִדְּרוֹם לְשַׁעַר נִקְנֹרֵעִי.

הִגִּיעוּ אֵלּוּ וְאֵלּוּ, כֹּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ שְׁנֵי הַקְּבוּצוֹת לְבֵית עוֹשֵׂי הַבְּתִימִין. אָמְרוּ, כָּל כֶּת שֶׁאֵלֶּה לְכַת הַשְּׁנִיָּה: שְׁלוֹם, כְּלוּמַר, הֲאִם לֹא חָסַר כָּלוּם מִכֵּלֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וְעוֹנִים הַכֶּת הָאַחֶרֶת: הַכָּל שְׁלוֹם, הַכָּל שְׁלוֹם כִּרְאוּי וְעוֹמֵד עַל מִקּוּמוֹיֵי.

וחי אחר כך: הַעֲמִידוּ עוֹשֵׂי הַבְּתִימִם, הַעֲמִידוּ אֶת אֵלּוּ שְׁעוֹשִׂים אֶת הַחֲבִיתִין, לַעֲשׂוֹת הַבְּתִימִם, לְהַכִּין אֶת הַחֲבִיתִין, דֹּהִינּוּ לַחֲמֹם מִיַּם רוֹתְחִים לְבִצָּק שֶׁל הַחֲבִיתִין^{ע"ה}.

❧ באר התמיד ❧

עג. תפארת ישראל.

עד. תפארת ישראל.

עה. בגמרא כאן. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. וכולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין

בית עושי תבתינ: לשכה זו היא בצד דרום של שער ניקנור, שזה

באר התמיד

עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתי כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בהויץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני הצאים קריבין ושני הצאין אובדין ואלו שני הצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושיין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ל"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני הצאין כליל לאשים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתים, ושתים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיין בחיזוק בדרך הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

בתפארת ישראל (יומא ב ג) וז"ל: (החביתין) הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וג' לוגי שמן וחולטן ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתים, עם חצי קומץ לבונה, ו' חלות האחרות פתות עם קומץ לבונה בערב, ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתות בערב, ומשל כהן גדול היו קריבין, ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין.

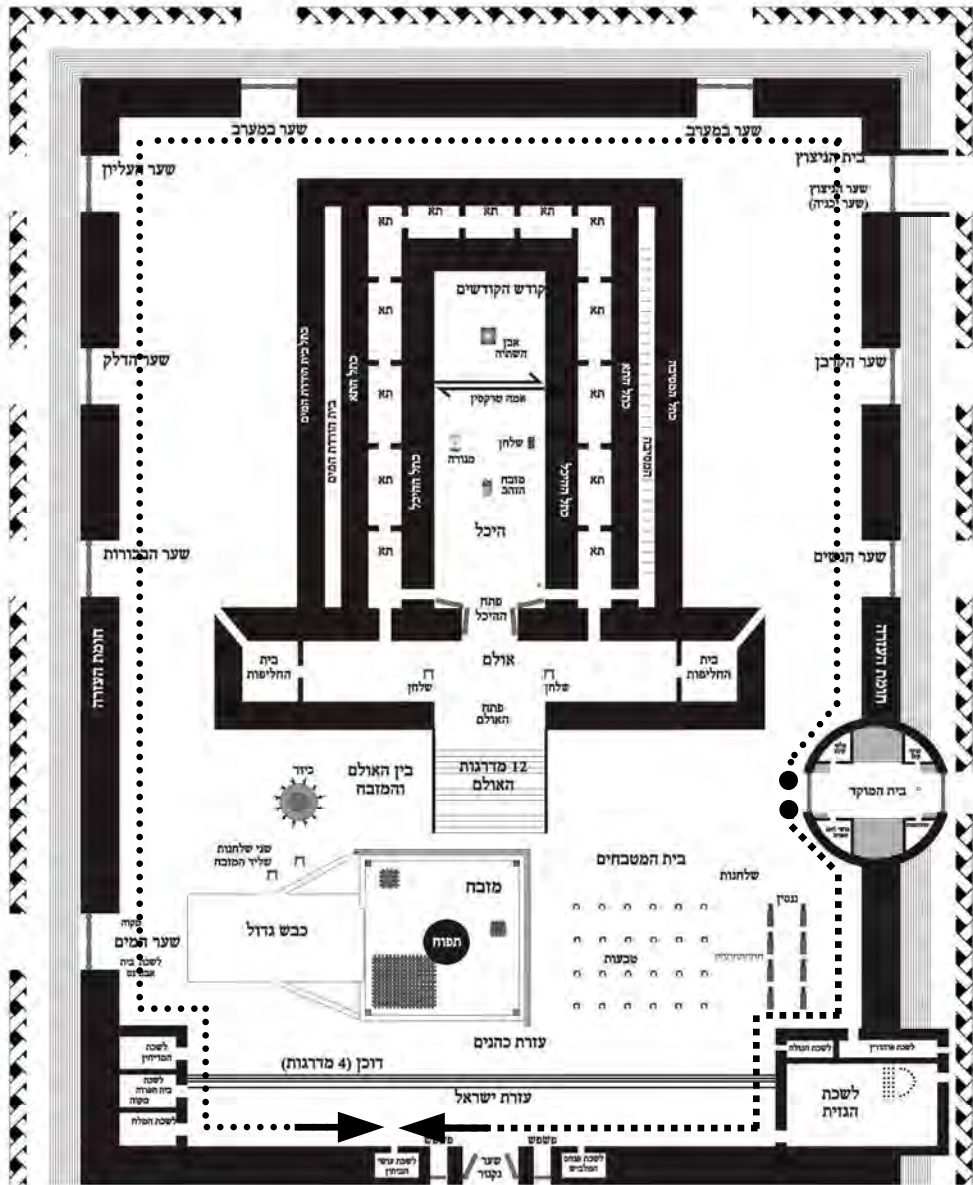
משמאל הנכנס בשער ניקנור^ע. [טו] בלשכה זו לשים ואופים את
ה'חביתין' שהיא המנחה של הכהן גדול שמקריבים בכל יום,
מחציתה בבוקר ומחציתה בערב^ע.

באר התמיד

עו. תיו"ט בסימני הציור. עזרת כהנים. תפארת ישראל.
עז. רע"ב. תפארת ישראל.
ציור המזבח דלהלן נעתק מספר 'עבודת הקרבנות' ברשות המו"ל. ותשוח"ח.

❖ מסלול הליכת שתי הכתות ❖

מערב

מזרח

הרים

הרים

משנה ד

מי שזכה לתרם את המזבחה, הוא יתרם את המזבחה, והם
 אומרים לו, הזהר שפמא תגע בפלי, עד שתקדש ידיך
 ורגליך מן הפיור, והרי המחטה נתונה במקצוע בין הכבש
 למזבחה, במערבו של כבש. אין אדם נכנס עמו, ולא נר
 בידו, אלא מהלך לאור המערכה. לא היו רואין אותו ולא
 שומעין את קולו, עד ששומעין קול העץ שעשה בן קטין
 מוכני לפיור, והן אומרים הגיע עת. קדש ידיו ורגליו מן
 הפיור, נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבחה, ופנה את
 הגחלים הילך והילך, חתה מן המאכלות הפנימיות, וירד.
 הגיע לרצפה, הפך פניו לצפון, הלך למזרחו של כבש
 פעשר אמות. צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן
 הכבש שלשה טפחים, מקום שנותנין מראות העוף ודשון
 מזבחה הפנימי והמנורה:

בצד דרום של המזבחה, יש את הכבש, והוא עליה משופעת כמו
 מדרון, מקרקע העזרה עד ראש המזבחה, באורך ל"ב אמה
 וברוחב ט"ז אמה, דרכו עולים למזבחה^ע.

מחטה: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה
 דפנות משלשה צדדים, אך לא בצד הקדמי^ט. ויש לה ידית^פ.

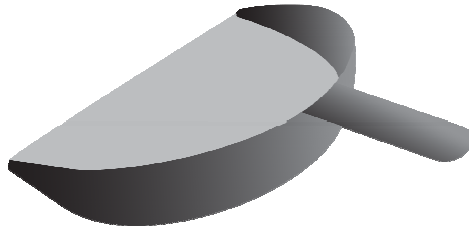
✻ באר התמיד ✻

עח. מידות ג' ג'.

עט. רש"י במדבר ד' ט'.

פ. יומא ד' ד'.

בעין זה:

[1] **מִי שִׁזְכָּה בְּפִים לְתָרֵם אֶת הַמְּזֻבָּח, לְקִיִּים אֶת מִצּוֹת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן מִהַמְּזֻבָּח. הוּא יְתָרֵם אֶת הַמְּזֻבָּח, הוּא יְקִיִּים מִצּוֹה זֹבֵחַ.**

באר התמיד

פא. לתרומת הדשן לובש בגדי כהונה מיוחדים, שהם פחותים מבגדי כהונה שעושים בהם את שאר העבודות. ז"ל הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב י-יב): י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו.

יא. אימתו תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחותרה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומחלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה מפרחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתייה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

וכיצד הוא סדר קיום מצוה זו²³. הם אחיו הכהנים אומרים לו: הִזְהַר שְׁמָא תִּגַע בְּפָלִי, עַד שֶׁתִּקְדַּשׁ יְדֶיךָ וְרַגְלֶיךָ מִן הַפִּיּוֹר. הכהנים אומרים לו: היזהר שלא תיגע במחתה, לפני קידוש ידים ורגלים מן הכיור. מפני שאסור ליקרב אל המזבח ולא לשום עבודה לפני קידוש ידים ורגלים²⁴.

❧ באר התמיד ❧

פב. המפרש.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב י-טו) וז"ל: י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'והרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו. יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שליש אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמא תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחתה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הנחלים אילך ואילך וחותר מן הנחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הנחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשן המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

יג. אחר שירד זה שתרום רצים אחיו הכהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במהרה. ונוטלין את המגרפות ואת הצנורות ועוליין לראש המזבח. וכל איברי העולות ואימורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותם לצדדי המזבח. אם אין הצדדין מחזיקין סודרים אותם בכבש כנגד הסוכב. ואחר כך גורפין את הדשן במגרפות מכל צדדי המזבח. ומעליין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכת. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

יד. כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל בהן מלהוציא את הדשן. מן. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאין אותו. וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחוקה. ולא הזירים גורפים אותו. ולא יפורנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) 'ושמו'. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו.

פג. רע"ב.

[יא] ואף על פי שתכהן יודע את זה, צריך להזהירו מפני שהוא הולך יחידי ושמא ישכה ויגע. ומתוך שמזהירים אותו הוא יזהר^{יד}.

ואומרים לו גם^{יג}: וְהָרִי הַמְּחַתָּה נְתוּנָה בְּמִקְצוֹעַ בֵּין הַקָּבֶשׁ לַמִּזְבֵּחַ, בְּמַעְרְבוֹ שֶׁל קָבֶשׁ, הַמְּחַתָּה נִמְצָאת בְּזוּיַת שְׁבִין כּוֹתֵל מֵעֶרֶב שֶׁל כֶּבֶשׂ לְבֵין כּוֹתֵל דְּרוּמֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ, שֶׁם מוֹנַחַת הַמְּחַתָּה בְּאַלְכַסּוֹן^{יד}.

אומרים לו את מקום המחתה, כי יתכן שעדיין לא עשה עבודה מעולם, ולכן אינו יודע היכן מקום המחתה^{יד}.

באר התמיד

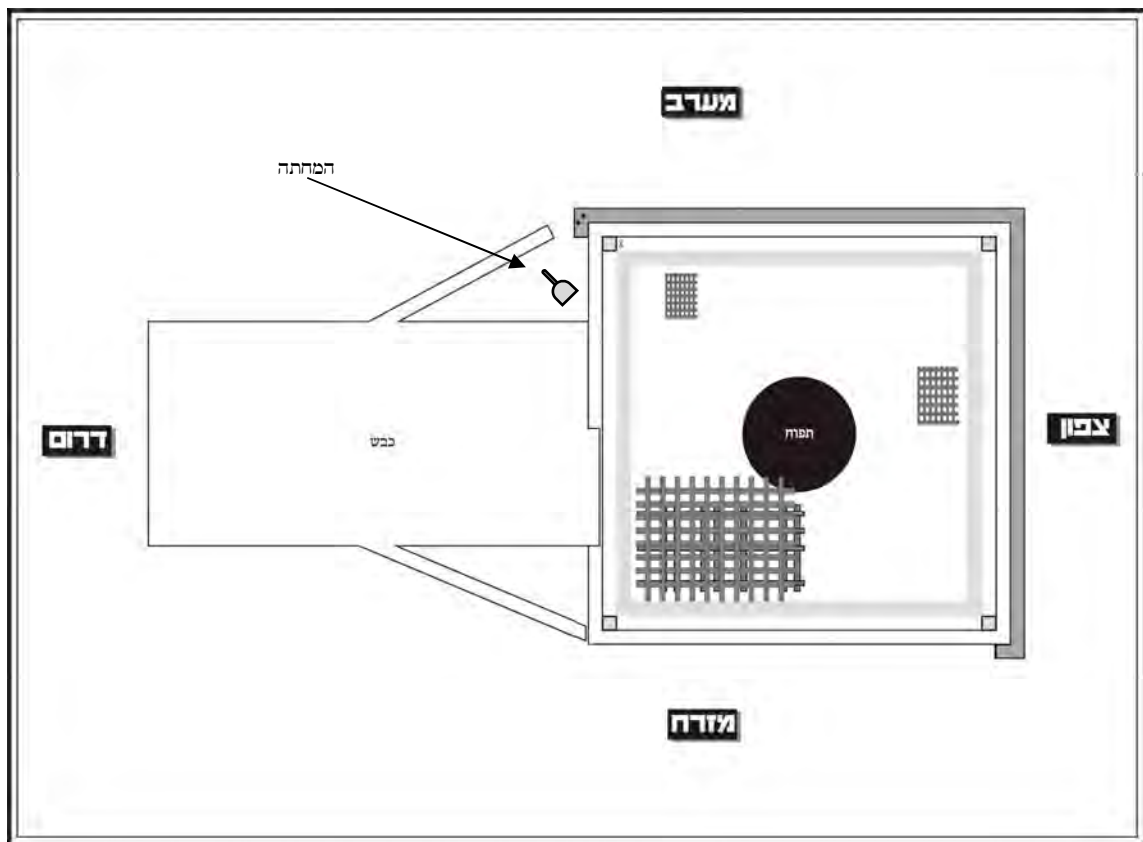
פד. המפרש. תפארת ישראל.

פה. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פז. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

פז. תפארת ישראל.

✧ מקום המחטה ✧

אִין אָדָם נִכְנָס עִמּוֹ, אַף אַחַד לֹא נִכְנָס אִיתּוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִסּוֹר לְהִיכְנֹס
 בֵּין הָאוֹלָם וּלְמִזְבֵּחַ שְׁלֹא לְצוֹרֵךְ עֲבוּדָה^פ, וְלֹא גַר בְּיָדוֹ, וְאִינוּ
 מַחֲזִיק גַּר בִּידוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ יַחֲדִי^ט, אֶלָּא מִהֲלֹךְ לְאוֹר הַמַּעֲרָכָה,
 אֵלֹא יֵשׁ לוֹ אוֹר מִהַמַּעֲרָכָה שֶׁעַל הַמִּזְבֵּחַ.

לֹא הָיוּ רוֹאִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עוֹמְדִים בְּצַד מִזְרַח הָעֶזְרָה
 וְהַמִּזְבֵּחַ, וְהַתּוֹרֵם מִקֹּדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִהַכִּיּוֹר שֶׁבַמַּעֲרַב הַכֹּבֵשׁ,
 נִמְצָא שְׂגוּבָה הַכֹּבֵשׁ מִפְּסִיק בִּינֵיהֶם וְאִינֶם רוֹאִים אוֹתוֹ^ז, וְלֹא
 שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוֹלֵךְ בְּצַנִּיעוֹת כִּי עַדִּיין לֹא קִידֵשׁ יָדָיו
 וְרַגְלָיו^ח, עַד שֶׁשׁוֹמְעִין קוֹל הָעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קַטִּין מוֹכְנֵי לְכִיּוֹר, עַד
 שֶׁשׁוֹמְעִין אֶת קוֹל הַגִּלְגַּל מֵעֵץ הַנִּקְרָא 'מוֹכְנֵי', שֶׁמַּעֲלָה בַּגִּלְגַּל
 אֶת הַכִּיּוֹר מִהַבּוֹר.

מוֹכְנֵי: כָּל מַיִם שֶׁנִּמְצָאִים בְּכָלִי שֶׁרֶת בַּלַּיְלָה, הַמַּיִם נִפְסָלִים.
 בְּאִמְצַע יָמֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי, הָיָה כַּהֵן גָּדוֹל שֶׁשָּׁמוֹ 'בֶּן קַטִּין',
 וְהוּא עָשָׂה 'מוֹכְנֵי' עֲבוֹר הַכִּיּוֹר, שֶׁהוּא גִלְגַּל מֵעֵץ, שֶׁעַל יָדוֹ
 מִשְׁקָעִים אֶת הַכִּיּוֹר בְּכָל לַיְלָה לְבוֹר מַיִם הַנִּקְרָא 'בוֹר הַגָּדוֹל'^כ,
 שֶׁנִּמְצָא שֵׁם לַיֵּד מִקוֹם הַכִּיּוֹר^כ. וְבוֹזָה הַמַּיִם מִחֻבְרִים לְקֶרֶקַע
 וְאִינֶם נִפְסָלִים בַּלַּיְלָה^ד.

✧ באר התמיד ✧

פח. המפרש. תפארת ישראל.

פט. המפרש.

צ. המפרש. תפארת ישראל.

צא. תפארת ישראל.

צב. רבינו אליעזר בר נתן הראב"ן בסימן כ"ה. רבינו יהונתן עירובין ל"ה. תוספות יום טוב
 עירובין י"ד.

צג. תוספות יום טוב בסימני הציור. וכן משמע בתפארת ישראל בסימני הציור.

צד. יומא ל"ז. וברש"י. זבחים כ'. וברש"י. המפרש כאן. תפארת ישראל כאן.

כשמעלים את הכיור מהבור על ידי המוכני, שומעים את קול המוכני עד יריחו¹³¹.

והן אומרים 'הגיע עת', וכששאר הכהנים שומעין את קול המוכני, הם אומרים 'הגיע עת', דהיינו שהגיע הזמן להכין עצמינו לעבודה, כי מיד אחר שהוא יתרום את הדשן, יקדשו הם את ידיהם ורגליהם, ויסלקו את הדשן מהמזבח לתפוח¹³².

קִדְּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיֹּר, הֵכֵן שִׁיתְרוּם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, מִקְדַּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיֹּר.

[יב] לפני העבודה חייב כל כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור¹³³.

✪ באר התמיד ✪

אך לשיטת הרמב"ם ה'מוכני' הוא כלי שנמצא מעל הכיור ואו שהוא כלי עגול כגלגל סביבות הכיור (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ד יח), והכלי הזה הוא חול ואינו כלי שרת, ובו נמצאים המים. ומפני שהכלי הזה אינו קדוש, המים שנמצאים בו אינם נפסלים בלינה. וכשרוצה כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור, הוא פותח את הפתח שבין הכלי שמעל הכיור הנקרא 'מוכני' אל הכיור עצמו, ונכנס מים לכיור כפי הצורך ראשון ראשון, ואז הוא מקדש ידיו ורגליו מהכיור במים שנכנסו לשם (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח).

ולפי מה שכתב הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה יג) וז"ל: כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים. ע"כ. צריך לומר שבכל פעם מכניסים לכיור מים כדי שיעור שיהיה שם מים עבור ד' כהנים. ואז מקדשים. אבל אין מכניסים יותר מזה, כדי שלא יפסל בלינה.

והנה שיטת הרמב"ם זו נתבארה בג' מקומות (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח). אבל במקום אחד (הלכות ביאת המקדש ה יד) כתב הרמב"ם כפי שיטת רש"י, שכדי שלא יפסלו המים בלינה משקעין את הכיור בתוך מי מקוה או מעין, ובבוקר מעלים אותו. ולכאורה יוקשה מהי שיטת הרמב"ם. ומתריץ בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ד יח) ששיטת הרמב"ם היא ששניהם נכונים, ואם לא השתמשו במוכני למעלה צריך להשתמש במוכני למטה. ועיי"ש.

צה. תמיד ג' ח'.

צו. תפארת ישראל.

צז. שמות ל' י"ט-כ"א.

אופן קידוש ידים ורגליים: מניח שני ידיו על שני רגליו, בבת אחת, מעומד, ומתכופף ומקדש^{צ"ח}.

[יג] מקום הכיור הוא בין האולם והמזבח, ואינו עומד ממש בין האולם והמזבח, אלא הוא משוך לצד דרום כנגד המקום שבין האולם והמזבח^{צ"ט}.

הכיור צורתו כמו סיר גדול^ק, ויש לו בסיס שעליו יושב הכיור, וצורתו כמו סיר הפוך^{קא}, והוא 'כנו'^{קב}. הכיור וכנו עשויים מנחושת^{קג}.

באר התמיד

צח. זבחים י"ט: רמב"ם הלכות ביאת המקדש ה' ט"ז.

צט. תפארת ישראל. כתוב (שמות ל יח): וְעָשִׂיתָ כִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרִחְצָה וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם. וכתב רש"י וז"ל: ובין המזבח. מזבח העולה, שכתוב בו שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעה, ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד (שמות מ כט), כלומר מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעה כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט). ע"כ.
ק. רש"י שמות ל' י"ה.

קא. פירוש שני בתוס' זבחים כ"ב. וז"ל התוס': משמע שיש לו תוך, ועשוי כמין תיבה פרוצה למעלה והכיור יושב עליו. ורבינו פירש כעין יורה כפויה על פיה ונפתחו שוליה. ע"כ.

קב. אין שום קערה וכדומה תחת הכיור, אלא המים שותתין על הריצפה. 'כנו' הוא בסיס ומושב עבור הכיור, וצורתו נתבאר, ואינו קערה וכדומה כלל. המים ששותתין על הריצפה לאחר הקידוש ידים ורגלים, יתכן שנשפכים לבור הגדול שלידו, ויתכן שנשפכים לאמת המים העוברת בעזרה.

בפשטות אין לכיור מבסה (כ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א).

פסק הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה טז) שקידוש ידים ורגלים הוא כמו עבודה ולכן צריך לעשותו מעומד, ובכל עבודה צריך לעמוד דוקא על הריצפה בלי שום חציצה (הלכות ביאת המקדש ה יז).

קג. שמות ל' י"ה. וכן כתוב (שמות לח ח): וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כִּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצְּבָאוֹת. וברש"י: בנות ישראל היו בידן מראות וכו', ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, והיה מואס משה בהן וכו', אמר לו הקב"ה קבל, כי אלו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו'. ע"ש.

בתחילה היו לכיור שני דדים ליציקת המים, אחד למעלה, ואחד למטה. בבוקר כשהכיור מלא מקדשים ידים ורגלים מהדד העליון, ולפנות ערב כשיש כבר פחות מים בכיור, מקדשים ידים ורגלים מהדד התחתון^{קד}.

הכהן גדול ששמו 'בן קמיץ', עשה שתים עשרה דדים סביבות הכיור^{קד}.

🌀 באר התמיד 🌀

קד. יומא ל"ז. לפי ביאור מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בכתי"ק.
 קה. כדי ששנים עשר הכהנים העוסקים בקרבן תמיד של שחר יקדשו ידיהם ורגליהם בבת אחת (יומא ל"ז). וראה להלן תמיד פרק ג' משנה א'.

❖ הכיור וכנו, והמוכני ❖

נָטַל הַכֹּהֵן שְׂקִידֵי יָדָיו וְרַגְלָיו, אֶת מַחְתֵּת הַכֶּסֶף שְׂמוֹנְחַת בַּמָּקוֹם שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל, וְעָלָה הַכֹּהֵן לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּבְמַעֲרֵכָה הַגְּדוּלָה פָּנָה אֶת הַגְּחָלִים הַיָּלֵךְ וְהִילָךְ, וּפִינָה לְצַדָּדִים אֶת הַגְּחָלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִהַעֲצִים^ק, וְאַחֵר כֵּךְ חָתָה מִן הַמֵּאֲפָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, חוֹתָה מִלֹּא הַמַּחְתָּה מִהַגְּחָלִים הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁנִּתְהוּוּ מֵאַבְרֵי הָעוֹלָה שֶׁנִּתְעַכְלוּ וְנַעֲשׂוּ גַחְלִים^ק, וְלוֹקַח דּוּקָא מִהַגְּחָלִים שֶׁבְאַמְצַע הָאִשׁ שֶׁנִּתְאַכְלוּ הַיֵּטֵב וְנַעֲשׂוּ גַחְלִים דְּקִים, שֶׁהֵן דִּשְׁוֹנִים^ק, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב^ק: 'וְהָרִים אֶת הַדִּשְׁוֹן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאִשׁ אֶת הָעוֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ^ק. וְיָרַד בְּכַבֵּשׂ מִהַמְּזֹבַח. בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּה עָלָה לְמִזְבֵּחַ, כֵּךְ יוֹרֵד^קא.

הַגִּיעַ לְרֹצְפָה, לְמָקוֹם שֶׁכֻּלָּה הַכֶּבֶשׂ^ק, הִפְךָ פָּנָיו לְצַפּוֹן, וְאִינוּ מִמְשִׁיךְ לְצַד מִזְרַח לְצַד הַיְצִיָּאָה מִהַעֲזָרָה, אֲלֵא הוֹפֵךְ פָּנָיו לְצַפּוֹן הַעֲזָרָה^ק, הִלָּךְ לְמִזְרָחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ כְּעֵשׂר אַמּוֹת, וְהוֹלֵךְ בְּצַד מִזְרַח שֶׁל הַכֶּבֶשׂ כְּעֵשׂר אַמּוֹת. וְזֶה רַחוּק מִהַמְּזֹבַח עֶשְׂרִים אַמּוֹת^קד.

צָבַר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַרֹצְפָה, מִנִּיחַ וְצוֹבֵר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַרִיצְפָּה בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב^קטו 'וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁלֹּא

באר התמיד

קו. תפארת ישראל.

קז. תפארת ישראל, עפ"י ירושלמי יומא פרק ב' הלכה א'.

קה. המפרש. וכן ברע"ב וז"ל: המאוכלות הפנימיות. הגחלים שבאמצע האש שנתאכלו היטב והן קרובים להיות דשן.

קט. ויקרא ו' ג'.

קי. המפרש. תוספות יום טוב.

קיא. המפרש.

קיב. המפרש.

קיג. המפרש.

קיד. המפרש. תפארת ישראל. ועיי"ש.

קטו. ויקרא ו' ג'.

יפורק^{טו}. רחוק מן הכבש שלשה טפחים, ומניח מעט רחוק מן הכבש, שלשה טפחים, כדי שלא ישחיר הכבש^{קי}, מקום שנותנין מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה, מניח את תרומת הדשן באותו מקום שנותנים את מוראות העוף^{קי}, ואת הדשן ממזבח הפנימי ואת הדשן מהמנורה^{קי}. והם נבלעין במקומם^{קכ}.

באר התמיד

קטז. המפרש.

קיו. תפארת ישראל.

קיה. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טו): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הזפק; בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוזן מן הגזל, נאמר 'והשליך את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן ככל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

קיט. כמו שכתוב להלן (תמיד ג ט): מי שזכה בדשון מזבח הפנימי, נכנס ונטל הטני והניחו לפניו, והיה חופן ונותן לתוכו, ובאחרונה כבד את השאר לתוכו והניחו ויצא. מי שזכה בדשון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקים, מדרשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן. מצאן שכבו, מדרשן ומדליקן מן הדולקים, ואחר כך מדרשן את השאר. ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות, שעליה הבהן עומד ומטיב את הגרות. והניח את הכזו על מעלה שניה ויצא.

וכן (תמיד ו א): החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדשון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדשון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדשון המנורה, נכנס ומצא שני גרות מזרחיים דולקין, מדרשן את המזרחי, ומניח את הפערבי דולק, שממנו היה מדליק את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה, מדרשנו ומדליקו ממזבח העולה. נטל את הכזו ממעלה שניה, והשתחוה ויצא.

וברע"ב וז"ל: החלו. אותם שזכו בכף של קמורת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי גרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

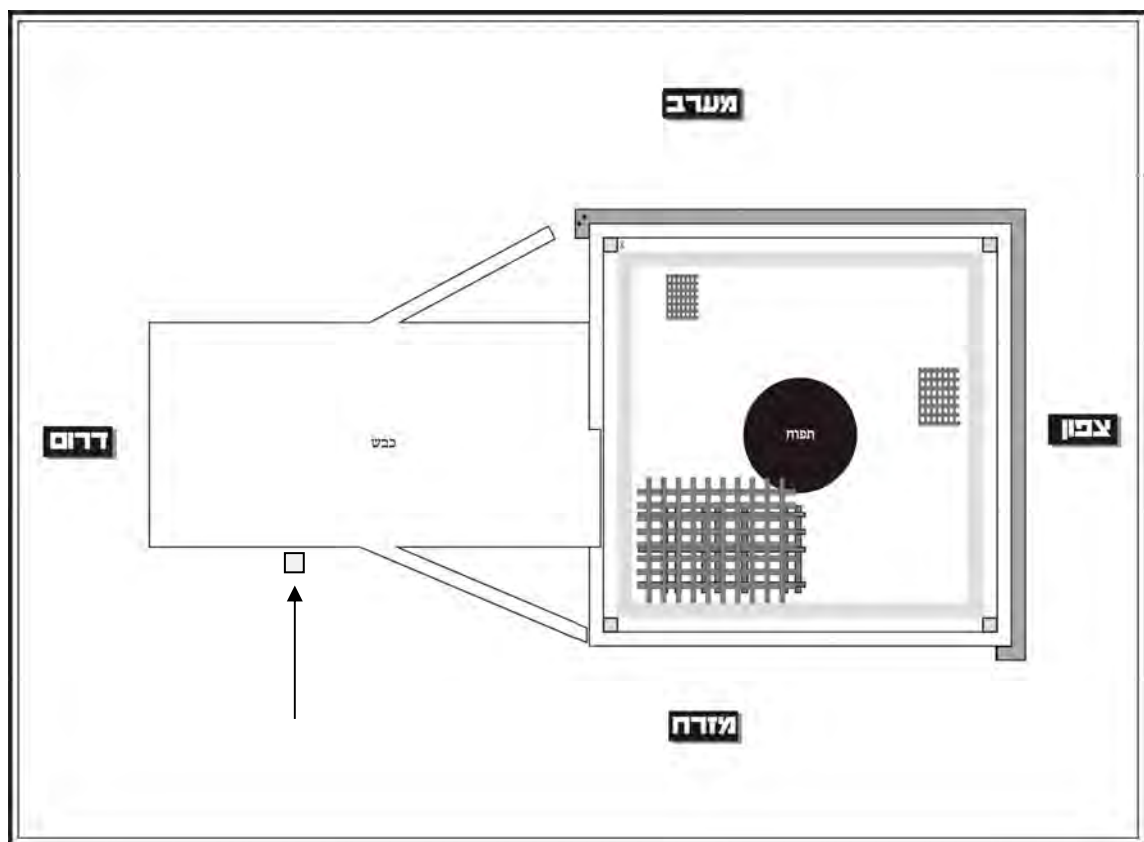
קכ. אבל לגבי תרומת הדשן יש ספק אם נבלע במקומו או לא (תפארת ישראל). ועיין תוס' זבחים ס"ד. ובמפרש כאן.

אחר כך מחזיר את המחתה למקומה בזווית שבכותל מערב של הכבש, כמו שנתבאר לעילקכא.

באר התמיד

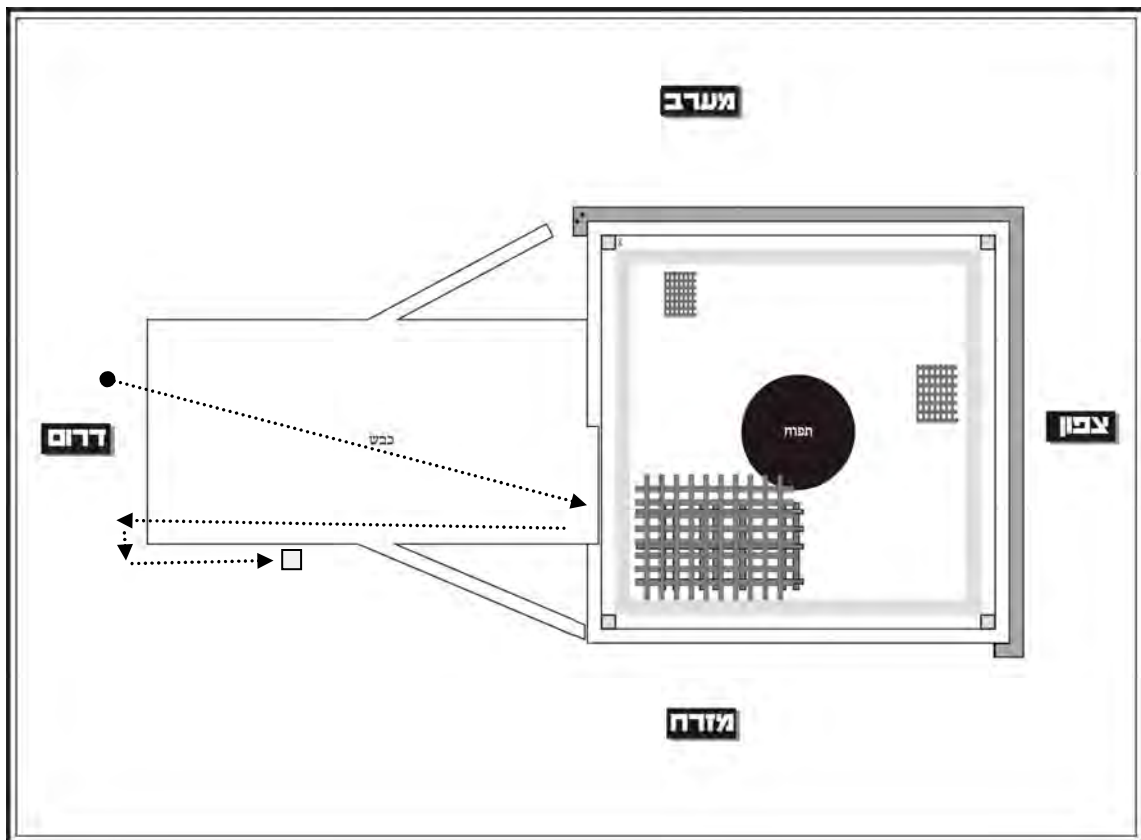
אמנם מלשון רש"י עולה שגם תרומת הדשן נבלע במקומו, וז"ל רש"י (ויקרא א מז): אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.
קכא. תפארת ישראל.

☞ המקום שנותנים את הדשן ☞

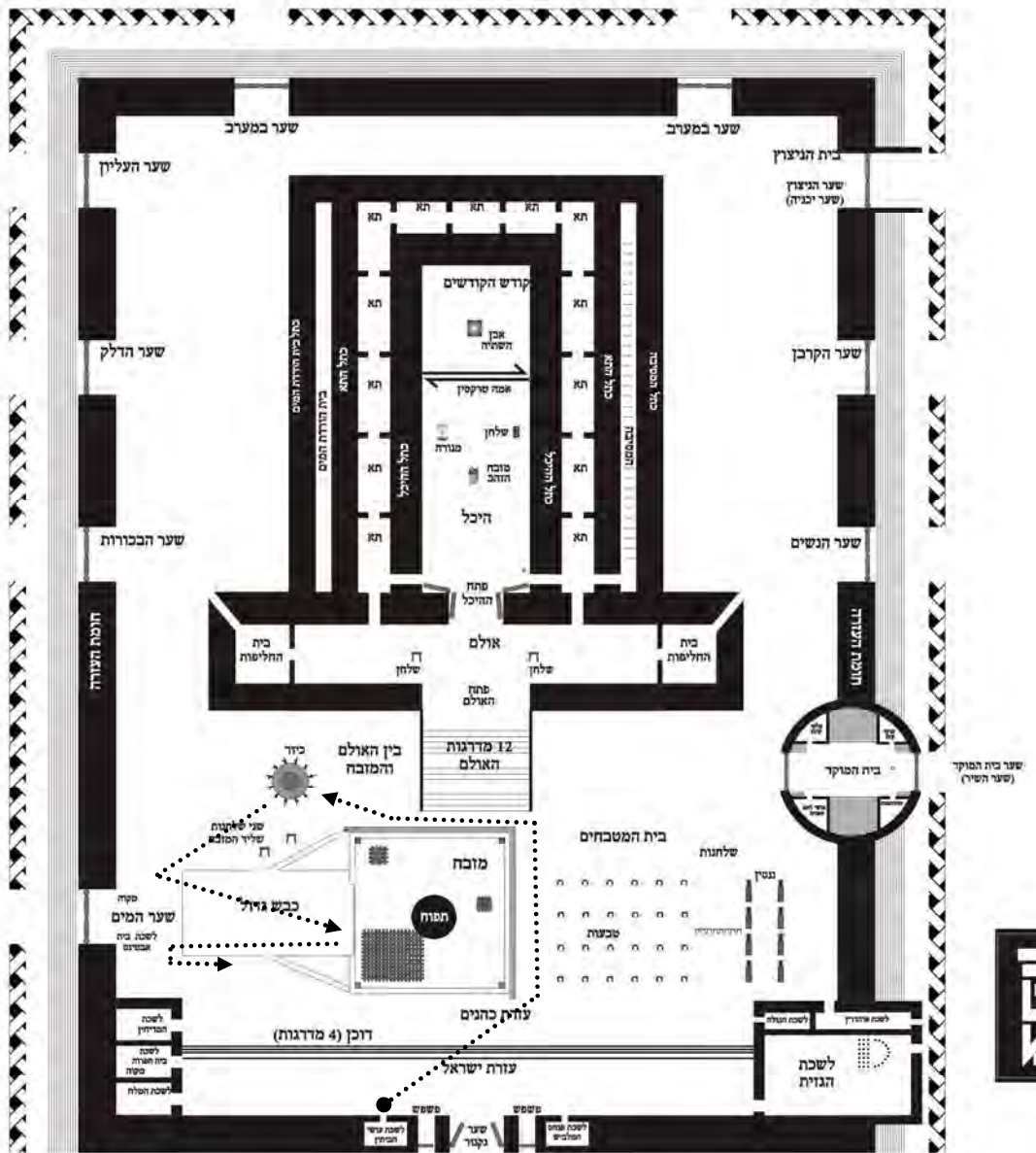

✧ הדרך שהולך הכהן במצוות תרומת הדשן ✧

הדרך שהולך לכיור ואח"כ תרומת הדשן

מערב

מזרח

דרום

צפון

❖ אוצר התמיד ❖

א. במדרש רבה (במדבר כא כא-כב): ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו לה' כבשים בני שנה תמימם (במדבר כח ג), לא שניהם בבת אחת אלא (במדבר כח ד): את הכבש אחד תעשה כבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. אמר רבי יהודה בר רבי סימון מעולם לא היה אדם בירושלים ובירדו עון, כיצד, תמיד של שחר מכפר על עברות שביללה, ושל בין הערבים מכפר על עברות שנעשו ביום, מפל מקום לא לן אדם בירושלים ובירדו עון, שנאמר (ישעיה א כא): צדק ילין בה וגו'. אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, בעולם הזה אתם מקריבין לפני לחם הפנים וקרבנות, לעולם הבא אני אערוף לכם שלחן גדול ויהיו עובדי כוכבים רואים ובושים, שנאמר (תהלים כג ה): תערוף לפני שלחן נגד צררי דשנת בשמן ראשי כוסי רינה. וכן הוא אמר (ישעיה סה יג): הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו הנה עבדי ישתו ואתם תצמאו.

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי (במדבר כח ב), זה שאמר הכתוב (איוב לו כג): שדי לא מצאנהו שגיא כח, וכתיב (איוב לו כב): הן אל ישגיב בכחו מי כמהו מורה, כיצד יתקומו שני מקראות אלו, אלא כשהוא נותן להם, נותן להם לפי כחו, וכשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחן, ראה מה פתיב (שמות כו א): את המשכן תעשה עשר יריעת, ועתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לכל צדיק וצדיק חפה של ענני כבוד, שנאמר (ישעיה ד ה): וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראת ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חפה. ועשן בחפה למה, כל מי שנותן עניו עושנות וצרות בתלמידים בעולם הזה, מתמלא חפתו עשן לעולם הבא. אש בחפה למה, מלמד שכל צדיק שהוא מעלה מחברו חפתו נכזית ממנו. נגה, שזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו, לכך כתיב: הן אל ישגיב בכחו. כשבקש מהם לא בקש אלא לפי כחן (שמות כו כ): ואתה תצנה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור להעלת נר תמיד, וכשהאיר להם לפי כחו (שמות יג כא): וה' הלך לפניהם יומם, ולעתיד לבוא (ישעיה ס א): קומי אורי כי בא אורף וכבוד ה' עליך ורח, (ישעיה ס ב): ועליך ורח ה' וכבודו עליך יראה, (ישעיה ס ג): והלכו גוים לאורף ומלכים לנגה ורחף, וכתיב (ישעיה ל כו): והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים, הוי הן אל ישגיב בכחו. כשבקש מהם לא בקש מהם אלא לפי כחן, כמה דאת אמר (שמות כג יט): ראשית בכורי אדמתך, וכשנותן להן לפי כחו (יחזקאל מז יב): ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבפר, מהו לחדשיו יבפר, שכל אילן מחדש בכורים אחרים כל חדש וחדש, לא בככורי חדש זה בככורי חדש זה. כשבקש לא בקש אלא לפי כחן (ויקרא כג מ): ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ תדר, ונותן להן לפי כחו (ישעיה מא יט): אתן במדבר ארוז שטה והדס ועץ שמן. (ויקרא נה יג): תחת הנעצוץ יעלה ברוש.

❖ אוצר התמיד ❖

ב. כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (ח"א פי"א) וז"ל: בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס בבית הניצוץ בבית המוקד והלויים בעשרים ואחד מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים מקומות, נגד ארבע ועשרים ספרי הקודש אשר התורה נחלקת עליהן, שעליהם העולם עומד, כמו שנאמר (ירמיה לג) אם לא בריתי יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמת. ולהיות כי כללן שלשה שהם תורה נביאים כתובים, והאחרים הם הפרט, לכן היו הכהנים שומרים בג' מקומות, והלויים שהוא מלשון 'ונלוו עליך' רצה לומר שנתספו על הכהנים, באחד ועשרים מקומות, שהוא בין הכל ארבע ועשרים. וידוע שהתורה שומרת העולם לבל יפסד, וכן היו אלו השומרים המקדש, ולפי שהכהנים והלויים היו עוסקי תורה כמו שנאמר (דברים לג) יורו משפטיך ליעקב, ונאמר וקמת ועלית אל המקום וגו', ונאמר (שם יח) ובאת אל הכהנים ואל הלויים ואל השופט אשר יהיה וגו', על כן היה הרמז בכהנים לז"ס. ועוד נוסף כי כבר כתבתי שהכהנים היו דוגמת צבא מעלה והלויים הם דוגמת השמים והם שומרים בעולם על כן היה שמירות המקדש גם כן על ידן. ע"כ.

בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פרשת בהר) וז"ל: ונראה לי דאיתא במשנה תמיד (א א), בג' מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש כו'. ופירש רש"י לא מפני פחד הגנבים היו שומרים, רק משום כבוד וגדולה. להבין זה כבר ביארתי במ"א (ראה פרשת אמור), וכעת נ"ל כי ענין השמירה מפני הכבוד הגדול שלא יכנסו מי שאינו ראוי ליכנס לפנים אל המלך האדיר הגדול. והענין כי יש שמירה מלבר כנזכר בזוהר הנ"ל, בכל יום תשכח נטירא שהיא החשך דכסי לנהורא, וצריך להעביר החשך בכל יום ע"י התבודדות שעה אחת, ויכנס לטוב הגנוז שבכל יום היונק מהאוצר האור של יום השבת כנודע זה. ויש שמירה מלגאו בבית המקדש הגנוז בכותל הבנין שהוא אפריון הנ"ל, תוכו רצוף אהבה שהוא הדביקות בו יתברך שהוא תכלית כל המצות, כמ"ש המפרש להרמב"ם (יסודי התורה ב א), והוא ענג של שבת שנאמר אז תתענג על ה' שהיא מעין עולם הבא, שאז תכלית התענוג כנודע. וז"ש ע"י תרעא דאהבה או תשובה, כי בחול נכנס לשמירה דלבר ע"י תשובה, ובשבת נכנס לשמירה דלגאו ע"י תרעא דאהבה שהוא מדת הכהן אהבת חסד.

וז"ש בג' מקומות הכה"נים שומרים בבית המקדש. ר"ל ליכנס לקדושת המקדש לפנים צריך ליכנס במדרגת הכהנים שהיא שמירה מלגאו ע"י תרעא דאהבה שהוא חסד. וזה אינו ידוע ומסורה לכל כי אם להבאים בסוד ה' לתענוג הדביקות שהוא למעלה מהטבע שעליו נאמר אז תתענג ע"ל ה' כנודע, וזמן מיוחד לזה הוא בשבת כדרשו בש"ס דשבת (דף קיח). יעו"ש. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

בספה"ק אגרא דכלה (פרשת קרח) וז"ל: ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם וכו' ולמבית לפרכת ועבדתם (במדבר יח ז). הנה בכאן סגול באתנ"ח, שלא כמשפט הדקדוק דצריך להיות קמץ. ונ"ל דהנה בכאן אמר אתה ובניך אתך תשמרו וכו', הנה מיירי מעבודת כהן הדיוט, שהוא בחינת חס"ד נקודתו סגול. מה שאין כן קמץ, הוא בחינת חכמה הנקרא כהן גדול, נ"ל. ועוד נ"ל דאמר בכאן תשמרו את כהנתכם, ומיירי משמירה בבית המקדש, בא בסגול בג' נקודות שלא כמשפטו, להורות דבג' מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש (תמיד א א).

ג. אפשר לבאר שהטעם שנקרא 'בית המוקד' הוא מלשון יקד יקוד אש, שיוקדים באש להבת שלהבת אל ה' יתברך. וכמו שכתוב (שיר השירים ח ו) פִּי עֲזָה כַּמֹּת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֶׂאוֹל קִנְיָה רְשָׁפֶיהָ רְשָׁפֶיהָ אֵשׁ שְׁלֵהֲבֶתֶיהָ. והרי בית המוקד הוא המקום שיושנים הכהנים, והענין הוא, שאפילו בשעת השינה ג"כ יוקדים באש להבה אל ה' יתברך. בספר ליקוטי תורה לבעל התניא (במדבר) איתא וז"ל: יתעורר ויקוד יקד אש בלבו להתלהב ולהתלהט להיות הלב גשמי ממש נמס ותשתפך נפשו בכלות הנפש ממש לדבקה בו ית'. ע"כ. ובפרשת פנחס וז"ל: 'לחמי לאשי', פי' 'לאשי' לאש שלי, ששורפים ובווערים אלי, דהיינו השרפים שהם בחי' יקד יקוד אש בווערה בלבם תמיד בתשוקה גדולה ונפלאה ובאהבה עזה כרשפי אש להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה.

ובדומה לזה כתב רבינו הרמ"א בספר תורת העולה (ח"א י"א) וז"ל: הרמז על התורה, בא השמירה בבית המוקד בארץ כאשר התורה נתנה על הר סיני שהוא בארץ לעיני כל בווער באש עד לב השמים והוא בית המוקד.

ד. חלוקת כ"ד משמרות, וחלוקת כל משמר לבתי אב, ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ד א-יא) וז"ל: א. הכהנים הובדלו מכלל הלויים לעבודת הקרבנות שנאמר (דברי הימים א' כג יג) 'ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים' ומצות עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכינם לקרבן שנאמר (ויקרא כא ח) 'וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב'.

ב. וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה. לפתוח בתורה ראשון. ולברך ראשון. וליטול מנה יפה ראשון.

ג. משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות. ארבעה מאלעזר. וארבעה מאיתמר. וכן היו עד שמואל הנביא. ובימי שמואל חלקם הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר. ועל כל משמר ומשמר

❖ אוצר התמיד ❖

ראש אחד ממונה. ועולין לירושלים לעבודת משמר לכל שבת. ומיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס. עד שיגמרו וחוזרין חלילה.

ד. ומצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים. וכל שיבא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד עובד וחולק עמהם. ואין אומרין לו לך עד שיגיע משמרך שנאמר (דברים יח ו) 'וכי יבא הלוי מאחד שעריך' וגו'.

ה. בד"א בקרבנות הרגלים ובחילוק לחם הפנים ובחילוק שתי הלחם של עצרת. אבל נדרים ונדבות ותמידין אין מקריבין אותן אלא משמר שזמנו קבוע ואפילו ברגל. שנאמר (דברים יח ח) 'חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות' כלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הצבור. ואין חלק כחלק בשאר הדברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו.

ו. וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר (דברים יח ו) 'מאחד שעריך מכל ישראל' בשעה שכל ישראל באין בשער אחד. ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר (דברים יח ח) 'חלק כחלק יאכלו' ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד.

ז. וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנאמר (דברים יח ו) 'ובא בכל אות נפשו' (דברים יח ז) 'ושרת' ואפילו חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו. ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו.

ח. היה הכהן בעל הקרבן בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעור שלהם. היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה והעור והעבודה לאנשי משמר. ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן כלו לאנשי משמר.

ט. היה טמא בקרבנות הצבור וכל הכהנים טמאים נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים.

י. היה הקרבן של כ"ג והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי משמר. כיון שכ"ג האונן ראוי לעבודה כמו שיתבאר ה"ז עושה שליח לקרבנו.

יא. כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות. עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת. והאחר ביום של אחריו. והאחר ביום של אחריו. ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו.

❖ אוצר התמיד ❖

ה. במשנה: מצאו נעול, יודע שיש שם אדם. פתוח, יודע שאין שם אדם. על דרך הדרש אפשר לבאר, שמדובר על אם אדם שומר את עצמו כראוי, ונועל את עצמו מפני השפעות זרות מהרחוב וכדומה. על זה אמרה המשנה, 'מצאו נעול' אם מוצאים אדם נעול, ששומר את עצמו, ונועל על עצמו מפני פגעי הזמן והרחוב, הרי 'יודע יש שם אדם', הרי הוא אדם כראוי. 'אתם קרויים אדם', ומלשון 'אדמה לעליון'. אבל אם ח"ו 'מצאו פתוח' שהוא פתוח לפגעי הזמן והרחוב, ומתנהג בפתיחות, ואינו שומר על עצמו מהשפעות זרות, הרי 'יודע שאין שם אדם', אזי יודעים שאין שם אדם, ואין הוא בכלל אדם.

ו. מצוות תרומת הדשן (ויקרא ו): (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) צו אֶת אֹהֲרֹן וְאֶת בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֵלָה הַזֹּאת הַעֲלֵה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כֹּל הַלֵּילָה עַד הַבֶּקֶר וְאִשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בו: (ג) וְלֶבֶשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי בַד יִלְבֹּשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: (ד) וּפִשֵׁט אֶת בְּגָדָיו וְלֶבֶשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת הַדֶּשֶׁן אֶל מִחוּץ לַמִּחָנֶה אֶל מְקוֹם שְׁהוֹר: (ה) וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תֹּקֵד בו לֹא תִכְבֶּה וּבְעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בְּבֶקֶר וְעֵרֶף בְּבֶקֶר וְעֵרֶף עֲלֶיהָ הָעֵלָה וְהִקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים: (ו) אֵשׁ תָּמִיד תֹּקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

רש"י: (ב) צו את אהרן. אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות. אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העלה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד, שכל תורה לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפלו פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העלה. למעט את הרובע ואת הנרבע וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש, שנפסלו קודם שבאו לעזרה: (ג) מדו בד. היא הכתנת. ומה תלמוד לומר מדו, שתהא כמדתו: על בשרו. שלא יהא דבר חוצץ בנתים: והרים את הדשן. היה חותה מלא מחתה מן המאכלות הפנימיות ונותנן במזרחו של כבש: הדשן אשר תאכל האש את העלה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אצל המזבח: על המזבח. מצא אברים שעדין לא נתעכלו, מחזירין על המזבח, לאחר שחתה גחלים אלך ואלך ונטל מן הפנימיות, שנאמר את העלה על המזבח: (ד) ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא דרך ארץ, שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד. בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימוז בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים פחותין מהן: והוציא את הדשן. הצבור בתפוח, כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם. ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום: (ה) והאש על המזבח תוקד בו. רבה כאן יקידות הרבה על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כלן נדרשו במסכת יומא (מג:): שנחלקו

❖ אוצר התמיד ❖

רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערך עליה העלה. עולת תמיד היא תקדים: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו למדו מכאן עליה, על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כלם. מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים: (ו) אש תמיד. אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות, שנאמר בה (שמות כו כ) להעלות נר תמיד, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד: לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב): י. הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנאמר (ויקרא ו ג) 'הרים את הדשן'. והיא עבודה מעבודות כהונה. ובגדי כהונה שתורם בהן הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר (ויקרא ו ד) 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן'. אינו אומר אחרים שיהיו בגדי חול אלא שיהיו פחותין מן הראשונים. לפי שאינו דרך ארץ שימוזג כוס לרבו בבגדים שבישל בהם קדרה לרבו.

יא. אימתי תורמין הדשן בכל יום. משיעלה עמוד השחר. וברגלים מתחלת שלישי אמצעי של לילה. וביום הכפורים מחצות הלילה.

יב. כיצד תורמין. מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה. ומקדש ידיו ורגליו ואומרים לו הזהר שמה תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך. ואחר כך לוקח המחטה ושל כסף היתה. והיא היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש. ונוטל את המחטה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך וחיתה מן הגחלים שנתאכלו בלב האש ויורד למטה לארץ. והופך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון. וצובר את הגחלים שחתה על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים. במקום שנותנים מוראת העוף ודשון המזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחתה במחטה ומוריד לרצפה אצל המזבח היא המצוה של כל יום.

ז. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

❖ אוצר התמיד ❖

ב. ויוצאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס שני מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפייס. ויתקבצו אצל הממונה ויפייסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפייסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפייס שני מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפייסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפייסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפייסו עליה.

❖ אוצר התמיד ❖

ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ח. הנה, העבודה הראשונה שעושים בבית המקדש בבוקר, היא לחמם מים רותחים עבור הכנת מנחת החביתין. ואף שלפני כן מבלשים את העזרה, מכל מקום אין זה עבודה ממש, אבל הכנת החביתין מדאורייתא ודוחה שבת.

יש ללמוד מכאן בענין עבודת ה', שהעבודה הראשונה שצריך לעשות, הוא לחמם, להתחמם ולבעור באש התלהבות לעבודתו יתברך.

ט. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֱהָרֹן וּבְנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בַּיּוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאֶפֶה סֹלֶת מִנְחָה תְּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֹּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מִחְבַּת בִּשְׂמֹן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכֵּהן הַמִּשִּׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבְּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כָּלִיל תִּקְטֹר: וְכֹל מִנְחַת פֶּהן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה): תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

❖ אוצר התמיד ❖

י. בענין תרומת הדשן, בספר רב ייבי (פרשת צו) וז"ל: עוד יש לפרש אין צו אלא זירוז מיד ולדורות וכו'. ע"פ מה שכתוב באלשיך הקדוש בזה הל' ולהעמידך על האמת דבר זה הנני מצוה ללבוש בגדי כהונה להרים תרומת הדשן בכל יום מלא מחתה ממאוכלות הפנימיות ולשומו אצל המזבח שיהיה שם נבלע במקומו ודשן הנשאר בתפוח כשירבה יוציאהו בבגדי חול מחוץ למחנה כי אם תשאלך נפשך למה זה יורם חלק מהדשן ויושם אצל המזבח בקדושה בבגדי קודש ושיבלע במקומו ומה נשתנה מותר הדשן שיוציאו לחוץ בבגדי חול אך זאת תשיב אל לבך כי זה הוראה על קדושת אש מהשמים אשר על המזבח ע"כ נוטל מן המאוכלות הפנימיות בבגדי קודש תורמין בכל יום כאלו היא תרומה והיא קודש כמו שמוציאין תרומת מעשר מן המעשר והשאר חולין מוציאין בבגדי חול הטעם כי הי' אש מן השמים ואש מן ההדיוט של עצי המערכה ע"כ מה שנאכל מן הקרבן ע"י אש מן השמים הי' נתנם כי קודש היא ויש ברירה מן השמים וע"כ הי' נבלע במקומו וכשמוציאין מהתפוח הי' מוציא בבגדי חול כנגד מה שנאכל מאש של הדיוט. עיין שם באריכות הפלא ופלא. וברש"י ד"ה ופשט את בגדיו אין זה אלא דרך ארץ שלא ילכלך בהוצאת הדשן בגדים שהוא משמש בהם תמיד ולכך ולבש בגדים אחרים פחותים מהם. הנה בבית שני לא הי' אש מן השמים והי' ה"א שלא ילבוש בגדי כהונה לתרומת הדשן כי לא יעשה האש מהשמים פעולה כמו בבית ראשון ולמה ילכלך הבגדים בחנם לכן פי' רש"י אין צו אלא זירוז מיד ולדורות להורות שאף בבית שני יתרום הדשן בבגדי כהונה דווקא אמר ר"ש ביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש חסרון כיס היינו בבגדי כהונה. ע"כ.

בדגל מחנה אפרים (צו) וז"ל: וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר ואש המזבח תוקד בו ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו'. פירש רש"י אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות וביותר צריך הכתוב לזרוז במקום שיש חסרון כיס עד כאן. הנה בודאי התורה היא נצחית ונוהג תמיד בכל דור ודור ויש במקראי קודש אלו רמזו לפי עניות דעתי להורות דרך ה' אל הצדיקים החכמים שבדור איך שיראו לקרב נשמות ישראל העשוקים רחמנא ליצלן להשי"ת ויתעלה וזה היה גם מעשה אהרן ובניו שהיו מקריבים קרבנות ישראל חטאות ואשמות ועולות כל אחד לפי בחינתו ומה שהיה צריך לו והיו מעלים ומקריבים בזה נשמות של ישראל לכל אחד לפי מה שהיה צריך לו ולפי בחינתו וזהו הזירוז הוא מיד ולדורות כי אף שאין קרבנות בזמן הזה עם כל זה צדיקים שבכל דור ודור מקריבים נשמות קדושות של ישראל על ידי תפלתם הזכה ותורתם שאומרים באמת ובתמים בכוונת הלב בדחילו ורחימו, והוא שאמר אחר כך זאת תורת העולה הוא העולה היינו כי ידוע תורה שלא לשמה לא פרתח לעילא ואין לה עליה רק מי שלומד תורה לשמה זו התורה היא שעולה לעילא, וענין לשמה הוא ידוע מה שכתוב בכתבים שהוא

❖ אוצר התמיד ❖

לשם ה' היינו שיתיחד ה' אחרונה שהיא השכינה כביכול עם יהו' שיהיה נעשה הוי"ה שלם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ויהיה השם שלם וידוע ה' יש לה ג' צירופים ה"י ה"א ה"ה נמצא ג' מלואים של ה' הם היא, וזהו שמרמז הפסוק זאת תורת העולה היינו זו היא התורה שעולה לעילא היא העולה היינו כשהכוונה בה היא להעלות ה' שהוא לשמה לשם ה' שיש לה ג' צירופים שהם היא זו הוא התורה שעולה ופרחת לעילא, על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר היינו מזבח לשון יסורים כמו (ברכות ה:): מזבח כפרה כמו שכתב אור החיים, והוא שאמר על מוקדה היינו שיבער בלבו על המזבח היינו ה' מזבח רצה לומר היסורים של השכינה כביכול, כל הלילה שהיא בגלות הדומה ללילה, עד הבוקר היינו שיאיר הגאולה ויהיה קרבה אל נפשי גאלה ויהיה נהירו דכל עלמין, ואש המזבח תוקד בו היינו שיבער בלבו אש התלהבות הנ"ל על המזבח תמיד בכל עת ובכל רגע, ולבש הכהן היינו העובד ה', מדו בד היינו לשון בדידות רצה לומר שישים אל לבו שהוא לבדו יחיד בעולם וכל העולמות תלוים עליו כדאיתא בגמרא (סנהדרין לו.): חייב כל אדם לומר כל העולם לא נברא אלא בשבילי וכבר נתבאר זה לעיל, ומכנסו בד היינו מי שמכניס לו זה הבדידות בלבו ולמד אותו יראת שמים ילבש על בשרו היינו שיקרב עצמו אל הצדיק, והרים את הדשן אשר תאכל האש יש לפרש על דרך ששאל אחד להרב המגיד ז"ל האך נוטלין התלהבות להשי"ת והשיב לו מי שצריך לאש מחפש באפר, וזה יש לומר גם כאן והרים את הדשן היינו אפר שיחזיק עצמו לאפר ועל ידי זה יתעורר בלבו התלהבות להבורא יתברך וזהו והרים את הדשן היינו הבחינת אפר ירים אותו, אשר תאכל האש רצה לומר שיבא לידי אש התלהבות ושמך אצל המזבח היינו שעל ידי זה ישים אל לבו יסורי השכינה כביכול כנ"ל עד הבוקר היינו עד שיאיר אור בוקר נהירו דכל עלמין וזהו זירו מיד ולדורות כנ"ל, וזהו שרימו רש"י בצחות לשונו הטהור וביותר צריך לזרו במקום שיש חסרון כיס כיס הוא מספר צ' וזהו חסרון היינו שחסר א' שהוא אלופו של עולם ואין יחוד ח"ו ולכך ביותר צריך לזרו לעשות יחוד והבן. ע"כ.

בשפת אמת (צו תרל"ד) וז"ל: זאת תורת העולה כו' במד' ובוזה"ק מחשבה רעה היא העולה לאוקדה לה כו'. כי עולה בא על הרהור הלב. וכשאדם מבער זאת עד שנעשית אפר ונתבטלה לגמרי. אז נמשך תועלת כמ"ש בכל לבבך בשני יצריך ע"ש בוזה"ק ואתחנן. והוא מצות תרומת הדשן שיש עלי' למחשבה זו ע"י דמתוקדה לאפר. ומשמע דמצוה זו הוא עיקר בהקרבן דכתיב זאת תורת העולה ומפרש תרומת הדשן שזה סוף העלי' כנ"ל. והיא מצוה הראשונה בבוקר. וגם עכשיו שאין לנו הקרבנות. נוכל לקיים זאת ברצון של אמת למסור נפשו להשי"ת בכל לילה כדאיתא ברע"מ פ' זו. וע"י המס"נ מבער כל המחשבות שעברו עליו כל היום. ומזה עצמו יש לו התעוררות בבוקר כענין תרומת הדשן כנ"ל. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

בשם משמואל (צו ושבת הגדול תרע"ה) וז"ל: ענין תרומת הדשן. הנה ידוע שיש בכל נמצא ד' ענינים, הן בעולם, הן בשנה, הן בנפש. בעולם ד' יסודות ארמ"ע. בשנה שבת ויו"ט ור"ה וימי חול. בנפש גוף ונפש ושכל וצלם אלקים. וכל אחד כלול נמי מארבעה וארבעה מארבעה עד כי עצמו מספר, וקצת הצריך לענינינו נזכרים, ומהם תקיש על השאר. אש כלול מארבעה, אש היסודי שהוא חשוך כמ"ש הרמב"ן בפ' בראשית, ואשא אוכמא וחיוורי ותיכלא הנזכר בזה"ק. רוח, אמרו ז"ל (גיטין לא:): ארבעה רוחות מנשבות בכל יום. מים, מי באר, מי נהרות, מי גשמים, מי הים. עפר נמי כלול מארבעה, דומם, צומח, חי, מדבר. ודומם עצמו כלול מארבעה, עפר וחול [ההפרש ביניהם שזה עושה פירות וזה אינו עושה פירות], אבנים ומתכות. וכן צומח עצמו כלול מארבעה, ירקות, זרעים, אילנות ופרי העץ. חי כלול מארבעה וכולם בפסוק אחד (תהלים קמח) החי, וכל בהמה, רמש, וצפור כנף. מדבר נמי נזכרו שם, מלכי ארץ וכל לאומים, שרים וכל שופטי ארץ, בחורים וגם בתולות, זקנים עם נערים. מתכת שהוא אחד מחלקי הדומם נמי כולל מארבעה זהב, וכסף, ונחושת, וברזל, ועיין בזה"ק (וארא). וכן כל אחד מחלקי החי דם, ובשר, גידין ועצמות. וכן בחלקי המדבר, גוף, ונפש, ושכל, וצלם אלקים. ושורש כולם ד' עולמות, אבי"ע, וד' חיות נושאות את הכסא, ושורש שרשם ד' אותיות שם אדנ', וד' אותיות הוי' ב"ה וב"ש, שכל הנמצאים נמצאו מאמיתת המצאו.

ובאשר את זה לעומת זה עשה האלקים עשה כנגדן ד' מיני כחות המתנגדים למציאות והם ארבעה גולירין בישין, עון, משחית, אף, חימה, הנרמזים בפסוק אחד והוא רחום יכפר 'עון' ולא 'ישחית' והרבה להשיב 'אפו' ולא יעיר כל 'חמתו', והם שורש לד' הענינים המתנגדים למציאות הן בעולם, הן בשנה, הן בנפש. בעולם נרמזו בפסוק והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ובמד"ר דורשו על ד' מלכיות המתנגדים למלכות שמים, תוהו זה בבל, בוהו זה מדי, חושך זה יון, על פני תהום זו מלכות הרשעה, והיינו שד' מלכיות אלו הם נשפעים מד' כחות רעים. בשנה ד' תקופות שבהן מתעוררין ד' כחות רעים אלו, ומהם נסתעפו ד' פרקים שאירעו צרות לישראל שנקבעו בהן ד' צומות. ובנפש ד' מרות, מרה אדומה, לבנה, ירוקה, שחורה, ובוה"ק שהמרה היא כמו גיהנם באדם, וכמו שמציאות העולם נחלקת לד', הן בעולם, הן בשנה, הן בנפש, כך נמי המתנגדים למציאות נחלקים לד', הן בעולם הן בשנה והן בנפש.

ונראה שמלכות בבל מקבילה למרה אדומה בנפש, ובמתכות הוא זהב, וכתוב (דניאל ב לח) אנת הוא ראשה די דהבא, ובפסיקתא דר"כ (יד טו) אדומה זו בבל, ויסודה יסוד אש שממנה הגיאות העולה היא למעלה והכעס והחימה, וזה מצינו בנבוכדנצר שנתגאה ואמר (ישעיה יד) אעלה על במתי עב אדמה לעליון, ונמצא אצלו הכעס והחימה ביותר, ובמדרש (לך לך) אימה זו בבל שנאמר באדיין נבוכדנצר התמלא חימה, הרי שזו היתה מהותו, ושורש מלכות

❖ אוצר התמיד ❖

בבל הוא האחרון מד' גולייירין בישין שהוא חימה. מלכות מדי מקבילה למרה לבנה, ובמתכות כסף כמ"ש (דניאל ב) חדוהי ודרעוהי, די כסף, ויסודה מים שמהם בקשת התענוגים והתאוה וסעודת אחשורוש לעד וכמ"ש מהר"ל בספר נר מצוה שכל ענינה של מלכות זו למלאות נפשם המתאוה וכמ"ש (דניאל ז) קומי אכלי בשר שגיא, ושורש מלכות מדי הוא הראשון מד' גולייירין בישין שהוא עוון, וסתם עוון הוא התאוה וכמ"ש (תהלים נא) הן בעוון חוללתי. מלכות יון מקבילה למרה ירוקה שבנפש, ובמתכות היא נחושת כמ"ש (דניאל ב) מעוהי וירכתה די נחש, ויסודה רוח שממנה תאות הממשלה ולדרוף באף את מי שאינו כננע אלי', ושורש מלכות יון הוא השלישי מגולייירין בישין שהוא אף מלכות הרשעה מקבילה למרה שחורה שבנפש ובמתכות היא ברזל ראש המשחיתים וחרס כמ"ש בדניאל, ויסודה יסוד עפר, וכמו העפר שהוא מבלה ומכלה את הכל כך טבע המלכות הזאת להשחית את הכל כמ"ש (דניאל ז) אכלה ומדקה ושאר אברגליה רפסה, וכמו שהאריך מהר"ל בספר הנצח, וכמו טבע בעלי מרה השחורה שהם שונאי המציאות כנודע, ושורש מלכות הרשעה הוא השני מגולייירין בישין שהוא משחית, ובמדרש (תרומה) וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת זהב זו בבל וכו', כסף זו מדי וכו', נחושת זו יון וכו', אבל ברזל אין כתיב כאן לא במקדש ולא במשכן למה שנמשלה בו אדום הרשעה ללמדך שמכל המלכיות יקבל הקב"ה דורון לעת"ל חוץ מאדום וכו'.

ונראה שהדורון הוא שלעת"ל יתבררו מכל הכחות שבעולם כל חלקי הקדושה, והיינו שבכל הכחות וכל המדות יש דוגמתן בקדושה, כידוע שבכל הכחות שבעולם יכולין להשתמש בהם בקדושה לאהוב את ה' ולייא ממנו בכל תוקף שהיו מונחות האהבה והיראה בחיצוניות, וע"כ שלש המלכיות הראשונות שהם זהב וכסף ונחושת, שהם יראה ואהבה והתפארת והעז, יהפך לקדושה, וזהו הדורון למלך מה"מ הקב"ה, אבל מדות השחתה והעדר המציאות אין דוגמתן בקדושה, כי כל ענין קדושה הוא החיים והמציאות, ואפי' העונשין הם רק לתקן ולהדחות את המתנגד למציאות, וע"כ ברזל לא נמצא לא במקדש ולא במשכן, ע"כ לא נתקבל מהם הדורון לעת"ל, ועל זה נאמר (עובדיה א) ולא יהי' שריד לבית עשו.

והנה ענין הקרבנות ע"ג המזבח כל חלקי החיות מבררין ומקריבין, והיינו דם ובשר וגידין, אבל עצמות מצד עצמן אינן עולין ע"ג המזבח אלא כל זמן שהן מחוברין לבשר עולין עם הבשר פירשו לא יעלו כבש"ס וזבחים (פה:), והיינו כי דם בשר וגידין שיש בהם חיות שהם שלשה חלקים הראשונים שבחי, הם לעומת שלש המלכיות הראשונות שיש בהן חיות ולעתיד יחזרו לקדושה, וזה יהי' הדורון למלך מה"מ הקב"ה כנ"ל, אבל עצמות שבעצמן אין בהן חיות אלא ע"י שהן מחוברין לבשר עולין עמו ויסודם מיסוד העפר, הוא דומה למלכות רביעית, וה"ה נמי כל האברים אחר שנבררו מהם חלקי החיות העולים לגבוה ולא נשאר אלא הדשן לבד והיינו יסוד העפר לבד, הוא דוגמת מלכות הרביעית ונדחה לחוץ כי הוא

❖ אוצר התמיד ❖

ממרה השחורה שענינה רק להשחית ולבלוע את הכל ודוגמתו האפר שאינו עושה פירות ואינו מצמיח כמ"ש התוס' פרק כיסוי הדם שדם איברים לכ"ע ואינו מצמיח ע"כ נדחה לגמרי וכמ"ש, ולא יהי' שריד לבית עשו.

ואך באשר אי אפשר שיהיה דבר בעולם שלא יהיה בו ניצוץ קדוש המחיה אותו, חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, והוא מצות תרומת הדשן שאפר עם כל ענינו שהוא בלי חיות ובא מצד ההשחחה כנ"ל נמצא בו עוד ניצוץ טוב והיינו שנמשל בו ענין הכנעה כמ"ש ואנכי עפר ואפר, היפוך מדתה של המלכות הרביעית האומרת אני ואפסי עוד, והיינו כשיתבונן האדם שהוא נשחת לגמרי כאפר בלי חיות ואין לו שום מציאות בפ"ע, והוא מבטל עצמו לכלל ישראל, אז באמצעות כלל ישראל אפשר שישג חיים חדשים, ולזה בא הרמז שבתרומת הדשן שלוקח קומץ דשן במחתה ושמו אצל המזבח, כי מזבח הוא כנס"י ונבלע בצדו הרמז שיהי' כ"כ בתכלית הביטול עד שישוב כמו בלוע, וזה תיקונו והוא כעין מ"ש הרמ"ע בהא דאמרו ז"ל (ראש השנה יז) נשמתן נשרפת ונעשו אפר תחת רגלי הצדיקים.

ולפי האמור יש לפרש דברי הש"ס פ"ב דיומא (כד). דבעי תרומת הדשן בכמה מתרומת מעשר או מתרומת מדין ילפינן לה, ופשט לה דמקומץ המנחה ילפינן לה, היינו דכל ענין תרומה מורה על התרוממות הנפש שע"י אסיפת התבואה שגורמת שמחה לאיש וכמו שכתבו ז"ל בטעם סוכות זמן שמחתנו באשר בא בזמן האסיף, וכן הלוי באסיפת מעשרו שלא עמל ולא טרח בו, מה גם השבים ממלחמת מדין שנתנו נקמת ה' במדין ולא נפקד מהם איש ובידם כל השלל הזה, שבודאי היתה נפשם מתרוממת, לזה באה המצוה להרים תרומה לה', היינו שההתרוממות תהיה כולה קודש לה' ולא יתערב שמץ גיאות ח"ו, ופשיט לה שבתרומת הדשן אינו כן שאין כאן עדיין מקום התרוממות הנפש, אדרבה כאן נתבקשה דוקא הכנעה ושפלות רוח, וכענין מנחה כאמרם ז"ל (מנחות קד): מי דרכו להביא מנחה עני מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו, והיינו דדשן המורה על הכנעה כמו מי שנשחת מכל וכל ולא יצליח עוד לשום דבר יכול ח"ו לצמוח מזה יאוש הנורא והתרשלות, לזה באה מצות התרומה היינו לרומם את ההכנעה לה', היינו להיות נכנע להש"י לתורתו ולעבודתו ולידע ולהאמין שעוד ישוב לאור באור החיים. וכענין שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בפסח מצרים שטעון הזאה באגודת אזור כמ"ש ולקחתם אגודת אזור, היינו שישראל במצרים לא היתה להם מעלה אלא היו נכנעים לפרעה, ואותה הכנעה נצטוו להגביה אותה לה' היינו שלא להיות בשפיות ידים אלא נכנעים לה' ולתורתו, וזה ולקחתם שהוא לשון הגבהה כענין אמרם ז"ל בלולב (סוכה מב.) מדאגבהי' נפק ביה, עכת"ד. כן נמי הוא ענין תרומת הדשן.

ולפי האמור יש לפרש ענין שבת הגדול שכתב הטור מפני שנעשה בו נס גדול שמשכו וקשרו בכרעי המטה ולא היו המצרים רשאים לומר להם דבר, ואינו מובן למה לא אמרינן

❖ אוצר התמיד ❖

יום עשירי הגדול שמקחו בעשור, ומשמע ששבת הי' הגורם, ואינו מובן למה. ולהנ"ל יש לומר דהנה הא דמשכו השה כנ"ל למורת רוח מצרים כאמור הן נזבה את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו הי' נצרך לרוממות הנפש שלא הי' נמצא בכל אותו הדור שהיו מגודלים בהכנעה וכמ"ש א"ע (פ' בשלח), וכל ענינים הי' כענין תרומת הדשן כנ"ל שמקומן המנחה ילפינן לה, ולא מהם הי' לילך בהתרוממות הנפש אבל הכח הלז הי' מפאת שהי' אז העשירי בשבת, ושבת כל ענינו הוא בהתרוממות הנפש, כמו שכבר הארכנו בזה בפ"י צווחין אף עקתין בטלין ושבייתין ברם אנפין חדתין ורוחין עם נפשין ואין מהצורך לכפול הדברים.

בוזה"ק (כו.) והאש על המזבח תוקד בו אמאי, וביער עלי' הכהן עצים בבוקר בבוקר אמאי, וכהנא אמאי, והא תנינן אשא בכל אתר דינא הוא וכהנא מסטרא דימינא קא אתי ורחיקא הוא מן דינא דהא כהנא לא אודמן בדינא לעלמין, והכא הוא בעי לאוקדא דינא בעלמא דכתיב וביער עליה הכהן, ותירוצו אינו מובן עיי"ש. ונראה לפרש דהנה בוזה"ק דעבירות הם כמו סירכות דאחידן בריאה ולא מניחין לה לפרחא לסלקא לגבי עילא לנשבא ברוחא דקודשא. אך ידוע שאין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם הרצון הוא חזק ואיתן הוא מפרק הרים ומשבר סלעים, אבל דא עקא שהעבירות מקררין את הרצון. אך הנה כהנים אנשי החסד תוקפין דדרום הם הם המדליקין את אש האהבה והחסד שלהבתי, ומחמת זה כל הסירכות מתנתקין, וזהו אשא אוכלא אשא, וזהו בבוקר בבוקר עת שליטת החסד, ויש להעמיס זה בכוננת הזוה"ק עיין עליו.

ולפי האמור יש לומר שגם זהו טעם שבת הגדול, כי היות שהיו צריכין ללקיחת השה מסה"נ שזה לא היה לפי מסת דרגין שלהם שהיו במ"ט שערי טומאה, אך מחמת שבת שאיתא בתדב"א שבשבת אדם מתרצה עם בניו ואנשי ביתו, וכבר פירשנו דקאי אקב"ה, ובניו וב"ב הם ישראל, וכמו שאנו אומרים בקידוש אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, וכמים פנים אל פנים גורם נמי רצון בישראל עד למעלה ראש המפרק הרים ומשבר סלעים, ע"כ היו יכולין אז לבוא למסה"נ, ושוב עורר זה למעלה עד שנגלה עליהם מלך מה"מ הקב"ה וגאלם, ובהתגלות האלקות נתוספה בהם אהבה על אהבה עד שכל קשורין שקשרו עליהם המצרים ננתקו כנעורת הפשתן בהריחו אש, וזה הי' עיקר הגאולה. ע"כ.

בפרי צדיק (פרשת צו אות ג) וז"ל: מצות תרומת הדשן נסמכה בפרשה לתורת העולה, אף שתרומת הדשן בא מכל הקרבנות שהיו מרובין, והעולה יחידית בבוקר ובערב, הענין על פי מה שאמרו (זבחים ו:): עולה דורין הוא אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה ואי דאיכא תשובה התניא עבר על מצות עשה ושב אינו זו משם עד שמתכפר, ופירש רש"י דורין שאינו באה לכפר על עשה כפרה ממש כו'. ובמדרש רבה (פנחס) מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עון, תמיד של שחר מכפר על עבירות דלילה ושל בין הערביים על

❖ אוצר התמיד ❖

עבירות שנעשים ביום, וצריך להבין הא עולה אינה מכפרת כלל, שאיננה מועילה לכפר על מצות עשה רק עם התשובה, ולחייבי עשה מועיל תשובה לחודה, גם לשון עון קשה לפרש על חייבי עשה, דביטל מצות עשה לא נקרא עון, אך איתא (במדרש רבה פרשה זו פ"ז) לעולם אין העולה באה אלא על הרהור הלב וכן כתב בזוהר הקדוש פרשה זו (כו א) העולה דא מחשבה רעה כו' ובוזה איתא בגמרא (בבא בתרא קסד:) ג' דברים אין אדם ניצול בכל יום כו' הרהור עבירה ויחזקאל התפאר בזה הגה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה (חולין לז:) והקשו בתוספות מאי רבותיה דחזקאל הא כל אדם נמי אסור כדילפינן ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר וכו' ותירצו דהיינו רבותיה דחזקאל משום דאין אדם ניצול מזה בכל יום, והנה גדר התשובה איתא ברמב"ם (הלכות תשובה) עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לחטוא עוד. ועל כל פנים צריך שיהיה באותו שעה בגדר שמוסכם לעזוב החטא לעולם. דאז אף דאחר כך יתגבר עליו היצר הרע. מכל מקום לשעתו היה בגדר השב (כמו שהוכחנו מגמרא קדושין מט: ע"מ שאני צדיק) וכיון שאין אדם ניצול בכל יום מג' דברים אלו לא יצויר על זה תשובה כיון דאף לשעתו אינו עוזב כראוי. שיוכל להעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב עוד לחטא. ועל זה בא כפרת עולת התמיד. ושפיר מיירי עם התשובה. ואינו בכלל זבח רשעים תועבה, כיון שעשה תשובה, אך מכל מקום נצרכה כפרת עולת התמיד דהתשובה לא יועיל כיון שעומד לשוב ולחטוא ועל ידי העולה מועיל התשובה. שענין הקרבן הוא דיצייר בנפשו כאלו הקריב עצמו על גבי המזבח. והיינו שבאמת רוצה להקריב נפשו רק שאינו רשאי ומקריב הבהמה תחתיו, שיהיה דם הקרבן כדמו וחלבו כחלבו. וכן מצינו (ברכות יז.) בתפלת תענית בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו כו' שיהא חלבו ודמו שנתמעט כאלו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני. יכין שבשעת הקרבת העולה עם התשובה הוא מוסר נפשו, שבאם יעשה עוד נגד רצון השם יתברך למה לו חיים והוא מוכן באמת להקריב נפשו. רק התורה אמרה שיקריב בהמה חלף נפשו, ממילא אין יצר הרע שולט בו עוד. וכעין דאיתא ביצחק אבינו ע"ה הא קריבית נפשי קמך (כמו שאמרו שבת פט:) והיינו דאברהם אבינו ע"ה נצטוה על עקידת יצחק אבל יצחק לא נצטוה לשמוע לאביו. והרשות היה בידו למחות באביו. ומה שאמרו בגמרא (סנהדרין פט:) דשמע ליה יצחק מפני שהיה נביא מוחזק. אבל היה רק רשות, כיון שלא אמר לו אברהם אבינו ע"ה שנצטוה לומר לו בנבואה שיתרצה להיות עולה ואפשר שיכול למחות, ויתקיים נסיון אברהם אבינו ע"ה במה שיתרצה בלבו להעלותו לעולה ואם יתגבר עליו יצחק אבינו ע"ה לא איכפת ליה. רק יצחק אבינו ע"ה בשומעו שהוא רצון השם יתברך רצה לעשות רצון בוראו במסירת נפש אף שלא נצטוה וזה שאמר הא קריבית נפשי קמך ואף דאברהם אבינו ע"ה גם כן מסר נפשו לכבשן האש באור כשדים וגם כן לא נצטוה דאין בן נח מצווה על קידוש השם (כמו שאמרו שם עד:) מכל מקום על כל פנים שם רצו להעבירו על דת לעבוד עבודה זרה. ובדין ישראל יהרג ואל

❖ אוצר התמיד ❖

יעבור ואברהם אבינו קיים כל התורה כולה עד שלא נתנה (כמו שאמרו יומא כח:): ואף דלהרמב"ם ז"ל (פ"ה מיסוה"ת ה"ד) הפטור ומוסר עצמו מתחייב בנפשו ובן נח אינו רשאי לאבד עצמו ואיך החמיר אברהם אבינו ומסר עצמו כיון שעדיין היה בן נח ואינו מצווה מכל מקום היה רוצה למסור חיי עולם הזה וחיי עולם הבא כדי שיתקדש שם שמים על ידו. ובאמת אחר כך אברהם נקרא ישראל (כמו שאמרו מדרש רבה ריש פרשת תולדות) ודינו כישראל והיה המסירות נפש בדין. מה שאין כן יצחק אבינו ע"ה שמסר נפשו שלא בחיוב רק מיראת ה' שלא לשנות מרצונו יתברך אמר הא קריבית נפשי קמך ומאז פסק יצר הרע ממנו וכמו שאמרו (מדרש תנחומא תולדות ז') שרואה את עפרו כאלו הוא צבור על גבי המזבח ומהאי טעמא ייחד שמו עליו בחיים, שבטוח שלא יטעה אותו יצר הרע וזה שאמר שהעולה מכפר על הרהור הלב, והיינו עם התשובה כשמקריב עולה שהיא כעין מסירת נפשו שמסכים בלבו שלחיות נגד רצונו יתברך אינו רוצה ולמה לו חיים ואחר המסירת נפש שוב אין היצר הרע שולט בו ובשעה זו הוא בגדר בעל תשובה גמור ואף שאחר כך יתגבר יצרו עליו שאין אדם ניצול בכל יום על פי הרוב מכל מקום כיון שבשעת מעשה היה בגדר עשה תשובה שיעיד עליו היודע תעלומות על שברון לבו אף שאחר כך נתגבר עליו יצרו וחוזר לסורו מכל מקום לשעתו היה צדיק גמור (כמו שהוכחנו מגמרא קדושין הנ"ל) וזה שאמר גם כן בעולת התמיד שהיא מכפר על כל ישראל על הרהור הלב והוא גם כן עם התשובה. רק דלא היה מועיל כאמור רק עם העולה וזה שאמר ובידו עון שזה נקרא עון (וכן נרמו בעוון מלא כו' צד א' מעון, על עטיו של נחש, כמ"ש מדרש תנחומא ריש פרשת תזריע לגירסת ילקוט) וזה שאמר הלשון לא לן אדם בירושלים כו' וקשה דהא התמיד מקריבין מתרומת הלשכה שהוא משקלי ישראל מכל ארץ ישראל, ואף בחוץ לארץ היו שולחין שקלים, והיה לו לכפר על עון ישראל מכל מקומות מושבותיהם, אך לפי האמור בחוץ לארץ או בשאר ארץ ישראל שלא ידעו בכיוון זמן הקרבת התמיד, לא שייך כאלו הקרוב נפשו שיועיל התשובה על הרהור הלב, מה שאין כן בירושלים שהיה אנשי מעמד שעמדו על הקרבת התמיד, וכל אחד גמר בנפשו להקריב נפשו לפני הקדוש ברוך הוא, שפיר אמר שלא לן אדם בירושלים ובידו עון שהועיל התשובה על ידי הקרבת התמיד כאמור, ושבת זמן תשובה כמו שאמר (פרקי דרבי אליעזר פ"ט) דכתיב טוב להודות לד' שכל מי שמודה ועוזב כו' מועיל התשובה אף לקלקול זה, וזה שכתב בזה הקדוש (ח"ב צד ובוהר חדש תשא מד:): דשבת ברזא דברית שאז הזמן לתקן פגם הברית וזה שנאמר שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע שהפוגם בזה נקרא רע כמו שכתב בזה הקדוש (ח"א ריש:): וגמרא (נדה יג:): ועל ידי שמירת שבת כדת זוכה לתקן מדת צדיק כאמור, וזהו שנשמך בפרשה תרומת הדשן לתורת העולה לזכר עפרו של יצחק שצבור על גבי המזבח שגם הוא זכה על ידי מסירות נפש שהיה יצר הרע פסק ממנו וכמו כן בהקרבת העולה לכפר על הרהור הלב כאמור. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

בשפתי צדיק (צו) וז"ל: במדרש תנחומא כי מי בשחק וגו' בבני אלים, אמר הקב"ה אילו הייתי מבקש קרבן הייתי אומר למיכאל להקריב לי קרבן וממי אני מבקש קרבן מישראל. עיקר המאמר כי המלאך מקורב מתחילתו ולא יקורב יותר על ידי קרבן, אומות העולם מרוחקים מעת שמיאנו לקבל תוה"ק ואין אפשרות שיתקרבו על ידי קרבן, רק ישראל שמתגדלים בעוה"ז בין כל חמדות ומכשולים רבים, על ידי קרבנות ביכולתם לעלות ממחשכי עוה"ז להדבק בו יתב"ש, ישראל טרם יעלה למקדש יזוע ויוכך לבו להתבונן לפני מי אני עולה להקריב, עד שבעת הקרבה נמס לבו כמים, אזי ההכנה חשוב מאד בשמים, וזאת לא נמצא במלאכי השרת, ועל כן לא ידמה לבני אלים שהן מוכנים מבריאיתן לשרתו.

לאחר שנשרף הקרבן יש עוד מצות תרומת הדשן, כי על ידי לב נשבר מבעל הקרבן כדאיתא בחינוך (מצוה קטז) שצריך לדמות בנפשו שנצרך כליות שלו להקטיר מפני שיעצו אותו לילך בדרך רע, ועתה חוזר ושב בתשובה אל יטעה שנשאר כתם רושם מעון, לכך מראין שאחר כל ההקרבה נצטוו מצוה חדשה תרומת הדשן, כמו תשובה מאהבה שנהפך הכתם גופיה לזכות. ע"כ.

יא. יש לציין לזה את המעשה מהרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהיה ממתין בלילה הראשון של חג הסוכות כל הלילה, עד שיגיע הבוקר, ויוכל לקיים מצוות נטילת לולב.

והאתרוג היה מונח בתוך ארון, עם כיסוי מזכוכית. ומיד כאשר הגיע הבוקר, בגודל תשוקה רבה והתלהבות נטל את האתרוג, ומבלי משים נשבר הזכוכית, ולא שם לב לכך.

וכן במוצאי חג הסוכות היה ער כל הלילה כדי לקיים מצוות תפילין, שנבצר ממנו לקיים זה תשעה ימים.

וכע"ז כאן בכהן, שחששו שמא מרוב תשוקה לקיים מצוות תרומת הדשן, ישכח שצריך לקדש ידיו ורגליו, וירוך מיד ברוב להבת שלהבת אש קודש לקיים מצוות תרומת הדשן. על כן הוצרכו להזהירו ולהזכירו שיתאפק מעט ולא יגע במחתה לפני קידוש ידים ורגלים, ורק אחר כך יוכל לקיים גם את מצוות תרומת הדשן ברוב תשוקה והתלהבות ושמחה.

יב. הלכות קידוש ידים ורגלים, ברמב"ם (הלכות ביאת המקדש פרק ה): א. מצות עשה לקדש כהן העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו את

❖ אוצר התמיד ❖

ידיהם ואת רגליהם' וכהן שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים שנאמר (שמות ל כ) 'ירחצו מים ולא ימותו' ועבודתו פסולה בין כ"ג בין כהן הדיוט.

ב. ומניין שעבודתו פסולה שנאמר (שמות כח מג) 'חוקת עולם לו ולזרעו' ובבגדי כהונה הוא אומר (שמות כח מג) 'חוקת עולם' מה מחוסר בגדים מחלל עבודה כמו שביארנו. אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מחלל עבודה.

ג. אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה. אלא פעם אחת מקדש בבקר ועובד והולך כל היום כולו וכל הלילה. והוא שלא יצא מן המקדש ולא יישן ולא יטיל מים ולא יסיח דעתו. ואם עשה אחד מארבעתן צריך לחזור ולקדש.

ד. יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשירה. וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אע"פ שהוא טהור עד שהוא טובל.

ה. וכל המסיך את רגליו טעון טבילה. וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים. יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות בחוץ יצא [כשחזור טעון טבילה ואם לחזור מיד יצא] כשחזור טעון קידוש ידים ורגלים בלבד. ואם לא טבל ולא קידש ועבד הואיל ולא הסיח דעתו ולא הסיך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשירה. הוציא ידיו חוץ לחומת העזרה אינו צריך לחזור ולקדש.

ו. נטמאו ידיו מטבילין והן טהורות. ואינו צריך לחזור ולקדש. נטמא גופו באכילת אוכלין טמאין או שתיית משקין טמאין וטבל אף ע"פ שאינו צריך הערב שמש חוזר ומקדש אחר טבילה. שכל טובל מקדש ידיו ורגליו ואח"כ עובד. ואם לא קידש הואיל ולא הסיח דעתו לא חילל.

ז. כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו בין בגדים לבגדים ובין עבודה לעבודה ביוה"כ ועבד עבודתו כשירה. הואיל ואותן הטבילות והקידושין אינן שוים באהרן ובניו ונאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' דבר השוה בכל הכהנים מעכב שהוא קידוש ראשון.

ח. קידש ידיו היום צריך לחזור ולקדש למחר אע"פ שלא ישן כל הלילה. שהידים נפסלות בלינה. קידש בלילה והקטיר החלבים כל הלילה צריך לחזור ולקדש ביום לעבודת היום.

ט. קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן אף ע"פ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחלת עבודה קידש.

❖ אוצר התמיד ❖

י. מצוה לקדש ממי הכיור ואם קידש מאחד מכלי השרת ה"ז כשר. אבל כלי החול אינם מקדשין. קידש בכלי שרת בחוץ או בכלי חול בפנים ועבד עבודתו פסולה. ואין מקדשין בתוך הכיור או בתוך כלי השרת אלא מהן שנאמר (שמות ל יט) 'ורחצו אהרן ובניו ממנו' ולא בתוכו. ואם קידש בתוכו ועבד לא חילל.

יא. הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפילו במעין אין זה קידוש כלל עד שירחץ בכלי. ובכל כלי הקדש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית.

יב. כל המימות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה. ובלבד שלא ישתנה מראהן. אלא יהיו כמים הכשרים לטבילה. טיט הנרוק שהפרה שוחה ושותה ממנו משלים למי כיור. זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור.

יג. כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים שנאמר (שמות ל יט) 'אהרן ובניו' והיו אלעזר ואיתמר. ופינחס עמהם הרי ארבעה.

יד. מי כיור נפסלין בלינה במו שביארנו. וכיצד היו עושין משקעים אותו במי מקוה או במעין ולמחר מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר.

טו. הים שעשה שלמה כמקוה היה. מפני שאמה של מים היתה עוברת בתוכו מעין עיטם. לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור.

טז. כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושותה ומקדש. וכל החוצץ בטבילה חוצץ בקידוש ידים. ואינו מקדש כשהוא יושב מפני שהוא כעבודה. ואין עבודה אלא מעומד שנאמר (דברים יח ה) 'לעמוד לשרת'.

יז. וכל העובד והוא יושב חילל ועבודתו פסולה ואינו לוקה. מפני שאזהרה שלו מכלל עשה היא. וכן כל העוסק בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה. ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמד על גבי כלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל. וכן אם היה דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובד בו פסל.

יח. ואין עבודה אלא בימין. ואם עבד בשמאל פסולה ואינו לוקה. רגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה [רגלו אחת על האבן ורגלו אחת על הרצפה] רואין כל שאילו ינטל הכלי או האבן יכול לעמוד על רגלו אחת עבודתו כשירה. ואם לאו עבודתו פסולה. קבל בימין ושמאל מסייעתו עבודתו כשירה. שהמסייע אין משגיחין עליו.

❖ אוצר התמיד ❖

יט. נתנדדה אבן מאבני העזרה לא. יעמוד עליה בשעת עבודה עד שתחובר בארץ. ואם עבד עבודתו כשרה הואיל ובמקומה עומדת.

יג. פרשת הכיור (שמות ל יז-כא): וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְעָשִׂיתָ פִּיזוֹר נְחֹשֶׁת וְכִנּוֹ נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם: וְרָחְצוּ אֶהָרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת יְדֵיהֶם וְאֶת רַגְלֵיהֶם: בְּבֹאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְרָחְצוּ מַיִם וְלֹא יָמְתוּ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֵת לְהַקְטִיר אֲשֶׁה לַיהוָה: וְרָחְצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיָּתָה לָהֶם חֻק עוֹלָם לֹו וּלְזָרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

רש"י: כיור. כמין דוד גדולה ולה דדים המריקים בפייהם מים: וכנו. כתרגומו ובסיסיה, מושב מתקן לכיור: לרחצה. מוסב על הכיור: ובין המזבח. מזבח העולה שכתוב בו, שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעא ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן, ואינו מפסיק כלל בנתים, משום שנאמר (שמות מ כט) ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד, כלומר מזבח לפני אהל מועד ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיצד, משוך קמעא כלפי הדרום, כך שנויה בזבחים (נט): את ידיהם ואת רגליהם. בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, וכך שנינו בזבחים (יט): כיצד קדוש ידים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש: בבאם אל אהל מועד. להקטיר קטרת שחרית ובין הערבים, או להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי עבודה זרה: ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו, שבתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה שומע הן: אל המזבח החיצון, שאין כאן ביאת אהל מועד אלא בחצר: ולא ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח ואינו רחוק ידים ורגלים, שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל.

ברקאנאטי (תצוה) וז"ל: ועשית כיור נחשת וגו' ורחצו אהרן ובניו ממנו וגו'. הכיור רומז אל השכינה כמה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים (קהלת א ז) וכתוב יקוו המים מתחת השמים ועל כן ירחצו בו בבואם להקריב כמה דאת אמר בזאת יבא אהרן אל הקדש. וטעם הרחיצה לפי הפשט כי כל הקרב לשלחן מלכים לשרת וליגע בפת בג המלך וביין משתיו (דניאל א ח) רוחץ ידיו בעבור היותם עסקניות והוסיף לרחוץ גם הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש ברגליהם זוהמא וכיעור. ועל דרך הסוד בעבור היות ראש האדם וסופו הידים והרגלים כי הידים למעלה מהכל בהגביהן למעלה והרגלים למטה והגוף בנתים רמז לעשר ספירות שיהיה כל גופו כלול בנתים כדאמרינן בספר יצירה כרת לו ברית

❖ אוצר התמיד ❖

בין עשר אצבעות ידיו ועשר אצבעות רגליו והם ה' כנגד ה' ורצה השם יתברך שיהיה מספר ההוויות בתחלתו וסופו לרמוז שהם סבת מציאותו ובהם קיומו. וטעם היותה במים בעבור כי בלילה זמן ממשלת מדת הדין על כן רוח רעה שורה על הידים. ובבא היום שהוא הרחמים מעבירין אותן במים וברכה טובה באה לעולם כי הוא רומז לנשיאות כפים. ומכאן תקנו נטילת ידים דלתפלה וכמו שקדוש ידיו ורגליו תחלה לעבודת היום כך על נטילת קודם לכל ברכות של שחרית.

איתא בפירוש הר"י דמן עכו לספר יצירה וז"ל: וכשהיה הכהן מקדיש ידיו ורגליו מן הכיור היה מכויין כנגד ו"ה לקושרו עם י"ה, וכשהיה נושא את כפיו היה קושר י"ה עם אהי"ה, נמצא שהיה קושר הכל ביחד. ע"כ.

איתא בספר מגיד מישרים (כי תשא) מה שאמר המגיד לבית יוסף וז"ל: ובתר הכי קאמר ועשית כיור נחושת וכנו נחושת דרמיו לכנסת ישראל. ונתת שמה מים דתמשיך מים מחסד ובתר הכי פקיד אקטורת לקשרא כולהו ספירין כדקא יאות, ובתר הכי פקיד אשמן המשחה לאמשכא משח רבות קודשא מלעילא, ובתר הכי ראה קראתי בשם בצלאל וכו' דעד לא ייתי עובדא דעגלא יהא מזומן מאן דיתקן ויעביד משכנא, ואתה שלום. ע"כ.

כתב בספר קהלת יעקב (ערך כיור) וז"ל: כיור וכנו פירוש בתיקונים (הקדמה יג): כי הן נצח הוד, ופירוש בפרדס כי הכיור הוא נצח וכנו הוא הוד, שהוא כן ובסיס לנצח, והוקשה דלמה הן שהן נחושת שהוא בחינת דין, הלא כיור הוא נצח שהוא ענף החסד והיה בו מים שהוא חסד, ותחרץ שהרמוז אליהם בהיותם נוטים אל הדין והמים שהיו בהן היו מי גשמים שהן בחינת דין, ועל כן נפסלין בלינה שבלילה היה שולט בהם הדין החזק עכ"ל, ולי נראה שהמים היה חסד גמור שהיה מן המעיין, ומה שהיה הכיור נחושת הוד סוד ההמזגה שכתב הרב ז"ל שהחסד הוא בכלי הגבורה, ועל כן היה הכלי נחושת, וכן כיור גימטריא זה החסד בכלי הדין וי"ד אותיות וב' כוללים, והנה ידוע דשורש השפעות מימי החסד באין לעולם על ידי היסוד שהוא המריק שפע וברכה ומימי החסד לעולם, ועל כן נכון לכנות עניין הכיור המריק מימי החסד לבחינת יסוד, וצריך לומר דמה שכתב הרב שהוא בחינת נצח היינו נצח דיסוד, וכן כיור עם ד' אותיות גימטריא נצח דיסוד וח' אותיות, על כן היה רוחצין ממנו ידיהם ורגליהם שכן מיסוד עולין החסדים בדרך אור חזור על ידי הנוקבא כנודע.

ב' ובמגיד פרשת תשא ביאור כי הכיור הוא רומז לכנסת ישראל וצוה שיתן בו מים שימשיך אליהם החסדים, אלו תורף דבריו ולפי זה צריך לומר דכנו של הכיור הן הי"ב בקר אשר תחתיה והן ד' חיות הנושאות הכסא ארגמן, ע' ע' לו.

❖ אוצר התמיד ❖

ג' כיור מספר ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וד' כוללים, ועל כן היה בו מים גימטריא ט' יודין דע"ב ס"ג מ"ה. ע"כ.

הרמ"א ביאר רמזי פרטי הכיור בספרו תורת העולה (חלק א פרק יד) וז"ל: בענין הכיור טעם כלי המקדש שהיו במשכן כבר נתבארו בספרי מפרשי התורה הראשונים ז"ל ומכל מקום לא אמנע מלכתוב הנראה לי אף כי מזה יתבאר טעם מצב מקומן במקדש. ואתחיל בכיור ואומר.

אמרו ז"ל (מידות פ"ג מ"ו ור"מ בהל' בה"ב פ"א ה"ו) ובצד המזבח היה הכיור וכנו לקדש ממנו כהנים ידיהם ורגליהם לעבודה והיה מונח בין האולם והמזבח משוך לדרום. וכתב הרמב"ם ז"ל (בהל' בה"ב פ"ג ה"ח) הכיור היו לו שנים עשר דדים כדי שיהיו כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים בו כאחד ומוכני עשו לו כדי שלא יהא המים שבו נפסלים בלינה כו'. לפי הכוונה שהמשכנו והענין שנתבאר (בפ"ד) נראה כי הויות הכיור וכנו היה מורה על קבלת השפע שמקבלים השכלים הנבדלים מהבורא יתעלה. ואף על פי שכבר נתבאר שהיה נרמז השתלשלותם בעניני המקדש כמו שנתבאר פרק רביעי. מכל מקום לא היה ענין קבלת השפעתן מבוואר יפה. אלא בענין הכיור שהיה מורה על קבלתן מלמעלה ושיש מלאכים שמקבלים מהשם יתברך שמו בשוה ולא מקבלין דין מדין וכמו שיתבאר. וידוע כי הנביאים עליהם השלום דמו השפעת השם יתברך שמו לבאר מים כמו שנאמר (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים ונאמר (תהלים לו י) כי עמך מקור חיים. וכבר כתב הרב המורה חלק שני פרק שנים עשר טעם בזה. על כן היה הכיור מלא מים רומז על המקור העליון שמלא להשפיע על התחתונים. ולהיות כי הכהנים עובדי עבודת השם יתברך היה במקדש דוגמת מלאכי אלהים כמו שיתבאר (ח"ב פמ"א) על כן היו רוחצין ידיהן ורגליהן מן הכיור. רצה לומר היו מורים על מה שמקבלין השפע משם ועל ידי זה נקרא רחיצת הכהנים קדוש ידים ורגלים כי היה רומז אל מקום קדוש. ועל ידי שהם מקבלין שפע מלמעלה משפיעים למטה על כן היו רוחצין ידיהן הרומז על קבלת השפעה שהיא מלמעלה כמו שנאמר (חבקוק ג י) רום ידיהו נשא וכבר כתבו המקובלים כי ענין נטילת ידים הוא מורה על ענין קבלת השפע שלמעלה ונאמר (יחזקאל א ח) וידי אדם תחת כנפיהם שמורה על קבלת השפע ורחיצת הרגלים מורה על הדברים שהוא סבתם כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה וארבעים מענין שתוף שם רגל ולזה היו המים פסולים בלינה כמו שנאמר (איכה ג כג) חדשים לבקרים רבה אמונתך כי קבלת ההשפעה כל יום ויום ולולי זאת יתבטל מציאתם כי הוא יתעלה הפועל והצורה ובכל יום ויום אינן יכולין להתקיים לולי קבלת השפעתו ולא

❖ אוצר התמיד ❖

כדרך שאר פועל שלא יעדר הפעולה אחר שנפעל אף בהעדר הפועל ולזאת הסבה קראו הפילוסופים השם יתברך צורת העולם כמו שהאריך המורה חלק ראשון פרק ס"ט.

ודע כי שנים עשר מלאכים סובבים הכסא והם דוגמת השבטים ונקראים ארבע מחנות שכינה ועל כן היו שנים עשר דדים בכיור כדי שיהא שנים עשר כהנים העוסקים בתמיד שהם דוגמת מלאכי מעלה כמו שיתבאר לקמן (ח"ב פמ"ו) אם ירצה השם רוחצין בו ידיהם בבת אחת דוגמא מחנה שלמעלה המקבלים השפעת השם יתברך בלי אמצעי וקבלת השפעתם כאחת ולא בזה אחר זה וכו'. מיכאל מימין ממלל וגבריאל משמאל מהלל ונגדם בא הוראת דדי הכיור. וכו'.

והיה עשיית הכיור מאספקלריאות המאירות כמו שנאמר (שמות לח ה) ויעש את הכיור נחושת וכנו נחושת כמראות הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד. והוא רמז נפלא לכל מה שאמרנו כי השם יתברך הוא אספקלריא המאירה אשר כל הארץ האירה מכבודו והיא נקראת הדום רגליו כמו שנאמר (ישעיה סו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי והוא הנרמז בכיור עם כנו ולכן היה הכל נחושת ממורט כדמות מראה כמו שנאמר (שמות לח ה) במראות הצובאות כי קבלת השפע נקרא מראה כמו שנאמר (במדבר יב ו) במראה אליו אתודע וכו'.

ובהיות כי הנביאים ראו המלאכים בדמות נחושת קלל כמו שאמר דניאל (דניאל י ה) וזרעותיו ומרגלותיו כעין נחושת קלל וגו' ולכן הכיור היה נעשה ממראות הצובאות מטעם שאמרנו.

אמנם יותר נאות שנאמר לפי דברינו שהכיור נעשה ממראות הצובאות מטעם שהיה בדמות מלאכי עליון כמו שבארנו שנגדם באו הדגלים סביב לאהל מועד כמו שכתבו המפרשים פרשת במדבר סיני והם המראות הצובאות רצה לומר צבא שהיו חונין סביב לאהל מועד כמו שכתבנו שהם היו כדמות דגלים שלמעלה ומטעם זה שהיה הכיור מורה על ההשפעה השכלית לכן היה בין המזבח והאולם שהם הדברים הרומזים על ענינים שכליים כמבואר לעיל.

אמנם היה משוך לדרום לסכת שהוא צד החכמה כמו שאמרו הרוצה להחכים ידרים ואף כי מן הדרום התחלת השפעה למחנה מלאכים השנים עשר כמו שנתבאר לעיל. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל מיכאל מימין והוא הצד הראש כמו שכתב [א]בן עזרא (במדבר א יט) בסדר הדגלים וכ"ש שהוא יותר מבואר לדעת המקובלים שכתבו כי מיכאל נאחז במדת חסד שהוא הדרום שבמרכבה ומשם התחלת השפע למלאכים אבל משם ולמעלה אין שר נאחז והמשכיל יבין.

❖ אוצר התמיד ❖

ומצאתי לספר צרור המור (פ' תשא) שכתב ענין נאות לזה וז"ל לפי שאדם צריך רחיצה וטהרה כמו שנאמר (ישעיה א טז) רחצו הזכו צוה לעשות כיוור וצוה לתת שם מים כי כל הרוצה להתדבק בשם יתברך ולכנוס למחנה שכינה צריך להסיר תחילה ממנו דעות זרות שהם מטמאות הגוף והנפש ולכן צוה ירחצו מים ולא ימותו. וכל זאת ההכנה הצריכה לרוצה לכנס לעולם העליון וזהו בגשתם אל המזבח כאמרם ז"ל (חגיגה י"ב ע"ב תוס' מנחות ק"י ד"ה מיכאל) מיכאל הכהן גדול מעלה נשמתן של צדיקים על מזבח של מעלה וכבר הראת לדעת מהו מזבח של מעלה כמו שכתבתי לעיל דוגמתו בתחתונים ולפי שזו הרחיצה צריכה להיות במי תורה הנקראת מים חיים לכן היה בכיוור מים חיים עכ"ל. הרי הדברים מכוונים ביחד.

והנה שלמה עשה עשרה כיוורות מ' בת יכיל הכיוור האחד (מלכים א' ז' ל"ח) להיות כי השכלים המשפיעים החכמה הם עשרה ועל ידן ניתן התורה והחכמה לארבעים יום ועל כן הכיוורות מ' בת יכיל להיות כי משה קבל למטה מעשרה התורה וכמו שאמרו (עי' סוכה ה' ע"א) מעולם לא עלה משה למעלה מעשרה. ולקמן אם ירצה השם יתבאר ענין הקדוש שהיה הכהן מקדש ידיו ורגליו ממי הכיוור ודי עתה במה שנתבאר. ע"כ.

עוד כתב הרמ"א בספרו תורת העולה (חלק ב פרק מו) וז"ל: היו הכהנים מצווין בקדוש ידיים ורגלים ממי הכיוור קודם עבודתן, והוא להורות על הכוונה כי הידים הם מקבלים מלמעלה השפע ממי הבאר, שכבר נתבאר פ' י"ג ח"א שהוא מורה על ההשפעה המקבלים מלמעלה, וידוע מה שנאמר במרכבה (יחזקאל א ח) וידי אדם מתחת כנפיהם, וכתב הרב המורה פ"ב ח"ג שידי אדם הם על צורות שיעשה בהן כל מלאכת מחשבת, וכמו שביאר שם, וכל זה צריך רחיצת ידיים מלמעלה ממי הכיוור המזכר, ואחר כך היו יורדים המים משם על רגליהם, ולכן היו מניחים ידיהם על רגליהם שהוא מורה על השפעתן למטה, וכבר כתב הרב המורה פ' כ"ח ח"א כי שתוף שם רגל הוא מורה על הסבה כמו שנאמר (זכריה יד ד) ועמדו רגליו על הר הזיתים שרצה לומר סבותיו, והיו מי הכיוור נפסלין בלינה להיות כי חדשים לבקרים רבה אמונתו, והיו המים בכיוור שירחצו ממנו ארבע כהנים, נגד ארבע מחנות שכינה המקבלים ראשונה מן המלכות, ולא היו מקדשים מיושב אלא מעומד כי אין ישיבה למעלה, ונאמר (מלכים א' כב יט) וכל צבא השמים עומדים ממעל לו. ע"כ דברי רבינו הרמ"א.

איתא בנועם אלימלך (כי תשא) וז"ל: ועשית כיוור נחושת כו' נראה לפרש דהנה צוה השם יתברך ליקח בבגדי כהונה ג' דברים זהב כסף נחושת י"ל שתורה הקדושה רמזה לאדם הרוצה לכנוס אל הקדושה ועבודתו יתברך צריך הכנעה מתחלתה עד תכלית הכנעה כמאמר התנא מאד מאד הוי שפל רוח ולזה רמז אותיות זהב שכל אות הוא מספר מועט מאות

❖ אוצר התמיד ❖

שלפניו לרמו להאדם הרוצה לכנום אל הקדושה שהיא מדריגה חשובה שהוא רמו זהב דבר חשוב צריך לשבר גבהותו וגדלותו אשר טמן בקרבו עד תכלית הכנעה צריך למעט עצמו * כסף רמו לאהבה ותשוקה בעבודת הבורא יתברך כמו נכסף נכספתי כו' ואותיות כסף עולה במספרו כל אות מרובה מאות הקודם רמו שצריך להתגבר ולעלות למעלה מעלה בכל פעם עד תכלית יכולתו ואפשרו בעבודתו יתברך עד אין תכלית * ונחושת לשון נחש לשון נופל על הלשון רוצה לומר הגשמיות דהיינו אכילה ושתייה ועניני גשמיות עולם הזה הבא מצד הנחש צריך להכניס הכל אל הקדושה שיאכל וישתה בקדושה ובטהרה ובמחשבות טהורות הכל למען עבודתו יתברך ובוזה הוא גורם השפעות לישראל ולעולם.

וזהו ועשית כיוור דהכיוור הוא דבר המשפיע ומריק מים מהדדים שבתוכו וצוה השם יתברך שיעשה כיוור שיגרום השפעות על ידי נחושת היינו על ידי הגשמית שינהג עצמו בהם בקדושה ובטהרה * וכנו נחושת כנו הוא לשון מושב ויסוד דהיינו שיעשה יסוד גמור להשפעות להשפיע לישראל על ידי הגשמיות * ולכן מתחילה לא רצה משה רבינו עליו השלום לקבל מראות הצובאות שיעשה מהם הכיוור עד שצוה השם יתברך לקבל מהם כי מחמת שתאזה הזאת הוא דבר עלול לקבל טומאה ובעוונותינו הרבים רוב בני אדם נכשלים בעון הזה הנראה ונדמה להם שאין זה חטא כלל ואינם יודעים עד היכן הדברים מגיעים שפוגמים בחטא זה על פי הרוב חטא של הרהורים ותאויות האלו באים מהאשה המהרהרת חלילה בהרהורים לא טובים ולכן צוה השם יתברך שיקבל מהם כי השם יתברך יודע מחשבות שכוונת הנשים היה בהסתכלותם בהמראות למען יבוטל מהם ההרהורים מאנשים אחרים לכן צוה השם יתברך שיקבל מהם ואף שהוא גשמיות עב מכל הגשמיות גם זאת הצורך להכניס אל הקדושה.

וזהו ואתה קח לך בשמים פירוש שתעלה ריח נחוח במעשיך דהיינו אפילו מדבר הגשמי ביותר מכל הגשמיות תעלה ממנו ריח נחוח * וזהו ראש מור לשון מר רוצה לומר אפילו דבר שהוא תכלית וראש לכל המרירות תעלה ממנו ריח נחוח * דרור פירוש תראה שיהיה דרור דהיינו חירות ממלאך המות דהיינו מסטרא אחרא ומשעבוד מלכיות כל זה תגרום בכל דברי גשמיות * וזה שאמרו חז"ל בן קטין עשה מוכני לכיור כדי שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה והיו משקעין אותו בכור ששם אין נפסלין בלינה רמו שלא יאמר האדם אם כן הוא שאסור לאדם ליהנות מעולם הזה ומתאוותו כי אם הכל למען שמו והוא דבר קשה מאד הבלתי אפשרי לעמוד בו אם כן אפריש עצמי מכל עניני עולם הזה הגשמי ולא אוכל ולא אשתה כלל ואהיה פרוש מאד אל יאמר כן אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאויות ולסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות גם כן * וזה רמו שעשה מוכני לכיור לשוקעו בכור רמו שצריך האדם לגלגל ולשקע הגשמיות עד אשר יושקע ויוטבע בטבע בשורש הקדושה שלא יהיה נפסלין בלינה

❖ אוצר התמיד ❖

רמז לעולם הזה הנקרא לילה ואינה אלא כמו לינה אדם ביקר בל ילין * וזהו ותעבור המנחה על פניו והוא בלילה ההוא במחנה רוצה לומר אף שכל המנחה ששלח יעקב היו דברים גשמיים אף על פי כן הוא לן בלילה ההוא רוצה לומר בעולם הזה הנקרא לילה לן בה במחנה דהיינו בהקדושה מחנות קדושה * וזהו ומשה יקח את האהל. דאהל רמז להקדושה והשכינה הנקרא אהל ומשה רבינו עליו השלום היה מתאמץ בקדושתו להעלות הקדושה והשכינה * וזהו יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה רוצה לומר אף דבר שהוא מחוץ למחנה דהיינו דברים גשמיים שהם דבר חיצונית מחוץ להקדושה היה משה נוטו ומביאו להקדושה * וזה נטה לו פירוש לו מוסב אל מילת אוהל. הרחק מן המחנה פירוש הדבר החיצוני שבתוך הגשמיות היה מרחיק מהקדושה * והקדושה והרוחניות שבו היה מעלה אל הקדושה. והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה פירוש מובן ממילא שכל מבקש ה' היה יוצא להתאמץ בדרך הזה * והאיך עשה ואמר הכתוב והיה בצאת משה אל האהל כו' דהנה העיקר לאדם ללמוד מהצדיק את מעשיו אשר עושה יראה וישגיח על מעשיו הקדושים ובזאת יעיר לבו בקרבו גם כן בקדושה להתחיל בעבודתו יתברך. וזהו והביטו אחרי משה. ונצבו איש פתח אהלו רוצה לומר שהתחילו לעמוד על פתח וההתחלה של קדושה הזאת לעשות כיוצא בו עד בואו האוהלה מוסב על ונצבו איש פתח רוצה לומר שהתחיל כל איש להתאמץ ולהתחיל בקדושה עד שזכה לבוא אל האוהל ממש * ונחזור לביאור הכתוב ועשית כיוור נחושת. ונתת בין אוהל מועד ובין המזבח פירוש על ידי שתקדש עצמך בדברי גשמיות תפעול שני דברים הן שתעלה הקדושה להשכינה כנ"ל גם שיהא לך מזבח כפרה על עוונותך ע"ד שאמרו חז"ל בזמן שבית המקדש קיים היו קרבנות מכפרים ועכשיו שולחנו של אדם מכפר וזהו בין אוהל מועד ובין המזבח רוצה לומר הן זאת והן זאת תפעול ועוד תפעול ונתת שמה מים רמז שתגרום השפעות רחמים וחסדים לעולם וישראל והשם ברחמיו יחזק ויאמץ לבבינו ללכת בכל דרכיו הקדושים אמן כן יהי רצון. ע"כ.

בבאר מים חיים (בראשית א א) וז"ל: גם יאמר הכתוב בראשית ברא אלהים וגו'. על פי מה שאמרו חז"ל (יומא נד:) ושתיה היתה נקראת תנא שממנה הושתת העולם, תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא וכו' עד אלו ואלו מציון נבראו שנאמר (תהלים ג) מציון מכלל יופי אלהים הופיע, ממנו מוכלל יופיו של עולם. והנה נקודה אמצעית הלזו שממנה הושתת העולם שהוא מקום אשר תחת כנפי הכרובים בקודש הקדשים הוא הוא אשר אמר עליה יעקב אבינו ע"ה (בראשית כח יז) מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים. כי כל החיות של כל העולם הזה וכל הברכות והשפעות הטוב והמיטיב לכל, הכל יורד בתחילה לשם ומשם מתחלק לכל

❖ אוצר התמיד ❖

יושבי הארץ כי שם נקרא לב הארץ בסוד הכתוב (ישעיה מ ב) דברו על לב ירושלים, וכאשר באדם כל הכח מן המאכלים בא תחילה אל הלב שהוא מלך בכל האברים שבגוף, והלב לוקח לעצמו הוך והנקי ואחר כך שולח מאתו כח לכל האברים דרך מעבר הורידין כנודע מספרי החכמה, כן כל השפעות החיות היורד משמים לארץ יורד תחילה אל נקודה אמצעית הלזו הנקראת לב הארץ ומשם יתחלק השפע לכל האברים, ועל כן נקרא שער השמים כי שם הוא שער הראשון לקבלת ההשפעה הבאה משמים. ושם נקרא נשקי ארעא ורקיע אהודי, כי תחילה עולים דרך שם כל התפילות ותחנונים ושבחי ה' יתברך ויחודי שמוותיו יתברך מתתא לעילא בבחינת העלאת המיין נוקבין ועל ידי זה מתעורר כנגדו לעילא לעילא להיות יורד כל שפע טוב וברכה ורחמים וחיים ממקור מחיה החיים לנוה אפריון למכון בית אלהינו. ושם מקדש ה' כוננו ידיך שהוא ככן ובסיס ליו"ד שבמקור העליון אשר משם נמשך כל אלה, ועל כן בעת הבריאה שהיה העלאת המיין נוקבין מניה וביה כידוע משם עלה ולשם ירד ונעשה אבן שתיה וממנה הושתת העולם להיות נפרץ ימה וקדמה ולכל צדדיו.

והנה אמרו חז"ל (זבחים יט): תנו רבנן איזהו קידוש ידים ורגלים מניה ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, ידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש, כי את ידיהם ואת רגליהם לומר שעם ידיהם יהיה רגליהם ועם רגליהם יהיה ידיהם. וזה אמר הכתוב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ כלומר ראשית הבריאה היתה במקום שמחובר הארץ לשמים ושמים לארץ הוא מקום אבן שתיה אשר שם נשקי ארעא ורקיע אהודי כנאמר. ועיקר הבריאה היתה לזה שתמיד יהיה עם השמים הארץ שתעלה מיין נוקבין מן הארץ לשמים על ידי תפילות ובקשות ומעשים טובים, ועם הארץ יהיה תמיד השמים להוריד שפע וברכה וחיים עד העולם והכל על ידי נקודה אמצעית הלזו ששם נשקי ארעא ורקיע. ואף זה שאומר מן הצדדין נברא יודה לזה שהשקפה הראשונה עת אשר משמים אל ארץ הביט היה העיקר אל מקום זה הנקרא שער השמים, ואך שלום שלום לרחוק ולקרוב, ואמרו חז"ל (ברכות לד): לרחוק ברישא והדר לקרוב אבל ודאי הקרוב קרוב וסוף מעשה תחילת המחשבה לזו הנקודה האמצעית, אשר גם לזה נכון לקרוא אותה ראשית הבריאה. ע"כ. ולהלן חז"ל: את השמים ואת הארץ מורה חיבור השמים לארץ, וארץ לשמים, כבחינת קידוש ידים ורגלים מן הכיור שהיה בבת אחת ממש מפני שנאמר את ידיהם ואת רגליהם. ע"כ.

ובבאר מים חיים פרשת כי תשא (ל יח-כ) וז"ל: (יח) ועשית כיור וגו' וכנו נחשת לרחצה וגו'. להבין אומרו כאן לרחצה שהוא לכאורה מיותר, כי הלא מפרש להלן כל עניניו ונתת שמה מים ורחצו אהרן וכו'. והנראה כי הנה נודע להבאים בסוד ה' בקבלת מרן הרב האר"י

❖ אוצר התמיד ❖

ז"ל (בסוד נטילת ידים שחרית) בכוונת נטילת ידים שהוא להפריד הקליפות והחיצונים הנאחזים בעשר אצבעות הידים בהקצוות לפי ששם מתגלים ה' גבורות מנצפ"ך בכל יד ויד, ובמקום הגבורות שם נאחזים הקליפות, והם מסתלקים ומתפרדים על ידי המים הנשפכין. כי מים הוא בסוד החסד ומימי החסד הם הדוחין ומגרשים הקליפות לבל יינקו משם. והנה באצבעות הרגלים בהקצוות גם שם הרגיעה שידה להיות בהם אחיזת הקליפות בסוד אותיות הכפולות אשר במנצפ"ך. ואולם לאשר כי שם המה דינים קשים למאוד בסוד עקביים עקבי דמשיחא ששם חוצפא יסגי והחיצונים יש להם שליטה גדולה מאוד באופן שאינן נגרשים משם בכל ימות החול כי אם בערב שבת קודש שאז נתוסף אור גדול בכל העולמות בסוד תוספת שבת, ויורד האי שלהבותא דאשא להפריד הקליפות מהעולמות טרם בא שבת קדשנו, ואז הם נרחצים גם למטה על ידי חמי חמין לרמוז על האי שלהבותא דאשא, ואז ברשפי אש שלהבת י"ה מה שהאדם רוחץ על כל פנים פניו ידיו ורגליו בערב שבת קודש מגרש מעליו כל בחינת אחיזת הקליפות שנתאחזו בששת ימי החול. ועל כן השוה הכתוב חיוב הרחיצה הזו לחיוב סעודת שבת כמו שאיתא ברמב"ם ז"ל (בפרק ל מהלכות שבת הלכה א-ו) וזה לשונו, ד' דברים נאמרו בשבת ב' מן התורה וב' מדברי הנביאים. שבתורה, זכור ושמור. ומהנביאים, כבוד ועונג. איזהו כבוד זה שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד שבת וכו'. איזהו עונג זה שצריך לתקן תבשיל שמן וכו' ומשקה וכו'. הרי שהרחיצה והסעודה הושוו בפסוק אחד. כי חיוב גדול הוא ותיקון רב בעולמות עליונים ותיקון לנפשו ורוחו ונשמתו לטהרם ולרחצם מכל בחינת אחיזת החיצונים הכל כנודע לחכמים יודעי העתים. והנה נודע אשר עיקר בחינת אחיזת החיצונים בנפש האדם לא נמשך אלא מהאי זוהמת הנחש שהטיל בחוה ויצאו בניה אחר כך מזוהמים בזוהמה ההוא. ועד היום הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (בראשית ג טו), שבכל בחינת הקצוות ועקביים הן בידים הן ברגלים שם מקומו להתדבק ולהתאחו שם. ונחש הוא היצר הרע הוא השטן חושבן נחש עם הכולל, עד היום הנושך עקבי סוס וגו' (בראשית מט יז), כי אין מקומו אלא בעקביים ששם חוצפא יסגי.

ועל הענין הזה היה רומז הכיור כי הכ' רומז על עשרים הקצוות שבידים ורגלים שנאחזין שם החיצונים והוא עבור ששם מתגלה בחינת הגבורה ובמקום הגבורה שם אחיזתן כאמור. ולזה סמך הכ' אל ר"ו מספר גבורה וזה כיו"ר עשרים אצבעות הנאחזים בגבורה, ונחש הוא השטן תשופנו שם בעקבו, ובוה צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו כפירוש רש"י ז"ל שם בפסוק (בראשית ג טו) ואתה תשופנו עקב, ואף משם תמיתנו וכו'. ועל כן היה של נחשת לרמוז על זה ששם הוא אחיזת הנחש. ות' היא תמות כמאמר חז"ל (שבת נה.). כי החיצונים כל מגמתם להרע, ולהיטיב לא ידעו. ובמקום אחיזתן ממתין תיכף כאשר יוכלו. [או אפשר נחשת נחש תשופנו, והבן] אך ה' לא יעזבנו בידו, וצונו לגרשו משם על ידי מים הנאמנים

❖ אוצר התמיד ❖

מימי החסד, ועל ידי הכלי הנקרא אנטל או נטלא שעם הכולל הוא חושבן הוי"ה ואדנ"י כמו שאיתא בכוונות, שבזה הוא מרחיץ ומטהר את אברים הללו מגילולי עבודה זרה הם הקליפות שסביב רשעים יתהלכון.

והנה נראה בזה נכון שעל כן היה הכיור נעשה ממראות הצובאות של נחושת שאמרו חז"ל [תנחומא ומובא ברש"י ויקהל פסוק (לח ח) במראות הצובאות] שהיו מראות שרואות בהן בנות ישראל כשהן מתקשטות, והנשים הביאו אותם לנדבת המשכן והיה משה רבינו מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקב"ה קבל אותם כי אלו חביבים עלי שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהן יגיעים בעבודת פרך היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה וכו' ונטלת המראה ורואה עצמה עם בעלה במראה וכו' ומתוך כך הביאו בעליהן לידי תאוה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות שם וכו' עד כאן. ולכאורה מפני מה דוקא לכיור הוקדשו אלו המראות ולא לשאר כלים שהיו של נחושת. וחז"ל אמרו שם לפי שהוא עשוי לעשות שלום בין איש לאשתו על ידי המים המרים וכו'.

ועוד לאלוה מילין על פי הנזכר. כי נודע אשר אותו הדור שהיה במצרים כולם היו גלגולי נשמות מניצוצי קרי שיצא מאדם הראשון באותן ק"ל שנים שפירש מאשתו, והמשיך אותן הנשמות שהם באים מצד הטוב להאי קליפה תקיפה דאיקרי רע וכו'. ונתגלגלו בשלושה דורות וקבלו עונשם. שהם בדור המבול ודור אנוש ודור הפלגה. ואחר כך נבחנו שנתגלגלו בדור ההוא שירדו לגלות מצרים. הכל כמו שאיתא בדברי הרב ז"ל (בפרי עץ חיים שער חג המצות עיין שם). ושם במצרים כבר היו בסוד התיקון במה ששמרו בריתן מלהתערב בעם אלהי נכר. ונאמר עליהם בקבלה (שיר השירים ד יב) גן נעול אחותי כלה גל נעול וגו', ואמרו חז"ל (ויקרא רבה לב ד) גן נעול אלו הבעולות גל נעול אלו הבתולות וכו'. ודבר זה להפליא הוא, כי הלא היו בשעבוד תחת המצרים ולא קבלו עדיין התורה והיו עובדי עבודה זרה כמאמר חז"ל (שמות רבה טז ב) ולא נמצא אחת מהנה שיטמאו בטומאת העריות והעיד עליהן הכתוב בשמו יתברך שהיו כולם בני אבותיהם שלא שלטו בהם המצרים כמאמר חז"ל (שיר השירים ד' רבה פסוק י"ב גן נעול) ועל כרחך זה היה תיקון לזוהמת הנחש שנדבק באדם הראשון והוציא זרעו לבטלה והמשיך אלו הנשמות.

ועתה כשנפרדו מעריות שהוא הרע הזה בעצמו שהיה בהחטא, נתקנו לעלות ממצרים ברכוש גדול וביד חזקה. ועל כן כיור הנחושת המורה על אחיות זוהמת הנחש, והוא בא לטהר האצבעות מזוהמא ההוא, טוב ויפה הוא להיות נעשה ממראות הללו המורים על בחינה זו במה שהכניעו ישראל זוהמתם. שעל ידי המראות היו נזקקין לבעליהן ולא היו מתאווין לטומאת בני אל נכר. והנה מלת וכונו עם מספר אותיותיו במילוי עולה לחושבן צ"א שהוא צירוף הוי"ה ואדנ"י בחינת הכלי אנטל הנזכר, המועיל להרחיץ ולטהר את קצווי האצבעות

❖ אוצר התמיד ❖

על ידי מימי החסד. ולזה יאמר הכתוב ועשית כיוור נחושת שהכיוור יהיה נחשת לרמוז על הנזכר אחיות זוהמת הנחש בעשרים הקצוות הנאחזים בגבורה, ועל כן יהיה וכנו נחשת לרחצה ש"וכנו" שהוא הכלי המוכן לנטילה יחוד שמותיו הוי"ה ואדנ"י ברוך הוא, יהיה נחשת לרחצה כלומר לרחצה מהאי נחשת אחיות זוהמת הנחש באברים הללו. ועל כן ונתת שמה מים בכדי להגעילו ולגרשו על ידי המים מים הנאמנים המוכנים להעביר כל טומאה בסוד החסד אשר עליהם שמגרש כל בחינת אחיות הקליפות. ולזה אמר:

(יט) ורחצו אהרן וגו' את ידיהם ואת רגליהם. כי במקדש היו יכולים לטהר גם אצבעות רגליהם מהנחש הכרוך על העקב, אף על פי ששם האחיזה קשה מהדינים קשים השולטים שם, לא כן במקדש כי על כל פנים היו נכנעים שם הקליפות מרבות הקדושה ואור אלהים המאיר במשכן ה' והיו יכולין לגרשם שם גם מאצבעות הרגלים. ועל כן היה הכיוור מרמוז לכל העשרים אצבעות להראות כי הוא המטהר לכל אחיותם הן בידיים והן ברגלים. ועל כן אמר הכתוב את ידיהם ואת רגליהם ואמרו חז"ל בזה (זבחים יט.) כי בבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו וכו' מניח ידו הימנית על רגלו הימנית וכו' ומקדש. כי על כל פנים היה קשה להרחיץ הרגלים לבד, מתוקף הגבורה הנאחו שם, והיה מקדשן בבת אחת עם הידים ומניח הידים עליהם להכניעם ולהיות נטפלים עם קדושת הידים ועל ידי זה היו נטהרים בכך הכיוור ובמים אשר שמה (המורים על ט' יוד"ן שבשמות הכוללים כל העולמות שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן העולים מים כנודע מכוונות) וזאת במקדש ולא במקום אחר. ועל כן:

(כ) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו וגו'. כי תדע שורש כל המיתות הנאמר בעוברי עבירה אינם על צד הנקמה לומר לפי שמרדת בי אנקם ממך, כי לא זה הוא דרכי אלהינו יתברך שמו וחימה אין לפניו לעשות דבר בחימה לנקום, וכל היסורים והעונשים הבאים על האדם אינם כי אם בחסד האמת מצור העולמים ברוך הוא. או למרק עוונותיו על ידי היסורים הן בעולם הזה והן בעולם הבא בכדי לזכך ולטהר נשמתו מאחיות הקליפות הנאחזים בה על ידי העוונות שתוכל לשוב לחיק אביה כבראשונה לראות באור פני מלך חיים ברוך הוא ליהנות מזיו שכינתו יתברך, וכמאמר חז"ל (ספרי מובא בילקוט רמז תתל"ז) יהא אדם שמח ביסורין מבטובה שאילו אדם בטובה כל ימיו אין נמחל לו עון שבידו ובמה נמחל לו ביסורין ועיין שם עוד הפלגת טובת היסורין שאין ערוך אליהם ששמו של הקב"ה חל על מי שיסורין באין עליו וכו' וכדומה. או שבאין היסורין בכדי להזכיר את האדם שישוב בתשובה לפני בוראו כמאמר חז"ל (סנהדרין קא.) נענה ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין וכו' עד מכל הטורח שטרח בו וכו' לא החזירוהו למוטב אלא היסורין. או לשאר דרכי טובות שביארנום במקום אחר.

❖ אוצר התמיד ❖

ואמנם זה אינו כי אם שעבור כן ברא הקב"ה את בחינת היסורין בכדי שיהיה לאדם טובות אמיתיות האלה, אבל בכל זאת אין הקב"ה שולח על האדם היסורין כי אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה לעולם כמאמר חז"ל (בראשית רבה ג ו), רק הרע בעצמו שעשה האדם הוא מיסרו ומענישו כמאמר הכתוב (ירמיה ב יט) תיסרך רעתך וגו'. והוא לפי שבעוונות מגביר האדם על נפשו אחיזת הקליפות, והם מוכנים לזה להכות ולפצוע להרוג ולענוש כי זה חפצם ותאותם ברע ולא בטוב. וגם בחינת המיתה זה הוא כאשר האדם מגביר על נפשו אחיזת הקליפות שיעור שיוכלו להמית אותו הם ממיתין אותו תיכף כי צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו רק ה' לא יעזבנו בידו בכח מצוות ומעשים טובים. אבל אם מגביר עליו אחיזתם בעוונות והקב"ה כביכול סר מעליו כי אין אדם העליון כביכול דר עם נחש בכפיפה, הם עושים לו מה שירצו כי השטן הוא היצר הרע עולה ומסטיין יורד וממית.

ולזה בא הצווי במצוה זו בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו. כי הנכנס אל אוהל מועד שהוא מקור הקדושה בלתי קידוש ידים ורגלים הרי הוא ח"ו מכניס אחיזת הקליפות הנאחזים בקצוות הידים ורגלים אל הקודש פנימה, ומשם עושה פגם למעלה בשורש נשמתו אשר בקדושה עליונה באהל מועד אשר בשמים להעלות עליה מחושך החיצונים והקליפות, והם מוכנים להמית. ועל כן ירחצו מים שלא להשריש שורש הקליפות בנשמתו אשר בקדושה ולא ימותו. ועל כן גם בנטילת ידים בשחרית מבואר בספרי חכמי אמת שההולך ד' אמות בלי נטילת ידים חייב מיתה כמו שאיתא (בתולעת יעקב ומובא במגן אברהם בסימן ד), כי ארבע אמות של אדם הוא מקומו. ואך היוצא מחוץ לארבע אמותיו הרי הוא מכניס הקליפה למקום טהור ותיכף מגיע הפגם למעלה שיאחזו החיצונים בהקדושה בשורש נשמתו בתחילה וחייב מיתה ח"ו. לכך ירחצו מים וה' עליהם יחיו כדבר האמור. ע"כ.

כתוב בספר 'אור התורה' להרה"ק רבי שלום תאומים זיע"א, בן אחיו של ה'פרי מגדים', תלמיד הרה"ק הרב רבי ברוך ממעזיבו זיע"א ואחיו הרה"ק הדגל מחנה אפרים מסדילקאב זיע"א, ומבאר על ענין הכיור (פרשת כי תשא), מה טעם כתוב בנחשת 'ועשו' ולא 'ועשית' כמו בזהב. וכן מה טעם כתוב הכיור בפרשת כי תשא, ולא יחד עם שאר כלי המשכן. ומבאר וז"ל: שהיה בו [בכיור] דבר חדש מה שלא היה בשאר כלי המשכן, היינו שהיו בו שני מלאכות, אחת נוגע לבצלאל, שיעשה הוא 'כיור נחשת וכנו נחשת' סתמא במלאכת אומן מופלא. אמנם מה שיהי נוגע 'לרחצה', זה יהיה מלאכתו של משה ועשיותיו, היינו תיכף כאשר יתן אותו בין אוהל מועד ובין המזבח, ויתן בו מים, אזי תיכף יתברכו מימיו ויהיו טיפיים עולים מלמטה, וינבע מעין מים מתחת קרקעיתו של מקום הכיור דרך כנו עד

❖ אוצר התמיד ❖

שהמים שנתן משה לא יפסקו לעולם, ויהיו כמו מקוה מים אשר לא יכזבו מימיו, אפילו בעת מסייעין מסעות, והבן.

ולזה נאמר כאן 'ועשית', שעיקר נעשה ע"י משה, וגם נאמר 'כיור נחושת וכנו נחושת', שהכן הוא כמו הכיור אשר דרך בו יעלו המים למעלה [איתא בתוס' (זבחים כב.) שמשמע מהגמרא (שם) שגם בכך יש בית קיבול]. וגם נאמר 'לרחצה' אצל הכן, וגם נאמר 'ונתת שמה מים' כאילו שם מעין מים חיים נובעים, וגם נאמר כאן כי הוא מופלג בדבר זה משאר כלי המשכן. וכו'.

דברי חז"ל בזבחים (יט): שאמרו, כיצד קידוש ידיים ורגלים, הכהן מניח ידו הימנית על גבי רגלו השמאלית, ומקדש ידיו ורגליו בבת אחת. ואם היתה דרך נטילה לא היתה ראויה לעשות כן, שהנטילה צריכה להיות כל אחד בפני עצמו, ולא יגעו יד ביד ורגל ברגל עד אחר הנטילה. אמנם לדברינו היה הדבר דרך טבילה ומותר להטביל בפעם אחת, וק"ל. ע"כ.

וממשיך בענין זה שכן נמצא כתוב בתרגום יונתן וז"ל: ובקראי או בתורה וכאשר הגעתי לתרגום יונתן על פסוק (שמות מ ל) 'וַיִּשֶׂם אֶת הַכִּיֹּר בֵּין אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֵצָה', מצאתי שאהבה נפשי שפירש הפסוק וז"ל: 'וְשׁוּי ית כִּיּוֹרָא עַל בְּסִיסִיה בִּינֵי מִשְׁכַּן זִמְנָא וּבִינֵי מִדְבָּרָא וִיהַב תַּמָּן מִיִּין סִיִּין לְקִידוּשׁ וְלֹא פִסְקִין וְלֹא סָרִין כֹּל יוֹמֵיא. עכ"ל. ונשאתי עיני לשמים לשבח ולהלל למי שאמר והיה העולם שכוונתי דרך אמת בתורתנו הקדושה, ואור התורה הופיע בי, שהוא ממש כדברי, שכאשר נתן משה המים נעשים המים מים נובעים מהתהום דרך הכן ולא פסקו המים. וזה שהביא התרגום ית בסיסיה שלא נזכר במקרא, להרמיז על דברינו שהכן הוא צורך כלי כמו הכיור. ע"כ. וממשיך שם עוד בביאור ענין זה עי"ש.

משנה א

רְאוּהוּ אָחִיו שִׁירְד, וְהֵם רָצוּ וּבָאוּ. מִתְרוּ וּקְדָשׁוּ יְדֵיהֶן וְרָגְלֵיהֶן מִן הַכִּיּוֹר, נָטְלוּ אֶת הַמְּגִרְפוֹת וְאֶת הַצְּנֹרוֹת וְעָלוּ לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. הָאֲבָרִין וְהַפְּרִיִן שְׁלֹא נִתְּאֲפְלוּ מִבְּעָרְב, סוֹנְקִין אוֹתָם לְצַדְדֵי הַמִּזְבֵּחַ. אִם אֵין הַצְּדָדִין מִחֻזֵּיקֵין, סוֹדְרִין אוֹתָם בַּסּוֹכֵב עַל הַכֶּבֶשׂ:

משנה זו היא המשך למה שלמדנו במשנה הקודמת* [פרק א משנה ד].

רְאוּהוּ אָחִיו שִׁירְד, לאחר שהכהן תרם את הדשן, ירד מהכבש והתקרב למקום שאחיו הכהנים עומדים, וְהֵם אָחִיו הַכֹּהֲנִים רָצוּ במהירות וּבָאוּ לכיור. שבנתיים כבר הניח התורם את הגחלים במזרח הכבש.²

באר התמיד

א. המפרש.

ב. תפארת ישראל.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו) וז"ל: יג. אחר שירד זה שתרום רצים אחיו הכהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במהרה. ונוטלין את המגרפות ואת הצנורות ועוליין לראש המזבח. וכל

עכשיו שרוצים לקדש ידיהם ורגליהם לצורך עבודה, רשאים ללכת בין האולם ולמזבח^ה.

מכיוון שהם רבים, אינם יכולים ללכת בצניעות בלי המולה כמו הכהן התורם^ה, לכן עדיף שירוצו ולא ישהו הרבה בלי קידוש בין האולם למזבח^ה.

מִהָרֹאשׁ וְקִדְשׁוֹ יְדֵיהֶן וְרַגְלֵיהֶן מִן הַפִּיּוֹר, מִיֵּהָרֹאשׁ וְעָשׂוּ קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם מֵהַכִּיּוֹר. אֹפֶן קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם: מְנִיחַ שְׁנֵי יָדָיו עַל שְׁנֵי רַגְלָיו, בְּבֵת אַחַת, מְעוֹמֵד, וּמֵתְכוּפֵף וּמִקְדָּשִׁי.

נָטְלוּ אֶת הַמְּגִרְפוֹת, לָקְחוּ אֶת הַיַּעֲמִים, כְּדֵי לְהַסִּיר אֶת הַדָּשָׁן מֵהַמְּעָרְכָה וּלְפָנֹתָיו לְתַפּוּחַ, וְאֶת הַצְּנֹרוֹת, וְאֶת הַמְּזֻלְגוֹת, כְּדֵי לְתַחֵב בְּהֵן הָאֵיבְרִים שֶׁלֹּא נִתְאַכְלוּ בָאֵשׁ, וְלִסְלַקְנָהּ, וְעָלוּ לְרֹאשׁ הַמְּזֻבְחָה, וְעָלוּ עַל יְדֵי הַכֶּבֶשׂ אֶל מִזְבַּח לְמַעְלָה.

באר התמיד

איברי העולות ואימורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותם לצדדי המזבח. אם אין הצדדין מחזיקין סודרים אותם בכבש כנגד הסוכב. ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכת. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נזי למזבח.

יד. כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן. טו. ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאין אותו. וכשמוציאין אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא חזירים גורפים אותו. ולא יפורנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) 'ושמו'. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו.

ג. המפרש.

ד. לעיל פרק א' משנה ד'.

ה. תפארת ישראל.

ו. זבחים י"ט: רמב"ם הלכות ביאת המקדש ה' ט"ז.

ז. המפרש.

ח. תפארת ישראל.

מְגֵרְפוֹת: יעים. וצורתם כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ויש להם ידית^ט. בהם צוברים את האפר לתפוח^ז.

צְנוּרוֹת: מזלגות. והם כמין אונקליות כפופים. ומכה בהם ונתחבים באברים שעל גבי המזבח, כדי להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר^י [זה מה שעושים תדיר עם המזלגות, אבל כעת עושים בהם דבר דומה אך שונה].

✧ באר התמיד ✧

ט. רש"י שמות כ"ז ג'.

הפסוק (שם): וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדֹשֵׁנוּ וְיָעִיזוּ וּמְזַרְקָתָיו וּמְזַלְגָתָיו וּמַחְתָּתָיו לְכֹל כְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. תרגום אונקלוס: וְתַעֲבֹד פְּסַכְתְּרוֹתָהּ לְמַסְפֵי קַטְמִיָה וּמְגֵרְפוֹתָהּ וּמְזַרְקָתָהּ וְצְנוּרוֹתָהּ וּמַחְתָּתָהּ לְכֹל מְנוּהֵי תַעֲבֹד נְחֹשֶׁא.

רש"י ד"ה 'ויעיזו': כתרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז ויד"ל.

וברש"י בבמדבר (ד יד): יעים. הם מגרפות ובלע"ז וויד"ל והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח.

עפ"י רש"י, נראה שצורת המגרפות שהם היעים, כעין זה:

י. רא"ש.

יא. רש"י שמות כ"ז ג'.

וז"ל רש"י (שם): ומזלגותיו. כמין אונקליות כפופים, ומכה בהם בבשר ונתחבים בו, ומתהפכין בהן על גחלי המערכה שיהא ממהר שריפתן, ובלע"ז קרוצינ"ש, ובלשון חכמים צנורות.

וז"ל רש"י בבמדבר (ד יד): המזלגות. צנורות של נחשת, שבהן מכין באברים שעל המזבח להפכן, כדי שיתעכלו יפה ומהר.

קודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות את זה, מפני שצריך להרים תרומת הדשן קודם שיפנו את הדשן לתפוח².

הַאֲבָרִין מהקרבנות, וְהַפְּדָרִין החלבים מהקרבנות, וכל החלבים נקראו כן על שם ה'פֶּדֶר' שבפסוק³, שֶׁלֹא נִתְאַפְּלוּ מִבְּעָרְב, שעדיין לא נשרפו ונעשו דשן מהלילה, סוֹנְקִין אֹתָם מסלקים אותם על ידי המזלגות לְצַדְדֵי הַמְּזִיבָה, לצדדים של האש. ומונחים שם בצדדים עד אחר שיסדרו את המערכה החדשה, ואז יחזירו למערכה⁴.

סוֹנְקִין: מלשון סולק. מסלקים. אות ל' ואות נ' הם ממוצא אחד, ומתחלפים⁵.

באר התמיד

יב. המפרש.

יג. תוספות יום טוב.

זה לשון הרמב"ן בביאור תיבת 'פדר' (ויקרא א ח): את הפדר. תרגם אונקלוס 'תרבא', וכן דברי כל המפרשים פה אחד, ואין למלה חבר, ולפי דעתי שאיננו שם לחלבים כולם רק לחלב הדק הפרוס ומבדיל בין הקרבים, והמלה מן ההפוכים, פדר, פרה, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים, ולכך אמרו רבותינו (יומא כו) שיהא פורס הפדר על בית השחיטה שזהו דרך כבוד של מעלה שהחלב הוא ראוי לפרסו ולכסות בו, וכן נהגו חשובי האומות לפרסו על הצלי, ואם יהיה שם לחלבים כולם יקרא החלב כן בעבור שהוא השומן הנפרד מן הבשר, וכן הוא כנויו בפי חכמי הטבע כאשר אזכיר. ע"כ.

וכאן ביאר התוספות יום טוב שכולם נקראו כן על שם הפדר שבכתוב.

יד. תפארת ישראל.

טז. רא"ש. תפארת ישראל. הרע"ב כתב וז"ל: סונקים. מסלקים אותן. לשון נענוע ונדנוד. וכן כנדי מסנקן (פסחים ג:), גדי שהוא עיף על ידי נענוע ונגיהות שמנגחין זה בזה. אף כאן סונקים מנענעים ומהפכין אותן בצנורות לצדדי המזבחה.

הרא"ש והתוספות יום טוב ציינו למשנה (מקואות כ ו): הַמְּסַנֵּק אֶת הַטֵּיט לְצַדְדֵינָּה.

וכתוב שם בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: מסנק ומסלק ענינן שוה. אמר שהמסלק את הטיט מקרקעית המקוה והחזירו לצדדיו, וכו'.

וברע"ב: המסנק. כמו המסלק. שמסלק את הטיט לצד אחד.

ובהון עשיר: המסנק. כמו המסלק, כי הלמ"ד והנו"ן מאותיות דמלג"ת המתחלפות.

הרא"ש ציין לפסוק בנחמיה (יג ז): נִשְׁכָּה בְּחֻצְרֵי בֵּית הָאֱלֹהִים. והכוונה לשכה. כי נו"ן ולמ"ד מתחלפות.

אם אין הצדדין מחזיקין, אם אין מקום בצדדי המזבח, סודדין אותם מסדרים את האברים והפדרים פסובב על הכבש, על הכבש שכנגד גג הסובב^{טז}. אבל לא יותר נמוך מגובה הסובב^{יז}.

כל קרבן שנזרק דמו ביום, אפשר להקטיר את אבריו וחלביו במשך הלילה שאחר כך עד הבוקר. כמו שכתוב^{יח} 'הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הפקר'. אבל אם עלה עמוד השחר ועדיין לא הוקטר, הרי זה נפסל^{יט}.

אמנם אם האברים והחלבים כבר על המזבח, אינם נפסלים, גם אם יקח כמה ימים עד שיוקטר^כ.

על כן, כדי שלא יפסלו האיברים והחלבים בלינה, ומכיוון שאי אפשר להקטיר אותם עד מאוחר יותר, ואם אין מסדרים אותם על המזבח היו נפסלים בלינה. אבל על המזבח אינם נפסלים

באר התמיד

בנחמיה (ג ל) על תיבת נשפתו, ביאר המצודת דוד וז"ל: נשכתו. כמו לשכתו כי דמלנ"ת מתחלף.

טז. רמב"ם. רע"ב. מאירי. ויש מפרשים: שמסדרים על הסובב או על גבי הכבש (המפרש. תפארת ישראל).

יז. תפארת ישראל.

יח. ויקרא ו' ב'.

יט. זה לשון רש"י (ברכות ב): הקטר חלבים ואברים. של קרבנות שנזרק דמן ביום: מצותן. להעלות כל הלילה ואינן נפסלים בלינה עד שיעלה עמוד השחר והן למטה מן המזבח דכתיב 'לא ילין לבקר' (שמות לד כה):

ברש"י (ויקרא ו ב): הרי הענין הוזה בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שיהא כשר כל הלילה וכו'. ע"כ.

כ. כמו שכתוב (שמות לד כה) 'ולא ילין לבקר'. והתרגום: ולא יביתון לצפרא בר ממך בקא. ופירש רש"י: ולא ילין. בתרגומו, אין לינה מועלת בראש המזבח, ואין לינה אלא בעמוד השחר. ע"כ. ובשפתי חכמים: פירוש מועלת לשון מעילה הוא, כלומר אין לינה פוסל בראש המזבח, כלומר אם עלו איבריו בראש המזבח קודם עלות השחר אף על פי שלא נקרבו אינם נפסלים.

בגמרא (נבחים פז): איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה, לן בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם.

משום שאין לינה במזבח. לכן מסדרים את האיברים והחלבים על המזבח בצדדיו.

ואם אין מקום בצדדי המזבח, מסדרים גם על הכבש כנגד הסובב. מפני שכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. ושם הוא למעלה מחצי גבהו של מזבח, והרי זה כאילו נשאר על גבי המזבח עצמו^א.

ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האיברים על המערכה, ויציתו בה האש^ב.

באר התמיד

כא. המפרש. תפארת ישראל.

במפרש וז"ל: סודרן בכבש כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד, ואם לא סודרן על המזבח היו נפסלין בלינה, ואמרינן בזבחים בפ' המזבח (פו.) דאין לינה במזבח, וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר, צדי מזבח נראה לרבי מקום שהוא פנוי ואם אין (מן) הצדדין מחזיקין סודרין אותם בסובב או על גבי הכבש, ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האיברים על המערכה ויציתו בה האור.

בתפארת ישראל וז"ל: רצה לומר יסדרום על גבי כבש שכנגד גג הסובב, או על גג הסובב גופיה דשם הוא למעלה מחצי גבהו של מזבח, והוה ליה כאילו נשאר על גבי המזבח, רק צריך שיניחום סמוך לכבש, כדי שיהיה נוה לחזור ולטלן משם להחזירן למערכה (כפ"ב מ"ה), אבל ביסוד, או בכבש שכנגד היסוד, לא הניחום, דשם הוא חציו התחתון של מזבח והוה ליה כמורידן מהמזבח ואסור (תוס' יומא דמ"ה ב').

בתוס' וז"ל (יומא מה:): סודרן על גבי כבש או על גבי סובב. אבל על גבי יסוד לא דא"כ היה נפסל בלינה אם ירד אבל סובב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ריב"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אבל כשסודרן. על הסובב והכבש לא מיקרי ירידה.

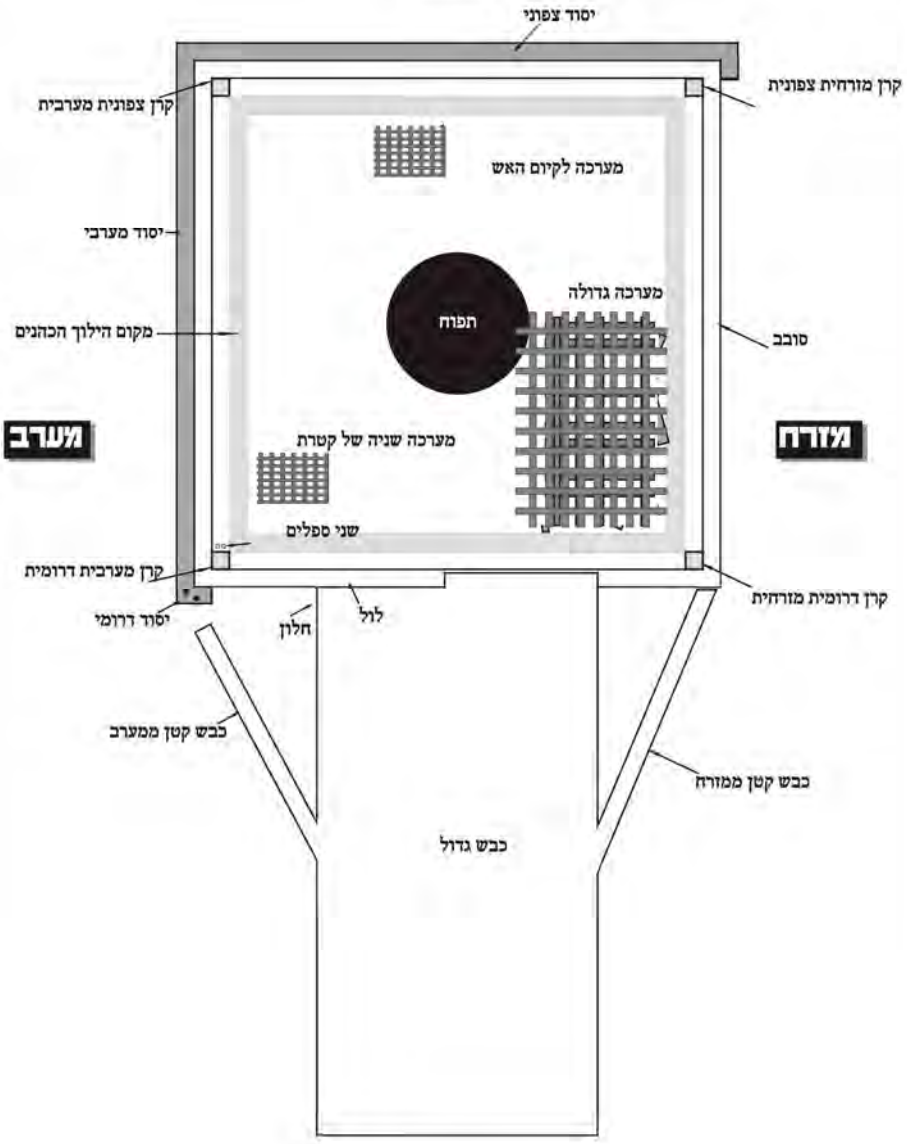
כב. המפרש.

בצירום דלהלן אפשר לראות את מקום הסובב במזבח.

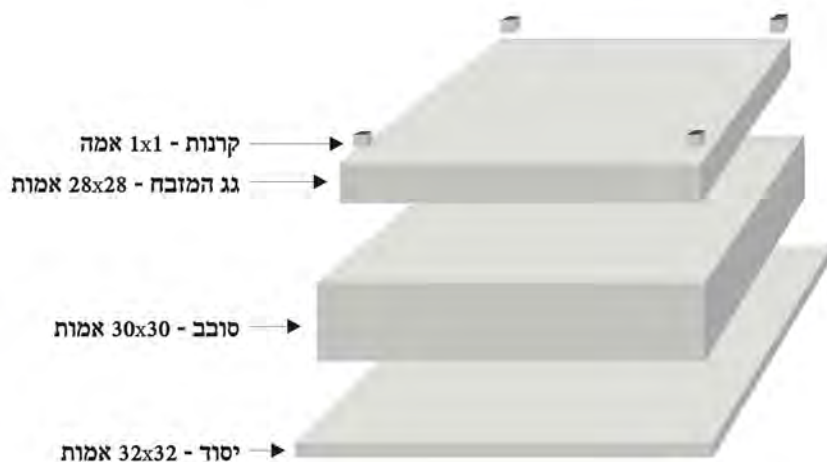

מזבח

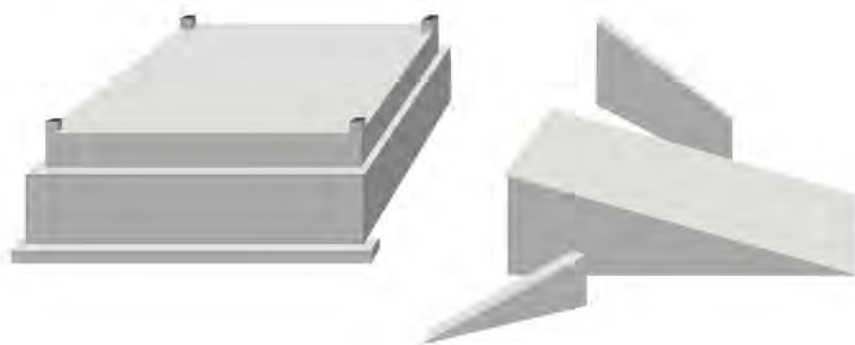
צפון

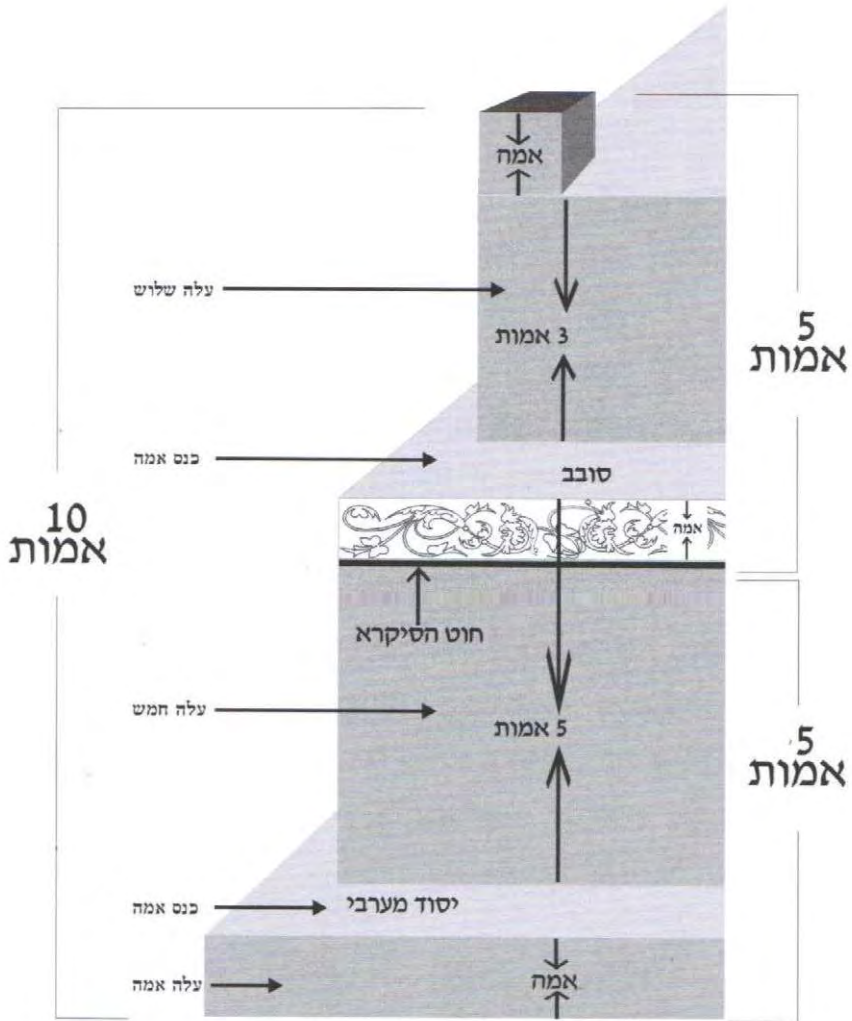
אופן בניית המזבח

המזבח והכבשים

גובה המזבח

משנה ב

החלו מעלין באפר על גבי התפוח. ותפוח הִיה באמצע המזבחה, פעמים עליו פִּשְׁלֵש מאות פור. ובְּרַגְלָיִם לא היו מִדְּשָׁנַיִן אֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹי לְמִזְבֵּחַ. מִיָּמָיו לא נתעצל הַכֹּהֵן מִלְּהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן:

החלו מעלין באפר על גבי התפוח. התחילו לגרוף ביעים^כ להעלות את האפר מהמערכה, על גבי התפוח^כ.

ותפוח הִיה באמצע המזבחה, באמצע המזבחה יש גל גדול של אפר צבור, עגול כמו תפוח^כ, לשם גורפים את האפר, ומעגלים את האפר הרב עד שנראה כעין תפוח גדול^כ. פעמים עליו פִּשְׁלֵש מאות פור, יש פעמים שיש בתפוח הרבה מאוד אפר, כשלוש מאות כור.

בגמרא נתבאר שכאן הוא אחד משלשת הפעמים שדיברו חכמים בלשון גוזמא, ואין הכוונה שהיה ממש שלש מאות כור, אלא שהיה הרבה מאוד אפר^כ. ולא היו ממתנינים מלפנות עד

✧ באר התמיד ✧

כג. המגריפות הם יעים, כדלעיל.

כד. רמב"ם. המפרש. רע"ב. תפארת ישראל.

כה. רמב"ם. המפרש. רע"ב. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

כו. רמב"ם בפירושו המשניות. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. רע"ב. תפארת ישראל. תפארת ישראל בסימני צורת המזבחה.

כז. גמרא דף כ"ט. רמב"ם. רע"ב. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

בהון עשיר וז"ל: כשלוש מאות. כתב הרב, גוזמא. וגוזמא כוז שנינו בפרכת דשקלים (ח ה), וגפן דמדות (ג ח), ולא אשטמיט ליה לתנא בכולהו שלשה למתני בכף כי אם הכא, ש"מ דאע"ג דהוי גוזמא, מ"מ היה רחוק מעט ממנין זה, כלומר יותר משני מאות כורים, ולכן אנו יכולים לומר עליו להפליג הדברים באמת כשלוש מאות, ומשום הכי אין אנו צריכים לבקש טעם על מנין זה,

שיהיה כל כך הרבה. ובא התנא להודיענו שהיה בתפוח הרבה מאוד אפר.

כשהתאסף אפר רב מאוד עד שהפריע לסדר את המערכות, מוציאים לחוץ את האפר^כ, כמו שכתוב^{כז} וְהוֹצִיא אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמִּחְנָה אֶל מְקוֹם טְהוֹר^ל.

וּבְרִגְלִים לֹא הָיוּ מְדַשְׁנִין אוֹתוֹ, אבל בשלשת הרגלים, אין מוציאים את האפר מהתפוח אל מחוץ לעיר, אף על פי שזה מפריע

באר התמיד

כ"ש דגשתמש בענין זה בשתי הנוזמות האחרות ששם יש מעם הגון כמפורש במקומם, דלא רצה לשנות כי שווי העניינים מועילים לזכרון.

כה. עפ"י המפרש. רש"י (ויקרא ו ד). תפארת ישראל.

אמנם לשיטת הרמב"ם מוציאים לחוץ את האפר בכל יום. ורק ברגלים אין מוציאים.

כט. ויקרא ו' ד'.

ל. ברש"י (ויקרא ו ד): והוציא את הדשן. הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

האופן שבו מוציאים את הדשן מהתפוח כשצריך, נתבאר להלן (תמיד ה ה): וּפְסַכְתָּר הֵיטָה כְּלֵי גָדוֹל מִחֻקֵּת לְתֵד, וְשְׁתֵי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָהּ, אַחַת שֶׁהוּא מוֹשֵׁף בָּהּ וְיֹרֵד, וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹחֵז בָּהּ מְלַמְעֵלָן בְּשִׁבִיל שְׁלֹא תִתְגַּלְגַּל. וְשְׁלֹשָׁה דְבָרִים הֵיטָה מְשַׁמְשֵׁת, בּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גַּב גְּחָלִים וְעַל הַשָּׂרִץ בְּשִׁבְתָּ, וּמוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל גַּבֵי הַמַּזְבֵּחַ.

ובתפארת ישראל: שבו מורידין הדשן מהמזבח באופן זה וכדמסיק, כהן אחד עומד למעלה ואוחז בפסכתור וממלאו דשן, וכשנתמלא, אז אוחז בשלשלת ומשלשלו מעט מעט למטה, וכהן אחר שעומד למטה אוחז בשלשלת השני ומושכו למטה, באופן שיהיה הפסכת נשמט לאט לאט ביושר דרך הכבש למטה, ולא תתגלגל בבת אחת מהר למטה וישפך הדשן, וכשהוריקן למטה, חוזר העליון ומשכו לעצמו למעלה בהשלשלת לחזור למלאותו.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו): ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח. וגורפין אותה הערימה בפסכת. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן.

ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאים אותו. וכשמוציאים אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא הזירים גורפים אותו. ולא יפורנו שם שנאמר (ויקרא ו ג) וְשִׁמּוֹ. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו. ע"כ.

לסדר את המערכות^{לא}, אלא האפר נשאר בתפוח מפני שהוא נוי
למזבח, מפני שזה יופי למזבח שיש עליו הרבה אפר ורואים
שהקריבו הרבה קרבנות^{לב}.

ואף על פי שהוא נוי למזבח, מכל מקום כשהגיע הזמן להוציא
את הדשן מהתפוח^{לד} מימיו לא נתעצל הפהן מלהוציא את הדשן,
מעולם לא התעצל הכהן שמוטל עליו לעשות^{לד}, להוציא את
הדשן אל מחוץ לעיר למקום טהור.

שלשת הפעמים שדיברו חכמים בלשון גוזמא הם: תפוח, ^ו גפן,
^ז ופרוכת^{לד}.

תפוח: ככתוב כאן.

גפן: כמו שכתוב במסכת מדות^{לז}: גִּפְּן שֶׁל זָהָב, עֵץ גִּפְּן עֲשׂוּי
מִזָּהָב, הֵיטָה עֹמֶדֶת עַל פְּתָחוֹ שֶׁל הַיְכָל, עֹמֶדֶת לִפְנֵי פֶתַח
הַהֵיכָל^{לז}.

❧ באר התמיד ❧

לא. המפרש.

לב. תפארת ישראל.

לג. המפרש.

לד. המפרש. כתב התפארת ישראל וז"ל: רצה לומר אף שהדישון אינה מלאכה נכבדה, ומשום
הכא לא הפיסו עליה, אפילו הכי לא נתעצלו בה, ונקט לה הכא, דקא משמע לן דלהכי לא
דישנוהו ברגלים, ולא חיישינן שיתלו הרואין בעצלות הכהנים.

לה. גמרא. לשיטת רבא בנמרא יש עוד דבר רביעי, והוא 'השקן את התמיד בכוס של זהב' לפני
שחיטתו כדי שיהיה נוח להפשיט, ככתוב להלן (תמיד ג ד), ולשיטת רבא זהו גוזמא שמשקים
בכוס של זהב [אלא השקן בכוס של נחושת יפה כזהב (רע"ב תמיד ג ד)]. אבל בנמרא חולקים על
רבא, שאין זה גוזמא, אלא אין עניות במקום עשירות, ולכן אפילו את קרבן התמיד משקים
בכוס העשוי מזהב ממש.

לו. פרק ג' משנה ח'.

הערה: המראי מקומות דלהלן הם למפרשים במסכת מדות.

לז. תפארת ישראל.

הטעם שעשו גפן של זהב לפני ההיכל, מפני שכנסת ישראל נמשלה לגפן^{ל"ח}. וכן התורה נמשלה לגפן^{ל"ט}.

ומדלה על גבי כלונסאות, עץ הגפן הזה העשוי מזהב, מושכב על גבי קרשים מעץ ארז^מ, כמו גפן ממש. כדי לרמוז היטב את מה שהוא מרמוז^{מא}.

כל מי שהוא מתנדב, כל מי שרוצה לנדב זהב עבור ההיכל, ורוצה שאת הזהב עצמו שמנדב יתנו בהיכל, כי ההיכל כולו מצופה בזהב^{מב}. עושה מהזהב שמנדב צורת עלה של גפן, או גרגיר ענב אחד, או אשכול שלם של ענבים. ומביא לכהן^{מג}, ותולה בה, והכהן תולה את מה שהאדם התנדב בעץ הגפן מזהב.

וכשצריכים זהב עבור ההיכל, לוקחים מכאן, ומתיכים אותו ועושים בו מה שצריך עבור ההיכל^{מד}.

❧ באר התמיד ❧

לח. רמב"ם. תפארת ישראל. שישראל נמשלו לגפן מבואר בנמרא חולין צ"ב. וכן במדרש ובוזה"ק בכמה מקומות.

לט. תפארת ישראל.

מ. הכלונסאות הם מעץ ארז (תוספות יום טוב).

מא. תפארת ישראל.

מב. רמב"ם. רע"ב.

מג. תפארת ישראל.

מד. תוספות יום טוב.

✧ גפן מודלה על גבי כלונסאות^{מה} ✧

✧ באר התמיד ✧

מה. התמונה של עץ הגפן היא להמחשה בלבד. בבית המקדש עשו צורת עץ גפן מזהב.

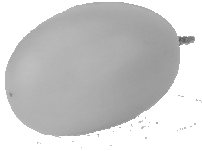
קלא

תמיד

פרק ב משנה ב

חיי

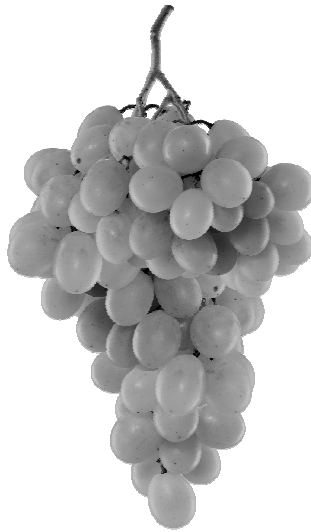
✧ גרגיר ✧

✧ עלהמו ✧

✧ אשכול ✧

✧ באר התמיד ✧

מו. התמונות הם להמחשה. בבית המקדש עשו אותם מזהב.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק, מַעֲשֵׂה הָיָה, וְנִמְנָנוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פְּהָנִים. הִיָּה מַעֲשֵׂה שֶׁמִּפְנֵי כּוֹבֵד הַכְּמוֹת הַעֲצוּמָה שֶׁל הַזֹּהֵב שֶׁהָיָה בָּהּ, הָיוּ צְרִיכִים שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים כְּדֵי לִפְנוֹתָהּ לִפְרֹק אֶת הָעֵלִים וְהַגְּרָגִירִים וְהַאֲשֻׁכוֹלוֹת שֶׁתְּלוּ בָּהֶּם.^מ

כֵּאֵן הוּא אֶחָד מִשְׁלֹשַׁת הַמְּקוֹמוֹת שֶׁדִּיבְרוּ חַכְמִים בְּלִשׁוֹן גּוֹזְמָא, וְאִין הַכוּוֹנָה שֶׁהָיוּ מִמֶּשׁ שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים, אֵלֹא שֶׁהָיוּ כְּהֻנִּים רַבִּים בִּיּוֹתֵר^מ. וְלֹא הָיוּ מִמַּתִּינִים עַד שִׁיְהִיָּה כָּל כֶּךָ הַרְבֵּה כְּדֵי שֶׁלֹּא תִישָׁבֵר הַגִּפְנִי^מ. וּבֵא הַתְּנָא לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁהָיָה בָּהּ הַרְבֵּה מְאֹד זֶהְבִּי.^נ

פְּרוּכָת: ^{וה} בְּכֹל שָׁנָה אֹרְגִים שְׁתֵּי פְרוּכוֹת חֲדָשׁוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַהֵיכָל לְקוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים. עוֹבֵי כָּל פְּרוּכָת טַפַּח, אֲרַכָּה אַרְבַּעִים אִמָּה וְרַחְבָּה עֶשְׂרִים אִמָּה, וְשִׁמוֹנִים וְשִׁתִּים רִיבּוֹא נְעוּרוֹת עוֹבְדוֹת לְאֲרוֹג כָּל פְּרוּכָת, וְשֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת כְּהֻנִּים מִטְבִּילִים אֶת הַפְּרוּכָת^{נא}.

מִשְׁנֵה ג

יַחֲלוּ מַעֲלִין בְּגִזְרִין לְסִדֵּר יֵאֵשׁ הַמַּעֲרָכָה. וְכִי כָּל הָעֵצִים בְּשָׂרִים לְמַעֲרָכָה. הֵן, כָּל הָעֵצִים בְּשָׂרִין לְמַעֲרָכָה, הוּיָן מִשָּׁל

❧ באר התמיד ❧

מז. רר"ש. תפארת ישראל.

מח. גמרא תמיד כ"ט. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

מט. המפרש תמיד כ"ט.

נ. תפארת ישראל.

נא. שקלים פ"ח מ"ה. גמרא תמיד כט: חולין צ:

זֵית וְשֵׁל גֶפֶן. אֲבָל בְּאֵלוֹ רְגִילֵינוּ, בְּמַרְבֵּיזוֹת שֶׁל תְּאֵנָה וְשֵׁל אֶגְרוֹז וְשֵׁל עֵץ שָׁמֶן:

[ה] לאחר שהעלו את האפר אל התפוח שבאמצע המזבח, נשאר מקום המערכה פנוי^ג, [ו] ואז החלו מעלין בגזרין, התחילו להעלות

באר התמיד

גב. המפרש. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב א-ט) וז"ל: א. מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר (ויקרא ו' ו) 'אש תמיד תוקד על המזבח'. אף על פי שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא אש מן ההדיוט שנאמר (ויקרא א' ז) 'ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח'. ב. בבקר עורכין עצים ועורכין בראש המזבח מערכה גדולה של אש שנאמר (ויקרא ו' ה) 'זבער עליה הכהן עצים בבקר'. וכן מצוה להעלות שני גזרים של עץ עם תמיד של שחר יותר על עצי המערכה שנאמר (ויקרא ו' ה) 'זבער עליה הכהן עצים בבקר'. וכן מוספין שני גזרים עם תמיד של בין הערבים שנאמר (ויקרא א' ז) 'זערכו עצים על האש'. מפי השמועה למדו שבתמיד של בין הערבים הכתוב מדבר.

ג. שני גזרים של בין הערבים מעלין אותן שני כהנים. כל אחד ואחד בעץ יחידי בידו שנאמר (ויקרא א' ז) 'זערכו הרי כאן שנים'. אבל של שחר בכהן אחד.

ד. שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום. ראשונה מערכה גדולה שעליה מקריבין התמיד עם שאר הקרבנות. שניה בצדה קטנה שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום. שלישית אין עליה כלום אלא לקיים מצות האש שנאמר (ויקרא ו' ו) 'אש תמיד תוקד'.

ה. מפי השמועה למדו שזה שנאמר (ויקרא ו' ב) 'על מוקדה על המזבח' זו מערכה גדולה. (ויקרא ו' ב) 'ואש המזבח תוקד בו' זו מערכה שניה של קטרת. (ויקרא ו' ה) 'והאש על המזבח תוקד בו' זו מערכה שלישית של קיום האש. אבל איברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב נותנין אותן בצדי מערכה גדולה.

ו. המכבה אש המזבח. לוקה שנאמר (ויקרא ו' ה) 'לא תכבה'. אפילו גחלת אחת ואפילו הורידה מעל המזבח וכבה לוקה. אבל אש מחתה ואש מנורה שהכינה במזבח להדליק ממנה אף על פי שכבה אותן בראש המזבח פטור שהרי נתקה למצוה אחרת ואין אני קורא בהן אש המזבח.

ז. כשמסדר עצי מערכה גדולה מסדרה במזרח המזבח. ויהיה מראה שהתחיל לסדר מן המזרח. וריוח היה בין הגזרים. וראשי הגזרים הפנימיים היו נוגעין בדשן שבאמצע המזבח והוא הנקרא תפוח.

ח. ואחר שמסדר מערכה גדולה חוזר ובורר עצי תאנה יפים ומסדר מערכה שניה של קטורת מכנגד קרן מערבית דרומית משוכה מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות ובה כמו חמש סאין גחלים. ובשבת עושין בה כמו שמונה סאין גחלים מפני שעליה מקטירין בכל שבת שני ביזכי לבונה של לחם הפנים.

ט. מערכה שלישית של קיום האש עושה אותה בכל מקום שירצה מן המזבח. ומצית בה את האש. ולא יצית האש למטה ויעלה אותה למזבח אלא במזבח עצמו מציתין שנאמר (ויקרא ו' ב) 'ואש המזבח תוקד בו'. מכאן להצתה שלא תהיה אלא בראשו של מזבח.

גזירי עצים חתוכים ובדוקים שאין בהם תולעים^{נג}, לְסֵדֶר אֲשֶׁ
הַמְעַרְכָּה. כדי לסדר את מערכת האש^{נד}.

שואל התנא^{נה}: וְכִי כָּל הָעֵצִים פְּשָׁרִים לְמַעַרְכָּה, האם כל מיני
העצים כשרים למערכה שעל המזבה^{נו}.

ומשיב מיד^{נז}: הֵן, כֵּן, כָּל הָעֵצִים פְּשָׁרִין לְמַעַרְכָּה, כלומר, רוב מיני
העצים כשרים למערכה שעל המזבה^{נח}, חוץ מַשְׁלֵ זֵית וְשֵׁל גֶפֶן,
חוץ מעצי זית ועצי גפן, משום ישוב ארץ ישראל, שהרי יש
להם פירות חשובים. וכן מפני שבעצים הללו יש קשרים ואינם
דולקים יפה^{נט}. אָבֵל פְּאֵלוֹ רְגִילִין, אבל את אלו העצים רגילים

באר התמיד

נג. המפרש. במסכת מדות (ב ה): מְזַרְחֵת צְפוֹנִית, היא הַיְתָה לְשִׁכַת הָעֵצִים, שְׁשָׁם הַפְּהָנִים בְּעֵלֵי
מוֹמִין מִתְּלִיעֵין הָעֵצִים, וְכָל עֵץ שֶׁנִּמְצָא בּוֹ תוֹלְעָת, פְּסוּל מֵעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ.
ברמב"ם הלכות איסורי המזבח (פרק ו): א. כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר כך הנסכין
יהיו תמימים ונבחרים שנאמר (במדבר כח לא) 'תמימים יהיו לכם ונסכיהם' שיהיו הנסכים
תמימים שלא יביא נסכים לא מיין מעושן ולא סולת שהתליעה ולא יבלול בשמן שריחו או טעמו
רע.

ב. וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים ולא יהיה בהם תולעת. וכל עץ שהתליע כשהוא לח
פסול למזבח. התליע יבש גורר את המקום שהתליע. ועצי סתירה פסולין לעולם לא יביאו אלא
חדשים.

ג. המקדיש יין פסול או סלת או שמן פסול או עצים פסולים למזבח הרי הדבר ספק אם דומים
לבעל מום כבהמה ולוקה או אינן כבעל מום לפיכך אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות. ע"כ.
נד. בספר המצות להרמב"ם וז"ל (מצוה כט): שצונו להבעיר אש על המזבח בכל יום תמיד והוא
אמרו יתעלה 'אש תמיד תוקד על המזבח', וזה לא יתכן אלא במה שצוה להתמיד להשים עצים
בבקר ובין הערבים, כמו שנתבאר בב' מיומא ובמסכת תמיד, ובבאור אמרו אף על פי שהאש
יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, וכבר התבאר דיני מצוה זו בד' מיומא ושני מתמיד
כלומר מצות מערכת האש אשר יעשו בכל יום במזבח.

נה. המפרש.

נו. תפארת ישראל.

נז. המפרש.

נח. המפרש.

נט. שני דיעות בנמרא מה הטעם שאין מביאין עצי זית וגפן.

תמיד להביא למערכה, בְּמַרְבִּיּוֹת, בענפים, שֶׁל תְּאֵנָה, ענפי תאנה זקנים שכבר אינם עושים פירות^{סא}, וְשֶׁל אֲגוּז, ועץ של אגוז^{סב}, וְשֶׁל עֵץ שָׁמֶן, ועץ של שמן אפרסמון^{סג}.

בכל יום לפני שמעלים את העצים כדי לסדר את המערכה, בוזקים מלח על הכבש כדי שלא יחליקו הכהנים. ומותר מפני שאין ההולכה הזו עבודה. אבל אחר כך אוספים משם את

באר התמיד

ברמב"ם וז"ל: והמעם שאין מסיקין עצי הזיתים והגפנים משום ישוב ארץ ישראל, ועוד מפני שממהרין להתאכל.

ס. תפארת ישראל.

סא. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: דוקא ענפי תאנים זקנים, שכבר אינן עושין פירות אבל של זית וגפן גם זקנים עושין על כל פנים מעט פירות חשובות.

בגמרא בענין עצי תאנה שאינם עושים פירות וז"ל: כדרחבה, דאמר רחבה, מייתי תאיני היורתא, ושייפי להו בחבלא דצבתא דסריך עליה בורא, וקברי היכא דמסיק ימא שירטון, קורה עבדא פירי לא עבדא, ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא. ע"כ.

ביאר המפרש: דאמר רחבה מייתי תאיני חיוורתא. תאנים לבנות אותן תאנים רעות הן נטעים של תאנים חיוורתא לוקחין כדי לנטוע כדמפרש. ושייפי להו בחבלא דצבתא. כמו דצבתא מייתנין במסכת עבודה זרה בסופה (עה): בחבל העשוי מצורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתסיר כל קליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות תפילנו ושוב לא יבא שם פרי ובהכי משירין קליפתן ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו קליפה ומתוך כך לא יבא בו פרי דיפול דשריקה ביה בארעי זרע גרעין כמו שפירשתי. וקברי ליה היכא דמסיק לה ימא שירטון. באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה שם קבור ימות מתוך שאין בו קליפה. קורה עבדא. ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי שמכחישין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין אותן ענפים הדקין לוקחין לצורך המזבה, ותלת סיכי מינייהו ענפי לשון אחר בריכי. לא מחזקה להו גמלא. דף של גשר אינו יכול לסובלן מרוב גודלן, גמלא גשר כלומר הרבה הם גדולים כך נראה בעיני שינוי זה וכמו שברייתא שנויה בת"כ כגירסת הספרים אין אדם יכול ליישב. ע"כ.

סב. אגוז ביאר התפארת ישראל: וואלנוסבוים.

סג. רע"ב. אמנם כתב הרע"ב וז"ל: ושל עץ שמן. העושה שמן אפרסמון. ואני שמעתי, שהוא האילן שקורים לו בלע"ז פיניו, ובערבי צינובו"ר. ואף על גב דעץ מאכל הוא אין בו צורך כמו בגפן וזית, הלכך לא אסרוהו משום ישובה של ארץ ישראל כדרך שאסרו הגפן והזית.

והמפרש פירש: עצי שמן. עצים שדולקין כמו נר.

התפארת ישראל כתב: פיכמענהאלץ שמן, שאלו העצים מתלהבין יפה, ולא לקחו עצי ארזים ארזים וברושים (כפיג דפרה), מדמעלין עשן הרבה.

המלה, כדי שלא יהיה חציצה בין רגלי הכהנים לכבש, בשעת עבודת הולכת הקרבנות למזבחה^{סד}.

משנה ד

סֵדֵר הַמַּעֲרָכָה גְדוּלָה מְזַרְחָה, וְחִזְיָתָהּ מְזַרְחָה, וְרֹאשֵׁי הַגְּזָרִין הַפְּנִימִים הָיוּ נוֹגְעִים בַּתַּפּוּחַ. וְרוּחַ הָיָה בֵּין הַגְּזָרִין, שְׁהֵיוּ מְצִיטִין אֶת הָאֵלִיתָא מִשָּׁם:

על המזבח, יש שלש מערכות^{סה}: א. מערכה גדולה. מקומה במזרח המזבחה, בצד דרום^{סו}. מערכה זו גדולה ורחבה^{סז}, ועליה מקריבים את קרבן התמיד ושאר הקרבנות^{סח}.

ב. מערכה שניה. ממערכה זו לוקחים גחלים במחתה כדי לשים על מזבח הזהב עבור הקטורת^{סט}. מקומה במערב המזבח, משוך מן הקרן שבמערבית דרומית לצד צפון ארבע אמות^{סז}.

ג. מערכה לקיום האש. אין מקריבין במערכה זו כלום^{עא}, אלא היא לקיום מצוות^{עב} 'וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תִּקַּד בּוֹ לֹא תִכָּבֵה'^{עג}.

באר התמיד

סד. עירובין ק"ד. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ג'.

סה. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

סז. עפ"י תפארת ישראל בסימני הציור. וז"ל התפארת ישראל: מערכה גדולה היה בדרום המזבח, נגד חצי מזרחי של כבש.

סז. תפארת ישראל.

סח. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

סט. להלן משנה ה'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. ובשבת מקמירין על מערכה זו את שני הבזיכי לבונה משולחן לחם הפנים (להלן משנה ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ח).

ע. להלן משנה ה'.

עא. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.

ביום הכיפורים יש מערכה רביעית, שממנה לוקח הכהן גדול גחלים כדי להקטיר קטורת בקודש הקדשים^ע.

סדר המערכה גדולה, מי שזכה בתרומת הדשן, הוא מסדר את המערכה הגדולה^ע, מְזַרְחָה, מקום המערכה גדולה הוא בצד מזרח מהתפוח^ע.

סידור המערכה גדולה הוא באופן זה: מסדרים עצים אחד ליד השני ממזרח למערב, ועליהם מסדרים עצים מדרום לצפון, ועליהם שוב ממזרח למערב, וכן הלאה בסדר זה^ע.

וְחִזְיָתָהּ מְזַרְחָה, בצד מזרח של המערכה עושים חלון ופתח, כדי שיכנס משם רוח להלהיב האש^ע.

וְרֵאשֵׁי הַגְּזָרִין הַפְּנִימִים הֵיוּ נוֹגְעִים בַּתְּפוּחַ, ראשי העצים הפנימים ארוכים^ע ונוגעים בתפוח שהוא באמצע המזבח^ב. מקרבים את המדורה לתפוח כמה שאפשר, כדי לתת רווח לאמה לצד מזרח שהוא מיוחד להילוך רגלי הכהנים, כדי שלא ישרפו בגדיהם^{בא}.

באר התמיד

עב. ויקרא ו' ה'.

עג. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ה'.

עד. כך פסק הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים ב' ה'. והוא שימת רבי יוסי ביוםא ד' ו'.

עה. גמרא יומא כ"ב. המפרש. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

עו. המפרש.

עז. ע"י תפארת ישראל.

עה. תפארת ישראל.

עט. רע"ב.

פו. המפרש. תפארת ישראל.

פא. ראב"ד (הלכות בית הבחירה ב' ז). תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

וְרוּחַ הָיָה בֵּין הַגְּזֵרִין, מִשְׁאִירִים מֵעַט רוּחַ בֵּין הָעֲצִים, שֶׁהֵיוּ מִצִּיתִין אֶת הָאֵלֶיָּתָא מִשָּׁם, בְּרוּחַ בֵּין הָעֲצִים מִנִּיחִים קִיסְמִים דְּקִים, שְׁאוּתָם מִדְּלִיקִים, וְעַל יָדָם נִדְּלַק כָּל הַמַּעֲרָכָה. אֵלֶיָּתָא: עֲצִים קִיסְמִים דְּקִים^ב.

¹¹¹ בְּנוֹסֵף לְשֵׁאר הָעֲצִים שֶׁבַּמַּעֲרָכָה גְּדוּלָּה, מִבִּיאִים גַּם כֵּן שְׁנֵי גְזֵרֵי עֲצִים^ב, אֲרַכְּם וְרַחֲבֵם אִמָּה עַל אִמָּה, וְעֵבִיִּים כְּמוֹ מַחַק גְּדִישׁ שֶׁל סֵאֵה^ד.

משנה ה

בְּרָרוּ מִשָּׁם עֲצֵי תֵּאֲנָה יָפִין, לְסִדֵּר הַמַּעֲרָכָה שְׁנֵיָּה לְקַטְרֵת, מִבְּנֵגְד קֶרֶן מַעֲרָבִית דְּרוּמִית, מִשּׁוּד מִן הַקֶּרֶן כְּלָפֵי צְפוֹן אַרְבַּע אַמּוֹת, בְּעֵמֶד חֲמִשׁ סָאִים גְּחָלִים, וּבְשֵׁשֶׁת בְּעֵמֶד שְׁמוֹנֵת סָאִין גְּחָלִים, שֶׁשָּׁם הָיוּ נוֹתְנִין שְׁנֵי בְזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁל לָחֶם הַפָּנִים. הָאֲבָרִים וְהַפְּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְאַפְּלוּ מִבְּעָרְב, מִחֲזִירֵין אוֹתָן לְמַעֲרָכָה. הַצִּיתוּ שְׁתֵּי הַמַּעֲרָכוֹת בְּאֵשׁ, וַיִּרְדּוּ וּבָאוּ לָחֶם לְלִשְׁכַּת הַגְּזִית:

בְּרָרוּ מִשָּׁם, בַּחֲרוּ מֵתוֹךְ הָעֲצִים^ב, עֲצֵי תֵּאֲנָה יָפִין, עֲצֵי תֵּאֲנָה יָפִים וְטוֹבִים^ב, כְּדִי לְסִדֵּר אֶת הַמַּעֲרָכָה הַשְּׁנֵיָּה לְקַטְרֵת.

באר התמיד

פב. המפרש. רע"ב.

פג. יומא כ"ו: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ג'. ועיין במפרשים כאן.

פד. זבחים ס"ב: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ז' ג'.

מפני שצריכים לקחת ממערכה זו גחלים ולתת אותם על המזבח הפנימי, כדי להקטיר שם קטורת, לכן בוררים דוקא יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר^פ.

מקום מערכה זו השניה, הוא מכנגד קרן מערבית דרומית, כנגד קרן מערבית דרומית של המזבח, משוך מן הקרן פלפי צפון ארבע אמות, המדורה שממנה לוקחים גחלים לקטורת, משוכה לצד צפון, מקרן מערבית דרומית של מזבח, ארבע אמות^פ.

באר התמיד

פה. התפארת ישראל כתב שבחרו מתוך העצים שהעלו למזבח, ובחרו עוד לפני שסידרו את המערכה הגדולה, ואחרי שסידרו את המערכה הגדולה, סידרו את המערכה השניה לקטורת מהעצים שכבר בחרו עבור מערכה זו.

אמנם, רש"י פירש (זבחים נח.) שבחרו מדיר העצים. ונראה כוונתו שהלכו ובחרו במיוחד עצים מלשכת דיר העצים.

פו. כמעט מדוע דוקא עצי תאנה כתב רש"י (זבחים נח.): בשל תאנה היו רגילין, ומעם אנדה הוא שבו היתה תקנה לאדם הראשון ויעשו להם חגורות. ע"כ.

וכתב התפארת ישראל: משום דקטורת מכפר על לשון הרע (כיומא דמ"ד א'), וחטא אדם הראשון ע"י לשון הרע היה, שקבל מלשינות מהנחש, ובעלי תאנה נתקן, אחר שחטא ונתבושש, שעשו להם מעלי תאנה חגורות, לכן גם לקטורת לקחו עצי תאנה [נתעוררתי לזה מדברי רש"י זבחים דנ"ח], וכו'. ע"כ.

פז. המפרש.

פח. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: רצה לומר שהיה המדורה של קטורת משוכה לצפון מקצה קרן מערבית דרומית של מזבח, ד' אמות. וה"ט, מדכתיב בקטורת של יו"כ ולקח מלא המחטה וגו' אשר פתח אהל מועד, וילפינן כל קטורת מקטורת יו"כ, שצריך ליקח הגחלים מכנגד פתח אהל מועד, וד' אמות לצפון מקרן מערבית דרומית של מזבח, שם מכוון נגד פתח אהל מועד, ודהרי קיימא לן דמזבח עומד ממוצע באמצע עזרה, משוך רק קצת כלפי דרום (וכזבחים נ"ט א' ורמב"ם פ"א מבחירה), וגם קיימא לן דקדושת היכל ואולם חדא מלתא היא ונע"י תוס' זבחים דנ"ח ב', שכתבו דספיקא הוא בש"ס, אם כן פתח האולם דינו כפתח ההיכל, ונקרא גם כן פתח אהל מועד, ודרי פתח האולם היה גם כן כהמזבח מכוון באמצע העזרה, והפתח היה רחב כ' אמה, נמצא שהמזבח שהיה רחב ג' למעלה כ"ח אמה, היו כ' אמות אמצעיות שלו נגד כ' אמות של פתח האולם וארבע אמות לכאן וארבע אמות לכאן היה ג' המזבח עורך על פתח האולם, ואלו הד' אמות שנג המזבח עורך מכאן ומכאן, לא היו נגד פתח האולם, נמצא שכשמושך לעשות המדורה להקטורת ד' אמות מהקרן, תהיה המדורה מכוונת נגד פתח אהל מועד.

יח) **בְּעֶמֶד חֲמֵשׁ סְאִים גְּחָלִים**, משערים לסדר כמות של עצים כדי שיצא מזה חמש סאה גחלים^{פט}.

בְּעֶמֶד: כמו באומד^צ.

ובְּשֶׁבֶת שֶׁצֵּרִיךְ גַּם כֵּן לְהִקְטִיר בַּמַּעֲרָכָה זֶה שְׁנֵי בְּזִיכֵי לְבוֹנָה, שֶׁהֵיוּ בִלְחֵם הַפְּנִימִים^{צא}, צֵּרִיךְ לְהוֹסִיף עוֹד שְׁלֹשׁ סָאָה. בְּעֶמֶד שְׁמוֹנֶת סְאִין גְּחָלִים, בַּשֶּׁבֶת מִשְׁעָרִים לְסֹדֵר כְּמוֹת שֶׁל עֲצִים כְּדֵי שִׁיֵּצֵא

באר התמיד

פט. מפרש. תפארת ישראל. ומערכה גדולה וודאי היתה גדולה מזו, רק לא היה שיעור קבוע לה, דהכל לפי הקרבנות שהיו מביאים באותו יום (תפארת ישראל).

במפרש וז"ל: גחלים לפי אומד חמש סאין גחלים היו נותנין שם עצים, כך שיערו להתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קבין בריוח, ולכך צריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:): שהתורה חסה על ממונן של ישראל, ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דנגאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות, וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ, הילכך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין, והיינו דתנן לקמן נתפור ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טו) ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו'.

צ. רע"ב. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: עומד כמו אומד, והוא השעור בקירוב. ע"כ.

צא. ענין שני בזיכי הלבונה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ה ב-ג): ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות כל חלה שני עשרונים. ועורבין אותו שני סדרים. שש חלות בכל סדר. חלה על גבי חלה ובין כל שתי חלות שלשה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. וסומך כל מערכה בשתי קשוות. ונותנין בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנאמר (ויקרא כד ז) ונתת על המערכת לבונה זכה. וכלי זה הוא הנקרא בזך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ושוליים היו לבזיכין כדי שיניחום על השולחן. שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבזיכין מעכבין זה את זה. והסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה.

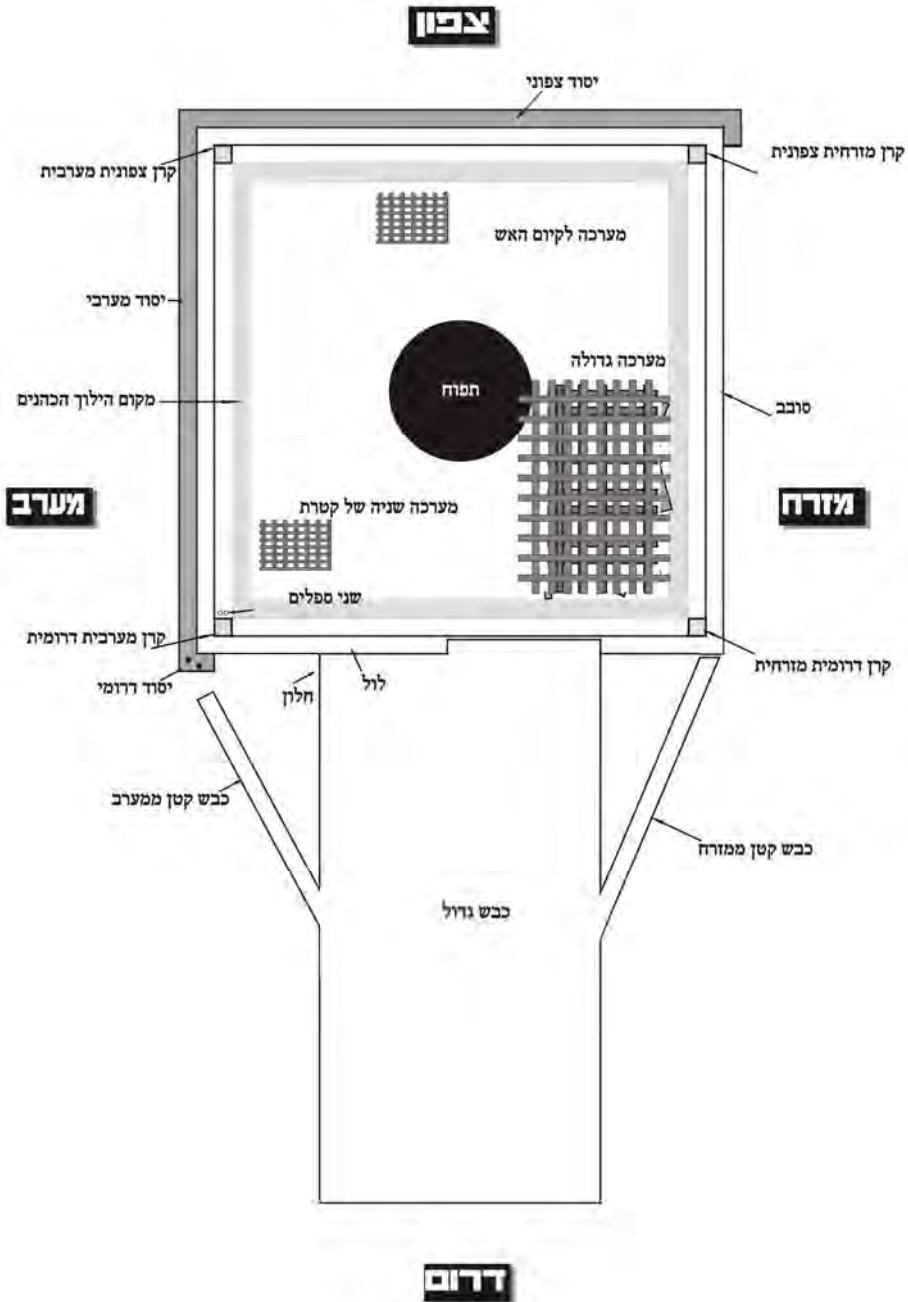
וכן ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ט-יא): פ. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. והלבונה טעונה מלח כשאר הקרבנות.

יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין. ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין.

מזה שמונה סאה גחלים, ששם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, כדי להקטיר שם את שני הבזיכי לבונה של לחם הפנים^{צב}.

☞ המערכות והתפוח על המזבח ☞

לאחר שסידרו את שתי המערכות, מביא אותו הכהן שזכה בתרומת הדשן את שני הגזירי עצים^{צג}, שארכם ורחבם אמה על אמה, ועביים כמו מחק גדיש של סאה^{צד}, ומסדרם במערכה הגדולה^{צה}.

הַאֲבָרִים וְהַפְּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְאַפְּלוּ מִבְּעֶרְבּ, האברים והחלבים מהקרבנות שעדיין לא נשרפו ונעשו דשן מהלילה, שהניחו אותם בצדדי המזבח ועל הכבש, כמו שנתבאר לעיל, מִחֲזִירִין אוֹתָן לְמַעַרְכָּה, עכשיו לאחר שסידרו את המערכה, מחזירין אותם למערכה ונשרפים שם בצידי המערכה^{צו}.

הַצִּיתוּ שְׁתֵּי הַמַּעַרְכוֹת בְּאֵשׁ, הדליקו אש בשתי המערכות. את המערכה השלישית לקיום האש אפשר להדליק לאחר קרבן התמיד^{צד}. וַיֵּרְדוּ וּבָאוּ לָהֶם לְלִשְׁכַת הַגְּזִית, ואחר כך הלכו ללשכת הגזית כדי לעשות את הפיס^{צה}.

לְשִׁכַת הַגְּזִית: זה בצד צפון של העזרה, ונקראת כן מפני שבנויה מאבני גזית מרובעים לכבוד הסנהדרין^{צז}.

באר התמיד

צג. יומא כ"ו: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ג'. ועיין במפרשים כאן.

צד. זבחים ס"ב: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ז' ג'.

צה. יומא ל"ג. מפרש.

צו. המפרש כתב שמחזירין אותם רק לאחר הקרבת קרבן תמיד, שהרי אסור להקטיר שום דבר במערכה זו קודם התמיד. אך התפארת ישראל כתב שמחזירין אותם עכשיו לפי הסדר במשנה, ואסור רק להעלות שאר קרבנות קודם התמיד, אבל לא כשהם כבר על המזבח. ועיי"ש.

צז. תפארת ישראל.

צח. רע"ב. המפרש. תפארת ישראל.

צט. תפארת ישראל מדות ה' ד'.

יש בבית המקדש שלשה בתי דינים: א. סנהדריה קמנה של עשרים ושלשה דיינים^ק, ליד פתח הר הבית המזרחי מבפנים. ב. סנהדריה קמנה של עשרים ושלשה דיינים, ליד פתח עזרת נשים המזרחי מבפנים. ג. סנהדריה גדולה של שבעים ואחד דיינים, בלשכת הגזית שבעזרה^{קא}.

לשכת הגזית היא גדולה וגבוהה^{קב}. הלשכה בנויה חצי בקודש וחצי בחול. יש לה שני פתחים אחד לקודש ואחד לחול^{קג}.

הסנהדרין יושבים בחצי החול של לשכת הגזית, כי בחצי הקודש אסור לשבת, ^[ט] שהרי 'אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד^{קד}.

החצי המזרחי של הלשכה קודש, והחצי המערבי חול. וזה מפני שהפתח לקודש נמצא בחלק המזרחי של הלשכה, והפתח לחול נמצא בחלק המערבי של הלשכה. ונמשך הקדושה לפי הפתח^{קה}.

באר התמיד

ק. סנהדרין ב.

קא. סנהדרין י"א ב' ובתפארת ישראל שם.

קב. יומא כ"ה. וברש"י. ופשוט שלשכת העין ולשכת הגולה הגיעו גם כן לאותו הגובה של לשכת הגזית, כמו שכתוב במשנה (מדות ה' ד) 'זנג שלשתן שוה'.

קג. יומא כ"ה.

קד. יומא כ"ה.

קה. מאירי (יומא כ"ה). וכן משמע ברבינו חננאל ובריטב"א (שם). וביאר הר"מ קוים ולה"ה במדות וזתו"ד: ונ"ל שנוכל למצוא שיהיה החול לצד מערב, והקודש לצד מזרח, כשנניח שלשכת הגזית תהיה מונחת בקרן מזרחית צפונית של העזרה, ויהיה לה פתח לחיל בצפונה סמוך לכותל מערבי שלה, ופתח לעזרה בדרומה סמוך לכותל מזרחי שלה. ולכן יהיה חציה שלצד מזרח קודש, וחציה שלצד מערב חול. וסמוך לה לצד מערב יהיו לשכת העין ולשכת הגולה. ע"כ.

והציור בעין זה:

והטעם לזה שדוקא החצי המערבי הוא חול, כדי לקרב יותר את הסנהדרין אל המזבח. כמו שאמרו חז"ל^{ק"י}: מניין לסנהדרין שיושבין בלשכת הגזית סמוך למזבח, שנאמר^{ק"י} וְלֹא תֵעָלֶה בְּמַעְלֵת עַל מִזְבְּחִי וּבַפֶּסוֹק אַחַר כֵּךְ כָּתוּב^{ק"י} וְיֵאלֶה הַמִּשְׁפָּטִים^{ק"ט}. בתוך לשכת הגזית יש פספסין, כדי להבדיל בין חצי הקודש לחצי החול, כמו שיש בבית המוקד^{ק"י}.

[1] בלשכת הגזית בחציה החולקית^א, יושבים סנהדרין גדולה של שבעים ואחד דיינים^ב. הסנהדרין יושבים ופניהם לדרום ואחוריהם לצפון^ג, ויושבים בחצי עיגול, כדי שיראו כל

באר התמיד

קו. ירושלמי מכות ז. רש"י שמות כ"א א'. ועוד.

קז. שמות כ' כ"ג.

קח. שמות כ"א א'.

קט. מאירי יומא כ"ה.

קי. ריטב"א יומא כ"ה.

קיא. יומא כ"ה.

קיב. סנהדרין ג.

קיג. תפארת ישראל בסימני הציור.

הסנהדרין אלו את אלו. בשני הצדדים יש שני סופרים הכותבים. לפני הסנהדרין יושבים שלש שורות של תלמידים, בכל שורה עשרים ושלושה תלמידים. והבעלי דינים והעדים עומדים ברווח העיגולק"ד.

[יא] בחצי הקודש של לשכת הגזית עושים את הפייסות. ולומדים את זה מהפסוק שנאמרקטו 'בבית אלקים נהלך ברגש', שצריך לעשות את הפיס בקודש, דהיינו בעזרהקטו.

אך מכיוון שאי אפשר שיעשו את הפיס בעזרה ממש, משום שהממונה לוקח מצנפת של אחד מהכהנים בשעת הפיס, ואין נכון שיעמוד כך הכהן בעזרה בגלוי, ועוד משום שעומדים בעיגול, ואם כן יהיה אחוריהם אל היכל ה'. לכן עושים את הפיס בלשכת הגזית, בחציו הקודש, שקדוש בקדושת העזרהקטו.

באר התמיד

קיד. סנהדרין ל"ו:

קטו. תהילים נ"ה מ"ו.

קטז. יומא כ"ה. ז"ל המאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפיים, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכת, ועומדין שם כמין כולויר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך השבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

קיו. תוספות יומא כ"ה. תפארת ישראל.

❖ אוצר התמיד ❖

א. יתכן לבאר טעם נוסף מדעו הם רצים כדי לקדש ידים ורגלים ולהתחיל לעשות עבודה, שזה מרוב התשוקה לעשות עבודה, ועד עכשיו הוכרחו להתאפק ולהמתין עד אחר תרומת הדשן, אבל עכשיו שיכולים כבר הרי הם מיד רצים במהירות בתשוקה נפלאה לקיים מצוות קידוש ידים ורגלים ולעשות את העבודה הקדושה בבית המקדש.

וכע"ז יש לציין לזה את המעשה מהרה"ק מברדיטשוב זיע"א שהיה ממתין בלילה הראשון של חג הסוכות כל הלילה, עד שיגיע הבוקר, ויוכל לקיים מצוות נטילת לולב.

והאתרוג היה מונח בתוך ארון, עם כיסוי מזכוכית. ומיד כאשר הגיע הבוקר, בגודל תשוקה רבה והתלהבות נטל את האתרוג, ומבלי משים נשבר הזכוכית, ולא שם לב לכך.

וכן במוצאי חג הסוכות היה ער כל הלילה כדי לקיים מצוות תפילין, שנבצר ממנו לקיים זה תשעה ימים.

וכך יש עוד סיפורים רבים מהצדיקים על גודל תשוקתם למצוות, וכן כאן בכהנים מרגע שכבר יכולים מיד ממהרים ורצים בתשוקה נפלאה לקיים המצוות.

ומהראוי לציין לכל הפחות את העובדא על הרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא זיע"א [השני], שבחג הסוכות היה ממתין עד נץ החמה, ומיד בנץ החמה היה נוטל את הלולב. אך בשנות זקנותו, לא עצר יותר כח להמתין עד נץ החמה, אלא מיד בעלות השחר נטל את הלולב, בגודל עבודתו הקדושה.

ב. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' (מדות ג ח) וז"ל: נמנו עליה שלש מאות כהנים. הואיל וגפן זו רומזת לכנסת ישראל וכמו שכתב התי"ט בשם הרמב"ם, אין לתמוה אמאי הפליגו דבריהם רז"ל במנין זה של שלש מאות, כי בגפן שלשה שריגים (בראשית מ י) אלו האבות (חולין צב.), והשין ממש שהיא עולה שלש מאות צורתה בג' ווי"ן הרומזים להם, כמו שכתבו חכמי האמת על תיבת שבת שהיא נוטריקון שין בת, דהיינו השלשה אבות ומלכות בית דוד הנקראת בת.

ג. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' (שקלים ח ה) וז"ל: ושלש מאות כהנים. כתב הרב, גוזמא. ש"ס (ה"ב לב). ומ"מ יש ליתן טעם למנין זה, והוא שרומזו כל המניינים השייכים ביה, דהיינו ע"ב נימין, כ"ד חוטין, היקפו ק"כ מפני

❖ אוצר התמיד ❖

שארכו ארבעים ורחבו עשרים, ושמנים ושתים רבוא, ושתים שעושים בכל שנה, סך כלם שלש מאות.

ד. זה לשון המשנה בשקלים (ח ה): רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן, פרכת עביה טפה, ועל שבעים ושתים נימין נארגת, ועל כל נימא ונימא עשרים וארבעה חוטין. ארפה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה, ומשמונים ושתים רבוא נעשית. ושתים עושין בכל שנה, ושלש מאות פהנים מטבילין אותה.

ה. את העצים למערכה מכניסים דרך שער הדלק. נתבאר (מדות א ד במפרשים) שמשער הדלק מכניסים את העצים למערכה הדולקים על המזבח, ולכן נקרא בשם זה. הגה שער זה הוא בדרום העזרה סמוך למערב. ולכאורה צריך להבין מדוע מכניסים משם את העצים. שהרי לפני כן בודקים את העצים מתולעים בלשכת העצים שבעזרת נשים, בקרן מזרחית צפונית. ומדוע מכניסים את העצים דרך שער שנמצא כמה מאות רחוק יותר מלשכת העצים. ובפרט לפי הכלל ש'כל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין' (מדות ב ב), ו'כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין' (יומא טו:), נמצא שכדי להביא את העצים מלשכת העצים, לאחר שנבדקו מתולעים, ולהכניסם לעזרה דרך שער הדלק, צריך להוציאם דרך שער עזרת נשים שבמזרח, וללכת חצי צד מזרח מבחוץ, ולהקיף את כל צד צפון של עזרת נשים והעזרה מבחוץ, ולהמשיך להקיף את כל מערב העזרה מבחוץ, ולהמשיך לתחילת צד דרום ושם להכניס את העצים דרך שער הדלק. נמצא שזה מהלך של יותר מחמש מאות אמה.

והנה באמת יתכן שכך עשו. והטעם שעשו כך, הוא כדי לעשות את העבודה בעסק גדול, וכמו שמצינו בעוד דברים שבבית המקדש, שיש ענין מיוחד לעשות בעסק גדול.

עוד אפשר לפרש פירוש שני. שהרי נתבאר במשנה (מדות ב ה) שבלשכת העצים שבעזרת נשים, שם הכהנים בעלי מומין בודקין את העצים מתולעים, וכל עץ שיש בו תולעת פסול מעל גבי המזבח. אך לא כתוב ששם הוא האוצר של העצים, ושהעצים לאחר שנבדקו נשארים שם. אלא רק ששם בודקים את העצים. ועוד, דאין מסתבר ששם נשמרו העצים, שהרי אין גג ללשכת העצים (מדות ב ה), והרי אם העצים ישארו שם, הם יכולים להתקלקל ולהתליע על ידי הגשמים שיורדים. על כן מסתבר מאוד לומר ששם רק בדקו את העצים מתולעים, אבל אח"כ העבירו את העצים ללשכה אחרת שבהר הבית, ששם יש כן גג, ושם נשמרו העצים עד שיביאום למזבח.

❖ אוצר התמיד ❖

והנה הרי נתבאר (מדות ב א) ש'רובו מן הדרום' וכן 'מקום שהיה רוב מדתו שם היה רוב תשמישו', שבמקום שהוא רוב המידה של הר הבית, דהיינו במקום ששם יש רווח יותר גדול, שם הוא רוב התשמיש, שיש שם הרבה לשכות להשתמש שם מה שצריך לעבודת המקדש. נמצא שבצד דרום של הר הבית שם הם רוב הלשכות לצרכי בית המקדש. וא"כ מסתבר שגם הלשכה שמניחים שם את העצים לאחר בדיקתם הוא בדרום הר הבית. ומסתמא שלשכה זו קרובה יותר למערב. ומפני כן מכניסים את העצים משער הדלק שהוא אחד משערי העזרה בדרום, משום שהלשכה שבה העצים הבדוקים ושער הדלק, סמוכים וקרובים זה לזה.

1. בספר החינוך (מצוה קלב) וז"ל: מצות הדלקת אש על המזבח בכל יום.

להבעיר אש על המזבח ככל יום תמיד, שנאמר (ויקרא ו 1) אש תמיד תוקד על המזבח, ובא הפירוש של תמיד, כלומר להשים בו עצים בבקר ובין הערבים, ובביאור אמרו זכרונם לברכה (יומא כא:) אעפ"י שהאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט.

ואל יקשה עליך לאמר מה היא מצוה זו, והלא עכ"פ היה להם להבעיר אש לצורך הקרבן שנתחייבו להקריב, ובלא אש אי אפשר. כי מצוה זו בפני עצמה היא, כי מלבד אש הצריך לקרבן היו בוערים אש כמזבח למצוה זו, וכמו שדרשו זכרונם לברכה (שם מה.) שלש מערכות של אש מן הכתובים, כמו שנכתוב בדינין של מצוה זו.

משרשי המצוה, הקדמה, ידוע הדבר בינינו ואצל כל חכם כי ניסים גדולים אשר יעשה האל אל בני אדם בטובו הגדול לעולם יעשה דרך סתר, ונראים הענינים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או בקרוב לטבע, כי גם בנס קריעת ים סוף, שהיה נס מפורסם, כתוב שם (שמות יד כא) 'ויולך יי את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים', והמשכילים יבינו כי ענין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל.

ומזה הענין ציונו להבעיר אש במזבח, אף על פי ששם יורד אש מן השמים, כדי להסתיר הנס. לפי הדומה שהאש היורדת לא היתה נראית בירידתה, מן הטעם שאמרנו, חוץ מיום שמיני של מילואים (ויקרא ט כד) ושל גדעון (שופטים ו כא) ומנוח (שם יג כ) שהיתה נראית.

ועדיין אנו צריכין לומר מהו ענין המצוה להדליק אש על המזבח מלבד האש הצריך שם לקרבן. ונראה על צד הפשט שהוא כענין מה שכתבנו במצות לחם הפנים, שהאדם מתברך לפי מעשיו שהוא עוסק בהם לרצון בוראו, ועל זה הדרך אמרנו שהברכה מצויה בכל לחם

❖ אוצר התמיד ❖

חול מתוך עסקינו במצוה בלחם קודש, כאילו תאמר על דרך משל שהברכה תתפשט במינה. וכמו כן הוא עסק המצוה באש בכל יום שיתברך האדם בענין האש שבו.

ומהו אש זה, הוא הטבע שבאדם, כי מן הארבעה יסודות שבאדם הוא אש והוא ראש לארבעתן, כי בו יתחזק האדם ויתנועע ויפעל, ועל כן צריכה הברכה בו יותר. וענין הברכה הוא שלימות, כלומר דבר שאין בו חסרון ולא מותר, וכן האש שבאדם צריך לברכה זו שיהא ממנו באדם מה שצריך אליו, לא פחות כי יחלש כוחו, ולא יותר כי ישרף בו, כדרך בני אדם שמתים בתוספת האש בהם יותר מדי והוא הקדחת. ובני אהרן הוסיפו באש מבלי שנצטוו (ויקרא י א), ונוסף גם בהם אש ונשרפו, כי לפי פעולת בני אדם יבואו ענשיו או תנוח ברכת יי בו.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (שם כא): אף על פי שהאש ירדה מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, שנאמר (שם א ז) 'ונתנו בני אהרן הכהן אש' וגו'. ובבקר היו עורכין עצים ועושים בראש המזבח מערכה גדולה של עצים, שנאמר (שם ו ה) 'ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר'. ומלבד העצים הערוכים על המערכה מצוה על הכהן לעלות למזבח בשני גזירין של עץ, שנאמר (שם) 'ובער עליה הכהן עצים', ומיעוט עצים שנים. וכן מוסיפים גם כן שני גזירין עם תמיד של בין הערבים ומעלין אותם שני כהנים, שנאמר (שם א ז) 'וערכו', ושל שחר כהן אחד.

ושלש מערכות של אש היו עושים במזבח בכל יום, הראשונה גדולה, שעליה מקריבין התמיד עם שאר קרבנות, שניה בצדה קטנה ממנה, שממנה לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום, ומערכה שלישית אין עליה כלום, אלא לקיים מצות האש, שנאמר (שם ו ו) 'אש תמיד תוקד' וגו'. ושלשה כתובים בענין שהם מורים על שלש מערכות אלה כמו שלמדנו מפי השמועה, שאמרו זכרונם לברכה (שם מה): 'על מוקדה' (שם ב) זו מערכה גדולה, 'ואש המזבח תוקד בו' (שם) זה מערכה שניה של קטורת, 'האש על המזבח תוקד בו' (שם ה) זה מערכה שלישית של קיום האש. ויתר פרטיה מבוארים בפרק ד' מיומא ושני מתמיד.

ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה, ואם לא הבעירו הכהנים מערכה שלישית במזבח, ביטלו מצות עשה זו. ע"כ.

בנועם אלימלך (תצוה) וו"ל: תמיד פירוש שתראה שלא תזוז ממך הקדושה והאור העליון לעולם. וזהו הפירוש הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח פירוש שהכתוב מזהיר שיהא תמיד

❖ אוצר התמיד ❖

הקדושה ואור העליון בוער בכך שלא תכבה לעולם דהיינו שתוסיף אור וקדושה שלא יכבה לעולם. ע"כ.

במאור ושמש (צו) וז"ל: וזה רומז כאן גם כן שראשי תיבות של זאת וגו' עולים כמנין השבת לרמוז שהשבת מכפר כמו הקרבנות. והראשי תיבות של צו וגו' עולין כמנין חמשה הוי"ת כדלעיל בסמוך לרמוז שעל ידי שמירת שבת אנו ממשיכין על הכנסת ישראל החמשה הוי"ת החסדים. וגמר אומר ואש המזבח תוקד בו שרומז שהגם שבשבת אנו מצווים על הבערת אש שלא לעורר כוחות הדינים ואשו של גיהנום כידוע, אבל אש של המזבח אדרבה מצוה היא להבעירו אפילו בשבת שזה האש הוא משורש גבוה וממקום קדוש הוא ומוסיף אומץ בקדושה. ע"כ.

ז. בענין שני גזירי עצים, בספה"ק אוהב ישראל (פרשת נצבים) וז"ל: דהנה כתיב (יחזקאל לו טז) בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ובני ישראל חביריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים ולכל ישראל חביריו וקרב אותם אחד אל אחד והיו לאחדים גו', ואח"כ כתיב ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכולם גו' ולהבין זה י"ל, דהנה כתיב (דברים ב יט) כי האדם עץ השדה וכתוב (בראשית ב ח) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר. כי נודע מספה"ק סוד הגן הק' שהוא סוד המלוכה הק' והיא נק' בבחי' שדה מקום הראוי לזריעה ובסוד שדה תפוחין קדישין ושם שתל הבורא בהוב"ש העץ החיים אשר בתוך הגן בסוד עץ החיים אשר מהלכו ת"ק שנה והוא סוד אילנא רברבא ותוקפא אשר תחותהי תטלל חיוות ברא ובענפוהי ידורין צפרי שמיא סוד הנשמות הק' של בני אל חי אשר מקורם נחצב משם והוא בסוד מ"ה הק' מספר אד"ם וזהו כי האדם עץ השדה. והבן. ולרמוז זה ציוה הבורא בהוב"ש ליחזקאל הנביא ליקח עץ אחד למלכות יהודה ועץ אחד למלכות ישראל לסוד כי האדם עץ השדה ולייחדם להיותם אחדים בידו ואח"כ כתיב ועבדי דוד מלך עליהם. והבן. ולרמוז אלו השני עצים היו על המזבח שני גזירי עצים והיו כורתים עצי המערכה, היינו לרמוז שהיו כורתים וחוטבים וממשיכים השפע עילאה וחסדים טובים מבחי' עץ החיים ועץ השדה וכנ"ל. והנה נודע ומבואר אצלינו כמה פעמים ובפרט בפסוק (דברים יב ט) השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימיך על אדמתך שעיקר התקשרות וייחוד כל המדות הק' והמשכות השפעות קדושות וחסדים ורחמים, הוא רק ע"י מדת יסוד. ולזה מדת יסוד נק' כביכול בבחי' חוטב עצים כי הוא ממשיך השפע הקדושה מבחי' עץ החיים אשר בתוך הגן עד שואב מימין, הוא בחי' מלכות הקדוש שהיא שואבת כל מימי החסדים העליונים וכל ברכאין וכל נהורין עילאין קדישין, וכמ"כ בקומה השלימה הישראלית האבות הקדושים הם נק' בבחי' חוטבי עצים בסוד מחצדי חקלא שהם ממשיכים השפעות קדושות

❖ אוצר התמיד ❖

וחסדים טובים ורחמים וכל ברכאין טבין לכל זרע ישראל ואישי ישראל שואבים ומקבלים השפע הקדושה וכל הטובות וישועות. וכיה"ר עד ביאת משיח צדקנו ויגאלנו גאולת עולם. בב"א. ע"כ.

ח. בענין שהכהנים היו יודעים לאמוד כמה גחלים יוצא מעצים, איתא מדרש רבה (איכה א י: חד מאתינס אַתָּא לירושלים, אַשְׁכַּח חַד פְּהֶנְא, אָמַר לִיה מוֹבְלָא דְקִיסִין כְּמָה עֲבָדִין תְּנִן, אָמַר לִיה כִּד רְטִיבָה הָהּ כּוּלָּה תְּנִן, כִּד יְבִישָׁה הִיא תְּלָתָא תְּנִן וְתְלָתָא קָטָם וְתְלָתָא אָשָׁא אַקְלָה. מִן הִין יְלִיף לֵה, מְעַצֵּי הַמְעַרְכָּה.

ט. כתב הרה"ח רבי צבי הערשקא ז"ל ששמע מהרה"ק רבי יחיאל מאיר מאוסטרובוצא זיע"א, וז"ל: אמרו ז"ל אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד שנאמר 'ישב דוד' כו', והקשה למה היה אסור בישיבה בעזרה לאיש אחר ולמלכי בית דוד היה מותר, ממה נפשך אם הוי ישיבה הנאב, והוי מועל בהקדש, למה היה מותר למלכי בית דוד, ואם ישיבה לא הוי הנאה למה אסורה לאיש אחר. ותירץ כן דהנה אמרו ז"ל (סנהדרין יט.) מלך אין דנין אותו, והנפקא מינא למלכי ישראל אבל למלכי בית דוד דנין אותם משום שנאמר בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט, והטעם משום שמלכי ישראל היו גאים והתנשאו מאוד ולא קבלו עליהם שום דין משום אדם, אבל מלכי בית דוד היו ענווים ושפלים ויראי ה' לכן קבלו עליהם הדין מכל בית דין, ולכן דנין אותם.

ובזה מתורץ הנ"ל, שיש ב' מיני ישיבות, א' שהוא יושב משום שאין כבודו לעמוד, ויושב משום התנשאות וחשיבות. והב' ישיבה משום חלשות ומורא ופחד אין בו כח לעמוד, ומגודל הפחד מוכרח לישב. לכן למלכי ישראל כשבאו לעזרה באו בהתנשאות, וישיבתם היה מפני כבוד והנאה, וזה אסור מפני מועל בהקדש. אבל מלכי בית דוד באו בפחד ויראה ושפלות לעזרה, ומגודל הפחד היו מוכרחים לישב, לכן הישיבה מותר להם. ע"כ.

י. בענין הגודל של לשכת הגזית: הנה בגמרא (יומא כה.) כתוב וז"ל: דתניא לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה פייס במזרחה וזקן יושב במערבה. ע"כ. ולהלן וז"ל: אמר אביי שמע מינה לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול, ושמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח בחול. דאי סלקא דעתך כולה בקדש, זקן יושב במערבה, והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ואי סלקא דעתך כולה בחול, פייס

❖ אוצר התמיד ❖

במזרחה, והא בעינן (תהילים נה טו) 'כבית אלהים נהלך ברגש' וליכא. אלא שמע מינה חציה בקדש וחציה בחול. ואי סלקא דעתך פתח אחד יש לה ופתוח לקודש, זקן יושב במערבה, והתנן הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש תוכן קודש. ואי סלקא דעתך פתוח לחול, פייס במזרחה, והתנן בנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול. אלא לאו שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח בקדש ואחד פתוח לחול. ע"כ.

נמצאנו למדים מדברי הגמרא, שלשכת הגזית היא כמין בסילקי גדולה. וחציה קודש וחציה חול. ויש לה שני פתחים אחד לקודש ואחד לחול.

בחציה החול של לשכת הגזית יושבים הסנהדרין בחצי עיגול, והם שבעים ואחד דיינים, ושני סופרים משני הצדדים, ולפניהם שלש שורות של עשרים ושלשה תלמידים בכל שורה, ובעלי דינים ועדים ועדי עדים, נמצא מחזיק קרוב למאתיים איש (עפ"י תפארת ישראל ה' ב' בבעז, ומקורו בסנהדרין לו, וראה ברמב"ם הלכות סנהדרין א).

ובפרט לשון הגמרא שלשכת הגזית היא כמין בסילקי גדולה. והקושיא ידועה, איך יש מקום לזה בעזרה.

על לשון הגמרא שלשכת הגזית הוא גדול 'כמין בסילקי גדולה', נראה לתרץ, דהנה מקום ג' הלשכות שהם לשכת הגזית ולשכת העץ ולשכת הגולה, אשר הגג של שלשתם שווה, הוא מתחיל בעזרת ישראל במזרחה, ונמשך לעזרת כהנים, וכפי העולה מדברי התפארת ישראל (שם). אמנם ודאי שאינו נמשך לכנגד המזבחה, מכיוון שבמשנה (לעיל משנה ב) נמנה שיעור האמות שיש מול המזבחה ולא כתוב שם לשכת הגזית. נמצא שג' הלשכות האלו יכולים להיות בי"א אמה של עזרת ישראל, וי"א אמה של עזרת כהנים, ויחד הוא מקום של כ"ב אמה עבור ג' הלשכות יחד. מכיוון שצריך לפחות מהנ"ל לערך ארבע אמות עבור לשכת העץ (וכדביאר התפארת ישראל שם עי"ש), ולצידו לשכת הגולה. נמצא מקום לשכת הגזית לבד הוא לערך י"ח אמה או פחות.

אמנם לשכת הגזית יכול להתרחב לצד חוץ להר הבית הרבה מאוד, ואפילו מאה אמה ויותר.

בבית המוקד לא היה כך, משום שכתוב מפורש במשנה (מידות א ז) שיש לו פתח לחיל. נמצא שאינו יכול להתרחב לצד חוץ יותר ממעט פחות מעשר אמה, כי צריך להיות לו פתח לחיל דוקא ורוחב החיל אינו יותר מעשר אמה.

אבל בלשכת הגזית לשון הגמרא הוא שיש פתח לחול, ולא לחיל. נמצא שיכול להתרחב הרבה מאוד בחול בהר הבית.

❖ אוצר התמיד ❖

ובזה יכול להתיישב ענין מה שכתוב בגמרא שלשכת הגזית הוא כמין בסילקי גדולה. שהוא גדול מאוד, ומתרחב הרבה לצד הר הבית.

אמנם עדיין קשה דמכל מקום איך יהיה מקום עבור כל הסנהדרין והתלמידים, מכיוון שהרוחב הוא רק לערך י"ח אמה, ורק חצי ממנו הוא חול, נמצא שהרוחב הוא רק לערך ט' אמה. ואף אם האורך יהיה ארוך מאוד, אבל קשה על הרוחב, והרי שיושבים בחצי גורן עגולה.

ובפרט כאשר נבוא לחשבון כמה מקום צריך עבור ישיבת הסנהדרין. הנה הסנהדרין יושבים בחצי גורן עגולה. וגברא באמתא יתיב (סוכה ז:). עולה היקף חצי העיגול שהסנהדרין יושבים הוא ע"א אמה. ואם נחשב לעיגול שלם, נמצא קמ"ב אמה. וכתוב במשנה שכל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש בו רוחב טפח (עירובין יג:), נמצא לפי"ו אורך ורוחב העיגול באמצעו [קוטר העיגול] בערך מ"ז על מ"ז אמה. ומכיוון שהסנהדרין יושבים רק בחצי עיגול, נמצא האורך ורוחב בערך מ"ז על כ"ג אמה. ומלבד זאת צריך להיות מקום עבור התלמידים שיושבים כנגד הסנהדרין בשלש שורות, ג"כ בעיגול.

והנה הסנהדרין יושבים אחוריהם לצפון ופניהם לדרום. נמצא שהמידה מ"ז אמה הוא ממזרח למערב.

וכל זה רק חציה שבחול. ומלבד זה יש את חציה שבקודש, ששם עושים את הפייסות. ומלשון הגמרא 'חציה' משמע ששני החצאים שווים. נמצא שעולה אורך לשכת הגזית ממזרח למערב לערך צ"ד אמה [ומסתמא אינם יושבים בצמצום, נמצא המידה לכל הפחות בערך מאה אמה].

כי החצי שבחול הוא למערב והחצי שבקודש הוא למזרח [והקדושה לפי הפתחים כפי שביאר הר"מ קזיס].

והנה, לשכת הגזית נמצאת בצד צפון של העזרה. ולפי"ו יש לעיין איך יש מקום. שהרי יש שם גם את לשכת העץ והגולה, התופסים לכה"פ כמה אמות, ויש את בית המוקד שהוא בית גדול, וכבר כתבנו דנראה שמידתו לערך שלשים אמה, ומלבדם יש עוד ג' שערים [שער הניצוץ, שער הקרבן, שער הנשים], וכל שער רחבו עשר אמה. ומסתמא השערים אינם סמוכים ממש אחד לשני, ויש רווח ביניהם. ומלבדם יש ל"ב אמה שכנגד המזבח, שמלשון המשנה עולה שאין שם לשכה אחרת כנגד המזבח (כמו שביאר התפארת ישראל). נמצא עולה החשבון של השערים ובית המוקד לכל הפחות בערך שישים אמה, וכאשר נוסף את שאר הרווחים וכו' יעלה לכל הפחות ק"כ אמה.

❖ אוצר התמיד ❖

והנה אורך כל העזרה הוא רק קפ"ז אמה. וא"כ יוקשה היכן יש מקום עבור עוד לשכה גדולה של בערך מאה אמה.

אפשר לתרץ, שרק חלק קטן מלשכת הגזית הוא בעזרה, והוא מתרחב לחוץ לצד הר הבית, ובהר הבית הוא מתרחב וגדול מאוד מאוד. ועדיין נשאר הציה במזרח קודש וחציה במערב חול מפני הפתחים.

אמנם יוקשה על זה, שהרי הסנהדרין צריכים להיות סמוכים למזבח, ואיך יהיו בהר הבית ולא בעזרה. ועוד יוקשה דהרי בלשון הגמרא כתוב 'חציה בקודש וחציה בחול'.

אפשר לתרץ באופן אחר. דהנה בבית המקדש לא שייך גשמיות, ולא שייך שם מידות גשמיות. וכמו שכתוב שמקום ארון אינו מן המידה. וכרובים בנס היו עומדים (יומא כא.). וכן עומדים צפופים ומשתחוים רווחים (שם). ואפילו ה'עומדים צפופים' הוא נס עצום, כי באו לבית המקדש עשרות מליוני יהודים (וכמובא במדרשים). ובפרט למשל ברגלים שאז מצות עשה דאורייתא על כל איש ישראל לבוא ולעלות לרגל, ומצות עשה דאורייתא על כל אחד להביא קרבן עולת ראייה. ומצוה מן המובחר להביא מיד ביום הראשון של הרגל. נמצא שבאו בבת אחת למקום של קל"ה על קפ"ז אמה, עשרות מליוני יהודים, וכל אחד מביא קרבן, וכולם נכנסו, והספיקו להקריב את כל הקרבנות. הרי זה למעלה מדרך הטבע. וזה נס ופלא עצום עד מאוד. וכן בהקרבת קרבן פסח ובעבודת יום הכיפורים. ניסים נוראים ונפלאים מאוד מאוד.

נמצא שבבית המקדש לא היה כלל טבע, והוא למעלה מגדר מקום.

ונראה דלכן ה'עומדים צפופים' לא נכלל בעשרה ניסים שהיו בבית המקדש, מכיוון דאינו בגדר נס, אלא כך הוא הטבע בבית המקדש, שאינו בגדר טבע העולם כלל, והוא למעלה מגדר מקום של העולם. ורק ה'משתחוים רווחים' נחשב לנס, מכיוון ששם כבר נעשה ענין מיוחד של רווח ארבע אמות לכל אחד מכל צד, וראו בחוש שינוי איך שפתאום נעשה המקום רחב מאוד. וכפי המבואר ברש"י (יומא כא.) שבאו כולם לצד מזרח ושם השתחוו.

ועל פי זה אפשר לתרץ, שבלשכת הגזית שהוא חלק מבית המקדש והעזרה גם שם היה כך, שגם שם במקום צר, יש מקום עבור כל הסנהדרין והתלמידים וכו'. וכענין ארץ הצבי.

וכענין שכתוב בירושלמי (סוכה פרק ה הלכה ב) על המנורות של שמחת בית השואבה, דלכאורה אין שם מקום עבור המנורות [עייין שם את החשבון]. ומתרץ הירושלמי שמקום המנורות בנס.

❖ אוצר התמיד ❖

ואם יוקשה דהרי אין סומכין על הנס. יש לתרץ, דכאן נתבטל ונשתנה ונתהפך הטבע, ואינו בגדר אין סומכין על הנס.

וכמו שלגבי 'לא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם' (יומא כא.), אמר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהיה מותר להחזיקם ביד, ועל כך לא נאמר שאין סומכין על הנס, כיוון שנשתנה טבעם.

וה' יאיר עינינו בתורתו אמן.

בתיאור הניסים הגדולים שיש בבית המקדש, שנתבטל לגמרי דרך הטבע, מתוך קונטרס 'ההלל בהקרבת קרבן פסח', מאת הרה"ג רבי הלל בריסק שליט"א: בזמן בית המקדש שיבנה במהרה בימינו תהיה הקרבת קרבן פסח, ויתואר הדבר בקצרה לפי הבנתנו הקלושה.

הגמרא (פסחים סד): מספרת 'תנו רבנן, פעם אחת בקש אגריפס המלך לתן עיניו באוכלוסי ישראל, אמר ליה לכהן גדול, תן עיניך בפסחים, נטל כוליא מכל אחד ונמצאו שם ששים ריבוא וזגי כליות כפלים כיוצאי מצרים חוץ מטמא ושהיה בדרך רחוקה. ואין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה בני אדם, והיו קוראין אותו פסח מעובין' וכו'. ובמדרש (איכ"ר א ב) מוסיף על כך: 'תני רבי חייא אפילו ארבעים ואפלו חמשים. בר קפרא אמר אפילו מאה'. ומשמע מהגמרא ומהמדרש שלא היה מספר קבוע, ולפחות היו 11 בכל חבורה, והמדרש רק מוסיף שהיו חבורות שהיו בהם 100, ולכן נחשב לפי המספר הקטן ביותר למרות שבודאי היו הרבה יותר. והנה היו 1,200,000 [מליון ומאתים אלף] פסחים ונכפיל זאת לפי 10 איש לקרבן פסח, עולה שהיו בירושלים בימות הפסח 12,000,000 [שנים עשר מליון] נפשות.

ונתאר איך הדבר נראה. לפני ימי הפסח עם ישראל עולים לרגל בהמוניהם. 'כל שהוא מעולי הרגלים חייב להקריב קרבנותיו ברגל הראשון שהוא עולה' (רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות יד יג). כל עם ישראל באים עם בקר וצאן שהם התחייבו במשך השנה – או בכסף לקנותם. – מה מספר הבהמות שחייב להיות בירושלים בתקופה זו? באו חשבון: 1,200,000 לקרבן פסח. בנוסף לכך היו מביאים חגיגת ארבעה עשר, עולת ראייה, שלמי חגיגה ושלמי שמחה. כמה צריך מכל אלו? חגיגת ארבעה עשר רשות ואינה חובה (רמב"ם הלכות קרבן פסח י יג) והמספר המשוער הוא פי ארבע יותר מקרבן פסח, שהרי צריך לשבוע קודם מהחגיגה (רמב"ם הלכות קרבן פסח ח ג), זה מסתכם בכ-4,800,000 [ארבע מליון ושמונה מאות אלף]. עולת ראייה ושלמי חגיגה הנם חובה לגברים (רמב"ם הלכות חגיגה א א), ואם אין לו משלו

❖ אוצר התמיד ❖

משתתף עם אחרים (תוספתא חגיגה א ו ועיין שם בספר חזון יחזקאל. טורי אבן חגיגה ו). שלמי שמחה חובה לכל (רמב"ם הלכות חגיגה א א). אמנם אפשר לצאת בשל חבירו (תוס' פסחים זה: ד"ה טעון). ולכולם אין להם שיעור (רמב"ם הלכות חגיגה א ב-ג), יש שלא היו מביאים ויש שהיו מביאים יותר מאחד כמבואר בגמרא וברמב"ם, ניתן להעריכם בכמות של אחד לכל נפש שהם 6,000,000. והכל יחד מסתכם בכ-12,000,000 קרבנות. וכל זה מלבד ההתחייבויות של עם ישראל, הטאות ואשמות, אשם תלוי [שצדיקים היו מתנדבים כל יום לחד מאן דאמר], יולדת וכו' וסתם נדרים ונדבות. יחד היו בודאי 24,000,000 קרבנות, ויתכן שאפלו יותר.

ראשי הסנהדרין מחלקים את התפקידים. מצוים לסוחרים הבהמות להביא מסביבות ירושלים את כל הצאן והבקר הקימים כדי שיספיקו לכל הקרבנות, ובהגיעם להרים אשר סביבות ירושלים, היה הריבוי כל כך עד שלא נראה הדשא, כי כלו הפך לבן מלבנונית הצמר (תאור מספר 'שבט יהודה' בשם רומאי אחד מובא להלן).

הסנהדרין בודאי דאגו גם שיהיה מספיק אוכל [מצות! ושאר ירקות] לכל העם הזה, והרי אכילה ממוצעת של אדם בכל יום היא כשיעור החייב בחלה [כירידת המן - עשרון כמבאר בגמרא עירובין פג:], אם כן דאגו שיהיה מספיק אוכל לשבעה, שמונה או עשרה ימים שכל הקהל נשאר בירושלים [עיין בתוס' זבחים צו. ד"ה ופנית, ותוס' סוכה מז. ד"ה לינה, ועיין במשנה ב"מ כ"ח. שרק לאחר הרגל הלכו הביתה]. עשרון הוא בערך 2 ק"ג ולעשרה ימים זה 20 ק"ג לנפש, ל-12,000,000 נפשות זה 240,000,000 ק"ג דהיינו 240,000 טונות אוכל [אמנם גם בשר הקרבנות שאכלו כלול בזה], ו-12,000,000 בקבוקי יין לפחות לארבע כוסות ולקידוש. אך לא רק האנשים אוכלים. גם הפרות אוכלות עד השחיטה, ודאגו שיהיה מספיק תבן כדי להאכיל 24,000,000 בקר וצאן. ומה עם הסוסים והחמורים שרכבו עליהם? הכמויות של האוכל בלתי ניתנות לתאור.

בנוסף לזה כל הקהל הזה צריך לגור באיזה מקום. הסנהדרין הקימו בודאי 'גמ"ח דירות' שכל מי שבא דאגו לו לאכסניה [לו ולמקנהו!] 'ולא אמר אדם מעולם צר לי המקום שאלין בירושלים' (אבות ה). היהודי המגיע לירושלים אינו דואג, אין הוא צריך לחפש דירה בשכירות, הוא מקבל דירה חנם כי [לדעה אחת - יומא יב.]. 'אין משכירין בתים בירושלים, ר' אלעזר ברבי שמעון אומר, אף לא מיטות'. וכך התמקמו כל עם ישראל בירושלים לפני המועד, כל אחד דאג שיהיו לו מספיק בהמות ועופות לקרבנות ומתכוננים להקרבת קרבן פסח.

❖ אוצר התמיד ❖

פלא – בירושלים ישנם כעת 12,000,000 אנשים, ועוד 24,000,000 בהמות, וזה לא צפוף [ובעצם מאיפה היו מיטות לכלם כדי שיסבו על מיטה כבודה? ומאיפה היו מיטות לישון – ובאדר"נ פרק ל"ה מבאר שזה היה מהניסים של ירושלים].

וכעת לתאור סדר ההקרבה שיהיה במהרה בימינו. כלם צריכים להקריב קרבן פסח, אבל רבים היו טמאי מת. ורבים חששו אולי הם טמאי מת? מה עושים? הולכים בירושלים לרחוב 'הטהרה' שם מהחלון מזים מי חטאת על כל מי שעובר עד שהרחוב נראה כתעלת מים – כשהאדם מרגיש שהוזה עליו ידע הוא שנטהר – עושים זאת ביום השלישי וביום השביעי (משניות פרה פ"ב – לפי פירוש הרמב"ם והרע"ב).

כל מי שנכנס לעזרה חייב בטבילה במקוה (רש"י יומא ל. ד"ה לעבודה ותוס' שם ד"ה אין אדם [ולרמב"ם הלכות ביאת מקדש ה' ד', דוקא מי שנכנס לעזרה לעבוד עבודה] מלבד שכל מי שהוזה עליו חייב לטבול להטהר מטמאת מת. אם כן הכינו בירושלים הרבה מקואות שבמשך יום ארבעה עשר יוכלו כל הקהל – 1,200,000 איש לטבול במקוה. וגם למחרת היום – כשיביאו עולת ראייה, יטבלו כולם במקוה, ואז כדלהלן יהיו כשש מליון אנשים, וצריך להכין מקואות לכולם שיטבלו לפני שחרית. בכמה זמן אפשר לטבול – ירד וטבל עלה ונסתפג? מבואר ב-רא"ש (ובים א ד) – שזה מהלך חמישים אמה שהוא כ-27 שניות לטבילה (לפי 18 דקות למיל) – וזה מסתכם ב-162,000,000 שניות, שהם 45,000 שעות. נשער לעצמנו כמה מקואות היו שכולם הספיקו לטבול ולהגיע בזמן לתפילה [גם בלא לחשב את ה'נסתפג' שאפשר לעשותו מחוץ למקוה]. הקרבת קרבן פסח היא בשעה 'שמונה ומחצה' בשעות זמניות (פסחים נט.). דהיינו שלש וחצי שעות לפני הלילה, ונמשכת עד השקיעה ופחות מזה. הפסח נשחט בשלש כתות (פסחים סד.). בשתי הכתות הראשונות היו קוראים פעמים את ההלל, ומימיהם של כת שלישית לא הגיעו ל'אהבתי' – לפי זה כמות האנשים שהיו בכל אחת משתי הכתות הראשונות מסתכם בכ-530,000, ושל הכת השלישית מסתכם בכרבע מזה שהם כ-140,000 ונתבונן לפי זה בסדר הדברים.

ביום ארבעה עשר, כשמתקרבת השעה 'שמונה ומחצה' [שלש וחצי שעות לפני הלילה], צועדים עם הכבש או העז לכוון בית המקדש. הרחובות מלאים, אנשים וכבשים, – לכאורה יש לחשוש שמא יטמאו ברגע האחרון מאיזה שרץ, אך אין חשש, אף שמליוני אנשים ומליוני בהמות הולכים ברחוב, הרחוב נקי ומבריק ואין בו לכלוך אפילו כ'עדשה', כי 'שווקי ירושלים עשויים להתכבד בכל יום' (בבא מציעא כו. ובתוד"ה עשוין). כדאי שלפחות אחד מבני החבורה הנמנים על קרבן פסח ידע הלכות שחיטה [כמבאר ברש"י פסחים ז: שמצות השחיטה מוטלת על הבעלים שישחטו בעצמם], הלה רוכש לו סכין שחיטה ומקדישו להיות כלי שרת (פסחים סו. ובתוד"ה תוחב לו), ומתכוונים להקרבת הקרבן.

❖ אוצר התמיד ❖

מגיעים להר הבית ששטחו הכולל חמש מאות אמה על חמש מאות אמה, ורואים שכל הר הבית מלא אנשים ובהמות. לאן יכנסו כל אלו? הרי כל שטחה של העזרה הפנויה מבנין – עזרת ישראל ועזרת כהנים זה בערך 135 אמה על 110 אמה שהם 14850 אמות מרובעות, ובתרגום למטרים [לפי מידות ר' חיים נאה] 67.5 מטר על 55 שהם 3712.5 מטר רבוע, והרי 'גברא באמתא יתיב' – אדם תופס שטח של אמה על אמה, דהיינו 4 אנשים במטר מרובע, וכעת מתקרבים לבית המקדש מליון ומאתים אלף אנשים, [באם נניח שמכל חבורה הלך רק איש אחד, – אם הלכו יותר החשבון יגדל] ואתם מליון ומאתים אלף כבשים ועזים, וכיצד יכנסו כולם? ובכלל, הרי כל הזמן המיועד להקרבת קרבן פסח הוא רק שלש שעות ומחצה, איך יכולים כל כך הרבה אנשים להכנס לבית המקדש במשך זמן כל כך קצר, להקריב את קרבנם ולצאת?

מתקרבים לשערי בית המקדש, ההמונים זורמים ונכנסים, 12 לויים עומדים ליד השער מבחוץ ועוד 12 ליד השער מבפנים ומשגיחים על הסדר (עדות הרומאי), כאשר נכנסו כ- 530,000 איש עם 530,000 כבשים, נתמלאה העזרה והדלתות ננעלות בדרך גס [לחד מאן דאמר בגמרא פסחים סד:], ואז מתחלה ההקרבה של הכת הראשונה.

לפי החשבון עומדים בכל אמה מרבעת כ-35 איש עם 35 כבשים, ובכל מטר מרובע הרי יש ארבע אמות יוצא שבכל מטר עמדו 140 איש עם 140 כבשים!! וזה מלבד רבבות הכהנים המשרתים. ובאמת רואים כולם שיש עם רב, אך יחד עם זאת אין כלל צפיפות בעזרה, אחרת איך יכלו כל האנשים והכבשים להמצא בתנועה מתמדת, כדלהלן. כ-66 טורים של כהנים עומדים סביבות המזבח על אצטבאות [מאבן], כדי שלא יתלכלכו בגדיהם בדם (פסחים סה:), [משוער לפי החשבון של גברא באמתא יתיב – והמזבח היקפו 128 אמה – ומזה יש להוריד 62 אמה שאין בהם יסוד. שהרי שפיכת הדם צריכה להיות כנגד היסוד].

מתקרב אדם לראש טור הכהנים, שוחט את הכבש שלו, והכהן מקבל את דמו. באותו רגע לוקח בעל הכבש את הכבש השחוט, ומיד בא אחר ושוחט באותו מקום והכהן מקבל את הדם. המזורקים היו טסים אל המזבח ונמסרים מכהן לכהן כחצים ביד גבור ולא היה נראה כיצד הם נמסרים מיד ליד מרוב המהירות (תאור הרומאי). לפי החשבון, לחמש מאות ושלושים אלף איש המחולקים ל-66 טורים, עולה לכל טור שמונת אלפים ושלושים כבשים, והם נשחטים לכל היותר במשך תשעים דקות דהיינו 5400 שניות, אם כן כל כבש נשחט בפחות משניה.

מיד אחר השחיטה הולכים להפשיט את העור של הקרבן (פסחים סד.) על 'אונקליות', שהם הווים המתאימים לכך. מי שלא מוצא לוקח מהמקלות הדקים שהיו שם ותלה אותם על כתפו וכתף חברו, תולה עליהם את הכבש ומפשיט אותו באויר. כל אחד מהנמצאים שם

❖ אוצר התמיד ❖

הוא ממחה ל'ניקור', מוציא את האימורים, שם אותם בכלי שרת [היכן היה מקום להניח כל כך הרבה כלי שרת מלאים?], ומשאיר לכהנים שהספיקו בזריזותם להקריב אותם עד שקיעת החמה – (רמב"ם הלכות קרבן פסח א), [מלבד בזמן שחל ערב פסח בשבת שאז אפשר היה להקריבם כל הלילה (רמב"ם שם)]. והספיקו גם לשטוף את העזרה לפני השקיעה (משנה פסחים סד).

תוך זמן קצר נגמרת ההקרבה של הכת הראשונה, – עוד לפני שהלויים הספיקו להתחיל פעם שלישית את ההלל (משנה פסחים סד). והיא יוצאת ומפנה את העזרה. מיד נכנסת כת שניה וגם היא גומרת את מעשיה בזריזות ומפנה מקום לכת השלישית [כדי לצייר את גודל הנס יש להזכר את משך הזמן שאורך לכולם לצאת מבית המדרש ולפנותו לאחר גמר תפילת נעילה ולנסות לשער לפי זה כמה ימים היתה אורכת היציאה אילו היה קהל גדול כפי שהיה בבית המקדש].

מי שגמר להקריב הולך הביתה לצלות את הפסח. צליית הפסח ואכילתו רק בקומת קרקע מפני שגגין ועליות לא נתקדשו (פסחים פה:). ולפי החשבון יוצא שאם כל תנור גדלו מטר מרובע [ויתכן שכל אחד צלה בתנור נפרד – ובפרט כשערב פסח חל בשבת שאז כולם יצאו יחד לצלות את הפסח], אזי התנורים בלבד היו מחזיקים קילומטר שלם על קילומטר ומאתים מטר משטחה של ירושלים [ובאמת – מבואר באדר"נ שמניסי ירושלים היה שלא אמר אדם לא מצאתי תנור לצליית פסחים]. ושנים עשר מליון אמות מרובעות היה צריך לאנשים, שזה 3 קילומטר מרובע [לפי ר' חיים נאה], וזאת כאשר לא מסבים, בהסבה, צריך הרבה יותר. ובכמות כזאת של אנשים לא פלא שמקול ההלל 'פקע איגרא' – נבקעות גגות ירושלים (פסחים פד).

ביום טוב הראשון של פסח יש חובת 'שלמי חגיגה' ו'שלמי שמחה', ואמנם יש להם תשלומים, אך המצוה העיקרית היא ביום הראשון (רמב"ם חגיגה הלכות א ה). בנוסף לכך מי לא ילך ביום הראשון של פסח להתפלל בבית המקדש, ומי שהולך לבית המקדש חייב גם ב'עולת ראייה' בו ביום ואם לא הביא עבר על לא תעשה (רמב"ם הלכות חגיגה א א).

אם כן ביום הראשון של חג הפסח, באו לבית המקדש כל 6,000,000 הגברים שהיו בירושלים, עם טפם [נשים פטורות] וכולם הצליחו להכנס לבית המקדש, ולהקריב כ-6 מליון קרבנות, הכוללות 'עולת ראייה', שלמי חגיגה ושלמי שמחה, ואולי יותר, שהרי השלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, והבשר צריך להספיק לכל הזמן. לפי החשבון דלעיל של שטח העזרה, עמדו כ-404 איש ו-404 כבשים באמה מרובעת!! [שהם: 1616 אנשים ו-1616 בהמות למטר רבוע] אך במשך התפילה הם עמדו רק ב-11 אמה שמותר לישראל לעמוד, ואם כן הצפיפות היתה פי 10 והיו כ-4040 איש באמה! [לפי ספר נדחי ישראל פרק מ"ג לבעל החפץ חיים, וזה לשונו: שבאחת עשרה אמה ממקום כניסת העזרה ולפנים לצד המזבח שהיו מותרין ישראלים לעמד שם, עמדו כל הקהל בזמן הרגל שהיה מספרם אלפים ורבות אנשים שהיה צריך לרחב עמידתן כמה מילין ועמידתן היה צפופים ובעת השתחויה נעשה רווח שהיו משתחיים רווחים] בנוסף לזאת

❖ אוצר התמיד ❖

המזבח שרף במשך לילה אחד את כל העולות ראייה שכולן כליל לאשים, ואת האימורים של כל הכמות העצומה הזאת של הקרבנות.

לפי זה מובן מאד מה שכתוב (איכה ב ז) 'קול נתנו בבית ד' כיום מועד' ואומר התרגום: 'קלא יתבו בבית מוקדשא דה' כקל עמא בית ישראל דמצליין בגויה ביומא דפסחא'. ולמה דוקא ביומא דפסחא? מפני שאז רוב ישראל עלו לרגל להקריב קרבן פסח, וזה היה היום העמוס ביותר בבית המקדש, וקשה לצייר איזה קול גדול היה כאשר כלם באו להתפלל, וענו 'אמן יהא שמייה רבה מברך' בכל כוחם!!

מנחת נסכים

כאמור, בערב פסח, הקריבו כ-ארבע מליון שמונה מאות אלף (4,800,000) קרבנות חגיגה ושלמי שמחה, מלבד קרבן פסח. וביום טוב ראשון הקריבו כשש מליון (6,000,000) קרבנות של עולת ראייה, ושלמי שמחה.

לכל הקרבנות האלו (מלבד קרבן פסח שפטור), חיבים לצרף גם נסכים ומנחות, נסכים ככתוב ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב ב-ג) ושיעורם [יחשב בזה לפי הקטן ביותר שהם מנחת ונסכי הכבש] (הלכות מעשה הקרבנות ב ד) עשרון סולת - רבע ההין שמן, רבע ההין יין. ובמידות זמננו [לפי השעור הקטן יותר של רבי חיים נאה] עולה קצת יותר מ-ליטר יין, ליטר שמן, ו 2.4 ליטר סולת. נפח כלם יחד הוא 4.4 ליטר [לפי מדות החזון איש זה מסתכם בקרוב לפי שניים].

איפה קנו נסכים אלו. מבואר ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז יב) שבבית המקדש היו שני דלפקים. באחד מהם היו משלמים, ומקבלים אישור על כך, ובדלפק השני היו מקבלים תמורת הפתק את המנחות והנסכים להם הוצרכו.

מה עשו עם המנחה והנסך? מבואר ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א) כי את המנחה [המכילה את הסולת הבלולה בשמן] הקריבו על גבי המזבח, ואת היין שפכו ביסוד המזבח. הכסף משנה, אומר שביסוד המזבח הכונה כפשוטו, וה'לחם משנה' אומר שדעת הרמב"ם כדעת הראב"ד שאומר שאת היין שפכו בתוך ספל מנוקב שהיה בצד המזבח.

ועתה בואו חשבון. מה הכמות של השמן, היין והקמח שהיו צריכים להיות בבית המקדש בשני ימים אלו, כדי לספק לכל דורש את נסכיו.

❖ אוצר התמיד ❖

גניח, כי בערב פסח כל המלאי ליומיים היה מוכן במחסנים. אם כן לפי האמור היו עשר מליון ושמונה מאות אלף קרבנות שנצרכו לנסכים. המנחה לכל קרבן מסתכמת ב-4.4 ליטר, וכשנכפיל זאת בעשר מליון שמנה מאות אלף יעלה בידינו שהיו שם ארבעים ושבע אלף חמש מאות ועשרים מטר מעוקב (47520) של שמן, קמח, ויין. וכל זה מלבד הכלים בהם החזיקו את המנחות האלו, שיתכן והם הכפילו את השטח הנצרך לאכסון.

כדי לאחסן כמות כזאת צריכים מחסנים בגדל של לפחות 69 מטר על 69 מטר בגובה של 10 מטר. להמחיש קצת, מדות אלו, יש לדעת כי אחד הבתי מדרש הגדולים ביותר בארץ נכנס 10 פעמים בנפח זה, וכל אחד ישער לפי בית מדרש גדול שהוא מכיר, ויוכל להעריך את גדל המחסנים. תיאור נוסף שניתן לתאר, הוא שנפח זה שווה לנפח של כ-670 משאיות שתא המטען של כל אחת הוא בגודל של אוטובוס.

נתאר לעצמנו חניה של 670 אוטובוסים רגילים, איזה שטח זה תופס.

ועתה נחשב ונחשב את גודל הניסים שנעשו מתחלת חלקת הנסכים לכל נצרך ועד גמר הקרבת עולת הראיה והנסכים. כיצד נעשתה החלוקה, ביום טוב ראשון, עמדו ליד הדלפק שש מליון (6,000,000) אנשים, והמתינו בסבלנות עד שכל אחד יקבל את הנסכים בתורו, והממונים על החלוקה, הספיקו לחלק לכמות כזו של אנשים את כל מה שבקשו.

וצריך באותו יום להקריב את הסולת והשמן על המזבח, וכאמור ביום טוב היו ששה מליון קרבנות החייבות בנסכים, ולפי החשבון שחשבנו, עלינו לתאר שצריך להעביר ביום אחד ולהקריב על המזבח שכל שטחו היה כ"ד אמה על כ"ד אמה [12 מטר על 12 מטר שזה שטח בערך של 7 אוטובוסים] נפח של כ-250 אוטובוסים המכילים 14,400 מטר מעוקב של קמח ו-6,000 מטר מעוקב שמן [אגב, יש לשים לב כי ששת אלפים מטר מעוקב שמן, הם חמר בערה רב ועצום, ואלו הדברים היו מתנהגים בדרך הטבע, היתה צריכה להתפשט דליקה עצומה מכמות עצומה כזו של שמן, דלקה שבכוחה לשרוף עיר שלמה], וכל זה מלבד ה'עולות' שצריכות להשרף כליל, ואם נעריך אותם בשני מליון [2,000,000] ומשקל כל כבש לפחות 10 קילו, שעולה הכל יחד כ-20,000 מטר מעוקב אם כן צריך נפח של עוד בערך 200 אוטובוסים, שיש להקריבם על המזבח בו ביום ו-6,000 מטר מעוקב יין, אותם היה צריך לנסך באותו יום - ולפי הראב"ד ולפי דעת הלחם משנה ברמב"ם, שפכו את כל 6,000,000 הליטרים, לתוך הספל שהיה ליד המזבח [נתאר לעצמנו כמה זמן אורך לשפך בקבוק יין אחד. ובבית המקדש שפכו 6,000,000 בקבוקים לתוך אותו ספל, וזה במשך כמה שעות].

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ונוכה לעלות לרגל ולקים כל המצות שנצטוינו שם.

❖ אוצר התמיד ❖

יא. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו זוכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

משנה א

אָמַר לָהֶם הַמְּמֹנֶה, בָּאוּ וְהָפִיסוּ, מִי שׁוֹחֵט, מִי זֹרֵק, מִי מְדַשֵּׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, מִי מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּנוֹרָה, מִי מַעֲלֶה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ, הָרֹאשׁ וְהַרְגֵל, וְשְׁתֵי הַיָּדַיִם, הָעֵקֶץ וְהַרְגֵל, הַחֹזֶה וְהַגֶּרֶה, וְשְׁתֵי דְפָנוֹת, הַקְּרָבִים, וְהַפְּלֵת, וְהַחֲבָתִים, וְחֵיָן. הָפִיסוּ, זָכָה מִי שׁוֹכֵחַ:

181 | לאחר שהכהנים באו ללשכת הגזית^א, אמר להם הממונה,

באר התמיד

א. המפרש. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-יא) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפיים היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפסיין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסריין אותן לחונין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מניחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחזירין ופושטין את המכנסים של קדש ומחזירים החוננים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפסיין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו

הממונה על הפייסות¹ אמר לכהנים: פאו וְהַפִּיסוּ, בואו ונעשה

באר התמיד

תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א' טו ד) ויפקדם במלאים².

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפייס. ויתקבצו אצל הממונה ויפייסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפייסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפייס וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפייסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפייסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפייס עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימהן מפייסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפייסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפייסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

י. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בזיכי לבונה על האש. והלבונה מעונה מלח כשאר הקרבנות.

יא. ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבזיכין. ושני כהנים מקריבין את שני הבזיכין.

ב. הוא הממונה על הפייסות, ושמו מתיא בן שמואל, כמו שנתבאר לעיל פרק א' משנה ב' (תפארת ישראל).

ג. בכל יום יש ארבע פייסות. ועכשיו הוא הפייס השני (רמב"ם).

ביומא (ב א-ד): גְּרָאוֹנָה כָּל מִי שְׂרוּצָה לְתָרֵם אֶת הַמִּזְבֵּחַ, תָּרוֹם. וּבִזְמַן שֶׁהֵן מְרַבִּין, רָצִין וְעוֹלִין בְּכֶבֶשׂ, וְכָל הַקֹּדֶם אֶת חֲבָרוֹ בְּאַרְבַּע אֲמוֹת זָכָה. וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם שְׂוִין, הַמִּמְנָה אוֹמֵר לָהֶם הַצְּבִיעוּ. וְמָה הֵן מוֹצִיאִין, אֶחָת אוֹ שְׁתֵּים, וְאֵין מוֹצִיאִין אֶנְדֵּל בְּמִקְדָּשׁ.

פּים, דהיינו גורלִי.

סדר הזוכים בפּים הזה: הראשון שעולה בגורל, הוא השוחט, והשני שעומד לצידו הוא הזורק, והשלישי שהוא הסמוך לשני הוא מִדְשֵׁן מִזְבַּח הַפְּנִימִי, וכן הלאה.

באר התמיד

מַעֲשֵׂה שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם שׂוּיִן וְרִצִּין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, וְדַחַף אֶחָד מֵהֶן אֶת חֲבֵרוֹ, וְנִפְל וְנִשְׁבְּרָה רִגְלוֹ. וְכִיּוֹן שָׂרְאוּ בֵּית דִּין שֶׁבָּאוּ לִידֵי סִבְנָה, הִתְקִינוּ שְׁלֵא יְהוּ תוֹרְמִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ אֶלָּא בְּפִים. אַרְבָּעָה פְּיֹסוֹת הָיוּ שָׁם, וְזֶה הַפִּים הָרִאשׁוֹן.

הַפִּים הַשֵּׁנִי, מִי שׁוֹחֵט, מִי זוֹרֵק, וּמִי מִדְשֵׁן מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וּמִי מִדְשֵׁן אֶת הַמִּנְחָה, וּמִי מַעֲלֶה אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ, הָרִאשׁוֹן וְהַרְגֵל, וְשֵׁנִי הַיָּדַיִם, הַעֲקוֹן וְהַרְגֵל, הַחֹזֶה וְהַגֵּרָה, וְשֵׁנִי הַדְּפָנוֹת, וְהַקְּרָבִים, וְהַסֵּלֶת, וְהַחֲבָתִין, וְהַיָּיִן. שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר כְּהֻנִּים זָכוּ בוֹ. אָמַר בֶּן עֲזַאי לְפָנַי רַבִּי עֲקִיבָא מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, דְּרַךְ הַלּוֹכוֹ הִיָּה קָרֵב.

הַפִּים הַשְּׁלִישִׁי, תְּדָשִׁים לְקַמְרַת בָּאוּ וְהַפִּיסוּ. וְהַרְבִּיעִי, תְּדָשִׁים עִם יְשָׁנִים, מִי מַעֲלֶה אֲבָרִים מִן הַכַּבֵּשׁ וְלַמִּזְבֵּחַ.

ד. רע"ב. תפארת ישראל. במאירי (יומא כה). בענין סדר עשיית הפייסות וז"ל: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כולליר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מוקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך חשבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הוקן מודיעים המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ג): כיצד מפיסין עומדין בהיקף ומסכימין על מנין שמונים מאה או אלף או כל מנין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלם המנין שהסכימו עליו והאיש ששלם המנין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ולהלן בענין הפיס השני (שם ו): הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ה. יומא כ"ה: רמב"ם.

שלש עשרה כהנים זוכים בפים הזה, לפי הסדר.¹
 הפים הוא על העבודות האלו: **מי שוּחַט**, מי שוּחַט את קרבן
 התמיד.² והוא הזוכה ראשון בפים.³
מי זורק, מי זורק את דם קרבן התמיד, והוא גם מקבל את הדם.⁴
 וזוכה בה השני שעומד ליד מי שזכה לשחוט.⁵
מי מְדַשֵּׁן מִזְבַּח הַפְּנִימִי, השלישי, הוא מסיר את אפר מזבח
 הפנימי, מכיוון שבו מקטירין את הקטורת בכל יום.⁶
מי מְדַשֵּׁן אֶת הַמְּנוֹרָה, הרביעי, מנקה נרות המנורה, ומוציא
 האפר שנשרף מהפתילות.⁷ הוא המטיב את הנרות.⁸
מי מְעַלָּה אֲבָרִים לְפֶתֶשׁ, מי מעלה את אברי קרבן התמיד לכבש.
 ועכשיו מפרש ששישה כהנים זוכים בהעלאת האברים:⁹ **הָרֹאֵשׁ**
וְהָרִגְלִי, הכהן החמישי מעלה את הראש ואת רגל ימין.¹⁰
וְשְׁתֵּי הַיָּדַיִם, השישי מעלה את שתי הידים.¹¹

🌀 באר התמיד 🌀

1. יומא פרק ב' משנה ג'. רמב"ם.

2. אף על גב דשהיטה כשרה בזר, תקנו בה פיים, דתחילת עבודת התמיד היא וחביבה להו, אי
 לא יטילו פיים אתו לאינצויי עלה ואתו בה לידי סכנה (רע"ב).

3. רמב"ם.

4. יומא כ"ה: המפרש. רע"ב. תפארת ישראל. המקבל הדם הוא הזורק, רק נקט תכלית עבודת
 הדם, דהזריקה הוא עיקר הכפרה (תפארת ישראל).

5. רמב"ם.

6. רמב"ם.

7. רמב"ם.

8. תפארת ישראל.

9. עפ"י תפארת ישראל.

10. להלן פרק ד' משנה ג'.

11. רמב"ם.

הַעֲקִין וְהִרְגֵּל, הַשְּׂבִיעִי מַעֲלָה אֶת הַזֹּנֵב וְאֶת רֶגֶל שְׂמֹאלִי^י.
הַחֹזֶה וְהַגֵּרָה, הַשְּׂמִינִי מַעֲלָה אֶת הַחֹזֶה וְאֶת הַצּוֹאֵר^כ.
וְשְׁתֵּי דַפְנוֹת, הַתְּשִׁיעִי מַעֲלָה אֶת שְׁתֵּי הַדַּפְנוֹת.
הַקְּרִבִּים, הַעֲשִׂירִי מַעֲלָה אֶת הַקְּרִבִּים^{כ"א}.
וְהַסֵּלֶת, הַכֹּהֵן הָאֶחָד עֶשֶׂר, מַעֲלָה אֶת הַסּוּלַת שֶׁל מִנְחַת הַנְּסֻכִּים
שֶׁמֶקְרִיבִים עִם הַקְּרֶבֶן תְּמִיד^{כ"ב}.
וְהַחֲבִיתִים, וְהַכֹּהֵן הַשֵּׁנִים עֶשֶׂר, מַעֲלָה חֲצִי מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
הַחֲלוֹת שֶׁל מִנְחַת הַחֲבִיתִין שֶׁמֶקְרִיבִים מִשָּׁל הַכֹּהֵן גְּדוּל בְּבוֹקֵר^{כ"ג}
[וְהַחֲצִי הַשֵּׁנִי יַחַד עִם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֻבִים].

✧ באר התמיד ✧

י. המפרש. התפארת ישראל (יומא ב ג) כתב על העוקץ: שוואנץ שמיק.
יח. להלן פרק ד' משנה ג'.
יט. החזה הוא השומן הרואה את הקרקע, וחותרין מכאן ומכאן בלא ראשי צלעות (המפרש).
החזה. הוא שומן החזה הרואה את הקרקע, וחותרין אותו אילך ואילך בלא ראשי הצלעות (רע"ב
יומא ב ג).
כ. והגרה הוא הצואר, ובו מחובר הקנה והלב (המפרש).
והגרה. מקום שהוא מעלה גרה, הוא הצואר, ובו מחוברים וכו' (רע"ב יומא ב ג).
כא. רמב"ם. הרי שישה כהנים שמעלים את האברים.
כב. רמב"ם.
ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ה): וְעֲשִׂירִית הָאִיפָה סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעִית
הַהֵיזֵן.
ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים
והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה מעונה לא תנופה ולא הגשה ולא
לבונה. אבל מעונה מלה. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבה. ואין נותנין
אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.
ולהלן (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול ברביעית ההיזן
שמן ויין לנסך רביעית ההיזן. וכן נסכי העז בין קטן בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף
על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההיזן שמן ויין לנסך
שלישית ההיזן. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההיזן
שמן ויין לנסך חצי ההיזן.
כג. תפארת ישראל.

וְהָיִן, הַכֹּהֵן הַשְּׁלֵשָׁה עֶשֶׂר, מַעֲלָה אֶת הַיַּיִן לְנִסּוּךְ הַיַּיִן, שְׁמוֹנְסָכִים עִם קֶרֶבֶן הַתְּמִיד^כ.

הַפִּיסוּ, עָשׂוּ אֶת הַפִּיסִים, זָכָה מִי שְׁזָכָה, וְמוִי שִׁזְכָּה זָכָה, לְפִי הַסֹּדֵר.

משנה ב

אָמַר לָהֶם הַמְּמַנֶּה, צְאוּ וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה. אִם הִגִּיעַ, הָרוּזָה אוֹמֵר, בְּרִקְאֵי. מִתִּיא בֶן שְׁמוּאֵל אוֹמֵר, הָאִיר פָּנָי כָּל הַמְּזָרְתָה, עַד שֶׁהוּא בְּחֶבְרוֹן, וְהוּא אוֹמֵר, חֵיין:

^[ג] אָמַר לָהֶם הַמְּמַנֶּה, אָמַר הַמְּמוֹנֶה לְכַהֲנִים, צְאוּ מִלְּשַׁכַּת הַגְּזִיתִיָּה, וּלְכוּ לְמִקּוֹם גְּבוּהָ שֵׁישׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשִׁי, וּרְאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן

באר התמיד

בתפארת ישראל (יומא ב ג) וז"ל: (החביתין) הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וגי' לוגי שמן וחולטין ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתיים, עם חצי קומץ לבונה, וז' חלות האחרות פתותות עם קומץ לבונה בערב, ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתותות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתותות בערב, ומשל כהן גדול היו קרבין, ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין.

כד. רמב"ם.

ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ז): וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַחֵיִן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בְּקֶדֶשׁ הַסֶּדֶךְ נֶסֶךְ שֶׁכֶר לְה'.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הנשה ולא לבונה. אבל טעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבח. ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.

ולהלן (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין. וכן נסכי העז בין קמץ בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת כלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך שלישית ההין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת כלול בחצי ההין שמן ויין לנסך חצי ההין.

הַשְּׁחִיטָה, וּתְרָאוּ וּתְסַתְּכֻלוּ בְּצַד מְזֻרָה הָאֵם כִּבְר עֲלֵה הַשְּׁחִירִי,¹
וּאִפְשֶׁר כִּבְר לִשְׁחוֹט אֶת קֶרְבֵּן הַתְּמִיד. כִּי אִסּוּר לִשְׁחוֹט אֶת
הַתְּמִיד בְּלִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר² בְּיוֹם זִבְחֵכֶם³.

אִם הִגִּיעַ, אִם רוּאָה שֶׁכִּבְר יֵשׁ מֵעַט אֹר מִהַשְּׁחִיר, הָרוּאָה אֹמֵר,
בְּרִקְאֵי. הָאִיר וְהַבְּרִיק הַשְּׁחִיר⁴.

171 מִתְּיָא בֶּן שְׁמוּאֵל אֹמֵר, מִתְּיָא בֶּן שְׁמוּאֵל הוּא הַמְּמוּנָה, וְהוּא
תְּנַא⁵, חוֹלֵק עַל תְּנַא קְמַא, וְאֹמֵר שְׂאִין מִסְפִּיק שִׁיחִיה קֶצֶת
בְּרִק אֹר בְּנִקּוּדָה⁶, אֵלֵא, זֶה שֶׁהֲלַךְ לְהִסְתַּכֵּל מִמִּתִּין עַד שִׂיאִיר
כֹּל פְּנֵי הַמְּזֻרָה, וְאִזְ אֹמֵר: הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמְּזֻרָה, כִּבְר יֵשׁ אֹר פְּנֵי
כֹּל צַד מְזֻרָה, וְלֹא רַק קֶצֶת. וְחֹזְרִים וְשׂוֹאֵלִים אוֹתוֹ הַעוֹמְדִים

באר התמיד

כה. כי היו בלשכת הגזית בפנים (תפארת ישראל).

כו. רמב"ם יומא פרק ג' משנה א'. רע"ב.

כז. תפארת ישראל.

כח. ויקרא י"ט ו'.

כט. רע"ב.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין א א-ג) וז"ל: א. מצות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום
והם הנקראים תמידין. אחד בבקר ואחד בין הערבים שנאמר (במדבר כח ג) 'שנים ליום עולה
תמיד' וגו'.

ב. ואימתי זמן שחיטתן. של בקר שוחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאור פני כל מזרחה. ופעם

אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

ג. תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך. והוא משש ומחצה
ומעלה עד סוף היום. ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמונה שעות ומחצה וקרב בתשע
ומחצה. ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחילת זמן שחיטתו. מפני הקרבנות של יחידים או
של צבור. לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר. ולא שוחטין קרבן אחר תמיד
של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו. שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

ל. רע"ב.

לא. תפארת ישראל.

לב. רע"ב.

למטה: עד שהוא בְּחֶרֶן, האם האור כבר הגיע עד חברון, והוא אומר, וזה שעומד במקום הגבוה עונה: הין, כן^{לג}.

משנה ג

אָמַר לָהֶם, צְאוּ וְהִבִּיאוּ טָלָה מִלְּשַׁפַּת הַטְּלָאִים. וְהָרִי לְשַׁפַּת הַטְּלָאִים הֵיטָהּ בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מִעֶרְבִית. וְאַרְבַּע לְשִׁכּוֹת הָיוּ שָׁם, אַחַת לְשַׁפַּת הַטְּלָאִים, וְאַחַת לְשַׁפַּת הַחוֹתְמוֹת, וְאַחַת לְשַׁפַּת בֵּית הַמוֹקֵד, וְאַחַת לְשַׁפָּה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ לָחֶם הַפְּנִיָּם:

אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה, לאותם שזכו בעבודת התמיד^{לד}: צְאוּ וְהִבִּיאוּ טָלָה מִלְּשַׁפַּת הַטְּלָאִים. שיביאו טלה לקרבן תמיד מ'לשכת הטלאים'. לשכה זו נקראת גם 'לשכת טלאי קרבן^{לה}'. לשכה זו

באר התמיד

לג. רע"ב. תפארת ישראל. בתוך דברי התפארת ישראל כתב וז"ל: והיינו משום דחברון הוא בקרן דרומית מזרחית מירושלים ושאלו האם נתפשטו כנפי שחר כבר עד שם, ונלהמפרש ד"ל ע"א רצה לומר ששאלו אם יכול לראות משם את חברון, וזה כדי להזכיר זכות אבות הקבורים שם, והעליון משיב הן.

ההלכה כשיטת מתיא בן שמואל (רמב"ם).

ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין (א א-ב): א. מצות עשה להקריב שני כבשים עולות בכל יום והם הנקראים תמידין. אחד בבקר ואחד בין הערבים שנאמר (במדבר כה ג) 'שנים ליום עולה תמיד' ונר'.

ב. ואימתו זמן שחייטתן. של בקר שוחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאור פני כל מזרח. ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום.

לד. המפרש. תפארת ישראל.

לה. מדות א' ו'. המפרש.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין א ט) וז"ל: אין פוחתין משה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים שבמקדש. ויהיו מוכנים קודם יום הקרבה בארבעה ימים. ואע"פ שהיו מבקרין אותו מתחילה לא

היא אחת מארבע הלשכות שבתוך בית המוקד. בלשכה זו מוכנים בכל עת לא פחות משיש טלאים בדוקים ממום עבור קרבן תמיד^ל.

וְהָרִי לְשֵׁפֶת הַטְּלָאִים הֵיְתָה בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְעֵרְבִית. לִשְׁכַּת הַטְּלָאִים נִמְצְאוּ צְפוֹנִית מְעֵרְבִית לְעִזְרָה^{לז}.

דהיינו שכאשר אדם נמצא בתוך העזרה^{לח}, ורוצה להגיע ללשכת הטלאים, הוא צריך לפנות לכיוון קרן צפונית מערבית. כי ביחס לעזרה, נמצאת לשכת הטלאים בצפונית מערבית^{לט}.

אבל, בתוך בית המוקד עצמו, יש ארבע לשכות, ולשכת הטלאים נמצאת בדרומית מערבית של בית המוקד^מ.

❧ באר התמיד ❧

היו שוחטין את התמיד עד שמבקרין אותו שניה קודם שחיטה לאור האבוקות. ומשקין אותו מים בכוס של זהב כדי שיהיה נוח להפשט.

לו. רמב"ם. רר"ש במדות א' ו'. תפארת ישראל. ערכין פ"ב מ"ה. לז. רמב"ם.

לח. ליד המזבה או ליד לשכת הגזית. ומדובר על עיקר העזרה, שזה עזרת ישראל ועזרת כהנים ומקום המזבה ובית המטבחים. לט. רמב"ם.

מ. רמב"ם. כאן כתוב: וְהָרִי לְשֵׁפֶת הַטְּלָאִים הֵיְתָה בְּמִקְצוֹעַ צְפוֹנִית מְעֵרְבִית. אך במסכת מדות (א ו) כתוב: מְעֵרְבִית דְּרוּמִית הִיא הֵיְתָה לְשֵׁפֶת טְלָאֵי קֶרֶן. ויוקשה היכן לשכת הטלאים, האם בצפונית מערבית, או בדרומית מערבית.

מתרצת הגמרא (יומא יז.) וז"ל: רב אדא בריה דרב יצחק אמר, האי לשכה אקצווי מקציא, ודאתי מצפון מתחזיא ליה בדרום, ודאתי מדרום מתחזיא ליה בצפון, ומסתברא דבמערבית דרומית הואי.

ביאר הרמב"ם את דברי הגמרא וז"ל (מדות א ו): ומה שאמר לשכת הטלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, ונתן אותו בכאן מערבית דרומית, ותרצו קושיא זו בתלמוד (יומא יז.) ואמרו דקאי בצפון ומחזיא בדרום, דקאי בדרום ומחזיא בצפון, ומסתברא דמערבית דרומית הוה קיימא. וענין זה הוא שהיתה נתונה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית, וכמו שזכר כאן, וכשמשערין מקומה לנגד העזרה תהא מן העזרה צפונית מערבית, כמו שזכר בתמיד כשנתן אותם בלשכה זו והוא בעזרה, והואיל והדבר כן אז תהא לשכת עושים לחם הפנים שהיא רביעית ללשכת הטלאים כמנין תמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית מבית המוקד כמו שזכר כאן, ואני ידעתי שאין מבינים זה בגמרא אלא מראיתו בצורה, וזו היא צורת מקום בית המוקד

באר התמיד

בעזרה וצורת הארבע לשכות שבו, והסתכל בצורה ומה שכתוב בה ויתבאר לך כל מה שכתוב כאן וזו היא הצורה.

וברמב"ם בתרגום החדש וז"ל: וכבר קדם בשלישי דתמיד אמרם לשכת המלאים היתה במקצוע צפונית מערבית, ועשאה כאן מערבית דרומית, ותירצו את זה בתלמוד ואמרו דקאי בצפון מהזויא בדרום, דקאי בדרום מהזויא בצפון, ומסתברא דבמערבית דרומית הוא קימא. וענין דבר זה שהיה מקומה בבית המוקד עצמו מערבית דרומית כמו שהזכיר כאן, וכאשר תראה מקומה ביחס לעזרה תהיה בעזרה צפונית מערבית כמו שהזכיר בתמיד כאשר דברו על לשכה זו כשהוא בעזרה, וכיון שהדבר כן הרי תהיה לשכת עושי לחם הפנים שהיא הרביעית מלשכת המלאים כפי שמנו בתמיד כמו שזכר שם דרומית מזרחית בבית המוקד כמו שהזכיר כאן, ואני יודע שלא יובן דבר זה בקלות אלא על ידי ראייתו בציור, וזו צורת מקום בית המוקד בעזרה ומקום ארבע הלשכות בו, התבונן בציור ובכתוב בו יתבאר לך כל מה שזכר כאן. וזו צורתו.

והרי הציור בכת"ק הרמב"ם:

חיי

פרק ג משנה ג

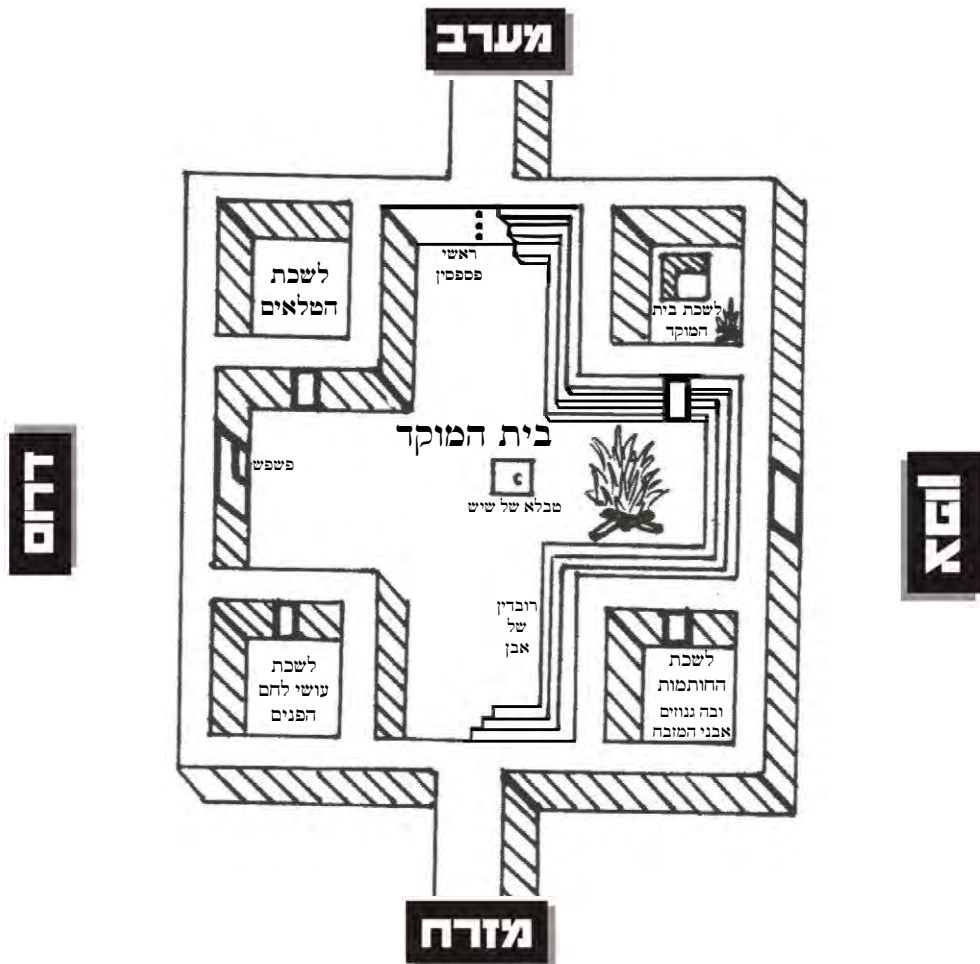
תמיד

קעה

באר התמיד

אמנם רש"י ביאר את דברי הגמרא באופן אחר וז"ל (יומא יז.): רב אדא בר יצחק אמר הא לשבת המלאים אקצויי מקציא. בשתי המקצועות נראית שארוכה היא ועומדת במערב ומארכת לצד הצפון ודרום עד קרוב למקצועות שמכאן ומכאן: ודאתי מצפון מיתחזיא ליה.

✧ מקום לשכת הטלאים בתוך בית המוקד ✧

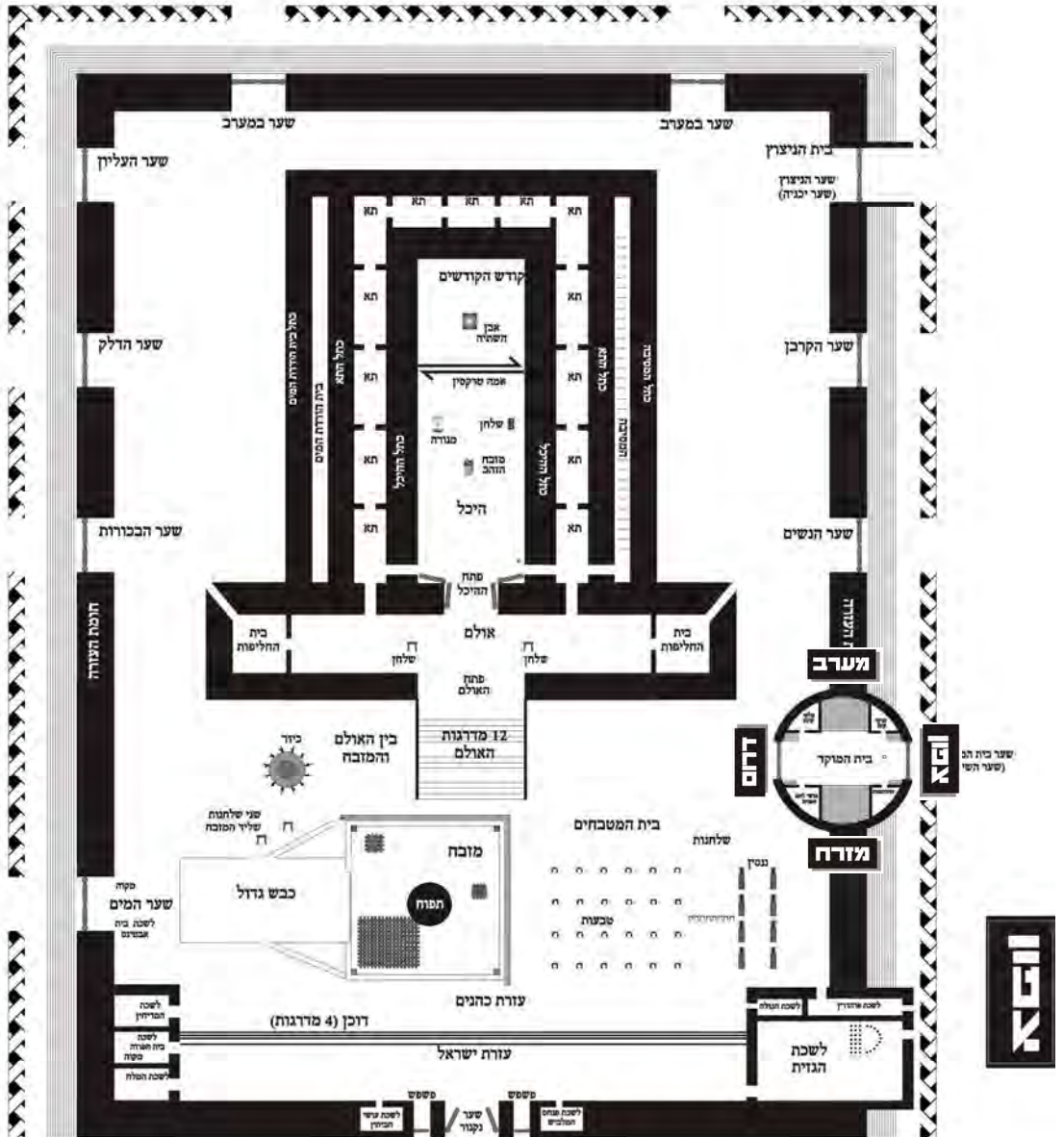

✧ באר התמיד ✧

שמשיכה לצד דרום יותר: ודאתי מדרום מיתחזיא ליה. משוכה לצד צפון: מסתברא דבמערבית דרומית הוה. טפי ומודי בה תנא דתמיד אלא דנקיט סידרא מדרום לצפון מיתחזי ליה דרך הילוכו כאילו הוא בצפון: מדרמינן לחם הפנים. דהוה סלקא דעתיה שהוא מונה והולך דרך ימין מצפון למערב וממערב לדרום ומדרום למזרח לשכת הטלאים בצפונית מערבית לשכת החותמות במערבית דרומית לשכת בית המוקד בדרומית מזרחית לשכת לחם הפנים במזרחית צפונית והוה רמינן עלה מתני' דמדות דקתני דרומית מזרחית היא היתה לשכת לחם הפנים:

מקום בית המוקד ביחס לעזרה

מערב

מזרח

דרום

צפון

וְאַרְבַּע לְשָׁכוֹת הָיוּ שָׁם, אַרְבַּע לְשָׁכוֹת יֵשׁ בְּבֵית הַמוֹקֵד. וְהֵם כְּמוֹ
חֲדָרִים קַטְנִים הַפְתּוּחִים לְבֵית גְּדוֹלָא.^{מא}

אַחַת לְשֵׁפֶת הַטְּלָאִים, לְשֹׁכֵה אַחַת הִיא לְשֵׁכַת הַמְּלָאִים לְקֶרֶבֶן
הַתְּמִיד. בַּלְשֵׁכָה זֶה מוֹכְנִים בְּכָל עֵת לֹא פָחוֹת מִשֵּׁשׁ מְלָאִים
בְּדוֹקִים מִמוֹם עֵבוֹר קֶרֶבֶן תְּמִיד.^{מב}

וְאַחַת לְשֵׁפֶת הַחֹתְמוֹת, לְשֹׁכֵה אַחַת הִיא לְשֵׁכַת הַחֹתְמוֹת,^{מג}
שְׁבַה מוֹכְרִים אֶת הַחֹתְמוֹת עֵבוֹר הַנְּסָכִים.

בַּלְשֵׁכָה זֶה נִמְצָא הַמְּמוֹנָה עַל הַחֹתְמוֹת.^{מד} וּמִי שֶׁרוּצָה לְקַנּוֹת
סִלְתוֹת וְנִסְכִּים טַהוּרִים, נוֹתֵן לְמְמוֹנָה שֵׁם כֶּסֶף לְפִי הַשַּׁעַר
הַקְּבוּעַ, וּלְפִי הַנְּסָכִים לְקֶרֶבֶן שְׁצָרִיךְ, אִם נִסְכִּים שֶׁל פֶּר אוֹ שֶׁל
אֵיל וְכְדוּמָה, וְנוֹתֵן לְמְמוֹנָה אֶת הַכֶּסֶף וְהַמְּמוֹנָה נוֹתֵן לוֹ חוֹתֶם,^{מה}
וְאַחַר כֵּךְ הוֹלֵךְ לְמְמוֹנָה עַל הַנְּסָכִים,^{מז} וְנוֹתֵן לוֹ אֶת הַחוֹתֶם
וּמִקְבֵּל מִמֶּנּוּ נִסְכִּים כְּפִי שֶׁכְּתוּב בַּחוֹתֶם.^{מז}

באר התמיד

מא. המפרש.

מב. רמב"ם. רר"ש במדות א' ו'. תפארת ישראל. ערכין פ"ב מ"ה.

מג. רע"ב.

מד. הנקרא יוחנן בן פנחס (שקלים פ"ה מ"א).

מה. הנקרא אחיה (שקלים פ"ה מ"א).

מו. תפארת ישראל. רע"ב. וראה במשנה בשקלים (פ"ה מ"ג) את סוגי החותמות: אַרְבַּעָה חוֹתְמוֹת
הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ, וְכָתוּב עֲלֵיהֶן, עֶגְלָה, זָכָר, גְּדִי, חוּטָא. בְּן עֲזַאִי אוֹמֵר, חֲמִשָּׁה הָיוּ, וְאַרְבַּעַת כְּתוּב
עֲלֵיהֶן, עֶגְלָה, זָכָר, גְּדִי, חוּטָא דָל, וְחוּטָא עֲשִׂיר. עֶגְלָה מְשַׁמֵּשׂ עִם נִסְכֵי בָקָר גְּדוֹלִים וְקַטְנִים, זָכָרִים
וְנִקְבּוֹת. גְּדִי מְשַׁמֵּשׂ עִם נִסְכֵי צֹאן גְּדוֹלִים וְקַטְנִים, זָכָרִים וְנִקְבּוֹת, חוּץ מִשָּׁל אֵילִים. זָכָר מְשַׁמֵּשׂ
עִם נִסְכֵי אֵילִים בְּלֶבֶד. חוּטָא מְשַׁמֵּשׂ עִם נִסְכֵי שְׁלֹשׁ בְּהֵמוֹת שֶׁל מְצוֹרְעִין.

וברע"ב: ד' חותמות היו במקדש. ג' חותמות לג' נסכין חלוקים של בהמות. חותם ראשון לנסכי
בקר, והן ג' עשרונים סולת בלול בחצי ההין שמן, ויין לנסך חצי ההין, וחותמן עגל. והב' זכר
לנסכי איל, שתרגום איל דכרא, ונסכויו שתי עשרונים סולת בלול בשמן שלישית ההין, ויין
לנסך שלישית ההין. והג' נדי, לנסכי כבש בן שנתו, והן עשרון סולת בלול ברביעית ההין שמן,
ויין לנסך רביעית ההין. והד' חוטא, והם נסכויו של מצורע עשיר שמביא ג' בהמות וצריך עשרה
לוגין שמן, ט' לג' כבשים ואחד למתן תנוך ובהונות. וקרי ליה חוטא משום דאמרינן בערכין על

בלשכה זו גם כן גנזו החשמונאים את אבני המזבח ששקצום היונים^{מז}.

באר התמיד

שבעה דברים ננעים באין: המשה היו. שני חותמות היו למצורע: חוטא דל וחוטא עשיר. לפי שמצורע עני אינו מביא אלא בהמה אחת. ואם לא היה למצורע אלא חותם אחד היו נותנים למצורע עני שלשה עשרונות. ות"ק סבר למצורע עני נותנים לו חותם גדי. והלכה כתנא קמא: וארמית כתוב עליהן. שרוב דיבורם בלשון ארמי היה: זכרים ונקבות. בין לנסכי עולות שאינן באות אלא זכרים בין לנסכי שלמים שבאים זכרים או נקבות. ועולות ושלמים הן שטעונין נסכים כדכתיב (במדבר ט"ו) עולה או זבת.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז י-ב): י. זה שעל החותמות הוא שמקבל דמי הנסכים ממחוייבי נסכים ונותן להן חותמות וזה שעל הנסכים הוא שמוכר הנסכים. יא. כיצד ארבע חותמות היו במקדש. האחד כתוב עליו עגל. והשני כתוב עליו זכר. והשלישי כתוב עליו גדי. והרביעי כתוב עליו חוטא.

יב. כל מי שיביא קרבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה הממונה על החותמות ונותן לו חותמות כמנין הקרבנות שלו ואם היה מצורע עשיר נותן לו חותם אחד שכתוב עליו חוטא והלה הולך בחותמות שבידו לזה הממונה על הנסכים ונותן לו נסכים כמנין החותמות וכמ"ש בהן ולערב באים זה אצל זה מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות אם הותירו המעות הותירו להקדש ואם פחתו המעות ישלם זה שעל החותמות מביתו. מי שאבד חותמו ממתנין לו עד הערב אם מצאו במעות יתר כדי חותם שטוען נותנין לו ואם לאו אין נותנין לו. ושם כל היום כתוב על החותם מפני הרמאים שלא ישהה החותם אצלו עד שיוקרו הנסכים.

מז. מדות א' ו'. בגמרא (ע"ז נב): מזרחית צפונית בה גנזו בית חשמונאי את אבני המזבח ששקצו אנשי יון. ואמר רב ששת ששקצו לעבודת כוכבים. אמר רב פפא התם קרא אשכח ודרש, דכתיב (יחזקאל ז כב) זבאו בה פריצים וחללוהו, אמרי היכי נעביד, ניתברינהו (דברים כז ו) אבנים שלמות אמר רחמנא, ננסרינהו (דברים כז ה) לא תניף עליהם ברזל אמר רחמנא, ואמאי ליתברינהו ולישקלינהו לנפשיהו מי לא אמר רב אושעיא בקשו לגנוז כל כסף וזהב שבעולם משום כספא ודהבא של ירושלים והוינן בה ירושלים הויא רובא דעלמא אלא אמר אביי בקשו לגנוז דינרא דהריינא טוריינא שיפא מפני טבעה של ירושלים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שהוא מותר ובאו בה פריצים וחללוהו התם לא אשתמשו בהו לגבוה הכא כיון דאשתמש בהו לגבוה לאו אורח ארעא לאשתמושי בהו הדיוטא.

רש"י: מזרחית צפונית. שימוש ארבע לשכות שהיו במקצעות העזרה קא חשיב במס' מדות: ואמר רב ששת ששיקצו לעבודת כוכבים. אלמא אע"ג דלהדיוט לא מיתסרי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גזור בהו רבנן לגבי גבוה ואע"ג דלאו בני דעה נינהו ובבית חוניו נמי אע"ג דלאו בית עבודת כוכבים ולא מיתסרי כלים דידיה מדאורייתא גזור בהו רבנן: התם קרא אשכח ודרוש. המדאורייתא אסירי אפי' להדיוט: דכתיב ובאו בה פריצים וחללוהו. מכיון שנכנסו עובדי כוכבים להיכל יצאו כליו לחולין וכיון דנפקי לחולין קנינהו בהפקירא והו' להו דידהו וכשנשתמשו בהן לעבודת כוכבים נאסרו: אמרי. הנך דבית חשמונאי כשנצחום היכי נעביד: ניתברינהו. על יד עובד כוכבים כדי לבטלן: אבנים שלימות. שאין בהם פגומות ואפילו

כשמשלו היונים על ישראל בימי אנטיוכוס, הקריבו הרשעים לע"ז על המזבח הקדוש שבבית המקדש, כדי להכעיס את ישראל. וה' וכשנגאלו על ידי חשמונאי ובניו, גנזו את אבני אותו המזבח בלשכה זמ"ח, ואחר כך בנו מזבח חדש במקומו.

ואחת לשפת בית המוקד, לשכה אחת היא הנקראת 'לשכת בית המוקד'. לשכה זו נקראת גם 'בית המוקד קטן' מ"ט.

מלשכה זו יש מחילה תחת הרצפה, וכל כהן שנטמא בלילה, יורד מלשכה זו במחילה, וטובל במקוה שיש שם תחת האדמה.

ליד המקוה יש בית הכסא של כבוד. וה' וכבודו הוא שאם מצא שבית הכסא נעול, יודע שיש שם אדם. ואם מצא אותו פתוח יודע שאין שם אדם.^א

בלשכה זו יש גם כן מדורה, בשביל שיתחמם ממנה הכהן שעלה מהטבילה [ובבית המוקד הגדול מתחממים הכהנים המתהורים].^ב

באר התמיד

בפנימות סכין שתחנור בה צפורן פוסלת בהן כדאמרינן בהכל שוחטין (חולין יח.): ננסרינהו. לאחר שבירתן להשוות פנימתן לא תניף עליהם ברזל כתיב ועמדו וגנזום: ונתברינהו. כדי לבטלן מעבודת כוכבים: ונשקלינהו לנפשיהו. שהרי חולין הן וכדקאמרת ובאו בה פריצים וחללוה: משום כספה וזהבה של ירושלים. שרובה הקדש: טריינא הדריינא שיפא. מטבעות של ירושלים טיריינא הדריינא על שם מלכי רומי נעשו הצורות ושמן טוריינוס אדריינוס: שיפא. ישן ביותר שנישוף מחמת יושנו ואין הצורה ניכרת.

מח. תפארת ישראל מדות א' ו'. מהלשון 'גנוז', משמע ומסתברא שבלשכה זו חפרו בור עמוק, וגנזו שם את אבני המזבח.

מט. המפרש.

ג. תפארת ישראל. לעיל בתמיד (א א): לא היו יושנים בבגדי קדש, אלא פושטין ומקפלין ומניחים אותן תחת ראשיהן, ומתפשין בכסות עץמן. ארע קרי לאחד מהן, יוצא והולך לו במסכה ההולכת תחת הבירה, והנרות דולקין מקאן ומקאן, עד שהוא מגיע לבית הטבילה. ומדורה היתה שם, ובית כסא של כבוד. וזה היה כבודו, מצאו נעול, יודע שיש שם אדם. פתוח, יודע שאין שם אדם. ירד וטבל, עלה ונשתפג ונתחמם כנגד המדורה. בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהשערים נפתחים, יוצא והולך לו.

נא. תמיד א' א'.

וְאַחַת לְשֶׁפָּה שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ לְחֶם הַפָּנִים, לְשֹׁכֵה אַחַת, הִיא לְשֹׁכֵת
 עוֹשֵׂי לֶחֶם הַפָּנִים, ^[12] שֵׁשׁ לְשִׁים וְאוֹפִים בֵּית גֶּרְמוֹ אֵת לֶחֶם
 הַפָּנִים.^[13]

הַתְּנוּרָה שֶׁבְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, הִוא מִמֵּתְכֵת.^[14]

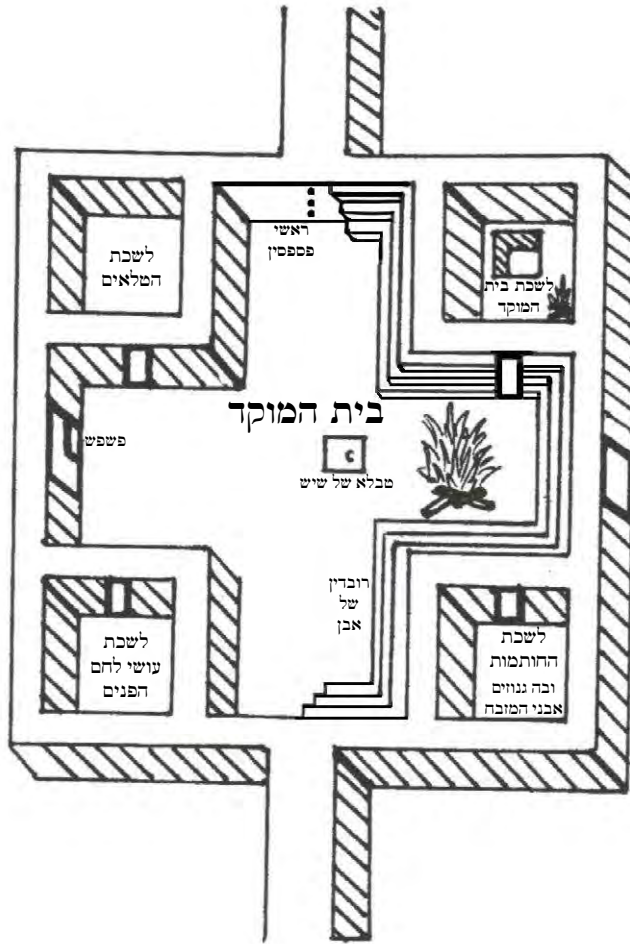
✧ באר התמיד ✧

נג. תפארת ישראל כאן ובמדות א' ו'.

נג. רע"ב במדות. תפארת ישראל במדות.

נד. זבחים צ"ו. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות י"ב כ"ג. כתב הכסף משנה (שם) וז"ל: ותנור של
 מקדש של מתכת היה. בפרק דם חטאת (דף צו.). ומפרש התם מעמא דכיון דאיכא שתי הלחם
 ולחם הפנים דאפייתן בתנור וקדושתן בתנור הוה ליה כלי שרת וכלי שרת דחרס לא עבדינן,
 ופירש"י וקדושתן בתנור שאין נעשים בכלי שרת לפי שאין מעונים שמן ואמרינן בפרק שתי
 הלחם לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים דתנור מקדש להו. ע"כ.

❖ בית המוקד ❖

משנה ד

נִכְנְסוּ לְלִשְׁכַּת הַפְּלִים, וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם תְּשֻׁעִים וְשִׁלְשָׁה כְּלֵי כֶסֶף וְכְלֵי זָהָב. הִשְׁקוּ אֶת הַתְּמִיד בְּכֹס שֶׁל זָהָב. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִבְּקָר מִבְּעָרָב, מִבְּקָרִין אוֹתוֹ לְאוֹר הָאֲבוֹקוֹת:

[ח] נִכְנְסוּ לְלִשְׁכַּת הַפְּלִים, מִלִּשְׁכַּה זוֹ מוֹצִיאים אֶת הַכֵּלִים בְּבוֹקֵרִיָּה,
 [ט] וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם תְּשֻׁעִים וְשִׁלְשָׁה כְּלֵי כֶסֶף וְכְלֵי זָהָב. הוֹצִיאוּ מִלִּשְׁכַּת הַכֵּלִים תְּשֻׁעִים וְשִׁלְשָׁה כְּלֵי שֶׁרֶת שְׁצָרִיכִים לַעֲבוֹדַת הַיּוֹם.^{יג}

באר התמיד

נה. כתב השלמי הגיבורים שלשכה זו היא בהר הבית. וכן כתב שלשכה זו סמוכה לבית המוקד. ונראה כוונתו שהיא סמוכה לבית המוקד מבחוץ בהר הבית. אמנם התפארת ישראל כתב על לשכה זו וז"ל: לא ידעתי מקומה, ואפשר שהיתה באותן ל"ח לשכות שהיו סביב לכותלי ההיכל. ע"כ. אך העזרת כהנים כתב (מדות ה' ג) שלשכה זו היא בתוך חומת העזרה, סמוך לצד מערב של המזבח.

נו. רמב"ם. תפארת ישראל. כתב העזרת כהנים (מדות ה' ג) וז"ל: הנה כבר הבאתי לעיל משנה דתמיד דאיתא שם שהוציאו מלשכת הכלים צ"ג כלי כסף וכלי זהב ע"כ. וכתב שם הרמב"ם ז"ל בפירושו על זה וז"ל: מנין זה אפשר שהוא כנגד מה שצריכין (לכלים) לעבודת היום מן הכלים וכו'. עכ"ל. והרע"ב ז"ל כתב שם וז"ל: לא איתפרש למה הוצרכו למנין של כלים הללו. וכו' עכ"ל. (ע"י בתו"ש שם בד"ה תשעים בשם הירושלמי שכתב שהם כנגד אזכרות השמות. וע"י בני ישכר שכתב הטעם שכן עולה חשבין מלת צבא).

ואני חפשתי ומצאתי צורך לכל מספר הזה. והן הן הכלים שהיו צריכין לעבודה בכל יום ויום. ואלו הן: ב' מדות של יבש. עשרון וחצי עשרון. העשרון למדוד מנחות. וחצי עשרון לחלוק בו מנחת כהן גדול הן חביתין.

שבע מדות לת. היין. חצי ההין. שלישית ההין. רביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. חצי ההין ושלישית ורביעית ההין למדידת הנסכים של זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג למדידת שמן לכל נר ונר מנרות המנורה. ורביעית לחלק בה השמן לחביתין. וההין לא היה בו צורך רק מפני שהיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה (עיין ברמב"ם בהלכות כלי המקדש פרק א' דין י"ח). וחצי לוג למי סוטה ושמן לתודה. ורביעית למדוד שמן ללחם הנזיר ומים לטהרת מצורע. הרי תשעה כלים.

ליד הכבש בצד מערב יש שתי שולחנות. אחד של שיש, שנותנים עליו את האיברים. ואחד של של כסף, שנותנים עליו את תשעים ושלושה כלי השרת שהוציאו^י.

לפני השחיטה, השקו את התמיד בכוס של זֶהָב, משקים את הקרבן תמיד מכוס של זהב, כדי שיהיה נוח להפשיט את

באר התמיד

ג' סכינין א' לשחוט. וא' לחתוך בשר. וא' לחתוך חלבים (עי' חולין דף ח'). הרי י"ב. י"ג מזרק לקבלת דם. י"ד כוס של זהב להשקות את התמיד (עי' תמיד פ"ד מ"ד). ט"ו טני. ט"ז כוז (עי' תמיד פ"ג מ"ו). י"ז קופיץ לשבר בו את הצלעות ולהפריד דופן מדופן. י"ח בוך גדול לקרביים להביאם אל המזבח (עי' תמיד פ"ג מ"ג). י"ט כף לקמורת. כ' בוך לקמורת (עי' תמיד פ"ה מ"ד). כ"א מחתת כסף לקמורת. כ"ב מחתת זהב לקמורת (עי' תמיד פ"ה מ"ה). כ"ג פסכת לבפות על הגחלים שנתפזרו ולהוריד הדשן. ולכפות על השריץ (עי' תמיד פ"ה מ"ה). כ"ד מגריפה (עי' תוי"ט פ"ה דתמיד מ"ו בד"ה מגריפה). כ"ה קערה לבלול בו את המנחה. כ"ו קערה ליצוק בו שמן למנחה (עיין ברמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות פ"ג דין ה' ובכ"מ שם). כ"ז מחבת. כ"ח מרחשת (עיין ברמב"ם שם פ"ב דין כ"ג). כ"ט מזלג למנורה להגביה את הפתילות. נ' מחתה למנורה לחתות בה דשן הפתילות. ל"א כלי א' ושמו עלת לשאוב בו יין מן החביות או מן ההין לנסכים (עיין ברד"ק ז"ל בדה"י ב' כ"ח פסוק י"ד שכתב שם כן). הרי לך ל"א כלים שהיו צריכים בכל יום ויום. וכבר ידוע במסכת חגיגה בסופו במשנה שם דכל הכלים שהיו במקדש היו להם שניים ושלישים. נמצא ג' פעמים ל"א עולה צ"ג. הרי לך החשבון בכונן שהיה צורך למספר מנין צ"ג כלים אלו.

ויש עוד לחשוב כלי א'. והוא כסוי של הכף של קמורת. ואין לומר שהוא נחשב לכלי אחד עם הכף כיון שהוא משמש את הכף. דזה אינו. דהא הוינן דהתנא השיב לה לכלי באנפי נפשה. עיין בפ"ז בתמיד מ"ב דחשיב אותה שם בחשבון המשה כלים. שמע מינה שהוא כלי באנפי נפשה בחשבון. ולפ"ז יש לנו להוציא כלי א' מן הכלים הנ"ל שחשבתי למעלה בחשבון ולהכניס את הכסוי הזה בחשבון. והנראה דמסתבר להוציא את ההין מן החשבון. כיון שלא היה בו שום צורך לתשמיש. ואף דאמת הוא שהיה במקדש. מ"מ לא היו מוציאים אותו בכל יום מלשכת הכלים. כיון שאין בו צורך. ולמה לן מיראה בחכם להוציאו. ובמקומו יוכנס כסוי הזה בחשבון. ולכאורה היה אפשר לומר להוציא את הסכין לשחוט מן החשבון. דהא מקומו היה בבית החליפות לא בלשכת הכלים. אכן אפשר לומר דכל משמר ומשמר בשבוע שלו היה לוקח סכיניו מן בית החליפות בשבוע שלו בתחילתו ומניחו בשבוע שלו בלשכת הכלים. והיה מונח שם כל השבוע שלו. ובכלות השבוע חוזר וגונזו בחלונו בבית החליפות. ולכן יותר נראה לומר כמ"ש להוציא ההין מן החשבון. ע"כ.

נז. תפארת ישראל. שקלים ו' ד', וברע"ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה ב' ט"ו.

העורג^{נח}. ומשום 'אין עניות במקום עשירות' השקו בכוס העשוי מזהב^{נט}.

אף על פי שהוא מבקר מפערב, אף על פי שהקרבתו כבר נבדק ממום, כי צריך לבדוקו ארבע ימים קודם ההקרבה^{סא}, מכל מקום מבקרין אותו, בודקים אותו שוב ממום^{סב}, כי אולי בנתיים נהיה בו מום^{סג}, לאור האבוקות, ובודקים באור האבוקות כדי לבדוק היטב. כי אף על פי שכבר עלה השחר, אבל עדיין חושך, לכן לא יכלו עדיין לבדוקו היטב בלי אבוקות^{סד}.

משנה ה

מי שזכה בתמיד, מושכו והולך לבית המטבחים, ומי שזכו באברים הולכין אחריו. בית המטבחים היה לצפוננו של מזבח, ועליו שמנה עמודים ננסין, ורביעית של ארז על גביהן, ואנקליות של פרזל היו קבועין בהן, ושלשה סדרים היה לכל אחד ואחד, שבהן תולין. ומפשיטין על שלחנות של שיש שפין העמודים:

באר התמיד

נח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל. ביצה מ/.

נט. גמרא דף כ"ט. רמב"ם. רע"ב.

לשיטת רבא בגמרא זהו גוזמא שמשקים בכוס של זהב [אלא השקו בכוס של נחושת יפה כזהב (רע"ב)]. אבל בגמרא חולקים על רבא, שאין זה גוזמא, אלא אין עניות במקום עשירות, ולכן אפילו את קרבן התמיד משקים בכוס העשוי מזהב ממש.

ס. רע"ב.

סא. רמב"ם.

סב. תפארת ישראל.

סג. תפארת ישראל.

מִי שֶׁזָכָה בְּתָמִיד, מִי שֶׁזָכָה בְּפִים שֶׁהוּא יִשְׁחַט אֶת הַתָּמִיד^{סד}, מוֹשְׁכוֹ, מוֹשֵׁךְ אֶת הַקֶּרֶבֶן תָּמִיד, וְהוֹלֵךְ לְבֵית הַמִּטְבָּחִים, לְמִקוֹם הַטְּבָעוֹת שִׁישׁ שֵׁם^{סה}, וּמִי שֶׁזָכָה בְּאַבְרִים וְהַכְהֵנִים שֶׁזָכוּ בְּפִים שֶׁהֵם יַעֲלוּ אֶת הָאֲבָרִים, הוֹלְכִין אַחֲרָיו, כְּדֵי לֵאחֹזֵז אֶת הַתָּמִיד בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה^{סו}.

בֵּית הַמִּטְבָּחִים הָיָה לְצִפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, בְּצַד צִפּוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ, יֵשׁ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא 'בֵּית הַמִּטְבָּחִים'. וְאֵינוֹ בֵּית מִמַּשׁ עִם כְּתָלִים^{סז}.

וְעָלְיוֹ וּבֵאוֹתוֹ הַמְּקוֹם שֶׁנִּקְרָא 'בֵּית הַמִּטְבָּחִים'^{סח}, יֵשׁ שְׁמֹנֶה עֶמֶדִים נְנָסִין, שְׁמוֹנֶה עֶמֶדִים אֲבָן נְמוֹכִים^{סט} וְרַחְבִּים^ס, וְרַבִּיעִית שֶׁל אֶרֶז עַל גְּבִיָּהּ, וְעֲלֵיהֶם חֲתִיכוֹת מְרֻבְּעוֹת מֵעֵץ אֶרֶז^{עא}. וְאֲנָקְלִיּוֹת שֶׁל בְּרוֹזָל הָיוּ קְבוּעִין בָּהֶן, בְּרִיבּוּעֵי הָעֵץ קְבוּעִים וּיּוֹם מְבֻרָז^{עב}, דִּהְיִינוּ בְּרוֹזָל שְׂרָאשׁוֹ כְּפּוֹף^{עג}.

וּשְׁלֹשָׁה סְדָרִים הָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, יֵשׁ שְׁלֹשׁ שׁוֹרוֹת שֶׁל 'אוֹנְקְלִיּוֹת', אֶחָד יוֹתֵר גְּבוּהָ מֵהַשְּׁנַיִם. הַנְּמוּךְ כְּדֵי לְתַלּוֹת עֲלָיו

✧ באר התמיד ✧

סד. תפארת ישראל.

סה. תפארת ישראל.

סו. תפארת ישראל.

סז. תפארת ישראל. כל מקום המחזיק איזה דבר נקרא 'בית', כגון: בית הפרס, בית סאה, בית כור, וכדומה (תפארת ישראל).

סח. רר"ש במדות ג' ה'. תפארת ישראל.

סט. רבינו גרשום. רע"ב. תפארת ישראל. כתב התפארת ישראל שהם נמוכים כדי שיהיה נוח לתלות בו ולהפשיט.

ע. רא"ש. וכמו אדם ננס שהוא נמוך ורחב (רא"ש).

עא. רע"ב.

עב. רמב"ם.

עג. ראב"ד (תמיד ל:). כתב הרע"ב שהאונקליות הם כעין וויים.

כבש שהוא קטן, האמצעי כדי לתלות איל שהוא בינוני, והגבוה עבור פר שהוא גדול^ע.

ה'אונקליות', הם בשלשת הצדדים של המרובעים, אבל לא בצד מערב, כדי שלא יעמוד ואחוריו אל ההיכל^ע.

האונקליות הם באורך שלשה טפחים. שני טפחים שקועים בתוך העץ, וטפח אחד בולט לחוץ^ע.

באר התמיד

עד. רר"ש במדות ג' ה'. וכן פירש הרע"ב במדות ג' ה'.

עה. ראבי"ה. וכדעתו נקטו התוספות יום טוב במדות ג' ה', והתפארת ישראל.

ולכאורה שני פירושים אלו חולקים, דלהרע"ב שלש סדרים, הכוונה שלש אחד יותר גבוה מהשני. אולם להראבי"ה הכוונה שלש צדדים של העמוד.

אמנם אפשר לבאר שאין זה מחלוקת, והיו גם שניהם יחד, דהיינו שהיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני, והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד. וגם להרר"ש והרע"ב יבוא פירוש זה על נכון, כי גם לדעתם יש שורות של אונקליות, ולא רק אחד בודד [ברר"ש איתא כן במפורש, וכן משמע גם ברע"ב]. וכן כתוב במשנה 'סדרים' דהיינו שורות. ואם נאמר שהשורות של האונקליות הם אחד ליד השני באותו צד של העמוד, מה התועלת בזה, הלא הבהמה גדולה ואיך יוכלו להפשיט כמה יחד. על כן צריך לומר שהשורות הם בצדדי העמוד, דהיינו שיש בכל אחד מהצדדים אונקליות, ויחד הם נעשים שורה. וכך אפשר להפשיט כמה בהמות יחד בכל אחד מצדדי העמוד. וודאי שגם הרר"ש והרע"ב יסכימו שבצד מערב אין אונקליות, כי אסור לעמוד ואחוריו אל ההיכל.

ומצד שני, גם הראבי"ה לשיטתו יסכים שיש כמה אונקליות אחד יותר גבוה מהשני בכל אחד מהצדדים, דכן הוא הלשון סדרים שפירושו שורות במשנה.

ובדרך זה יתבאר שאין מחלוקת, והיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני. והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד.

ויתכן רק שחולקים מהו פירוש תיבת 'סדרים' במשנה, האם הכוונה על שורה מלמטה למעלה, או הכוונה על שורה מימין לשמאל.

ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

ובדרך זה אפשר לבאר גם כן את מחלוקת תנא קמא והיש אומרים בתחילת משנה זו, בענין שורות הטבעות.

עו. רא"ש, ועי"ש.

כתוב ביחזקאל (מ מג): והשפתים טפח אחד מוכנים בבית סביב סביב.

ברש"י: והשפתים טופח אחד. אונקליות של ברזל קבועין בעמודי ננסין שבבית המטבחים בצפון לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים הוא ששנינו בפסחים אונקליות של ברזל היו קבועין בעמודים ובכתלים שבהם תולין ומפשיטין וכן ת"י ועונקלין נפקין פשך חד.

שֶׁבֶּהֶן תּוֹלֵין, שלאחר השחיטה תולים את הבהמה על הווים שב'ננסין', וכך מפשיטים את העור ממנה.

כדי שלא תיגרר חלקה התחתון של הבהמה על הארץ, מניחים בשעת ההפשטה את חלקה התחתון ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין העמודים, על שולחנות של שיש, שנמצאים ליד העמודים הננסין^ע. ונקראים 'בין העמודים' משום שהם מכוונים כנגד בין העמודים^{עח}.

ואף על פי שהשולחנות הם במרחק מהננסין^{עט}, אין הבהמה נגררת על הארץ, מכיוון שהבהמות של הקרבנות הם גדולים מאוד^פ.

השולחנות הם משיש, ולא מזהב, משום שהשיש מקרר ומצנן את הבשר שלא יסריח^{פא}.

באר התמיד

במלבי"ם: והשפתים טפח אחד, פירוש אונקלאות של ברזל קבועים ויוצאים טפח מאחורי עמודים נמוכים לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים (כמ"ש בפ"ה דפסחים ובפ"ג דמדות), והם היו מוכנים בית סביב סביב, קבועים בעמודים שעמדו סביב השלחנות כי ביניהם היו שלחנות [כדתנן פ"ג דמדות שלחנות של שיש בין העמודים, שהשיש מקרר ושומר הבשר שלא יסריח]. עז. לשיטת תוספות (יומא ט"ז:) והראב"ד (תמיד ל:) השולחנות הם במרחק ארבע אמות מהננסים. לשיטת הרמב"ם כפי שנתבאר בכסף משנה (הלכות בית הבחירה ה יג-יד), השולחנות הם ליד הננסין. ע"ש.

לשיטת התפארת ישראל, גם לפי השיטה שהשולחנות רחוקים מהננסין ארבע אמות, היינו שלא בשעה שמשתמשים בהם, אבל כשרוצים להשתמש בהם לוקחים שולחן ומעמידים אותו בין העמודים ננסין.

יש אומרים שהיו שולחנות נוספים בין העמודים, הוץ מהשולחנות שנתבארו במשנה (מידות ה ב) שיש להם מקום מיוחד לעצמם.

עת. ראב"ד תמיד ל: ואולי הוא כמו 'בין עיניך' בתפילין, שהכוונה כנגד בין העינים.

עט. לשיטת תוספות, והראב"ד, ורש"י (יומא טז: יז.), ורא"ש (מידות ה ב).

פ. תוספות יומא ט"ז: וכתוב בתוספות בשם המדרש (בראשית רבה סה) שכשמרכיבים כבשי התמיד על הגמלים היו נגררים רגליהם בארץ.

פא. רמב"ם. רע"ב. ומקורו בתמיד ל"א:

על שולחנות אלו מדיחים את הקרביים גם כן^{פג}. אבל את הכרם מדיחים ב'לשכת המדיחים' שבדרום העזרה^{פד}, מכיוון שיש בה הרבה לכלוך^{פד}.

באר התמיד

פכ. רע"ב.

פג. תוי"ט מידות ה' ג'.

פד. תמיד לא:

עוד בענין השולחנות במשנה בתמיד (ד ב): נטל את הקרבים ונתנן למי שזכה בהם להדיחן. והכרם מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה. והקרבים מדיחין אותן שלשה פעמים במעוטה, על שולחנות של שיש שבין העמודים.

ובמשנה בשקלים (ו ד): שלשה עשר שולחנות היו במקדש, שמונה של שיש בבית המטבחים, שעליהן מדיחין את הקרבים. ושנים במערב הכבש, אחד של שיש ואחד של כסף על של שיש היו נותנים את האברים, על של כסף כלי שרת. ושנים באולם מבפנים על פתח הבית, אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו, ועל של זהב ביציאתו, שמעלין בקדש ולא מורדין. ואחד של זהב מבפנים, שעליו לחם הפנים תמיד.

אחד מהננסין פה

באר התמיד

פה. התמונה לדוגמא להמחשה בלבד.

בצד צפון של המזבח יש טבעות¹⁹.

הטבעות הם בצד צפון, כי שם הוא מקום שחיטת קרבנות קדשי קדשים, וכל קרבנות הציבור הם קדשי קדשים²⁰.

בתחילה, לפני שחיטת הקרבנות, כשרצו להפיל את הבהמה על הארץ כדי לשוחטה, היו מסרטים את הבהמה בין קרניה ונופל דם לתוך עיניה, וכך אינה מתחזקת לעמוד על רגליה. בא יוחנן כהן גדול, וביטל את זה מפני שזה נראה כמו מום²¹.

או, שהיו מכים את הבהמה במקלות כדי להפילה לארץ. בא יוחנן כהן גדול וביטל את זה, מפני שאולי נעשית הבהמה טריפה, כי יתכן שניקב קרום המוח כנגד מקום ההכאה²².
ובמקום זאת התקין יוחנן כהן גדול טבעות²³.

באר התמיד

פו. מדות ג' ה'.

פז. רמב"ם מדות ג' ה'.

התקינו את הטבעות דוקא במקום שכשר עבור קדשי קדשים, על אף שיכלו להתקין טבעות גם בדרום או בשאר צדדים ויהיה עבור קדשים קלים. ובנוסף למה שביאר הרמב"ם יתכן עוד לבאר שהטעם הוא כדי שלא יהיה טעות ולא ישחטו קדשי קדשים במקום שאינו ראוי להם. ועוד יתכן שאולי המקום של שחיטת הקרבנות הוא בעיקר בצפון, על אף שקדשים קלים כשר גם בכל מקום בעזרה, אבל עיקר המקום המיוחד לזה הוא בצד צפון, ועל כן עשו שם את הטבעות.

פח. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י.

פט. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. ואפשר להעיר שלכאורה מכיוון שיודעים באיזה מקום היכו את הבהמה, היו יכולים לעשות תקנה שצריך תמיד לבדוק את קרום המוח במקום ההכאה, כדי לדעת האם נעשית הבהמה טריפה. ותירץ המנחת יצחק (חלק ב סימן כז), שאין לעשות כן, מפני שאולי יקרה שישכח ולא יבדוק, ועוד תירץ, דאין לגרום נבילות וטריפות משום בל תשחית וכן משום תיקון הניצוצות או הגלגולים שבבהמה. ועל כן אפילו אם יבדוק וימצא טריפה ג"כ יעבור על איסור.

צ. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. יוחנן כהן גדול הזה הצדיק שתיקן את התקנות, הוא היה אחרי שמעון הצדיק (רמב"ם הלכות מעשר ט א). והוא אביו של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול הנזכר בתפילת על הניסים (מאירי פתיחה למסכת אבות. ערוך לנר ראש השנה יח).

צורת הטבעת היא כמו קשת, חצי עיגול, ראשה האחד מחובר לריצפה עם ציר, ומגביה את הטבעת ומכנים את צואר הבהמה לתוכה, וחוזר וכופף את הטבעת על צווארה, ומחבר את הראש השני של הקשת בריצפה. וזה כדי שלא תתנועע הבהמה בשעת השחיטה^א.

^ז יש עשרים וארבע טבעות. ומסודרים כך: שש שורות, ובכל שורה יש ארבע טבעות. ויש אומרים שעשרים וארבע הטבעות מסודרים בארבע שורות, שבכל שורה יש שש טבעות^ב.

באר התמיד

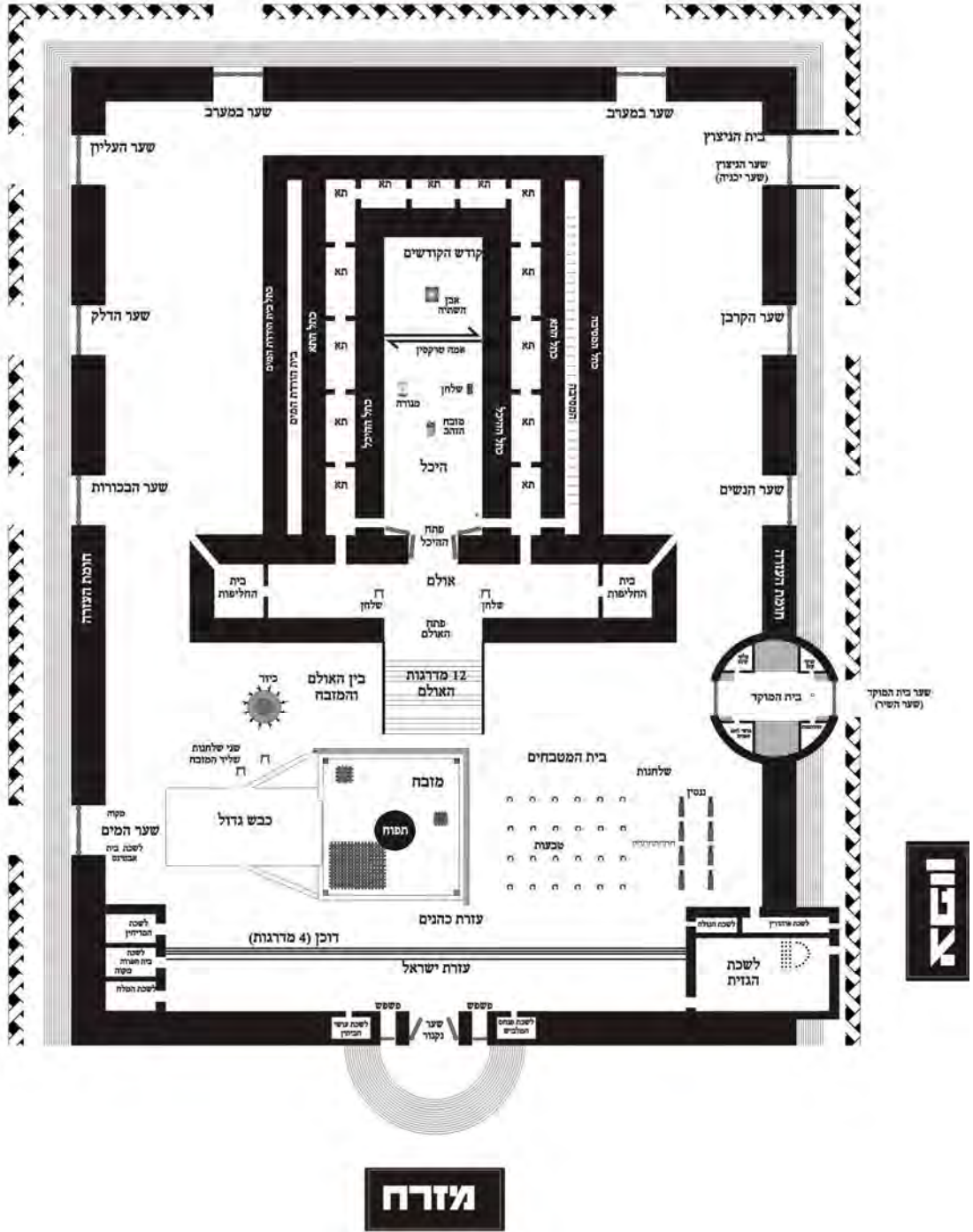
ואינו יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (כסף משנה הלכות מעשר ט א), שהוא היה שנים רבות אח"כ, בימי שמעון בן שמח ומרתא בת ביתוס בימי החורבן (עי' תוס' הרא"ש קידושין סו.).

צא. תפארת ישראל מדות ג' ה'. ועפ"י הרא"ש מדות ג' ה'.

צב. מדות ג' ה'.

מקום בית המטבחים בתוך העזרה

מערב

משנה ו

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין, וארבעה כלים בידם, הטני והפוז ושני מפתחות. הטני דומה לתרקב גדול של זהב, מחזיק קבין וחצי. והפוז דומה לקיתון גדול של זהב. ושני מפתחות, אחד יורד לאמת השחי ואחד פותח פיון:

מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והמנורה, שני הכהנים שזכו בפיס בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה, היו מקדימין, הם מקדימים לפני שישחטו את התמיד^{צג}.

וארבעה כלים בידם, והם אווזים ארבעה כלים בידם, שכאשר יפתחו את ההיכל יקיימו המצוה^{צד}.
ארבעת הכלים הם:

הטני, מלשון^{צה} ושמת בטנא, דומה לסל ופיו רחב^{צו}. כדי לשים בו את הדשן ממזבח הפנימי^{צי}.
והפוז, כדי לשים בו את הדשן מהמנורה^{צכ}.

באר התמיד

צג. בתפארת ישראל וו"ל: [היו מקדימין] רצה לומר קודם שישחטו אלו את התמיד, דשחיטה היה בשעת דישון מזבח הפנימי, ואף על גב דהטבת ה' נרות לא היה רק אחר זריקת הדם, אפילו הכי היה גם המטיב מקדים לילך לשם מדממהרים לזרוק הדם מיד אחר שחיטה כדי שלא יקרוש הדם ביני ביני, והרי צריך להיטיב מיד אחר זריקה דמצוה שבא לידו לא יחמצנה (מכילתא בא).
צד. לקוטי הלכות לחפץ חיים.

צה. דברים כ"ו ב'.

צו. רע"ב.

צז. להלן משנה ט'.

צח. להלן משנה ט'.

וּשְׁנֵי מִפְתָּחוֹת, כדי לפתוח את מנעולי הפשפש הצפוני [כפי שיבואר להלן].

^[יא] הַטָּנִי דוֹמָה לְתֵרֶקֶב גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, ה'טני' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'^{יב}. מִחְזִיק קַבִּין וְחָצִי, אבל ה'טני' מחזיק רק שני קבין וחצי, והוא רק דומה ל'תרקב'^{יג}. ה'טני' עשוי מזהב^{יד}.

וְהַכּוּז דוֹמָה לְקִיתוֹן גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, הכוז דומה לקיתון גדול של זהב^{טו}, פיו צר, ורחב מלמטה, ועגול^{טז}.

וּשְׁנֵי מִפְתָּחוֹת: מפתח אֶחָד יוֹרֵד לְאֵמַת הַשְּׁחִי, ומפתח אֶחָד פּוֹתַח בֵּינוֹ.

לדלת של הפשפש הצפוני [שיבואר להלן] יש שני מנעולים^{יז}, ופותחים אותם בשני מפתחות. מנעול אחד בצידו החיצוני של הדלת, כמו כל המנעולים. ומנעול אחד בצידו הפנימי של הדלת ואי אפשר לפותחו מבחוץ^{יח}.

🌀 באר התמיד 🌀

צט. רע"ב. תפארת ישראל.

ק. בתפארת ישראל וז"ל: דאף על גב שהיה כמות הכלי גדול כתרקב גדול שמחזיק ג' קבין, אפילו הכי לא היה מחזיק בתוכו רק קבין ומחצה, כדי שיהיה נראה שהוא מלא דוה דרך כבוד, וזה היה מדעשו דופנה עב, דכך היו רגילין במקדש לעשות כלים שדפנן עב (כיומא פ"ד מ"ד), ונראה לי הטעם כדי להראות שאין עניות במקום עשירות (מנחות פ"ה ב').

קא. רע"ב. תפארת ישראל.

קב. רע"ב.

קג. התפארת ישראל כתב: קרוג של זהב.

קד. רא"ש. ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קטן, כמו (שבת מה). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי שלא ישפך.

קה. רמב"ם. רע"ב.

קו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

אָהד יִנְרַד לְאַמַּת הַשְּׁחִי: כְּדֵי לִפְתּוֹחַ אֶת הַמְּנַעוּל הַפְּנִימִי, יֵשׁ חוֹר בְּכוֹתֵל לִיד הַדְּלֵת^{קז}, וּמִכְנִיס אֶת כָּל אַמַּת יָדוֹ עַד בֵּית הַשְּׁחִי לַתּוֹךְ הַחוֹר, עַד שֶׁהִיד מְגִיעָה לְצַד הַפְּנִימִי שֶׁל הַדְּלֵת, וְכֵךְ פּוֹתַח בְּמִפְתַּח אֶת הַמְּנַעוּל הַפְּנִימִי^{קח}.

אָהד פּוֹתַח פִּיּוֹן: אֶת הַמְּנַעוּל הַחִיצוֹנִי פּוֹתַח בְּמִפְתַּח יֵשֶׁר וּמֵהָר בְּלֵי טְרַחָה, כְּמוֹ כָּל מְנַעוּל רִגְלִי^{קט}.

בְּלִילָה דְלֵתוֹת הַהֵיכָל סְגוּרוֹת וְנַעוּלוֹת. וּלְפָנֵי שְׁחִיטַת הַתְּמִיד צָרִיךְ לִפְתּוֹחַ אֶת דְּלֵתוֹת הַהֵיכָל^ק. הַהֵיכָל נַעוּל מִבְּפָנִים, וְאִי אִפְשָׁר לִפְתּוֹחוֹ מִבְּחוּץ^{קי}.

כְּשֶׁבֵּא בְּבוֹקֵר לִפְתּוֹחַ אֶת דְּלֵתוֹת הַהֵיכָל, צָרִיךְ מִתְחִילָה לִפְתּוֹחַ אֶת שְׁנֵי מְנַעוּלֵי הַפֶּשֶׁשׁ הַצְּפוֹנִי, וְלִהְיוֹנֵם דְּרָכוֹ אֶל הַתֵּא הַצְּפוֹנִי הַרְּאִשׁוֹן, וּמֵהֵתֵא הַזֶּה יֵשׁ פֶּתַח אֶל הַהֵיכָל, וְנִכְנָס אֶל תּוֹךְ הַהֵיכָל עֲצֻמוֹ, וּפּוֹתַח מִבְּפָנִים אֶת דְּלֵתוֹת הַהֵיכָל^{קיב}.

באר התמיד

קז. לכאורה יוקשה שהרי בית המקדש נבנה מאבנים שלימות ואסור לפגום באבנים, ואם כן איך עשו את החור הזה בכותל. ויש לומר שהרי בנו באופן של שלש שורות אבנים, ושורה אחת עץ, וכן הלאה שלש שורות אבנים ושורה אחת של עץ וכך לכל גובה הכתלים. ובוזא אפשר לתרץ שעשו את החור הזה בחלק מהכותל שהוא מעץ.

עוד יתכן לומר שהיה החור בדלת עצמו, ובוזא לא יוקשה כלל, וכעת לא מצאתי מאן דאמר שהחור בדלת עצמו.

קח. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קט. רע"ב.

קי. להלן משנה ז'. וראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרבן שלמים למדין בגמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרבן שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחיטתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

קיא. רמב"ם.

קיב. רע"ב. תפארת ישראל.

משנה ז

בא לו לפשפש הצפוני. ושני פשפשין היו לו לשער הגדול, אחד בצפון ואחד בדרום. שפדרום לא נכנס בו אדם מעולם, ועליו הוא מפרש על ידי יחזקאל^{ק"ג}, ויאמר אלי יי, השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יי אלהי ישראל בא בו והיה סגור. נטל את המפתח ופתח את הפשפש, נכנס לתא, ומן התא אל החיכל, עד שהוא מגיע לשער הגדול. הגיע לשער הגדול, העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו. לא היה שוחט השוחט, עד ששומע קול שער הגדול שנפתח:

סביב החיכל יש שלשים ושמונה חדרים הנקראים 'תאים'. חמישה עשר תאים בצד צפון, חמישה עשר תאים בצד דרום, ושמונה תאים בצד מערב. בשלשה קומות. בסך הכל יש שלשים ושמונה חדרים הנקראים 'תאים'^{ק"ד}.

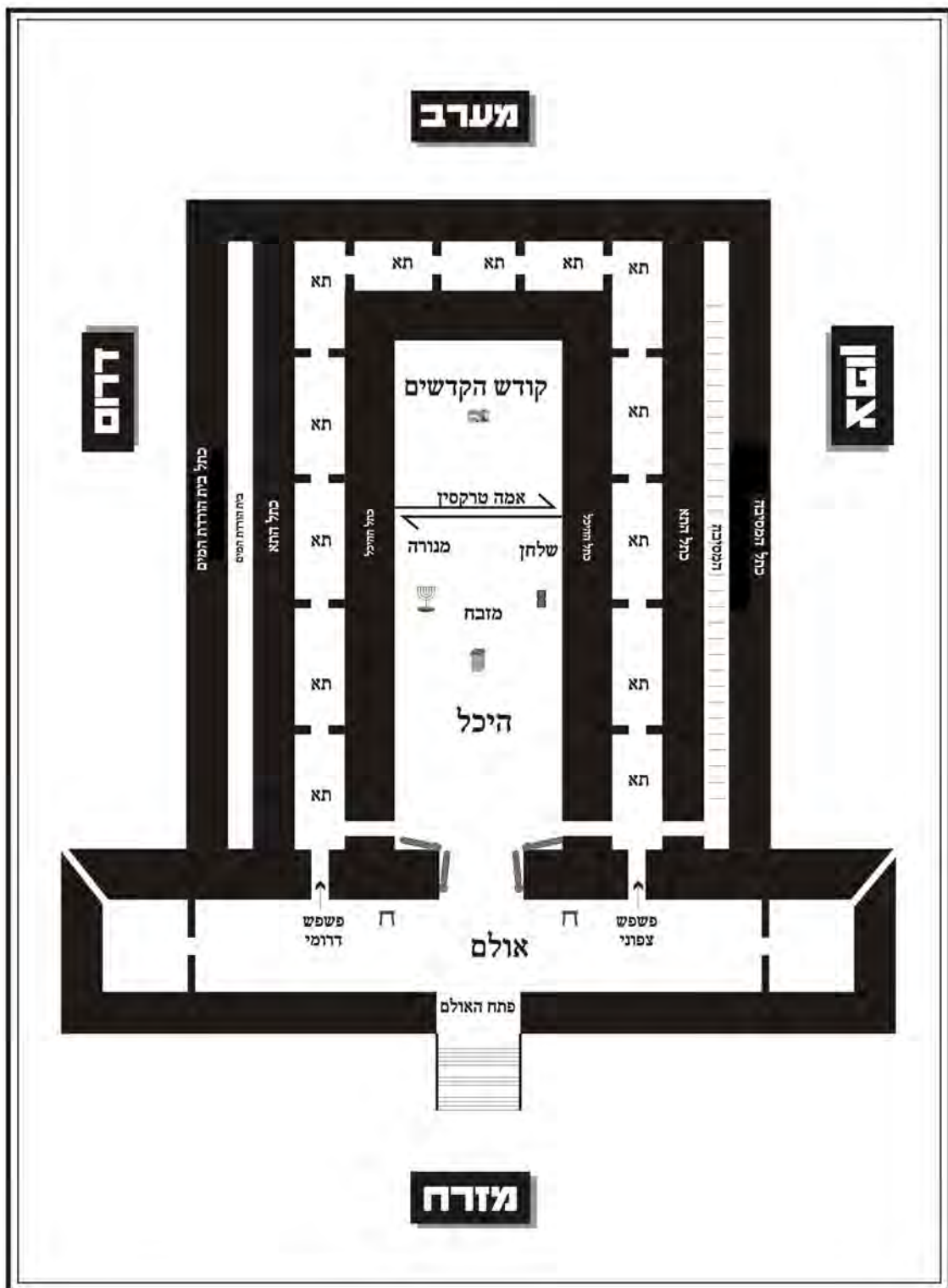
[יב] כזה^{ק"ט}:

באר התמיד

קיג. יחזקאל מ"ד ב'.

קיד. מסכת מדות ד' ג'.

קטו. הציור דלהלן הוא לפי שיטת רש"י וסייעתו [את הציור לפי שיטת הרמב"ם וסייעתו ראה באוצר התמיד].

בָּא לוֹ לְפָשֶׁשׁ הַצְּפוּנִי, זה שהמפתחות בידו בא אל הפתח הקטן שבצד צפון משער ההיכלקט"ז.

וּשְׁנֵי פְּשָׁשִׁין הָיוּ לוֹ לְשַׁעַר הַגָּדוֹל, שני פתחים קטנים יש ליד שער ההיכל, רחוקים קצת מהשערק"י. אֶחָד בַּצְּפוֹן וְאֶחָד בַּדְּרוֹם. אחד בצד ימין של שער ההיכל ואחד בצד שמאל של שער ההיכלק"י.

שַׁעַר הַגָּדוֹל: שער ההיכל נקרא 'שער הגדול'. ולא מפני גדלו, שהרי שער האולם יותר גדול ממנו, אלא כדי לחלוק כבוד להיכלק"ט. וכן שער ההיכל נקרא 'שער הגדול' מפני גודל קדושתו, שהוא קדוש יותר מכל שאר שערי בית המקדשק"י.

שְׁפָדְרוֹם לֹא נִכְנַס בּוֹ אָדָם מֵעוֹלָם, בפתח הקטן שבצד דרום לא נכנס בו אדם מעולם, וְעָלְיוֹ הוּא מְפָרֵשׁ עַל יְדֵי יַחֲזַקְאֵל, ועל שער זה כתוב בנבואת יחזקאלק"א: 'וַיֹּאמֶר אֵלַי יְיָ, הַשַּׁעַר הַזֶּה סְגוּר יִהְיֶה לֹא יִפְתָּח, וְאִישׁ לֹא יָבֹא בּוֹ, כִּי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ, וְהָיָה סְגוּר'.

באר התמיד

קט"ז. ראב"ד. היה זה לפי ציווי 'בן גבר' שהוא הממונה על נעילת שערים (תפארת ישראל). ככתוב בשקלים (ה א): בֶּן גֶּבֶר עַל נְעִילַת שְׁעָרִים. וברע"ב: לנעול השערים בערב ולפתחן בבוקר. ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז א): זה שעל נעילת שערים (הוא הנקרא בן גבר (דרך חכמה)), על פיו נועלין ועל פיו פותחין.

ק"ז. רע"ב.

ק"ח. רע"ב.

ק"ט. הנוכת הבית לרבי משה חפ"ן. וכמו שאיתא בדברי חז"ל (פסיקתא זמרתא בראשית ב יב, ועיין שבעות מז): על נהר פרת שנקרא הנהר הגדול כמו שנאמר (בראשית טו יח, דברים א ז) 'הַנְּהַר הַגָּדוֹל נְהַר פָּרַת', שמפני כבוד ארץ ישראל נקרא בשם גדול (תנוכת הבית לרבי משה חפ"ן).

קכ. תפארת ישראל מדות ד' ב'. ואף על פי שפתח קודש הקדשים יותר קדוש ממנו, מכל מקום לא היה שם שער אלא רק שני פרוכות (תפארת ישראל מדות ד ב').

קכא. יחזקאל מ"ד ב'.

ואף על פי שהוא סגור יכול השי"ת להיכנס בו, והשי"ת אינו צריך שער כדי להיכנס, ועל כן נשאר סגור^{קכב}.

שני הפתחים הקטנים הנקראים 'פשפשים', שבשני צידי השער הגדול, לא נכנסים בהם אל ההיכל עצמו, כי אם אל התא הראשון שבכל צד^{קכג}.

הפשפש הדרומי לא נכנס בו אדם מעולם, ורק דרך הפשפש הצפוני נכנסים אל התא הראשון שבצד צפון^{קכד}.

לפשפש הצפוני, יש שני מנעולים, ופותחים אותם בשני מפתחות^{קכה}.

בלילה דלתות ההיכל סגורות ונעולות. ולפני שחיטת התמיד צריך לפתוח את דלתות ההיכל^{קכז}. ההיכל נעול מבפנים, ואי אפשר לפתחו מבחוץ^{קכז}.

כשבא בבוקר לפתוח את דלתות ההיכל, צריך מתחילה לפתוח את שני מנעולי הפשפש הצפוני, ולהיכנס דרכו אל התא הצפוני הראשון, ומהתא הזה יש פתח אל ההיכל, ונכנס אל תוך ההיכל עצמו, ופותח מבפנים את דלתות ההיכל^{קכח}.

באר התמיד

קכב. תפארת ישראל. במהרש"א (מדות ד ב) וז"ל: ונ"ל שעל מקדש שני נאמר שאמר שיהיה סגור ולא יבא בו איש כי השער זה קדוש שה' אלהי ישראל בא בו במקדש שני גם אם יהיה סגור יהיה ביאת השכינה דרך שם, וק"ל.

קכג. תפארת ישראל.

קכד. עפ"י תפארת ישראל.

קכה. בכתוב לעיל משנה ו'.

קכו. ראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרבת שלמים למדין בגמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרבן שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחיטתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

קכז. רמב"ם.

קכח. רע"ב. תפארת ישראל.

וזה יבואר במשנה: בבוקר כשהולך לפתוח את שערי ההיכל, נטל את המפתח לקח את המפתח ופתח את הפשפש הצפוני, נכנס דרך הפשפש לתא הצפוני הראשון, ומן התא יש פתח להיכל, ונכנס בו אל ההיכל, עד שהוא מגיע לשער הגדול מבפנים קכט.

שערי ההיכל נעולים מבפנים על ידי בריחים ומנעולים, וכשהגיע לשער הגדול מבפנים, העביר את הנגר, מעביר את הבריח, ואת הפותחות, ואת המנעולים, ופתחו, ופותח את שער ההיכל הגדול מבפנים קל.

[יג] כזה קלא:

✧ באר התמיד ✧

קכט. רע"ב. תפארת ישראל.

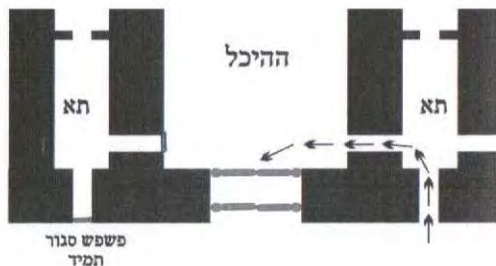
במשנה לעיל (משנה ו) כתוב שיש שני מפתחות.

לשיטת התפארת ישראל הפשפש הצפוני נעול רק על ידי מנעול פנימי אחד והנקרא במשנה 'יורד לאמת השחית', והמנעול השני שהוא מנעול רגיל והנקרא 'פותח כיון' נמצא בדלת שבין התא להיכל (תפארת ישראל). ובזה יתורץ לשון המשנה שכתוב 'נטל את המפתח' משמע מפתח אחד. שאכן לפשפש זה יש רק מנעול ומפתח אחד, והמפתח השני מיועדת לדלת הבאה ולא לכאן. אמנם לשיטת הרמב"ם והרע"ב ששני המנעולים ושני המפתחות עבורם הם בפשפש עצמו, יוקשה מלשון המשנה 'נטל את המפתח' משמע מפתח אחד. ולכאורה אפשר לתרץ שבלשון 'מפתח' נכללים שני המפתחות, וזה כעין שיגרא דלישנא.

קל. רע"ב. תפארת ישראל. המנעולים של דלתות ההיכל, הם מנעולים בלי מפתח (רא"ש).

קלא. הציור דלהלן הוא לפי שיטת רש"י וסייעתו [את הציור לפי שיטת הרמב"ם וסייעתו ראה באוצר התמיד].

❖ פתיחת שערי ההיכל ❖

נָגַר: בריח שעושים מאחורי הדלת, ומבריח מקצה אחד לקצה השני קלב.

פּוֹתְחוֹת: מנעולים קלג בלי מפתח קלד.

[יד] **לֹא הָיָה שׁוֹחֵט הַשׁוֹחֵט,** השוחט שצריך לשחוט את קרבן התמיד, לא היה שוחט, עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, עד ששומע את הקול שנפתח שער ההיכל, ורק אז היה שוחט קלה.

❖ באר התמיד ❖

קלב. שיטה לרבינו שמואל ב"ר יצחק. פירוש ראשון ברע"ב. התפארת ישראל תרגם: ריענעל.

קלג. עפ"י רא"ש. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל. התפארת ישראל תרגם: שלאסס.

קלד. עפ"י רא"ש.

קלה. ראה בתוספות יום טוב ובתפארת ישראל שבקרבן שלמים למדין בנמרא (עירובין ב. ועוד) 'אל פתח אהל מועד' עד שתהא פתוח. ומקרבן שלמים למדין לכל הקרבנות, שבשעת שחיטתן צריך להיות פתח ההיכל פתוח.

משנה ח

מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל שְׁעַר הַגְּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַמַּגְרָפָה. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַעֵץ שֶׁעָשָׂה בֶן קָטִין מוֹכְנֵי לְפִיּוֹר. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל גְּבִינֵי פָרוֹז. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַחֲלִיל. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַצִּלְצָל. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַשִּׁיר. מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵים קוֹל הַשׁוֹפָר. וַיֵּשׂ אֲמָרִים, אַף קוֹל שֶׁל פֶּהן גְּדוֹל בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. מִירֵיחוֹ הָיָה מְרִיחִים רֵיחַ פְּטוּם הַקְּטָרֶת. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הֲגֵלָאִי, עֲזִים הָיָה לְבֵית אַבָּא בְּהַר מִכְוָר, וְהָיוּ מִתְעַטְשׂוֹת מִרֵיחַ פְּטוּם הַקְּטָרֶת:

מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל שְׁעַר הַגְּדוֹל שֶׁנִּפְתָּח. יֵרִיחוֹ רַחוּק מִירוּשָׁלַיִם עֶשֶׂר פֶּרָסָאוֹת. וְשׁוֹמְעִים עַד יֵרִיחוֹ אֶת קוֹל שְׁעַר הַהֵיכָל שֶׁנִּפְתַּח קָלִי.

מִירֵיחוֹ הָיָה שׁוֹמְעֵין קוֹל הַמַּגְרָפָה. מִירֵיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל כְּלֵי הַשִּׁיר הַנִּקְרָא מַגְרִיפַּה קָלִי.

[טו] כְּלֵי הַשִּׁיר הַנִּקְרָא מַגְרִיפַּת, הִיא אֲמָה, וְגִבּוּה אֲמָה, וַיְדִית יוֹצֵא מִמֶּנָּה. יֵשׁ בַּמַּגְרִיפָה עֶשְׂרֵה נִקְבִים, וּבְכָל נִקְבַיִם יֵשׁ קִנָּה,

באר התמיד

קלו. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל. ראה יומא ל"ט:

קלו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ובכל קנה יש עשרה נקבים. מכל נקב יוצא מין זמר, נמצא שמכל המגריפה יוצא מאה מיני זמר^{קלח}.

ויש אומרים שבכל קנה יש מאה נקבים, נמצא שמכל המגריפה יוצא אלף מיני זמר^{קלט}.

באר התמיד

קלח. ערכין י"א. וברשי"י.

קלט. ערכין י"א. וברשי"י.

יש כאן מקום שאלה איך פעולת כלי השיר הזה הנקרא 'מגריפה', ואיך מנגנים בו. דהרי אם הוא כמו חליל, הרי צריך לסתום באצבעות חלק גדול מהנקבים בשעת הניגון, כדי שיצא הניגון טוב. וכמו שכתוב לגבי החליל, שהוא מכה לפני המזבח, כי מכים עליו באצבעות בשעה שמנגנים (רע"ב ערכין ב ג). ואיך אפשר להקיש על כל כך הרבה נקבים שבמגריפה בבת אחת.

ביאר אאמ"ר שליט"א, שיתכן שהקנים שבתוך המגריפה, אינם מחוברים וקבועים, אלא שהם יוצאים ונכנסים במקומם. דהיינו, שהקנים האלו שהם כמו חלילים, נמצאים רוב הזמן שקועים בתוך חלל המגריפה, שהיא אמה וגובה אמה, ובעת שמנגנים מוצאים כל קנה בזמנו לפי הניגון, ולעיתים מוציאים ומגלים רק נקב אחד, ולפעמים יותר, ולפעמים הכל, ולפי כמות הנקבים שמוציאים, כך משתנה הקול, והתנועה היוצא ממנו.

כ"ק מרן אדמו"ר מראחמסטריווקא שליט"א אמר לי, לשאול בזה את להבחל"ח הגאון הגדול רבי אברהם גניחובסקי זצוק"ל.

ושאלתיו, והסכים שיתכן הביאור הנ"ל, והוסיף עוד ביאור. ואמר שיתכן שיש על כל נקב מכסה קטן, ואופן הניגון הוא על ידי שלוחצים עם האצבע בצידו של המכסה, ועל ידי כן מתגלה הנקב ויוצא ממנו קול (כמו שיש במיני הצוצרות). ע"כ.

ובענין מהיכן מגיע האוויר לתוך המגריפה. יתכן שמה שכתוב בנמרא 'וקתא יוצאה הימנה' שהוא הידית, הכוונה שידיית זו היא כעין נאד מלא אויר, ומנחים אותו תחת הזרוע, ולוחצים עליו על ידי הזרוע, והאוויר יוצא משם אל חלל המגריפה, ואח"כ יוצא האוויר דרך הנקבים. שכל נקב הוא באופן שונה, ומוציא מין קול שונה, ונעשה מזה ניגון יפה ונשגב מאוד הנשמע עד יריחו. כראוי לבית אלקינו.

נאד כזה, יש בכלי שיר המוזכר במסכת כלים (כ ב) הנקרא 'תְּמֵת חֲלִילִין'. וביאר התפארת ישראל מהו הכלי הזה וז"ל: זאקפייפע [שק חלילים], והוא עשוי כעין מפוח שמהוברין בו כמה חלילים, יש שנקביהן צרים ועי"ז קולן דק, ויש שנקביהן רחבים, ועי"ז קולן עב וגם, וכשדוחקין על המפוח במקומות ידועות, אז מנגן מאליו ע"י הרוח היוצא מהמפוח דרך החלילים. וכבר יש אצלינו כלי קטן דומה לזה, לשחוק הקטנים ונקרא 'האמניקא' בל"א. ע"כ. וכתב התוספות יום טוב שבאר"ן רוסיא זה נמצא הרבה. בזמנינו נמצא הכלי הזה הרבה במדינת סקאטלאנד.

כעת מצאתי בספר שלמי הגיבורים שהקשה כמה קושיות, ואח"כ ביאר בענין צורת המגריפה [ראה באוצר התמיד]. בכללות ביאר השלמי הגיבורים שיתכן שהמגריפה היא תיבה סתומה, ובתוכה מבפנים עשר קנים, ובכל קנה עשרה נקבים. ויש מפוחים שעל ידם נכנס רוח לתיבה. וסגור באופן שיצא הרוח רק דרך הקנים. וראשי הקנים סמוכים מבפנים לעשר הנקבים

בבית המקדש יש שלשה כלים הנקראים בשם 'מגריפה'^{קמ}.

א. כלי שיר הנקרא בשם 'מגריפה'^{קמא}. את קול כלי השיר הזה שומעים עד יריחו^{קמב}.

ב. מגריפה שגורפים בה את הדשן מהמזבח^{קמג}.

ג. כלי שלישי הנקרא 'מגריפה', והוא בצורת מגריפה. את הכלי הזה זורקים על הרצפה בין האולם והמזבח בכל בוקר כדי להשמיע קול גדול. וקול זה הוא לסימן שלשה דברים. כהן ששומע את קול המגריפה יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא^{קמד}. לוי ששומע את קול המגריפה יודע שאחיו הלויים נכנסים לומר שיר, והוא רץ ובא^{קמה}. וראש המעמד מעמיד את המצורעים בשער המזרח כדי שיהיו מוכנים להזות עליהם דם האשם^{קמו}.

באר התמיד

שבתיה. ולכל נקב יש כיסוי קמץ. ויש מאה קלידים וכמו שיש בפסנתר הנקרא פיאניו, וכל אחד מהקלידים מחובר מבפנים, ע"י ברזל קצת ארוך, למכסה אחד שיש על אחד מהנקבים. ועל ידי ההקשה על הקלידים נפתחים ונסגרים הנקבים, ומשמיעים קול וכמו שיש בפסנתר הנקרא פיאניו, אלא ששם הקלידים מחוברים מבפנים לפמישים קמנים המקישים על מיתרים, אך כאן הם מקישים על נקבים. והקנים משונים זה מזה, בעובי ובאורך, וכן הנקבים שונים זה מזה בגדלם ובמקומם בקנה אם רחוק אם קרוב. ובזה עולה שכל נקב משמיע קול שונה מחבירו, עד שעולה למאה קולות. ולפי דרך זה, אפשר לבאר שיהיה כך גם לפי השיטה שיש אלף נקבים, שיהיה גם כן כנ"ל, אלף קלידים, ויצאו מהמגריפה אלף קולות.

קמ. תוספות יום טוב תמיד ה' ו'. ובעי"ז בתוס' ערכין י:

קמא. ערכין י"א.

קמב. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קמג. תמיד ב' א'.

קמד. תמיד ה' ו'.

קמה. תמיד ה' ו'.

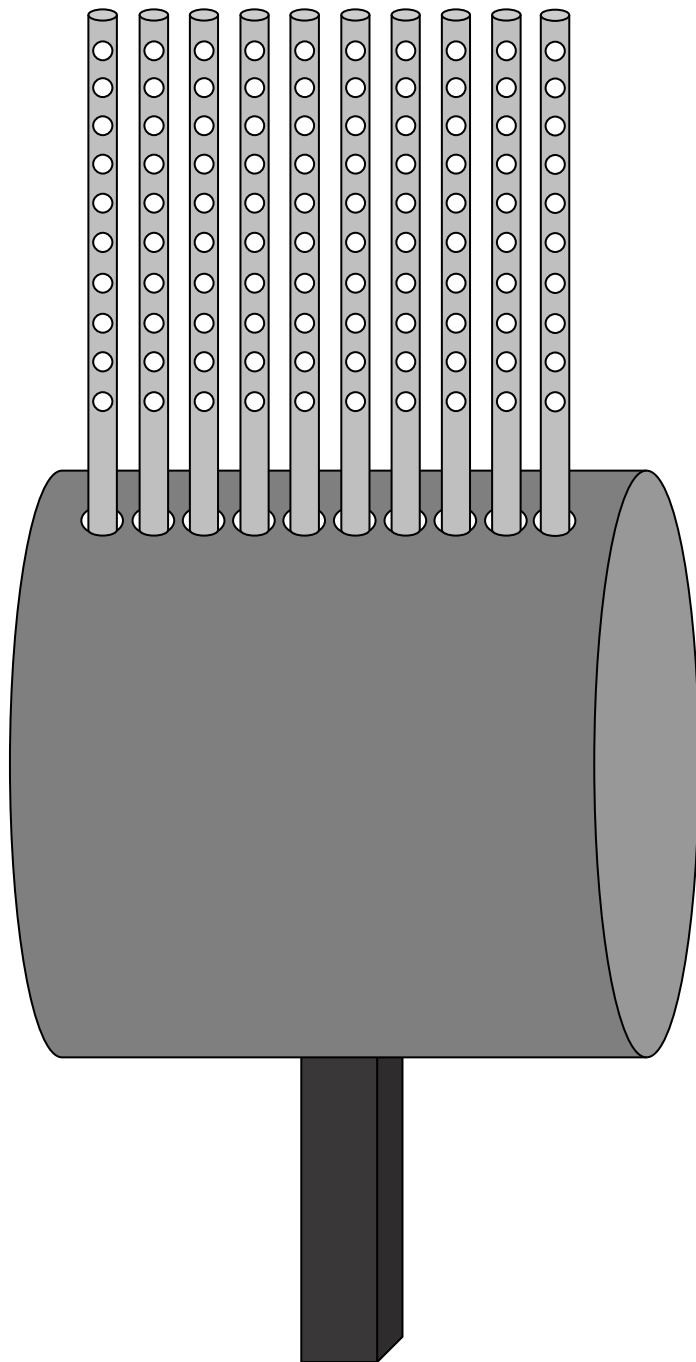
קמו. רמב"ם תמיד ה' ו'.

להלן ציור כלי השיר הנקרא 'מגריפה' קמז:

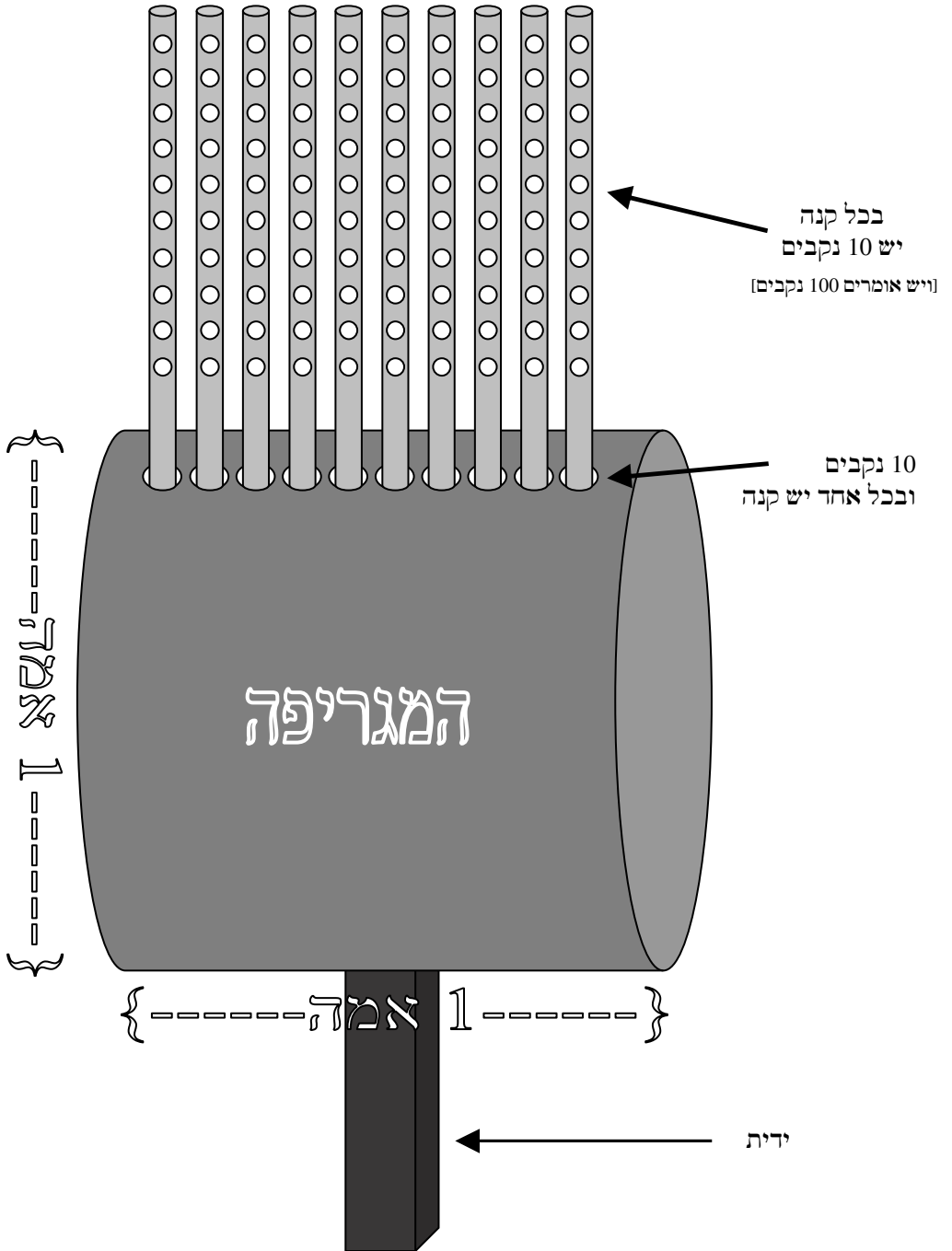
באר התמיד

קמז. ציור המגריפה להלן, הוא להמחשה בלבד. ואיננו יודעים את הצורה ממש. ורק ניסינו להמחיש את הכתוב בגמרא בערכין ולא ציירנו את הביאורים שכתבנו בזה, אלא רק להבנת פשט הגמרא. ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכה לראות את המגריפה על מכונה ואת כל הכלים בבית המקדש במהרה בימינו אמן.

כלי שיר הנקרא מגריפה

✧ המגריפה - עם המדות ✧

מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לפיור. מיריחו שומעים את קול הגלגל מעץ הנקרא 'מוכני', שמעלה בגלגל את הכיור מהבור, בכל בוקר.

מוכני: כל מים שנמצאים בכלי שרת בלילה, המים נפסלים. באמצע ימי בית המקדש השני, היה כהן גדול ששמו 'בן קטין', והוא עשה 'מוכני' עבור הכיור, שהוא גלגל מעץ, שעל ידו משקעים את הכיור בכל לילה לבור מים הנקרא 'בור הגדול' קמ"ח, שנמצא שם ליד מקום הכיור קמ"ט. ובזה המים מחוברים לקרקע ואינם נפסלים בלינה ק"י.

באר התמיד

קמח. רבינו אליעזר בר נתן הראב"ן בסימן כ"ה. רבינו יהונתן עירובין ל"ה. תוספות יום טוב עירובין י"ד.

קמט. תוספות יום טוב בסימני הציור. וכן משמע בתפארת ישראל בסימני הציור.

קנ. יומא ל"ו. וברש"י. זבחים כ'. וברש"י. המפרש. תפארת ישראל.

אך לשיטת הרמב"ם ה'מוכני' הוא כלי שנמצא מעל הכיור ואו שהוא כלי ענול כגלגל סביבות הכיור (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ד יח), והכלי הזה הוא חול ואינו כלי שרת, ובו נמצאים המים. ומפני שהכלי הזה אינו קדוש, המים שנמצאים בו אינם נפסלים בלינה. וכשרוצה כהן לקדש ידיו ורגליו מן הכיור, הוא פותח את הפתח שבין הכלי שמעל הכיור הנקרא 'מוכני' אל הכיור עצמו, ונכנס מים לכיור כפי הצורך ראשון ראשון, ואז הוא מקדש ידיו ורגליו מהכיור במים שנכנסו לשם (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח).

ולפי מה שכתב הרמב"ם (הלכות ביאת המקדש ה יג) וז"ל: כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים. ע"כ. צריך לומר שבכל פעם מכניסים לכיור מים כדי שיעור שיהיה שם מים עבור ד' כהנים. ואז מקדשים. אבל אין מכניסים יותר מזה, כדי שלא יפסל בלינה.

והנה שיטת הרמב"ם זו נתבארה בג' מקומות (פירוש המשניות להרמב"ם תמיד א ד. פירוש המשניות להרמב"ם יומא ג יא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יח). אבל במקום אחד (הלכות ביאת המקדש ה יד) כתב הרמב"ם כפי שיטת רש"י, שכדי שלא יפסלו המים בלינה משקעין את הכיור בתוך מי מקוה או מעין, ובבוקר מעלים אותו. ולכאורה יוקשה מהי שיטת הרמב"ם.

ומתריץ בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ד יח) ששיטת הרמב"ם היא ששניהם נכונים, ואם לא השתמשו במוכני למעלה צריך להשתמש במוכני למטה. ועי"ש.

כשמעלים את הכיור מהבור על ידי המוכני, שומעים את קול המוכני עד יריחו.

❖ הכיור וכנו, והמוכני ❖

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעֵין קוֹל גְּבִינֵי פְרוֹז. בכל יום סמוך לעלות השחר, כהן־קָנָה הנקרא גְּבִינֵי כְרוּזִיִּים מכריז לפני שער בית המוקד הסגור־קָנָה 'עמדו כהנים לעבודתכם, ולוים לדוכנכם, וישראל למעמדכם'־קָנָה. ושומעים את קולו עד יריחו.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעֵין קוֹל הַחֲלִיל. מיריחו שומעים את קול החליל־קָנָה, שמנגנים בו בבית המקדש־קָנָה.

החליל נקרא גם בשם 'אבוב'־קָנָה. החליל עשוי מקנה קלוף ודק־קָנָה.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעֵין קוֹל הַצִּלְצָל. מיריחו שומעים את קול הצלצל־קָנָה, שמנגנים בו בבית המקדש.

הצלצל הוא כמו שתי חתיכות רחבות מנחושת־קָס ומכים זו בזו־קָסא.

❧ באר התמיד ❧

קנא. רע"ב.

קנב. פירש רש"י: גביני המכריז (יומא ב:).

קנג. תפארת ישראל.

קנד. רמב"ם.

קנה. החליל, תרגם התפארת ישראל: פלעטהע.

קנו. בשיר הלויים שבכל ימות השנה, עולה שיש סדר מיוחד לכלי השיר, לכל זמן וזמן, באיזה כלי שיר, וכמות הכלים מכל מין. כמבואר בערכין (י-יג:).

אבל בשמחת בית השואבה, מזמרין בכל כלי שיר. כמבואר בתוספתא (סוכה ד ז), ויש כלי שיר רבים מאוד בלא מספר, כמבואר במשנה (סוכה ה ד). וכן כתב הרמב"ם (הלכות לולב ה יג) וז"ל: החליל מכה ומנגנין בכינור ובנבלים ובמצלותים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו. ע"כ. מזה גם כן משמע שמלבד הכלים שהוזכרו, גם כן מנגנים שם בכלי שיר רבים מאוד נוספים.

קנו. ערכין י:

קנה. ערכין י: וברש"י. בבית המקדש השני היה חליל שנסאר מימות משה רבינו (ערכין י:).

קנט. על הצלצל ממונה בן ארוזה, ככתוב במסכת שקלים (ה א): בן אַרְזָה על הצִלְצָל. וברע"ב: צלצל. כלי שיר שיש לו קול גדול, לשון תצילנה אוניו, צימבל"ו בלע"ז. וכשהיו שומעין קולו היו הלויים מתחילין בשיר.

להלן (תמיד ז א): וְהָקִישׁ בֶּן אַרְזָה בְּצִלְצָל. בתפארת ישראל: הרבה מיני שיר היו שם, אבל עם הצלצל התחילו.

ריב

חיי

מסכת תמיד

תמיד

צלצל

באר התמיד

קס. בבית המקדש השני היה צלצל נחושת שנשארו מימות משה רבינו (ערכין י:).
קסא. רע"ב ערכין פ"ב מ"ה.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעֵינִי קוֹל הַשִּׁיר. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַשִּׁיר
בַּהֲקִסָּה^{קסב}, שִׁמְשׁוֹרְרִים הַלּוּיִם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

מִירִיחוֹ הָיוּ שׁוֹמְעִים קוֹל הַשׁוֹפָר. מִירִיחוֹ שׁוֹמְעִים אֶת קוֹל הַשׁוֹפָר,
שֶׁתּוֹקְעִים בְּכָל יוֹם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ^{קסג}.

[טז] וַיֵּשׂ אֹמְרִים, אַף קוֹל שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל בְּשַׁעַה שֶׁהוּא מְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. שֶׁגַם אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן גָּדוֹל כְּשֶׁמְזַכֵּר אֶת הַשֵּׁם
הַמְּפֹרָשׁ בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים, שׁוֹמְעִים עַד יְרִיחוֹ^{קסד}.

מִירִיחוֹ הָיוּ מְרִיחִים רִיחַ פְּטוֹם הַקְּטָנֶת. מִירִיחוֹ מְרִיחִים אֶת רִיחַ
הַקְּטוֹרֶת^{קסה}.

באר התמיד

קסב. תפארת ישראל.

ברמב"ם (הלכות בלי המקדש ג א): ואין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן, ומוסיפין עד לעולם. ואין אומרים שירה אלא בפה בלא כלי, שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר. מהן לויים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה. שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס. ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר.

קסג. רמב"ם. תפארת ישראל.

במסכת סוכה (ה ה): אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות במקדש, שלש לפתיחת שערים, ותשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבין. ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע. ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש, שלש להבטיל העם ממלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל. ערב שבת שבתוף ההגן היו שם ארבעים ושמונה, שלש לפתיחת שערים, שלש לשער העליון, ושלש לשער התחתון, ושלש למלוי המים, ושלש על גבי מזבח, תשע לתמיד של שחר, ותשע לתמיד של בין הערבין, ותשע למוספין, שלש להבטיל את העם מן המלאכה, ושלש להבדיל בין קדש לחל.

קסד. תפארת ישראל.

בגמרא (יומא לט): תנו רבנן עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם בו ביום, ג' בוידוי ראשון, ושלושה בוידוי שני, ושלושה בשעיר המשתלח, ואחד בגורלות. וכבר אמר השם ונשמע קולו ביריחו.

ברש"י: שלשה בוידוי ראשון. של פר, אנא השם חמאתי, אנא השם כפר, לפני ה' תמהרו. ואחד בגורלות. לה' חמאת.

קסה. בגמרא (יומא לט): עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, נשים שביריחו אינן צריכות להתבשם מריח קטורת, כלה שבירושלים אינה צריכה להתקטם מריח קטורת.

[יג] אמר רבי אליעזר בן דגלאי, עזים היו לבית אבא, בַּהַר מְכוֹר, שם מקום שנקרא כדקס"ו, והוא רחוק מירושלים קס"ו, והיו מתעטשות מריח פטום הקמרת קס"ח.

משנה ט

מִי שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן מְזֻבַּח הַפְּנִימִי, נִכְנָס וְנִטַּל הַטְּנִי וְהִנִּיחוֹ לְפָנָיו, וְהָיָה חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ, וּבִאֲחֻרּוֹנָהּ פָּבַד אֶת הַשָּׂאֵר לְתוֹכוֹ וְהִנִּיחוֹ וַיֵּצֵא. מִי שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוֹרָה, נִכְנָס וּמָצָא שְׁנֵי גֵרֹת מְזֻרְחִים דּוֹלְקִים, מְדַשֵּׁן אֶת הַשָּׂאֵר וּמְנִיחַ אֶת אֵלוֹ דּוֹלְקִין בְּמִקְוָמוֹ. מְצָאן שְׁכָבוּ, מְדַשֵּׁן וּמְדַלִּיק מִן הַדּוֹלְקִים, וְאַחַר כֵּן מְדַשֵּׁן אֶת הַשָּׂאֵר. וְאִבֵּן חִיתָה לְפָנֵי הַמְּנוֹרָה וְכֹה שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת, שְׁעָלֶיהָ הִפְהִן עוֹמֵד וּמְטִיב אֶת הַגֵּרֹת. וְהִנִּיחַ אֶת הַכּוֹז עַל מַעְלָה שְׁנִיָּה וַיֵּצֵא:

בהיכל יש [יח] את המנורה קס"ט, [יט] ואת השולחן קע, [כ] ואת המזבחה הפנימי.

✧ באר התמיד ✧

קסו. רע"ב. תפארת ישראל.

קסז. תפארת ישראל.

קסח. בגמרא (יומא למ:): אמר רבי (יוסי בן דולגאי), עזים היו לאבא בהרי (מכמר), והיו מתעטשות מריח הקמורת. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, סח לי וקן אחד, פעם אחת הלכתי לשיילה והרחתי ריח קמורת מבין כותליה.

בתוס': כלה שבירושלים לא היתה צריכה להתבשם מריח הקמרת. תימה דאמר פרק כל שעה (פסחים כו.) קול ומראה וריח אין בהן משום מעילה, ודייק מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא, מאי לאו לאותן העומדין בפנים דלא איפשר וקא מיכוון ואביי לאותם שבוהין, אי"כ לאביי היו עושין איסור בכל יום, ויש לומר אינו אסור אלא שלא יקרבו עצמן לעזרה כדי להריח יותר.

המנורה בצד דרום, השולחן בצד צפון. והמזבח הפנימי באמצע משוך כלפי חוץ. ושלתם מונחים משליש ההיכל ולפנים קעא.

באר התמיד

קסט. קני המנורה הם באלכסון ולא בעיגול. כמו שכתב רש"י (שמות כה לב), וכן צייר הרמב"ם בכתי"ק, וכן כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם בשם אביו, וכ"כ בתשובת הריב"ש (סימן ת"י), וכ"כ רבינו יוסף בכור שור תלמיד ר"ת (שמות כה לד), וכן ביאר כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זיע"א, וכן כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א (דרך חכמה הלכות בית הבחירה ג י).

קע. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ה א-ה) וז"ל: א. מצות עשה לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השולחן לפני ה' בהיכל שנאמר (ויקרא כד ח) 'ביום השבת ביום השבת יערכנו' הכהן וגו'. ב. ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות כל חלה שני עשרונים. ועורכין אותו שני סדרים. שש חלות בכל סדר. חלה על גבי חלה ובין כל שתי חלות שלשה קנים של זהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו. וסומך כל מערכה בשתי קשוות. ונותנין בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנאמר (ויקרא כד ז) 'ונתת על המערכת לבונה זכה'. וכלי זה הוא הנקרא בוך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני הבזיכין. ושוליים היו לבזיכין כדי שיניחום על השולחן.

ג. שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבזיכין מעכבין זה את זה. והסדרין והבזיכין מעכבין זה את זה. ואין מחנכין את השולחן אלא בלחם הפנים בשבת. מיום השבת ליום השבת מוציאין את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה ומסדרין לחם אחר. וזה שמוציאין הוא שחולקין שתי המשמרות הנכנסת והיוצאת עם כהן גדול ואוכלין אותו.

ד. וכיצד מסדרין את הלחם ארבעה כהנים נכנסים. שנים בידן שני סדרין. ושנים בידם שני בזיכין. וארבעה מקדימין לפניהם שנים לימול שני סדרים ושנים לימול שני בזיכין שהיו שם על השולחן. הנכנסין עומדין בצפון ופניהם לדרום. והיוצאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושכין ואלו מניחין וטפחו של זה בתוך טפחו של זה שנאמר (שמות כה ל) 'לפני תמיד'.

ה. יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שולחן זהב אחר שהיה באולם והקמירו הבזיכין ואחר כך מחלקין החלות. ואם חל יום הכפורים להיות בשבת החלות מתחלקות לערב.

קעא. רמב"ם הלכות בית הבחירה ג י"ז.

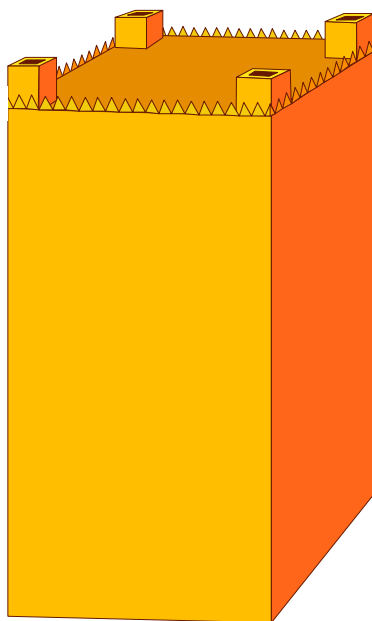
תמיד

מסכת תמיד

היי

רפז

☞ מזבח הפנימי ☞

מי שזכה בְּדִשּׁוֹן מְזֻבָּח הַפְּנִימִי, מי שזכה בפיס שהוא ידשן את מזבח הפנימי^{קעב}, נִכְנָס לְהִיכְלָקֶדָה, וְנֹטֵל אֶת הַכְּלִי הַנִּקְרָא 'טָנִי', וְהִנִּיחוֹ לְפָנָיו, וְהִנִּיחַ אֶת הַטָּנִי לִפְנֵי עַל רִצְפַת הַהִיכְלָקֶדָה. סמוך למזבח הפנימי.

טָנִי: מִלְשׁוֹן־קֶדֶח וְשִׁמְתָהּ בַּטָּנָא, דומה לסל ופיו רחב^{קעי}. ה'טני' דומה לכלי הנקרא 'תַּרְקָב', ומחזיק שני קבין וחצי^{קעז}, ה'טני' עשוי מזהב^{קעח}.

באר התמיד

קעב. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג ד-ט) וז"ל: ד. כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום. מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש וטני היה שמו ושל זהב היה ומחזיק קביים וחצי. מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידיו האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני. ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו ומניחו שם בהיכל ויוצא. ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש. וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

ה. וכיצד הותה. זה שזכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך. ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שנית. ויורד ומערך לתוך מחתה של זהב. אם נתפורז מן הגחלים כמו קב או פחות מכבדן לאמה ובשבת כופה עליהן הפסכת. ואם נתפורז יתר על קב חוזר והותה.

ו. שלשה דברים היה הפסכת משמש. כופין אותו על הגחלים. ועל השרץ בשבת. ומורדין בו את הדישן מעל המזבח.

ז. ומקדים לפניהם זה שדשן המזבח הפנימי ונוטל הטני שבו דשן המזבח ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבח הפנימי ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו הכף נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו ורואה אם נתפורז מן הקטורת מעט בכף אוהבו או קרובו נותן לו לתוך הפניו זה שנתפורז עם הקטורת שבבזך ומשתחוה ויוצא.

ח. ואומרין לזה המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה. ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמו. קד סולת עד שתתרדד על כל האש.

ט. ואין המקטיר מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטר. ואם כהן גדול הוא אומר לו הממונה אישי כהן גדול הקטר. ואחר שאומר יפרשו כל העם ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא.

קעג. תפארת ישראל.

קעד. תפארת ישראל.

קעה. דברים כ"ו ב'.

קעו. לעיל משנה ו'. וברע"ב.

וְהָיָה חוֹפְנוֹ וְנוֹתְנוֹ לְתוֹכוֹ, וְלוֹקַח בַּחֲפִנְיוֹק^{עט} אֶת הָאֶפֶר מִמִּזְבַּח
 הַפְּנִימִי, וְנוֹתְנוֹ לַתּוֹךְ הַטְּנִיָּקָה^פ. וּבְאַחֲרוֹנָהּ, בְּאַחֲרוֹנָהּ כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאָר
 עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵלָּא מֵעַט דֶּשֶׁן, שְׂאִינּוּ יִכּוֹל לְחַפְּנוּ בִידּוֹ, כִּפְּדֵ אֶת
 הַשְּׂאָר לְתוֹכוֹ, כִּיבֵד בְּמִכְבַּדֶת^{קפא} אֶת הַדֶּשֶׁן לַתּוֹךְ הַטְּנִיָּקָה^ב, וְהִנִּיחוֹ,
 וְהִנִּיחַ אֶת הַטְּנִי עַל הַרְצֵפָה בְּהִיכְלָקָה^ג, וַיֵּצֵא.

אֶת הַטֶּבֶת נְרוֹת הַמְּנוֹרָה, עוֹשִׂים בְּשְׁנֵי פְעָמִים, בְּתַחֲלִילָה לַחֲמִשָּׁה
 נְרוֹת, וּמִפְּסִיקִים וְעוֹשִׂים עֲבוּדָה אַחֲרָת, וְאַחַר כֵּךְ מְטִיבִים אֶת

באר התמיד

קעו. בתפארת ישראל וז"ל: דאף על גב שהיה כמות הכלי גדול בתרקיב גדול שמחזיק ג' קבין,
 אפילו הכי לא היה מחזיק בתוכו רק קביין ומחצה, כדי שיהיה נראה שהוא מלא דוה דרך כבוד,
 וזה היה מדעשו דופנה עב, דכך היו רגליין במקדש לעשות כלים שדפנן עב (כיומא פ"ד מ"ד),
 ונראה לי הטעם כדי להראות שאין עניות במקום עשירות (מנחות פ"ח ב').

קעת. רע"ב לעיל משנה ו'.

קעט. בידיו.

קפ. תפארת ישראל.

קפא. הנקרא מטאטא (ישעיה יד כג, ראש השנה כו: מגילה יח.). ונקרא בעזי"ם.

קפב. תפארת ישראל.

קפג. תפארת ישראל.

ברע"ב וז"ל: והניחו. לפני שם ויצא. אבל מיד לא היה מוציאו, שכיון שצריך לתת הדשן אצל
 המזבח קדמה כמו דשון המנורה, ממתין עד לאחר זריקת התמיד, שהיה עושה הטבת שתי נרות
 וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהם מוציאים זה לפני זה הכוז ושופכין הדשן במקום
 אחד אצל המזבח ונבלעים שם במקומן. ע"כ.

כתב התפארת ישראל וז"ל: והא דלא הוציאו השתא, נראה לי משום דדשן הקמורת ודישון
 המנורה שניהן נבלעין בדרך נס כשיניחום אצל מזבח החיצון, והרי דישון המנורה אי אפשר
 להוציאו עכשיו עדיין, מדהיטיב השתא רק ה' נרות, וב' נרות האחרונים לא ייטיב עד אחר
 הקמורת הקמורת, לכן היה ממתין גם כן מלהוציא דישון הקמורת עד אחר הטבת גם כ' נרות
 האחרונים, כדי להוציא ב' הדישונים יחד, ויבלעו שניהן בנס פעם א' יחד, דאסור להטריח קמי
 שמיא כביכול להרבות ניסים שלא לצורך, כהך מעשה דרבא (תענית כד:).

שתי הנרות. וזה כדי להרגיש את כל העזרה^{קפד}, דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר^{קפה}.

[כא] **מִי שְׁזָכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְּנוּרָה, מִי שְׁזָכָה בְּפִים שֶׁהוּא יֹדֵשֵׁן אֶת הַמְּנוּרָה^{קפד}, נִכְנָס לַהִיכָל.**

✧ באר התמיד ✧

קפד. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש טעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהמיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג: וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן).

קפה. רמב"ם.

קפו. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יז) וז"ל: י. דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר (שמות כז כא) 'יערוך אותה אהרן ובניו'. והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת המזמאה כקרבתות שקבוע להן זמן שנאמר (שמות כז ב, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד'.

יא. וכמה שמן הוא נותן לכל נר. הצי לוג שמן שנאמר (שמות כז כא, ויקרא כד ג) 'מערב עד בקר' תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.

יב. מהו דישון המנורה. כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא הצי לוג. וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה מתקנו.

יג. נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דשנונו אלא ממזבח החיצון. אבל שאר הנרות כל נר שכבה מהן מדליקו מנר חבירו.

יד. וכיצד מדליקו מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

טו. כל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש במנורה שנאמר (שמות כז ב, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד' שתהא שלהבת עולה מאליה.

טז. לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב המשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואחר כך נכנס ומטיב השנים. כדי להרגיש את כל העזרה.

יז. כל נר שכבה מדליקין אותו מנר אחר מהן כמו שביארנו. וכיצד סדר הטבתה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכזו שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב חמשה נרות ומניח הכזו שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכזו בידו ומשתחוה ויוצא. ע"כ.

כתב הכסף משנה (הלכה יב) וז"ל: ומ"ש והדלקת הנרות היא הטבתם, זהו דעת רבינו שהוא סובר שגם בבקר מדליק הנרות דכי כתיב והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהמיבו

התנא שאומר את משנה זו, סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב^{קפ"ז}. דהיינו שלש קנים למזרח, ושלש קנים למערב^{קפ"ח}.

שני הנרות הסמוכים לצד מזרח, הם הנקראים 'נרות מזרחיים'^{קפ"ט}.

'נר המערבי'^{קצ"ז} הוא הנר השני מצד מזרח, והוא נקרא 'מערבי' לגבי הנר הראשון החיצון במזרח^{קצ"א}.

באר התמיד

את הנרות פירוש בהטיבו בהדליקו. והאחרונים חולקים עליו ואומרים שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים ופירוש בהטיבו אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות וכל זה תמצא באורך בתשובות הרשב"א סי' ש"ט ומ"ט. ומדברי רש"י שכתבתי בסמוך וממה שכתב בפירוש התורה נראה שדעתו כדעת האחרונים וכן נראה שהוא דעת הראב"ד ממה שכתב בפרק שני מעבודת יוה"כ וכן דעת אונקלוס.

קפז. רע"ב.

קפח. תפארת ישראל.

מהלוקת תנאים איך המנורה עומדת: רבי סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהמנורה מונח צפון ודרום (מנחות צה:).

הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב) פסק כמו התנא שסובר שהמנורה מונח מצפון לדרום. והראב"ד חולק.

ראה ב'אוצר התמיד' את שיטת הרמב"ם בביאור משנה זו.

קפט. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

קצ. בגמרא (שבת כב: מנחות פו:): עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. וביומא (לט:). תנו רבנן ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק וכו' והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה.

ברש"י: והיה נר מערבי דולק. לאחר שכבו שאר כל הנרות. ואע"פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים הטבת נרות שהרית, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כדכתיב מחוץ לפרוכת העדות, ואמרינן במסכת שבת (כב:): עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואמרינן (שם) מאי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים. ואיזהו נר מערבי, למאן דאמר (מנחות צה:): שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב, קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח. וכו'.

קצא. רש"י שבת כ"ב: רש"י יומא ל"ט. רע"ב. תפארת ישראל.

במעם שדוקא נר זה הוא הנר מערבי, כתב הרע"ב וז"ל: ומה שמיטיב חמש של צד מערב תחילה, ולא חמש לצד מזרח ולבסוף שתים של מערב ומהם היה לו להדליק, ולא עביד הכי משום דכתיב (ויקרא כד) להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו לפני ה', אמרה

הכהן נכנס להיכל, ומצא שני גרות מזרחיים דולקים, ומוצא את הנרות המזרחיים דולקים, ומשאיר אותם לדלוק^{קצב}.

אבל שאר חמשת הנרות, אפילו אם רואה שהם דולקים, מכבה אותם, ומדשן את השאר, מנקה את חמשת הנרות^{קצג}.

ומניח את אלו דולקין במקומן, ומניח את שני הנרות המזרחיים שימשיכו לדלוק, ואינו מנקה אותם כעת^{קצד}.

מדשן: מסיר מהם את השמן הישן, ומסיר את הפתילה הישנה על ידי המלקחיים^{קצה}, ומנקה את האפר על ידי המחתה^{קצו}, ומניח

באר התמיד

תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות, ואיזה זה נר שני של צד מזרח, והוא קרוי נר מערבי, דכי עייל בהיכל בההוא נר פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות, ואיכא למימר בההיא אתוקם הנס והוקבע להדליק ממנו. ובנר ראשון אי אפשר, דהא כתיב לפני ה', מאותו נר של צד שכינה שהוא לצד מערב, ואין נר ראשון קרוי לפני ה'.

קצב. רע"ב. תפארת ישראל.

קצג. רע"ב. תפארת ישראל.

קצד. רע"ב. תפארת ישראל.

קצה. בשמות (כה לח): ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור.

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרגם אונקלוס, לשון צבת, מוליי"ש בלע"ז.

בבמדבר (ד ט): ולקחו בגד תכלת וכסו את מנרת המאור ואת גרתיה ואת מלקחיה ואת מחתתיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה.

קצו. ברש"י (שמות כה לח): ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פויישד"א בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתתיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפניו אלא מצדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן.

הכל בכוז. ומקנה את הנרות קצ"ז בספוג קצ"ח. ואחר כך שם שמן חדש ופתילה חדשה קצ"ט.

אבל אם מִצָּאן שְׁכָבוּ, מוצא ששני הנרות המזרחיים נכבו כבר, מְדַשְּׁנֵן, אין הכוונה שמחליף את השמן ואת הפתילה, אלא רק מסיר את הדשן שבראש הפתילה הישנה, ומגביה את הפתילה, ומְדַלֵּקֵן ומדליקם בחזרה, מִן הַדּוֹלָקִים, מושך את הפתילה^א ומדליקה מהנרות שעדיין דלוקים^ב. ואם אין נרות דולקים מביא אש בקיסם^ג ממזבחה החיצון^ד.

וזה כדי שיהיה ניכר היטב ההפסק שבין הטבת המש הנרות לשתי הנרות^ה.

ואחר כך מְדַשְּׁנֵן אֶת הַשָּׂאָר, ואחר כך מטיב את חמשת הנרות. דהיינו, מסיר מהם את השמן הישן, ומסיר את הפתילה הישנה על ידי המלקחים^ו, ומנקה את האפר על ידי המחתה^ז, ומניח

באר התמיד

קצו. נר' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז שנותנים בהן השמן והפתילות.

קצח. מנחות פ"ה: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

קצט. רע"ב. תפארת ישראל. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד הערב, ובערב מדליקן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

ר. כגון לאחר שמת שמעון הצדיק וכבר לא היה תמיד הנס שהנר המערבי נשאר דולק כל היום. נר המערבי הוא הנר השני מהנרות המזרחיים (רע"ב).

רא. פתילות המנורה הן ארוכות (שבת כב:). ברש"י (שם) וז"ל: בפתילות ארוכות. כל הפתילות יוצאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו.

רב. ראה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יד) וז"ל: וכיצד מדליקן מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

רג. תפארת ישראל.

רד. רע"ב. תפארת ישראל.

רה. רע"ב. תפארת ישראל.

רו. בשמות (כה לח): ומלקחיה ומחיתה וקב סהור.

הכל בכזו. ומקנה את הנרות^{ר"ח} בספוג^{ר"ט}. ואחר כך שם שמן חדש ופתילה חדשה^{ר"י}.

רק יותר מאוחר, לאחר שמפסיקים ועושים עבודה אחרת, מדשן את שני הנרות המזרחיים, ונותן בהם שמן חדש ופתילה חדשה^{ר"א}. וזה כדי להרגיש את כל העזרה^{ר"ב}, דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר^{ר"ג}.

[כב] וְאֵבֶן הַיְתָה לְפָנֵי הַמְנוּרָה, וְבָהּ שָׁלַשׁ מַעְלוֹת, שְׁעָלֶיהָ הַפָּהוּ עוֹמֵד, וּמְטִיב אֶת הַנְּרוֹת. גובה המנורה הוא שמונה עשרה טפחים,

באר התמיד

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרנם אונקלוס, לשון צבת, טוליי"ש בלע"ז.

במדבר (ד ט): וְלָקְחוּ בְּגֵד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת מְנֵרֶת הַמָּאֹר וְאֶת גְּרִתֶיהָ וְאֶת מְלָקְחֶיהָ וְאֶת מַחְתֵּיתֶיהָ וְאֶת כָּל כְּלֵי שִׁמְנֶהָ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ לָהּ בָּהֶם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה.

רו. ברש"י (שמות כה לה): ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פויישד"א בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתתיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפנים אלא מצדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן.

רח. ער' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז שנותנים בהן השמן והפתילות.

רש. מנחות פ"ח: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

רי. רע"ב. תפארת ישראל. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד הערב, ובערב מדליק את כל הנרות כולן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

ריא. רע"ב. כתב הרע"ב שפירושו למשנה זו בענין דישון נרות המנורה, הוא בשם רבינו ברוך בר יצחק.

ריב. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש טעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהמיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג: וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן. וכ"כ הרע"ב).

ריג. רמב"ם.

נמצא שהוא כגובה אדם בינוני בשווה, לכן צריך לעלות למקום גבוה כדי להיטיב את הנרות^י.

לומדים מהפסוק שצריך לעשות מדרגות למנורה, שנאמר^י 'בְּהֶעֱלֶתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת, לְשׁוֹן הָעֲלֹאֲהִי^י, כְּלוּמַר, עֲשֵׂה לָהּ מַעֲלוֹת. וְכִי יִי אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הָעֹלָה נִרְתִּיחָ, כְּלוּמַר, עֲשֵׂה לָהּ מַעֲלוֹת^י.

לכן יש לפני המנורה, אבן שיש בה שלש מדרגות, ועליה עומד הכהן ומטיב את הנרות.

יש שלש מדרגות דוקא, כנגד שלש העלאות שכתובות במנורה^י, 'בְּהֶעֱלֶתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת^י, וְהֶעֱלָה אֶת נִרְתִּיחָ^י, לְהֶעֱלֵת נֵר תְּמִיד^י.

ולאחר שדישן את חמשת הנרות, הניח את הכוֹז על מעלה שנייה, הניח את הכוֹז שבו השמן והפתילות הישנים והאפר, על המדרגה השנייה מתוך שלשת המדרגות^י, ויצא מהיכל^י.

באר התמיד

י. רמב"ם. מאירי. רע"ב. תפארת ישראל.

טו. במדבר ח' ב'.

טז. פסקי רבינו אביגדור צרפתי מבעלי התוספות פרשת בהעלותך.

יז. במדבר ח' ג'.

יח. ספרי בהעלותך א'–ב' ראב"ד.

יט. רע"ב. ונראה כונת הרע"ב ששלשת המדרגות הם כנגד שלש מיני לשונות העלאה.

כ. במדבר ח' ב'.

כא. שמות כ"ה ל"ז.

כב. שמות כ"ז כ'.

כג. מאירי. אולי יתכן לבאר מדוע הניח דוקא על המעלה השנייה, כי על המעלה השלישית צריך לעמוד כדי להיטיב את הנרות. והרי הכוֹז הוא כלי העוסק בשמן, ואם יניחו על המעלה השלישית, אח"כ הרי יצטרך לעמוד שם כדי להיטיב את שני הנרות המזרחיים. שלא יהיה חשש סכנה שלא יחליק. לכן מניחו דוקא על המעלה השנייה.

יתכן שהכוֹז מרומז בפסוק (במדבר ד ט): וְאֵת כָּל פְּלִי שְׂמֹנֶה אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ לָהּ פָּהֶם.

ורק יותר מאוחר לאחר שידשן גם את שתי הנרות, אז יוציא את הכוה, וחברו יוציא את הטני. ואז יתנם אצל המזבח^{ר"כ}, במקום שנותנים את תרומת הדשן^{י"ב} ואת מוראות העוף^{י"ב}. ויבלעו שם במקומם^{ר"כ}.

באר התמיד

ר"כ. וכעת עדיין לא השתחוהו כשיצא כי עדיין לא גמר את העבודה, אבל יותר מאוחר כשיגמור את העבודה, יוציא את הכוה, וחברו יוציא את הטני, וישתחוו בפישוט ידים ורגלים, ואז יצאו (רע"ב. תפארת ישראל).

ר"כ. כמו שכתוב להלן (תמיד ו א): החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדשון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדשון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדשון המנורה, נכנס ומצא שני נרות מנרחיים דולקין, מדשן את המנורה, ומניח את המערבי דולק, ששמנו היה מדליק את המנורה בין הערבים. מצאו שפכה, מדשנו ומדליקו ממזבח העולה. נטל את הכוה ממעלה שניה, והשתחוה ויצא.

וברע"ב וז"ל: החלו אותם שזכו בכף של קמורת ובמחתה של גחלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכוה ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

ר"כ. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח, ופנה את הגחלים היליף והיילף, היתה מן המאכלות הפנימיות, וירד. הגיע לרצפה, הפך פניו לצפון, הליף למנורה של כבש קעשר אמות. צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה ספחים, מקום שנותנין מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה.

ר"כ. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טז): והסיר את מראתו בנצתה והשליף אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הופק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארוכה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'זהקרבן והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוון מן הגזל, נאמר 'זהשליף' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במנורה של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

ר"כ. יומא כ"א.

פיו: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב, פיו צר, ורחב מלמטה, ועגול.

באר התמיד

רכט. לעיל משנה ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב. רל. רא"ש (לעיל משנה ו). ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קמץ, כמו (שבת מה). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי שלא ישפך.

❖ אוצר התמיד ❖

א. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלם המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפייס וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

ב. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֶהְרֶן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאֶפֶה סֵלֶת מִנֶּחֱה תָמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מַחֲבַת בִּשְׂמֵן תַּעֲשֶׂה מְרֻבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינֵי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמִּשִּׁיחַ תַּחֲתֵיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כְּלִיל תִּקְטֹר: וְכֹל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו' (מנחות נא:): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה): תפיני. אפוייה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

❖ אוצר התמיד ❖

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: ית. חביתין כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

❖ אוצר התמיד ❖

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ליי"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאישים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתים, ושתים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עייין בחיזוק בדק הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

ג. בספה"ק עבודת ישראל (יום הכיפורים) וז"ל: אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרוואה אומר ברקאי. אפשר לומר, כי הרוואה פירושו מי שעניו פקוחות וחכמת אדם בקרבו יוכל להבחין בין יום ובין לילה גם בשבתו בחדר סגור ואופל בהרגשתו השינוי בחינת יום שהוא בוקר זמן החסד וגדלות המוחין ובין בחינת לילה. וזה הרוואה אומר ברקאי.

מתתיה בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן. פירש הברטנורה וכדי להזכיר זכות אבות מזכיר חברון. פירוש הענין, כי צריך להעלות המלכות תחלה בסוד האבות. וזה והוא אומר ה"ן גימטריא כל"ה הרומז על המלכות. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

ד. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' במסכת יומא (ג א) וז"ל: שבחברון. עד חברון לא קתני אלא שבחברון, דפירושו עד מה שבתוך חברון דהם האבות הקבורים בתוכו, והיינו כמ"ש הר"ב והוא מהירושלמי (ה"א) הזכיר זכות אבות. והש' נמי רומז להם כידוע ל"ח, אבל בתמיד (פ"ג מ"ב) גרסינן, עד שהוא בחברון. ולא ידעתי למה, ואין בידי לומר אלא דבי"ה דווקא היו רומזים רמז גמור על האבות, להזכיר זכותם שיגין עליהם לכפר פשעיהם בעצם היום ההוא שהוא יום כפרה, אבל לא בשאר הימים שלא היתה כוונתם אלא לידע אם האיר היום יפה והוא בהגיע האור עד חברון.

ה. ונעתיק מעט מהזוה"ק על חנוכה (תיקוני זוהר תיקון י"ג, דף כט.) וז"ל: תמינא בְּהוֹדָא, וביה הָוָה מְשַׁבַּח דְּוֹד הוֹדוּ לְהוּ, וְדָא הוֹד וְדָא, לְמַנְצָה הוֹדוּ, בְּהוֹן רְמִיזִין נְצַח וְהוֹד, וְאִינְוִן נְסִין, וְבִיָּה שְׁבַח מְשָׁה אֶז, הִקְרָא הוּא דְכְתִיב (שמות טו א) אֶז יִשִׁיר מְשָׁה, בְּגִין דְּאִיהוּ הוֹד דְּיָהִיב לְמְשָׁה, (ישעיה נח ז) אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְאִיהוּ תְּמַנְיָא יוֹמִין דְּמִילָה, וּבְתַרְיָה בְּרִית דְּאִיהוּ יְסוֹד צְדִיקָא דְעֲלָמָא, וְבִיָּה אֲתַגְלִיא י' דְּמִילָה, עֲשִׂירָא לְעֶשֶׂר סְפִירָן, וְאִיהוּ הוֹד תְּמַנְיָא יוֹמִי דְחַנוּכָּה, לְאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִין יוֹמִין, דְּאִינְוִן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמִיָּד דְעֲלָה זֵית טָרְף בְּפִיָּה, שְׂרָיָא כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ, וְאֵלִין אִינְוִן כ"ה אֲתַוּוֹן דְּיַחֲוֹדָא, דְּאִינְוִן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר, וְדָא אִיהוּ חַנוּכָּה חֲנִוּוּ כ"ה.

ותרגום הזוה"ק: השמיני בהודא, ובו הָוָה מְשַׁבַּח דְּוֹד הוֹדוּ לְהוּ, וְזֵה הוֹד וְדָא, לְמַנְצָה הוֹדוּ, בְּהֵם רְמוּזִים נְצַח וְהוֹד, וְהֵם נְסִים, וְבוּ שְׁבַח מְשָׁה אֶז, זֵהוּ שְׁכָתוּב אֶז יִשִׁיר מְשָׁה, מְשׁוּם שְׁהוּא הוֹד שְׁנַתֵּן לְמְשָׁה, אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְהוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה, וְאַתְרֵיו בְּרִית שְׁהוּא יְסוֹד צְדִיק הָעוֹלָם, וְבוּ תַגְלָה י' שֵׁל מִילָה, עֲשִׂירֵי לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְהוֹד הוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי חַנוּכָּה, לְאַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים יְמִים, שְׁהֵם בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמִיָּד שְׁעֲלָה זֵית טָרְף בְּפִיָּה, שׁוֹרָה כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכֶסֶלּוֹ, וְאֵלוּ הֵם כ"ה אוֹתוֹת הַיְחוּד, שְׁהֵם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמֵר, וְזֵה הוּא חַנוּכָּה, חֲנִוּוּ כ"ה.

ו. במשנה (תמיד א א): מְצָאוּ נְעוּל, יוֹדַע שְׁיֵשׁ שְׁם אָדָם. פְּתוּחַ, יוֹדַע שְׁאִין שְׁם אָדָם. עַל דְּרַךְ הַדְּרַשׁ אֲפִשֵׁר לְבָאֵר, שְׁמִדוּבֵר עַל אִם אָדָם שׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ כְּרָאוּי, וְנוֹעַל אֶת עֲצֻמוֹ מִפְּנֵי הַשְּׁפָעוֹת זְרוֹת מֵהֶרְחֹב וְכְדוּמָה. עַל זֵה אִמְרָה הַמְּשֵׁנָה, 'מְצָאוּ נְעוּל' אִם מוֹצֵאִים אָדָם נְעוּל, שְׁשׁוֹמֵר אֶת עֲצֻמוֹ, וְנוֹעַל עַל עֲצֻמוֹ מִפְּנֵי פִגְעֵי הַזְּמַן וְהֶרְחֹב, הֵרִי 'יוֹדַע יֵשׁ שְׁם אָדָם', הֵרִי הוּא אָדָם כְּרָאוּי. 'אַתֶּם קְרוּיִים אָדָם', וּמִלְשׁוֹן 'אִדְמָה לְעַלְיוֹן'. אֲבָל אִם ח'וּ 'מְצָאוּ פְתוּחַ'

❖ אוצר התמיד ❖

שהוא פתוח לפגעי הזמן והרחוב, ומתנהג בפתירות, ואינו שומר על עצמו מהשפעות זרות, הרי 'יודע שאין שם אדם', אזי יודעים שאין שם אדם, ואין הוא בכלל אדם.

ז. סדר מעשה לחם הפנים (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ה ו-י): ו. כיצד מעשה לחם הפנים. מביא ארבע ועשרים סאים חטים הראויין למנחות. ושפין אותם ובועטין בהן כשאר חטי מנחות. וטוחנין אותן ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סולת. ועושין מהם שתים עשרה חלות מצות. לא נפה אותם באחת עשרה נפה או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים הואיל ונעשו סלת מכל מקום כשירות. לא נאמרו השיעורין האלו אלא למצוה.

ז. לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתים שתים.

ח. ושלשה דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור כדי שלא תתקלקל.

ט. כל חלה מהן מרובעת שנאמר (שמות כה ל) 'לחם פנים' שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן עשרה טפחים. ורחבה חמשה טפחים. ורומה שבע אצבעות. והשולחן אורכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע. וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד המערכה שנייה שש חלות.

י. אין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותן ועורכין אותן למחר. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת אופין אותן מיום רביעי. ע"כ.

מסידור היעב"ץ (סדר עבודה דמוסף שבת): בשעה שביעית היו נותנין לחם הפנים לפני ה' על שולחן הזהב שבהיכל. ומוציאין את של שבת שעברה.

כיצד מעשה לחם הפנים. מביא עשרים וארבעה סאים חטים הראוין למנחות. ושפין אותן ובועטין כשאר חטי מנחות. וטוחנין אותן ומנפין מהן בי"א נפה כ"ד עשרון סולת. ועושין מהן י"ב חלות מצות. לישתן ועריכתן בחוץ. ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתים שתים. וג' דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו

❖ אוצר התמיד ❖

החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור. כדי שלא תתקלקל.

כל חלה מהן מרובעת. שנאמר לחם הפנים. שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן י' טפחים. רחבה ה' טפחים. ועביה טפת. וקרנותיה שבעה אצבעות. השולחן ארכו י"ב טפחים. ורחבו ו' טפחים. גותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן. וישאר בין שני הקצוות ריוח באמצע. נמצא הלחם בצורת מרובע. כח"ת הפוכה [ ] שיש לו ב' כותלים נצבים על שטה התושבת משני צדדי ארכו. ופתוח מפולש משני עבריו לרחבו.

וכן מניח חלה ע"ג חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד מערכה שניה שש חלות. אין אפיית לחם הפנים דוחה השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותו. ועורכין אותו למחר. ואם חלו שני יו"ט של ר"ה להיות בה' וכו'. אופין אותו מיום ד'.

לא סדור הקנים ולא נטילתן דוחה שבת. אלא מערב שבת נכנס ושומטן. ונותנן לאורך השולחן. ובאחד בשבת נכנס ומכניס את הקנים בין החלות. בין כל שתי חלות שלש קנים של זהב כדי שתהא הרוח מנשבת ביניהם. וסומך כל מערכה בשני סניפין זהב מופצלין מראשיהן.

ונותנין בצד כל מערכה. כלי שיש בו קומץ לבונה. שנאמר ונתת על המערכת לבונה זכה. וכלי זה הוא הנקרא בוך. נמצאו שני קומצי לבונה בשני בויכין. ושוליים היו לבויכין כדי שיניחום על השולחן.

שני הסדרים מעכבין זה את זה. ושני הבויכין מעכבין זה את זה. הסדרים והבויכין מעכבין זה את זה.

ואין מחנכין השולחן אלא בלחם הפנים בשבת. מיום השבת ליום השבת מוציאין את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה. ומסדרין לחם אחר. וזה שמוציאין הוא שחולקין שתי המשמרות היוצאת והנכנסת. עם כהן גדול. ואוכלין אותו.

וכיצד מסדרין את הלחם ארבעה כהנים נכנסים שנים בידם שני מערכות של לחם מצה, שש חלות של שני עשרונים סולת המערכת. ושנים בידם שני בויכין. בהם שני קומצי לבונה זכה. וארבעה מקדימין לפניהם. שנים ליטול שני סדרים. ושנים ליטול שני בויכין. המכניסין עומדים בצפון. הגיעו לשולחן. משכו אלו והניחו אלו. וטפחו של זה כנגד טפחו של זה. יצאו ונתנו הלחם על שולחן הזהב באולם. נתנו מלח על שני בויכי הלבונה. והקטירום ב' כהנים על מזבח החצון. וכו'.

❖ אוצר התמיד ❖

חלקו משמר היוצא והנכנס את הלחם ביניהם. נטל כהן גדול מחצית החלות לחלקו. שנאמר והיתה לאהרן ולבניו וכו'. ואין אוכלין את הלחם עד שיקטרו שני בויכי הלבונה על האש. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון. שהם מוכנים לעבודה. והיוצאין בדרום.

ובזמן שיהיה יום טוב של א' משלשה רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך מועד, חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים. וכן אם חל ערב יום טוב הראשון בשבת, חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת. וכן כשחל יום טוב האחרון להיות בערב שבת, חולקין כל המשמרות בשוה בלחם, באותה שבת מוצאי החג. ולעולם כהן גדול נוטל המחצה. חל יום א' להפסיק בנתיים, כגון שהיה יום טוב הראשון בשני, או יום טוב האחרון בחמישי, או יום טוב של עצרת שחל בשני או בחמישי משמר שזמנו קבוע נוטל עשר חלות והנכנס נוטל שתיים. ע"כ.

ד. מענין כלי השרת, וכן בענין כלי השרת שמוודים בהם מידות היבש והלה, שיתכן שגם הם מונחים בלשכת הכלים הזו, ראה ברמב"ם (הלכות כלי המקדש א יב-יט) וז"ל: יב. כל כלי המקדש שעשה משה במדבר לא נתקדשו אלא במשיחתן בשמן המשחה שנאמר (במדבר ז א) 'וימשחם ויקדש אותם' ודבר זה אינו נוהג לדורות. אלא הכלים כולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנאמר (במדבר ד יב) 'אשר ישרתו בהם בקודש' בשירות הם מתקדשין.

יג. הכפות והקערות שמקבלין בהם המנחות וכן המזרקות שמקבלין בהן הדם ושאר כלי השרת כולן של כסף ושל זהב היו ומותר לעשותן משאר מיני מתכות כמו שביארנו וכולן מתקדשין במלאכתן. ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם.

יד. כלי הקדש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן אלא מתיכין אותן ועושים אותן חדשים.

טו. סכין שנשמט מן הנצב או שנפגם אין מחזירין אותו ואין משחזיזין אותו. אלא גונזין אותו בצד ההיכל בין הקודש והאולם לדרום ועושים אחרים. שאין עניות במקום עשירות.

טז. שתי מדות של יבש היו במקדש. עשרון. וחצי עשרון. העשרון למנחות. וחצי העשרון לחלק בו מנחת כהן גדול שבכל יום.

יז. ושבע מדות של לח היו שם. הין. וחצי ההין. ושלישית ההין. ורביעית ההין. ולוג. וחצי לוג. ורביעית. ולמה היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין, למדידת הנסכים של

❖ אוצר התמיד ❖

זבחים. ולוג למדידת שמן המנחות. וחצי לוג למדידת שמן לכל נר מנרות המנורה. ורביעית לחלק בה השמן לחביתין.

יח. ואין לנו דבר למדוד בו הין ולמה היה שם, הואיל והיה במקדש מימי משה שמדד בו שמן לשמן המשחה. ובחצי לוג שיהיה במקדש היו מודדין מים למי סוטה ושמן לתודה. וברביעית שהיתה שם היו מודדין שמן לחם הנזיר. ומים לטהרת מצורע. ולא מפני מעשים אלו נתקדשו אלא מפני המלאכות של מקדש שאמרנו.

יט. כל המדות האלו קודש ומכלי השרת. אלא שמדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ. וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים. לפיכך בירוצי מדות הלח קודש. ובירוצי מדות היבש חול. ע"כ.

על תיבת 'בירוצי' כתב הכסף משנה וז"ל: ופירוש 'בירוצי', היינו מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא. ע"כ.

ט. כתב הרה"ק רבי עימנואל חי ריקי זיע"א בעל 'משנת חסידים', בספרו 'הון עשיר' וז"ל: תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב. הואיל והאירו עינינו רז"ל בירושלמי (תגיגה ג ח) שמנין זה הוא כנגד מנין האזכרות, אענה חלקי אף אני על פי דרכם, באמור כי עוד טעם אחר יש ליתן על מנין זה מלבד טעמם המקובל, והוא כי הכסף הלבן מורה חסד ורחמים שהוא שם הוי"ה ב"ה, והזהב הוא שרש הדין השורה על שם אדנות יתברך ויתעלה שמו, ושניהם כאחד טובים לעולם והרי הם עולים כמנין אמן, ועם שני השמות עצמם הם צ"ג, ובכל יום תמיד אנו צריכים לזווג זה, ולכן מוציאים כנגדם בכל יום צ"ג כלי שרת לשרת בקדש, כי גם רומזים בהם לצ"ג אזכרות הנזכרים בירושלמי.

י. במשנה בענין קרבן התמיד (מסכת תמיד ד א): שֶׁל שַׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קָרְן צְפוֹנִית מְעֻרְבִית, עַל טַבְעַת שְׁנֵי. שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים הָיָה נִשְׁחַט עַל קָרְן מְזֻרְחֵית צְפוֹנִית, עַל טַבְעַת שְׁנֵי.

ברע"ב: של שחר. קרבן תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית, לפי שבבוקר שמש במזרח וזורחת כנגדה למערב, והכתוב אומר שנים ליום, כנגד היום, כלומר נגד השמש, שהשמש קרוי יום. ושל בין הערבים. שחמה במערב ומאירה כנגד המזרח, היה נשחט על קרן צפונית מזרחית. בטבעת שניה. רחוק מן המזבח, לפי שהמזבח גבוה ומאפיל כולו.

❖ אוצר התמיד ❖

ויוחנן כהן גדול התקין ששה סדרים של טבעות, בכל סדר ארבע טבעות, לארבעה ועשרים משמרות כהונה, היו קבועות ברצפה עשויות כמין קשת, ולפי שלא היו כופתים את התמיד כדתנן בריש פרקין, היו מכניסין צואר הבהמה באותן הטבעות בשעת שחיטה ונועצים ראש הטבעת בארץ.

במשנה במסכת סוכה (ה ח): בַּלְגָּה לְעוֹלָם חוֹלֶקֶת בְּדָרוֹם, וְטַבְעָתָה קְבוּעָה, וְחַלּוֹנָה סְתוּמָּה.

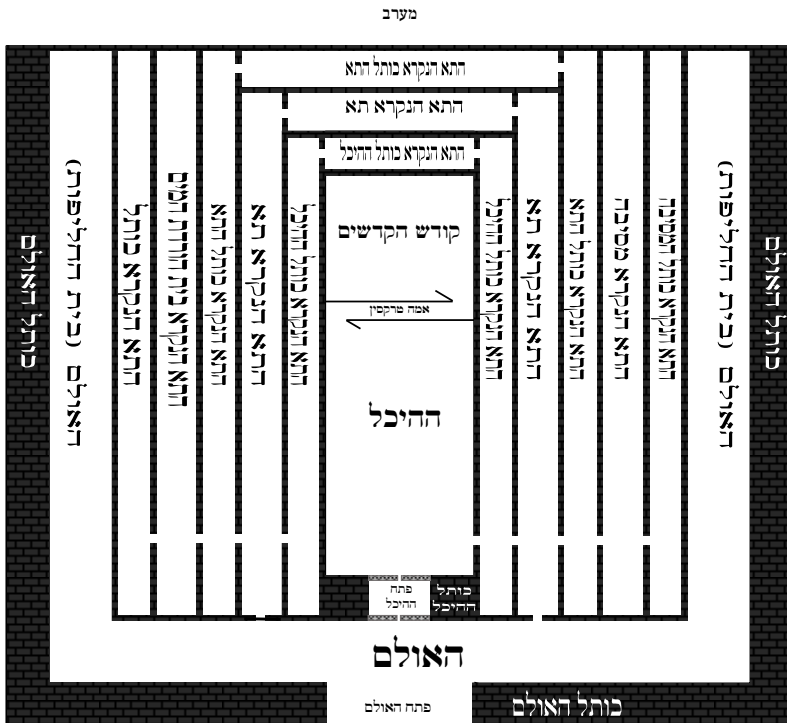
ברע"ב וז"ל: בילגה. שם המשמרה. לעולם חולקת בדרום. ואפילו כשהיא נכנסת, קנסא הוא שקנסוה. וטבעתה קבועה. עשרים וארבע טבעות היו בעזרה במקום המטבחיים, לעשרים וארבע משמרות כהונה, וטבעות של כל המשמרות פתוחות צד אחד והופכה למעלה ומכניס צואר הבהמה לתוכה וחוזר והופך פתחה למטה לתוך הרצפה. וטבעת של בלגה קבועה ואינה נהפכת, וצריכה להשתמש בשל אחרים, וגנאי הוא לה. וחלונה סתומה. חלונות היו בלשכת החליפות ששם גונזין את סכיניהם. וחלון של משמרת בלגה היתה סתומה, דקנסוה רבנן משום מעשה שהיה, שאשה אחת ממשמרת בלגה ומרים בת בלגה שמה נשתמדה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יונים, וכשנכנסו יונים להיכל הלכה וטפחה בסנדל ע"ג המזבח ואמרה, לוקוס לוקוס, פירוש זאב זאב בלשון יוני. עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואין אתה עומד להן בשעת דוחקן. וכששמעו חכמים בדבר זה קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה של כל המשמרת כולה, כי אמרו אם לא ששמעה מאביה שהיה מבזה את העבודה לא אמרה כן. ובשביל אביה קנסו כל המשפחה, דאוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק וטוב לשכנו.

בתפארת ישראל וז"ל: בלגה. שם משמר. וטבעתה קבועה. כל משמר היה לו טבעת מיוחד קבוע ברצפת העזרה, וע"י ציר נפתחה מצד א', ומכניס בה צואר הבהמה כששוחטה, שלא תזוז הבהמה את עצמה בשעת שחיטה, אמנם טבעת בלגה היה סגור וקבוע מב' הצדדים, כדי שתתבזה להשתמש בשל אחרים [ולא עקרו טבעתה לגמרי, כדי שלא תתבייש ביותר לכל הרואה טבעת חסירה בכ"ד טבעות שהיו מונחים בריבוע ו' על ד' (מדות פ"ג מ"ה) גם שלא יתגנה סדר הנחתם]. וחלונה סתומה. דלכל משמר היה מיוחד ארגז [שראנק] בכותל לסכיניהן, ושל בלגה סתום, וכל זה עשו לה לקנס, דבת אחת ממשפחתה המירה ונשאת לשר יווני, וכשמשלו היוונים בימי חשמונאי טפחה בסנדלה ע"ג המזבח, וחרפה את המזבח ואמרה, זאב, זאב, עד מתי תכלה ממון ישראל, והרי לא תושיען. וכשגברו ישראל קנסו לכל משפחת בית אביה שנתגדלה בתוכן מרשעת כזאת, דאוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק, טוב לשכנו.

❖ אוצר התמיד ❖

יא. בתפארת ישראל וז"ל: ותמה רתוי"ט האיך שייך גבי תרקב שהוא מדה קבועה, מלת גדול והרי מדתו קבוע. ולכן רצה למחוק מלת גדול. ולפענ"ד א"צ למחוק, דרגילין היו בב' תרקבין, א' שלא היה מחזיק רק ב' קבין, ורק מדגודשא תילתה הוה (ב"ב דפ"ט א'), להכי כשיגדישוהו היה מחזיק עם הבירוץ ג' קבין, ולהכי קראוהו תרקב קטן. והב' היה מחזיק ג' קבין גם כשיהיה מחוק ובלי בירוץ, והוא הנקרא תרקב גדול, מדהיה תוך חללו גדול יותר מהאחר. והשתא אילו היו לוקחים התרקב הקטן להאפר של הקטורת שהיה קבין ומחצה, וכדמסיק התנא, היה צריך עכ"פ להגדיש חצי קב מהאפר, וחוששים שיתפור בלכתו. להכי בחרו טפי לעשותו דומה לתרקב גדול.

יב. ציור התאים לשיטת הרמב"ם:

❖ אוצר התמיד ❖

להלן מאמר השייך לשיטת הרמב"ם בענין התאים, במסכת מדות פרק ד', ובהלכות בית הבחירה [המבואר בארוכה בספר 'היכל ידיד' על מסכת מדות]:

ביאור לשון המשנה לפי שיטת הרמב"ם. במשנה במסכת מדות (ד ז) וז"ל: מִהַמְזַרְחָ לַמְעַרְבַּ מֵאָה אָמָה, כְּתֹל הָאוֹלָם חֲמִשׁ, וְהָאוֹלָם אֶחָד עָשָׂר, כְּתֹל הַהֵיכָל שֵׁשׁ, וְתוֹכוֹ אַרְבָּעִים אָמָה, אָמָה טְרַקְסִין, וְעֵשָׂרִים אָמָה בֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים, כְּתֹל הַהֵיכָל שֵׁשׁ, וְהֵתָא שֵׁשׁ, וְכֹתֵל הֵתָא חֲמִשׁ. ע"כ.

לפי שיטת הרמב"ם מה שכתוב 'כותל ההיכל שש, והתא שש, וכותל התא חמש', הם תאים, אלא שיש להם שמות, כגון 'כותל ההיכל' ו'כותל התא', אבל הם תאים.

הנה יש להקשות מה נשתנה תחילת המשנה מהמשך המשנה, שהרי בתחילת המשנה 'כותל האולם חמש' הוא כותל ממש, כפי שעולה מלשון הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (ד ד) ש'כותל האולם' הוא כותל ממש בעובי חמש אמה ואין בתוכו תא. וא"כ יוקשה היכן רואים במשנה שיש איזה שינוי בין 'כותל האולם' שהוא כותל ממש אטום וסתום, ל'כותל התא' שהוא תא הנקרא בשם זה, ואינו כותל אטום וסתום. היכן רואים את השינוי הזה במשנה, ומהיכן רואים שכותל זה הוא אטום, וכותל זה יש חלל בתוכו.

והנה באמת יש לבאר, שהרי רואים בפרק ד' משנה ג' דמסכת מידות, שיש שלשים ושמונה תאים, וכבר ביאר שם הרמב"ם בפירוש המשניות שהם הם המוזכרים כאן, והם התאים, אלא שלחלקם קרא כאן בשמות. וממילא לא יוקשה, שהרי שני משניות אלו (משנה ג' ומשנה ז) מתיישבות יחד כאחד, ומה שלא נתבאר בזה נתבאר בזה. ומשלים אחד את השני.

עוד אפשר לבאר, ולתרץ על הקושיא, שבהמשך לשון משנתינו (פרק ד משנה ז) כתוב 'מן הצפון לדרום שבָּעִים אָמָה', וכתוב פירוט החשבון של השבעים אמה של ההיכל והתאים המקיפים אותו. ורק אח"כ כתוב 'הָאוֹלָם עוֹדָף עָלָיו חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אָמָה מִן הַצָּפוֹן, וְחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אָמָה מִן הַדָּרוֹם'. וכבר ביאר הרמב"ם שפירוש המשנה הוא שהאולם נמשך בכל אורך צפון ודרום ומשלים בזה למאה אמה.

נמצא שהאולם הוא תוספת על ההיכל וכותליו. בהלכות בית הבחירה (ד ה) קרא הרמב"ם לתאים וכותליהם בשם 'כותלי הקודש', ו'קודש' הוא ההיכל, דהיינו שכל התאים הם הכתלים של ההיכל, והם כמו חלק אחד עם ההיכל. ורק האולם הוא כבר תוספת יותר על ההיכל, ויש לו דינים אחרים.

❖ אוצר התמיד ❖

ובזה יובן שכאשר כתוב 'כותל האולם' הכוונה לדבר אחד [כותל אטום], וכשכתוב 'כותל התא' שהוא חלק מההיכל, הכוונה לדבר אחר [תא חלול]. כי הם שני דברים שונים, ואין להקיש מזה על זה.

ובפרט ראייה לזה, שהמשנה לא ביארה כאן בפרטות שכותל האולם בצפון ובדרום הוא חמש אמה, אלא רק בכללות שהאולם עודף עליו חמש עשרה אמה בדרום וכן בצפון. נמצא שאין בזה ענין שיהיה שם חלוקה של חללים נוספים בכותל כמו התאים.

אלא רק לאחר שהמשנה ביארה את כל ענין ההיכל, והתאים שסביב ההיכל שלחלקם יש שמות 'כותל ההיכל' ו'כותל התא' וכדו', אמרה המשנה דבר נוסף שיש מחוץ לכל זה את האולם שעודף על זה עוד חמש עשרה אמה בצפון וכן בדרום. אבל לא ירד התנא לפרש חלוקות תאים בזה. ומזה מובן שבאולם אין תאים. ואם כן מה שכתוב בתחילת המשנה 'כותל האולם' הכוונה כותל ממש אטום וסתום, ואינו תא.

[פשוט שמידת כותל האולם שווה בכל הצדדים, הן במזרח והן בצפון ובדרום. וממה שכתוב בתחילת המשנה 'כותל האולם חמש' למד הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ד ה) שגם בצפון ובדרום כן].

ובזה יתיישבו הדברים יחד, ומה שלא כתוב במקום אחד במשנה, נשלם במקום אחר במשנה.

ולגבי 'כותל ההיכל' במזרח: בענין זה עדיין ישאר קצת קושיא. ונפרט הדברים בס"ד. הנה לשיטת רבי יהודה כותל ההיכל במזרח הוא חלול, וכמו 'כותל ההיכל' בשאר הצדדים שהם חלולים, ודרך 'כותל ההיכל' במזרח נכנס הכהן בבוקר כשפותח את הדלתות. כמבואר במשנה (פרק ד משנה ב) וז"ל: רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּתוֹךְ עֲבִיּוֹ שֶׁל כֹּתֵל הָיָה מְהֻלָּךְ, עַד שֶׁנִּמְצָא עוֹמֵד בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים, וּפְתַח אֶת הַחִיצוֹנוֹת מִבְּפָנִים וְאֶת הַפְּנִימִיּוֹת מִבְּחוּץ. ע"כ. וכן כתב הרמב"ם לפי שיטת רבי יהודה בצירווי שבפירושו המשניות [מלבד מה שכתב את שיטת תנא קמא]. ולשיטת רבי יהודה לא יקשה כלל.

אמנם, בהלכות בית הבחירה (ד ו) פסק הרמב"ם כתנא קמא. נמצא לפי זה שאין הכרח שיהיה כותל ההיכל שבמזרח חלול, אלא יתכן שהוא כותל ממש סתום, שהרי הכהן לא צריך להיכנס שם.

ועוד שבלשון הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (ד ד) משמע ברור שכותל זה אטום וסתום. שהרי מנה שם את כל אחד ואחד מהכתלים וכל אחד מהחללים שביניהם, וכשהגיע הרמב"ם לכותל ההיכל המזרחי, כתב 'ועובי הכותל המזרחי שבו השער שש אמות', הרי שעוביו ממש

❖ אוצר התמיד ❖

הוא שש אמות ואין שם חלל, שהרי מנה את כל שאר החללים והכתלים אחד לאחד, ולא כתב בזה כמו במשנה.

ובזאת הדרא קושיא לדוכתא. שהרי ביארנו שההבדל במשנה הוא בין הלשון 'כותל' לגבי האולם, ששם זה כותל סתום. לבין הלשונות 'כותל' לגבי ההיכל ותאים הכלולים עימו, שכאן זה כתלים חלולים והם תאים. ויש הבדל בין האולם להיכל.

אך אם נאמר שלשיטת תנא קמא 'כותל ההיכל' סתום הוא, אם כן הרי הדרא קושיא לדוכתא, שרואים שיש גם בכותל ההיכל ענין של סתום.

אלא צריך לומר, שמשנה ז' היא לפי שיטת רבי יהודה, שכותל ההיכל חלול. ובזאת יתבאר לשונות המשנה. ותנא קמא, אכן חולק בפרט אחד על רבי יהודה במשנה זו. ובזאת נתבאר הדברים.

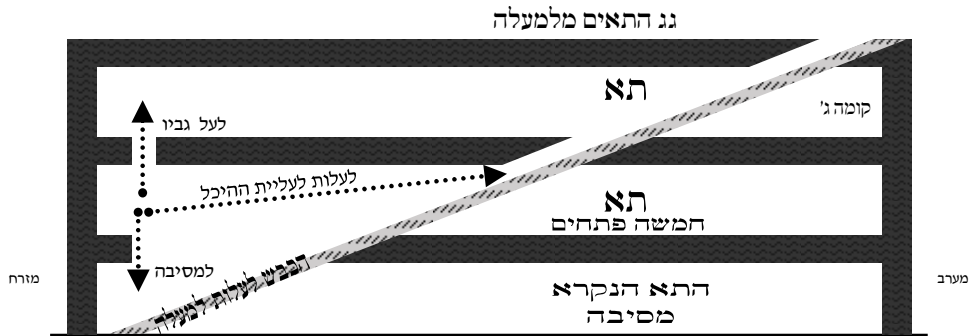
ועוד אפשר ליישב, שהרי יש מפרשים גם ברמב"ם בהלכות בית הבחירה שכותל ההיכל במזרח חלול, ולשיטתם לא יוקשה ולא מידי, ויתיישבו הדברים על מכונם.

עוד אפשר לבאר ולתרוץ באופן אחר [בין לתנא קמא בין לרבי יהודה], משנה ז' לא באה לבאר ולהסביר את המבנה של הכתלים, אלא רק את המקום של מאה אמה, איך כל בנין ההיכל הוא באורך מאה אמה. ולכן ביאור של כל כותל וכותל תלוי בביאורי המשניות שקדמו להסביר כל פרט ופרט במקומו, וכל שיטה ושיטה לפי עניינה. ולכן המשניות של המידות הכוללות של כל הבית שהוא מאה אמה כתובות לבסוף, כי כאן סיכום מהעניינים שקדמו, ואין כאן המקום לבאר איך הם הכתלים וההבדלים ביניהם.

יד. במסכת מידות פרק ד' משנה ג' כתוב וז"ל: ובקֶרן מְזַרְחִית צְפוּנִית הָיוּ חֲמִשָּׁה פְּתָחִים, אֶחָד לְתֵא מִן הַיָּמִין, וְאֶחָד לְתֵא שְׁעַל גְּבִיּוֹ, וְאֶחָד לְמִסְבָּה, וְאֶחָד לְפִשְׁפֶּשֶׁת, וְאֶחָד לְהֵיכָל. ע"כ. וראה מה שביארנו בזה בספר 'היכל ידיד' את סדר חמשת הפתחים לפי שיטת הרמב"ם.

אמנם הציור שיש שם (עמוד תס"ג), צריך לתקנו, והרי הציור המתוקן:

❖ אוצר התמיד ❖

טו. זה לשון הגמרא (ערכין י:א): אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה במקדש, עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר. במתניתא תנא, היא אמה, וגבוה אמה, וקתא יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר.

ברש"י ד"ה 'עשרה נקבים היו בה' וז"ל: ובכל נקב היה קנה אחד, ובכל קנה וקנה היו בו י' נקבים, ובכל נקב של קנה הוציא מין זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר.

ובתלמוד ירושלמי (סוכה ה ו) וז"ל: מגריפה, רב ושמואל, חד אמר, עשרה נקבים היו בה, כל אחד ואחד היה מוציא מאה מיני זמר. וחורנה אמר, מאה נקבים היו בה, כל אחד ואחד היה מוציא עשרה מיני זמר. מדברי שניהם היתה מוציאה אלף מיני זמר.

בקרנן העדה וז"ל: עשרה נקבים היו בה. ובכל נקב היה קנה אחד שהיו בו מאה נקבים וכל נקב שבקנה היה מוציא זמר בפני עצמו. מאה נקבים היו בה. ובכל נקב קנה שהיו בו עשרה נקבים. דברי שניהם. כלומר בזה שניהם שוים.

כעת מצאתי בספר שלטי הגיבורים שהקשה כמה קושיות, ואח"כ ביאר בענין צורת המגריפה. ונעתיק חלק מדבריו וז"ל: ועם כי בנטיית וכסוי הקנים בה יפלו גם כן ספקות רבות במגרפה, עם כל זה לא אסוג אחור מלהודיע לכם מה שלבי אמר לי על מהות המגרפה הזאת וצורתה לקיים דברי רבותינו הקדושים ורש"י ז"ל שאענדם תמיד עטרה לראשי כאשר הוא מוטל עלינו וחייבים אנחנו לעשות מהעולם ועד העולם.

❖ אוצר התמיד ❖

ואען ואומר, כי באולי היתה המגרפה הזאת כמו תיבה של עץ טוב ונחמד מתוקנת כאמור, כדמות מגרפת הנחתומים, סגורה מלמעלה ומלמטה ומכל צדדיה וחלולה בהחלט מבפנים. וכו'.

ובתוכה היו מסוגרים ותלויים באוירה העזרה קנים עם העשרה נקבים שבם. קצת מהקנים ארוכים וגסים, וקצת מהם קצרים ודקים, מושכבים בתוכה, ולא זקופים. והנקבים של קנים שהם בם בשורה שוה היו הפוכים ומסודרים בנקביהם למטה נגד תחתית התיבה. ולא למעלה.

ובשני צידי התיבה, היינו שבצפון ודרום לה, היה מפוח אחד מכאן ומפוח אחד מכאן. ובמזרח התיבה, היו ראשיתן של עשרה קנים מחוברים לו, ומסוגרים בו רחוק מתחתית התיבה כמו חצי אמה. וממערבה ביושר יצאו כל סופן של עשר קנים הפתוחים והחלולים רחוק מהעשר נקבים שבם מעט, כדי שקולן של קנים ישמע היטב, ולא ימות הקול בתוך הכלי.

והנסר הסוגר שבמערב לא היה מניח מקום ריק לצאת ממנו רוח המפוחים, אלא מה שצריך לו בלבד, כדי שילך דרך חללן של קנים ולא ממקום אחר נפרד ממנו.

[במזרח של המגרפה יש קלידים, כמו שיש בפסנתר, כדי לנגן בזה, ומבאר איך שהיו] ובמזרח התיבה היה סרח עודף. [והיה זה באותו אופן כפי שהיה בכלי אחר] כמו שכתבנו בפרק ז' משלטי הגבורים זה, בכלי ההוא הנקרא מינים, שעליו ינחו חמישים יתידות. ובכלי הזה [במגרפה, יש יותר יתידות, כי כאן] ינחו מאה יתידות. עשר מהם לכל קנה, יתד אחד לכל נקב.

ובסוף היתידות מבפנים היו ברזלים זקופים, עם נסר קטן בראשם. באופן שיגיעו להקיש ולסתום בנסרים ההם הקטנים [את] נקבי הקנים כולם, במעיכת היתידות שעל סרח העודף הזה. עד כי בהקשת הנסרים בנקבים ובדחיפת הרוח בקנים בחזקה יתהוו בהם הקולות שונות ונאות, כמו שיתהוו בחלילין בנקישת אצבעות האדם עליהם כשיפיחו בם.

ולכן תוציא המגרפה כולה בדרך נכון כל המאה קולות שאמרו רבותינו ז"ל, מובדלים זה מזה, לפי גסותן ודקורן וארכן וקצרותן של קנים, ורחוק הנקבים שבם, מהנקב הראשון עד הנקב העשירי. והמקיש בכלי זה היה אדם אחד בלבד ולא יותר.

כן דימיתי אני בצורת המגרפה ומשפטיה. והנה אם תיטב הדבר הזה בעיניכם אשמח וכו' בה. ואם לאו, ברו לכם דעת אחרת שתהיה יותר אמיתית ומיושרת מזאת, ושתעלה יפה לדברי רבותינו ולחפצכם, כי גם אני אבא עמכם על החותמת ולא אבוש. וכו'. אולי יתעשת

❖ אוצר התמיד ❖

האלקים לנו, ונהורא עימכון וכו' להודעוננא רזא דנה ולא נאכד במצולת המבוכה וסכולות אשר טבענו בה. ע"כ.

עד כאן נעתק מלשונו של בעל שלטי הגיבורים, אשר ביאר בגודל ענוותנותו. ובכללות ביאר שיתכן שהמגריפה היא תיבה סתומה, ובתוכה מבפנים עשר קנים, ובכל קנה עשרה נקבים. ויש מפוחים שעל ידם נכנס רוח לתיבה. וסגור באופן שיצא הרוח רק דרך הקנים. וראשי הקנים סמוכים מבפנים לעשר הנקבים שבתיבה. ולכל נקב יש כיסוי קטן. ויש מאה קלידים [כמו שיש בפסנתר הנקרא בלע"ז פיאנ"ו], וכל אחד מהקלידים [הנקרא בלע"ז קיבאר"ד] מחובר מבפנים, ע"י ברזל קצת ארוך, למכסה אחד שיש על אחד מהנקבים. ועל ידי ההקשה על הקלידים נפתחים ונסגרים הנקבים, ומשמיעים קול [כמו שיש בפסנתר הנקרא פיאנ"ו, אלא ששם הקלידים מחוברים מבפנים לפטישים קטנים המקישים על מיתרים, אך כאן הם מקישים על נקבים]. והקנים משונים זה מזה, בעובי ובאורך, וכן הנקבים שונים זה מזה בגדלם ובמקומם בקנה אם רחוק אם קרוב. ובזה עולה שכל נקב משמיע קול שונה מחבירו, עד שעולה למאה קולות.

ולפי דרך זה, אפשר לבאר שיהיה כך גם לפי השיטה שיש אלף נקבים, שיהיה גם כן כנ"ל, אלף קלידים, ויצאו מהמגריפה אלף קולות.

איתא מהבעש"ט הק' בענין המגריפה וז"ל (ספר בעש"ט על התורה לראש השנה ויום כפור): משל נפלא לפני התקיעות, מלך גדול מלך מפואר ששלח את בניו לצוד ציד, ותעו הבנים מהדרך והיו צועקים אולי ישמע האם, ולא נענו, ואמרו בלבם אולי שכחנו את הלשון של אבינו, לפיכך אינו שומע את צעקתינו, בכך נצעק בקול בלא דיבור, והתיישבו את עצמם שישלחו את האחד לצעוק, והזהירו אותו ראה והבן כי כלנו תלויים בך, כך הנמשל, הקדוש ברוך הוא שלח אותנו להעלות ניצוצות הקדושות, ותעינו מאבינו, ואולי מפני ששכחנו הדיבור של אבינו אין אנו יכולים להתפלל הדיבור, נשלח אותך בעל תוקע שתעורר רחמים עלינו, בקול בלא דיבור, וראה והזהר כי כלנו תלויים בך ראה אנשים ונשים תלויים בך.

ואף על פי כן יחזיק עצמו לאין, כי הוא רק כמגריפה ההוא שיש בה נקבים נקבים, ודרך הנקבים יוצא הקול זמר, וכי יתגאה העור במה שיוצא ממנו קול, כך הוא האדם, המחשבה והדיבור וכל המדות שורים בו כבתוך כלי, ומה יתגאה, הלא הוא בעצמו אינו כלום, ואין בו רק מדות רעות, והוא מחוייב לעלות אותם אל הקדוש ברוך הוא, והוא ח"ו מביא את השם יתברך בהם כביכול, ומלביש אותו בקליפות כביכול ח"ו רחמנא ליצלן, ואם בא במחשבתו שהוא בעצמו עובד את השם יתברך אזי בוודאי הוא גרוע מכולם. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

לשיטת רש"י (ערכין י:) המגריפה שהוא כלי השיר, הוא אותו המגריפה ששימש עבור הדשן. והתוס' חולקים ואומרים שאלו שני כלים שונים, וכפי שנתבאר.

לבאר שיטת רש"י, כתב הרה"ק מפיאסנצא זיע"א, באמצע שנות השואה, וז"ל (אש קודש פרשת וארא): וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ד'. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ד' לא נודעתי להם. לכן אמר לבני ישראל אני ד' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בורוע נטויה ובשפטים גדלים (שמות ו ב-ו).

כי איתא בגמרא ערכין (י:) 'אמר רבא בר שילא אמר רב מתנה אמר שמואל, מגריפה היתה בבית המקדש י' נקבים היו בה, כל אחד ואחד מוציא עשרה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר. במתנייתא תנא היא אמה וגבוה אמה וקתא יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה, כל אחד מוציא מאה מיני זמר, נמצאת כולה מוציאה אלף מיני זמר'. ופרש"י, מגריפה, שבה גורפין את דשן המזבח.

וצריכין להבין למה הוצרכה כלי הדשן לזמר, ודוקא זמר רב של אלף בני אדם, יותר מכל כלי השיר, עד שאיתא במסכת תמיד (ל:): שביריחו היו שומעין את קול המגריפה, והתוס' פירשו בשביל זה פירוש אחר, וצריכים להבין לפירוש רש"י מה ענינו לפי מצבנו.

והנה במסכת תמיד (כח:): בענין הרמת הדשן איתא: 'וברגל לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח', היינו שניכר שהקריבו עליו הרבה קרבנות, ונבין מה זה מרמו שהראו על ריבוי הקרבנות דוקא בהדשן, כי בטח הכל בכוונה היה.

אבל כל הקרבנות שהיו מקריבין היו בחינת 'יעלהו לעולה תחת בנו' שנאמר באברהם אבינו (בראשית כב יג), שהחוטא וכן המביא דורון לעולה היה צריך ליתן את נפשו קרבן לד', ונתנה התורה עצה שיקריב קרבן בהמה, לכן קרבנות של בהמות מראות לנו רמז שאחר שהקריבו ונעשו דשן רואים יותר מה רבו הקרבנות שהקריבו.

וכשאנשים מישראל נעדרים מפני רצונו יתברך שכך עלה במחשבה לפניו יתברך שהם יעלו לקרבן אליו יתברך, אז רק אחר שנעדרו רואים יותר כי רב הוא, רב בכמות ורב באיכות, מתחילה כשהיו עמנו, עד כמה שהיו יקרים לנו כבבת עיננו ורוח אפנו ונשמתנו, ועד כמה ששמחנו והשתעשענו בהם, מכל מקום לא ידענו כל כך להעריך את אשר היה לנו ולא ידענו מה טוב היה לנו כשהיו עמנו, ואחר שנחסרו רחמנא ליצלן רואים יותר מה מאוד

❖ אוצר התמיד ❖

חסרים הם לנו, הלב מתגעגע וכואב ואין במה להתנחם בלתי בדברי הקדוש ברוך הוא למשה רבינו (מנחות כט:): 'כך עלה במחשבה לפני'.

והמגריפה הנעשה לאפר הקרבנות, היתה מוציאה קול זמר כל כך גדול, כי כל מיני זמר בבית המקדש היו להשמיע במרום קולם, כמו שאמר הכתוב (במדבר י י) 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ד' אלהיכם'.

לכן הרמז הוא שלא לנו בלבד מעורר כל כך דשן הקרבנות אחר שעלו למרום, יותר מבתחילה, רק כן גם במרום, ואת אשר לא יכלו לפעל בחיותם, פועלים הם עתה במרום לעורר רחמים רבים וישועת ישראל תיכף ומיד.

וזהו הענין שרבי יוסי כשהתפלל בחורבה אחת מחורבות ירושלים, כמו שאמרו בריש מס' ברכות (ג.) 'שמע בת קול אוי לי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות, ולמה לא שמע עד עתה, דהא אליהו אמר לו שבכל יום כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות אומר הקדוש ברוך הוא אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם', אבל כנזכר לעיל בחורבה כשנראה הדשן, כביכול גם במרום הצער והרחמנות יותר גדול, ושמע רבי יוסי מה שלא שמע עד עתה.

ולענין עבודה מרמז לנו, דנודע משערי קדושה להרב חיים ויטאל זצוק"ל שמן הד' יסודות שבאדם נמשך היצר הרע, מן יסוד האש כעס, מיסוד הרוח גאות וכו', ומן יסוד העפר עצלות.

ובספר הקדוש אמרי אלימלך (תולדות) איתא, שיצר הרע של חמימות לעבירה יכולים להכניס לקדושה ולשמש בו להתעורר בחמימות למצוה, משא"כ יצר הרע של קרירות עמלק אי אפשר להכניס לקדושה, עיין שם, כי היצר הרע משמש בהד' יסודות לרע, וביסוד העפר משמש יצר הרע של עמלק בחינת 'הנחש עפר לחמו' (ישעיהו סה כה), ונאמר לו (בראשית ג יד) 'ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך'.

וצריכים להבין הא אפשר לשמש גם בו בעצלות לעבירה שלא יעשה, אבל הענין הוא כיון שהיצר הרע של קרירות פוגם גם באמונה לכן משמש בכל דבר לרע, כלומר, כל עוד שאין קליפת עמלק משמש בעצלות וכבודות לפגום האמונה או אפשר לשמש גם עם הד' יסודות גופניים לקדושה, אבל כיון שפוגם את האיש לקררו חס וחלילה באמונה, אז אינו משמש את [עם] העצלות לעבירה, רק למצוה, ולהיפך את [עם] החמימות לעבירה רחמנא ליצלן.

❖ אוצר התמיד ❖

ולכאורה מה ענין עצלות ויסוד העפר לקרר באמונה, ואיך זה משמש בו יצר הרע של עמלק לפגום אמונה חס וחלילה.

אבל כבר דברנו שאמונה שבאיש ישראלי הוא מרוח של קדושה אשר בו שעל ידי זה מאמין למעלה מהשגתו ומשכלו, לכן על ידי העצלות וכבודות, הלב המוח וכל הגוף שמשמש בו היצר הרע, מכבידו וממשיכו למטה ואינו נותן אותו להתרומם ולהתעלה ולהתדבק בקדושה, ואז אמונתו נפגמת רחמנא ליצלן.

לכן גם צרות רבות הבאות חס וחלילה על האיש המשברות אותו ומפילתו, ג"כ פוגמות אמונתו, מתחילה אין לו מחשבות היפך אמונה חס וחלילה, רק שגם התרוממות רוח האמונה ג"כ אין לו מפני נפילתו, כי שוכב הוא, וכולו נעשה כאבן בטמטום הלב והמוח, ומעט מעט גם מחשבות פסולות נפגמות עולות בו רחמנא ליצלן.

לכן בעבודת הקרבנות שהעלו ישראל באש הקדושה את הכל לד', נשאר האפר בחינת יסוד העפר שאינו נכנס בקדושה והוצרכו לתרום אותו, ובמה תורמין אותו, במגרפה שהוציאה מיני כלי זמר שהיא שמחה וישועת ישראל, כי בישועה ושמחה יכולים להעלות הכל, ולהפוך מחשוכא לנהורא, אבל ברגלים לא היו מדשנין אותו, כי הרגלים הם עצמן זמן שמחה אורה ישועה וקדושה רבה בחינת לעתיד שהכל יתעלה לקדושה.

ואפשר להבין מעט יותר, גם לפי השגתנו הקטנה, כי נודע שד' יסודות נמשכים מד' אותיות הויה, ויסוד העפר נמשך מאות ה' אחרונה שבשם שהיא בחינת מלכות, לכן כשהיא נפרדת לגמרי חס וחלילה ונופלת אז נעשה בחינת 'מפריד אלוף' לא יראה מאורות ופגם הלבנה שעצמה חשכה, וכשמתעוררת להתיחד עם דודה שרה שירה כנודע.

וכמו שאמרי' לעורר את חבצלת השרון לשיר (ישעיה לה ב) 'פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד ד' הדר אלהינו', ואז אדרבה ההתרחקות שמקודם מעוררת תשוקתה ושירתה כדי להתיחד.

והוא הענין בשיר השירים שנאמר בה התקרבות והתרחקות, 'דודי חמק עבר' (שיר השירים ה ו) ואז נעשה בחינת 'נפשי יצאה בדברו' (שם) כנודע, היינו שעל ידי ההתרחקות נתעוררה השירה שמתעוררת בתשוקה יתירה, כמו שרואים גם באב ובן שכשמתרחקים זה מזה מתעוררת אהבתם יותר, וזהו ענין קול הזמר במגרפה של הדשן מיסוד העפר, שעל ידי הכבודות מתעוררת יותר לתשוקה ולשירה, עד שברגלים לא היו מדשנים שאז הוא נוי למזבח, ומעורר יותר את היחוד.

❖ אוצר התמיד ❖

נחזור להנזכר לעיל, בחורבה שמע רב יוסי יותר מפני שאז נתעורר יותר הרחמנות מצער ישראל, 'וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי"ה', אחר בחינת אלקים שהוא דין, מתגלה 'הוי"ה' רחמים, וארא אל האבות (שמות ו ג) ולא קיימתי, כמו שפירש רש"י (ד"ה ויאמר), ועתה נתעורר ה'חבל על דאבדין ולא משתכחין' (סנהדרין קיא.) ועל ידי התעוררות ה'חבל', הגאולה מתעוררת, 'והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים' (שמות ו ו). ע"כ.

כתוב בספר 'תורת המנחה' לרבי יעקב סקילי תלמיד הרשב"א (דרשה נו) וז"ל: וגם שבט לוי חנכם וטהרם לשמו ית' וקדשם לו ולעבודתו, הה"ד 'קח את הלויים' וגו', וכתוב (במדבר ח טז) 'כי נתונים נתונים המה לי', נתונים למשא נתונים לשיר. ושיר זה יש אומרים (סוכה ג:) שעיקרו בפה, ויש אומרים שעיקרו בכלי. ואפילו למאן דאמר עיקרו בפה, היה צריך כלי לבסומי קלא. וכלי השיר היו תשעה דכתיב (תהלים קג) 'הללוהו בתקע שופר הללוהו בתוף ומחול' וגו', הרי תשעה כלי שיר, וכלי הפה דכתיב 'כל הנשמה תהלל יה הללויה', הרי עשרה כלי שיר. וכנגד אלו עשרה הכלי שיר היתה מגרפה במקדש שהיו לה עשרה נקבים, וכל נקב ונקב היה מוציא עשרה מיני קולות (ערכין יא.), נמצא שזו המגרפה היתה מוציאה מאה מיני קולות של זמר, ונקרא א"ל מוסיק"ה.

וכלי זה דוד המלך תקנו, דכתיב (שמואל ב' כג א) 'נאם הגבר הוקם על', הוא תיקן כלי של ק' קולות כמנין 'על', וכנגדם תקנו רז"ל (מנחות מג:) ק' ברכות בכל יום, ועיקר התיקון של דוד לא היה אלא לכלי השיר, הה"ד (שמואל ב' כג א) ונעים זמירות ישראל. ע"כ.

כתב הבן איש חי (בן יהוידע ערכין יא.) וז"ל: מגרפה היתה בבית המקדש. י"ל למה הוצרך לפרש ולומר נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, הלא חשבון זה אפילו תינוק יודע לאומרו. ונ"ל בס"ד דבא לספר הנס שנעשה בה אע"ג דתרי קלי לא משתמעו וכאן היו מאה מיני זמר, וכלהו משתמעו להשומע שהוא מרגיש בשמע של מאה קולות, אף על פי שיוצאין בבת אחת. וכו'.

ונ"ל בס"ד דמלבד מגריפה זו הגשמית יש עוד מגריפה רוחנית, וזו הגשמית היא משל לרוחנית, והענין הוא דידוע שכל הקרבנות שמקריבים בבית המקדש הם לצורך ברור נצוצי קדושה מן הדומם צומח חי ומדבר, וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל, אך ודאי אין הברור נעשה ע"י הקרבן עצמו שהוא בהמה, אלא נעשה ע"י אור קדושה עליון השוכן וחונה בבית המקדש והוא שורה ומרחף על הקרבן, ועל ידי כך נעשה הברור של ניצוצי קדושה, ולכן

❖ אוצר התמיד ❖

אם הקריב האדם קרבנות כהלכתן חוץ למקדש עביד איסורא, כי חוץ למשכן ולמקדש אין אור קדושה שורה ומרחף על הקרבן, וכיון שהוא מושלל מן האור אין בקרבן חשיבות כלל, כי מצד עצמו הוא בהמה בזויה, ורק מתעלה ע"י האור המרחף עליו, והוא מתלבש בו, ובלתי האור הוא כמו בהמה מתה שאין בה נשמה, נמצא האור העליון השורה על הקרבן הוא עושה מלאכת הבירור של ניצוצי קדושה, ולזה האור השוכן בבית המקדש שעל ידו ובכוחו נעשה הבירור קורא בשם מגריפה שבו נגרפים ניצוצי הקדושה ועולים.

והנה נודע שכל אור קדושה הנעתק ונמשך ממקום העליון למקום תחתון כלול מעשר ספירות, וכל אחת מעשר הרי מאה, ולכן במגריפה של בית המקדש עשו ציור ודמיון לאור של מעלה שכלול מעשר ועשר מעשר שבו גורפין ניצוצי קדושה, שגם זו המגרפה הגשמית יש בה עשרה נקבים וכל נקב יש בו עשרה מיני זמר, דנמצא יש בה מאה מיני זמר שהוא ענין שירה וזמרה, והאור של מעלה שהוא כלול מעשר ספירות, ועשר מעשר הרי מאה ספירות שמהם יהיה בירור ניצוצי קדושה, גם בזה יש מאה זמר, כי הזמר הזה של האור עניינו בירור, והוא לשון כריתה כמו זימור עריצים, דכל בירור יהיה ע"י זימור, ונמצא גם באור הזה יש מאה מיני זמר, ר"ל מאה זימור, ולכן אחר שהגיד שמואל תכונת מגריפה הגשמית שיש בבית המקדש סיים נמצאת כולה מוציאה מאה מיני זמר, כלומר נמצאת זו המגריפה היא כנגד מגריפה הרוחנית שמוציאה מאה מיני זימור, כלומר מאה בירור, ואמר בלשון קצר להעלים הסוד.

אמנם תנא דברייתא אמר דברים של משל במגריפה הגשמית, שכל דבריו הם משל על המגרפה הרוחנית שהוא האור העליון השוכן וחונה בבית המקדש שבכוחו נעשה הבירור, קאמר היא אמה וגבוה אמה, פירוש זה משל על האור הנמשך מעולם הבריאה ששם הוא מדרגת המאות, ואמה אותיות מאה, וז"ש היא אמה בהפוך מאה שנמשך פנימיות שלה מן הבריאה שהיא סוד מאה, וגבוה אמה המקיף שלה גם כן מן בריאה שהיא סוד מאה, וקתא יוצא ממנה משל על אחיזת אור יצירה ועשייה, ועשרה נקבים היו בה כל אחת מוציאה מאה מיני זמר, נמצא מוציאה אלף מיני זמר, זה התנא עשה פרטות יותר שמגיע עד אלף. ע"כ.

עוד כתב שם וז"ל: איזהו שירות שבשם הוי אומר זו שירה. נ"ל בס"ד שירה שר י"ה עבודה עבד ו"ה, נמצא השם נשלם בשניהם, ולכך בשעת עבודה צריך לעשות שירה כדי ליחד השם ברוך הוא, מיהו בשירה נרמז שם י"ה שהוא שם בפני עצמו, אך אותיות ו"ה אינם שם בפני עצמו, וז"ש איזהו שירות שבשם, כלומר שירות שנרמז בה שם הקדוש הוי אומר זו שירה שנרמז בה שם י"ה שהוא שם קדוש בפני עצמו.

❖ אוצר התמיד ❖

שם לעבוד עבודה, איזהו עבודה שצריכה עבודה. נ"ל בס"ד הכונה דיליף מהכא על שירה כפה שצריכה עבודה אחרת שהיא שירה בכנור שהוא בידיים, ולזה אמר לעבוד עבודה תרתי. ע"כ.

טז. בהון עשיר וז"ל: ויש אומרים אף קול של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם ביום הכפורים. כתב התי"ט דא"א לומר דכל כהן גדול היה קולו גדול כל כך, ושלכן צ"ל דהאי קול הנשמע היה קול הכהנים האומרים בשכמ"לו, ויחסו לכ"ג על שהוא ראש המדברים, וכן הוכיח מלישנא דמתניתין דקתני בשעה וכו' ולא קתני כשמוזכר, ע"כ. ולי ראייה גמורה דהאי קול ר"ל של כהן גדול ממש, ממה שכתבתי ביומא (פ"ו מ"ב) בשם האר"י זלה"ה שהשם יוצא מפי כ"ג בעצמו דרך נס, ולכן אם הכהן היה ראוי אף אם אין טבעו חזק מ"מ השם היוצא מפיו דרך נס משמיע קולו, ודוק בלישנא דמתניתין דקתני קול של כהן גדול, ולא קתני קול כהן גדול כדקתני קול גביני כרוז, דמשמע דהאי קול אינו קול המוטבע בכ"ג כקול גביני כרוז שקולו חזק בטבעו, אלא מתנה אלהית הוא על כהן גדול הראוי בשעה שהוא הנעלם מעין כל השולט ביום הכפורים מזכיר את השם, וזה הוא הקול הנשמע, אבל כשלא היה הכ"ג ראוי לכך כמו בבית שני שרובם היו בלתי מהוגנים, לא היה הוא הנעלם מזכיר את השם אלא הכהן גדול זוכרו מעצמו, וקול זה אם לא היה חזק בטבעו כקול גביני לא היה נשמע ביריחו, וזה הוא שדקדק התנא באמרו בשעה שהוא מזכיר, שהיה לו לומר אף קול כ"ג כשזוכר, א"נ כשהיה זוכר וכו', כי מזכיר הוא פועל יוצא, וה"ט דת"ק דלא רצה להזכיר ענין זה, דהואיל ודרך נס הוא אינו מן התימא שישמע אפילו בסוף העולם, והיש אומרים סבירא להו דהואיל ואין הכל יודעים בנס זה, דבר פלא הוא בעיני בני אדם, ולכן ראוי להזכירו אף הוא.

בספה"ק אוהב ישראל (ליקוטים) וז"ל: אחז"ל (סנהדרין צ:): ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא. הנה ידוע כי במקדש היה הכהן גדול מזכיר אותו ככתיבתו בהוי"ה. מפורש יוצא בקול גדול רם ונשגב מאוד כמ"ש (תמיד ל:): מיריחו היו שומעין קולו של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את השם. ואחיו הכהנים היו מבליעין את השם בנעימה. אך בגבולין אסור לנו להזכיר את השם ככתיבתו בבחי' הוי"ה. רק כקריאתו בשם אדנ"י זולת לעתיד בעת הגאולה ב"ב יקרא השם ככתיבתו. ולהבין הטעם לזה אומר, כי בזמן הגלות. אינו ניכר אלהותו מחמת אמיתית מציאות הוייתו. כי בגלות נעלם האמת והשקר גובר ולזה אינו ניכר כלל אמיתותו ית'. אבל אנו מכירין ומבינים אלהותו ית'. מצד פעולותיו ושליטתו.

❖ אוצר התמיד ❖

מפני שאנו רואין שמלכותו בכל משלה. וע"י פעולותיו וניסיו שעושה עמנו עי"ז ניכר אצלינו אלוהותו ית' לכך כתיב (שמות טו, יח) ה' ימלוך לשון עתיד. שלעת עתה המלוכה שלו ית' הוא באתכסייא. ולכן אין לנו רשות להזכיר את השם ככתיבתו כעת בזמן גלותנו. אבל בהמקדש ששם היה התגלות אורו ית'. והשראת הקדושה האמיתית והכהנים היו מרגישיין בנועם מתיקות של השם מעין עולם הבא שהוא עולם הנועם ושם היה מקום האמת. לזה היו אחיו הכהנים מבליעין את השם בנעימה. ר"ל בזו הנעימה שהרגישו שם בהמקדש. שהופיע עליהם אור הנועם העליון והאמת הפשוט לכך הזכירו גם הם את השם. אבל מי שאינו מרגיש את נועם הזה בעולם הזה אסור להזכירו. ולע"ל שיהיה אז נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו (ישעיה מ, ה). לכך אז יקרא השם ככתיבתו. אך מי שהוגה את השם באותיותיו הגם שאינו מרגיש הנועם העליון. אין לו חלק לעולם הבא. מדה כנגד מדה נפרעין ממנו שאינו מרגיש בהנועם העליון אף בעוה"ב. ויה"ר שנזכה לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו אמן. ע"כ.

בספה"ק ישמח משה (נצבים) וז"ל: דאמרו חז"ל ביומא (לה). בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשי הכתב, ואמרו עליו שם רשעים ירקב (משלי י ז), דהיינו שאחז ד' קולמסין בד' אצבעותיו, וכותב שם בן ד' בבת אחת. ויש להבין מאי מעליותא כולו האי, ואיזה צורך גדול יש בזה שהמונע מללמוד נקרא רשע, וכי בשביל שלא ירצה ללמוד איזה תחבולה נפלאה נקרא רשע. אלא ודאי דיש בזה צורך גדול לעבודת השי"ת, והיינו כי ידוע שהוראת שם הויה ב"ה, הוא היה הוה ויהיה כמבואר בשו"ע או"ח סימן ה' (ס"א), וזאת ראוי לידע לכל בר (דת) [דעת], כי אינו נפרד עבר מהוה ועתיד כאחד לפניו ית', וכל מה שהיה, הוא הוה ועתיד להיות כאחד לפניו ית', וכל מה שעתיד, הוא היה והוה. וזה מאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת א ט, קהלת ג טו) מה שהיה הוא שיהיה ואשר [עתיד] להיות כבר היה. ונ"ל שזה אחד מן הטעמים שאסר לנו להזכיר שם הויה ב"ה ככתבו, כאמרם (פסחים ג.) זה שמי לעלם (שמות ג טו), משום דאי הוי אפשר להוציא כל השם כאחת בלי הקדמת אות אחת לחברתה, להורות כי אין העבר קודם ולא העתיד מאוחר, הוי שרי, כי הוא יחוד האמיתי. אבל מכיון שאין הפה יכול לדבר כן, ואי אפשר מבלי הקדמת אות לאות, לכך אסור כי הוא כפירוד ח"ו, לכך זה שמי לעלם כנ"ל. וכהן גדול ביום הכיפורים הוי שכנינה מדברת מתוך גרונו, כמ"ש הקדוש האר"י זצוק"ל על אמרם (יומא טו.) היה יוצא מפיו כהן גדול כו', וכן מורה מאמר הפסוק (שמות כ כד) בכל מקום אשר אזכיר את שמי, אזכיר ולא תזכיר, כי השי"ת לבד הוא המזכיר, ולכן היה נשמע קולו ביריחו (יומא לט:), שאין זה בכח של בשר ודם, עד כאן דברי הקדוש האר"י ושי". ואם כן ודאי דלא היה שם שום הקדמת אות לאות, רק הכל כאחד כיון דהשכינה הוא מדברת, מה שאין הפה של בשר ודם יכול לדבר כן כנ"ל, ואם כן

❖ אוצר התמיד ❖

בעת הכתיבה הוא רב חסד מהשי"ת שהותר לנו לכתוב שמו הקדוש, אף שאי אפשר בלי הקדמת אות לאות בכותב אחד, וד' כותבין הוא נראית פירווד יותר, כדי שלא ישתכח וישתקע מאתנו ח"ו לגמרי השם הקדוש הזה המחיה כל העולמות. אבל אם היה אפשר לכתוב מבלי הקדמת אות לאות, רק ד' אותיותיו כאחד בבת אחת בד' קולמסים והכותב אחד, ודאי מה טוב ומה נעים, ומדרגתו של שם הנכתב הזה, ודאי רבה למעלה ראש עד אין חקר ואין סוף ואין מספר ואין ערך, כי הוא היחוד האמיתי. לכך בן קמצר שהיה יודע לעשות כך ולא רצה ללמד, עליו נאמר שם רשעים ירקב, כי הוא מונע בר וברכה ושפע טוב לבית ישראל שפע קודש ממקום קודש יהלך גבוה על גבוה, כנ"ל ברור. ועוד יש לומר בפשוט יותר, כי השם אף התוארים מורים עליו, מה שאין באלוקים, ומכל שכן שם העצם, כי כל דבר בזמן היותו הוא לפעמים היה הוה ויהיה, דהיינו כל זמנו, מלבד הרגע הראשון אשר בו נוצר, כי אז לא יצדק היה, ורגע האחרון אשר בו נפסד, שאז לא יצדק עליו יהיה. אבל השי"ת הוא תמיד היה הוה ויהיה, שאין לו ראשית ולא תכלה. ואם כן ההפרש הוא שבכל הנבראים נפרד ההיה מן הוה ויהיה, דהיינו אחר שנפסד יתכן לומר היה, אבל לא הוה ויהיה. וברגע האחרון יתכן לומר היה הוה, אבל לא היה הוה, וברגע ראשון יתכן לומר הוה יהיה, ולא היה. וקודם היותו, יתכן לומר יהיה, אבל לא היה הוה. ואם כן נפרדים זה מזה, שפעמים יפול שם זה לבד, ופעמים זה השם לבד. אבל בהשי"ת אינם נפרדים זה מזה בשום פעם, כי תמיד יתכן לומר עליו היה הוה ויהיה, כי אין לו ראשית והתחלה ולא תכלית, והבן זה כי תמיד הוא היה ויהיה והוה, ותמיד הוא הוה ויהיה ויהיה, ותמיד הוא יהיה והוה, והבן זה מאד, ותמיד הם אחדים זה בזה, לכן יתכן לומר עליו בלי פירווד כלל, להורות על המרחק וההפרש הרב לבינו ית' ובין ברואיו בזה, וכיון שאין הפה יכול לדבר כן, לכך זה שמי לעלם, ולכך נתכנה בן קמצר בשם רשע כו', וגם זה ברור ושני הטעמים הם אמיתים לענ"ד. ע"כ.

בספה"ק תולדות יצחק להרה"ק רבי יצחק מנעשכיו זיע"א וז"ל (ליום הכיפורים): בגמרא (יומא כ:) גבי כהן גדול כשאמר אנא השם נשמע קולו ביריחו וכו'. ומירושלים ליריחו מהלך עשרה פסאות, ולכאורה הוא מהנמנע שישמע קול אדם מהלך עשר פרסאות. ויש לבאר דמה היה העובדא של כהן גדול שהיה מייחד יחודים, ובשעה שהיה מייחד יחודים היה נתבטל במציאותו, וכיון שנתבטל במציאותו הגיע לשורשו, ושם הוא למעלה מהטבע, ולכן נשמע קולו חוץ לדרך הטבע. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

כוסות שעושין מזוככית ארכים וקצרים, וקורין להם מדרינ"ש בלע"ז, ואלו עשוין מזהב
 ובולטין ויוצאין מכל קנה וקנה כמנין שנתן בהם הכתוב, ולא היו בה אלא לנוי: כפתריה.
 כמין תפוחים עגולין סביב, בולטין סביבות הקנה האמצעי, כדרך שעושין למנורות שלפני
 השרים וקורין להם פומיל"ש בלע"ז, ומנין שלהם כתוב בפרשה, כמה כפתורים בולטין
 ממנה, וכמה חלק בין כפתור לכפתור: ופרחיה. ציורין עשוין בה כמין פרחים: ממנה יהיו.
 הכל מקשה יוצא מתוך חתכת העשת, ולא יעשם לבדם וידביקם: (לב) יצאים מצדיה. לכאן
 ולכאן באלכסון נמשכים ועולין עד כנגד גבהה של מנורה, שהוא קנה האמצעי, ויוצאין
 מתוך קנה האמצעי זה למעלה מזה, התחתון ארוך, ושל מעלה קצר המנו והעליון קצר
 המנו, לפי שהיה גובה ראשיתה שוה לגבהה של קנה האמצעי השביעי, שממנו יוצאים ששת
 הקנים: (לג) משקדים. כתרגומו, מצוירים היו כדרך שעושין לכלי כסף וזהב שקורין נייל"ר:
 ושלשה גביעים. בולטין מכל קנה וקנה: כפתור ופרח. היה לכל קנה וקנה: (לד) ובמנרה
 ארבעה גביעים. בגופה של מנורה היו ארבעה גביעים אחד בולט בה למטה מן הקנים,
 והשלשה למעלה מן יציאת הקנים היוצאים מצדיה: משקדים כפתריה ופרחיה. זה אחד
 מחמשה מקראות שאין להם הכרע, שאין ידוע אם גביעים משקדים או משקדים כפתוריה
 ופרחיה: (לה) וכפתור תחת שני הקנים. מתוך הכפתור היו הקנים נמשכים משני צדיה אלך
 ואלך. כך שנינו במלאכת המשכן (פרק י) גבהה של מנורה שמונה עשר טפחים, הרגלים
 והפרח שלשה טפחים, הוא הפרח האמור בירך, שנאמר (במדבר ח ד) עד ירכה עד פרחה,
 וטפחיים חלק, וטפח שבו גביע מהארבעה גביעים, וכפתור ופרח משני כפתורים ושני פרחים
 האמורים במנורה עצמה, שנאמר משקדים כפתוריה ופרחיה, למדנו שהיו בקנה שני כפתורים
 ושני פרחים לבד מן השלשה כפתורים, שהקנים נמשכין מתוכן, שנאמר וכפתור תחת שני
 הקנים, וגו' וטפחים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אלך ואלך נמשכים ועולים
 כנגד גבהה של מנורה, וטפחיים חלק, וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו, וטפחיים חלק
 וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו ונמשכים ועולין כנגד גבהה של מנורה וטפחיים חלק,
 נשתיירו שם שלשה טפחים, שבהם שלשה גביעים וכפתור ופרח. נמצאו גביעים עשרים
 ושנים שמונה עשר לששה קנים, שלשה לכל אחד ואחד, וארבעה בגופה של מנורה, הרי
 עשרים ושנים, ואחד עשר כפתורים ששה בששת הקנים, ושלשה בגופה של מנורה, שהקנים
 יוצאים מהם, ושנים עוד במנורה, שנאמר משקדים כפתוריה, מעוט כפתורים שנים האחד
 למטה אצל הירך, והאחד בשלשת טפחים העליונים עם שלשת הגביעים, ותשעה פרחים היו
 לה ששה לששת הקנים, שנאמר (פסוק לג) בקנה האחד כפתור ופרח, ושלשה למנורה,
 שנאמר משקדים כפתוריה ופרחיה, ומיעוט פרחים שנים, ואחד האמור בפרשת בהעלותך
 (במדבר ח ד) עד ירכה עד פרחה. ואם תדקדק במשנה זו הכתובה למעלה, תמצאם כמנינם
 איש איש במקומו: (לו) את נרתיה. כמין בזכין שנותנין בתוכם השמן והפתילות: והאיר על
 עבר פניה. עשה ששת הנרות שבראשי הקנים, היוצאים מצדיה, מסבים כלפי האמצעי, כדי

❖ אוצר התמיד ❖

שיהיו הנרות כשתדליקם מאירים אל עבר פניה, מוסב אורם אל צד פני הקנה האמצעי, שהוא גוף המנורה: (לח) ומלקחיה. הם הצבתים העשויין לקח בהם הפתילה מתוך השמן לישבן ולמשכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצבתהא שתרגם אנקלוס, לשון צבת, טינליי"א בלע"ז: ומחתתיה. הם כמין בזכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות, שדלקו הלילה וכבו, ולשון מחתה פוישידור"א בלע"ז, כמו (ישעיה ל יד) לחתות אש מיקוד: (לט) ככר זהב טהור. שלא יהיה משקלה עם כל כליה אלא ככר, לא פחות ולא יותר, והככר של חול ששים מנה ושל קדש היה כפול, מאה עשרים מנה, והמנה הוא ליטרא ששוקלין בה כסף למשקל קולוני"א והם מאה זהובים, עשרים וחמשה סלעים והסלע ארבעה זהובים: (מ) וראה ועשה. ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך, מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה, עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מנורה של אש: אשר אתה מראה. כתרגומו דאת מתחזי בטורא, אלו היה נקוד מראה בפת"ח, היה פתרונו אתה מראה לאחריים, עכשו שנקוד חטף קמ"ץ, פתרונו דאת מתחזי, שאחריים מראים לך, שהנקוד מפריד בין עשה לנעשה.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג א-יא): א. המנורה מפורשת צורתה בתורה. וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שנאמר (שמות כה לד) 'ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה' ועוד פרח שלישי היה סמוך ליריכה של מנורה שנאמר (במדבר ח ד) 'עד ירכה עד פרחיה'.

ב. ושלש רגלים היו לה. ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששת הקנים. שלשה מצד זה ושלשה מצד זה. ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח. והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן.

ג. נמצאת כל הגביעים שנים ועשרים. והפרחים תשעה. והכפתורים אחד עשר. וכולן מעכבין זה את זה ואפילו חסר אחד מן השנים וארבעים מעכב את כולן.

ד. בד"א בשעשאוה זהב אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחי'. וכן מנורה הבאה זהב תהיה כולה ככר עם נרותיה ותהיה כולה מקשה מן העשתות. ושל שאר מיני מתכות אין מקפידין על משקלה. ואם היתה חלולה כשירה.

ה. ואין עושין אותה לעולם מן הגרוטאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. המלקחים והמחנות וכלי השמן אינן מכלל הככר שהרי נאמר במנורה (שמות כה לא) 'זהב טהור' וזר ואמר (שמות כה לח) 'ומלקחיה ומחנותיה זהב טהור' ולא נאמר נרותיה זהב טהור מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הככר.

ז. שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה. ושבעת נרותיה מעכבין זה את זה בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות. וכל הנרות קבועים בקנים.

ח. ששת הנרות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קדש הקדשים והוא הנקרא נר מערבי.

ט. הגביעים דומין לכוסות אלכסנדריאה שפיהן רחב ושוליהן קצר. והכפתורים כמין תפוחים כרותיים שהן ארוכין מעט כביצה ששני ראשיה כדין. והפרחים כמו פרחי העמודים שהן כמין קערה ושפתה כפולה לחוץ.

י. גובה המנורה היה שמונה עשר טפח. הרגלים והפרח שלשה טפחים. ושני טפחים חלק. וטפח שבו גביע כפתור ופרח. וטפחיים חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכים ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח חלק. וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחד הילך ואחד הילך ונמשכין ועולין כנגד גובה המנורה. וטפחיים חלק. נשתיירו שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים כפתור ופרח.

יא. ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחנותיה בשעת הטבה.

יט. פרשת השולחן (שמות כה כג-כט): (כג) וְעִשִׂיתְּ שִׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אָרְכוֹ וְאָמָה רָחְבוֹ וְאָמָה וְחֲצֵי קָמָתוֹ: (כד) וְצִפִּיתְּ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר וְעִשִׂיתְּ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: (כה) וְעִשִׂיתְּ לוֹ מִסְגֶּרֶת טַפַּח סָבִיב וְעִשִׂיתְּ זָר זָהָב לְמִסְגֶּרְתוֹ סָבִיב: (כו) וְעִשִׂיתְּ לוֹ אַרְבַּע טַבָּעוֹת זָהָב וְנָתַתְּ אֶת הַטַּבָּעוֹת עַל אַרְבַּע הַפָּאֵת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְלָיו: (כז) לְעִמַּת הַמִּסְגֶּרֶת תַּהַיִזֵּן הַטַּבָּעוֹת לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֶת הַשִּׁלְחָן: (כח) וְעִשִׂיתְּ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתְּ אֹתָם זָהָב וְנָשָׂא בָם אֶת הַשִּׁלְחָן: (כט) וְעִשִׂיתְּ קַעֲרֹתָיו וְכַפְתָּיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקִיתָיו אֲשֶׁר יִסֹּף בָּהֶן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם: (ל) וְנָתַתְּ עַל הַשִּׁלְחָן לְחֶם פָּנִים לְפָנֵי תַּמִּיד:

רש"י: (כג) קמתו. גובה רגליו עם עובי השלחן: (כד) זר זהב. סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שלחן מלכים: (כה) מסגרת. כתרגומו גדנפא, ונחלקו חכמי

❖ אוצר התמיד ❖

ישראל בדבר יש אומרים, למעלה היתה סביב לשלחן, כמו לבזבזין שבשפת שלחן שרים, ויש אומרים, למטה היתה תקועה מרגל לרגל בארבע רוחות השלחן, ודף השלחן שוכב על אותה מסגרת: ועשית זר זהב למסגרתו. הוא זר האמור למעלה, ופרש לך כאן שעל המסגרת היתה: (כו) לעמת המסגרת תהיין הטבעות. ברגלים תקועות כנגד ראשי המסגרת: לבתים לבדים. אותן הטבעות יהיו בתים להכניס בהן הבדים: לבתים. לצורך בתים: לבדים. כתרגומו אתרא לאריחאי: (כח) ונשא בם. לשון נפעל, יהיה נשא בם את השלחן: (כט) ועשית קערותיו וכפתיו. קערותיו זה הדפוס שהיה עשוי כדפוס הלחם, והלחם היה עשוי כמין תבה פרוצה משתי רוחותיה, שולים לו למטה וקופל מכאן ומכאן כלפי מעלה כמין כתלים, ולכך קרוי לחם הפנים, שיש לו פנים רואין לכאן ולכאן לצדי הבית מזה ומזה, ונותן ארכו לרחבו של שלחן, וכתליו זקופים כנגד שפת השלחן, והיה עשוי לו דפוס זהב ודפוס ברזל, בשל ברזל הוא נאפה וכשמוציאו מן התנור נותנו בשל זהב עד למחר בשבת שמסדרו על השלחן, ואותו הדפוס קרוי קערה: וכפתיו. בזכין שנותנים בהם לבונה, ושתיים היו לשני קמצי לבונה שנותנין על שתי המערכות, שנאמר (ויקרא כד ז) ונתת על המערכת לבונה זכה: וקשותיו. הן כמין חצאי קנים חלולים הנסדקין לארכן דגמתן עשה של זהב ומסדר שלשה על ראש כל לחם, שישב לחם האחד על גבי אותן הקנים ומבדילין בין לחם ללחם כדי שתכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו, ובלשון ערבי כל דבר חלול קרוי קסו"ה: ומנקיותו. תרגומו ומכילתיה, הן סניפים, כמין יתדות זהב עומדין בארץ וגבוהים עד למעלה מן השלחן הרבה כנגד גובה מערכת הלחם, ומפצלים ששה פצולים זה למעלה מזה, וראשי הקנים שבין לחם ללחם סמוכין על אותן פצולין, כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים וישברו ולשון מכילתיה, סובלותיו, כמו (ירמיה ו יא) נלאיתי הכיל, אבל לשון מנקיות איני יודע, איך נופל על סניפין. ויש מחכמי ישראל אומרים קשותיו אלו סניפין, שמקשין אותו ומחזיקין אותו שלא ישבר, ומנקיותיו אלו הקנים שמנקין אותו שלא יתעפש, אבל אונקלוס שתרגם ומכילתיה היה שונה כדברי האומר מנקיות הן סניפין: אשר יסך בהן. אשר יכסה בהן, ועל קשותיו הוא אומר אשר יסך, שהיו עליו כמין סכך וכסוי, וכן במקום אחר הוא אומר (במדבר ד ז) ואת קשות הנסך וזה וזה, יסך והנסך, לשון סכך וכסוי הם: (ל) לחם פנים. שיש לו פנים כמו שפרשתי, ומנין הלחם וסדר מערכותיו מפורשים באמור אל הכהנים.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב-טו): יב. השלחן היה ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. והיה מונח ארכו לאורך הבית ורוחבו לרוחב הבית וכן שאר כל הכלים שבמקדש אורכן לאורכו של בית ורחבן לרוחב הבית חוץ מן הארון שהיה אורכו לרוחב הבית. וכן נרות המנורה כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום.

❖ אוצר התמיד ❖

יג. ארבעה סניפין של זהב היו לשלחן מפוצלין בראשיהן שהיו סומכין בהן שתי המערכות של לחם הפנים. שנים מסדר זה. ושנים מסדר זה. והם הנאמרים בתורה (שמות כה-כט) 'וקשותיו'.

יד. וכ"ח קנים של זהב כל אחד מהן כחצי קנה חלול היו לו. ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה. והם הנקראים (שמות כה כט) 'מנקיותיו'. ושני הבזיכין שמניחין בהן הלבונה על השולחן בצד המערכות הן הנקראין (שמות כה כט) 'כפותיו'. והדפוסין שעושין בהם להם הפנים הם הנקראים (שמות כה כט) 'קערותיו'.

טו. אלו הארבעה עשר קנים נותן החלה הראשונה על עצמו של שולחן ונותן בין ראשונה ושנייה שלשה קנים. וכן בין כל חלה וחלה שלשה קנים ובין ששית וחמישית שני קנים בלבד. לפי שאין על הששית אחרת נמצאו ארבעה עשר בכל מערכה ומערכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ה ו-טז) וז"ל: ו. כיצד מעשה לחם הפנים. מביא ארבע ועשרים סאים חטים הראויין למנחות. ושפין אותם ובוועטין בהן כשאר חטי מנחות. וטוחנין אותן ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סולת. ועושין מהם שתיים עשרה חלות מצות. לא נפה אותם באחת עשרה נפה או שלא הוציאן מעשרים וארבע סאים הואיל ונעשו סלת מכל מקום כשירות. לא נאמרו השיעורין האלו אלא למצוה.

ז. לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים בעזרה כשאר המנחות. ולשין אותן אחת אחת. ואופין אותן שתיים שתיים.

ח. ושלושה דפוסין של זהב היו להם. אחד שנותנין בו החלה והיא בצק. והשני שאופין אותה בו. והשלישי שנותנין אותה בו כשרודה אותה מן התנור כדי שלא תתקלקל.

ט. כל חלה מהן מרובעת שנאמר (שמות כה ל) 'לחם פנים' שיהיו לו פנים רבים. אורך כל חלה מהן עשרה טפחים. ורחבה חמשה טפחים. ורומה שבע אצבעות. והשולחן אורכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים. נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מכאן ושני טפחים מכאן. וכופל את היוצא מכאן ומכאן וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע. וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות. וכן עושה בצד המערכה שנייה שש חלות.

❖ אוצר התמיד ❖

י. אין אפיית לחם הפנים דוחה את השבת ולא את יום טוב. אלא בערב שבת אופין אותן ועורכין אותן למחר. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת אופין אותן מיום רביעי.

יא. לא סדור הקנים ולא נטילתן דוחה את השבת. אלא מערב שבת נכנס ושומטן ונותנן לאורך השולחן. ובאחד בשבת נכנס ומכניס את הקנים בין החלות.

יב. סידר הלחם בשבת כמצותו ולא הניח עמו בזיכי לבונה עד למחר ולשבת הבאה הקטיר הבזיכין נפסל הלחם ואינו קדוש. וכן אם סידר הלחם והבזיכין באחד בשבת והקטיר הבזיכין לאחר שבת הבאה הלחם אינו קדוש ונפסל. אבל אם הקטיר הבזיכין בשבת [לא] נפסל הלחם.

יג. כיצד יעשה בלחם ובזיכין שסדרן לאחר השבת. יניחם שם על השולחן עד שיעבור עליהן יום השבת והן מסודרין. ואחר כך יקטיר הבזיכין לשבת הבאה אחר השבת שעברה עליהן והן מסודרין. שאפילו נשאר הלחם עם הבזיכין על השולחן כמה שבתות אין בכך כלום.

יד. סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטיר את הבזיכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת אחרת הבאה נפסל הלחם. והרי הוא קדשים שנפסלו שחייבין עליהן משום פיגול ונותר וטמא כמו שיתבאר.

טו. נפרסה חלה אחת מן הלחם. אם עד שלא הסיר הלחם מעל השולחן נפרסה הלחם פסול ואינו מקטיר עליו את הבזיכין. ואם אחר שהסיר הלחם נפרסה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין.

טז. הגיע זמן הלחם להסירו הרי זה כמי שהסירו. ואם נפרס הלחם מקטיר הבזיכין ואף על פי שלא פירק המערכה. נטמא אחד מן הסדרין בין לפני הקטרה בין לאחר הקטרה או שנטמא אחד מן הבזיכין. הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד יב-יד) וז"ל: יב. כיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות השנה. משמר הנכנס נוטל שש חלות. ומשמר היוצא נוטל שש. הנכנסין חולקין ביניהם בצפון שהרי הן מוכנים לעבודה. והיוצאין חולקין בדרום. ובזמן שיהיה יום טוב של אחד משלשה רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך החג חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים. וכן אם חל יום טוב הראשון של חג בשבת חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא

❖ אוצר התמיד ❖

שבת בלחם הפנים מפני שהקדימו לעבודה. וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג. ודבר זה תקנה כדי שיתאחרו הכהנים בשביל חילוק לחם הפנים ואם נתאחר אחד מבעלי משמר ולא בא ימצא אחר.

יג. חל יום אחד להפסיק בין השבת ובין יום טוב כגון שהיה יום טוב הראשון של חג בשני או יום טוב האחרון בחמישי או יום של עצרת שחל להיות בשני או בחמישי. משמר שזמנו קבוע באותה שבת נוטל עשר חלות וזה הנכנס נוטל שתיים. שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לבדם אלא יום אחד שהוא ערב שבת או אחד בשבת ומתעצלין ואין באין מהן אלא מעט.

יד. כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות שזכה בהן שנאמר (ויקרא כד ט) 'והיתה לאהרן ולבניו' מחצה לאהרן ומחצה לבניו. ואין כהן גדול נוטל פרס שאין זה כבודו.

כ. פרשת מזבח הפנימי (שמות ל א-י): (א) וְעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֵת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: (ב) אָמָה אָרְפוּ וְאָמָה רָחְבוּ רְבוּעַ יְהִיָּה וְאֲמָתַיִם קָמְתוּ מִמֶּנּוּ קִרְנָתָיו: (ג) וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר אֶת גִּגּוֹ וְאֶת קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת קִרְנָתָיו וְעֲשִׂיתָ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב: (ד) וּשְׁתֵּי טַבְעֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צַדָּיו וְהִיָּה לְבָתַיִם לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בַּהֲמָה: (ה) וְעֲשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: (ו) וְנָתַתָּה אֹתוֹ לְפָנֵי הַפְּרָכֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדוּת לְפָנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדוּת אֲשֶׁר אוֹעֵד לָךְ שָׁמָּה: (ז) וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קִטְרֵת סַמִּים בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֶּהֱרֹת יְקִטִּירָנָה: (ח) וּבְהִעָלֹת אֶהְרֹן אֶת הַנֶּהֱרֹת בֵּין הָעַרְבִים יְקִטִּירָנָה קִטְרֵת תָּמִיד לְפָנָי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם: (ט) לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קִטְרֵת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנִסְךְ לֹא תִסְכוּ עָלָיו: (י) וְכִפֹּר אֶהְרֹן עַל קִרְנָתָיו אַחַת בְּשָׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכַּפָּרִים אַחַת בְּשָׁנָה יִכַּפֵּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לַיהוָה:

רש"י: (א) מקטר קטרת. להעלות עליו קיטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חניתן; זר זהב. סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעותיו. כאן הוא לשון זוויות, כתר גומו, לפי שנאמר על שני צדיו, על שתי זוויותיו שבשני צדיו: והיה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ו) לפני הפרכת. שמה תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכוון כנגד הארון מבחוץ: (ז) בהיטיבו. לשון נקוי הבזכין של מגורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבן בכל בקר ובקר: הנרות. לוצי"ש בלע"ז וכן כל נרות האמורות במגורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא לשון הדלקה: (ח) ובהעלות.

❖ אוצר התמיד ❖

כשידליקם להעלות להבתן: יקטירנה. בכל יום פרס מקטיר שחרית ופרס מקטיר בין הערבים: (ט) לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה. כלן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה, עולה של בהמה ועוף, ומנחה היא של מין לחם: (י) וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות (ויקרא טז יח) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו: חטאת הכפורים. הם פר ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקדש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יז): מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה. והוא נתון בהיכל מכוון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים.

כא. להלן שיטת הרמב"ם בביאור משנה זו.

כתב התפארת ישראל שלהרמב"ם לא גורסים במשנה זו תיבת 'מזרחיות'. ע"ש.

וכן רואים בכת"ק של הרמב"ם שלא כתוב 'מזרחיות'. והגירסא היא 'ומצא שתי נרות דולקות'. ללא תיבת 'מזרחיות'.

והרי תמונת כתי"ק הרמב"ם:

בפירוש המשניות להרמב"ם [מהדורא בתרא] וז"ל: כבר נתבאר בגמר יומא שהטבת הנרות והוא נקוי הנרות והבערת מה שנכבה מהן והחלפת הפתילות לא היה לשבעת הנרות בעת אחד, אלא הסדר הוא שמטיב חמש נרות ואחר כך עושה עבודה אחרת, ואחר כך חוזר ומטיב שתי הנרות הנשארות, ונחלקו בטעם הדבר, יש מי שאמר למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש כל העזרה, כלומר להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר, ויש שם מי שנתן טעם לדבר אמרו יתעלה בבקר בבקר בהטיבו את הנרות חלקו לשני בקרים. ואני אצייר לך כאן אופן סדר שבעת הנרות היאך היו בין הצפון לדרום,

❖ אוצר התמיד ❖

ואכתוב אות על כל נר כדי שיהא אפשר לרמוז עליו בקלות בעת הפירוש, וזו היא צורתן [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

[המשך לשון הרמב"ם:] ופיות כל הנרות כלפי האמצעי אחד לגב השני כפי שהוא בציור, והנר הכתוב עליו ד הוא נר מערבי אשר לא כבה משך זמן מסויים כפי שידוע, והוא האמצעי ונקרא מערבי מפני שפיו לצד מערב, ועל סדר זה רמזו יתעלה באמרו אל מול פני המנורה יאירו וכו', כלומר שיהו פיות כל הנרות כלפי זה האמצעי אשר פניו למערב, אמר כי

❖ אוצר התמיד ❖

כאשר הוא נכנס להטיב את הנרות אם מצא שני הנרות שכתוב עליהן ז ו דולקים מניחם ומטיב חמש הנרות כמו שאמרנו, ואחר כך יעשה עבודה שיעשה וחוזר ומטיב שתי הנרות שהניח, ואם מצאם כבויים הרי זה מטיב חמשת הנרות שכתוב עליהם א ב ג ד ה ומניח השנים הדרומיים שכתוב עליהם ו ז עד שיעשה העבודה שיעשה ויחזור להטיבן וזהו אמרו ואחר כך מדשן את השאר. וכבר בארנו בשלישי דמנחות שגובה המנורה שמונה עשר טפח, נמצא שהיא כגובה האדם בשוה, ולפיכך צריך להתרומם מעל הארץ ואחר כך יוכל להתקין את הנרות ולהדליקן כמו שהזכיר. ע"כ.

לפי שיטת הרמב"ם צריך להדליק את נרות המנורה גם בבוקר, ולא רק בין הערביים. כמו שכתב הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג י, יב) וז"ל: דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר (שמות כז כא) "יערוך אותו אהרן ובניו". והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כקרבנות שקבוע להן זמן שנאמר (שמות כז כ, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד'. ולהלן וז"ל: מהו דישון המנורה. כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג. וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה מתקנו. ע"כ.

אמנם הרבה חולקים הרמב"ם וסוברים שמדליקים את המנורה רק בין הערביים ולא בבוקר. כמו שכתב הכסף משנה (הלכות תמידין ומוספין ג יב) וז"ל: ומ"ש והדלקת הנרות היא הטבתם זהו דעת רבינו שהוא סובר שגם בבקר מדליק הנרות דכי כתיב והקטיר עלי אהרן קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות פירוש בהטיבו בהדליקו. והאחרונים חולקים עליו ואומרים שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים ופירוש בהטיבו אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות וכל זה תמצא באורך בתשובות הרשב"א סי' ש"ט ומ"ט. ומדברי רש"י שכתבתי בסמוך וממה שכתב בפירוש התורה נראה שדעתו כדעת האחרונים וכן נראה שהוא דעת הראב"ד ממה שכתב בפרק שני מעבודת יוה"כ וכן דעת אונקלוס. ע"כ.

אך ברעיא מהימנא בוורה הקדוש כתוב כדעת הרמב"ם, שצריך להדליק את נרות המנורה שני פעמים בכל יום. וזה לשון הוורה הקדוש (אמור פט): רעיא מהימנא פקנדא דא, לְסִדְרָא פְּהֵנָא בְּכֹל יוֹמָא בּוֹצִיגִין בְּבֵי מְקַדְשָׁא, וְהָא אוֹקִימְנָא בְּרָזָא דְמְנוּרָה. וְאִיהוּ רָזָא פְּגוּוֹנָא דְלְעִילָא, בְּגִין דְנְהִירוּ עֲלָאָה בְּמִשַׁח רְבוּ, נְחִית עַל רִישָׁא דְכְּהֵנָא בְּקַדְמִיתָא לְבִתְרָא אִיהוּ אֲדִלִיק וְאֲנְהִיר כֹּל בּוֹצִיגִין. דְכְּתִיב פְּשָׁמֵן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ וְגו', וְכִתִּיב כִּי שָׁמֵן מִשְׁחַת אֲלֵהוּ

❖ אוצר התמיד ❖

עליו וגו'. ועל דא אתייהיב רשו לכהנא בלחודוי, לסדרא בוצינין, ולאדלקא להון בכל יומא תרין זמנין, לקבל גהירו דיחודא תרין זמנין, קרבנא בכל יומא, תרין זמנין, וכלא אצטריד.

תרגום: מצוה זו, שיסדר הכהן בכל יום גרות בבית המקדש, והרי בארנו בסוד המנוחה. והוא סוד כמו שלמעלה, משום שהאור העליון בשמן משחה יורד על ראש הכהן פראשונה, ואחר כך הוא מדליק ומאיר את כל הנרות, שכתוב בשמן הטוב על הראש וגו', וכתוב כי שמן משחת אלהיו עליו וגו'. ועל כן נתנה רשות לכהן לבדו לסדר את הנרות ולהדליק אותם בכל יום פעמים, כנגד אור היחוד פעמים, קרבן בכל יום פעמים, והכל צריך.

ועל ידי דכהנא נהרין בוצינין בכלא, עילא ותתא למחדו חידו, ולאשכחא חידו בכל סטריין. באדלקותא דבוצינין, דהא תרין אלין על ידי דכהנא, לאשתכחא חידו בכל סטריין, ואלין אינון אדלקותא דבוצינין וקטרת. והא אוקימנא (משלי כז) שמן וקטרת ישמח לב.

תרגום: ועל ידי הכהן מאירים הנרות בכל, למעלה ולמטה, לשמח בשמחה ולהמצא שמחה בכל הצדדים בהדלקת הנרות, שהרי שני אלה על ידי הכהן, להמציא שמחה בכל הצדדים, ואלו הם הדלקת הנרות והקטרת, והרי בארנו שמן וקטרת ישמח לב. ע"כ.

כב. שורש ענין הדלקת נר חנוכה למטה מעשרה טפחים, מהמדרגות למנורה שבבית המקדש.

הנה בהדלקת נר חנוכה מתכופים להדליק את הנרות למטה מעשרה טפחים דוקא. ככתוב בגמרא (שבת כא:): נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה. ונפסק בשולחן ערוך (הלכות חנוכה תרעא ו) וז"ל: ומצוה להניחו למטה מי' טפחים. ע"כ. וכדאיתא בכתבי הארז"ל (פרי עץ חיים שער חנוכה) וז"ל: והנה בחנוכה, זו היה כוונת ההדלקה, שיכוין האדם כשמוריד ידו להדליק, כי היא למעלה מג' טפחים וכו', ולמטה מי' טפחים וכו', לכן אם הניח אותה בתוך י' יצא, כי כל זה נקרא מקומה, כיון שהיא נוטלת אור מן כל י', אבל למעלה מי' אין להניח. ע"כ.

ובספה"ק בת עין (חנוכה) ביאר בענין שצריך דוקא להתכופף כדי להדליק נר חנוכה וז"ל: דהנה איתא רזא דהשתחוויה רזא דברכאין אינון, ובחינת חנוכה הוא רזא דהשתחוויה, כמו שאמר המגיד זללה"ה על פסוק (בראשית כב ה) 'אני והנער נלכה עד כה', שהוא מרמו על חנוכה שהוא כ"ה כסליו, ואח"כ 'ונשתחוה' כו', שהוא בחינת השתחואה, כמ"ש במשנה (מדות ב ג) שנתקנו י"ג השתחויות נגד י"ג פרצות שעשה מלכות הרשעה, ולכך מצוה להניחו בתוך עשרה, כדי לכרוע, שהוא רזא דהשתחוויה. וענין רזא דהשתחוויה הוא עד"ו, להשפיל את עצמו שהוא בחינת ענוה ושפלות, ומחמת זה הוא ממשיך השראת השכינה ושפע ברכה וחיים בזה העולם. ותיבת ענו"ה גימטריא יו"ם ליל"ה, לרמוז שעל ידי ענוה הוא ממשיך

❖ אוצר התמיד ❖

בחינת יום שהוא אור לבחינת לילה שהוא חושך, בחינת עולם הזה הגשמי. ובחינת אור הוא בחינת י"ג מכילין דרחמי, שהוא מקור השפע והברכות, ועל ידי חנוכה שהוא בחינת ענוה רזא דהשתחויה, ממשיך שפע ברכות י"ג מכילין דרחמי על כנסת ישראל. ע"כ.

והנה הרי בחנוכה הכל הוא לרמוז על ענין המנורה מבית המקדש, לזכר הנס שהיה במנורה בבית המקדש (ראה שו"ע ומשנ"ב הלכות חנוכה תרעא ז). וצריך לבאר היכן בבית המקדש היה הענין של להתכופף להדליק למטה מעשרה טפחים.

ויתבאר דהנה גובה המנורה הוא י"ח טפחים (מנחות כח: רמב"ם הלכות בית הבחירה ג י). לפני המנורה יש אבן ובה שלש מדרגות שעליה עומד הכהן ומיטיב את הנרות (תמיד ג ט, רמב"ם הלכות בית הבחירה ג יא). והרי כל המדרגות שיש בבית המקדש גבהם חצי אמה (מדות ב ג). ואמה זו היא בת שש טפחים [כך עולה גם לפי שיטת רבי מאיר וגם לפי שיטת רבי יהודה במסכת כלים (יז י), וכן פסק הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ב ו)]. נמצא שגובה שלשת המדרגות שלפני המנורה ט' טפחים. ונמצא שהמנורה יותר גבוהה מהמדרגות ט' טפחים.

העולה מכך, שמרגלי הכהן המיטיב את הנרות, המנורה גבוהה רק ט' טפחים, והשלהבת בתוך י' טפחים.

נמצא שכאשר עומד הכהן על המדרגות ורוצה להיטיב את הנרות, צריך הכהן להתכופף אל למטה מעשרה טפחים, לגבי מקום עמידתו, כדי להיטיב את נרות המנורה.

ונראה שמכאן השורש להדליק את נרות החנוכה למטה מעשרה טפחים.

ועוד יש לבאר, שבגמרא (מנחות כט.) איתא: אמר רב גובהה של מנורה תשעה טפחים. ורק לאחר ששאלוהו ביאר רב שמה שאמר שגובה המנורה ט' טפחים, הכוונה ממקום יציאת הקנים מהמנורה עד למעלה. אך מהארץ עד לקנים יש עוד ט' טפחים, יחד גובה כל המנורה י"ח טפחים. עכ"פ רואים ממאמר זה של רב שעיקר מידת המנורה הוא ט' טפחים, והיינו כדאמרן שההדלקה הוא דוקא למטה מעשרה טפחים.

כתוב באריו"ל (פרי עץ חיים שער חנוכה) וז"ל: ודע, כי יש בה ג' יחודים, א' נגד נה"י, כי עד שם מגיע קומתה לבד, ובזה היחוד הוא הוי"ה אדני. ולפעמים הוא נגד החוה, ואז הוא הוי"ה אלהים. ולפעמים הוא שוה עד הכתר שלו, ואז הוא הוי"ה אהי"ה, וג' יחודים אלו, גי' נר. (עיקר כוונת נר חנוכה הוא, להוריד הארה למטה באלו הימים, כאלו היה הזווג עם בעלה פב"פ, שוה לו עד הכתר ברמ"ח אברים, הרי רמ"ח וב' דרועין, גי' נר. ושם הויה בזווג זה, הוא י"א ה"ה ו"י ה"ה). והנה בחנוכה היא נגד נה"י לבד, ואנו ממשיכין לה אור מג' יחודים אלו עליונים, לעשות אותה נר. והנה בחנוכה, זו היה כוונת ההדלקה, שיכוין האדם כשמוריד

❖ אוצר התמיד ❖

ידו להדליק, כי היא למעלה מג' טפחים, שהוא כנגד נה"י, שהם ג' טפחים, ולמטה מי' טפחים, שאינו עולה עד הראש, ואנו ממשיכין לה אור מן הראש. לכן אם הניח אותה בתוך י' יצא, כי כל זה נקרא מקומה, כיון שהיא נוטלת אור מן כל י'. אבל למעלה מי' אין להניח. וביום השבת, היא עולה עד הכתר שלו, ואז מקומה ממש בכל הי', ואז היא נקראת נר שבת שלימה. ע"כ. עולה מזה שאנו מדליקים למטה מעשרה טפחים, כדי להמשיך את אור היחוד השלם, בקומה שלימה, אל מקומה בנה"י. ע"כ.

אמנם בבית המקדש היה היחוד השלם תמיד (פרי עץ חיים שער התפילה פרק ז, ועוד). ונראה שעל כן היה גובה המנורה י"ח טפחים, שזה שלש אמות, כדי לרמוז על היחוד השלם בקומה שלימה בחב"ד ובחג"ת ובנה"י.

אך מכל מקום יש במנורה בבית המקדש רמז אל ימי הגלות, שאף בימי הגלות יוכלו להמשיך את אור היחוד העליון אפילו למטה מעשרה טפחים, ע"י מצוות הדלקת נר חנוכה, שזה משורש נרות המנורה שבבית המקדש.

וכתב הרמב"ן (במדבר ח ב) על מה שנאמר באהרן הכהן 'שלך קיימת לעולם', שזה מרמז על נרות חנוכה שקיימים לעולם אף בימי הגלות. ואפשר לבאר שזהו 'מגיד שבחו של אהרן שלא שינה', שכבר בזמן בית המקדש [משכן נקרא מקדש (עירובין ב:)] היטיב את המנורה למטה מעשרה טפחים, דהיינו ע"י המדרגות כמו שביארנו, כדי להמשיך את האור העצום של המנורה גם אל ימי הגלות, שיאירו ע"י נרות חנוכה. וימשך אור היחוד בקומה שלימה למטה עד הנה"י.

נתבאר בספה"ק מאור עינים (חנוכה) וז"ל: שיעשה השם ניסים ונפלאות בחנוכה, ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת, עד שיפלו ויתבטלו לגמרי, ויבוא משיח צדקינו במהרה בימינו, וזהו 'ערכתי נר למשיחי' (תהלים קלב יז), מן נר חנוכה הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו, ויתבטלו כל הקליפות, וזהו עד שתכלה רגלי דתרמודאי, הוא הקליפה כדכתיב תרמוד בהרים. ע"כ.

ועל זה הדרך יש לבאר, שהרי הדלקת נרות חנוכה הוא הכנה למשיח צדקנו, כמו שכתוב 'ערכתי נר למשיחי', כדאיתא במאור עינים, על כן מדליקים נרות חנוכה למטה מעשרה טפחים, כדי לרמוז את האופן שבו הכהן ידליק את המנורה בבית המקדש השלישי, שיהיה למטה מעשרה טפחים, כי יטיב את הנרות כשעומד על המדרגות והמנורה תהיה גבוהה ממקום רגליו רק ט' טפחים.

❖ אוצר התמיד ❖

ואז בזמן משיח צדקנו בבית המקדש השלישי, יהיה היחוד השלם, שמרומו בשלש האמות של גובה המנורה, שזה יחוד שלם בחב"ד בחג"ת ובנה"י.

וזה נרמז כבר בזמן הגלות, כאשר מדליקים נרות חנוכה, ומדליקים באותו האופן שבבית המקדש דהיינו למטה מעשרה טפחים, ועי"ז האור של היחוד השלם המרומו בשלש האמות גובה שבמנורה בבית המקדש ימשך כבר עכשיו עלינו, ע"י הדלקת נרות המנורה. והרי המנורה הוא מהאור הגנוז (בני יששכר).

ונתבאר בספה"ק מאיר עיני חכמים (שער ז), שהדלקת נרות חנוכה למטה מעשרה טפחים, הוא בסוד גודל מעלת חביבות ויקירות כנסת ישראל בגאולה העתידה במהרה בימינו שמעוררים במצות הדלקת נרות חנוכה, ככתוב בזהר הקדוש (ויקרא ו.) וז"ל: מתל למלכא דרגו על מטרוניתא, ואשדי לה מהיכליה, לזמנא דייעא. פד הוה מטי ההוא זמנא, מיד מטרוניתא הות עאלת ותבת קמי מלכא. וכן זמנא חד, ותרין, ותלת זמנין. לזמנא בתרייתא, אתרחקת מהיכלא דמלכא, ואשדי לה מלכא מהיכליה לזמנא רחיקא. אמר מלכא, האי זמנא לאו הוא כשאר זמנין דהיא תיתי קמאי הכי, אלא אנא איזיל עם כל בני היכלי ואתבע עליה. פד מטא לגבה, חמא לה דהוה שכיבת לעפרא. מאן חמא יקרא דמטרוניתא בההיא זמנא, ובעותין דמלכא לקבלה עד דאחיד לה מלכא בידוי, ואוקים לה, ואיתי לה להיכליה, ואומי לה דלא יתפרש מינה לעלמין, ולא יתרחיק מינה. כך קודשא בריך הוא, כל זמנין דכנסת ישראל בגלותא, פד הוה מטי זמנא, היא אתיאת והדרת קמי מלכא. והשתא בגלותא דא לאו הכי, אלא קודשא בריך הוא יחיד בידהא, ויוקים לה, ויתפייס בהדה ותיב לה להיכליה. ותא חוי דהכי הוא, דהא כתיב נפלה לא תוסיף קום, ועל דא כתיב, (עמוס ט) ביום ההוא אקים את ספת דויד הנפלת, היא לא תוסיף קום בזמנין אחרנין, אבל אנא אוקים לה. ועל דא כתיב ביום ההוא אקים את ספת דוד הנפלת, אני אקים את ספת דוד. מאן ספת דוד. דא בתולת ישראל. הנפלת, כמה דכתיב נפלה. ודא היא יקרא דבתולת ישראל, ותושבתא דילה. ודא אוליפנא בההיא שעתא. אמר רבי יהודה, ודאי מלילתא על לבאי, ואתישבא, ודא ברירו דמלה. ואזלא האי, כמלה חדא דשמענא ושכחנא, והשתא רווחנא לה, דתנינן, אמר רבי יוסי, זמין קודשא בריך הוא לאכרוזא על כנסת ישראל ויימא, (ישעיה נב) התנערי מעפר קומי שבי ירושלם, כמאן דאחיד בידא דחבריה ויימא התנער, קום, כך קודשא בריך הוא יחיד בה ויימא התנערי, קומי. אמר ליה רבי אחא, וכן כל אינון בני היכלא דמלכא בלישנא דא פתחין, הדא הוא דכתיב, (ישעיה ס) קומי אורי פי בא אורף, הא מלכא הכא, ודאי כדנין הוא יקרא דילה, ותדוותא דכלא, פד מלכא אתפייס בהדה. (כתיב (מלכים א א) ותבא בת שבע אל המלך החדרה כגוונא דא) בכל אינון זמנין איהי אתת לגבי דמלכא, וקמת קמיה, הדא הוא דכתיב, (מלכים א א) ותבא לפני המלך, ותעמוד לפני המלך. אבל בזמנא

❖ אוצר התמיד ❖

דָּא לָאוּ הָכִי, אֶלָּא מִלְּפָא יִיתִי לְגַבְהָ, וְיִתְפָּיִיס בְּהָדָה, וְיִתִּיב לָהּ לְהִיכְלִיָּהּ. הָדָא הוּא דְכָתִיב, (זכריה ט) הִנֵּה מִלְּפָד יָבֵא לָךְ וְדָאִי, וְלֹא אֲנִתְּ לְגַבְיָהּ, יָבֵא לָךְ, לְפִיִּיסָא לָךְ. יָבֵא לָךְ, לְאַקְמָא לָךְ. יָבֵא לָךְ, לְאַשְׁלָמָא לָךְ בְּכֻלָּא. יָבֵא לָךְ, לְאַעְלָאָה לָךְ לְהִיכְלִיָּהּ, וְלְאַזְדוּוּגָא עִמָּךְ זְוּוּגָא דְעֵלְמִין, כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (הושע ב) וְאַרְשִׁתִּיךָ לִי בְּאַמוּנָה. ע"ש.

ונתבאר בספה"ק מאיר עיני חכמים (שער ז), ובתוך הדברים כתוב וז"ל: ולזה אנו מניחין נר חנוכה סמוך לפתח בג' טפחים נגד נה"י דזעיר אנפין ששם יחוד הג', ונוטלת מן כל העשרה ואין אנו מעלין אותה כלל, רצ"ל כמו בשאר גאולות שנתעלה השכינה לקמי קוב"ה בסוד התנשאות השכינה, כמו ביציאת מצרים, אבל בהדלקת נר חנוכה אנו מרמזין על גאולה העתידה במהרה בימינו, אנו ממשיכין אור עליון למטה בסוד הנה מלכך יבוא לך, שמלכא ייתי לגבה לאתפייס בהדה ואתי לקבלא לאזדווגא עמה זווגא דעלמין דלא יתפרש מינה לעלמין. וזה בחנוכה שגימ' הוי"ה אדנ"י בסוד יחוד הג', נגד נה"י דזעיר אנפין, בהמשכת האור מן הראש אליו ונוטלת האור מכל הי' ספירות, והבן. ע"כ.

ויתכן דזה הענין שמדליקים נרות חנוכה למטה מעשרה טפחים, וממשיכים את האור לנה"י, ובוה מעוררים את הגאולה העתידה. וגם אז יטיב הכהן את הנרות על המדרגות למטה מעשרה טפחים כמו שנתבאר, אלא שאז כבר יהיה ביחודא שלים ממש, ועל כן המנורה בגובה שלש אמה. ואת האור הזה של היחוד מעוררים וממשיכים כבר בזמן הגלות ע"י הדלקת נרות חנוכה. ויהי רצון שבזכות הדלקת נרות חנוכה נזכה כבר לגאולה השלימה, ליחוד השלם, ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, הנה מלכך יבוא לך, ערכתי נר למשיחי, במהרה בימינו בקרוב מאוד אמן.

משנה א

לא היו כּוֹפְתִין אֶת הַטְּלָה, אֶלֶּא מְעַקְדִין אוֹתוֹ. מִי שֶׁזָּכַר בְּאֵבָרִים, אוֹחֲזִים בּוֹ. וְכֵן הִיְתָה עֵקֶדְתּוֹ, רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם וּפָנָיו לְמַעְרָב. הַשּׁוֹחֵט, עוֹמֵד בַּמִּזְרָח וּפָנָיו לְמַעְרָב. שֶׁל שָׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְעַרְבִית, עַל טַבַּעַת שְׁנֵיָה. שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, עַל טַבַּעַת שְׁנֵיָה. שְׁחַט הַשּׁוֹחֵט, וְקִבַּל הַמִּקְבֵּל. בָּא לוֹ לְקַרֵן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, וְנוֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוֹנָה. מְעַרְבִית דְּרוֹמִית, וְנוֹתֵן מְעַרְבָה דְּרוֹמָה. שְׂיָרֵי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד דְּרוֹמִית:

לא היו כּוֹפְתִין אֶת הַטְּלָה, לא היו קושרים את הכבש בשתי ידיו לעצמם או בשתי רגליו לעצמם, כדי שלא לעשות כחוקות הגויים, שכך היו עושים כששוחטים לעבודה זרה, אֶלֶּא מְעַקְדִין

באר התמיד

א. גמרא. רע"ב. תפארת ישראל. בגמרא יש שיטה נוספת שהטעם הוא שלא יהיה בזיון קדשים.

אותו, אלא מעקדים וקושרים כל יד עם הרגל שמאחוריו, [א] כמו שהיה בעקידת יצחק בן אברהם^ב.

מִי שָׁזְכוּ בְּאַבְרָהָם, הַכֹּהֲנִים שִׁזְכוּ בְּפִים שֶׁהֵם יַעֲלוּ אֶת הָאֲבָרִים לִכְבֹּשׁ, אוֹחֲזִים בּוֹ, אוֹחֲזִים בְּכַבֵּשׁ, כְּדִי לְסַיְעֵי.

וְכִּי הֵיטֵה עֲקֵדְתּוֹ, וּבְאוֹפֵן זֶה עוֹקְדִים אֶת הַכְּבֵשׁ, רֹאשׁוֹ לְדָרוֹם, כִּי הִיָּה נִשְׁחַט בְּצַד צְפוֹן לְמִזְבֵּחַ, לִכְן הִנִּיחוּ אֶת רֹאשׁ הַקֶּרֶבֶן לְדָרוֹם, דִּהְיִינוּ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ, וּזְנָבוֹ לְצְפוֹן. וְלֹא הִחִיפֵךְ. כְּדִי שֶׁאֵם יִרְבִּיץ גִּלְלִים לֹא יִהְיֶה זֶה סְמוּךְ לְמִזְבֵּחַ. וּפְנֵיו לְמַעְרָב, מֵעַקֵּם אֶת רֹאשׁ הַקֶּרֶבֶן, כְּדִי שִׁיחִיָּה פָּנָיו בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה כְּנֶגֶד הַיִּכְל, כְּכַתוּב^ג וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יַרְךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפְנָה לְפָנָיו ה'.

הַשּׁוֹחֵט, עוֹמֵד בְּמִזְרָח וּפְנֵיו לְמַעְרָב. הַשּׁוֹחֵט עוֹמֵד בְּצַד מִזְרָח, וּפְנֵיו לְמַעְרָב. שְׁלֹא יִהְיֶה אַחֲרָיו אֵל הַיִּכְל ה'.

בְּצַד צְפוֹן שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ טַבְעוֹת^ד.

הַטַּבְעוֹת הֵם בְּצַד צְפוֹן, כִּי שֵׁם הוּא מְקוֹם שְׁחִיטַת קֶרְבָּנוֹת

באר התמיד

ב. גמרא. רע"ב. תפארת ישראל. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין א' וז"ל: כמעשה תמיד של שחר כך מעשה תמיד של בין הערבים. והכל כמעשה העולה שכתבנו במעשה הקרבנות. ולא היו כופתין את המלה. שלא יחקו את המינין אלא אוחזין ידיו ורגליו בידיהן. וכך היתה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב.

ג. המפרש.

ד. רע"ב. תפארת ישראל.

ה. ויקרא א' י"א.

ו. המפרש. תפארת ישראל.

ז. עפ"י תפארת ישראל.

ח. מדות ג' ה'.

קדשי קדשים, וכל קרבנות הציבור הם קדשי קדשים^ט.

בתחילה, לפני שחיטת הקרבנות, כשרצו להפיל את הבהמה על הארץ כדי לשוחטה, היו מסרטים את הבהמה בין קרניה ונופל דם לתוך עיניה, וכך אינה מתחזקת לעמוד על רגליה. בא יוחנן כהן גדול, וביטל את זה מפני שזה נראה כמו מום^י.

או, שהיו מכים את הבהמה במקלות כדי להפילה לארץ. בא יוחנן כהן גדול וביטל את זה, מפני שאולי נעשית הבהמה טריפה, כי יתכן שניקב קרום המוח כנגד מקום ההכאה^{יא}.

ובמקום זאת התקין יוחנן כהן גדול טבעות^{יב}.

צורת הטבעת היא כמו קשת, חצי עיגול, ראשה האחד מחובר לריצפה עם ציר, ומגביה את הטבעת ומכניס את צואר

✪ באר התמיד ✪

ט. רמב"ם מדות ג' ה'.

התקינו את הטבעות דוקא במקום שכשר עבור קדשי קדשים, על אף שיכלו להתקין טבעות גם בדרום או בשאר צדדים ויהיה עבור קדשים קלים. ובנוסף למה שביאר הרמב"ם יתכן עוד לכאר שהטעם הוא כדי שלא יהיה טעות ולא ישחטו קדשי קדשים במקום שאינו ראוי להם. ועוד יתכן שאולי המקום של שחיטת הקרבנות הוא בעיקר בצפון, על אף שקדשים קלים כשר גם בכל מקום בעזרה, אבל עיקר המקום המיוחד לזה הוא בצד צפון, ועל כן עשו שם את הטבעות.

י. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י.

יא. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. ואפשר להעיר שלכאורה מכיוון שיודעים באיזה מקום היכו את הבהמה, היו יכולים לעשות תקנה שצריך תמיד לבדוק את קרום המוח במקום ההכאה, כדי לדעת האם נעשית הבהמה טריפה. ותיירץ המנחת יצחק (חלק ב סימן כז), שאין לעשות כן, מפני שאולי יקרה שישכח ולא יבדוק. ועוד תירץ, דאין לגרום נבילות ומריפות משום בל תשחית וכן משום תיקון הניצוצות או הגלגולים שבבהמה. ועל כן אפילו אם יבדוק וימצא טריפה ג"כ יעבור על איסור.

יב. גמרא סוטה מ"ח. וברש"י. יוחנן כהן גדול הזה הצדיק שתיקן את התקנות, הוא היה אחרי שמעון הצדיק (רמב"ם הלכות מעשר ט א). והוא אביו של מתתיהו בן יוחנן כהן גדול הנזכר בתפילת על הנסים (מאירי פתיחה למסכת אבות. ערוך לנר ראש השנה יח).

ואינו יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי (כסף משנה הלכות מעשר ט א), שהוא היה שנים רבות אח"כ, בימי שמעון בן שטח ומרתא בת ביתוס בימי החורבן (עי' תוס' הרא"ש קידושין סו).

הבהמה לתוכה, וחוזר וכופף את הטבעת על צווארה, ומחבר את הראש השני של הקשת בריצפה. וזה כדי שלא תתנועע הבהמה בשעת השחיטה^{יג}.

יש עשרים וארבע טבעות. ומסודרים כך: שש שורות, ובכל שורה יש ארבע טבעות. ויש אומרים שעשרים וארבע הטבעות מסודרים בארבע שורות, שבכל שורה יש שש טבעות^{יד}.

אף על פי שאת כל הקרבנות שוחטין כל משמר על הטבעת שלהם, בשבוע שלהם, מכל מקום קרבנות התמיד יש להם טבעות מיוחדות להם, ואינו משתנה לפי המשמר^{טו}.

כתוב בפסוק שְׁנַיִם לַיּוֹם עֲלָה תְּמִיד^{טז}. ממה שכתוב 'שנים ליום', לומדים שצריך לשחוט את התמיד כנגד היום^{טז}, דהיינו כנגד השמש.

באר התמיד

יג. תפארת ישראל מדות ג' ה'. ועפ"י הרא"ש מדות ג' ה'.

יד. מדות ג' ה'.

טו. תפארת ישראל.

טז. במדבר כ"ח ג'.

יז. יומא סב:

וז"ל הגמרא: לכדתניא (במדבר כח ג) 'שנים ליום' כנגד היום, אתה אומר כנגד היום או אינו אלא חובת היום, כשהוא אומר 'את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים' הרי חובת היום, אמור ומה אני מקיים 'שנים ליום', כנגד היום. כיצד, תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה.

ברש"י וז"ל: כנגד היום. כנגד זריחת השמש: או אינו אלא חובת היום. ובא ללמד שיהו שנים לכל יום: על קרן מערבית צפונית. של מזבח, שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן כותל המזרח בכל יכולת, מפני שהכתלים גבוהים והחמה שחרית בשיפולו של רקיע וצל הכותל עומד כנגדה, וצפונית משום דקדשי קדשים שחיתתן על ירך המזבח צפונה ושם היה בית המטבחים והטבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן, והן עשרים וארבעה כמנין המשמרות ומקומן עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע קבועות בששה סדרים: על טבעת שניה. לא בטבעת שאצל המזבח אלא בשניה לה המשוכה לצד צפון, מפני השוחט וצואר הבהמה באלכסון לצד מזרחית צפונית שמשם השמש באה שחרית, ומעמא

השמש נקרא 'יום', כמו שכתוב^י וּבַתְּחִפְּנָחַם חֶשֶׁךְ הַיּוֹם^ט.
שֶׁל שֶׁחַר הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן צְפוֹנִית מְעַרְבִית, את הקרבן תמיד
שמקריבים בבוקר, שוחטים בצד מערב, כדי שיהיה כנגד
השמש שנמצא בבוקר בצד מזרח^ה.

וזה בצד צפון מהמזבח^כ. ככתוב^כ וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יָרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ
צְפוֹנָה.

עַל טַבְּעַת שְׁנִיָּה. ואינו שוחט על הטבעת הכי קרובה למזבח,
אלא על הטבעת השניה לה. היה ראוי לשחוט על הטבעת
הראשונה, אלא לא רצו לקרב אותו כל כך למזבח בלי הפסק,
גזירה שמא יטיל גללים^כ.

באר התמיד

דטבעת שניה לא ידענא, ואני שמעתי כדי שתהא הראשונה מסייעתו להאחו בה רגלי הבהמה
שלא תהפך, ושל בין הערבים שהחמה באה מן המערב מושך עצמו לצד מזרח בכל יכולת, ופניו
למערב דרום באלכסון שזריחת החמה באה משם.

יה. יחזקאל ל' י"ה. פירוש הפסוק כתב המלבי"ם וז"ל: עד שתגיע המלחמה לתחפנחס, ששם היה
בית פרעה, ושם טמן ירמיהו אבנים במלט במלכן אשר בפתח בית פרעה כמ"ש (בירמיהו מ"ג
שם), לכן אמר כי שם חשך היום, ממשיך שמן התחלת המלחמה התחיל היום לערוב עד הגיע
לתחפנחס ששם חשך היום לנמרי.

במצודת ציון: חשך. ענין מניעה כמו ולא חשכת.

יט. רמב"ם. תפארת ישראל.

כ. רמב"ם. רש"י יומא סב:

כא. רש"י יומא סב:

כב. ויקרא א' י"א.

כג. תוס' יומא סב:

אבל המפרש כתב טעם אחר, וז"ל: על טבעת שניה. לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא
אצל המזבח אלא בטבעת ראשונה שהוא אצל הקרן בסדר השני המשובה לצד צפון ופני
השוחט וצואר בהמה לצד מערב צפון באלכסון כדי שלא יעכב אור השמש לבא וטעמא
דבטבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח שגבוה עשרה שיוכל לראות דרך עליו השמש ויותר
מכאן לא היה צריך להרחיק ואם היה שוחט בסדר הראשון א"כ היה המזבח מעכב אור השמש
לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה י' אמות וסדר ראשון של טבעות אינו רחוק מן המזבח
אלא ח' אמות.

שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים הָיָה נִשְׁחַט עַל קֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית, אֵת הַקֶּרֶבֶן תְּמִיד שֶׁמִּקְרִיבִים בֵּין הָעֲרָבִים, שׁוֹחֲטִים בְּצַד מְזֻרְחָה, כְּדֵי שִׁיהִיָּה כִּנְגַד הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁכֶּבֶר זֶה וְנִמְצָא אִזּוּ בְּצַד מְעֻרְבִי.^{כד.}

וְזֶה בְּצַד צִפּוֹן מֵהַמְּזֻבְחָה^{כה.} כְּכַתּוּב^{כו.} וְשָׁחַט אֶתֹּךְ עַל יָרֵךְ הַמְּזֻבְחָה צְפֹנָה.

עַל טְבִיעַת שְׁנֵיהֶם. וְאִינוּ שׁוֹחֲטִים עַל הַטְּבִיעַת הַכִּי קְרוּבָה לְמִזְבֵּחַ, אֲלֵא עַל הַטְּבִיעַת הַשְּׁנִיָּה לָהּ. הִיא רְאוּיָה לְשַׁחוֹט עַל הַטְּבִיעַת הָרְאשׁוֹנָה, אֲלֵא לֹא רָצוּ לְקַרֵּב אוֹתוֹ כֹּל כֵּךְ לְמִזְבֵּחַ בְּלִי הַפֶּסֶק, גְּזִירָה שֶׁמֵּא יִטִּיל גְּלָלִים^{כז.}.

באר התמיד

כד. רמב"ם. רש"י יומא סב:

כה. רש"י יומא סב:

כו. ויקרא א' י"א.

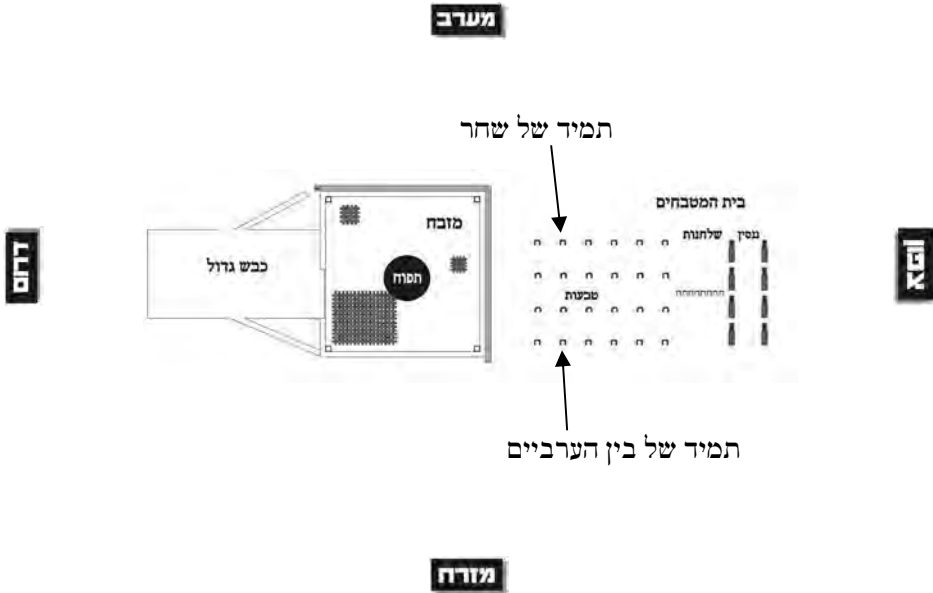
כז. תוס' יומא סב:

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין א יא-יב) וז"ל: יא. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית של בית המטבחים על טבעת שנייה. ושל בין הערבים על קרן צפונית מזרחית ממנה על טבעת שנייה כדי שיהיה כנגד השמש. דברי קבלה הן שיהיו נשחטין כנגד השמש.

יב. טעו או שגגו אפילו הזידו ולא הקריבו תמיד של שחר יקריבו תמיד של בין הערבים. כמה דברים אמורים בשנתחנך המזבח. אבל היה מזבח חדש שעדיין לא קרב עליו כלום לא יקריבו עליו תחלה בין הערבים. שאין מחנכין מזבח העולה אלא בתמיד של שחר.

☞ מקום שחיטת קרבנות התמיד ☞

[ב] שְׁחַט הַשּׁוֹחֵט, מִי שִׁזְכָּה בְּפִים שֶׁהוּא יִשְׁחַט, שׁוֹחֵט אֶת קֶרְבֵן הַתְּמִיד^כ, וְקָבַל הַמִּקְבָּל, וְכֵהֵן אַחַר מִקְבַּל אֶת הַדָּם לְמִזְרְקֵי^כ. וְהוּא הִכְהֵן הַשְּׂנִי שִׁזְכָּה בְּפִים^ל.

[ג] הִכְהֵן הַחֹלֵךְ לְזֶרוּק אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ. וְהִזְרִיקָה הִיא כִּמוֹ כֹּל קֶרְבֵן עוֹלָה^{לא}. בָּא לּוֹ לְקַרְן מִזְרְחִית צְפוֹנִית, הַחֹלֵךְ לְקַרְן מִזְרְחִית

באר התמיד

כח. ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ד יא) וז"ל: וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים. לשם הזבח. ולשם הזובח. ושהזבח להשם ברוך הוא. ושיקמירו לאישים. ושהקמרתו לריח בלבד. ושריח זה נחת רוח לפני השם. ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו. והשוחט הטאת ואשם צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא שבא עליו.

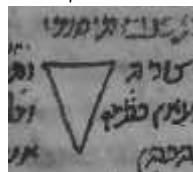
ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ה א) וז"ל: כבר ביארנו ששחיטת הקדשים כשירה בזרים ומקבלת הדם ואילך מצות כהונה וכל הזבחים קיבול דמן בכלי שרת ביד כהן. אבל מקום שחיטתן ומקום קיבול דמן אינו שוה בכלן.

כט. בכלי הנקרא מזרק מקבלים את דם הקרבנות. בשמות (כו ג): וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדָשְׁנוֹ וְיָעִיזוּ וּמִזְרְקָתָיו וּמִזְלָגָתָיו וּמַחְתָּתָיו לְכָל בְּלִיֹּת תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. ברש"י: ומזרקותיו. לקבל בהם דם הזבחים.

ביומא (ד ג, ה ד): שְׁחָטוּ וְקָבַל בְּמִזְרֵק אֶת דָּמוֹ.

בענין צורת המזרק, בפסחים (ה ה): הַכְּהֵנִים עוֹמְדִים שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת, וּבִידֵיהֶם בְּזִיכֵי כֶּסֶף וּבְזִיכֵי זָהָב. שׁוֹרֵה שְׁפָלָה כֶּסֶף כֶּסֶף, וְשׁוֹרֵה שְׁפָלָה זָהָב זָהָב. לֹא הָיוּ מְעֻרְבִין. וְלֹא הָיוּ לְבְּזִיכֵין שׁוֹלִים, שְׁמָא יִנְיָחוּם וְיִקְרַשׁ הַדָּם. ברע"ב: וְלֹא הָיוּ לְבְּזִיכִים שׁוֹלִים. רחבים היו מלמעלה ותחתיהם חדים כדי שלא יוכלו לישוב על הקרקע.

ברמב"ם וז"ל: והבוך מהודד בצורה זו (הציור מכת"ק הרמב"ם):

ל. כדלעיל פרק ג' משנה א'. כתב התפארת ישראל וז"ל: ועומד המקבל בשעת קבלת הדם כנגד השוחט באלכסון, דהשוחט עומד במזרה, ופניו למערב, והמקבל עומד במערב הבהמה, אחוריו לצפון ופניו לדרום, כדי שלא יהא אחוריו כלפי ההיכל, ולהכי פני המקבל לדרום ולא לצפון, כדי שיהיה מוכן להוליך הדם למזבח ולזרוק, דהמקבל הוא הזורק.

לא. ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ה ו) וז"ל: העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של צבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שוה לעולה. וכיצד הוא עושה. כשלוקח הכהן הדם במזרק מזרק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זוויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטה על קרן

צפונית של המזבחה, ועומד למטה על הרצפה כנגד קרן זו, וְנֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוּנָה, וזורק את הדם מהמזרק לקרן מזרחית צפונית, ומתכוון שיגיע הדם גם למזרחה וגם לצפון^ל.

מְעַרְבִית דְּרוּמִית, אחר כך הולך לקרן מערבית דרומית של המזבחה, וְנֹתֵן מְעַרְבָה דְּרוּמָה, וזורק את הדם מהמזרק לקרן מערבית דרומית, ומתכוון שיגיע הדם גם למערב וגם לדרום^ל.

שְׂרִי הַדָּם הָיָה שׁוֹפֵךְ עַל יְסוּד דְּרוּמִית, והדם שנשאר במזרק לאחר זריקת הדם, שׁוֹפֵךְ לְיְסוּד דְּרוּמִי בְּמִזְבַּח. כדין קרבן עולה.

לאחר הזאת דם הקרבנות, כל אחד לפי הלכותיו, שופכים את הדם שנשאר ליסוד המזבחה^ל. את דם החטאות הפנימיות שופכים ליסוד המערבי, ואת דם שאר הקרבנות ליסוד דרומי^ל.

ביסוד המזבחה, בפניה המערבית דרומית שלו, יש שני נקבים. שיירי הדמים שניתנים על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי, יורדים בנקבים האלו^ל.

באר התמיד

מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית. ומתכוין כשיזרק הדם על הקרן שיהיה הדם מקיף על הזויות כמין ג"ם. כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבעה כתלי המזבחה לפי שנאמר בעולה ובשלמים (ויקרא ז ב, ויקרא ט יב, ויקרא ט יח) 'סביב' והוא הדין לאשם. ושיירי הדם נשפכים על היסוד הדרומי.

לב. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: וכבר נתבאר בחמישי דזבחים שהעולה דמה טעון שתי מתנות שהן ארבע, ובארנו שם שענינו שיזה דמה על שתי הקרנות שבאלכסון, ובאר כאן כי אותן שתי הקרנות הם מזרחית צפונית ומערבית דרומית וכמו שציירנו בחמישי דזבחים.

לג. תפארת ישראל.

לד. רמב"ם במדות ג' ב'. זבחים פרק ה'.

לה. רע"ב ותפארת ישראל במדות ג' ב'.

לו. מדות ג' ב'.

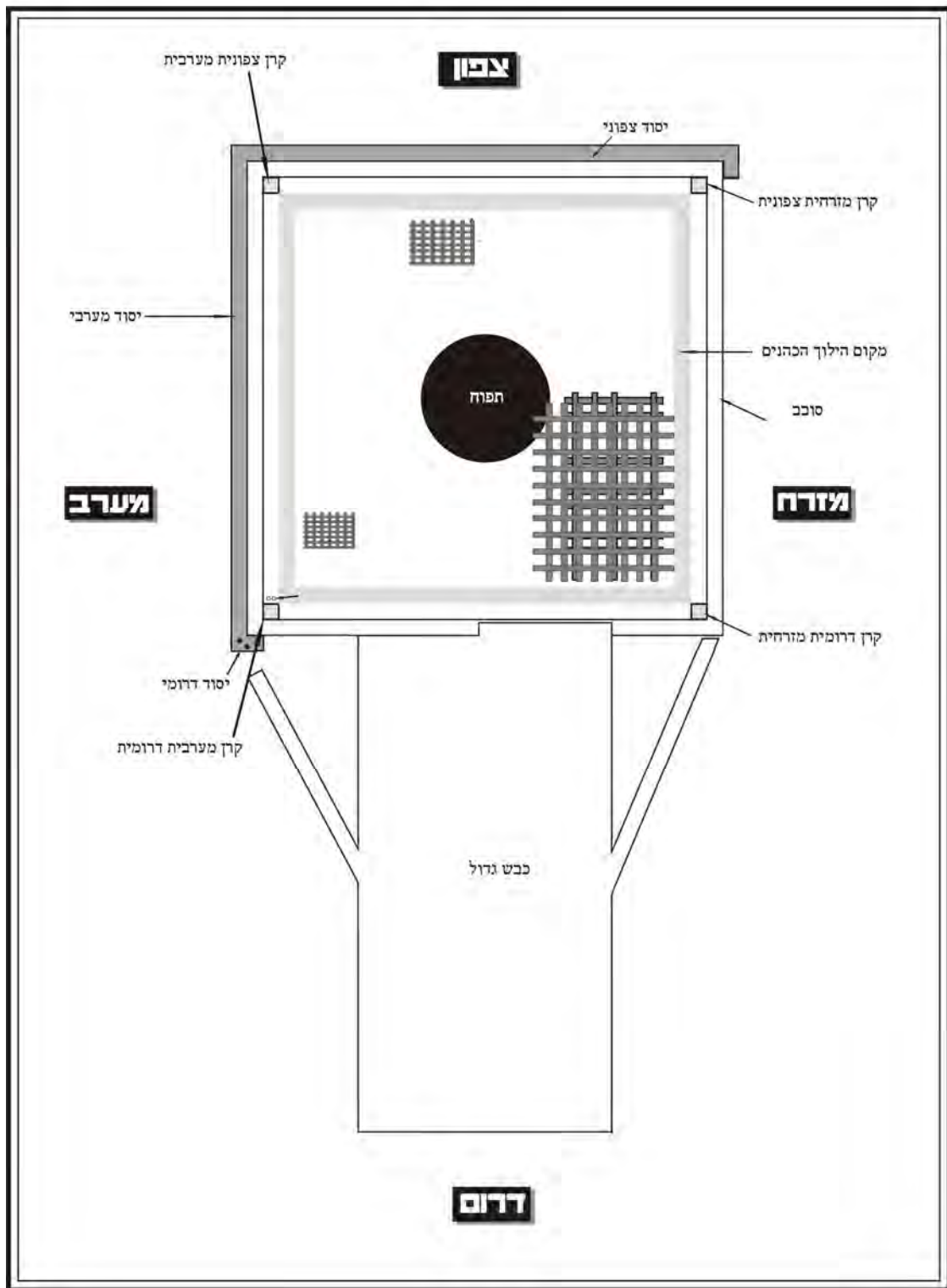
עד עכשיו התבאר סדר השחיטה והזריקה. במשניות הבאות
יתבאר סדר הפשטת העור, וניתוח, וכיצד מעלים את האברים
לכבש'לז.

רעט

תמיד

פרק ד משנה א

חיי

משנה ב

לא היה שזכר בו את הרגל, אלא נזקכו מתוך ערפובו ותולה בו. היה מפשיט ויורד עד שהוא מגיע לחזה. הגיע לחזה, חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו. חתך את הפרעים ונתנו למי שזכה בהן. מרק את ההפשיט, קרע את הלב והוציא את דמו. חתך את הידים ונתנו למי שזכה בהן. עלה לרגל הימנית, חתכה ונתנה למי שזכה בה, ושתי ביצים עמה. קרעו, ונמצא כלו גלוי לפניו. נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה. נטל את הקרבים ונתנו למי שזכה בהם להדיחן. והפרס מדיחין אותה בבית מדיחין פל צרפה. והקרבים מדיחין אותן שלשה פעמים בפעוטה, על שלחנות של שיש שבין העמודים:

בסדר הקרבת קרבן עולה^ל נאמר: והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה^ט. וזה סדר ההפשיט והניתוח:

✧ באר התמיד ✧

לח. קרבן תמיד הוא קרבן עולה.

לט. ויקרא א' ו'. ברש"י: והפשיט את העולה. מה תלמוד לומר העולה, לרבות את כל העולות להפשיט ונתוח. אותה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ו א-ט) וז"ל: א. מצות עשה לעשות העולה כמשפטה הכתובה בתורה. וכיצד מעשה העולה שוחט וזורק הדם כמו שביארנו. ומפשיט ומנתח ומקטיר כל הנתחים על גבי המזבח שנאמר (ויקרא א ט) 'והקטיר הכהן את הכל המזבחה'.

ב. צמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן התיישים והעצמות והידיים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברין מקטירין את הכל. ואם פרשו לא יעלו שנאמר (דברים יב כז) 'עולותיך הבשר והדם' וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר. וכן גחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזיר.

לא היה שובר בו את הרגל, לא היה שובר את רגל הבהמה, אלא נוקבו, אלא עושה נקב מתוך ערפובו, מעל הכרך במקום צומת הגידים, בין הגידים לעצם^{מא}, ותולה בו. וכך תולה את הבהמה על אחד מהננסים^{מב}.

באר התמיד

ג. איברים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן ממש אפילו פקעו אחר הצות הלילה יחזיר. שנאמר (ויקרא ו ב) 'על מוקדה על המזבח כל הלילה' אם אין בהם ממש אפילו פקעו קודם הצות לא יחזיר. נתחרך הבשר ויבש עליהן כעין ופקעו קודם הצות יחזיר אחר הצות לא יחזיר. כשמנתח איברי העולה מוליכין את כל הנתחים לכבש ומולחין אותם שם. ואחר כך מעלין כל האיברים לראש המזבח. ומסיר גיד הנשה בראש המזבח ומשליכו על גבי הדשן שבאמצע המזבח. וזורק כל האיברים על האש שנאמר (דברים יב כז) 'הבשר והדם' כשם שהדם בזריקה כך כל הבשר בזריקה. ואחר שזורקן חוזר ועורך אותן על האש שנאמר (ויקרא א יב) 'וערך הכהן אותם' ואיברים שצלאן ואחר כך העלן למזבח אין בהם משום ריח ניחות. ה. כיצד מנתחין את העולה. לא היה שובר את הרגל אלא נוקבו ותולה בו ומפשיט. ואם היה שור מפשיטו בלי תלייה. ומפשיט עד שהוא מגיע לחוזה. הגיע לחוזה חותך את הראש ונותנו לכהן. וחותר את הכרעים ונותנן לאחר ומשלים את ההפשט. וקורע את הלב ומוציא את דמו. וחותר את הידים ונותנן לאחר. עלה לרגל ימיני חותכו ונותנו למי שזכה בראש ושתי ביצים עמה. ואחר כך קורע את הבהמה עד שיגלו (את) המעים. ונוטל את הפדר ונותנו על הראש מלמעלה על בית השחיטה. ונוטל את הקרביים ונותנן לאחר. ו. הולך ומדיחן במים שנאמר (ויקרא א יג) 'והקרב והכרעים ירחץ במים' לא ביין ולא במזג ולא בשאר משקין. וכל המימות כשרין. כמה מדיחין. הכרם מדיחין אותה בבית (המדיחין) כל צרכה. הקרבים אין פוחתין משלש פעמים. ומדיחין אותן על שלחנות של שיש שבין העמודים. ז. נטל את הסכין ומפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ואינו מזיז הכבד ממקומו. ונוקב את החוזה ונותנו לאחר. ועולה לדופן הימנית וחותר ויורד עד השדרה ולא יגע בשדרה. עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות חותכה ונותנה לאחר והכבד תלויה בה. ח. בא לו לגרה מניח בה שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן. חותכה ונותנה לאחר והקנה והלב והריאה תלויין בה. בא לו לדופן השמאלית ומניח בה שתי צלעות רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלמטה וכך היה מניח בחברתה. נמצא מניח בשתי הדפנות ארבע צלעות בזו וארבע צלעות בזו. חותכה ונותנה לאחר והשדרה עמה והטחול תלוי בה. ט. בא לו לעוקץ חותכו ונותנו לאחר. והאליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמה. נוטל את הרגל השמאלית ונותנה לאחר. וכסדר זה מפשיטין ומנתחין עולת בהמה. ואלו הן הנתחין האמורין בתורה (ויקרא א ו) 'נתח אותה לנתחיה'. מ. תפארת ישראל. מא. רא"ש. מב. תפארת ישראל.

תמיד

מסכת תמיד

חיי

רפב

אחד מהנסיךים

באר התמיד

מג. התמונה לדוגמא להמחשה בלבד.

נְנַסִּין: שמונה עמודי אבן נמוכים^{מ"ד} ורחבים^{מ"ה}, ועליהם חתיכות מרובעות מעץ ארז. בריבועי העץ קבועים ווים מברזל^{מ"ו}, דהיינו ברזל שראשו כפוף^{מ"ז}. ולאחר השחיטה תולים את הבהמה על הווים שב'ננסין', וכך מפשיטים את העור ממנה^{מ"ח}.

יש שלש שורות של 'אונקליות', אחד יותר גבוה מהשני^{מ"ט}. ה'אונקליות', הם בשלשת הצדדים של המרובעים, אבל לא בצד מערב, כדי שלא יעמוד ואחוריו אל ההיכל^ל.

באר התמיד

מד. רע"ב (מדות פרק ג משנה ה). תפארת ישראל (מדות פרק ג משנה ה).

מה. רא"ש. וכמו אדם ננס שהוא נמוך ורחב (רא"ש מדות פרק ג משנה ה).

מו. רמב"ם (מדות פרק ג משנה ה).

מז. ראב"ד (תמיד ל:).

מח. מדות פרק ג' משנה ה'.

מט. רר"ש במדות ג' ה'. וכן פירש הרע"ב במדות ג' ה'.

נ. ראב"ה. וכדעתו נקטו התוספות יום טוב במדות ג' ה', והתפארת ישראל.

ולכאורה שני פירושים אלו חולקים, דלהרע"ב שלש סדרים, הכוונה שלש אחד יותר גבוה מהשני. אולם להראב"ה הכוונה שלש צדדים של העמוד.

אמנם אפשר לבאר שאין זה מחלוקת, והיו גם שניהם יחד, דהיינו שהיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני, והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד. וגם להרר"ש והרע"ב יבוא פירוש זה על נכון, כי גם לדעתם יש שורות של אונקליות, ולא רק אחד בודד [ברר"ש איתא כן במפורש, וכן משמע גם ברע"ב]. וכן כתוב במשנה 'סדרים' דהיינו שורות. ואם נאמר שהשורות של האונקליות הם אחד ליד השני באותו צד של העמוד, מה התועלת בזה, הלא הבהמה גדולה ואיך יוכלו להפשיט כמה יחד. על כן צריך לומר שהשורות הם בצדדי העמוד, דהיינו שיש בכל אחד מהצדדים אונקליות, ויחד הם נעשים שורה. וכך אפשר להפשיט כמה בהמות יחד בכל אחד מצדדי העמוד. וודאי שגם הרר"ש והרע"ב יסכימו שבצד מערב אין אונקליות, כי אסור לעמוד ואחוריו אל ההיכל.

ומצד שני, גם הראב"ה לשיטתו יסכים שיש כמה אונקליות אחד יותר גבוה מהשני בכל אחד מהצדדים, דכן הוא הלשון סדרים שפירושו שורות במשנה.

ובדרך זה יתבאר שאין מחלוקת, והיו שלש אונקליות אחד יותר גבוה מהשני. והיה כן בכל אחד משלשה צדדים של העמוד.

ויתכן רק שהולקים מהו פירוש תיבת 'סדרים' במשנה, האם הכוונה על שורה מלמטה למעלה, או הכוונה על שורה מימין לשמאל.

ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

האונקליות הם באורך שלשה טפחים. שני טפחים שקועים בתוך העץ, וטפח אחד בולט לחוץ^א.
לאחר השחיטה תולים את הבהמה על הוויים שב'ננסין'^ב.

באר התמיד

ובדרך זה אפשר לבאר גם כן את מחלוקת תנא קמא והיש אומרים בתחילת משנה זו, בענין שורות הטבעות.

נא. רא"ש, ועי"ש.

כתוב ביחזקאל (מ מג): והשפתים טפח אחד מוכנים פפית סביב סביב.

ברש"י: והשפתים טופח אחד. אונקליות של ברזל קבועין בעמודי ננסין שבבית המטבחים בצפון לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים הוא ששנינו בפסחים אונקליות של ברזל היו קבועין בעמודים ובכתלים שבהם תולין ומפשיטין וכן ת"י ועונקלין נפקין פשך חד.

במלבי"ם: והשפתים טפח אחד, פירוש אונקלאות של ברזל קבועים ויוצאים טפח מאחורי עמודים נמוכים לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים (כמ"ש בפ"ה דפסחים ובפ"ג דמדות), והם היו מוכנים בית סביב סביב, קבועים בעמודים שעמדו סביב השלחנות כי ביניהם היו שלחנות [כדתנן פ"ג דמדות שלחנות של שיש בין העמודים, שהשיש מקרר ושומר הבשר שלא יסריח].

גב. הציור דלהלן נעתק מספר 'עבודת הקרבנות', ברשות המו"ל. ותשוה"ח. הציור נעשה ע"י הרה"ג אמתי בן-דוד שליט"א.

הציור שאחריו ברשות הרה"ג אמתי בן-דוד שליט"א, בעמ"ח ספר 'ער תמיד'. ותשוה"ח.

הָיָה מִפְּשִׁיט וַיִּוָּרֵד עַד שֶׁהוּא מוֹגִיעַ לְחֻזָּה. מִפְּשִׁיט אֵת הָעוֹר מְרֹב הַבְּהֵמָה עַד שֶׁמֹּגִיעַ לְחֻזָּה. וְלַעֲתָ עֲתָה מִפְּסִיק לְהַפְּשִׁיט עַד אַחֵר שִׁיחֲתוֹךְ אֵת הָרֹאשׁ.^{נא}

כֹּאשֶׁר הִגִּיעַ לְחֻזָּה, וְנִעְצַר מִלְּהַפְּשִׁיט, חָתַךְ אֶת הָרֹאשׁ, חֲתַךְ אֵת הָרֹאשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהָרֹאשׁ קוֹדֵם בְּהַקְטֵרָה לְכֵן רֹאוּי לְחֻוּתְכּוֹ קוֹדֵם.^{נב} וְאִינוּ מִפְּשִׁיט אֵת הָעוֹר מִהָרֹאשׁ.^{נג} וְנִתְּנָו לְמִי שֶׁזָּכָה בּוֹ, וְנוֹתֵן אֵת הָרֹאשׁ לְכֹהֵן שׁוֹכֵחַ לְהַעֲלוֹתוֹ לְכַבֵּשׁ.

חָתַךְ אֶת הַפְּרָעִים, חֲתַךְ מִכָּל רֶגֶל מֵאַרְבַּע רִגְלֵי הַבְּהֵמָה, אֵת הַחֶלֶק הַתַּחְתּוֹן עַד הַבֶּרֶךְ, וְנִתְּנָו לְמִי שֶׁזָּכָה בְּהֵן. וְנוֹתֵן אוֹתָם לְכֹהֵן שׁוֹכֵחַ לְהַעֲלוֹתָם לְכַבֵּשׁ. וְהַכֹּהֵן הוֹלֵךְ וְרוֹחֵץ אוֹתָם בַּמַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,^{נד} וְהִקְרַב וְהַפְּרָעִים יִרְחֵץ בַּמַּיִם.^{נה}

מֵרַק אֵת הַהַפְּשִׁיט, גִּמַּר לְהַפְּשִׁיט אֵת הָעוֹר מִהַחֻזָּה וְהַשֶּׁאֵר.^{נו}

באר התמיד

נג. בתפארת ישראל: עד שהוא מגיע לחוזה. אז הניח מלגמור ההפשט עד שיחתוך תחלה הראש שאין צריך הפשט, ואם יפשיט החוזה תחלה יפול העור ממילא למטה עד סמוך לראש, דהרי הצואר אין העור מחובר בו (כחולין פ"ט מ"ג), ועל ידי זה יהיה קשה לחתוך הראש בצמצום סמוך לצואר.

נד. המפרש. תפארת ישראל. בתפארת ישראל: והא דלא חתך הראש קודם הפשט, ה"ט מדכתיב הפשט תחילה, והפשיט ונתח.

נה. הראש אינו בכלל הפשטה (חולין כו). רא"ש. תפארת ישראל.

נו. ויקרא א' י"ג.

נז. תפארת ישראל.

נח. תפארת ישראל. ברמב"ם: כבר אמרנו בכפורים כי מירוק נקרא סיום הפעולה איזו פעולה שתהיה, ושם אמרו 'ומירק אחר שחיטה על ידו, ענינו השלים את השחיטה, וכך אמרו כאן 'מירק את ההפשט', רוצה לומר גמר את ההפשט והסיר כל העור.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ה-כא) וז"ל: יח. כל הזבחים מקטירין אימוריהן על גבי המזבח אחר שזורקין הדם תחילה וכל הזבחים מפשיטין אותן ואחר כך מוציאין את אימוריהן. ואין מפשיטין אותן עד שזורק הדם. חוץ מהטאות הנשרפות שאין מפשיטין אותם כלל שנאמר (ויקרא טז כז) 'את עורם ואת בשרם' נמצאת אומר זורק תחילה ואח"כ מפשיט וקורע ומוציא האימורין ומקטיר.

קָרַע אֶת הַלֵּב וְהוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. מַכְנִים וְתוֹחַב אֶת יָדוֹ דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה, עַד שִׁמְגִיעַ לֵלֵב, וְקוֹרְעוֹ וּפּוֹתְחוֹ, כְּשֶׁעֲדִיין הַלֵּב מִחוּבֵר בְּמִקוּמוֹ, כְּדִי שֶׁהֵדֵם יִזוּב דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה לְאָרֶץ. וְזֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִלְכַלֵּךְ אֶת הַנִּתְחִים אַחֵר כִּךְ כְּשִׁינֵתַח אֶת הַבְּהֵמָה, וְכֵן לֹא יִלְכַלֵּךְ אֶת בְּגַדֵי הַכְּהוֹנָה־יִשׁ.

וְצָרִיךְ לְהוֹצִיא אֶת הַדָּם הַזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁכֵּאֲשֶׁר הִשָּׂה צִמָּא גּוֹנַח בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה וּמִמְשִׁיךְ אֶת הַדָּם מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה, וְהוּא הַדָּם

באר התמיד

יט. כל עורות קדשי הקדשים לכהנים בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד שנאמר (ויקרא ז ח) 'עור העולה אשר הקריב' אבל עורות קדשים קלים לבעלים. וכל עולה שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו הכהנים בעורה שנאמר (ויקרא ז ח) 'עולת איש' עולה שעלתה לאיש.

כ. כל קדשי הקדשים שאירע בהן פיסול קודם הפשטן אין עורותיהן לכהנים. לאחר הפשטן עורן לכהנים. וכל העורות מחלקין אותן אנשי משמר ביניהן מערב שבת לערב שבת.

כא. המתפים עולתו לבדק הבית. וכן המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שדינן שיקרבו עולות. אין עורותיהן לכהנים שנאמר (ויקרא ז ח) 'עולת איש' פרט לעולת הקדש. אלא ימכרו העורות ויפלו לבדק הבית. אחד עולת איש או אשה או עכו"ם או עבד עורותיהן לכהנים לא נאמר 'איש' אלא להוציא ההקדש.

נט. תפארת ישראל. בתפארת ישראל ז"ל: לא שקרע הלב ממקום חבורו, דהרי עדיין הבהמה סגורה, גם אין לומר שאחוז הקנה שתלוי דרך הצואר ותלשו מהלב, דהרי לקמן (במ"ג) קאמר שנשארו הלב תלוי בקנה ובגרה, וגם אין לומר דקורע הבהמה נגד הלב, דהרי הלב מונח נגד החזה, והרי תנן לקמן שקודר החזה שלם, וכתב הרא"ש שנראה שמשנה זו אין מקומה כאן, אלא אחר אותה משנה דקרעו ונמצא כולו גלוי לפניו, ואחמ"כ רבינו דוחק הוא לשבש כל הנוסחאות, (ועי' מ"ש לעיל פ"ב סי' ל"ח), ולולא מסתפינא היה נראה לי דרצה לומר דתוּחַב יָדוֹ דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה עַד שִׁמְגִיעַ לֵלֵב, וְקוֹרְעוֹ וּפּוֹתְחוֹ בְּעוֹדוֹ מִחוּבֵר, כְּדִי שֶׁהֵדֵם שֶׁכְּנוּס בּוֹ בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה, יִזוּב דֶּרֶךְ בֵּית הַשְּׁחִיטָה לְאָרֶץ, שֶׁלֹּא יִתְלַכְּלוּ הַנִּתְחִים אַחֲרָיִךְ כְּשִׁינֵתַח הַבְּהֵמָה, וְהָרִי גַם מִקוּם הַשְּׁחִיטָה מִכֶּסֶה בַּפֶּדֶר מִה"ט, אוֹ נִרְאָה לִי דְלֵהֲכִי מוֹצִיא דָּמוֹ שֶׁלֹּא יִזוּב דָּם שֶׁבּוֹ אַחֵר כִּךְ עַל יָדֵי הַכֹּהֵן הַמְּקַרְיָבוֹ וְלֹא יִרְגִישׁ, וְהָרִי דָּם יִבֵּשׁ חוּצָין (כ"ד קצ"ח ט"ו), או יזוב על בגדי כהונה, והרי בגדי כהונה שנתלכלכו ועבד בהן עבודתו פסולה (יב"ח ד"ח), וגם אין מכבסין אותן מלכלוכן (שם), משא"כ המפשיט כשתחב ידו לתוך בית השחיטה, היה נשמר מלכלך בגדיו, ורוחץ ידיו ומנגבן מיד אח"כ, אמנם אין להקשות אם כן מה"ט היה ראוי לקרוע הלב מיד קודם הפשט וחתיכת הראש, דנראה לי דה"ט, משום דראש העולה אינו בכלל הפשט (כחולין דכ"ז א'), ואם היה קורע הלב קודם שחתך הראש, היה הדם זב על הראש ויתלכלך.

הקרוש הנמצא בלב, והרי זה כמו דם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח^פ.

חתך את הידים, חותך את הרגליים הקדמיות. וחותכם עד למעלה מהכתף שהוא מקום חבורם בגוף, אבל הפרקים התחתונים של הרגלים עד הברכיים, כבר חתך בתחילה^ק. ונתנן לְמִי שְׂזָכָה בָּהֶן. ונותן את הידים לכהן שזכה להעלותם לכבש.

עָלָה לְרִגְלֵי הַיְמָנִית, חֲתָכָה וְנָתְנָה לְמִי שְׂזָכָה בָּהּ, וּשְׁתֵּי בְיָצִים עִמָּה. עלה לרגל האחורית הימנית, וחתך אותה עד מקום חיבורה בגוף, חוץ מהפרק התחתון שכבר חתך בתחילה. ונותנה לכהן שזכה להעלותה לכבש^כ.

והבהמה עדיין נשארת תלויה ברגל השמאלית^ג.

קָרְעוּ, חתך את הבטן, וְנִמְצָא כָּלוּ גְלוּי לְפָנָיו, ונמצא כל האברים הפנימיים גלויים לפניו, ויכול לראות בפנים^ד.

פָּדַר: הוא^ה 'החלב המכסה את הקרב'^ו, שהוא קרום שמכסה את כל הכרס^ז.

באר התמיד

פ. רא"ש.

פא. תפארת ישראל.

פב. תפארת ישראל.

פג. המפרש. תפארת ישראל.

פד. המפרש. תפארת ישראל.

פה. שמות כ"ט י"ג ועוד הרבה.

פו. תפארת ישראל.

פז. ברש"י (שמות כ"ט י"ג): החלב המכסה את הקרב. הוא הקרום שעל הכרס שקורין טיל"א. ברמב"ן (ויקרא א ח): את הפדר. תרגם אונקלוס 'תרבא', וכן דברי כל המפרשים פה אחד ואין למלה חבר, ולפי דעתי שאיננו שם לחלבים כולם, רק לחלב הדק הפרוס ומבדיל בין הקרבים, והמלה מן ההפוכים, פדר פרד, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים, ולכך אמרו רבותינו

נָטַל אֶת הַפֶּדֶר, לָקַח אֶת הַפֶּדֶר, וּנְתַנּוּ עַל בֵּית שְׁחִיטַת הָרֹאשׁ
מִלְמַעְלָן, וְעַל יְדֵי הַפֶּדֶר כִּיסָה אֶת מְקוֹם הַשְּׁחִיטָה בְּרֹאשׁ, כְּדֵי
שֶׁלֹּא יֵרָאֶה לְכַלּוֹךְ דָּם הַשְּׁחִיטָה^{סח}. וְזֶה דֶּרֶךְ כְּבוֹד שֶׁל מַעְלָה,
שֶׁהַחֵלֶב הַזֶּה רָאוּי לְפָרְסוֹ וּלְכַסּוֹת בּוֹ^{סח}.

נָטַל אֶת הַקֶּרְבִּים, לָקַח אֶת הַקֶּרְבִּים, וּנְתַנּוּ לְמִי שְׂזֵכָה בָּהֶם, וְנוֹתֵן
אוֹתָם לְכַהֵן שְׂזֵכָה בָּהֶם לְהַעֲלוֹתָם לְכַבֵּשׁ, לְהַדִּיחֵן, כְּדֵי שֶׁהַכַּהֵן
יִקַּח אֶת הַקֶּרְבִּים וַיְדִיחַ וַיִּרְחֹץ אוֹתָם מֵהַלְכַלּוֹךְ שֶׁבְתוֹכָם.
שֵׁנָא מֵרַ"י, וְהַקֶּרֶב וְהַפְּרָעִים יִרְחֹץ בְּפָיִם^{עא}.

וְהַפָּרֶס מְדִיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית מְדִיחִין, אֶת הַכֶּרֶם, שֶׁהִיא מְלוּכְלַכְתּ
מְאוֹד, מְדִיחִים וְרוֹחֲצִים אוֹתָהּ בְּלִשְׁכַּת הַמְדִיחִים, שֶׁהִיא לְשִׁכָּה
מִיּוֹחַדָּת לִזְהַר בְּדֵרוֹם הָעִזְרָה^{עב}, וְלֹא רָצוּ לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַלְכַלּוֹךְ
בְּעִזְרָה^{עב}. כָּל צְרָכָהּ, אֶת הַכֶּרֶם רוֹחֲצִים כְּמָה שֶׁצָּרִיךְ עַד שִׁיחִיהָ
נָקִי הַיָּטֵב. וְלֹא קָבַע בָּהּ שִׁיעוֹר כְּמָה פְּעָמִים לְרַחוּץ, אֲלֵא הַכֹּל
לְפִי כְמוֹת הַלְכַלּוֹךְ, אִם מְלוּכְלַךְ הִרְבָּה יִרְחֹץ יוֹתֵר^{עד}.

באר התמיד

שיהא פורם הפדר על בית השחיטה, שזהו דרך כבוד של מעלה שהחלב ההוא ראוי לפרסו
ולכסות בו, וכן נהגו חשובי האומות לפרסו על הצלי. וכו'.

סח. המפרש. תפארת ישראל. בתפארת ישראל וז"ל: כדי שלא יראה בו לכלוך דם השחיטה,
דבשלמא בית הצואר, אף על גב שגם כן מלוכלך בדם, היה יכול להפוך מקום השחיטה לעומת
עצמו, באופן שלא יראה הדם, מה שאין כן הראש שצריך שיהיה חוטמו השחור כלפי זרועו
כלקמן, ע"כ שיהיה מקום לכלוך הדם מגולה.

סט. רמב"ן ויקרא א' ח'.

ע. ויקרא א' י"ג.

עא. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות ו' ו'.

עב. מדות ה' ג'. תפארת ישראל.

עג. רא"ש.

עד. תפארת ישראל.

והקָרְבִּים, אך את הבני מעיים^ע שאינם כל כך מלוכלכים, מְדִיחִין אותן שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים, רוחצים אותם רק שלשה פעמים, בְּמַעוֹטָה, לכל הפחות^ע.

דהיינו רוחצים את הבני מעיים שלשה פעמים לכל הפחות, ואם רוצה להוסיף יכול להוסיף ולרחוץ עוד^ע.

על שְׁלַחֲנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שְׁבִין הַעֲמוּדִים. את הבני מעיים רוחצים על השולחנות של שיש, שנמצאים ליד העמודים הננסין שתלה באחד מהם את הבהמה^ע. ונקראים 'בין העמודים' משום שהם מכוונים כנגד בין העמודים^ע.

השולחנות הם משיש, ולא מזהב, משום שהשיש מקרר ומצנן את הבשר שלא יסריח^ב.

✧ באר התמיד ✧

עה. הבני מעים נקראים גם בשם 'דקין'.

עו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל הפירוש הראשון.

עז. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל הפירוש הראשון.

עה. לשיטת תוספות (יומא ט"ז:) והראב"ד (תמיד ל:) השולחנות הם במרחק ארבע אמות מהננסים. לשיטת הרמב"ם כפי שנתבאר בכסף משנה (הלכות בית הבחירה ה יג-יד), השולחנות הם ליד הננסין. עי"ש.

לשיטת התפארת ישראל, גם לפי השיטה שהשולחנות רחוקים מהננסין ארבע אמות, היינו שלא בשעה שמשתמשים בהם, אבל כשרוצים להשתמש בהם לוקחים שולחן ומעמידים אותו בין העמודים ננסין.

יש אומרים שהיו שולחנות נוספים בין העמודים, הוץ מהשולחנות שנתבארו במשנה (מידות ה ב) שיש להם מקום מיוחד לעצמם.

עט. ראב"ד תמיד ל: ואולי הוא כמו 'בין עיניך' בתפילין, שהכוונה כנגד בין העינים.

פ. תמיד לא:

עוד בענין השולחנות במשנה בתמיד (ג ה): בית המטבחים היה לצפונה של מזבחה, ועליו שמנה עמודים ננסין, ורביעית של ארז על גביהן, ואנקליות של ברזל היו קבועין בהן, ושְׁלֹשָׁה סְדָרִים היה לכל אחד ואחד, שְׁבָהֵן תולין. ומפשיטין על שְׁלַחֲנוֹת שֶׁל שֵׁשׁ שְׁבִין הַעֲמוּדִים.

ובמשנה בשקלים (ו ד): שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר שְׁלַחֲנוֹת הָיוּ בַמִּקְדָּשׁ, שְׁמוֹנֶה שֶׁל שֵׁשׁ בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים, שְׁעֲלֵיהֶן מְדִיחִין אֶת הַקָּרְבָּיִם. וּשְׁנַיִם בַּמַּעֲרָב הַקָּבֵשׁ, אֶחָד שֶׁל שֵׁשׁ וְאֶחָד שֶׁל כֶּסֶף עַל שֵׁשׁ הָיוּ נוֹתְנִים אֶת הָאֲבָרִים, עַל שֶׁל כֶּסֶף כְּלֵי שֶׁרֶת. וּשְׁנַיִם בְּאוֹלָם מִבְּפָנַיִם עַל פֶּתַח הַבַּיִת, אֶחָד שֶׁל

לא רוחצים את הקרביים ואת הכרם יחד, מפני שהכרם מלוכלך הרבה יותר, ולא רוצים שהכרם ילכלך את הקרביים, לכן קבעו מקום מיוחד^{פא}.

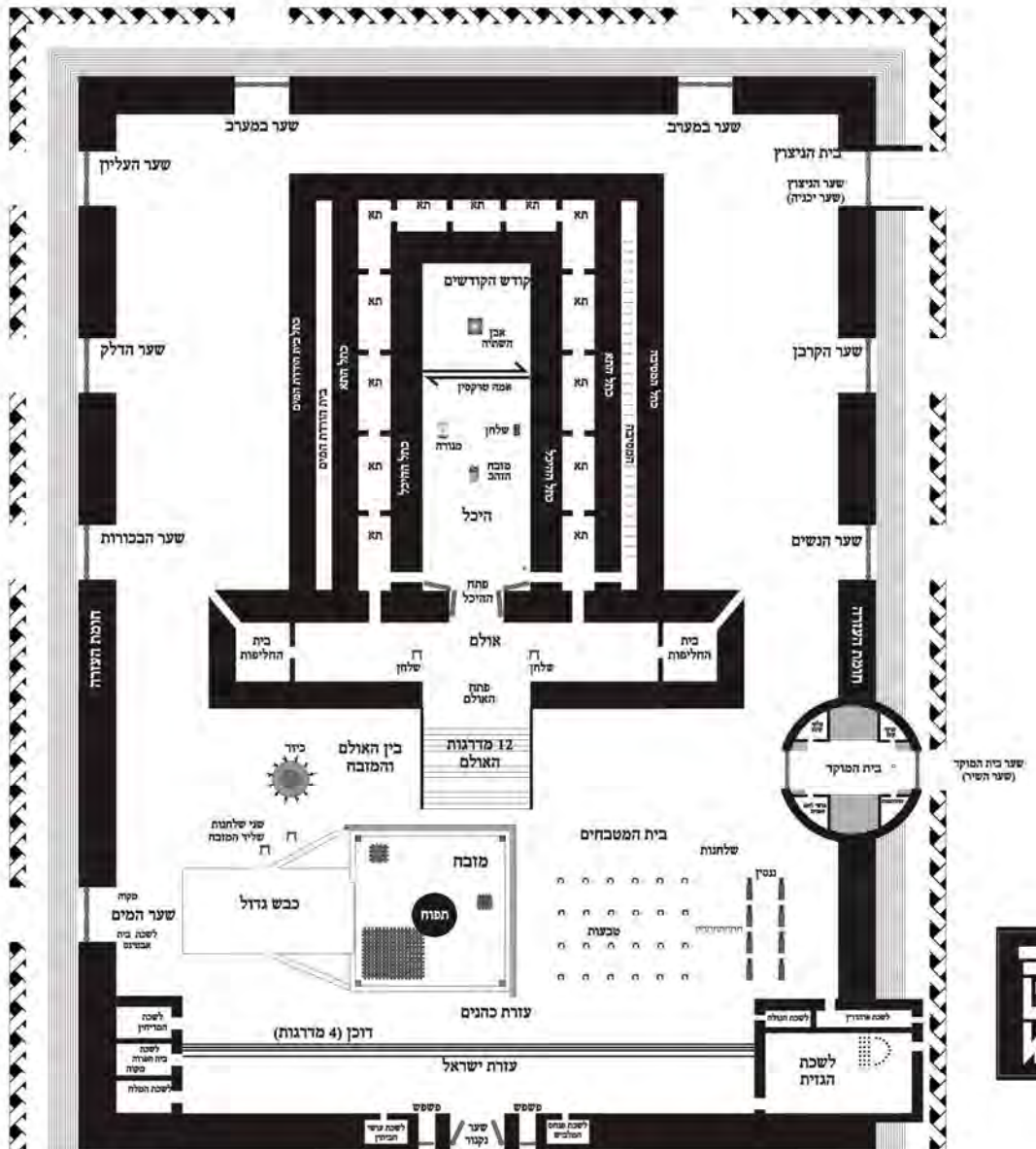
באר התמיד

שיש ואחד של זָהָב, על של שיש נותנין לָחֶם הַפָּנִים בכניסתו, ועל של זָהָב ביציאתו, שְׁמַעְלִין בקֶדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. ואֶחָד שֶׁל זָהָב מִבְּפָנִים, שֶׁעָלִיו לָחֶם הַפָּנִים תָּמִיד.
פא. תפארת ישראל.

מקום לשכת המדיהין ומקום בית המטבחים

מערב

דרום

צפון

מזרח

משנה ג

נטל את הספין והפריש את הראה מן הכבד, ואצבע הכבד
 מן הכבד, ולא היה מזיזה ממקומה. נקב את החזה ונתנו
 למי שזכה בו. עלה לדפן הימנית, היה חותך ויורד עד
 השדרה, ולא היה נוגע בשדרה, עד שהוא מגיע לשתי
 צלעות רבות. התכה ונתנה למי שזכה בה, והכבד תלויה
 בה. בא לו לגרה, והניח בה שתי צלעות מפאן ושתי
 צלעות מפאן. התכה ונתנה למי שזכה בה, והקנה והלב
 והראה תלויים בה. בא לו לדפן השמאלית, והניח בה שתי
 צלעות רבות מלמעלן ושתי צלעות רבות מלמטן. וכך היה
 מניח בחרתה. נמצא מניח בשתיהן, שתיים שתיים
 מלמעלן ושתיים שתיים מלמטן. התכה ונתנה למי שזכה
 בה, והשדרה עמה, והטחול תלוי בה. והיא חיתה גדולה,
 אלא של ימין קורין גדולה, שהכבד תלויה בה. בא לו
 לעקן, חותכו ונתנו למי שזכה בו, והאליה ואצבע הכבד
 ושתי כליות עמו. נטל רגל השמאלי ונתנה למי שזכה בה.
 נמצאו כלן עומדין בשורה והאברים בידם. הראשון,
 בראש וברגל. הראש בימין, וחוטמו כלפי זרועו, וקרניו
 בין אצבעותיו, ובית שחיטתו מלמעלן, והפדר נתון עליה.
 והרגל של ימין בשמאלו, ובית עורו לחוץ. השני, בשתי
 ידים, של ימין בימין, של שמאל בשמאלו, ובית עורו
 לחוץ. השלישי, בעקן וברגל. העקן בימין, והאליה
 מרלדת בין אצבעותיו, ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו.
 הרגל של שמאל בשמאלו, ובית עורו לחוץ. הרביעי, בחזה

וּבַגֵּרָה. הַחֲזָה בַיְמִינוּ, וְהִגֵּרָה בְּשִׂמְאֵלוֹ, וְצִלְעוֹתֶיהָ בֵּין
 אֲצַבְעוֹתָיו. הַחֲמִישִׁי, בְּשֵׁתֵי דְפָנוֹת. שֶׁל יָמִין בַּיְמִינוּ, וְשֶׁל
 שִׂמְאֵל בְּשִׂמְאֵלוֹ, וּבֵית עוֹרָן לְחוּץ. הַשְּׁשִׁי, בְּקַרְבִּים
 הַנְּתוּנִים בְּבִזוּד וּבְרַעֲוִים עַל גְּבִיחֵם מְלֻמְעָלָה. הַשְּׁבִיעִי,
 בְּפִלְתָּ. הַשְּׁמִינִי, בְּחֶבְתֵּינָ. הַתְּשִׁיעִי, בַּיּוֹן. הִלְכוּ וּנְתָנוּם
 מִחֲצֵי הַכֶּבֶשׂ וְלִמְטָה בְּמַעְרָבוֹ, וּמְלָחוּם. וַיֵּרְדוּ וּבָאוּ לָהֶם
 לְלִשְׁכַת הַגֹּזִית, לְקָרוֹת אֶת שְׁמַע:

המשך ניתוח קרבן התמיד:

נָטַל אֶת הַסִּכּוּן, לָקַח אֶת הַסִּכּוּן^{פב}, וְהִפְרִישׁ אֶת הָרֹאֵה מִן הַכֶּבֶד,
 וְהַבְדִּיל וְחָתַךְ אֶת הַרִיאָה מֵהַכֶּבֶד, בַּמְּקוֹם שֶׁהֵם מְחוּבְרִים, וְאֲצַבְע
 הַכֶּבֶד מִן הַכֶּבֶד, וְכֵן הַבְדִּיל וְחָתַךְ אֶת אֲצַבְע הַכֶּבֶד מֵהַכֶּבֶד,
 בַּמְּקוֹם שֶׁהֵם מְחוּבְרִים^{פג}.

אֲצַבְע הַכֶּבֶד: חתיכה הבולטת ויוצאת מהכבד, כעין אצבע.

וְלֹא הָיָה מְזִיזָה מִמְּקוֹמָהּ. וְאִינוּ מְזִיזוּ אֶת אֲצַבְע הַכֶּבֶד מִמְּקוֹמָהּ
 בְּגוֹף, מִפְּנֵי שֶׁאֲצַבְע הַכֶּבֶד הוּא דָבָר מוֹעֵט, וְאִם הָיָה מְנַעֵנֵעַ
 אוֹתוֹ קֶצֶת הָיָה נוֹפֵל מִיִּדָּה^{פד}.

וְהַטַּעַם שֶׁחֹתֵךְ כֵּךְ וּמַבְדִּיל אֶת הַרִיאָה מֵהַכֶּבֶד וְכֵן מַבְדִּיל אֶת
 אֲצַבְע הַכֶּבֶד מֵהַכֶּבֶד, מִשּׁוּם שֶׁלְּהֵלֵךְ כְּאִשֶּׁר יַעֲלוּ אֶת הָאֲבָרִים

✧ באר התמיד ✧

פב. בתפארת ישראל: רצה לומר דלפי שאחר שחתך רגל הימין וקרע בטן הבהמה, הניח הסכין
 מידו, שלא יתטנף מהבני המעים שימול, ולהכי נמי קאמר נטל הפדר, נטל הבני מעים, רצה
 לומר שנמלץ ביד, שלנטילתן אין צריך סכין, להכי קאמר הכא, דהשתא חזר ונטל הסכין,
 מדהוצרך להסכין כדי להפריד בצמצום יפה הריאה מהכבד, שלא יקרע בשר הריאה שהוא רך
 וספוגי.

פג. תפארת ישראל.

פד. תפארת ישראל.

לכבש, צריך כל אחד מהם להישאר מחובר בחלק אחר של הבהמה. דהיינו הריאה נשאר יחד עם הקנה והגרה. הכבד נשאר עם דופן ימין. ואצבע הכבד נשאר עם העוקץ^פ.

נקב את החזה, חתך את החזה בעיגול סביב ממקום חיבורו בגוף. ולאחר שנטל את החזה ממקומו, נשאר שם כמו נקב חלון^פ.

ונתנו למי שזכה בו. ונותן את החזה לכהן שזכה להעלותו לכבש. בשני צדדי הבהמה יש 'דפנות', המורכבות מ'צלעות', שהם עצמות ארוכות היוצאות מחוט השדרה, והם עוטפים ומגינים על אברי הנשימה הפנימיים של הבהמה מימין ומשמאל.

עלה לדפן הימנית, עלה עם הסכין לדופן הימני של הבהמה, היה חותך ויורד עד השדרה, ולא היה נוגע בשדרה, וחותך את הדופן הימני עד השדרה, אבל לא את השדרה עצמה, כי השדרה עצמה נשארת מחוברת לדופן השמאלי^פ. עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות. חותך את כל הדופן הימני, עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות שסמוך לצואר, ואינו חותך אותן עם הדופן, אלא משאירן מחוברות לצואר. וכן משאיר בצד השני שתי צלעות רכות מחוברות לעוקץ^פ. ובאופן זה גם משאיר שתי צלעות בשני הצדדים של הדופן השמאלי^פ. חתכה ונתנה למי שזכה בה,

באר התמיד

פ. תפארת ישראל.

פ. תפארת ישראל. כתב המפרש וז"ל: ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון ודו עיקר.

פ. אינו משאיר את השדרה מחובר לדופן הימני, כי אם כן היה הדופן הימני כבד מאוד (המפרש).

פ. העוקץ הוא חלק הונב של הבהמה.

פ. תפארת ישראל.

חתך את הדופן הימני ונתנה לכהן שזכה להעלותה לכבש. וְהִכְבֵּד תְּלוּיָהּ בָּהּ. והכבד תְּלוּיָהּ בָּהּ. ושארית תְּלוּיָהּ ודבוקה בדופן ימין.

בָּא לוֹ לְגֵרָהּ, הגיע לגרון, שהוא הצואר, ונקרא כך משום שבה הבהמה מעלה גרה. וְהִנִּיחָהּ בָּהּ שְׁתֵּי צִלְעוֹת מִכָּאן וְשְׁתֵּי צִלְעוֹת מִכָּאן. השאיר מחובר לצואר שני צלעות מכל צד. דחינו אותן שתי הצלעות שהשאיר בתחילה בבהמה כשחתך דופן הימני, לוקח אותן בעת כשהם מחוברים בצואר כשחותכו מהבהמה. ועוד השאיר גם כן מחוברים בצואר עוד שתי צלעות אחרים בצד שמאל, מהדופן השמאלי שלא חתכו עדיין מהבהמה.^צ חֲתָכָהּ וְנָתְנָהּ לְמִי שְׁזָכָה בָּהּ. חתך את הצואר עם שני הצלעות מכל צד, ונתנה לכהן שזכה להעלותה לכבש. וְהִקְנָהּ, שדרכו עובר האויר שהבהמה נושמת אל הריאות, וְהִלָּב, שהוא נמצא בין הריאות, וְהִרְאָהּ, והריאות עצמם, תְּלוּיָם בָּהּ, שלשה אלו, הקנה והלב והריאה, תלויים ומחוברים בצואר.

בָּא לוֹ לְדֹפֵן הַשְּׂמְאֵלִית, הגיע לדופן שבצד שמאל, וְהִנִּיחָהּ בָּהּ שְׁתֵּי צִלְעוֹת רְפוּת מְלֻמְעָלוֹן, והשאיר שתי צלעות מלמעלה, שהם נשארו מחוברים בעוקץ^{צא}. וְשְׁתֵּי צִלְעוֹת רְפוּת מְלֻמְטָן. וכן השאיר שתי צלעות מלמטה, שכבר לקח אותם כשהם מחוברים בצואר^{צב}.

הבהמה בעת תלויה ברגל, על כן הרגליים למעלה והראש למטה.

צ. תפארת ישראל.

צא. תפארת ישראל.

צב. תפארת ישראל.

וְכִי הָיָה מְנִיחַ בְּהַכְרֵתָהּ. וּבִזְוֵה הָאוֹפֵן הַשְּׂאִיר גַּם בְּדוֹפֵן יָמִין^{צג},
שְׁתֵּי צִלְעוֹת מַחוּבְרוֹת בְּעוֹקֵץ, וּשְׁתֵּי צִלְעוֹת מַחוּבְרוֹת בְּגֵרוֹן.

נִמְצָא מְנִיחַ בְּשִׁתְיָהוּ, וְכִי יוֹצֵא שִׁמְשֹׁאִיר לַיָּד שְׁתֵּי הַדַּפְנוֹת כְּאִשֶׁר
חוֹתְכֶם מֵהַבְּהֵמָה, שְׁתֵּי שְׁתֵּי מְלֻמְעָלָן, שְׁתֵּי צִלְעוֹת מִכֹּל צַד
נִשְׂאָרוֹ מַחוּבְרוֹת בְּעוֹקֵץ, וּשְׁתֵּי שְׁתֵּי מְלֻמְטָן, וּשְׁתֵּי צִלְעוֹת
מִכֹּל צַד נִשְׂאָרוֹ מַחוּבְרוֹת בְּצוּאֵר^{צד}. דִּהְיִינוּ אַרְבַּע צִלְעוֹת
לְמַעֲלָה, וְאַרְבַּע צִלְעוֹת לְמַטָּה^{צה}.

הַתְּכָה וְנִתְנָה לְמִי שְׁזֹכָה בָּהּ, חֵתֵךְ אֶת הַדּוֹפֵן הַשְּׂמֹאֲלִי וְנִתְנָה
לְכַתֵּן שְׁזֹכָה לְהַעֲלוֹתָהּ לְכַבֵּשׁ. וְהַשְּׂדֵרָה עִמָּהּ, חוֹט הַשְּׂדֵרָה מַחוּבֵר
לְדוֹפֵן הַשְּׂמֹאֲלִי. וְהַטְּחוּל תְּלוּי בָּהּ, וְכֵן הַטְּחוּל^{צז} תְּלוּי וּמַחוּבֵר
בְּדוֹפֵן הַשְּׂמֹאֲלִי.

וְהִיא הָיְתָה גְדוֹלָה, הַדּוֹפֵן הַשְּׂמֹאֲלִית הִיא הִיתָה יוֹתֵר כְּבֵדָה^{צח},
אֶלָּא שֶׁל יָמִין קוֹרֵין גְּדוֹלָה, אֵלָּא קוֹרֵאִים 'גְּדוֹלָה' לְדוֹפֵן הַיְמָנִית,

באר התמיד

צג. תפארת ישראל. ומכיוון שלא פירש בדופן הימנית את שני הצלעות למעלה, לכן פירשם כאן
(המפרש).

צד. תפארת ישראל.

צה. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות ו' ח'.

צו. בענין הטחול ראה בגמרא (ברכות מד:) וז"ל: אמר מר טחול יפה לשינים וקשה לבני מעים,
מאי תקנתיה, נלעסיה ונשדייה.

ובמסכת סנהדרין (כא:) וז"ל: 'ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו' (מלכים א' א ה),
מאי רבותא, אמר רב יהודה אמר רב כולן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו. ע"כ. ברש"י וז"ל:
מאי רבותיה. דחמשים איש לבן מלך: נטולי טחול וחקוקי כפות הרגלים. נטולי טחול על ידי
סם שהטחול מכבידו לאדם וחקוקי כפות הרגלים אין בשר בפרסותיהם ורצים על הקוצים ועל
הברקנין ואינן ניווקין.

צז. המפרש. נראה שמפני שהשדרה מחובר לדופן השמאלי, על כן הוא יותר כבד.

שֶׁהַכָּבֵד תְּלוּיָהּ בָּהּ, מִפְּנֵי שֶׁהַכָּבֵד, שֶׁאֵינוֹ מִמִּין הַדּוֹפֵן, תְּלוּי וּמְחוּבֵר בְּדוֹפֵן הַיְמָנִית^{צח}.

וְאֵף עַל פִּי שְׂגָם בְּשִׂמְאֵלִית מְחוּבֵר הַטְּחוּל, מִכֹּל מְקוֹם הַכָּבֵד שׁוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְבוּק מִמֹּשׁ בְּדוֹפֵן הַיְמָנִי^{צט}.

בָּא לּוֹ לְעֶקֶץ, הַגִּיעַ לְעוֹקֵץ, הוּא סוֹף הַשְּׂדֵרָה הַסְּמוּךְ לְאֵלֶיהָ^ק, דִּהְיִינוּ הַחֶלֶק הָאֲחֻרֵי שֶׁל הַבְּהֵמָה, מִלִּיד הַכְּלִיּוֹת עַד סוֹף הַזֶּנֶב^{קא}. חוֹתְבוֹ, חוֹתֵךְ אֶת הָעוֹקֵץ, וְנִתְּנוּ לָמִי שְׂזִכָּה בּוֹ, וְנוֹתֵן אֶת הָעוֹקֵץ לְכַהֵן שׁוֹכֵחַ לְהַעֲלוֹתוֹ לְכַבֵּשׁ. וְהָאֵלֶּיהָ, הָאֵלִיָּה שִׁישׁ בְּכַבְּשִׁים, וְאַצְבַּע הַכָּבֵד, חֲתִיכָה קִטְנָה כְּעֵין אֲצַבַּע שְׁבוּלֵט מִן הַכָּבֵד, וְשִׁתִּי כְּלִיּוֹת, וְשִׁתִּי הַכְּלִיּוֹת, עֲמוּז, כֹּל אֵלֶּה, הָאֵלִיָּה וְאַצְבַּע הַכָּבֵד וְשִׁתִּי הַכְּלִיּוֹת, מְחוּבְרִים לְעוֹקֵץ. וְכֵן גַּם נִשְׂאָרִים מְחוּבְרִים לְעוֹקֵץ שִׁתִּי צִלְעוֹת מִיְמִין וְשִׁתִּי צִלְעוֹת מִשְּׂמֹאל^{קב}.

נִטְלָ רֶגֶל הַשְּׂמֹאלִי, לָקַח אֶת הַרְגַל הַשְּׂמֹאלִי שֶׁנִּשְׂאָר לְבַד תְּלוּי עַל הָעֲמוּד^{קג}, וְנִתְּנָה לָמִי שְׂזִכָּה בָּהּ, וְנוֹתֵן אֶת הַרְגַל הַשְּׂמֹאלִי לְכַהֵן שׁוֹכֵחַ לְהַעֲלוֹתָהּ לְכַבֵּשׁ.

בְּסֹדֵר הַזֶּה מִפְּשִׁיטִים וּמִנִּתְחִים עוֹלֵת בְּהֵמָה^{קד}. וְאֵלּוּ הֵם הַנִּתְחִים הָאֲמוּרִים בְּתוֹרָה^{קה} וְנִתְּחָ אֶתָּה לְנִתְחֵיהָ^{קי}.

באר התמיד

צח. המפרש. תפארת ישראל.

צט. תפארת ישראל.

ק. רא"ש.

קא. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: ריקגראד, והוא החלק שמאחורי הבהמה, ממקום שאצל הכליות עד סוף הזנב.

קב. המפרש. תפארת ישראל. וז"ל התפארת ישראל: ושני צלעות שמכאן ומכאן שנשארים גם כן מחוברים בו, לא חש תנא להזכירן, מפני שקטנים וקצרים הם ואינן נכריין.

קג. המפרש. רא"ש.

קד. קרבן תמיד הוא קרבן עולה.

עד עכשיו נתבאר סדר הפשט וניתוח קרבן התמיד, מעכשיו
 יתבאר סדר הולכת האברים למזבח, ואיזה אבר קודם לאבר
 שאחריו.

באר התמיד

קה. ויקרא א' ו'. ברש"י: והפשיט את העולה. מה תלמוד לומר העולה, לרבות את כל העולות
 להפשט ונתות. אותה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים.
 קו. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות ו' ט'.
 קז. עפ"י המפרש.
 הציור דלהלן נעתק מספר 'עבודת הקרבנות', ברשות המו"ל. ותשובה"ת. הציור נעשה ע"י הרה"ג
 אמת' בן-דוד שליט"א.
 הציור שאחריו ברשות הרה"ג אמת' בן-דוד שליט"א, בעמ"ח ספר 'נר תמיד'. ותשובה"ת.

נִמְצְאוּ בְּלֶן עוֹמְדִין בְּשׁוֹרָה וְהָאֲבָרִים בְּיָדָם. נמצא שכל הכהנים
שזכו להעלות את אברי התמיד, עומדים בשורה, ואברי קרבן
התמיד בידם^{קח}.

הָרֵאשׁוֹן, פְּרֵאשׁ וּבִרְגֵל. הכהן הראשון אוחז את הראש ואת הרגל
הימני.

הָרֵאשׁ בְּיָמֵינוּ, את הראש אוחז ביד ימין. מפני שהוא קודם לכל
האברים. וְחוֹטְמוֹ כְּלָפֵי זְרוּעוֹ, חוטם הבהמה פונה כלפי זרוע
הכהן, כי מפני שחוטמו שחור אינו הדור שיהיה כלפי חוץ.
וְקַרְנָיו בֵּין אֶצְבְּעוֹתָיו, וקרני הבהמה בין אצבעותו הכהן, כדי

באר התמיד

קח. להלן סדר הולכת האברים לכבש מהרמב"ם. קרבן תמיד הא כבש או עז, ולכן מוליכים
אותו מספר הכהנים שמוליכים כבש או עז. ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ו י"ט) וז"ל: י. בכמה
מוליכין את האיברים לכבש. אם מן הצאן היא העולה מוליכין אותה ששה.
יא. הראשון בראש וברגל. הראש בימינו וחוטמו כלפי זרועו. וקרניו בין אצבעותיו. ובית שחיטה
למעלה והפדר עליה והרגל של ימין בשמאלו ובית עורה לחוץ.
יב. השני בשתי הידים של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ.
יג. השלישי בעוקץ וברגל. העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי
הכליות עמו והרגל של שמאלו בשמאלו ובית עורן לחוץ.
יד. הרביעי בחזה ובגרה. החזה בימינו והגרה בשמאלו וצלעותיה בין אצבעותיו.
טו. החמישי בשתי דפנות של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ.
טז. הששי בקרבים נתונים בבזך וכרעים על גביהן מלמעלה. אם היתה העולה כבש או עז. אבל
אם היתה איל מוליכין הקרבים שנים. וכן הסלת של נסכיה ביד אחד והיין ביד אחר. ואם היה
איל הסלת בשנים והיין בשנים.

יז. נמצאת למד שהכבש או העז מוליכין אותו שמונה למזבה. והאיל מוליכין אותו אחד עשר.
יח. השור מוליכין אותו ארבעה ועשרים. הראשון מוליך את הראש. והשני והשלישי מוליכין
הרגל של ימין. והרביעי והחמישי מוליכין את העוקץ. והששי והשביעי מוליכין את הרגל של
שמאל. והשמיני מוליך את החזה. והגרה מוליכין אותה שלשה. תשיעי ועשירי ואחד עשר.
ומוליכין שתי הידים בשנים. ושתי הדפנות בשנים. והקרבים והסולת והיין בשלשה שלשה הרי
ארבעה ועשרים.

יט. ולמה לא יחלקו האבר הגדול של שור לחלקים שנאמר (ויקרא א ו) 'נתת אותה לנתחיה ולא
נתחיה לנתחים. כמה דברים אמורים בעולות הצבור. אבל עולות היחיד אם רצו להוליך נתחיה
בפחות מאלו או ביותר מוליכין.

שלא יתנועע ממקומו כשיוליכו למזבחה. וּבֵית שְׁחִיטָתוֹ מִלְמַעְלָן, מקום השחיטה מלמעלה, וְהַפֶּדֶר נָתוּן עָלֶיהָ, ומקום השחיטה מכוסה בפדר. שהוא ק"א. הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקָּרֵב"י, שהוא קרום שמכסה את כל הכרס ק"א. על ידי הפדר כיסה את מקום השחיטה בראש, כדי שלא יראה לכלוך דם השחיטה ק"ב. וזה דרך כבוד של מעלה, שהחלב הזה ראוי לפרסו ולכסות בו ק"ג.

וְהָרֵגֶל שֶׁל יָמִין בְּשִׂמְאֹלוֹ, ואוחז את הרגל הימני של הבהמה, ביד שמאל של הכהן, וּבֵית עוֹרוֹ לְחוּץ. הרגל במקום חבורו בגוף אין עליו עור, והיינו שהצד החיצוני של הרגל שמפשיטים משם את העור יהיה ביד הכהן המוליך כלפי חוץ אל העם, ומקום החתך כלפי המוליך ק"ד.

הכהן הַשֵּׁנִי, בְּשֵׁתֵי יָדָיִם, אוחז את שתי הידים, דהיינו שתי הרגליים הקדמיות. שֶׁל יָמִין בְּיָמִינוֹ, את יד ימין אוחז ביד ימינו, שֶׁל שְׂמֹאל בְּשִׂמְאֹלוֹ, ואת יד שמאל אוחז ביד שמאלו. וּבֵית עוֹרָן

❧ באר התמיד ❧

קט. שמות כ"ט י"ג ועוד הרבה.

קי. תפארת ישראל.

קיא. ברש"י (שמות כ"ט י"ג): החלב המכסה את הקרב. הוא הקרום שעל הכרס שקורין טיל"א. ברמב"ן (ויקרא א ח): את הפדר. תרגם אונקלוס 'תרבא', וכן דברי כל המפרשים פה אחד ואין למלה חבר, ולפי דעתי שאיננו שם לחלבים כולם, רק לחלב הדק הפרוס ומבדיל בין הקרבים, והמלה מן ההפוכים, פדר פרד, שמפריד בין הקרבים העליונים לתחתונים, ולכך אמרו רבותינו שיהא פורס הפדר על בית השחיטה, שזהו דרך כבוד של מעלה שהחלב ההוא ראוי לפרסו ולכסות בו, וכן נהגו חשובי האומות לפרסו על הצלי. וכו'.

קיב. המפרש. תפארת ישראל. בתפארת ישראל וז"ל: כדי שלא יראה בו לכלוך דם השחיטה, דבשלמא בית הצואר, אף על גב שגם כן מלוכלך בדם, היה יכול להפוך מקום השחיטה לעומת עצמו, באופן שלא יראה הדם, מה שאין כן הראש שצריך שיהיה חוטמו השחור כלפי זרועו כלקמן, ע"כ שיהיה מקום לכלוך הדם מגולה.

קיג. רמב"ן ויקרא א' ח'.

קיד. המפרש. תפארת ישראל.

לְחוּץ. הצד החיצוני שמפשיטים משם את העור יהיה ביד הכהן המוליד כלפי חוץ אל העם, ומקום החתך כלפי המוליד קט"ו.

הכהן השלישי, בעקץ ובַרְגָל, אוּחוּ את העוקץ ואת הרגל.

הַעֲקֹץ בְּיָמֵינוּ, את העוקץ מחזיק ביד ימינו, וְהֵאֲלִיָּהּ מְדַלְדֶּלֶת בֵּין אֲצַבְעוֹתָיו, כדי שהאליה תיאחו שם באצבעות קט"ו, וְאֲצַבַּע הַכֶּבֶד וְשְׁתֵּי הַכְּלִיּוֹת עִמּוֹ, אצבע הכבד והכליות דבוקים בעוקץ קי"ז.

הַרְגֵל שֶׁל שְׂמַאל בְּשְׂמֹאלוֹ, ואת הרגל השמאלי אוּחוּ בשמאלו, וּבֵית עוֹרוֹ לְחוּץ. הצד החיצוני שמפשיטים משם את העור יהיה ביד הכהן המוליד כלפי חוץ אל העם, ומקום החתך כלפי המוליד קי"ח.

הכהן הרביעי, בְּחִזָּה וּבַגֶּרֶה, אוּחוּ את החזה ואת הצוואר. הַחִזָּה בְּיָמֵינוּ, את החזה אוּחוּ הכהן ביד ימין, כי הוא יותר חשוב, וְהַגֶּרֶה בְּשְׂמֹאלוֹ, ואת הצוואר אוּחוּ הכהן ביד שמאל, וְצִלְעוֹתֶיהָ בֵּין אֲצַבְעוֹתָיו, והצלעות שמחוברות לצוואר הם בין האצבעות של הכהן, כדי שיתאחו שם קי"ט.

הכהן החמישי, בְּשְׁתֵּי דְפָנוֹת, אוּחוּ את שתי הדפנות. שֶׁל יָמִין בְּיָמֵינוּ, דופן ימין אוּחוּ הכהן ביד ימין, וְשֶׁל שְׂמֹאל בְּשְׂמֹאלוֹ, ודופן שמאל אוּחוּ ביד שמאל. וּבֵית עוֹרָן לְחוּץ. הצד החיצוני

❧ באר התמיד ❧

קטו. המפרש. תפארת ישראל.

קטז. תפארת ישראל.

קיז. המפרש. תפארת ישראל.

קיח. המפרש. תפארת ישראל.

קיט. תפארת ישראל.

שמפשיטים משם את העור יהיה ביד הכהן המוליד כלפי חוץ
אל העם, ומקום החתך כלפי המוליד^{קכ}.

הכהן הששי, בקרבנים הנתונים בקרבן, אוהז את הקרביים
שנמצאים בתוך כף גדול מזהב^{קכא}. מפני שהם רבים צריך ליתנם
בתוך הבזק^{קכב}. וכרעים על גביהם מלמעלה, והכרעיים, שהם החלק
התחתון עד הברך, מכל רגל מארבע רגלי הבהמה, נמצאים על
גבי הקרביים מלמעלה^{קכג}.

הכהן השביעי, בפסלת. הכהן השביעי, מחזיק את הסולת של
מנחת הנסכים שמקריבים עם הקרבן תמיד^{קכד}.
ואין צריך לפרש שמוליד את הסולת והחביתין והיין בתוך
כלים^{קכה}.

באר התמיד

קכ. המפרש. תפארת ישראל.

קכא. תפארת ישראל.

קכב. תפארת ישראל.

קכג. תפארת ישראל.

קכד. רמב"ם.

ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ה): וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֶלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעִת
הַיֵּין.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים
והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה מעונה לא תנופה ולא הגשה ולא
לבונה. אבל מעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבה. ואין נותנין
אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.

ולהלן (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול ברביעית ההין
שמן ויין לנסך רביעית ההין. וכן נסכי העז בין קמץ בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף
על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן ויין לנסך
שלישית ההין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההין
שמן ויין לנסך חצי ההין.

קכה. תפארת ישראל.

הכהן השמיני, בַּחֲבֵתָיו. [וה] הכהן השמיני, מחזיק חצי משתים עשרה החלות של מנחת החביתין שמקריבים משל הכהן גדול בבוקר^{קכ} [והחצי השני יחד עם תמיד של בין הערביים].

הכהן התשיעי, בַּיּוֹן. הכהן התשיעי, מחזיק את היין לניסוך היין, שמנסכים עם קרבן התמיד^{קכ}.

הָלְכוּ וּנְתָנוּם מִחֲצֵי הַכֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בְּמַעְרְבוֹ, הִלְכוּ הַכֹּהֲנִים, וְהִנְיָחוּם בַּחֲצִי הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַכֶּבֶשׂ, בְּצַד מַעְרָב שֶׁהוּא סְמוּךְ לַהֵיכָל^{קכ}. וּמְלָחוּם, וּמִלְחוּ אוֹתָם, שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמִלַּח תְּמַלֵּךְ וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב מְלַח^{קכ}.

באר התמיד

קכו. תפארת ישראל.

בתפארת ישראל (יומא ב ג) וז"ל: [החביתין] הן י"ב חלות שנעשית מעשרון סולת וגי' לוגי שמן וחולטין ברותחין ולש ואופה אותן, ומקריב ו' חלות בבוקר פתות פתים, עם חצי קומץ לבונה, וז' חלות האחרות פתותות עם קומץ לבונה בערב, ולרמב"ם מקריב י"ב חצי חלות פתותות בבוקר, וי"ב חצי חלות פתותות בערב, ומשל כהן גדול היו קרבין, ומדהיו נאפות בשמן במחבת, להכי קרוין חביתין.

קכז. רמב"ם.

ככתוב בפרשת התמיד (במדבר כח ז): וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵיזֵן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בְּקֶרֶשׁ הַסֶּף נֶסֶף שֶׁכֶּר לָהּ.

ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ב א): היין והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים והסולת לבדה נקראת מנחת נסכים. ומנחת נסכים אינה טעונה לא תנופה ולא הנשה ולא לבונה. אבל טעונה מלח. וכולה נשרפת על מזבח החיצון. ויתנסך היין על המזבח. ואין נותנין אותו על האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין.

ולהלן (שם ד): כמה הוא שיעור נסכים. נסכי כבש או כבשה עשרון סולת כלול ברביעית ההיין שמן ויין לנסך רביעית ההיין. וכן נסכי העז בין קמץ בין גדול בין זכר בין נקבה או נסכי רחל אף על פי שהיא גדולה. אבל נסכי איל הן שני עשרונים סלת כלול בשלישית ההיין שמן ויין לנסך שלישית ההיין. ונסכי הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת כלול בחצי ההיין שמן ויין לנסך חצי ההיין.

קכת. תפארת ישראל.

קכט. ויקרא ב' י"ג.

וַיֵּרְדוּ מֵהַכֶּבֶשׂ, וַבָּאוּ לָהֶם לְלִשְׁכַת הַגְּזִית, לְקָרוֹת אֶת שְׁמֵעַ, וּבְאוּ לְלִשְׁכַת הַגְּזִית כְּדֵי לְקְרוֹא קְרִיאַת שְׁמֵעַ. וְלֵאחֵר קְרִיאַת שְׁמֵעַ יִקְטִירוּ אֶת הַקְּטוּרֶת, וּכְךָ נִכּוֹן הַדָּבָר שֶׁיִּתְפַּלְלוּ קוּדֵם שִׁיקְטִירוּ אִיזָה הַקְּטֹרֶת, וּכְךָ יַעֲלֶה קֶרְבַּנָּם לְרִיחַ נִיחֻחַ^{קל}.

והו בשלשה מקומות נמצא המלח^{קלא}:

א. בלשכת המלח. שם נמצא המלח. ולוקחים משם מלח כדי למלוח את עורות הקדשים בלשכת הפרוה^{קלב}. וכן לוקחים משם מלח לצורך הכהנים לאכילת קדשי קדשים^{קלג}.

ב. על גבי הכבש. שם מולחים את איברי הקרבנות לפני הקרבתם^{קלד}.

ג. בראש המזבח. שם מולחים את הקומץ, והלבונה, ומנחות הנשרפות, ועולת העוף^{קלה}.

באר התמיד

קל. המפרש. וראה ברא"ש.

קלא. מנחות כ"א: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ה' י"ג.

קלב. תוס' מנחות כ"א:

לשכת הפרוה נקרא כך, על שם מכשף אחד ששמו 'פרוה', שחפר מחילה מירושלים לבית המקדש, כי רצה להגיע לראות את העבודה של הכהן גדול בקודש הקדשים ביום הכיפורים, וכשהגיע ללשכה זו, הרגישו הכהנים בזה, ומצאוהו והרגוהו. ולזכר הנס שמצאוהו, קבעו את שם הלשכה על שמו. בלשכת הפרוה מולחים את עורות הקרבנות (מדות ה' ג' ובמפרשים).

קלג. תוס' ישנים יומא י"ט. ועפ"י שקלים ז' ז'. מנחות כ"א: רמב"ם הלכות מעילה ה' ו'.

קלד. מנחות כ"א: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ה' י"ג.

קלה. מנחות כ"א: רמב"ם הלכות איסורי מזבח ה' י"ג.

❖ אוצר התמיד ❖

א. לכאורה צריך לבאר מה הטעם שגם בגמרא וגם במפרשים מוזכר כל הזמן הענין שזה כעקידת יצחק בן אברהם.

הלא ממה נפשך, אם צריך לבאר איך היה, הרי בלאו הכי צריך לבאר, ומה לנו אם היה כעקידת יצחק, הרי בלאו הכי צריך לבאר איך היה עקידת יצחק. ואם כן אפשר כבר לבאר מיד שקרבן התמיד היה כך, ומדוע צריך לבאר שזה היה כעקידת יצחק.

נראה לתרץ, שכמו שבכל יום ויום אומרים 'האיר פני המזרח עד שהוא בחברון' כדי להזכיר זכות אבות, כמו שכתוב לעיל (תמיד ג ב), כמו כן גם כאן, מזכירים בכל יום ויום זכות עקידת יצחק, ועוקדים את הטלה כמו בעקידת יצחק. כדי להזכיר זכות עקידת יצחק.

וכן קבעו גם לזמן הגלות, להזכיר בכל יום זכות עקידת יצחק, וכגון מה שאומרים: אֱלֹהֵינו ואלהי אבותינו וזכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקדת ישועה ורחמים משמי קדם, וזכר לנו יהוה אלהינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדיך, ואת הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה, ואת העקדה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח, ככתוב בתורתך.

וכן בימים הנוראים, וכגון מה שאומרים: אֱלֹהֵינו ואלהי אבותינו, וזכרנו בזכרון טוב לפניך, ופקדנו בפקדת ישועה ורחמים משמי קדם, וזכר לנו יהוה אלהינו את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה. ותראה לפניך עקדה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, וכבש רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיך את פעסך מעלינו, ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך ומעירך ומארצך ומנחלתך. וקיים לנו יהוה אלהינו את הדבר שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך מפי כבודך פאמור: וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים, אני יהוה: כי זוכר כל הנשפחות אמה הוא מעולם, ואין שכחה לפני כסא כבודך, ועקדת יצחק, לזרעו היום ברחמים תזכר.

במדרש רבה (ויקרא ב יא) וז"ל: ושחט את בן הבקר וגו' ובאיל הוא אומר (ויקרא א יא): צפנה לפני ה', אמרו בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו התקין הקדוש ברוך הוא שני כבשים, אחד של שחרית ואחד של ערבית, וכל כף למה, שבשעה שהיו ישראל מקריבין תמיד על גבי המזבח וקורין את המקרא הנה צפנה לפני ה', זוכר הקדוש ברוך הוא עקדת יצחק, מעידיני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי בין ישראל בין איש בין אשה בין עבד בין אמה, קורין את המקרא הנה, צפנה לפני ה', זוכר הקדוש ברוך הוא עקדת יצחק, שנאמר: צפנה לפני ה'.

❖ אוצר התמיד ❖

ב. ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרקים ד-ה) וז"ל: א. כל הקרבנות אין מקריבין אותן אלא ביום שנאמר (ויקרא ז לח) 'ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם' 'ביום' ולא בלילה. לפיכך אין שוחטין זבחים אלא ביום ואין זורקין דמים אלא ביום השחיטה שנאמר (ויקרא ז טז) 'ביום הקריבו את זבחו' ביום הזביחה תהיה ההקרבה. וכיון ששקעה החמה נפסל הדם.

ב. כל שקרבו מתיירו ביום מעלין אותו על המזבח כל הלילה. כיצד זבחים שנזרק דמם ביום מקטירין אימוריהן בלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכן איברי העולות מקטירין אותן בלילה עד שיעלה עמוד השחר. וכדי להרחיק מן הפשיעה אמרו חכמים שאין מקטירין האימורין ואיברי העולה אלא עד חצות הלילה.

ג. אע"פ שמותר להקטיר אימורין ואיברים בלילה אין מאחרין אותן לדעת. אלא משתדלין להקטיר הכל ביום. חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר אימורין ואיברים אע"פ שכשרים בלילה דוחין את השבת בזמנן ואין מאחרין אותן למוצאי שבת.

ד. כל דבר שאינו קרב אלא ביום כגון הקומץ והלבונה והקטרת ומנחות הנשרפות מותר להקריבן עם מבוא השמש. והם מתאכלין והולכין כל הלילה כאיברי עולה.

ה. הנסכים הבאים עם הזבח אין קריבין אלא ביום שנאמר (במדבר כט לט) 'ולנסכיםם ולשלמיכם' ממש נסכים לשלמים מה שלמים ביום אף נסכים ביום. אבל הנסכים הבאים בפני עצמן מתקדשין בלילה וקריבין בלילה. לפיכך אם נזדמנו לו נסכים הבאין בפני עצמן מקדישן ומקריבן בלילה ועלות השחר פוסלת בהן כאיברי העולות.

ו. כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה ולמליקה להקטר להגשה ולהזייה ולתנופה ולקמיצה ולקרבת המוספין. וכל הלילה כשר להקטיר אימורין ואיברים. זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר כל היום. ודבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה. ואף על פי כן זריזין מקדימין למצות.

ז. כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחלה אלא בסכין מכלי שרת. ואם שחט בכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרומית של קנה כשרין.

ח. וכל הזבחין שקיבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם. וצריך להתכוין לקבל כל הדם. כיצד הוא עושה אווחו הסימנים בידו ומוציאן עם הורידין לתוך המזרק. ושוחט שנים או רוב שנים כדי שיתקבל הדם כולו בכלי. ומגביה הסכין למעלה כדי שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצואר. ודם שבסכין מקנחו בשפת המזרק.

❖ אוצר התמיד ❖

ט. אויר הכלי הרי הוא ככלי. היה מקבל הדם ונפחתו שולי המזרק קודם שיגיע הדם לאויר המזרק הנפחת לא נתקדש הדם. שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח.

י. כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח שנאמר (ויקרא ז טו) 'ובשר זבח תודת שלמיו' שתהיה זביחה עם שאר ארבע העבודות לשם שלמיו. וכן שאר הקרבנות. ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ובשלמים הרי הן כשרים ועלו לבעלים.

יא. וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים. לשם הזבח. ולשם הזובח. ושהזבח להשם ברוך הוא. ושיקטירו לאישים. ושהקטרתו לריח בלבד. ושריח זה נחת רוח לפני השם. ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו. והשוחט חטאת ואשם צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא שבא עליו.

א. כבר ביארנו ששחיטת הקדשים כשירה בזרים ומקבלת הדם ואילך מצות כהונה וכל הזבחים קיבול דמן בכלי שרת ביד כהן. אבל מקום שחיטתן ומקום קיבול דמן אינו שוה בכלן.

ב. כיצד קדשי קדשים אין שוחטין אותן ואין מקבלין את דמן אלא בצפון המזבח בכל המקום שביארנו גבולותיו בתחילת ספר זה. וקדשים קלים שחיטתן וקיבול דמן בכל מקום מן העזרה.

ג. ומנין שאין שוחטין קדשי קדשים אלא בצפון. שהרי נאמר בעולה (ויקרא א יא) 'ושחט אותו על ירך המזבח צפונה' ובחטאת הוא אומר (ויקרא ו יח) 'במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת' וכשם שהחטאת נקראת קדש קדשים כך העולה נקראת קדש קדשים. ובאשם הוא אומר (ויקרא ז ב) 'במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם' ושלמי צבור הוקשו לחטאת שנאמר (ויקרא כג יט) 'ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים' לפיכך הן קדשי קדשים כחטאת ונשחטין במקום שחיטתה. ומקום שחיטה הוא מקום הקבלה.

ד. ומנין ששוחטים קדשים קלים בכל העזרה אפילו אחורי ההיכל. שהרי נאמר בשלמים (ויקרא ג ב) 'ושחטו פתח אוהל מועד' להכשיר כל הרוחות שהרי לא ייחד להם רוח. והוא הדין לשאר הקדשים קלים ואם שחטם בהיכל כשרים. אבל אם שחטן בגגו של היכל פסולין שאין הגגות ראויות לשחיטה כלל אלא בקרקע העזרה.

ה. שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר (ויקרא ג ב) 'פתח אהל מועד' בזמן שפתוח. אפילו היו דלתותיו מוגפות הרי זה כנעול. אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של צבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שוה לעולה. וכיצד הוא עושה. כשלוקח הכהן הדם במזרק וזורק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זויות המזבח באלכסון מחצי המזבח ולמטה על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית. ומתכוין כשיזרק הדם על הקרן שיהיה הדם מקיף על הזויות כמין ג"ם. כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבעה כתלי המזבח לפי שנאמר בעולה ובשלמים (ויקרא ז ב, ויקרא ט יב, ויקרא ט יח) 'סביב' והוא הדין לאשם. ושירי הדם נשפכין על היסוד הדרומי.

ז. החטאות הנאכלות דמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה לפי שנאמר בה (ויקרא ד כה, ויקרא ד לד) 'על קרנות המזבח' וכיצד הוא עושה. כשלוקח הכהן הדם במזרק מוליכו אצל המזבח וטובל אצבעו הימנית הסמוכה לגודל בדם. וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו. וכן הוא עושה בכל קרן וקרן. ואם נתן סמוך לקרן כאמה אחת מכאן או מכאן כפר.

ח. וצריך לטבול אצבעו על כל קרן וקרן. וכשגומר הנתינה על הקרן מקנח אצבעו בשפת המזרק. ואח"כ טובל פעם שניה. ששירי הדם שבאצבעו פסולין ליתן מהן על קרן אחרת.

ט. אין בכל הקרבנות קרבן שטעון הזיית דם באצבעו אלא חטאת בלבד שנאמר בה (ויקרא ט ט) 'וטבל אצבעו בדם' וצריך שיהיה שם דם כדי טבילה לא שיספג אצבעו מדם.

י. ומנין הוא מתחיל. עולה בכבש ופונה לימינו ומהלך על הסובב ונותן בקרן דרומית מזרחית תחילה. ואח"כ בקרן השניה הסמוכה לה שהיא מזרחית צפונית. ואח"כ בקרן שלישית הסמוכה לה שהיא צפונית מערבית. ואח"כ בקרן רביעית הסמוכה לה שהיא מערבית דרומית. ועל יסוד אותה הקרן שהשלים בה המתנות הוא שופך שירי הדם שנאמר (ויקרא ד יח) 'ואת כל הדם ישפך אל יסוד מזבח' (העולה) זה יסוד דרומי.

יא. כל החטאות הנשרפות דמם נכנס לפנים להיכל ומזין ממנו שם כאשר מפורש בתורה. ושירי הדם שופכן על יסוד המערבי של מזבח החיצון שהוא פוגע בו תחילה בצאתו מן ההיכל.

יב. והיכן מזין מדמן. וכמה מזה מהם. פר ושעיר של יום הכפורים דם כל אחד מהן טעון שמונה הזיות על בין הבדים ושמונה על הפרוכת. ומערב דם הפר והשעיר ומזה משניהם ארבע הזאות על ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל. ושבע הזיות על אמצעו של מזבח זה כמו שיתבאר בהלכות עבודת יום הכפורים. ואם לא כיון בהזיות שבפנים כשרות.

❖ אוצר התמיד ❖

יג. פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין זורק דם מכל אחד מהם שבע הזיות על הפרוכת המבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים. וארבע הזיות על ארבע קרנות מזבח הזהב.

יד. וכל הדמים הניתנין על מזבח הזהב כשהוא נכנס עומד בין המזבח למנורה והמזבח לפניו. ונותן על קרנות המזבח מבחוץ. מתחיל מקרן מזרחית צפונית לצפונית מערבית למערבית דרומית לדרומית מזרחית.

טו. פר כהן משיח הבא על כל המצות כהן המשיח עצמו מקבל דמו ומזה ממנו מבפנים ואם קיבל והזה כהן הדיוט כשר.

טז. שעירי ע"ז והן שעירין הנשרפין לא נתפרש בהן בתורה כיצד נותן דמן ולהיכן הוא נותן. אלא לפי שהן חטאת הקהל דינן כדין פר העלם שהוא חטאת הקהל לכל האמור בו למתן דמים ולשריפה ולטמא את השורף.

יז. הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן טעון מתנת אחת בשפיכה כנגד היסוד באי זו רוח שירצה משלש זויות המזבח. שהרי קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד כמו שביארנו. ומניין שאינן טעונין אלא מתנה אחת שהרי נאמר בבכור (במדבר יח יז) 'את דמם תזרוק על המזבח' מפי השמועה למדו שהוא הדין במעשר ובפסח שנותן דמן מתנה אחת כבכור.

יח. כל הזבחים מקטירין אימוריהן על גבי המזבח אחר שזורקין הדם תחילה וכל הזבחים מפשיטין אותן ואחר כך מוציאים את אימוריהן. ואין מפשיטין אותן עד שזורק הדם. חוץ מחטאות הנשרפות שאין מפשיטין אותם כלל שנאמר (ויקרא טז כז) 'את עורם ואת בשרם' נמצאת אומר זורק תחילה ואח"כ מפשיט וקורע ומוציא האימורין ומקטיר.

יט. כל עורות קדשי הקדשים לכהנים בין בקרבנות צבור בין בקרבנות יחיד שנאמר (ויקרא ז ח) 'עור העולה אשר הקריב' אבל עורות קדשים קלים לבעלים. וכל עולה שלא זכה המזבח בבשרה לא זכו לכהנים בעורה שנאמר (ויקרא ז ח) 'עולת איש' עולה שעלתה לאיש.

כ. כל קדשי הקדשים שאירע בהן פיסול קודם הפשטן אין עורותיהן לכהנים. לאחר הפשטן עורן לכהנים. וכל העורות מחלקין אותן אנשי משמר ביניהן מערב שבת לערב שבת.

כא. המתפיס עולתו לבדק הבית. וכן המקדיש נכסיו והיו בהן זכרים שדינן שיקרבו עולות. אין עורותיהן לכהנים שנאמר (ויקרא ז ח) 'עולת איש' פרט לעולת הקדש. אלא ימכרו העורות ויפלו לבדק הבית. אחד עולת איש או אשה או עכו"ם או עבד עורותיהן לכהנים לא נאמר 'איש' אלא להוציא ההקדש.

❖ אוצר התמיד ❖

ג. ברמב"ם וז"ל: וכבר נתבאר בחמישי דזבחים שהעולה דמה טעון שתי מתנות שהן ארבע, ובארנו שם שענינו שיזה דמה על שתי הקרנות שבאלכסון, ובאר כאן כי אותן שתי הקרנות הם מזרחית צפונית ומערבית דרומית וכמו שציירנו בחמישי דזבחים.

במסכת זבחים (ה ד): הָעוֹלָה, קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, שְׁחִיטָתָהּ בְּצִפּוֹן, וְקָבוּל דָּמָהּ בְּכִלֵּי שָׁרֵת בְּצִפּוֹן, וְדָמָה טֵעוֹן שְׁתֵּי מִתְנֹת שֶׁהֵן אַרְבַּע, וְטֵעוֹנָה הַפֶּשֶׁט וְנִתְּנָה וְכִלְיֵי לְאִשִּׁים.

ברמב"ם בזבחים (ה ג) וז"ל: והנני מצייר עתה ציור רבוע המזבח כדי שיתבארו אלו הרוחות והקרנות בלבד עד שנצייר צורת המזבח בכללותו במקומו במדות. וזו היא צורת רבועו והנחתו בין ארבע הרוחות [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

ולהלן ברמב"ם בזבחים (ה ד) וז"ל: אמר בעולה קדשי קדשים לפי שלא נאמר בה לשון זה, אלא כיון שהשוה החטאת והאשם והעולה במקום שחיתתן וקבלת דמן כמו שבארנו בתחלת הפרק נעשת גם היא קדשי קדשים כמו החטאת והאשם. ואמרה תורה בעולה והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה והקטיר את הכל, ולא באר בעולה על קרנות המזבח שנאמר שהיא טענה ארבע מתנות, אלא אמר הכתוב בזריקת דמה וזרקו את הדם על המזבח סביב,

❖ אוצר התמיד ❖

לפי שאמר סביב הוצרכנו שיכללו המתנות ארבעת הכתלים כלומר כתלי המזבח, וזה יהיה אם הזה שתי מתנות בשתי הזויות אשר באלכסון, וזהו ענין שהן ארבע רוצה לומר שהן כוללות ארבעת הכתלים, ואני אצייר עתה רבוע המזבח ואעשה את הדם המזוה כעין קוים שכתוב עליהם דם, וזו היא צורת המזבח והדם כפי התיאור שנזכר [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

ד. פרשת מנחת חביתין (ויקרא ו יב-טז): וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: זֶה קָרְבַּן אֶהְרֶן וּבָנָיו אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לַיהוָה בְּיוֹם הַמִּשַׁח אֹתוֹ עֲשִׂירֵת הָאָפֶה סֵלֹת מִנְחָה תָּמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב: עַל מַחֲבַת בִּשְׁמֵן תַּעֲשֶׂה מִרְבֶּכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינֵי מִנְחַת פְּתִים תִּקְרִיב רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה: וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ תַּחֲתָיו מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק עוֹלָם לַיהוָה כָּלֵיל תִּקְטֹר: וְכֹל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלֵיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל:

ברש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שהן מתחנכין לעבודה, אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת

❖ אוצר התמיד ❖

עולם וגו' (מנחות נא): מרבכת. חלוטה ברותחין כל צרכה (ת"כ פרק ד, ה): תפיני. אפויה אפיות הרבה, שאחר חליטתה אופה בתנור, וחוזר ומטגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיתה. (בר"י ולא פתיתה ממש בציעין ופרורין, לפי שאינה נקמצת, אלא כופלה לשנים): המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמצת להיות שיריה נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה: כליל. כולה שוה לגבוה:

סדר עשיית מנחת חביתין ברמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות פרק י"ג): א. מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה.

ב. וכיצד עשיית חביתין כהן גדול. מביא עשרון שלם ומקדישו וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאע"פ שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין. ומביא עמה שלשת לוגין שמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'בשמן תעשה' להוסיף לה שמן כנסכי הכבש. ובולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין. ולש מכל חצי עשרון שש חלות. נמצאו שתיים עשרה חלות.

ג. ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשה לוגין ברביעית שבמקדש. רביעית לכל חלה. ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה. ואינו מבשלה הרבה שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' בין בשל ונא.

ד. ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומד. כדי שיקריב החצי בבקר והחצי בערב ולוקח החציים וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת עד שתמצא כל פתיתה כפולה לשנים. ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה בבוקר והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב. ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה אלא מקריבה כולה כאחת עם קומץ לבונה ושתייה כליל לאשים. ע"כ.

ובהלכות תמידין ומוספין (ג יח-כב) וז"ל: יח. חביתין כהן גדול מצות עשה להקריבן בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים. ולישתן ואפייתן דוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע לו זמן שנאמר (ויקרא ו יד) 'תופיני' שתהא נאה ולא תאפה מבערב. ועוד אם תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחת מכלי הקדש היא כמו שביארנו.

יט. טחינת סולתן והרקדן בחוץ ואינן דוחין את השבת.

❖ אוצר התמיד ❖

כ. כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או נטמא או נולד לו מום ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון. אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד.

כא. נמצאו שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואלו שני החצאין האובדים מניחין אותן עד שתעובר צורתן ויוצאין לבית השריפה. וכן אם אבד או נטמא החצי של בין הערבים. והיכן שורפין אותן בעזרה.

כב. מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר מביאין היורשין עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלימה היתה קריבה. מת כהן גדול קודם שיקריבו בבקר ולא מינו כהן אחר מקריבין אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין כופלין שמנה ולבונתה אף על פי שנכפלה הסלת. אלא מפרישין להם שלשה לוגי שמן וקומץ לבונה. לוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה לעשרון של בין הערבים. ע"כ.

סדר עשיית החביתין מהיעב"ץ, בסידורו (באמצע סדר עבודת תמיד השחר) וז"ל: מנחת חביתין היא מנחת כהן גדול שמקריב אותה כל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. וזה מעשה החביתין, לוקח עשרון סולת וחוצהו במידת חצי עשרון שבמקדש, ולוקח שלשה לוגין שמן, שהם י"ב רביעיות ליי"ב חלות, רביעית לכל חלה, ובולל הסולת עם השמן ומשאר ממנו מעט. אחר כך חולט את הסולת ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות, ואחת אחת היו נעשות. ואופה החלה מעט, אחר כך קולה את כל הי"ב במחבת, בשאר השמן הנשאר מן הרביעית. ואינו מבשל אותה הרבה, שנאמר, 'תופיני' אפוי נא. ומקריב חצי קומץ לבונה עם מחציתה בבוקר, וחצי קומץ עם מחציתה בין הערבים. וכל השני חצאין כליל לאישים. ע"כ.

הערה מהיעב"ץ: לדעת הר"מ ז"ל היה חולק כל חלה לשתים, ושתים לארבע. ולדעת הר"א ז"ל לא היה חולק כלל (עיי' בחיזוק בדק הבית), אלא שש מקריב בבוקר ושש בין הערבים. ע"כ.

ה. צריך למלוח כל קרבן לפני שמקריבים על המזבח. שנאמר (ויקרא ב ג): וְכָל קֶרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלַח, וְלֹא תִשְׁבֵּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ, עַל כֹּל קֶרְבְּנְךָ תִּקְרִיב מֶלַח.

❖ אוצר התמיד ❖

ברמב"ם (הלכות איסורי מזבח ה יא-יב): מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר (ויקרא ב יג) 'על כל קרבנך תקריב מלח'. ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מיין הנסכים והדם והעצים. ודבר זה קבלה ואין לו מקרא לסמוך עליו. ומצוה למלוח הבשר יפה יפה כמולח בשר לצלי שמהפך את האבר ומולח. ואם מלח כל שהוא אפילו בגרגיר מלח אחד כשר.

הקריב בלא מלח כלל לוקה שנאמר (ויקרא ב יג) 'ולא תשבית מלח ברית אלהיך' ואע"פ שלוקה הקרבן כשר והורצה. חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה שנאמר (ויקרא ב יג) 'ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך'. ע"כ.

בספר החינוך (מצוה קיח): שלא להקריב קרבן בלא מלח.

שלא להשבית מלח מעל הקרבן או המנחה, כלומר שלא יקריבו הכהנים שום קרבן או שום מנחה אלא אם כן ישימו בהן מלח, שנאמר (ויקרא ב יג) 'ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, וכתוב גם כן (שם) על כל קרבנך תקריב מלח.

משרשי המצוה, כתבתי למעלה בראש הסדר. מדיני המצוה, אמרו זכרונם לברכה (מנחות כא.) שמצוה למלוח הבשר יפה כעין מולח בשר לצלי שמולחו משני צדדיו, ובדיעבד אפילו מלח כל שהוא כשר. ומלח שמולחין בו הקרבנות הוא משל ציבור, כמו העצים, ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנות, וכל זה מהגדלת הבית, דבמקום עשירות ליכא עניות. וכו'.

ויתר פרטיה מבוארין בפרק שביעי מזבחים. ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה, כי להם להשלים צרכי הקרבן. וכהן עובר עליה והקריב קרבן או מנחה בלא מלח כלל ביטל עשה, וגם עובר על לאו זה ולוקה, שהרי מעשה יש כאן כשהוא מקריב הבשר התפל שהוזהר עליו שלא להקריבו בלא מלח.

וכן בספר החינוך (מצוה קיט): מצות מליחת הקרבן.

להקריב מלח על כל הקרבנות, כלומר שיתן מלח בבשר הקרבן וכן בקמח המנחות, שנאמר (ויקרא ב יג) 'על כל קרבנך תקריב מלח'.

כבר אמרנו במצות בנין הבית, כי משרשי מצות הקרבן להכשיר ולהיישיר נפש המקריב אותו, ועל כן לעורר נפשו של מקריב נצטווה בהקרבת דברים הטובים והערבים והחביבים עליו, וכמו שכתבנו למעלה. והמלח בו גם כן מהשורש הזה, כדי שתהיה אותה פעולה שלימה, לא תחסר לפי הנהגת האדם דבר, כי אז יתעורר לבו אליו יותר, כי כל דבר מבלי

❖ אוצר התמיד ❖

מלח לא יערב לאיש לא טעמו ולא אף ריחו. ומלבד זה יש במלח ענין אחר רומז, כי המלח מקיים כל דבר ומציל על ההפסד והרקבון, וכן במעשה הקרבן ינצל האדם מן ההפסד, ותשמר נפשו ותשאר קיימת לעד.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה (מנחות כ.). כי כל הקרבנות נמלחין קודם שיעלו למזבח, ואין לך דבר שקרב למזבח בלא מלח חוץ מן הנסכים והדם והעצים, ודבר זה קבלה ואין לו מקרא. ואם עבר והקריב בלא מלח, הקרבן כשר ונרצה, חוץ מן המנחה שהמלח מעכבה, שנאמר בה בפירוש (שם) ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך. ויתר פרטיה, מבוארים בספרא ובמקומות ממנחות.

ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה. ועובר על זה והקריב מנחה או קרבן בלא מלח כלל ביטל עשה, ועוד שהוא עובר על לאו, דכתיב (שם) ולא תשבית מלח וגו'. ע"כ.

משנה א

אָמַר לָהֶם הַמְּמוֹנָה, בְּרָכוּ בְּרָכָה אַחַת, וְהָן בְּרָכוּ. קָרְאוּ
עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים, שְׁמַע, וְהָיָה אִם שָׁמַע, וַיֹּאמְרוּ. בְּרָכוּ אֶת
הָעַם שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, אֱמֶת וַיְצִיב, וְעֲבוּדָה, וּבְרִפְת פְּהֵנִים.
וּבְשִׁפְת מוֹסִיפִין בְּרָכָה אַחַת לְמִשְׁמַר הַיּוֹצֵא:

לאחר שהכהנים באו ללשכת הגזית^א, אמר להם הממונה, אמר
הממונה על הפייסות^ב לכהנים: בְּרָכוּ בְּרָכָה אַחַת, תברכו ברכה
אחת, היא ברכת 'אהבת עולם', וְהָן בְּרָכוּ, והכהנים אמרו את
ברכת אהבת עולם^ג.

באר התמיד

א. כמו שכתוב בסוף הפרק הקודם, שבאו הכהנים ללשכת הגזית. כתב התפארת ישראל (סוף פרק ד) וז"ל: והקשה רבינו באר שבע למה לא קראו קריאת שמע בעזרה, ונראה לפי עניות דעתי משום דאחר הקריאת שמע התפללו מיד כריש פרק ה', ובגזית שעוסקים שם בתורה, בטוח טפי שתקובל תפלתם שיתפללו קודם שיקמירו ויקריבו הקרבנות, דבמקום רנה שם תהא תפלה, ואוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב [כברכות ד"ח א' ומגילה כ"ח א'] להכי קרא גם קריאת שמע שם וכו'.

ב. תפארת ישראל. וראה בתחילת פרק ג'.

ג. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

[א] קראו עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים, קראו את עשרת הדברות, ואחר כך קראו את שלש הפרשיות של קריאת שמע, שהם 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל', ו'וְהָיָה אִם שָׁמַע', ו'וַיֹּאמְרוּ'.

ואחר כך, בָּרְכוּ אֶת הָעַם שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, כי הברכות דלהלן הם כולם תפילות על ישראל¹. ואלו הם שלש הברכות שאמרו:

א. ברכת אָמֵת וַיֵּצִיב.

ב. וְעִבּוּדָה, רצה. בגלל העבודה שעשו מברכים אחריה, ואומרים בנוסח הזה: 'רצה ה' אלהינו עבודת עמך ישראל ואישי ישראל ותפלתם תקבל ברצון, ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך, ברוך אתה ה' שאותך לבדך ביראה נעבוד'².

ג. וּבְרַפְת פְּהֵגִים. אומרים: 'אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה' וכו'. ואומרים את הפסוקים 'ברכך', 'יאר', 'ישא'. ואומרים 'שים שלום טובה וברכה' וכו', עד 'המברך את עמו ישראל בשלום'³.

באר התמיד

ואחר שהאיר היום וזרחה השמש, אומרים ברכת יוצר אור. וסדר הברכות אינו מעכב (רמב"ם. רע"ב).

ד. ברמב"ם וז"ל: ומה שאמרו קראו עשרת הדברות בכל יום, לפי שהם עיקר הדת וראשיתו. וכבר אמרו בגבולים בקשו לומר כן אלא שכבר במלום מפני תרעומת המינין, ולא באר הבבלי מה היא תרעומת המינין, אלא שנתבאר בתחלת ברכות בירושלמי ואמרו בדין היה שקורין עשרת הדברות בכל יום ויום, אלא מפני מה אין קורין אותם, מפני המינין, שלא יהיו אומרים אלו לבדם ניתנו למשה מסיני, וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שחברנו. ה. רמב"ם.

ו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ז. רש"י ברכות י"א:

ח. רש"י ברכות י"א: תפארת ישראל. ויש אומרים שסימון: ברוך אתה ה' המקבל עבודת עמו ישראל ברצון (שם).

ט. תפארת ישראל.

ואין נושאים כפיהם עכשיו, אלא אומרים את הפסוקים בלי נשיאת כפיים. ורק יותר מאוחר יהיה ברכת כהנים על מעלות האולם.

ובשבת, שבשבת הוא זמן התחלפות המשמרות, שבכל שבת נכנס משמר לעבודה ויוצא המשמר שעבר^א. ^במוסיפין בְּרָכָה אַחַת לְמִשְׁמֵר הַיּוֹצֵא. בשבת מוסיפים המשמר היוצא ומתפללים על המשמר הנכנס בנוסח הזה: 'מי ששייכן את שמו בבית הזה, הוא ישכון ביניכם אהבה ואחזה ושלוש וריעות'^ב.

^גהטעם שמברכים ברכה זו, כי יתכן שיהיה מחלוקת על העבודה בדברים שאין בהם פיים^ג, וביותר יש לחשוש לזה במשמר שהתחדש, וכבר עשרים וארבע שבועות שלא עבדו, ולא היו רגילים בעבודה^ד.

באר התמיד

י. תוס' ברכות י"א: תפארת ישראל. כתב רש"י (ברכות יא:): וז"ל: ובשאר תפלה לא היה להם פנאי, ואף זמן קריאת שמע לא הגיע, כדאמר במסכת יומא (לז:): הקורא את שמע עם אנשי משמר ועם אנשי מעמד לא יצא, לפי שאנשי משמר מקדימין וכו'.

יא. רע"ב. וכדאיתא בסוכה נ"ו:

יב. גמרא ברכות י"א: רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

יג. הון עשיר ועי"ש.

יד. תפארת ישראל ועי"ש.

❧ וזה סידורו ❧

הממונה אומר לכהנים:

בְּרַכּוּ בְּרֵכָה אַחַת:

הכהנים מברכים:

אֶהְבֵּת עוֹלָם (אֶהְבֵּה רַבָּה) אֶהְבַּתְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, חֻמְלָה גְדוֹלָה וַיִּתְּרָה חֻמְלַת עֲלֵינוּ. אָבִינוּ מִלִּפְנֵינוּ, בְּעִבּוֹר שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל וּבְעִבּוֹר אֲבוֹתֵינוּ שֶׁבִטְחוּ בְּךָ וַתִּלְמַדְם חֲקֵי חַיִּים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבְבָּם שְׁלָם, כֵּן תַּחֲנֹנוּ וַתִּלְמַדְנוּ, אָבִינוּ אֵב הַרְחֵמֵן הַמְּרַחֵם, רַחֵם עָלֵינוּ, וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּינָה לְהַבִּין, וְלֵהֲשִׁיבֵנו, לְשִׁמְעָנוּ, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִּלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה: וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ וּדְבַק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וַיְחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ. לְמַעַן לֹא נִבּוֹשׁ וְלֹא נִפְלֵם וְלֹא נִפְשָׁל לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא בְּטַחְנוּ, נִגְיִלָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעַתְךָ, וְרַחֲמֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְחַסְדֶיךָ הַרְבִּים, אֵל יַעֲזֹבוּנוּ נִצַּח סָלָה וָעֶד: ^{טו} כִּי אֵל פּוֹעֵל יִשׁוּעוֹת אַתָּה, וּבְנוּ בְּחַרְתָּ מִכָּל עַם וְלִשׁוֹן, וְקִרְבַּתְנוּ מִלִּפְנֵינוּ לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל סָלָה בְּאַמֶּת בְּאַהֲבָה, לְהוֹדוֹת לְךָ וּלְיַחֲדֶךָ בְּאַהֲבָה, וְלְאַהֲבָה אֶת שְׁמֶךָ. (ד) בְּרוּךְ ^{טז} אַתָּה

❧ באר התמיד ❧

טו. נראה שבבית המקדש לא יאמרו את התיבות: מהר והכא עלינו ברכה ושלוש מארבע פנפות כל הארץ, ושבבור עלנו (על הגוים) מעל צנארנו, ותליכנו מהרה קוממיות לארצנו. ע"כ. שהרי כבר בא הנאולה השלימה. יהי רצון שנזכה במהרה בימינו אמן.

טז. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ז, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה הַבוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:
לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי: לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל וְכֹל
תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם
מִתַּחַת לָאֶרֶץ: לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֶקֶד עֵז אֵבֶת עַל בָּנִים עַל שְׁלֹשִׁים וְעַל רְבָעִים
לְשֹׁנָאִי: וַעֲשֵׂה חֶסֶד לְאֵלִפִּים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתַי: לֹא תִשָּׂא
אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת
שְׁמוֹ לְשׂוֹא: זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וַעֲשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ: וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא
תַעֲשֶׂה כָּל מְלַאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ עֲבָדְךָ וְאַמְתֶּךָ וּבְהֵמַתְךָ
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת
הָאֶרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיִּנַּח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ
יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֶׁהוּ: כִּבְדֹּךָ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ לְמַעַן
יֵאָרְכוּן יְמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: לֹא תִרְצַח
לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה בְרַעְךָ עַד שֹׁקֶר: לֹא תַחֲמֹד בֵּית
רַעֲךָ לֹא תַחֲמֹד אִשְׁתִּי רַעֲךָ וְעַבְדּוֹ וְאַמְתּוֹ וְשׂוֹרוֹ וְחַמְרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר
לְרַעֲךָ:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ וּבְכֹל מְאֹדְךָ:
וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם
לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשַׁבְּתֶךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ

ובקומד: וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך:
 וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך:

והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום
 לאהבה את יהוה אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:
 ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך
 ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו
 לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים
 והשתחיתם להם: וחרה אף יהוה בכם ועצר את השמים ולא
 יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה ואבדתם מהרה מעל
 הארץ הטבה אשר יהוה נתן לכם: ושמתם את דברי אלה על
 לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטטפת
 בין עיניכם: ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך
 ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וכתבתם על מזוזת ביתך
 ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע
 יהוה לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:

ויאמר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם
 ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף
 פתיל תכלת: והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל
 מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי
 עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את כל
 מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: אני יהוה אלהיכם אשר
 הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה
 אלהיכם:

אֵמֶת וַיְצִיב, וְנִכּוֹן, וְקִים, וַיִּשֶׁר, וְנֶאֱמַן, וְאֱהוּב, וְחָבִיב, וְנֶחְמַד,
וְנָעִים, וְנוֹרָא, וְאֲדִיר, וּמְתוּקָן, וּמְקַבֵּל, וְטוֹב, וַיְפִה, הַדְּבָר הַזֶּה
עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. אֵמֶת, אֱלֹהֵי עוֹלָם מִלְּפָנֵינוּ צוּר יַעֲקֹב מִגֵּן
יִשְׁעָנוּ, לְדוֹר וָדוֹר הוּא קִים, וְשָׁמוּ קִים, וְכִסְאוֹ נִכּוֹן, וּמַלְכוּתוֹ
וְאִמוּנָתוֹ לְעֵד קִימָת, וּדְבָרָיו חַיִּים וְקִימִים, נֶאֱמָנִים וְנֶחְמָדִים לְעֵד
וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. עַל אֲבוֹתֵינוּ וְעָלֵינוּ, עַל בְּנֵינוּ וְעַל דּוֹרוֹתֵינוּ וְעַל
כָּל דּוֹרוֹת זֶרַע יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ: עַל הָרֵאשׁוֹנִים וְעַל הָאַחֲרוֹנִים דְּבַר
טוֹב וְקִים לְעוֹלָם וָעֶד: אֵמֶת וְאִמוּנָה חֵק וְלֹא יַעֲבוֹר. אֵמֶת שְׂאֵתָה
הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. מִלְּפָנֵינוּ מֶלֶךְ אֲבוֹתֵינוּ. גּוֹאֲלֵנוּ
גּוֹאֵל אֲבוֹתֵינוּ. יוֹצֵרֵנוּ צוּר יִשׁוּעָתָנוּ. פּוֹדֵנוּ וּמַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם הוּא
שֵׁמֶךָ, וְאֵין לָנוּ עוֹד אֱלֹהִים זוֹלָתְךָ סֵלָה: עֲזֵרֵת אֲבוֹתֵינוּ אֵתָה הוּא
מֵעוֹלָם, מִגֵּן וּמוֹשִׁיעַ לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, בְּרוּם
עוֹלָם מוֹשֶׁבֶךָ, וּמִשְׁפָּטֶיךָ, וְיִצְדַקְתָּךְ עַד אֲפֹסֵי אֶרֶץ, אֵמֶת אֲשֶׁרִי
אִישׁ שִׁישְׁמַע לְמִצְוֹתֶיךָ וְתוֹרָתְךָ וּדְבַרְךָ יֵשִׁים עַל לְבוֹ. אֵמֶת אֵתָה
הוּא אֲדוֹן לְעַמְּךָ וּמֶלֶךְ גִּבּוֹר לְרִיב רִיבֶם לְאֲבוֹת וּבָנִים, אֵמֶת
אֵתָה הוּא רֵאשׁוֹן וְאֵתָה הוּא אַחֲרוֹן וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל
וּמוֹשִׁיעַ. אֵמֶת מִמְּצָרִים גְּאֻלָּתָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וּמִבֵּית עֲבָדִים
פְּדִיתָנוּ, כָּל בְּכוֹרֵיהֶם הִרְגָתָ, וּבְכוֹרֵךְ יִשְׂרָאֵל גְּאֻלָּתָ, וַיִּם סוּף לָהֶם
בְּקַעַת, וְזָדִים טַבַּעַת, וַיְדִידִים הֶעֱבַרְתָּ. וַיְכַסּוּ מִים צָרִיהֶם אֶחָד
מֵהֶם לֹא נוֹתַר. עַל זֹאת שִׁבְחוּ אֱהוּבִים, וְרוֹמְמוּ לְאֵל, וְנִתְּנוּ
יְדִידִים זְמִירוֹת שִׁירוֹת וְתִשְׁבַּחוֹת בְּרִכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְמֶלֶךְ אֵל חַי
וְקִים, רֵם וְנִשְׂא, גָּדוֹל וְנוֹרָא, מִשְׁפִּיל גְּאִים עַדִי אֶרֶץ, וּמִגְּבִיָּה
שְׁפָלִים עַדִי מְרוֹם, מוֹצִיא אֲסִירִים, וּפּוֹדֵה עֲנָוִים, וְעוֹזֵר דָּלִים,
וְעוֹנֵה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעַת שׁוֹעֵם אֱלֹוֹ. תְּהִילוֹת לְאֵל עֲלִיוֹן
גּוֹאֵלִם, בְּרוּךְ הוּא וּמְבוֹרָךְ, מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ עָנוּ שִׁירָה
בְּשִׂמְחָה רַבָּה, וְאָמְרוּ כָּלִם: מִי כָמֹכָה בָּאֱלִים יְהוָה, מִי כָמֹכָה

נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ, נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְּלֵא. שִׁירָה חֲדָשָׁה שְׁבַחוּ
 גְּאוּלַּיִם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שְׁפַת הַיָּם, יַחַד כָּלֵם הוֹדוּ וְהַמְּלִיכוּ
 וְאָמְרוּ: יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד: צוּר יִשְׂרָאֵל קוֹמָה בְּעִזְרַת יִשְׂרָאֵל
 וּפְדֵה כְּנַאמְךָ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל וְנֹאמְרֵ: גְּאֵלְנוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ
 קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם
 וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה גְּאֵל יִשְׂרָאֵל:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עֲבוֹדַת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, וְאֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְתִפְלְתֵם
 תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן, וְתִהְיֶה לְרִצּוֹן תְּמִיד עֲבוֹדַת יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה שְׂאוֹתֶךָ לְבִדָּךְ בִּירְאָה נֶעֱבֹד:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, בְּרַכְנוּ בַּבְּרָכָה הַמְּשֻׁלֶּשֶׁת בַּתּוֹרָה
 הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֲבָדֶךָ, הָאֲמוּרָה מִפִּי אֶהְרֵן וּבְנָיו כְּהֹנִים עִם
 קְדוֹשֵׁיךָ, כְּאָמֹר: יְבָרְכֶךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ
 וַיַּחֲנֹךְ: יֵשֵׁא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: שִׁים שָׁלוֹם טוֹבָה
 וּבְרָכָה, חַיִּים, חֵן וְחֶסֶד, וְרַחֲמִים, עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ.
 בְּרַכְנוּ אֲבוּנוּ, כָּלֵנוּ כְּאֶחָד יַחַד בְּאוֹר פָּנֶיךָ, כִּי בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתְּתָ לָנוּ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, תּוֹרַת חַיִּים, וְאַהֲבַת חֶסֶד, וְעֲדֻקָּה וּבְרָכָה וְרַחֲמִים,
 וְחַיִּים וְשָׁלוֹם, וְכָל טוֹב. וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ לְבָרְכָנוּ וּלְבָרֵךְ אֶת כָּל
 עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת וּבְכָל שַׁעַת בְּשָׁלוֹמְךָ, בְּרַב עֹז וְשָׁלוֹם. בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה הַמְּבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם:

שכט

תמיד

פרק ה משנה א

חיי

בשבת, מוסיפים המשמר היוצא ואומרים:

מִי שֶׁשָּׁבַן אֶת שְׁמוֹ בְּבֵית הַזֶּה, הוּא יִשְׁכַּן בְּיַנְיָכֶם אֲהַבָּה וְאַחֻדָּה
וְשָׁלוֹם וְרַעוּת:

משנה ב

אָמַר לָהֶם, הַדְּשִׁים לְקַטְרֵת בָּאוּ וְהִפְּסוּ. הִפְּסוּ, זָכָה מִי שְׁזָכָה. הַדְּשִׁים עִם יְשָׁנִים בָּאוּ וְהִפְּסוּ, מִי מַעְלָה אֲבָרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, הַמַּעְלָה אֲבָרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעְלָה אוֹתָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ:

107 אָמַר לָהֶם הַמְמוֹנָה¹⁰⁷, הַדְּשִׁים לְקַטְרֵת, מִי שֶׁלֹּא זָכוּ עַדִּיין מַעוֹלָם לַהֲקַטִּיר אֶת הַקְטוֹרֶת, בָּאוּ וְהִפְּסוּ, יִבְאוּ לַהֲשֵׁתָתָּהּ בַּגּוֹרֵל מִי יִקְטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת¹⁰⁸.

מִי שֶׁהִקְטִיר פַּעַם אַחַת אֶת הַקְטוֹרֶת, לֹא נֹתְנִים לוֹ לַהֲקַטִּירָה שׁוֹב, כִּי רוֹצִים שֶׁהֵרְבָה כֹּהֲנִים יִזְכּוּ לַהֲקַטִּיר קְטוֹרֶת. מִפְּנֵי שְׁמִי

באר התמיד

יז. תפארת ישראל.

יח. רע"ב. תפארת ישראל. במאירי (יומא כה.) בענין סדר עשיית הפייסות וז"ל: כשהיו הכהנים של בית אב מתכנסים לפייס, היו מתקבצים בחציה של קדש שהיה בצד מזרחה של לשכה, ועומדין שם כמין כוללייר, והוא תכשיט עגול, ור"ל שהיו עומדים בהיקף עיגול, וזקן מזקני הסנהדרין יושב בחציה של חול לצד מערבה של לשכה, ואותו זקן מחשב בעצמו סך השבון אחד, אלא שהוא אינו יודע מהיכן יתחיל המנין, והממונה בא ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהם ומחזירה, והכל מכירין שממנו מתחיל החשבון, ואח"כ הזקן מודיעם המנין, והממונה מקיף ומונה האצבעות, ואותו שכלה בו המנין זכה.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ג): כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאים אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאים גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונות להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ולהלן בענין הפיס השלישי (שם ז): הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפייס. ויתקבצו אצל הממונה ויפייסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

שמקטיר קטורת נהיה עשיר, כמו שכתוב^ט 'ישִׁימוּ קְטוֹרֶה בְּאַפְדֵי, ומיד אחר כך כתוב^כ: 'בְּרֹךְ ה' הַיְלֹוֹ'. כדי שיהיו כל הכהנים מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת^{יא}.

הַפִּיסוּ, עשו את הפיס, זָכָה מִי שְׁזָכָה, ומי שזכה זכה. אחר כך עושים עוד פיס:

מכיוון שבקטורת אמר שרק 'חדשים' יבואו, עכשיו אומר שגם 'חדשים' וגם 'ישנים' יבואו לפיס^{יב}. הַדְּשִׁים עִם יְשָׁנִים, בין מי שכבר זכו בפיס בפעמים קודמות, ובין מי שלא זכה^{יג}, בָּאוּ וְהַפִּיסוּ, בואו להשתתף בגורל, על מי מַעֲלָה אַבְרִים מִן הַכֶּבֶשׂ לַמִּזְבֵּחַ, מי יעלה את אברי הקרבן תמיד מהכבש אל המזבח.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב חוֹלֵק עַל תְּנֵא קמא, ואומר: הַמַּעֲלָה אַבְרִים לַכֶּבֶשׂ הוּא מַעֲלָה אוֹתָן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. מי שהעלה את האברים לכבש, הוא יעלה אותם מהכבש למזבח. ואין עושים פיס נוסף על זה^{יד}.

המחלוקת היא, שלשיטת תנא קמא, ברוב עם הדרת מלך, ולכן ראוי שיהיה לכל עבודה כהן מיוחד שיעשה את זה^{יז}.

✪ באר התמיד ✪

ט. דברים ל"ג י'.

כ. דברים ל"ג י"א.

כא. יומא כ"ו. רע"ב. תפארת ישראל.

כב. רע"ב. תפארת ישראל.

כג. רע"ב. תפארת ישראל.

כד. רע"ב.

כה. יומא כ"ו. תפארת ישראל.

אבל לשיטת רבי אליעזר בן יעקב, על כל פנים במקום חדר המלך אינו דרך ארץ, כי נראה כאילו כבוד לראשון לגמור את עבודתו.¹

משנה ג

מְסָרוֹם לַחֲזָנִים, הָיוּ מִפְּשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלָבָד. וְחֵלּוֹנוֹת הָיוּ שָׁם, וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תִּשְׁמִישי הַכְּלִים:

את הפים עושים כשכל הכהנים מהבית אב לבושים בגדי כהונה, כדי שמי שיזכה יוכל לעשות את העבודה מיד.²

עכשיו לאחר שכבר עברו כל ארבעת הפייסות שעושים בבוקר: הכהנים שלא זכו בפים, מְסָרוֹם לַחֲזָנִים, מסר אותם הממונה לשמשים של פנחס המלביש, שהוא ממונה על בגדי הכהונה³, והם יקבלו מהם את בגדי הקודש כדי להחזירם למקומם⁴.

¹ הָיוּ מִפְּשִׁיטִין אוֹתָם אֶת בְּגָדֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ מְנִיחִין עֲלֵיהֶם אֶלָּא מְכַנְסִים בְּלָבָד. פושטים את בגדי הכהונה, ומשאירים עליהם רק את המכנסיים. ולובשים בגדי חול, ואחר כך פושטים את המכנסיים ולובשים מכנסיים של חול.⁵

✧ באר התמיד ✧

מו. יומא כ"ו. תפארת ישראל. ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב (רמב"ם).

כו. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

כח. תפארת ישראל.

כט. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ל. עפ"י רמב"ם. עפ"י רע"ב. תפארת ישראל.

ליד שער נקנור, בצד צפון^ל, יש לשכה אחת היא 'לשכת פנחם המלביש'^ל. בלשכה זו מונחים בגדי הכהונה, ויש שם ממונה מיוחד לשמור על הבגדים, ולעזור לכהנים להלביש את בגדי הכהונה^ל. ומפני שהממונה הראשון נקרא פנחם, נקראו גם כולם אחריו בשם פנחם^ל.

עושים הרבה מאוד בגדי כהנים הדיוטים^ל.

^ו וְחִלּוּנוֹת הָיוּ שָׁם, בלשכת פנחם המלביש^ל יש תשעים וששה חלונות עבור בגדי הכהונה. לכל משמר ומשמר מעשרים וארבע המשמרות יש ארבע חלונות^ל.

וְכָתוּב עֲלֵיהֶם תְּשֻׁמֵי־יָשֵׁי הַכֹּהֲנִים. בחלון אחד מונחים כל המכנסים, וכתוב עליו 'מכנסים'. בחלון אחד מונחים כל האבנטים, וכתוב עליו 'אבנט'. וכן כל המגבעות^ל בחלון אחד. וכן כל הכתונות בחלון אחד^ל.

החלון אינו חלון מפולש, אלא הוא חלל מה בעובי הכותל^ל. לכל בגד ובגד יש תיק^ל.

✧ באר התמיד ✧

לא. תפארת ישראל במדות א' ד'.

לב. מדות א' ד'.

לג. רא"ש במדות. רע"ב במדות. תפארת ישראל. עזרת כהנים במדות.

לד. רא"ש במדות.

לה. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לו. דרך חכמה בביאור הלכה (הלכות כלי המקדש פרק ח הלכה ח). וכן בשם שלמי הגבורים.

לז. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'.

לח. עפ"י רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ב'.

לט. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ט'.

מ. תוספות יום טוב מעילה ו' א'. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח'. בתפארת ישראל: וחלונות היו שם. עשוי כמין חלל שאינו מפולש בחומה, והוא מרובע כעין ארגו בכותל, שראנק בל"א.

משנה ד

מִי שְׁזָכָה בְּקִטְרֹת, הָיָה נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶף. וְהִכָּהּ יוֹמָה לְתַרְקֹב
גָּדוֹל שֶׁל זָהָב, מִחֲזִיק שְׁלֹשֶׁת קַפִּים, וְהִבְזִיחַ הָיָה בְּתוֹכוֹ,
מִלֵּא וְגִדּוּשׁ קִטְרֹת. וְכִפְּי הָיָה לוֹ, וְכִמְיִן מִטּוֹטְלֵת הָיָה עָלָיו
מְלֻמְעֵלָן:

מִי שְׁזָכָה בְּקִטְרֹת, הִכְהֵן שׁוֹכֵה שֶׁהוּא יִקְטִיר אֶת הַקְטוֹרֶת, הָיָה
נוֹטֵל אֶת הַכֶּפֶף. לֹקַח אֶת הַכֶּפֶף^{מב}, כְּכַתוּב בְּנִשְׂאִים^{מג}: כָּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֻאָה קִטְרֹת^{מד}.

✧ באר התמיד ✧

מא. דרך חכמה הלכות כלי המקדש פרק ח' הלכה ח', בשם בעל הטורים שמות ל"ט כ"ז.
מב. בתפארת ישראל כתוב על הכף: כעין לעפפעל היה.
מג. במדבר ז' י"ד.

מד. יומא מ"ז. וברש"י. תוספות יום טוב.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג א-ט) וז"ל: א. מצות עשה להקטיר הקטורת על מזבח הזהב
שבהיכל פעמים בכל יום בבקר ובין הערבים שנאמר (שמות ל ז) 'והקטיר עליו אהרן קטורת
סמים'. לא הקטירו בבקר יקטירנו בין הערבים אפילו היו מזידין. ואין מהנכין מזבח הזהב אלא
בקטורת של בין הערבים.

ב. כמה מקטירין ממנה בכל יום. משקל מאה דינרין. תמישים בבוקר וחמישים בין הערבים. מזבח
שנעקר מקטירין הקטורת במקומו. וקטרת שפקעה מעל המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין
אותן.

ג. בעת שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח לא
יהיה שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטרת. וכן בשעה שיכנס בדם הטאות הנעשות בפנים
פורשים הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא שנאמר (ויקרא טז יז) 'וכל אדם לא יהיה באהל מועד
בכואו לכפר בקודש' ונו' בנין אב לכל כפרה שבקודש שלא יהא שם אדם.

ד. כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום. מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש ומני
היה שמו ושל זזה היה ומחזיק קביים וחצי. מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידיו האפר והפחם
שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני. ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו ומניחו שם בהיכל ויוצא.
ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש. וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך
כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של
אש בידו.

וְהַכֶּף דוֹמֶה לְתַרְקַב גְּדוֹל שֶׁל זֶהָב, ה'כֶּף' דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב' ^{מ"ה}. מִחְזִיק שְׁלֹשֶׁת קָבִים, ה'כֶּף' מחזיק שלשה קבין [אינו כמו ה'טני' ^{מ"ו} שמחזיק רק שני קבין וחציו].

וְהַבְּזֵךְ הֵיךְ בְּתוֹכוֹ, ה'בֹּזֵךְ' שהוא כף קטן ^{מ"ז}, מונח בתוך הכף, מֵלֵא וְגִדּוּשׁ קַטְרֶת, והבזך מלא וגדוש קטורת. ולכן מניח את הבזך בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל ^{מ"ח}.

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הגחלים מתוך כלי מלא וגדוש ^{מ"ט}.

באר התמיד

ה. וכיצד חותה. זה שוכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים אילך ואילך. ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שנית. ויורד ומערן לתוך מחתה של זהב. אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות מכבדן לאמה ובשבת כופה עליהן הפסכת. ואם נתפזר יתר על קב חוזר וחותרה.

ו. שלשה דברים היה הפסכת משמש. כופין אותה על הגחלים. ועל השרץ בשבת. ומורדין בו את הדיש מעל המזבח.

ז. ומקדים לפנייהם זה שדשן המזבח הפנימי ונוטל הטני שבו דשון המזבח ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו המחתה צובר את הגחלים על גבי המזבח הפנימי ומרדדן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו הכף נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו ורואה אם נתפזר מן הקטורת מעט בכף אוהבו או קרובו נותן לו לתוך חפניו זה שנתפזר עם הקטורת שבבזך ומשתחוה ויוצא.

ח. ואומרין לזה המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה. ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמו. קד סולת עד שתתרדד על כל האש.

ט. ואין המקטיר מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטר. ואם כהן גדול הוא אומר לו הממונה אישי כהן גדול הקטר. ואחר שאומר יפרשו כל העם ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא.

מה. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל לעיל ג' ו'.

מו. לעיל ג' ו'.

מו. רע"ב. תפארת ישראל.

מה. רע"ב. תפארת ישראל.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזך, מלא וגדוש. ואת הבזך
נותן בתוך הכף.

וכסוי הָיָה לוֹ, לכף יש כיסוי.^א

וכמין מְטוּטָּלֶת הָיָה עָלָיו מְלֻמְעָן, מעל המכסה נותנים חתיכת
בגד קטנה^ב, לנוי^ג.

מְטוּטָּלֶת: חתיכת בגד קטנה^ג. כמוי^ד: לא יצא גָּמַל בְּמְטוּטָּלֶת.
שהוא חתיכת בגד^ה.

משנה ה

מִי שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה, נָטַל מִחֲתַת הַכֶּסֶף, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ,
וּפָנָה אֶת הַגְּחָלִים הַיְלֵף וְהַיְלֵף וְחָתָה. יָרַד וְעָרַן לְתוֹךְ שָׁל
זָהָב. נִתְפָּזַר מִמֶּנָּה כֶּקֶב גְּחָלִים, וְהָיָה מְכַבְּדֵן לְאַמָּה.
וּבְשֵׁבֶת הָיָה כּוֹפֵה עָלֶיהֶן פְּסֻכֵּתָר. וּפְסֻכֵּתָר חִיתָה כְּלֵי גְדוּל

באר התמיד

מט. רע"ב. תפארת ישראל.

ג. תפארת ישראל. ולהרע"ב הכיסוי הוא לבזך.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג ד) וז"ל: ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש, וכסוי
היה לו, ובזך היה שמו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו. ומכסה את הכף בבגד קטן,
ואוחז את הכף בידו. ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

נא. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון. ויש אומרים
ש'מטוטלת' הוא טבעת מעל המכסה, כדי למלט את המכסה ולהסירו (רע"ב בשם רבותיו.
תפארת ישראל פירוש שני).

גב. תפארת ישראל.

נג. רמב"ם. רע"ב פירוש שני בשם הערוך. תפארת ישראל פירוש ראשון.

נד. שבת ה' ג'.

נה. מפרשים בשבת ה' ג', ועי"ש.

מִחֲזֻקַּת לֶתֶדָּה, וְשִׁתֵּי שְׂרָשְׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, אַחַת שֶׁהוּא מוֹשֵׁף
בָּהּ וַיּוֹרֵד, וְאַחַת שֶׁהוּא אוֹחֵז בָּהּ מִלְּמַעַלָּן בְּשִׁבִיל שֶׁלֹּא
תִּתְגַּלְגַּל. וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים הֵיְתָה מְשַׁמֶּשֶׁת, בּוֹפִין אוֹתָהּ עַל
גַּב גַּחְלִים וְעַל הַשָּׁרִיץ בְּשַׁבָּת, וּמּוֹרִידִין בָּהּ אֶת הַדָּשָׁן מֵעַל
גַּבֵּי הַמְּזֻבָּח:

על המזבח החיצון, יש שלש מערכות¹²: א. מערכה גדולה.
מקומה במזרח המזבח החיצון, בצד דרום¹³. מערכה זו גדולה
ורחבה¹⁴, ועליה מקריבים את קרבן התמיד ושאר הקרבנות¹⁵.
ב. מערכה שניה. ממערכה זו לוקחים גחלים במחתה כדי לשים
על המזבח הפנימי עבור הקטורת¹⁶. מקומה במערב המזבח,
משוך מן הקרן שבמערבית דרומית לצד צפון ארבע אמות¹⁷.
ג. מערכה לקיום האש. אין מקריבין במערכה זו כלום¹⁸, אלא
היא לקיום מצוות¹⁹ יְהִיאֵשׁ עַל הַמְּזֻבָּח תּוֹקֵד בּוֹ לֹא תִכָּבֵּה²⁰.
ביום הכיפורים יש מערכה רביעית, שממנה לוקח הכהן גדול
גחלים כדי להקטיר קטורת בקודש הקדשים²¹.

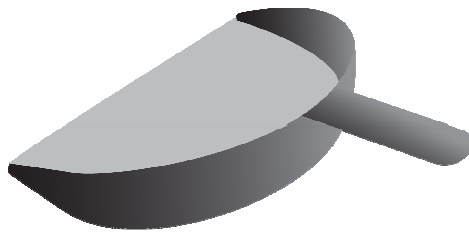
❧ באר התמיד ❧

- נו. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ב' ד'.
- נז. עפ"י תפארת ישראל בסימני הציוור. וז"ל התפארת ישראל: מערכה גדולה היה בדרום המזבח, נגד חצי מזרחי של כבש.
- נה. תפארת ישראל בתמיד ב' ד'.
- נט. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.
- ס. תמיד ב' ה'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. ובשבת מקטירין על מערכה זו את שני הבזיכי לבונה משולחן לחם הפנים (להלן משנה ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב ח).
- סא. תמיד ב' ה'.
- סב. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'.
- סג. ויקרא ו' ה'.
- סד. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ה'.
- סה. כך פסק הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים ב' ה'. והוא שיטת רבי יוסי ביומא ד' ו'.

בצד דרום של המזבחה, יש את הפֶּבֶשׁ, והוא עליה משופעת כמו מדרון, מקרקע העזרה עד ראש המזבחה, באורך ל"ב אמה וברוחב ט"ז אמה, דרכו עולים למזבחה^{סז}.

פְּחֹתָהּ: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה דפנות מהצדדים, חוץ מהצד הקדמי^{סח}. ויש לה ידית^{סט}.

כעין זה:

באר התמיד

סז. מידות ג' ג'.

סח. רש"י במדבר ד' ט'.

סט. יומא ד' ד'.

מִי שְׁזָכָה בַּמַּחְתָּה, הַכֵּהן שׁוֹכָה לְהוֹלִיךְ מַחְתָּה עִם הַגַּחְלִים לְמִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי. וְלֹא הִיָּה בֹזֵה פִיִּים, אֲלֹא מִי שְׁזָכָה בַּקְטוֹרֶת עַל יְדֵי פִיִּים, אֹמֵר לְמִי שֶׁעָמוּ זָכָה עָמִי בַּמַּחְתָּה^ט.

^{טו} נָטַל מַחְתֵּת הַכֶּסֶף, לָקַח אֶת הַמַּחְתָּה הָעֲשׂוּיָה כֶּסֶף, שֶׁמַּחְזִיקָה אַרְבַּעַת קַבִּיִּין, וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְנִיגַשׁ לְמַעֲרֹכָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁמִּמֶּנָּה לֹקְחִים גַּחְלִים לְקְטוֹרֶת^{טז}, וּפְנָה אֶת הַגַּחְלִים הַיֵּלֶךְ וְהֵיֵלֶךְ, וּפִינָה אֶת הַגַּחְלִים שְׁאִינָם טוֹבִים לְצַדִּיקִים^{טז}, וְחָתָה, וְלָקַח בַּמַּחְתָּה גַּחְלִים גְּסוּת וּבוֹעֵרוֹת^{טז}.

יָרַד מִמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְעָרַן לְתוֹךְ שְׁלֹשׁ זָהָב, וּשְׁפַךְ אֶת הַגַּחְלִים לְתוֹךְ מַחְתָּה הָעֲשׂוּיָה זָהָב, שֶׁמַּחְזִיקָה שְׁלֹשָׁה קַבִּיִּין^{טז}.

וְאִזּוּ גִתְפָּזֵר מִמֶּנָּה פָּקַב גַּחְלִים, הַתְּפוֹר עַל רִיצְפַת הָעֶזְרָה בְּעֶרְךָ קַב גַּחְלִים, וְהָיָה מְכַבְּדֵן לְאַמָּה, וְהוּא מִטְּאֵמָה^{טז} אֶת הַגַּחְלִים

באר התמיד

סט. רע"ב. תפארת ישראל. ויש אומרים שלא היה רשאי לומר למי שירצה, רק לזה שעומד בימינו בשעת הפי"ס (עי' תוס' יומא כה: ובתוספות יום טוב ובתפארת ישראל).

ע. יומא ד' ד'.

עא. כדלעיל ב' ה'.

עב. תפארת ישראל.

עג. רע"ב. תפארת ישראל. בפירוש המשניות להרמב"ם (יומא ד' ד) וז"ל: חתיה, הוא מיוחד לגריפת האש, לחתות אש מיקוד.

בישעיה (ל' יד): לחתות אש מיקוד. במצודת ציון (שם): לחתות. ענין לקיחת האש כמו גחלים אתה חותה על ראשו (משלי כה), ועל שם זה יקרא הכלי שחותין בו האש בשם מחתה.

עד. יומא ד' ד'.

עה. מלשון וטאטאטיקה בַּמִּטְאֵמָה (ישעיה יד כג), שזה ענין נקוי וכבוד במכבדות העשוי לכבוד את הבית (מצודת ציון), מלשון מכבדין את הבית. וככתוב בגמרא (ראש השנה כו: מגילה יח:): לא הוו ידעי רבנן מאי וטאטאטיקה במטאטא השמד, יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחבירתה, שקולי טאטיתא וטאטי ביתא. ע"כ.

כעין זה:

שהתפזרו, אל נחל המים העובר באמצע העזרה, שהוא ברוחב אמה^ע. כדי שלא יכוו רגלי הכהנים ההולכים יחפ^ע.

ובשפת שאסור לכבות^ע, הִיָּה כּוֹפֵה עֲלֵיהֶן פְּסַכְתָּר, כּוֹפֵה עַל הגחלים סיר.

פְּסַכְתָּר: סיר. ככתוב^ט: פִּירְתִּיו, ותרגם אונקלוס: פְּסַכְתָּרוֹתָהּ^פ, ובלשון יחיד פְּסַכְתָּר^{פא}.

באר התמיד

עו. עוד בענין אמת המים העוברת בעזרה, ברש"י (פסחים סד.) וז"ל: שהכהנים מדיחין העזרה. שאמת המים מהלכת בעזרה, וכשהן רוצין להדיח העזרה פוקקין את נקב יציאתה, והמים פושטין והולכין על גדותיה, ומדיחין את כל העזרה, שרצפה של שיש היתה כולה, ואחר כך פותחין הנקב והמים יוצאים.

עז. תפארת ישראל.

עח. רע"ב.

עט. שמות כ"ז ג'.

פ. רמב"ם. רע"ב. רש"י עירובין ק"ד:

פא. רמב"ם.

✧ פסכתר – סיר^{פב} ✧

וּפְסַכְתֵּר הִיְתָה כְּלֵי גְדוֹל מְחֻזְקָת לְתֵד, ה'פסכתר', שהוא סיר, הוא כלי גדול המחזיק מידת 'לתד', שזה חמשה עשר סאה, שזה חצי כור^{פג}.

אחד מהדברים שעושים עם ה'פסכתר' הוא להוציא את הדשן מעל גבי המזבח^{פד}.

באמצע המזבח יש גל גדול של אפר צבור, עגול כמו תפוח^{פה}, לשם גורפים את האפר, ומעגלים את האפר הרב עד שנראה כעין תפוח גדול^{פו}.

✧ באר התמיד ✧

פב. הציור להמחשה בלבד.

פג. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

פד. להלן בהמשך המשנה.

כשמתאסף בתפוח אפר רב מאוד עד שמפריע לסדר את המערכות, מוציאים לחוץ את האפר^פ, כמו שכתוב^פ והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור^ט. וכך הוא סדר הוצאת הדשן מהתפוח: ממלאים את האפר מהתפוח אל ה'פסכתר', על ידי היעים^י, ואחר כך מורידים את ה'פסכתר' המלא באפר מהמזבחה באופן זה:

באר התמיד

פה. לעיל ב' ב' ובמפרשים.

פז. רמב"ם לעיל ב' ב'. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ב' ד'. רע"ב לעיל ב' ב'. תפארת ישראל לעיל ב' ב'. תפארת ישראל בסימני צורת המזבח.

פז. עפ"י המפרש לעיל ב' ב'. רש"י (ויקרא ו ד). תפארת ישראל לעיל ב' ב'.

אמנם לשיטת הרמב"ם מוציאים לחוץ את האפר בכל יום. ורק ברגלים אין מוציאים.

פה. ויקרא ו' ד'.

פט. ברש"י (ויקרא ו ד): והוציא את הדשן. הצבור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם, ואין זה חובה בכל יום, אבל התרומה חובה בכל יום.

ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ב יג-טו): ואחר כך גורפין את הדשן במגריפות מכל צדדי המזבח. ומעלין אותו ערימה על גבי התפות. וגורפין אותה הערימה בפסכתר. והוא כלי גדול שמחזיק לתך. ומורידין אותו למטה. וברגלים לא היו מורידין אותו אלא מניחין הערימה גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נוי למזבח.

כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדשן שהורידו למטה ומוציא חוץ לעיר לשפך הדשן. ואין להוצאת הדשן לחוץ פיוס אלא כל הרוצה. ומעולם לא נתעצל בהן מלהוציא את הדשן.

ואף על פי שאין הוצאתו לחוץ עבודה. אין בעלי מומין מוציאים אותו. וכשמוציאים אותו לחוץ לעיר מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה. ולא הזירים גורפים אותו. ולא יפורנו שם שנאמר (ויקרא א ג) 'ושמו'. שיניחנו בנחת. ואסור ליהנות בו. ע"כ.

צ. היעים נקראים גם בשם מגרפות (לעיל ב ב). וצורתם כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ויש להם ידית (רש"י שמות כז ג). בהם גורפים את הדשן מהתפוח אל הפסכתר.

הפסוק (שם): וְעָשִׂיתָ סִירְתָיו לְדִשְׁנוֹ וְיָעִיּוּ וּמִזְרְקָתָיו וּמִזְלָגְתָיו וּמִחֲתָתָיו לְכָל פְּלִי תַעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת. תרגום אונקלוס: וְתַעֲבֹד פְּסַכְתְּרוֹתָהּ לְמַסְפֵי קַטְמִיָּה וּמִגְרוּפֵיתָהּ וּמִזְרְקָתָהּ וְצִנּוּרֵיתָהּ וּמִחֲתָתָהּ לְכָל מְנֹהֵי תַעֲבֹד נְחֹשֶׁא.

רש"י ד"ה 'ויעיו': כתרנומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק, ולו בית יד, ובלע"ז ויד"ל.

וברש"י בכמדבר (ד יד): יעים. הם מגרפות ובלע"ז ויד"ל והן של נחשת, ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח.

וְשֵׁנִי שְׂרָשָׁרוֹת הָיוּ בָּהּ, שְׁתֵּי שְׂרָשָׁרוֹת יֵשׁ ב'פסכתר', בשני הצדדים^{צא}.

לאחר שמילאו את האפר ב'פסכתר', אחת שְׂהוּא מוֹשֵׁךְ בָּהּ וַיִּוָּרֵד, אוּחוֹ הִכְהֵן בְּשֵׂרֶשֶׁרֶת אַחַת וּמוֹשֵׁךְ אֶת הַפְּסִכְתָּר וַיִּוָּרֵד בְּכַבֵּשׁ הַמְּשׁוּפֵעַ, וְאַחַת שְׂהוּא אוּחוֹ בָּהּ מְלֻמְעָלָן, וְכֵהֵן אַחַר עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַמְּזוּבָּה, וְאוּחוֹ בְּשֵׂרֶשֶׁרֶת הַשְּׁנִית, וּמִשְׁלָשָׁלוּ לֹאט לֹאט לַמְּטָה, בְּשִׁבִיל שְׂלֹא תִתְגַּלְגַּל, כְּדֵי שְׂלֹא יִתְגַּלְגַּל הַפְּסִכְתָּר בְּבֵת אַחַת לַמְּטָה וַיִּשְׁפֹּךְ הַדֶּשֶׁן^{צב}.

וְשֵׁלֶשָׁה דְבָרִים הֵיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, שְׁלֹשָׁה דְבָרִים עוֹשִׂים עִם ה'פסכתר':

א. כּוֹפִין אוֹתָהּ עַל גַּב גְּחָלִים בַּשַּׁבָּת, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבֵי הַגְּחָלִים שֶׁמֵתְפֹזְרִים כְּאִשֶׁר מַעֲרָה אוֹתָם מִמַּחֲתַת הַכֶּסֶף לַמַּחֲתַת הַזֶּהָב בַּשַּׁבָּת [כְּדֹלְעִיל]^{צג}.

ב. וְעַל הַשְּׂרָץ בְּשִׁפְתָּהּ, אִם מִצְאוּ בַשַּׁבָּת שְׂרָץ מִחוּץ לַשַּׁעַר נִיקְנֹר, כּוֹפִין אֶת ה'פסכתר' עַל גְּבֵי הַשְּׂרָץ, כְּדֵי שְׂלֹא יִטְמָאוּ מִמֶּנּוּ. וְאִסּוּר לְהוֹצִיאוֹ שֶׁהָרִי הַשְּׂרָץ מוֹקְצָה.

אֲבָל אִם מִצְאוּ אֶת הַשְּׂרָץ בַּעֲזָרָהּ, שֶׁשֵּׁם הַנִּכְנָם בְּטוֹמָאָה חַיִּיב כְּרַת, מוֹצִיָאִים אֶת הַשְּׂרָץ מִיָּד, עַל יְדֵי צַבַּת שֶׁל עֵץ, שֶׁהוּא פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ וְאִינוּ מִקְבֵּל טוֹמָאָה, כְּדֵי שְׂלֹא לְהַרְבּוֹת בְּטוֹמָאָה^{צד}. וְאִין שָׁבוֹת בַּמִּקְדָּשׁ^{צה}.

באר התמיד

צא. רע"ב. תפארת ישראל.

צב. רע"ב. תפארת ישראל.

צג. תפארת ישראל.

צד. ראה עירובין ק"ד: וברש"י. כך פסק הרמב"ם הלכות ביאת המקדש ג' כ'. תפארת ישראל.

ג. ומורידין בָּהּ אֶת הַדָּשֵׁן מֵעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, עַל יְדֵי ה'פֶּסֶכְתֶּר/, מוֹצִיאִים אֶת הַדָּשֵׁן מֵעַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ.

משנה ו

הִגִּיעוּ בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ, נָטַל אֶחָד אֶת הַמַּגְרֵפָה וְזוֹרְקָה בֵּין הָאוֹלָם וְלַמִּזְבֵּחַ. אֵין אָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבֵרוֹ בִּירוֹשָׁלַיִם מִקּוֹל הַמַּגְרֵפָה. וְשָׁלְשָׁה דְבָרִים הִיְתָה מְשֻׁמָּשֶׁת, כִּהֵן שְׁשׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ, יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו חִבְהֵנִים נִכְנָסִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת, וְהוּא רָץ וּבָא. וְכֵן לְוִי שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ אֶת קוֹלָהּ, יוֹדֵעַ שְׁאֲחִיו חִלּוּיִם נִכְנָסִים לְדַבֵּר בְּשִׁיר, וְהוּא רָץ וּבָא. וְרֹאשׁ הַמַּעֲמָד הָיָה מַעֲמִיד אֶת הַטְּמֵאִים בְּשַׁעַר הַמִּזְרָח:

בבית המקדש יש שלשה כלים הנקראים בשם 'מגריפה'^{צא}.

א. כלי שיר הנקרא בשם 'מגריפה'^{צב}. את קול כלי השיר הזה שומעים עד יריחו^{צג}.

ב. מגריפה שגורפים בה את הדשן מהמזבחה^{צד}.

ג. כלי שלישי הנקרא 'מגריפה', והוא בצורת המגריפה שגורפים בה את הדשן. את הכלי הזה זורקים על

באר התמיד

צא. כך משמע בתפארת ישראל. אבל מחוץ לשער ניקנור יש שבות, משום שאין שם דין מקדש, (תפארת ישראל). שהעזרה נקרא מקדש.

צו. תוספות יום טוב. וכע"ז בתוס' ערכין י: תפארת ישראל.

צז. ערכין י"א.

צח. רמב"ם, רע"ב, תפארת ישראל בתמיד ג' ח'.

צט. תמיד ב' א'.

הרצפה בין האולם והמזבח בכל בוקר כדי להשמיע קול גדול. וקול זה הוא לסימן שלשה דברים.

הגיעו בין האולם ולמזבח, הגיעו הכהנים שזכו בקטורת ובמחתה אל בין האולם והמזבח^{קא}.

נטל אחד את המגרפה, לקח אחד את המגריפה השלישית, וזרקו בין האולם ולמזבח, וזרק אותה על הריצפה בין האולם ולמזבח.

אין אדם שזומע קול חברו בירושלים מקול המגרפה, בירושלים אין אדם יכול לשמוע את הקול של חברו, מפני הקול הגדול של זריקת המגריפה.

ושלשה דברים היתה משמשת, הקול הזה הוא סימן לשלשה דברים:

א. כהן שזומע את קולה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא. כהן שלא היה בעזרה^{קב} שזומע את קול המגריפה, יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות, והוא רץ ובא להשתחוות עימם בהיכל^{קג}.

ב. וכן לוי שזומע את קולה, יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר, והוא רץ ובא. לוי שזומע את קול המגריפה יודע שאחיו

ק. תפארת ישראל.

קא. תפארת ישראל.

קב. רע"ב. תפארת ישראל.

קג. תפארת ישראל.

הלויים נכנסים לומר שיר, והוא רץ ובא ונכנס לעזרה להכין עצמו לומר את השיר^{קד}.

ג. וראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח. וראש המעמד^{קה} מעמיד את המצורעים שכבר נטהרו מהצרעת, בשער בשער ניקנור, כדי שיהיו מוכנים להזות עליהם דם האשם. שיקריבו את האשם מיד לאחר קרבן התמיד^{קז}.

באר התמיד

קד. עכשיו הלויים נכנסים להתכונן לומר שיר, ואת השיר עצמו יאמר בשעת ניסוך היין (תפארת ישראל). נמצא ששלושת הדברים שעל ידי קול המגריפה, הם הכנה לדברים שיהיו עוד מעט.

קה. ענין המעמד (תענית ד ב) וז"ל: אלו הן מעמדות, לפי שנאמר (כמדבר כח) צו את בני ישראל ואמרתם אלם את קרבני לחמי, וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו, התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות. על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים, של לויים, ושל ישראלים. הגיע זמן המשמר לעלות, כהנים ולויים עולים לירושלים, וישראל שבאותו משמר מתפנסין לעריהן וקוראין במעשה בראשית.

בפירוש המשניות להרמב"ם: הנה נתבאר לך מלשון זה כי מלת משמר כוללת כהני משמרה ולוייה ואנשי אותו מעמד. וכאלו אנשי מעמד הם שלוחי כל ישראל והיתה כונתם ומטרתם ההתעסקות בעבודה ותפלה ואינם עוסקין בעסקי עצמן, ותהיה דעתם ומחשבתם בקרבנות, וכשמגיע זמן מעמד כל מי שהיה מהם מאנשי אותו המעמד קרוב לירושלים יעלה לירושלים ויהיה מצוי במקדש בזמן הקרבת הקרבן עם הכהנים והלויים שבאותו משמר, ומי שהיה רחוק מירושלים מתכנסין בבתי כנסיות בעריהם ומתפללין וקורין כמו שאמר, ויתעסקו בעבודה כל אותה השבת שהיא משמרתם בתפלה וקריאה וצום כמו שיבאר. וקורין במעשה בראשית, כי שלמות המציאות היא העבודה, ואין עבודה אצלנו אלא עם הקרבנות, וכך אמרו אלמלי קרבנות לא נתקומו שמים וארץ. ואנשי מעמד היו מתעניין ארבעה ימים בשבוע מיום שני עד יום המישי. ואינם מתענים ערב שבת מפני כבוד השבת. ולא אחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחת השבת ותענוגיה להתענות בצום ויחלשו.

קז. רמב"ם. ענין הזאת דם האשם על המצורע ברמב"ם (הלכות מחוסרי כפרה פרק ד) וז"ל: א. כשיתרפא הצרוע מצרעתו אחר שמטהרין אותו בעץ ארו ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומגלחין את כל בשרו ומטבילין אותו, אחר כל זאת יכנס לירושלים ומונה שבעת ימים וביום השביעי מגלח תגלחתו שניה כתגלחת הראשונה וטובל והרי הוא טבול יום ומעריב שמשו ולמחר בשמיני טובל פעם שנייה ואח"כ מקריבין קרבנותיו. ומפני מה טובל בשמיני אחר שטובל מאמש. מפני שהיה רגיל בטומאה בימי חלומו ואינו נזהר משום טומאה ושמא נטמא אחר שטבל. לפיכך טובל בשמיני בעזרת הנשים בלשכת המצורעים ששם אע"פ שלא הסיה דעתו.

ב. נתאחר ולא גילח בשביעי וגילח בשמיני או אחר כמה ימים ביום שיגלח יטבול ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם שנייה כמו שביארנו. כיצד עושין לו. המצורע עומד

❧ באר התמיד ❧

הוין לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחית באסקופת שער ניקנור ופניו למערב ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותן ושם משקין את הסוטות. והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא חי ומניפו עם לוג השמן כמזרח כדרך כל התנופות. ואם הניף זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. ואחר כך מביא את האשם של מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושוחטין אותו מיד. ומקבלין שני כהנים את דמו. אחד מקבל בכלי זוורקו על גבי המזבח ואחד בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית. ואם שינה וקבל בשמאל תחילה פסל. הכהן שקיבל מקצת הדם בכלי מוליכו וזורקו על המזבח תחילה. ואחר כך יבא הכהן שקיבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים והמצורע מבחוץ ומכניס המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך אזנו הימנית. ואחר כך יכניס ידו הימנית ויתן על בהן ידו ואחר כך יכניס רגלו הימנית ויתן על בהן רגלו ואם נתן על השמאל לא יצא. ואחר כך יקריב המאתו ועולתו. ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן ויוצק לתוך כפו של חבירו השמאלית ואם יצק לתוך כף עצמו יצא וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הוייה מבילת אצבע בשמן. ואם הוזה ולא כיון כנגד בית קדש הקדשים כשירות. ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוך און ובהן ידו ובהן רגלו. והגותר מן השמן שבכפו יתננו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר. ושאר הלוג מתחלק לכהנים.

ג. שירי הלוג אינו נאכל אלא בעזרה לזכרי כהונה כשאר קדשי קדשים שהרי הוקש לאשם. ואסור לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות ואם אכל לוקח כאוכל קדשים קודם וריקה.

❖ אוצר התמיד ❖

א. בספה"ק שפתי צדיק (יתרו) וז"ל: במשנה דתמיד (ה א) אמר להם הממונה כו' וקראו (את העם) יו"ד הדברות. הנה לא מצינו בשום מקום שיהי' חיוב או מצוה לקרות יו"ד הדברות, רק בגמרא (ברכות יב.). שהיה הוה אמינא לקבוע בקריאת שמע, ולא קבעו. אולי יש לומר על פי מה ששמעתי מפ"ק זקיני מו"ר הק' ז"ל, שאמר בשם מהר"ל על 'וישם העבד נזם וגו' בקע משקלו', רמז לקרבנות בקע לגלגולת, ב' צמידים על ידיה נגד ב' לוחות, עשרה זהב משקלם נגד יו"ד הדברות. אמר מהר"ל מפני שיש ג' עמודי עולם תורה עבודה גמילות חסדים, וכשראה בה עמוד גמילות חסדים רמז לה על עוד ב' עמודים, וסיים נראה דמי שיש בו עמוד אחד כראוי, מושיטין לו שאר העמודים. לכך יש לומר דבבית המקדש מקום עבודת קרבנות צוה הממונה דייקא להקרות את העם יו"ד הדברות, שבכאן יוכלו לקבל הדברות כראוי, דעל ידי עמוד העבודה יזכו גם לתורה וחסד, שזהו עיקר הגמילות חסדים שהכהנים בעלי העבודה יורו משפטיו ליעקב, ויכניסו תורה בלב ישראל כנ"ל.

ב. בהון עשיר וז"ל: ברכה אחת למשמר היוצא. לרמוז דלא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין ג יב), קרי לה ברכה, אף על גב דאין בה הזכרת ה' ומלכות, ובוהא אזלא לה תמיהה התוספות (ברכות יב.) וכתבה התי"ט. ועוד דברכה זו דומה לברכת כהנים שהכהנים מברכים את ישראל דאין בה אלא פסוקים, ומוסיף אברכת כהנים קאי, ולא אשלוש ברכות.

למשמר היוצא. רמז לנו בלשון הזה, דהמתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה (בבא קמא צב.), כי הברכה שמברכים היתה מי ששיכן וכו' ישכן ביניהם אהבה אחוה שלום ורעות, והטעם דמברכים להם ברכה זו, נראה משום דשכיח שינצו על העבודה בדברים שלא היה להם פייס, ולכן המשמר היוצא היתה צריכה לאותה ברכה גם היא על מה שעבר, שאם אירע ביניהם מחלוקת שיהיה והב בסופה (במדבר כא יד. קידושין ל:). ע"כ.

ג. נראה לבאר עפ"י פנימיות, טעם לזה שאומרים דוקא בשבת את ברכת ותפילת 'מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלום וריעות'. כתוב בווהר הקדוש (תרומה קלה.) וז"ל: כְּגוֹנָא דְאִיגוֹן מִתְיַחֲדִין לְעֵילָא בְּאֶחָד, אוּף הָכִי אִיְהִי אֲתִיחַדֵת לְתַתָּא בְּרִזָּא דְאֶחָד, לְמַהוּי עֲמַהוֹן לְעֵילָא חַד לְקַבֵּל חַד, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶחָד לְעֵילָא, לָא יִתִּיב עַל כּוֹרְסֵיִיא דִּיקְרִיָה, עַד דְאִיְהִי אֲתַעְבִּידֵת בְּרִזָּא דְאֶחָד כְּגוֹנָא דִּילִיָה, לְמַהוּי אֶחָד בְּאֶחָד. וְהָא אוֹקִימָנָא רִזָּא דִּינִי אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. רִזָּא דְשַׁבַּת, אִיְהִי שַׁבַּת, דְאֲתַאֲחַדָּא בְּרִזָּא דְאֶחָד, לְמַשְׁרִי

❖ אוצר התמיד ❖

עלה רזא דאחד. צלותא דמעלי שבתא, דהא אתאחדת כורסייא יקירא קדישא, ברזא דאח"ד, ואתתקנת למשרי עליה מלכא קדישא עלאה. פד עייל שבתא, איהי אתיחדת ואתפרשת מסטרא אחרא, וכל דינין מתעברין מינה, ואייהי אשתארת ביחודא דנהירו קדישא, ואתעטרת בכמה עטרין לגבי מלכא קדישא, וכל שולטני רוגזין ומארי דדינא פלהו ערקין, ואתעברו מנה, ולית שולטנו אחרא בכלהו עלמין.

תרגום: כמו שהם מתיחדים למעלה באחד, אף כך היא מתיחדת למטה בסוד של אחד, להיות עמם למעלה אחד כנגד אחד. הקדוש ברוך הוא אחד למעלה לא יושב על פסא כבודו, עד שנעשית בסוד של אחד כמו שלו, להיות אחד באחד. והרי בארנו הסוד של ה' אחד ושמו אחד. סוד השבת, היא שבת שנאחות בסוד של אח"ד, להשרות עליה הסוד של אחד. תפלת ערב שבת, שהרי אז מתיחד פסא הכבוד הקדוש בסוד של אחד, ומתתקנת שישרה עליה המלך הקדוש העליון. כשנכנסת השבת, היא מתיחדת ונפרדת מהצד האחר, וכל הדינים מעברים ממנה, והיא נשארת ביחוד של אור קדוש, ומתעטרת בכמה עטרות למלך הקדוש, וכל שליטי הרגו ובעלי הדין פלם בורחים, ומועברים ממנה, ואין שלטון אחר בכל העולמות.

הנה נרמז במאמר הזה הענין שצריך שיהיה אחדות בכנסת ישראל, ואח"כ יהיה היחוד. ויתכן שמה שכתוב שבשבת מברכים ברכה מיוחדת נוספת שהיא 'מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם אהבה ואחווה ושלוש וריעות', הוא על הענין הזה, שיהיה אחדות בין ישראל, ועי"כ יהיה היחוד שבשבת קודש. והבן.

ד. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וז"ל הגמרא בתענית (טז): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזור ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים

❖ אוצר התמיד ❖

אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרום על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזור ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרום על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא

❖ אוצר התמיד ❖

עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחוזר המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחוזר שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

ה. סדר הפיס ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד א-ט) וז"ל: א. כל העבודות האלו שעושין בכל יום בפייס היו עושין אותן. וכיצד היו עושין. כל כהני בתי אבות של יום נכנסין ללשכת הגזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה. והממונה שעל הפייסות עמהן והן עומדין בהקפה והממונה נוטל מצנפת מעל ראשו של אחד מהן ומחזירה והוא האיש שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר.

ב. ויוציאין לעבודה אנשים שעובדין בו. ושאר הכהנים מוסרין אותן לחזנין ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מגיחין עליהן אלא המכנסים בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את המכנסיים של קדש ומחזירים החזנים את הכלים לחלונות.

ג. כיצד מפייסין עומדין בהיקף ומסכימין על מניין שמונים מאה או אלף או כל מניין שיסכימו עליו. והממונה אומר להם הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתיים. ואם הוציא שלש מונין לו שלש. ואין מוציאין גודל במקדש מפני הרמאים שהגודל קצר ונוח להוציאו ולכפותו. והמוציא גודל אין מונין אותו לו. ומתחיל הממונה למנות מן האיש הידוע שהסיר מצנפתו תחילה. ומונה על אצבעותיהן

❖ אוצר התמיד ❖

וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש ששלם המניין אצל אצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבודה.

ד. ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו ולא היה מונה על האנשים עצמן לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר שנאמר (שמואל א טו-ד) 'ויפקדם בטלאים'.

ה. ארבעה פייסות היו מפיסין בכל יום בשחרית. הפייס הראשון מי תורם את המזבח. הפיסו וזכה מי שזכה לתרום. והוא מסדר את המערכה. והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח. והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת.

ו. הפייס השני זוכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן. כיצד הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו. וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר. והשני שעומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד והוא זורקו. והשלישי הסמוך לשני מדשן המזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת. והרביעי שבצדו מדשן את המנורה ומטיב את הנרות. והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש. והששי מעלה שתי הידים. והשביעי מעלה העוקץ והרגל. והשמיני מעלה החזה והגרה. והתשיעי מעלה שתי הדפנות. והעשירי מעלה הקרבים. והאחד עשר מעלה סולת הנסכים. והשנים עשר מעלה החביתין. והשלשה עשר מעלה היין של נסכים.

ז. הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת מימיו יבא ויפיס. ויתקבצו אצל הממונה ויפיסו ומי שיצא בפייס זה ראשון הוא שיזכה להקטיר קטורת.

ח. הפייס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין לידע מי מעלה איברים מן הכבש למזבח. הפיסו וזכה מי שזכה. תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פייס אחר. אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודות שחרית יזכה בין הערבים. חוץ מן הקטורת שהן מפיסין לה פייס אחר בין הערבים ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב ויפיסו עליה. ואם כבר הקטירו כולן מימיהן מפיסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה שזכה בה שחרית מקטירה בין הערבים.

ט. בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה כיצד הם עובדין. מפיסין בשחר אנשי אותו בית אב של משמר היוצא ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין. וכל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים. ואלו ואלו חולקין בלחם הפנים.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. הלכות בגדי כהונה ברמב"ם (הלכות כלי המקדש פרקים ח-י) וז"ל: א. בגדי כהונה שלשה מינים. בגדי כהן הדיוט. ובגדי זהב. ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים ומגבעות ואבנט. וארבעתן של פשתן לבנים וחוטן כפול ששה והאבנט לבדו רקום בצמר.

ב. בגדי זהב הן בגדי כהן גדול והם שמנה כלים. הארבעה של כל כהן. ומעיל ואפוד וחושן וציץ. ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט. ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבניו. אלא שכהן גדול צנוף בה כמי שלופף על השבר. ובניו צונפין בה ככובע ולפיכך נקראת מגבעת.

ג. בגדי לבן הם ארבעה כלים שמשמש בהן כ"ג ביוה"כ. כתנת. ומכנסים. ואבנט. ומצנפת. וארבעתן לבנים וחוטן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם. ושתי כתנות אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכפורים. אחת לובשה בשחר ואחת בין הערבים. ושתיים בשלשים מנה משל הקדש ואם רצה להוסיף מוסיף משלו ומקדיש התוספת ואחר כך עושה בה הכתנת.

ד. בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר (שמות כח ב, שמות כה מ) 'לכבוד ולתפארת' היו מטושטשין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. היו משוחקין או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד שנעשו כמדתו ועבד עבודתו כשרה.

ה. כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואין אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים. ובגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן. ובגדי לבן שעובד בהם ביום הצום אינו עובד בהם פעם שניה לעולם אלא נגנזין במקום שיפשוט אותם שם שנאמר (ויקרא טז כג) 'והניחם שם' והם אסורין בהנאה.

ו. מכנסי כהנים הדיוטים שבלו ואבנטיהם היו עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית השואבה. וכתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורת תמיד.

ז. כל בגדי הכהנים אינן באים אלא משל ציבור. ויחיד שהתנדב בגד מבגדי כהונה מוסרו לציבור ומותר. וכן כל כלי השרת ועצי המערכה שמסרן יחיד לציבור הרי הן כשרין. אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים ובלבד שימסרם לציבור.

ח. בגדי כהנים הדיוטים היו עושין מהן מחלצות רבות. וששה ותשעים חלון היו במקדש להניח בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר. ושם כל משמר כתוב על חלונותיו וכולן

❖ אוצר התמיד ❖

סתומות. וכשיכנסו אנשי משמר לעבודה בשבת שלהן פותחין. חלונותיהן כל ימי שבתן ונוטלין הכלים. וכשיצאו מחזירין הבגדים לחלונותיהן וסותמן.

ט. ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר. לפי שלא יהיו הכלים מעורבין. אלא כל המכנסים בחלון אחד וכתוב עליו מכנסים. וכן האבנטים בחלון אחד וכתוב עליו אבנט וכן המצנפות כולן בחלון אחד. והכתנות כולן בחלון אחד.

י. כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש.

יא. בגדי כהונה מותר ליהנות בהן. לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז.

יב. אסור לכהן הדיוט ללבושו אלא בשעת עבודה. אין הכהנים לובשין לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד.

יג. וכל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'בד' הוא הפשתים והוא הבוץ. ו'תכלת' האמורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכוחל. ה'ארגמן' הוא הצמר הצבוע אדום. ו'תולעת השני' הוא הצמר הצבוע בתולעת.

יד. כל מקום שנאמר בתורה 'שש' או 'שש משור' צריך שיהיה חוט כפול ששה. ומקום שנאמר 'בד' אם היה חוט אחד לבדו כשר. ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה. ומקום שנאמר בו 'משור' בלבד צריך שיהיה חוטן כפול שמנה.

טו. כל מקום שנאמר בתורה 'מעשה רוקם' הוא שתהיינה הצורות הנעשות באריגה נראות מצד אחד בפני האריג. ו'מעשה חושב' הוא שתהיה הצורה נראית משני צדדין פנים ואחור.

טז. וכיצד מעשה הבגדים. הכתונת בין של כ"ג בין של כהן הדיוט משבצת היתה שהיא בתים בתים באריגתה כמו בית הכוסות כדרך שעושין האורגין בבגדים הקשים. ובית יד שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפירה.

יז. אורך הכתונת עד למעלה מן העקב. ואורך בית יד שלה עד פס ידו. ורוחבו כרוחב היד.

יח. המכנסים בין של כ"ג בין של כהן הדיוט הם ממתנים עד ירכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה. ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה אלא מוקפין כמין כיס.

❖ אוצר התמיד ❖

י. המצנפת של כ"ג או הדיוט ארכו שש עשרה אמות. והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו ל"ב אמה. מקיפו ומחזירו כרך ע"ג כרך. ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר (שמות כח לב, שם לט כב, שם כז) 'מעשה אורג'.

פרק ט'. א. כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכותב עליו שני שיטין קדש לה', קדש מלמטה לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת.

ב. והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחוריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף.

ג. המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. ואין לו בית יד. אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר (שמות כח לב, שמות לט כג) 'לא יקרע' והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה.

ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו (שמות לט כד) 'משור' נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים הכל זהב ותולה בו ששה ושלושים בשולי כנף זה וששה ושלושים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו (שמות לט כו) 'פעמון ורמון פעמון ורמון'.

ה. הזהב שבאריגת האפוד והחושן האמור בתורה ככה הוא מעשהו. לוקח חוט אחד זהב טהור ונותנו עם ששה חוטין של תכלת וכופל השבעה חוטין כאחת. וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחד עם ששה של תולעת שני. וחוט אחד עם ששה של פשתים. נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים שמנה ועשרים שנאמר (שמות לט ג) 'יירקעו את פחי הזהב' וגו' (שמות לט ג) 'לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש' מלמד שחוט הזהב כפול בתוכן.

ו. כיצד מעשה החושן. אורג בגד מעשה חושב מן הזהב והתכלת והארגמן ותולעת השני והשש על שמנה ועשרים חוטין כמו שביארנו ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו לשנים. נמצא זרת על זרת מרובע. וקובע בו ארבעה טורים של אבן המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. ומפתח על האבנים שמות השבטים כתולדותם ונמצא כותב על האודם ראובן ועל ישפה בנימין. וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם.

ח. ועושה על ארבע זויות של חושן ארבע טבעות זהב. ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הזהב. והם הנקראים שרשרות. ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הדדים שני פתילי תכלת.

ט. האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין [צירוף]. והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכניס שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורדין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה (שמות כח כה, שמות לט כא) 'ולא יזח החושן מעל האפוד'. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה.

יא. נמצא כשלוש האפוד עם החושן יהיה החושן על לבו בשוה והאפוד מאחוריו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החושן. ושתי כתפות האפוד על שתי כתיפיו. ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מכאן ומכאן מכתפות האפוד עד טבעות החושן. ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ידיו. משתי טבעות החושן התחתונות עד שתי טבעות כתפות האפוד התחתונות שהם למעלה מן החשב.

פרק י'. א. כיצד סדר לבישת הבגדים. לובש המכנסים תחלה וחוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מתניו. ואחר כך לובש הכתונת. ואחר כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו ומקיפו כרך על כרך עד שגומר וקושר.

❖ אוצר התמיד ❖

ב. ועל האבנט מפורש בקבלה (יחזקאל מד יח) 'ולא יחגרו ביוע' במקום שמזיעין. וכך קיבל יונתן בן עוזיאל מפי הנביאים ותרגם 'על לבביהון יסרון'. ואח"כ צונף במצנפת כמין כובע.

ג. כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל. ועל המעיל האפוד והחושן וחוגר בחשב האפוד על המעיל מתחת החושן ולפיכך נקרא (שמות כח לא, שם כט ה, שם לט כב) 'מעיל האפוד' שחוגרו באפוד. ואחר כך צונף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת.

ד. מצות עשה לעשות בגדים אלו ולהיות הכהן עובד בהן שנאמר (שמות כח ב) 'ועשית בגדי קדש' (שמות כט ח) 'ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות' וכהן גדול ששימש בפחות משמנה בגדים אלו. או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אלו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים כזר ששימש שנאמר (שמות כט ט) 'והגרת אותם אבנט' (שמות כט ט) 'והיתה להם כהונה' בזמן שבגדיהם עליהן כהונתן עליהן. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן אלא הרי הם כזרים ונאמר (במדבר א נא, שם ג י, שם לח, שם יח ז) 'והזר הקרב יומת'.

ה. כשם שהמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה. כך היתר בגדים. כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטים. או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד ה"ו מחלל העבודה וחייב מיתה בידי שמים.

ו. נאמר בבגדי כהונה (ויקרא טז ד) 'על בשרו ולבשם' מלמד שלא יהיה דבר חוצץ בין בשרו לבגדים. אפילו נימא אחת או עפר או כינה מתה אם היתה בין בשר לבגד הרי זו חציצה ועבודתו פסולה. לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין של יד שהרי חוצצת. אבל של ראש אינה חוצצת. ואם רצה להניחם בשעת העבודה מניח.

ז. וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אע"פ שהיא בחיים. ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. ולא יכניס ידו תחת חלוקו לחיק. ולא יצא שערו מן הבגד. ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת. ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשירה.

ח. כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שכרכו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ה"ו חוצץ ופוסל פחות מכאן אינו חוצץ. ואם היה צלצול קטן הואיל והוא חשוב בגד בפני עצמו הרי זה פוסל ואע"פ שאין בו שלש על שלש.

❖ אוצר התמיד ❖

ט. כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת. או בגד שאין בו שלש על שלש ועובד. ואם נתכוון להוציא דם אסור. והוא שלא יחוך הגמי או הבגד בין בשרו לכלי בשעת עבודה.

י. עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמנה בגדים ואע"פ שלא היו נשאלין בהן. ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו.

יא. וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחוריו. פניו לאחרי הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה. ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא תעלה.

יב. ואין שואלין על שני דברים כאחד. ואם שאל משיבין על הראשון בלבד. ואין נשאלין בהן להדיוט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שנאמר (במדבר כז כא) 'ולפני אלעזר הכהן יעמוד' וגו'. 'הוא' זה המלך. 'וכל בני ישראל' זה הוא משוח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאילתו. 'וכל העדה' אלו בית דין הגדול.

יג. זה שאתה מוצא בדבר נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים. שאין האפוד של כ"ג אפוד בד. ואף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאמר בו (שמואל א' ב יח) 'נער חגור אפוד בד' אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקדש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחשן ברוח הקדש.

ז. במשנה במסכת סוכה (ה ט): בְּלִגָּה לְעוֹלָם חוֹלְקֵת בְּדָרוֹם, וְטִבְעָתָה קְבוּעָה, וְחִלּוּנָה סְתוּמָה.

בפירושו המשניות להרמב"ם: וכן היו שם גם עשרים וארבע חלונות שבהם בגדי כהונה חלון לכל משמרה, וכולם סגורים, וכשנכנסת משמרה לעבודה פותחת אותו החלון שלה, חוץ ממשמרת בלגה גזרו עליה חכמים שתהא משמרה זו לעולם חולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה כמשמרה היוצא, ולא השאירו לה סימן להראות בו שהעבודה שלהם. ועשו להם כך כי בזמן שגברו היונים על ירושלים כידוע נשאת נערה מהם לאחד ממפקדי היונים, ועברה לדתם ונתחצפה ונכנסה למקדש ובעטה בסנדלה על המזבח והיתה מטיחה לפניו ואומרת לו בשפה היונית, הוי זאב הוי זאב עד מתי אתה מכלה ממון ישראל ואינך עוזר

❖ אוצר התמיד ❖

להם בעת צרתם. וגזרו חכמי אותו הדור על כל המשמרה שיצאה מתוכה תרבות רעה זו מה שאתה רואה, וקבעו את זה לדורות הבאים כדי שיוסרו בני אדם.

ח. כתוב בתוספות יום טוב וז"ל: דומה לתרקב גדול. וכן הגי' בכל הנוסחאות שבידי ואף על פי שבתרקב עצמו לא שייך לומר גדול שהרי אינו נקרא תרקב אלא כלי המחזיק ג' קבין. כמ"ש הר"ב במשנה ו' פ"ג. מ"מ כאן קורוהו גדול בערך הדמיון שאליו נדמה הכף. והואיל והכף מחזיק ג' קבים והטני שנדמה ג"כ לתרקב שם במ"ו פ"ג. אינו מחזיק אלא קביים וחצי. כלפי הא הוא דתני הכא שהכף דומה לתרקב גדול כיון שהכף מחזיק ג' קבים.

לעיל כתב התפארת ישראל (לעיל ג ו) וז"ל: ותמה רתוי"ט האיך שייך גבי תרקב שהוא מדה קבועה, מלת גדול והרי מדתו קבוע. ולכן רצה למחוק מלת גדול. ולפענ"ד א"צ למחוק, דרגילין היו בב' תרקבין, א' שלא היה מחזיק רק ב' קבין, ורק מדגודשא תילתה הוה (ב"ב דפ"ט א'), להכי כשיגדישוהו היה מחזיק עם הבירוץ ג' קבין, ולהכי קראוהו תרקב קטן. והב' היה מחזיק ג' קבין גם כשיהיה מחוק ובלי בירוץ, והוא הנקרא תרקב גדול, מדהיה תוך חללו גדול יותר מהאחר. והשתא אילו היו לוקחים התרקב הקטן להאפר של הקטורת שהיה קביין ומחצה, וכדמסיק התנא, היה צריך עכ"פ להגדיש חצי קב מהאפר, וחוששים שיתפור בלכתו. להכי בחרו טפי לעשותו דומה לתרקב גדול.

ט. ביומא (ד ד), בענין ההבדלים שיש בקטורת, בין הקטורת שבכל יום, אל הקטורת של יום הכיפורים: בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹתֶה בְּשֵׁל פְּסָף וּמְעָרָה בְּתוֹךְ שֵׁל זָהָב, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֵׁל זָהָב וּבָה הָיָה מְכַנֵּס. בְּכָל יוֹם חוֹתֶה בְּשֵׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּמְעָרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וּבָה הָיָה מְכַנֵּס. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם חוֹתֶה בְּשֵׁל סָאָה וּמְעָרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וּבָה הָיָה מְכַנֵּס. בְּכָל יוֹם הָיְתָה כְּבֻדָּה, וְהַיּוֹם קָלָה. בְּכָל יוֹם הָיְתָה יָדָה קְצָרָה, וְהַיּוֹם אַרְכָּה. בְּכָל יוֹם הָיָה זָהָבָה יְרוֹק, וְהַיּוֹם אָדָם, דְּבָרֵי רַבִּי מִנְחָם. בְּכָל יוֹם מְקַרֵּיב פָּרִס בְּשַׁחֲרִית וּפָרִס בֵּין הָעֶרְבַּיִם, וְהַיּוֹם מוֹסִיף מְלֵא חֲפָנָיו. בְּכָל יוֹם הָיְתָה דָקָה, וְהַיּוֹם דָקָה מִן הַדָקָה.

בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: חתיה, הוא מיוחד לגריפת האש, לחתות אש מיקוד. ולא הצריכוהו ביום צום כפור לערות את האש ממחתה למחתה שניה כדי שלא ליגע כהן גדול ולא להוסיף בעמלו, אלא המחתה שגורף בה את האש מן המזבחה בה בעצמה נכנס להיכל, ועליה נותן את הקטורת. ומטעם זה בעצמו נעשת קלה במשקלה ביחס למחתה של כל יום.

❖ אוצר התמיד ❖

וידה ארוכה כדי שיקל עליו נשיאתה. וכבר ביארנו שעור הקב והסאה וזולתן מן המדות והמשקלות בסוף מסכת פאה. ופרס, חצי המאה, ר"ל משקל חמשים דינר. אמר ה' בקטורת של כל יום ושחקת ממנה הדק, ואמר ביום צום ומלא חפניו קטורת סמים דקה רצה באמרו כאן דקה להוסיף לה שחיקה.

י. סדר והלכות המעמד ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ו) וז"ל: א. אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבנות הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפי כך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד. וחלקו אותם כ"ד מעמדות כמנין משמרות כהונה ולויה. ועל כל מעמד ומעמד אחד מהן ממונה על כולם והוא נקרא ראש המעמד.

ב. בכל שבת ושבת מתקבצין אנשי מעמד של אותה שבת. מי שהיה מהן בירושלים או קרוב לה נכנסין למקדש עם משמר כהונה ולויה של אותה שבת. והרחוקים שבאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן.

ג. ומה הן עושין אלו המתקבצין בין בירושלים בין בבתי כנסיות מתענין בשני בשבת שלהן. ובשלישי וברביעי ובחמישי. אבל בערב שבת לא היו מתענין מפני כבוד שבת ובאחד בשבת אינם מתענים כדי שלא יצאו מעונג שבת לצום.

ד. ובכל יום ויום משבת שהיה מעמדם מתפללין ארבע תפלות שחרית ומנחה ונעילה ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין שחרית. ומנחה והיא יתירה להן ונושאים כפיהן הכהנים במעמד ג' פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה זו היתירה ונעילה וקורין בספר תורה שלשה אנשים שתי פעמים בכל יום בשחרית ובתפלה השניה שמוסיפין אבל במנחה לא היו קורין בספר תורה אלא על פה כקוראין את שמע. ולא היו מתקבצין לתפלת מנחה בע"ש מפני שהן טרודין לשבת.

ה. וקיבוצן לכל תפלה מארבע תפלות אלו ועמידתן שם לתפלה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד.

ו. ובמה היו קוראין במעשה בראשית. ביום הראשון קוראין (בראשית א) 'בראשית' ו'יהי רקיע'. בשני 'יהי רקיע' ו'יקוו'. בשלישי 'יקוו' ו'יהי מאורות'. ברביעי 'יהי מאורות' ו'ישרצו'. בחמישי 'ישרצו' ו'תוצא הארץ'. בששי 'תוצא הארץ' ו'יכולו'.

❖ אוצר התמיד ❖

ז. פרשה גדולה קוראין אותה בשנים וקטנה קורא אותה אחד. ושתי פרשיות שקוראין שחרית. הם שחזורין וקורין אותן בתפלה השניה בספר. וחזורין וקוראין אותן במנחה על פה.

ח. שמנת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין מעמד בשחרית וכל יום שיש בו קרבן מוסף לא היה בו מעמד לא בתפלה שניה שלהם ולא במנחה. אלא בשחרית ובעילה בלבד. וכל יום שהיה בו קרבן העצים לא היה בו מעמד. בעילה אלא בשחרית ובתפלה שניה ובמנחה.

ט. ומהו קרבן העצים. זמן קבוע היה למשפחות משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכה. ויום שיגיע לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נדבה וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יו"ט. ואסורין בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

י. אפילו יחיד שהתנדב עצים או גזרים במערכה אסור באותו היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג.

יא. אנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבס כל שבת שלהן. ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו עליהם לכפר ולכבס כדי שלא יכנסו למעמדם כשהם מנוולין. אלא יספרו ויכבסו מקודם.

משנה א

החלו עולים במעלות האולם. מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימין לפניהם. מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס, ונטל את הטני והשתחוה ויצא. מי שזכה בדישון המנורה, נכנס ומצא שני נרות מזרחיים דולקין, מדישון את המזרחי, ומניח את המערבי דולק, שוממו היה מדליק את המנורה בין הערבים. מצאו שכבה, מדישנו ומדליקו ממזבח העולה. נטל את הכיז ממעלה שניה, והשתחוה ויצא:

החלו עולים במעלות האולם. התחילו הכהנים שזכו בקטורת ובמחתה, לעלות בשתיים עשרה המדרגות העולות אל האולם.^א מי שזכו בדישון מזבח הפנימי, הכהן שזכה בדישון מזבח הפנימי, והמנורה, והכהן שזכה בדישון המנורה, היו מקדימין לפניהם, מקדימים לפני הכהנים שזכו בקטורת ובמחתה.^ב

מי שזכה בדשון מוֹזְבַּח הפְּנִימִי נִכְנַס, הכהן שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס להיכל, וְנָטַל אֶת הַטְּנִי, ולקח את הטני שבתוכו הדשן, מהמקום שהשאיירו שם על הריצפה ליד מזבח הפנימי, וְהִשְׁתַּחֲוָה, ומשתחוות, שהרי עכשיו גמר את עבודתו, וַיֵּצֵא מההיכל. ושוּפֵךְ אֶת הַדֶּשֶׁן שבתוך הטני ליד המזבח החיצוני, במקום שנותנים את תרומת הדשן ואת מוראות העוף. ונבלע שם במקומו.

באר התמיד

ב. רע"ב. תפארת ישראל.

ג. כדלעיל ג' ט'.

ד. ברע"ב וז"ל: החלו אותם שזכו בכף של קטורת ובמחתה של גהלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכזו ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

ה. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נָטַל מִחֶתֶת הַכֶּסֶף וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפָנָה אֶת הַגְּחָלִים הַיָּדָיִם וְהַיָּלָף, חָתְתָה מִן הַמֵּאֲכֹלֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וַיִּרְדּוּ. הַגִּיעַ לְרִצְפָּה, הִפִּיךְ פָּנָיו לְצָפוֹן, הִלָּךְ לְמִנְחָתוֹ שֶׁל כֶּבֶשׂ כְּעֶשֶׂר אַמּוֹת. צָבַר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַרְצֵפָה רְחוֹק מִן הַכֶּבֶשׂ שֶׁלֶשָׁה טַפְחִים, מְקוֹם שְׁנוֹתַיִן מִרְאוֹת הָעוֹף וְדֶשֶׁן מִזְבַּח הַפְּנִימִי וְהַמְּנֹרָה.

ו. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א טו): וְהִסִּיר אֶת מִרְאָתוֹ בְּנִצְתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצְלֵי הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הופק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארובה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוון מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנין שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומו.

ז. יומא כ"א.

פְּנֵי: מַלְשׁוֹן וְשִׁמְתָּ בְּפָנָא, דומה לסל ופיו רחב^ט. בו שם את הדשן ממזבח הפנימי.

הַשְּׁתַּחֲוָה: כל השתחוואה היא בפישוטי ידים ורגליים^א.

את הטבת נרות המנורה, עושים בשני פעמים, בתחילה לחמש נרות, ומפסיקים ועושים עבודה אחרת, ואחר כך מטיבים את שתי הנרות. וזה כדי להרגיש את כל העזרה^ב, דהיינו להרחיב משך זמן אותה העבודה כדי שיהא לה הכר^ג.

התנא שאומר את משנה זו, סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב. דהיינו שלש קנים למזרח, ושלוש קנים למערב^ד.

שני הנרות הסמוכים לצד מזרח, הם הנקראים 'נרות מזרחיים'^ה.

באר התמיד

ה. דברים כ"ו ב'.

ט. רע"ב לעיל ג' ו'.

י. לעיל ג' ט'.

יא. מגילה כ"ב: תפארת ישראל.

יב. כך פסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין ג' ט"ז. אבל יש טעם נוסף, שכתוב (שמות ל ז) 'בבקר בבקר בהטיבו את הנרות' – חלקהו לשני בקרים (יומא לג: וראה פירוש המשניות להרמב"ם כאן).

יג. רמב"ם. בהלכות תמידין ומוספין (ג יז) וז"ל: וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכזו שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב המששה נרות ומניח הכזו שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכזו בידו ומשתחוה ויוצא. ע"כ.

יד. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל לעיל ג' ט'.

מהלוקת תנאים איך המנורה עומדת: רבי סובר שהמנורה מונח מזרח ומערב, ורבי אלעזר ברבי שמעון סובר שהמנורה מונח צפון ודרום (מנחות צח:).

הרמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יב) פסק כמו התנא שסובר שהמנורה מונח מצפון לדרום. והראב"ד חולק.

ראה ב'אוצר התמיד' את פירוש המשניות להרמב"ם למשנה זו.

טז. עפ"י רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

'נר המערבי' הוא הנר השני מצד מזרח, והוא נקרא 'מערבי' לגבי הנר הראשון החיצון במזרח".

לפני שהיטת קרבן התמיד כבר הטיב את המש הנרות מהמנורה^{טז}, ועכשיו בא לשני הנרות הנשארים.

[א] מי שזכה בדישון המנורה נכנס, הכהן שזכה בדישון המנורה נכנס להיכל^{טז}, ומצא שני נרות מירתיים דולקין, ומוצא את שני

באר התמיד

טז. בנמרא (שבת כב: מנחות פו:): עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת הברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. וביומא (למ:): תנו רבנן ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק וכו' והיה נר מערבי דולק. מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה.

ברש"י: והיה נר מערבי דולק. לאחר שכבו שאר כל הנרות. ואע"פ שממנו מתחיל להדליק ערבית בו היה מסיים המבת נרות שהרית, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כדכתיב מחוץ לפרוכת העדות, ואמרינן במסכת שבת (כב:): עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, ואמרינן (שם) מאי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת הברותיה וממנה היה מתחיל ובה היה מסיים. ואיזהו נר מערבי, למאן דאמר (מנחות צח:): שבעת הנרות סדורים מזרח ומערב, קרי נר מערבי נר שני שסמוך לראשון שבמזרח. וכו'.

י. רש"י שבת כ"ב: רש"י יומא ל"ט. רע"ב. תפארת ישראל.

במעם שדוקא נר זה הוא הנר מערבי, כתב הרע"ב (לעיל ג ט) וז"ל: ומה שמיטיב המש של צד מערב תחילה, ולא המש לצד מזרח ולבסוף שתים של מערב ומהם היה לו להדליק, ולא עבד הכי משום דכתיב (ויקרא כד) להעלות נר תמיד מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו לפני ה', אמרה תורה קבע נר להדליק ממנו שאר נרות, ואיזה זה נר שני של צד מזרח, והוא קרוי נר מערבי, דכי עייל בהיכל בההוא נר פגע ברישא, ואין מעבירין על המצות, ואיכא למימר בההיא אתוקם הנס והוקבע להדליק ממנו. ובנר ראשון אי אפשר, דהא כתיב לפני ה', מאותו נר של צד שכינה שהוא לצד מערב, ואין נר ראשון קרוי לפני ה'.

יח. לעיל ג' ט'.

יט. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יז) וז"ל: י. דישון המנורה והמבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה שנאמר (שמות כז כא) 'יערוך אותו אהרן ובניו'. והדלקת הנרות דוחה את השבת ואת המומאה כקרבנות שקבוע להן זמן שנאמר (שמות כז ב), ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד'.

יא. וכמה שמן הוא נותן לכל נר. חצי לוג שמן שנאמר (שמות כז כא, ויקרא כד ג) 'מערב עד בקר' תן לו כמדה שיהיה דולק מערב עד בקר. ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערבים.

הנרות המזרחיים דולקים^{יב}, מְדִשֵּׁן אֶת הַמְּזֻרְחִי, מכבה ומנקה את הנר הכי קרוב לצד מזרח, וּמְנִיחַ אֶת הַמְּעֲרָבִי דוֹלֵק, ומשאיר את הנר המערבי לו לדלוק^{יג}, ואינו מכבהו ואינו מנקהו, שְׂמֻמָּנוּ הָיָה מְדִלֵק אֶת הַמְּזֻרְחָה בֵּין הָעֲרָבִים, ונשאר דולק כל היום בנס, ומהנר המערבי מדליק את שאר נרות המנורה בין הערביים^{יד}.

יב] מְדִשֵּׁן: מסיר את השמן הישן, ומסיר את הפתילה הישנה על ידי המלקחיים^{יג}, ומנקה את האפר על ידי המחיתה^{יד}, ומניח הכל

באר התמיד

יב. מהו דישון המנורה. כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה והוא חצי לוג. וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון ומדליק נר שכבה. והדלקת הנרות היא הטבתם. ונר שמצאו שלא כבה מתקנו.

יג. נר מערבי שכבה אין מדליקין אותו אחר דשנונו אלא ממזבח החיצון. אבל שאר הנרות כל נר שכבה מהן מדליקין מנר חבירו.

יד. וכיצד מדליקין מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

טו. כל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש במנורה שנאמר (שמות כז ב, ויקרא כד ב) 'להעלות נר תמיד' שתהא שלהבת עולה מאליה.

טז. לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת אלא מטיב חמשה נרות ומפסיק ועושין עבודה אחרת ואחר כך נכנס ומטיב השנים. כדי להרגיש את כל העזרה.

יז. כל נר שכבה מדליקין אותו מנר אחר מהן כמו שביארנו. וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישון המנורה נכנס וכלי בידו וכוזו שמו ושל זהב היה דומה לקיתון גדול. מדשן בו את הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר בנר והטיב חמשה נרות ומניח הכוז שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלש מעלות שלפניה ויוצא. ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכוז בידו ומשתחוה ויוצא.

כ. כי נשארו לדלוק מאתמול בערב, ואם כבו [כגון לאחר שמת שמעון הצדיק ולא היה תמיד הנס] הרי הדליקם בחזרה לפני קצת זמן בעת שהטיב את חמשת הנרות (ראה לעיל ג ט).

כא. נר המערבי הוא הנר השני מהנרות המזרחיים (רע"ב).

כב. פתילות המנורה הן ארוכות (שבת כב:). ברש"י (שם) וז"ל: בפתילות ארוכות. כל הפתילות יוצאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו. ע"כ.

ראה ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ג יד) וז"ל: וכיצד מדליקין מושך הפתילה עד שמדליקה ומחזירה. לפי שהנרות קבועים במנורה ואינו יכול להדליק בנר אחר משום בזיון.

כג. בשמות (כה לח): ומלקחיה ומחתייה זהב טהור.

בכוז. ומקנה את הנרות^כ בספוג^כ. ואחר כך שם שמן חדש ופתילה חדשה^כ.

אבל אם מצאו שפכה, אם מצא שהנר המערבי נכבה עכשיו, כגון לאחר שמת שמעון הצדיק וכבר לא היה תמיד הנם שנשאר דולק כל היום^כ, מִדְּשָׁנוּ, מנקה את הנר המערבי, וּמְדָלִיקוּ מִמְּזִבַּח הָעוֹלָה, ומדליקו מהאש שעל מזבח החיצון. מביא אש בקיסם^כ ממזבח החיצון, ומדליק בו את הנר המערבי.

באר התמיד

ברש"י: ומלקחיה. הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן, לישבן ולמושכן בפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. וצביתהא שתרגם אונקלוס, לשון צבת, מוליי"ש בלע"ז.

במדבר (ד ט): וְלָקְחוּ בְּיָד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת מְנֵרֶת הַמָּאֹר וְאֶת נִרְתִּיהָ וְאֶת מְלָקְחֶיהָ וְאֶת מַחְתְּתֶיהָ וְאֶת כָּל כְּלֵי שִׁמְנֵהָ אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ לָהּ בָּהֶם.

ברש"י: מלקחיה. כמין צבת, שמושך בה את הפתילה לכל צד שירצה.

כד. ברש"י (שמות כה לח): ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שבנר בבקר בבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וככו, ולשון מחתה פויי"שד"א בלע"ז, כמו לחתות אש מיקוד (ישעיה ל יד).

ברש"י (במדבר ד ט): מחתתיה. כמין כף קטנה, ושוליה פשוטין ולא סגלגלים, ואין לה מחיצה לפנים אלא מצדיה וחותה בה את דשן הנרות כשמטיבן.

כה. ער' הוא הכלי שבו השמן והפתילה. וכדאיתא ברש"י (במדבר ד ט): נרותיה. לוצי"ש בלע"ז שנותנים בהן השמן והפתילות.

כו. מנחות פ"ה: וכן משמע ברמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' י"ב.

כז. רע"ב לעיל ג' ט. תפארת ישראל לעיל ג' ט. ומונחים כך מוכנים עם השמן והפתילות עד הערב, ובערב מדליקן. אבל לשיטת הרמב"ם מדליק את נרות המנורה גם בבוקר.

כח. או שכבה כבר לפני שחיטת התמיד, והדליקו בחזרה (כדלעיל ג ט). מכיוון שראה שאין את הנם, אזי מכבה ומדשן אותו כדי לגמור את דישון שני הנרות המזרחיים יחד (רע"ב).

כט. תפארת ישראל לעיל ג' ט.

ל. רע"ב. תפארת ישראל. ברע"ב וז"ל: ומדליקו מעל מזבח העולה. שאין מדליקין נר מערבי לעולם אלא מאש של מזבח העולה, דכתיב (ויקרא ו) 'אש תמיד תוקד על המזבח', אש שנאמר בה 'תמיד' דכתיב (ויקרא כד) 'להעלות נר תמיד' מעל המזבח החיצון תוקד:

לפני המנורה יש שלש מדרגות מאבן, על זה עומד הכהן ומטיב את הנרות^{לא}.

^{גא} נטל את הכוזה ממצלה שניה, לקח את הכוזה שבו השמן הישן והפתילות הישנים והאפר, מהמדרגה השניה מתוך שלשת המדרגות, ששם הניח את הכוזה לאחר דישון הנרות^{לב}, והשתחווה, ומשתחווה, שהרי עכשיו גמר את עבודתו, ויצא מהיכל. ושופך את מה שבתוך הכוזה ליד המזבח החיצוני^{לג}, במקום שנותנים את תרומת הדשן^{לד} ואת מוראות העוף^{לה}. ונבלע שם במקומו^{לו}.

באר התמיד

לא. לעיל ג' טו.

לב. כדלעיל ג' טו.

לג. ברע"ב וז"ל: החלו אותם שזכו בכף של קמורת ובמהתה של גהלים להיות עולים במעלות האולם, ששתים עשרה מעלות היו לאולם. ולפניהם היו מקדימים ללכת מי שזכה בדשון מזבח הפנימי כדי להוציא את הטני שהניח שם, מאחר שצריך לתת דשן אצל המזבח קדמה כמו דשון המנורה, היה ממתין עד לאחר זריקת התמיד שהיה הזוכה בדשון המנורה עושה הטבת שתי נרות וגומר השלמת דשון המנורה, ואז היו שניהן מוציאים זה הטני וזה הכוזה ושופכים הדשן במקום אחד אצל המזבח קדמה.

לד. כמו שכתוב לעיל (תמיד א ד): נטל מהתת הפסוף ועלה לראש המזבח, ופנה את הגחלים הילך והילך, היתה מן המאכלות הפנימיות, ונרד. הגיע לרצפה, הפך פניו לצפון, הילך למזרחו של כבש קעשר אמות. צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה ספחים, מקום שנותנים מראות העוף ודשון מזבח הפנימי והמנורה.

לה. כמו שכתוב בקרבן עולת העוף (ויקרא א מז): והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

וברש"י וז"ל: מוראתו. מקום הרעי, וזה הופק: בנוצתה. עם בני מעיה, ונוצה לשון דבר המאוס, כמו 'כי נצו גם נעו', וזהו שתרנגם אונקלוס 'באוכליה', וזה מדרשו של אבא יוסי בן חנן, שאמר, נוטל את הקורקבן עמה. ורבותינו ז"ל אמרו, קודר סביב הזפק בסכין כעין ארוכה ונוטלו עם הנוצה שעל העור. בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר 'הקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר', בעוף שנוון מן הגזל, נאמר 'והשליך' את המעים שאכלו מן הגזל: אצל המזבח קדמה. במזרחו של כבש: אל מקום הדשן. מקום שנותנים שם תרומת הדשן בכל בוקר, ודישון מזבח הפנימי, והמנורה, וכולם נבלעים שם במקומן.

לו. יומא כ"א.

שני הכהנים שזכו בדישון המזבח הפנימי והמנורה, הולכים יחד, זה עם ה'טני' וזה עם ה'כוז', ושופכים יחד אצל מזבח החיצון, בצד מזרח של הכבש^ל.

פז: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב^{לח}, פיו צר, ורחב מלמטה, ועגול^{לט}.

השתתחה: כל השתחוואה היא בפישוט ידיים ורגליים^מ.

באר התמיד

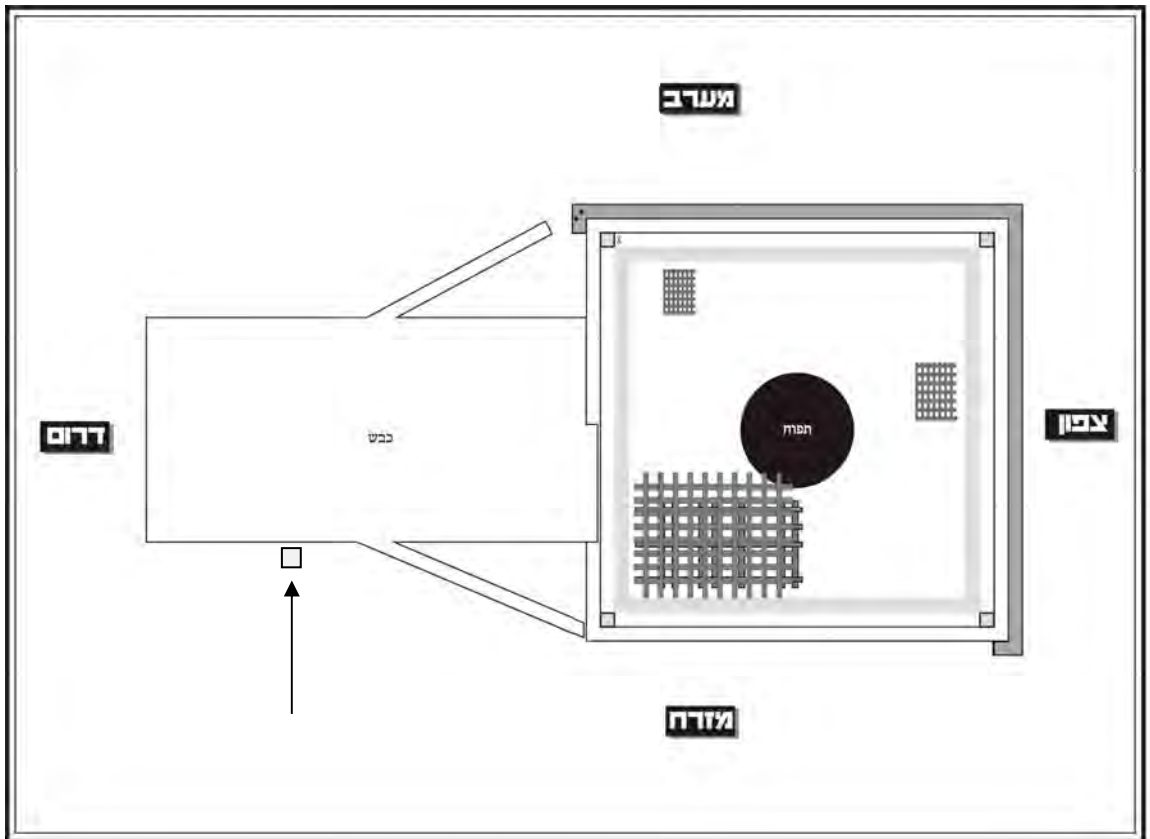
לז. תפארת ישראל.

לח. לעיל ג' ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב.

לט. רא"ש (לעיל ג' ו'). ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קמץ, כמו (שבת מח). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי שלא ישפך.

מ. מגילה כ"ב: תפארת ישראל.

✧ המקום שנותנים את הדשן מא ✧

✧ באר התמיד ✧

מא. ראה לעיל א' ד'.

משנה ב

מִי שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה, צָבַר אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי הַמְּזִבַּח וְרִדְדָן
בְּשׁוּלֵי הַמִּחְתָּה, וְהִשְׁתַּחֲוָה וַיֵּצֵא:

171 מִי שְׁזָכָה בַּמִּחְתָּה, הִכְהֵן לְהוֹלִיךְ מִחַתָּה עִם הַגְּחָלִים
לְמִזְבַּח הַפְּנִימִי, נִכְנַם לְהִיכַל, צָבַר אֶת הַגְּחָלִים מִהַמִּחְתָּה^{מ"ב}, עַל גְּבִי
הַמְּזִבַּח הַפְּנִימִי^{מ"ג}, וְרִדְדָן, וּמִשְׁטַח וּמִיִּשְׂרָאֵל אֶת הַגְּחָלִים עַל גְּבִי
הַמִּזְבַּח הַפְּנִימִי^{מ"ד}, בְּשׁוּלֵי הַמִּחְתָּה, עַל יְדֵי תַחְתִּית הַמִּחְתָּה^{מ"ה}. וְזֶה
כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפּוֹל הַקְּטוֹרֶת מֵעַל הַגְּחָלִים^{מ"ו}.

מִקְטִיר אֶת הַקְּטוֹרֶת עַל גְּבִי מִזְבַּח הַפְּנִימִי מִמֶּשֶׁ, וְלֹא בַּמִּחְתָּה^{מ"ז}.
אֲבָל רַק בַּקְּטוֹרֶת שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּקוֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, מִנִּיחַ אֶת
הַגְּחָלִים בְּתוֹךְ הַמִּחְתָּה וְעֹלֶיהָ מִקְטִיר. וְאִין שֵׁם רִידוּד גְּחָלִים
בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים^{מ"ח}.

וְהִשְׁתַּחֲוָה, וּמִשְׁתַּחֲוּוּהָ, שֶׁהָרִי עִכְשָׁיו גָּמַר אֶת עֲבוֹדַתוֹ^{מ"ט}, וַיֵּצֵא
מִתְּחִיל.

באר התמיד

מב. רע"ב.

מג. עפ"י רמב"ם, רע"ב, תפארת ישראל.

מד. רמב"ם. ועפ"י רע"ב, תפארת ישראל.

מה. בלשון הקודש 'שוליים' פירושו תחתית, ולא צדדים (רש"י ישעיהו ו א, וכן ראה רש"י כה י, רש"י
שמות כה כט, רש"י במדבר ד ט, ספורנו שמות כו ח, מצודת דוד מלכים א' ז כו, ועוד).

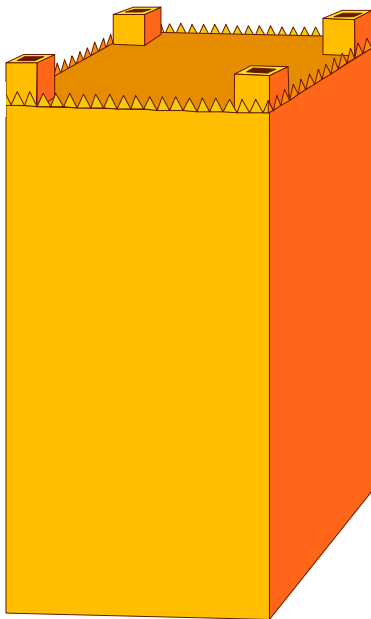
מו. רע"ב. תפארת ישראל.

מז. רע"ב.

מח. רע"ב.

מט. רע"ב לעיל משנה א'.

☞ מוזבה הפנימי (הו) ☞

משנה ג

מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הבזק מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו. נתפזר ממנו לתוכו, נותנו לו בחפניו. ומלמדים אותו, הוי זהיר שפא תתחיל לפניה, שלא תפוח. התחיל מרדד ויצא. לא היה המקטיר מקטיר עד שהממנה אומר לו, הקטר. אם היה כהן גדול, הממנה אומר, אישי כהן גדול, הקטר. פּרְשׁוּ הָעַם, וְהַקְטִיר וְהִשְׁתַּחֲוּהוּ וַיֵּצֵא:

מי שזכה בקטרת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, היה נוטל את הבזק מתוך הכף, מוציא את הבזק המלא קטורת מתוך

באר התמיד

ג. לעיל פרק ה' משנה ד': מי שזכה בקטרת, היה נוטל את הכף. והכף דומה לתרקב גדול של זהב, מחזיק שלשת קבים, והבזק היה בתוכו, מלא וגדוש קטרת. וכסוי היה לו, וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה.

ועם פירוש: מי שזכה בקטרת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, היה נוטל את הכף. לוקח את הכף, ככתוב בנשיאים: 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת'.

והכף דומה לתרקב גדול של זהב, הכף דומה לכלי הנקרא 'תרקב' גדול, שהוא כלי המחזיק שלשה קבין. 'תרקב' הוא לשון 'תרי וקב'. מחזיק שלשת קבים, הכף שלשה קבין ואינו כמו חסני שמחזיק רק שני קבין וחצי.

והבזק היה בתוכו, ה'בזק' שהוא כף קטן, מונח בתוך הכף, מלא וגדוש קטרת, והבזק מלא וגדוש קטורת.

ולכן מניח את הבזק בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל.

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הנחלים מתוך כלי מלא וגדוש.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזק, מלא וגדוש. ואת הבזק נותן בתוך הכף.

וכסוי היה לו, לכף יש כיסוי.

וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלה, מעל המכסה נותנים חתיכת בגד קמנה, לנוי.

מטוטלת: חתיכת בגד קמנה. כמו: לא יצא נמל במטוטלת. שהוא חתיכת בגד.

הכף, וְנוֹתְנֵנוּ לְאוֹהֲבוֹ אוֹ לְקְרוֹבוֹ, וְנוֹתֵן אֶת הַבּוֹךְ^{נא} לכהן אחר שהוא אוהבו או קרובו.

וְאֵת הַכֶּף מְנִיחַ עַל הַרִיצְפָּה^{נב}.

וְהַכֶּהֵן הַחֹבֵר אוֹ הַקְּרוֹב, שׁוֹפֵךְ אֶת הַקְּטוֹרֶת לְתוֹךְ חֲפְנֵי^{נג} הַמִּקְטִיר^{נד}.

הַבּוֹךְ הִיךָ גְדוּשׁ, וְלִכֵּן נִתְפָּזֵר מִמֶּנּוּ לְתוֹכוֹ, הַתְּפֹזֵר קֶצֶת מִהַקְּטוֹרֶת שֶׁהִיךָ בְּבוֹךְ לְתוֹךְ הַכֶּף. עַל כֵּן נֹתְנֵנוּ לוֹ בְּחֲפְנָיו, גַּם אֶת מַעֲטַת הַקְּטוֹרֶת שֶׁהַתְּפֹזֵר לְתוֹךְ הַכֶּף, שׁוֹפֵךְ הַחֹבֵר אוֹ הַקְּרוֹב לְתוֹךְ חֲפְנֵי הַמִּקְטִיר^{נה}.

חֲפְנָיו: כַּפּוֹת יָדַיִם מִלְּאִים^{נו}. כְּמוֹ וּמְלֵא חֲפְנָיו קְטוֹרֶת^{נז}.

וְהַכֶּהֵן הַחֹבֵר אוֹ הַקְּרוֹב מִשְׁתַּחֲוִוה וְיוֹצֵא מֵהַיִּכָּל^{נח}.

מִי שֶׁהִקְטִיר פֶּעַם אַחַת אֶת הַקְּטוֹרֶת, לֹא נֹתְנִים לוֹ לְהַקְטִירָה שׁוֹב, כִּי רוֹצִים שֶׁהִרְבֵּה כֹּהֲנִים יִזְכּוּ לְהַקְטִיר קְטוֹרֶת. מִפְּנֵי שְׁמֵי שֶׁמִּקְטִיר קְטוֹרֶת נִהְיָ עֲשִׂיר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב^{נח} יִשְׂיִמוּ קְטוֹרֶת

באר התמיד

נא. תפארת ישראל. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' ז'.

נב. תפארת ישראל.

נג. במצודת ציון (משלי ל ד): בחפניו. עניינו מלא כפות הידים כמו ומלוא חפניו קטורת (ויקרא טז יב).

נד. עפ"י תפארת ישראל.

נה. עפ"י רמב"ם.

נו. מצודת ציון משלי ל' ד'.

נז. ויקרא ט"ז י"ב.

נח. ספר עבודת הקרבנות לרבי אהרן הכהן זצוק"ל חתן החפץ חיים.

עפ"י המשך המשנה שחוזן מהמקטיר עצמו, אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם או בבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה.

נט. דברים ל"ג י'.

בְּאַפְּדָה, ומיד אחר כך כתוב: 'פְּרֹךְ ה' הִילֹל'. כדי שיהיו כל הכהנים מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת^{סא}.
 על כן, מפני שהמקטיר זה פעם ראשונה עבורו שמקטיר, לכן צריכים ללמד אותו^{סב}:

המקטיר עומד במזרח מזבח הפנימי וחפניו מלאים קטורת. ומְלַמְּדִים אוֹתוֹ, מלמדים את הכהן המקטיר: הֵנּוּ זֶהִיר שְׁמָא תִתְחִיל לְפָנֶיךָ, שְׁלֵא תִפְּוֶה. תהיה זהיר שלא תתחיל לצבור הקטורת מלפניך ממזרח עד למערב, כי אם תעשה כך תקבל כויות בזרועותיך כאשר תושיטם מעל לעשן הקטורת הרותח שכבר פזרו לפניו^{סג}.

אלא כך צריך לעשות: המקטיר עומד במזרח המזבח הפנימי, וחפניו מלאים קטורת. ומושיט חפניו ממעל למזבח לצד מערב, ומתחיל משם לשפוך את הקטורת על הגחלים שעל המזבח, ושופך והולך ממערב למזרח^{סד}.

❧ באר התמיד ❧

ס. דברים ל"ג י"א.

סא. יומא כ"ו. רע"ב לעיל ה' ב'. תפארת ישראל לעיל ה' ב'.

סב. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

סג. תפארת ישראל.

סד. תפארת ישראל. במאירי וז"ל: ואמרין לו הזהר שלא תתחיל מצד שלפניך, כדי שלא יתיזו ניצוצות הקטורת על ידו כשיעבירה על המדורה לפזר הקטורת ויבחה. אלא שיתחיל מן הקצה האחר, ומפור מעט מעט עד שיהיה לצד שלפניו. והוצרכו לכך מפני שכבר ביארנו שכהן חדש הוא המקטיר שלא הקטיר מעולם. ומתחיל מן הקצה האחרון כמו שכתבנו, ומרדד, רצה לומר מפור מעט מעט כמי שמרקד סלת. ומשתחוה ויוצא.

הכהן המקטיר את הקטורת, התחיל מְרַדֵּד, התחיל להשליך ולפרוש את הקטורת על גחלי האש, בנחת כמו מי שמרקד סולת, עד שתתרדד על כל האש^{סז}. ויוצא מההיכל.

לא היה המקטיר מקטיר עד שהממנה אומר לו, הקטר. הכהן שמקטיר את הקטורת, אינו מתחיל להקטיר, עד שהממנה אומר לו: 'הקטר'^{סח}.

אם היה כהן גדול, אם הכהן גדול הוא המקטיר^{סט}, הממנה אומר, הממנה אומר, הממנה אומר לכהן גדול: 'אישי כהן גדול, הקטר'. ואומר בדרך כבוד, לכבוד הכהן גדול. ויוצא הממנה מההיכל^{סז}.

פְּרָשׁוּ הָעַם, כולם פורשים ויוצאים מבין האולם ולמזבח. כי אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם ולמזבח בשעת ההקטרה^{סז}.

באר התמיד

סח. עפ"י רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג' ה'. וראה גם בפירוש המשניות להרמב"ם. סו. המאירי.

סז. תפארת ישראל.

סח. עפ"י המשך המשנה בסמוך, שחזן מהמקטיר עצמו, אסור לאף אדם להיות בהיכל או באולם או בבין האולם ולמזבח בשעת ההקטרה.

סט. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל. ברמב"ם וז"ל: ואמרו פרשו העם והקטיר, הוא שיצאו כל הכהנים מבין האולם ולמזבח כמו שיתבאר בתחלת כלים והוא אמרו ופורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. ואין זה חובה אלא בקטורת של כל יום, אבל קטורת של יום הכפורים כלומר שמקטיר בקדש הקדשים אין בני אדם חייבין לצאת מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד. וממה שאתה צריך לדעת שכאשר הוא נכנס בדם החטאת הנעשת בפנים לזרוק מדמה בפנים והוא בדם פר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודה זרה הרי גם אז פורשין מבין האולם ולמזבח כמו בעת הקטורת, ולמדנו כל זה ממה שאמר יתעלה וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר אמרו אתיא כפרה כפרה מיום הכפורים, שכל כפרה שתהיה בקדש הרי אלו פורשין מבין האולם ולמזבח, זולתי בשעת הקטרת הקטורת בקדש הקדשים ביום צום כפור

וְהַקָּטִיר, הַכֹּהֵן הַמִּקְטִיר, הַקָּטִיר אֶת הַקְטֹרֶת.
 וְהַמְתִּין עַד שִׁיתְמַלֵּא הַבַּיִת עֶשְׂרִי.
 וְהִשְׁתַּחֲוָה, וַיֵּצֵא מֵהֵיכַל.

באר התמיד

בלבד שהם מהיכל פרשי, מבין האולם ולמזבח לא פרשי, לפי הוא מובדל מהם בתוך קדש הקדשים ואין שום אפשרות להכנס לשם כדי שנרחיק בני אדם שמא יכנס אדם לשם. ברע"ב וז"ל: פרשו העם. כל הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת הקטורת, דכתיב (ויקרא טז) 'וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש, כל כפרה שנעשית בקודש, כל אדם לא יהיה באוהל מועד, הלכך בין בשעת הקטרה בין בשעת מתן דמים של פר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה, היו הכהנים פורשים מבין האולם ולמזבח. אבל בשעת הקטרת קטורת של יוה"כ לא היו פורשים אלא מן ההיכל בלבד, לפי שקטורת של יוה"כ לא היה בחוץ בהיכל על מזבח הזהב, אלא לפני ולפנים בבית קודש הקדשים, הלכך אין צריך שיפרשו מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד.
 ע. תפארת ישראל.

⊘ סדר הקטרת הקטורת ⊘

- א. כהן אחד לוקח את הטני, ונכנס להיכל, ולוקח את האפר ממזבח הפנימי, ומכניס לטני.
- ב. לאחר הפסקה, נכנס שוב להיכל, ולוקח את הטני עם האפר, ומשתחוה בהיכל, ויוצא ושופך את האפר ליד מזבח החיצון.
- ג. כהן אחר לוקח מחתה מכסף, ועולה למזבח החיצון, ולוקח משם גחלים, ויורד ושופך את הגחלים ממתת הכסף למחתת הזהב. את הגחלים שנשפכו מטאטאים לאמת המים העוברת בעזרה, ובשבת מכסה אותם בסיר.
- ד. הכהן הזה עם המחתה, נכנס להיכל ושופך את הגחלים על המזבח הפנימי, ומיישרם על המזבח, ומשתחוה ויוצא.
- ה. שלשה כהנים אחרים נכנסים כעת אל ההיכל: א. הכהן שיקטיר את הקטורת. ב. כהן שני שיעזור לו עם הכף. ג. הממונה.
- ו. הכהן השני שופך את הקטורת מהבוך לתוך הידים של הכהן שיקטיר את הקטורת. גם מה שהתפזר בכף נותן לתוך ידיו.
- ז. הכהן השני משתחוה ויוצא מההיכל.
- ח. מלמדים את הכהן המקטיר: הָיוּ זָהִיר שָׁמָא תְּתַחִיל לְפָנֶיךָ, שְׁלֵא תִכֹּה.
- ט. הממונה אומר לכהן המקטיר:

הַקָּטֵר:

אם המקטיר הוא הכהן גדול, אומר לו הממונה:

אִישִׁי כִּהֵן גָּדוֹל, הַקָּטֵר:

י. הממונה יוצא מההיכל.

יא. המקטיר מברך^{עא}:

בְּרוּךְ ^{עב} אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וְצִוְּנוּ לְהַקְטִיר
קִטְרֹת:

יב. השומעים מבחוץ עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

באר התמיד

עא. שאלנו את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, האם מברכים על הפשט וניתוח בקרבנות. וענה: יכול להיות.

ואמר לנו מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א: לעיין ברמב"ן בתחילת מעשה הקרבנות (דהיינו בדברי הרמב"ן שהעתיק המשנה למלך על הרמב"ם, בתחילת הלכות מעשה הקרבנות).

ושם כתב המשנה למלך וז"ל: כתב הרמב"ן בהשגותיו לספר המצות בעיקר הי"ב, שכל העבודות כגון היציקות ובלילות פתיתות ומליקות ודכותייהו, הכהן כשעושה אחת מאלה עושה מצוה ומברך עליה. ע"כ. וכתב המשנה למלך דאפשר שגם הרמב"ם סובר כך עיי"ש. ובהמשך כתב המשנה למלך וז"ל: ונוסח הברכה נראה שהוא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לעשות כך וכך. דומיא דברכת אכילת תרומה שכתב רבינו (הרמב"ם) בסוף הלכות תרומות. וכן בכל אכילת קדשים מברך ברכה זו, וכמו שכתב רבינו (הרמב"ם) בריש הלכות ביכורים.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תרומות טו כב): כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל, ואח"כ מברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה'. וכך קבלנו וראינו אותם מברכין אפילו בחלת חוצה לארץ שגם אכילת קדשי הגבול כעבודה שנאמר (במדבר יח ז) 'עבודת מתנה אתן את כהונתכם'.

וז"ל הרמב"ם (הלכות ביכורים א א-ב): עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכולן מפורשין בתורה. ועל כולן נברתה ברית לאהרן. וכל כהן שאינו מודה בהן אין לו חלק בכהנים ואין נותנין לו מתנה מהן. וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך'.

עב. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

יב. המקטיר מברך^{עב} (כהן גדול אינו מברך שהחינו):
**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם שֶׁחַיֵּינוּ וְקִיּמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה:**

השומעים מבחוץ עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

יג. המקטיר שופך ופורס בנחת את הקטורת על גחלי האש שעל
המזבח הפנימי, ממערב למזרח.
יד. המקטיר משתחוה^{עד}, ויוצא מההיכל.

✧ באר התמיד ✧

עג. כתוב בנמרא (ברכות לז: מנחות עה:): דתניא היה עומד ומקריב מנחות בירושלים אומר ברוך
שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. ע"כ. פירש רש"י במנחות (עה: וז"ל: היה עומד ומקריב מנחות
בירושלים. כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת
העומר אומר כהן שהחינו. ע"כ.
ובתוס' וז"ל: ונראה לפרש דלפי שהיו משמרות מתחדשות ומתחלפות פעמיים בשנה ולכל
משמרה היו בתי אבות נמצא שלא היו מקריבין אלא שני ימים בשנה וזמן קבוע להם להקריב
לחצי שנה יום אחד לפיכך מברך אזבח ואמנחה שהחינו לזמן. ע"כ.
בתוספתא (ברכות ה כג): היה מקריב זבחים בירושלים אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה. כשהוא
מקריבם אומר בא"י אקב"ו להקריב זבחים. כשהוא אוכלם או' בא"י אקב"ו לאכול זבחים.
הקטורת הקטיר כל כהן רק פעם אחת בחייו. כמו שכתוב לעיל (ה ב): אָמַר לָהֶם, חֲדָשִׁים לְקַמְרַת
בְּאוֹרְהָפִיסוֹ. דהיינו, מי שהקטיר פעם אחת את הקטורת, לא נותנים לו להקטירה שוב, כי רוצים
שהרבה כהנים יזכו להקטיר קטורת. מפני שמי שמקטיר קטורת מתעשר, כדי שיהיו כל הכהנים
מתעשרים ומתברכים על ידי הקטורת. וכדאיתא (יומא כו:): תנא מעולם לא שנה אדם בה.
על כן נראה שצריך המקטיר לברך שהחינו על מצוות הקטרת הקטורת, שהרי זה מצווה חדשה
עבורו שעדיין לא קיים מעולם. וזה כמו מה שנתבאר בנמרא ובתוספתא וברש"י ותוס'.
אבל הכהן גדול יכול להקטיר קטורת מתי שירצה, ולכן עבורו אין זה חדש, על כן אינו מברך
שהחינו. אבל על הקטורת של יום הכיפורים בקודש הקדשים נראה שכן מברך שהחינו.
ראה בשבט הלוי (חלק ג' סימן ס"ט) שכתב שצריך לברך שהחינו על מצוות שחיטת קרבן פסח.
ובשעת השחיטה מברכים שני ברכות, שהחינו ועל מצוות שחיטת קרבן פסח.
ויתכן דהוא הדין גם לענין הקטורת.
עד. כל השתחוואה (גם לעיל) היא בפישוט ידיים ורגלים.

❖ אוצר התמיד ❖

א. בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: אמרו שתי נרות מערבין, היא דעת מי שסובר כי שבעת הנרות היו בין המזרח למערב סדורין אחד לגב חברו, ונר מערבי השביעי כצורה זו [הציור מכת"ק הרמב"ם]:

[המשך לשון הרמב"ם:]: ואינה הלכה, ועל פי סברא זו הדחווה בנוי לשון זה. וכבר בארנו בפרק השלישי שהוא מטיב חמש נרות ויוצא, ואחר כך חוזר ומטיב שתי נרות הנשארות, ולכן אומר תנא זה כי שתי הנרות שכתוב עליהן זו הם אשר משייר לאחרונה, ואם מצאם כבויים הרי הוא מדליקן ומטיב שלש נרות הסמוכים להם ומניח שתי הנרות המערביים עד שיחזור והם אשר כתוב עליהם א ב, ואם מצא עתה כשחזר שתי נרות אלו דלוקין הרי הוא מטיב את האחד שכתוב עליו ב והוא המזרחי ביחס לשני הכתוב עליו א, ומניח אותו שכתוב עליו א כמות שהוא כלומר שאינו מכבהו ומדליקו שנית אלא מתקנו בכך שמוציא

❖ אוצר התמיד ❖

את הפתילה ומוסיף על השמן וכיוצא בכך, כי מן המערבי והוא שכתוב עליו א כפי סברתו מדליק שאר הנרות בין הערבים, ואם מצא שכבר כבה נר מערבי אז מנקה אותו ונותן בו פתילה ומדליקו ממזבח העולה לא מנר משאר הנרות, לפי שנר מערבי זה והוא שכתוב עליו א לפי סברתו ממנו מדליקין שאר הנרות אם כבו, והוא אם כבה אין מדליקין אותו אלא ממזבח העולה. וכבר נתבאר בשלישי שהכוז שיש בו דשון המנורה מניחו על מעלה שניה שבאבן המזבח לפני המנורה, ונוטלו משם ומוציאו. ע"כ.

ב. נר המערבי ונר חנוכה: נר המערבי הוא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. שנותן בנר המערבי שמן כמידת שאר הנרות, והוא ממשיך לדלוק בנס גם כל היום (שבת כב:).

הנה הנס חנוכה, שדלקו נרות המנורה שמונה ימים אע"פ שהיה בהם שמן רק כשיעור יום אחד, הוא מעין הנס של הנר המערבי. נמצא שבנס חנוכה כל נרות המנורה הם עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. ועל כן נתקן גם לדורות מצות נר חנוכה לזכר הנס, נמצא שנר חנוכה הוא עדות לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל.

חנוכה ופורים תרווייהו: בימות החורף יש שני יו"ט, חנוכה ופורים. הצד השוה, ששניהם הם מסירות נפש, ושניהם הם מצוות דרבנן.

חנוכה זה מסירות נפש, שקמו כמה יהודים בודדים ונלחמו במסירות נפש ממש נגד אלפי אלפים ורבבות גוים עצומים, מתוך קנאה לה' ולתורתו, וזכו שעשה להם ה' ניסים ונפלאות וניצחו. וניתנו רבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים וכו'.

פורים זה מסירות נפש, כמו שביאר הרה"ק הבעל התניא (תורה אור למגילת אסתר) וז"ל: וזכו אז ישראל למדרגת וכו' על ידי מסירת הנפש על קדוש השם, שהרי אם רצו להמיר דתם לא היה המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים [כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי (מגילה יג.)], אלא שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה ולא עלה להם מחשבת חוץ ח"ו. ולהלן וז"ל: ואם היו כופרים ח"ו לא היו עושים להם כלום, שהרי לא גזר רק על היהודים. אך כולם כאחד לא עלה על דעתם מחשבת חוץ ח"ו, ומסרו נפשם על אחדותו יתברך וכו',

❖ אוצר התמיד ❖

וישנו בכח בכל אחד מישראל ואפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו בפועל ממש שלא ליפרד מאחדותו יתברך בשום אופן בעולם. ע"כ.

ימות החורף הם ימים של קור, ושל חושך, שהלילה ארוך וכו'. ועל כן יש בחורף שני יו"ט אלו, כדי לרמז, שכאשר קור וחושך, יש להתחזק על ידי שני דברים, על ידי מסירות נפש, ועל ידי קיום מצוות דרבנן.

וכמו שאמר הרה"ק מוורקא זיע"א, על מה שכתוב בהגדה של פסח 'מכסה את המצות ומגביהם את הכוס ואומרים והיא שעמדה'. שהביאור הוא כך: מכסה את המצות שזה דאורייתא, ומגביהם את הכוס שזה דרבנן, ואומרים 'והיא שעמדה' שזה הדרבנן הוא שעמד לנו בגלות, שעל ידי זה יכולנו לעמוד בגלות.

טעם למנהג מנרות המנורה: יש נוהגין להדליק את נרות החנוכה על ידי נר שעוה, ומדליקים את נר השעוה מנר מצוה אחר.

אפשר לבאר ולתת טעם לשורש מנהג זה שנהגו בו צדיקים, ובודאי יסודו בהררי קודש. הנה בחנוכה הכל הוא לרמז על ענין המנורה מבית המקדש, לזכר הנס שהיה במנורה בבית המקדש (ראה שו"ע ומשנ"ב הלכות חנוכה תרעא ז).

אם כבו נרות המנורה מדליקים אותם ממזבח החיצון (תמיד ט א), על ידי שמביאים קינסא [קיסם] דולק ממזבח החיצון, ובוה מדליקים את נרות המנורה (תפארת ישראל תמיד ג ט).

אפשר לבאר שהנר מצוה האחר, הוא לרמז על מזבח החיצון. ועל כן הוא בגוון לבן כמו המזבח. ומדליקים ממנו נר שעוה, שהוא כעין הקינסא. ועל ידו מדליקים את הנרות, כמו בבית המקדש שהדליקו את נרות המנורה.

❖ אוצר התמיד ❖

יעקב אבינו הצטער ובכה עשרים ושתים שנה על בנו יוסף הצדיק (רש"י בראשית לו לד). וצריך להבין, שהלא אם יעקב אבינו חשב שיוסף מת, הלא היה צריך לקבל דין שמים באהבה, ולהצדיק את הדין, וכענין 'יידום אהרן' (ויקרא י ג).

עוד צריך להבין, שהלא 'גזירה על המת שישתכח מהלב' (פסחים נד:), וא"כ יעקב אבינו היה צריך להבין שאם יוסף אינו משתכח מלבו משך כל כך הרבה שנים, הרי זה ראייה שהוא חי. כי אם היה מת היה משתכח מלבו.

אלא צריך לומר, שאכן יעקב אבינו הבין שבנו יוסף חי, כי היה לו ראייה מוכחת מזה שאינו משתכח מלבו. ובפרט כדאיתא בילקוט שמעוני (בראשית לו רמז קמג) על מה שכתוב ביעקב 'וימאן להתנחם', וז"ל: לפי שהיה יודע ברוח הקודש שהוא חי, ואין מקבלין תנחומין על החי. ע"כ. נמצא מפורש שיעקב ידע שיוסף חי. ואם כן צריך להבין מדוע בכה כל השנים האלו.

אלא צריך לומר שבכה מפני שהבין וידע שיוסף בנו חי, אך לא ידע היכן הוא, ומי יודע היכן הוא מסתובב, ועם מי הוא נמצא, ואיזה נסיונות קשים ומרים באים אליו [ואכן כך היה שהתנסה בנסיון הקשה של אשת פוטיפר שניסתה אותו יום וכו', ורק ברגע האחרון ניצל ממנה (בראשית לט)]. ובפרט שידע שיש את ארץ מצרים, שהוא מקום טובא נורא, 'ערות הארץ' (בראשית מב ט), וידע שיתכן שיוסף יתגלגל למקום טובא זה, ומי יודע מה נעשה איתו, והאם יעמוד בצדקתו, או יפול ח"ו. על כן באמת הצטער ובכה עשרים ושתים שנה. וקרע בגדיו ושם שק במתניו ולא רצה להתנחם ואמר כי ארד אל בני אבל שאולה ובכה (בראשית לו לד-לה).

אך אם היה יודע שמת לא היה מצטער כל כך, כי יודע שמת בצדקותו, ונשאר צדיק. אבל כאן הבין שהוא חי, ומי יודע מה נעשה איתו, ומה קורה איתו, והיכן נמצא, על כן באמת הצטער מאוד ובכה עשרים ושתים שנה.

[נדאי, על דא צריכינן למכבי, ולמספד פתנינא, ונצני מדברא, דאיהו אתתרכת לבר מהיכלה. לן יאות למכבי, לן יאות למיספד. על דא יאות לן למכבי ולמספד. ננשק עפרא דרגלהא, ננשק אתר פי מותבה, ננשק פותלי היכלא, ונכבי במרירו. אגן נפתח בהספידא, דחמינן בכל יומא פל האי. נכבי מדיר ולא איתנשי מרירו דכביה מינן (מלוקט מלשון הזוהר חדש איכה)].

כעין זה ביאר האור החיים הקדוש על הפסוק (בראשית מו ל) 'ויאמר ישראל אל יוסף, אמותה הפעם, אחרי ראותי את פניך כי עודך חי', ותרגם אונקלוס 'ואמר ישראל ליוסף אלו אנא מאית זמנא תדא מנתם אנא בתר דחזיתתי ית אפיך ארי עד כען את קיים', על פסוק זה כתב האור החיים הקדוש וז"ל: טעם אומרם 'הפעם' פירוש להיות שאמר (בראשית לו לה) 'כי ארד

❖ אוצר התמיד ❖

אל בני אבל שאולה' עתה אמר לא אראה השחת. עוד נראה לומד בדקדוק אומרו 'כי עודך חי' ולא הספיק לומר 'אחרי ראותי פניך' והדבר מובן כי חי הוא. גם צריך לדעת למה לא אמר יעקב כן כשבשרוהו האחים כי יוסף חי, ומצינו שהאמין כשראה העגלות (בראשית מה כז) 'ותחי רוח' וגו', ומה דבר חדש ראה. אכן כוונת דברי יעקב הם כי הגם שנתבשר כי עודנו חי, זה הועיל לדעת שישנו במציאות, אבל עדיין לבו דוי עליו לצד היותו בין האומות שפל עבד מושלים, אם עודנו בצדקותו ולא כהתה עינו ולא נס ליחו, או לצד היותו מובדל ממנו ונתון תוך הקליפות ובפרט טומאת מצרים, ומה גם לצד מה שעברו מרוח הקודש שאמר (בראשית לו לג) 'טורף טורף יוסף חיה רעה אכלתהו' (בראשית רבה פד), ודבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן בהיותו בן מביש, ומה גם יעקב הצדיק, אשר על כן לא היתה שמחתו שלימה מספק זה, עד 'זירא אליו' והכיר בו בפניו כי הכרת הפנים תענה באיש, וכמו כן מצינו לצדיקים שלמים וכן רבים שהכירו ברושם הפנים מעשה אדם, ומכל שכן יעקב אבינו שיכיר, לזה כשהכיר בו, אמר אליו 'אמותה הפעם', פירוש הפעם הזאת בראיתך ולא מקודם כשנתבשרתי, והטעם אחרי ראותי פניך והכרתי בהם שעודך חי, פירוש צדיק כמקודם, ולא נשתנה דיוקנך מכמות שהיה, אלא עודך חי, כי הצדיקים קרויים חיים (ברכות יח.) ונכון. ע"כ.

כאשר נתנסה יוסף בנסיון אשת פוטיפר, כמעט שנכשל ונפל ח"ו, אלא שבאותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם וכו', ועל ידי זה ניצל (סוטה לו: רש"י בראשית לט יא).

צריך להבין מדוע דוקא דמות אביו נראתה לו, והלא זקיננו יצחק היה חי עדיין [ויצחק ידע מה נעשה עם יוסף אבל לא גילה ליעקב, כי אמר: היאך אגלה, והקב"ה אינו רוצה לגלות לו (ע' רש"י לו לג)], והיה יכול לראות את דמות זקיננו יצחק, או דמות של צדיק אחר. מדוע דוקא דמות אביו נראתה לו.

ואף שגדול כח האב, ואב שהוא צדיק יכול להציל מכל מיני מרעין בישיון, מכל מקום צריך טעם נוסף מדוע דוקא האב ולא סביו יצחק.

יש לומר, שמפני שיעקב אביו בכה עליו והצטער עליו כל הזמן, על כן דוקא בזכותו ניצל יוסף. ולכן דוקא דמות אביו יעקב נראתה לו.

❖ אוצר התמיד ❖

ויש מוסיפים, שכתוב ביעקב 'ויאמן להתנחם' (בראשית לו לה), ולהלן כתוב ביוסף 'וימאן' (שם לו ט ח), דהיינו שבזכות ובכח 'וימאן להתנחם' של יעקב, יכל יוסף לעמוד בנסיון 'וימאן' לאשת פוטיפר.

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה (בראשית מו כח). וברש"י: לתקן לו בית תלמוד שממש תצא הוראה. ע"כ.

צריך להבין, מדוע שלח דוק את יהודה שהוא יעשה בית תלמוד.

נפנה ונראה מה עשה יהודה לפני כן. הנה מוצאים שלפני כן מסר נפשו על בנימין.

יהודה מסר נפשו. והיינו, שדוקא בכח מסירות נפש אפשר לזכות לתורה, ולהקים בית תלמוד שממש תצא הוראה.

וכן בזכות המסירות נפש זכה שדוקא הוא יהיה מלך, ומזרעו יהיה מלכות בית דוד 'לא יסור שבט מיהודה' (בראשית מט י), עד ביאת משיח צדקנו בב"א שיהיה מיהודה. ובתרגום יונתן: 'לא פסקין מלכין ושלטיין מדבית יהודה וספרין מאלפי אורייתא מורעיה. וכל זה דוקא בכח מסירות נפש, זוכה להקים בית תלמוד לתורה, וזוכה למלוכה.

הנה יהודה מסר נפשו כמה פעמים על בנימין. 'ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה' (שם מד יח). וברש"י: מכאן אתה למד שדבר אליו קשות. ולהלן ברש"י: כי כמוך כפרעה, אם תקניטני, אהרוג אותך ואת אדוניך. ע"כ. דהיינו שמסר נפשו ממש על בנימין. שהרי המצרים היו יכולים להרגו על זה בנקל.

וכן מצינו שכל השבטים היו מוכנים למסירות נפש, כמו שכתוב לעיל ברש"י (שם מב יד): אמר להם, ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון הרבה, תפדוהו, אמרו לו הן, אמר להם, ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון מה תעשו, אמרו לכך באנו, להרוג או ליהרג. ע"כ.

וכן במקום נוסף מצינו שיהודה מסר נפשו על מצות כיבוד אב, שכדי שיהיה לאביו אוכל, כפי שביקש יעקב 'שובו שברו לנו מעט אוכל' (שם מג ב), והיו צריכים ללכת עם בנימין כדי שיוכלו להביא אוכל, אז אמר יהודה לאביו לגבי בנימין, 'אנכי אערבנו מידי תבקשנו

❖ אוצר התמיד ❖

אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים' (שם ט). וקיבל על עצמו שידחה משני עולמות אם לא יביא את בנימין. דהיינו שמסר נפשו על מצות כיבוד אב שיוכל להביא אוכל לאביו.

להלן כאשר דיבר יהודה עם יוסף, אמר לו יהודה: 'והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה' (שם מד לא), ואח"כ אמר לו: 'כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים' (שם לב). פירש רש"י: ואם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי, הם כולם מבחוץ, ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה בב' עולמות. ע"כ. דהיינו שמשום כך נכנס יהודה חזק להצלת בנימין. ואם כן יתכן שלפי מדרגת יהודה יש בזה מעט נגיעה אישית. על כן ממשיך יהודה ואומר: 'כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי פן אראה ברע אשר ימצא את אבי' (שם לד). אין כאן ענין של נגיעה אישית, ולא אכפת לי על עצמי שאני אהיה מנודה, אלא כל מה שאכפת לי הוא על אבי, 'פן אראה ברע אשר ימצא את אבי'.

ואכפת לי דוקא על הנער, על בנימין עצמו שלא ישאר בין המצרים עבד. ולכן אמר לעיל: 'עתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדני והנער יעל עם אחיו' (שם לג), שהוא מוכן להיות עבד עולם במקום בנימין, ואף לא יברח (רמב"ן), אבל את בנימין עצמו אינו מוכן בשום אופן לסכן שישראל במצרים, שהרי הוא נער צעיר, ומי יודע אם יוכל לעמוד בניסיונות בתוך טומאת המצרים. וזה מה שאמר: 'כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי', אינני יכול לעלות בלי הנער, אינני יכול להשאיר את הנער במצרים. ובפרט ש'פן אראה ברע אשר ימצא את אבי', ויהיה צער נורא ועצום לאבי מזה.

ואו, כאשר ראה יוסף שאין ליהודה חשש נגיעה אישית, אלא שמתכוון רק להצלת הנער בנימין, ומוכן למסירות נפש ממש על זה, מיד: 'ולא יכל יוסף להתאפק' וגו', 'ויתן את קלו בבכי' וגו', 'ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף' (שם מה א-ג). שלא יכל יותר להתאפק, ונתגלה להם, גילה להם שהוא יוסף.

זה הענין של מסירות נפש להצלת יהודי, להצלת נשמת יהודי, שלא יפול ח"ו, שהרי יוסף אמר להם שרוצה לקחת את בנימין רק לעבד, ולא להורגו ח"ו, ואעפ"כ יהודה מסר נפשו על בנימין, כדי שלא יטמע ח"ו בין המצרים, ולא יפול ח"ו.

אשר על כן, בזכות מסירות נפש של יהודה להצלת הנער, להצלת נשמה יהודית, על כן דוקא הוא זוכה ל'תקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה'. ודוקא הוא זוכה למלכות, וממנו יהיה משיח צדקנו, שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו בקרוב מאוד אמן.

❖ אוצר התמיד ❖

ציון במר תבכה, וירושלים תתן קולה. לבי לבי על חלליהם, מעי מעי על הרוגיהם. כי אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה (תפילת 'נחם').

כאשר 'ציון במר תבכה', בוכים קשות על החורבן ועל החורבנות שרואים בכל יום ויום, על הצער הנורא, על גלות השכינה, 'ירושלים תתן קולה' בבכי ובמספד, 'ויקרא אדני' ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגר שק' (ישעיה כב יב), ורואים בעיני בשר את 'לבי לבי על חלליהם, מעי מעי על הרוגיהם', איך שרבים וטובים נפלו בעטיו של הנחש הטמא רח"ל. 'בתולתי ובחורי הלכו בשבי' (איכה א יח) של עצמם שניצודו ברשת המשחית הצר הצורר. וצריך לבכות ולממר בבכי ואבל ומספד ולהשתתף בצער השכינה, בצער הנורא שיש לו יתברך כביכול מזה. 'על ההרים אשא בכי ונהי ועל גאות מדבר קינה' (ירמיה ט ט).

מכל מקום גם אז בעת הבכיה והצער, צריך לזכור 'כי אתה ה' באש הצתה'. יש מנהיג לבירה, ואין שום דבר שמתנהל מעצמו, אלא הכל מנהל השי"ת, ואף שאין אנו מבינים, ואף שאנו צריכים לבכות על כך, כי זהו רצון השי"ת שנבכה על כך, מכל מקום צריך לזכור 'כי אתה ה' באש הצתה', הכל עושה השי"ת, אין שום דבר שנעשה לבד. הכל בהשגחה פרטית.

וצריך לזכור שאחרי הכל 'לא ידה ממנו נדח', ורצון השי"ת לקבץ נדחי ישראל, ולתקן העולם בתיקון שלם, אף שאין אנו מבינים איך זה יהיה ואיך זה נעשה, מכל מקום צריך לזכור ש'באש אתה עתיד לבנותה', שיהיה תיקון השלם, ויחזור הכל על מכונו ואיתנו, ויעלו כל הניצוצות, וישונו בנים שובבים. 'השיב לב אבות על בנים, ולב בנים על אבותם' (מלאכי ג כד). ויהי רצון שנזכה לזה בקרוב מאוד, שיבנה בית המקדש, ויחזרו בנים לחיק אבותם, ויהיה אשת חיל עטרת בעלה, בעטרה שעטרה לו אימו, בעגלא ובזמן קריב ביחודא שלים במהרה בימינו אמן.

הגה"ק רחמ"ד ווייסמאנדל זצוק"ל פעל רבות בזמן השואה האיומה כדי להציל יהודים. והיה יכול להציל הרבה יהודים, אלא שהיו כמה מפריעים ואכמ"ל. לאחר השואה האיומה, היה רחמ"ד ווייסמאנדל זצוק"ל, שבור ורצוף מאוד, מלבד על עצם צער השואה, גם היה לו צער נורא מכך שיכלו להציל רבבות יהודים ולא הצליחו. תינה את צערו בפני הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זיע"א, ענהו הריי"צ בכמה תיבות ספורות: 'ומי עשה את זה?'. ובה התנחם. וזהו 'כי אתה ה' באש הצתה' כדלעיל. ובזכות שנדע שהכל נעשה בידי שמים ואין

❖ אוצר התמיד ❖

אנו מבינים חשבונות שמים, ויש מנהיג לבירה, נזכה לחזות בעיני בשר ב'ובאש אתה עתיד לבנותה', בקרוב מאוד אמן.

ג. בענין גרות המנורה והטעם להפסק בין הטבת חמשת הנרות להטבת שתי הנרות, איתא בספה"ק אוהב ישראל (בהעלותך) וז"ל: ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה גו'. ופירש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ולכאורה אין זה שבה כ"כ לאהרן הכהן שלא שינה ציווי הקב"ה ע"פ משרע"ה. עוד יש להבין יתור לשון של הפסוק ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה וגו' והיה די לומר ויעש כן אהרן כאשר צוה וגו' וממילא יובן מה שעשה וכמבואר בפסוק הקודם.

אמנם בהעיר לב ושום שכל יש לרמוז בדברי קדשו של רש"י ז"ל סוד גדול ודברים עתיקין. כי הנה כתיב (משלי כ כז) נר ה' נשמת אדם. והטעם למה נק' נשמת האדם בשם נר. י"ל, לאשר כמו כשהאדם מדליק את הנר בתוך בית חשך ואפל אז נתמלא כל הבית כולו אורה כך הנשמה מאירה לכל הגוף. וכן בכללות נשמות ישראל נשמת הצדיק מאיר ובא על כל העולם כולו. והבורא בהוב"ש הטביע והנהיג בבריאת העולם שיהיה המשכת שפעת אורו הבהיר והוך לעולמות הנבראים והיצורים והנעשים ע"י שבעה צדיקים שהם אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף דוד, והם בסוד חג"ת נהי"ם. וכמ"ש נעים זמירות ישראל (דברי הימים א' כט יא) לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה. והנה אלו החמשה חג"ת נ"ה המה כוחות ומדות נשגבות עליונות ובחי' יוסף הצדיק הוא בסוד קישור וייחוד המדות והוא המשפיע להמלוכה הק' מכל המדות וזהו כי כל בשמים ובארץ, ותרגומו דאחיד בשמיא וארעא. לך ה' הממלכה, הוא בחי' מלוכה הק' שהוא בסוד הארה כוללת כל המדות ומקבלת השפעתם חסדים טובים ורחמים להשפיע להכנס"י לתתא. ובחי' זו נק' בסוד מנורה. וז' קני המנורה המה סוד הז' צדיקים ז' מדות הנ"ל. ופני המנורה נק' בחי' עלמא דבינה אימא עילאה סוד אם הבנים. ומול פני המנורה הוא בבחי' וסוד חכמה עילאה סתימאה קדישא.

ונבאר הדברים בהרחבה קצת, כי הנה כתיב (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שירוד על פי מדותיו. ונודע מזה"ק ומכתבי האריז"ל סוד י"ג מדות תיקוני דיקנא קדישא דאריך אנפין שהם אל רחום וחנון כו' וכנגדן למעלה יש י"ג מדות שאמר מיכה הנביא (מיכה ז יח) מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע כו' והם נקראים בזה"ק שבחא דעתיקא קדישא. והנה נודע כי משרע"ה עלה בסוד הדעת ובחי' מדתו הוא מדת אמת ואמת הוא מרכז אמצעי לכל העולמות. ואהרן

❖ אוצר התמיד ❖

הכהן עלה בסוד החסד ולזה נק' הכהן איש חסד. ומשרע"ה היה בסוד בחי' ואמ"ת. תיקון השביעי מי"ג תיקוני דיקנא קדישא ואהרן הוא בבחי' תיקון השמיני שהוא נוצר חסד סוד מזלא עילאה קדישא ומשם בא נחל השפעת משה רבות עילאה קדישא לכל המדות ור"ת מן נוצר חסד ל'אלפים הוא נח"ל. וזהו פי' הפסוק הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, שהם משה ואהרן שהמה בחי' ואמ"ת נוצר חסד. כשמן הטוב על הראש, היינו שמן משחת קודש משח רבות עילאה קדישא על הראש חסדא דעתיקא קדישא סתימא דכולא. יורד על הזקן, סוד הדיקנא קדישא ואח"כ על זקן אהרן, ואח"כ שיוורד על פי מדותיו, ע"י המדות הק'. וכשהאדם הישראלי עובד את ה' באהבה וביראה באמת ובתמים וכל המדות והכוחות שלו המה זכים ובהירים בלי שום עירוב איזה פניה ח"ו בלתי לה' לבדו. וכשעובד את הש"י בכל מדותיו ומוסר נפשו לה' בכל עת עי"ז בא למדת אי"ן ויוכל להמשיך חסדי דעתיקא קדישא מי"ג מדות דאי"ן שהם מי אל כמוך כו' אל הי"ג תיקוני דיקנא קדישא ומשם לכל המדות ולהכנס"י לעילא ותתא. וזהו ג"כ סוד הדלקת המנורה בשמן שהוא משח רבות עילאה קדישא על הז' קני המנורה שהם בסוד ז' מדות כמבואר לעיל, וציוה הבורא ב"ה וב"ש הנכבד והנורא שיהיה הדלקה זו ע"י אהרן הכהן שהוא בסוד נוצר חסד. והוא יכוין בעת הדלקתו את הנרות שיהיו מאירים שבעת הנרות אל מול פני המנורה וכפירש"י לפי פשוטו. אמנם תוכן כוונת אהרן היה להמשיך שפע משח רבות עילאה קדישא חסדי דע"ק מהי"ג מדות הנק' שבחא דעתיקא אל הי"ג תיקוני דיקנא קדישא דאריך. ובחי' המשכת החסד מהי"ג מדות כנ"ל נק' בסוד ורב חסד ובסוד איה חסדיך הראשונים (תהלים פט ג) וכמבואר בזה"ק באדרא רבא קדישא. ומשם לבחי' מדתו שהוא נוצר חסד על ז' קני המנורה סוד הז' מדות. וזה היה עיקר כוונת אהרן הכהן לאדלקא כל בוצינין טבין ולהמשיך כל חדו וברכאין טבין לכל העולמות. וזהו פי' הפסוק ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, היינו שהעלה הז' נרות והמשיך עליהם שפע חסדא דעתיקא. וזהו אל מול פני המנורה, שהוא בסוד חכמה עילאה סתימאה וכנ"ל שהוא בחי' מול פני המנורה. ולזה כיון רש"י ז"ל להגיד, היינו מלשון נהר דנגיד ינפיק שהוא לשון המשכה והיינו להמשיך שבהו של אהרן מבחי' שבחא דעתיקא שהוא מכוון להמשיך במדתו של אהרן, וע"י מה זכה אהרן לבוא לידי בחי' גדול המעלה כזו, לזה סיים רש"י שלא שינה, היינו שלא שינה בעבודתו לה' ותמיד היה עובד ה' באמת ובאהבה ובמסי"נ בלי שום שינוי ואיזה פניה ותערובות סיג ח"ו בלתי לה' לבדו, ולזה זכה למעלה ולמדריגה גבוהה כזו.

וע"פ הדברים האלה יבואר ג"כ על נכון מ"ש בגמרא יומא (לג.) אביי הוה מסדר המערכה משמיה דגמרא כו' וחשיב ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות. ולמה מפסיק להו לנרות בדם התמיד. ולדברינו הנ"ל יבואר על נכון. כי חמש נרות הראשונות הם בסוד החמשה מדות

❖ אוצר התמיד ❖

וכוחות שהם חג"ת נ"ה. אמנם מדת יסוד ומלכות אינם בבחי' כוחות ומדות כי בחי' יסוד הוא בחי' התקשרות כל המדות והכוחות בסוד צדיק חי עלמין בסוד ח"י חוליות שבשדרה וסוד ח"י ברכאין דצלותא. ומדת מלכות הוא סוד הארה כוללת מכל המדות המקבלת השפעתם ע"י צדיק יסוד עולם. על כן הפסיק ביניהם בדם התמיד שהוא בסוד אתערותא דלתתא, הקרבת מעשיהם הטובים של נשמות ישראל ומסי"נ לה' באמת, ועי"ז נתקשרו כל המדות ונמשך השפעת משח רבות עילאה קדישא לכל העולמות הק' עליונים ותחתונים ע"י יסוד צדיק חי עלמין להמלוכה הק' להכנס"י לעילא ותתא בכל הטובות וכל הברכות וישועות. וגם עתה שאין לנו דם התמיד והעלאת ז' קני המנורה עכ"ז ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד ג). וכשהאדם מוסר נפשו לה' בכל לבבו בכל עת ומשגיח על כל פרטי עניניו ומעשיו ומטהר ומזכך כל כוחותיו ומדותיו שיהיו בלתי לה' לבדו. אז יוכל להמשיך עי"ז חסדי דעתיקא משח רבות עילאה קדישא כל ברכאין וכל טיבו וכל חדו ונהורין עילאין לכל העולמות ולהכנס"י לעילא ותתא. וכיה"ר שנזכה לזה עד אשר יערה עלינו רוח ממרום וישלח לנו משיח צדקנו גואל הצדק בב"א והמשכיל יבין כ"ז היטב. ע"כ.

ד. בפירוש המשניות להרמב"ם וז"ל: כבר ידעת שהמזבח הקטורת הוא מזבח הזהב אשר בהיכל הממוצע בין השלחן והמנורה כפי שציירנו במנחות וכפי שנצייר במדות. ופירוש מרדדן, שוטחן ומישרן במזבח. ע"כ.

בפירוש המשניות להרמב"ם (מנחות יא ו) וז"ל: ומן הציור הזה יתבאר לך מקום השלחן והמנורה ומזבח הזהב היכן היו בהיכל, והיאך היתה הנחת כל אחד מהן, ושמזבח הזהב יוצא מן השולחן והמנורה, וריחוקו מן הדרום כריחוקו מן הצפון. ע"כ.

והרי הציור מכת"ק הרמב"ם במנחות:

שצג

תמיד

פרק ו משנה ג

חיי

❖ אוצר התמיד ❖

והרי הציור מכת"ק הרמב"ם בסוף מסכת מדות:

❖ אוצר התמיד ❖

ה. פרשת מזבח הפנימי (שמות ל א-י): (א) וְעִשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קִטְרֵת עֲצֵי שִׁטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: (ב) אָמָה אָרְכוֹ וְאָמָה רָחְבוֹ רְבֹועַ יְהִיָּה וְאִמָּתִים קָמְתוּ מִמֶּנּוּ קַרְנֹתָיו: (ג) וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר אֶת גִּגּוֹ וְאֶת קִירָתוֹ סָבִיב וְאֶת קַרְנֹתָיו וְעִשִׂיתָ לוֹ זָר וְזָהָב סָבִיב: (ד) וְשָׁמִי טַבַּעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה לוֹ מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו תַּעֲשֶׂה עַל שְׁנֵי צַדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהֶמָּה: (ה) וְעִשִׂיתָ אֶת הַבָּדִים עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב: (ו) וְנָתַתָּה אֹתוֹ לְפָנֵי הַפְּרָכֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת לְפָנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֲנֹעַד לָךְ שָׁמָּה: (ז) וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהָרֹן קִטְרֵת סַמִּים בְּבִקְרָ בְּבִקְרָ בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֶּהֱרֹת יִקְטִירָנָה: (ח) וּבְהֶעֱלֹת אֶהָרֹן אֶת הַנֶּהֱרֹת בֵּין הָעַרְבִים יִקְטִירָנָה קִטְרֵת תָּמִיד לְפָנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם: (ט) לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קִטְרֵת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֹסֶף לֹא תִסְכּוּ עָלָיו: (י) וְכִפֵּר אֶהָרֹן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בְּשָׁנָה מִדָּם חֲסֵאת הַכַּפֹּרִים אַחַת בְּשָׁנָה יִכַּפֵּר עָלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא לַיהוָה:

רש"י: (א) מקטר קטרת. להעלות עליו קיטור עשן סמים: (ג) את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חניתן; זר זהב. סימן הוא לכתר כהנה: (ד) צלעותיו. כאן הוא לשון זויות, כתרגומו, לפי שנאמר על שני צדיו, על שתי זויותיו שבשני צדיו: והיה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לבד: (ו) לפני הפרכת. שמא תאמר משוך מכנגד הארון לצפון או לדרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכון כנגד הארון מבחוץ: (ז) בהיטיבו. לשון נקוי הבזכין של מנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבן בכל בקר ובקר: הנרות. לוצי"ש בלע"ז וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העלאה, שהוא לשון הדלקה: (ח) ובהעלות. כשידליקם להעלות להבתן: יקטירנה. בכל יום פרס מקטיר שחרית ופרס מקטיר בין הערבים: (ט) לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה. כלן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה, עולה של בהמה ועוף, ומנחה היא של מין לחם: (י) וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות (ויקרא טז יח) ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו: חטאת הכפורים. הם פר ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקדש לדברים הללו בלבד ולא לעבודה אחרת.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ג יז): מזבח הקטרת היה מרובע אמה על אמה. והוא נתון בהיכל מכון בין הצפון לדרום משוך בין השלחן והמנורה לחוץ. ושלשתן היו מונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

וז"ל הגמרא בתענית (טז): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ז וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניו עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה ובאחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

❖ אוצר התמיד ❖

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

משנה א

בזמן שפּהן גדול נכנס להשתחוות, שלשה אוּחזין בו, אַחַד בימינו, ואַחַד בשמאלו, ואַחַד באַבנים טובות. וכיון ששמע הממנה קול רגליו של פּהן גדול שהוא יוצא, הגביה לו את הפּרכת, נכנס והשתחוה ויצא, ונכנסו אַחיו הפּתנים והשתחוּו ויצאו:

181 בזמן שפּהן גדול נכנס להשתחוות, בזמן שהכהן הגדול נכנס להשתחוות בהיכל, שלשה כהנים אוּחזין בו, כהן אַחַד בימינו, וכהן אַחַד בשמאלו, וכהן אַחַד באַבנים טובות, שהולך מאחוריו ואוחז בשני ידיו 182 את שני אבני השוהם שעל כתפות האפוד.

באר התמיד

א. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

ב. תפארת ישראל. אבני השוהם שעל כתפות האפוד (שמות כח ט-יב): ולקחת את שתי אבני שוהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל: ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם: מעשה חרש אבן פתוחי חתם תפתח את שתי האבנים על שמת בני ישראל מסבת משבצות וְהב תעשה אתם: ושמך את שתי האבנים על כתפות האפוד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרון:

וכל זה עושים לכבודו לסייעו ולתומכו בהליכתו. שמפני שכל הכהנים שבעזרה כולם נכנסים אז להשתחוות, עושים לכהן גדול את זה ההיכר, כדי להראות חשיבותו על כולם.³ בפתח האולם אין דלתות⁴, ויש רק פרוכת⁵. כל היום הפרוכת פתוחה וקשורה למעלה על ידי חבלים ויתדות⁶.

כאשר הכהן גדול נכנס להשתחוות, הממונה סוגר אחריו את הפרוכת. וכבוד גדול עושים לכהן גדול בזה, להצניע אחריו הקודש, כאילו מתייחד שם עם השוכן בבית ברוך הוא⁷.
וְכִיּוֹן שִׁשְׁמַע הַמְּמַנֶּה קוֹל רַגְלָיו שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא, וְכַאֲשֶׁר שׁוֹמַע הַמְּמַנֶּה אֶת קוֹל רַגְלֵי הַכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁהוּא יוֹצֵא מֵהַיֵּכָל לְאַחַר שֶׁהִשְׁתַּחֲוֶה⁸, וְשׁוֹמַע עַל יְדֵי קוֹל הַפְּעֻמוֹנִים שֶׁבְּשׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל⁹, הַגְּבִיּוֹת לֹא אֶת הַפְּרוּכֹת, מִגְּבִיּוֹת הַמְּמַנֶּה לְכַהֵן גָּדוֹל אֶת

באר התמיד

ג. תפארת ישראל. גם יתכן שהטעם שהם אוהזים בו, הוא כדי לסייע לו לקום לאחר ההשתחויה.

ד. מדות ב' ג'.

ה. יומא נ"ד. רע"ב.

ו. עפ"י תוספות יום טוב. בתפארת ישראל כתוב: וכל היום היה הפרוכת מוגבה ועומד פתוח, על ידי רצועות שקשור בו צד א' לאחוריו למעלה, כדי שלא יעכב להכהנים בכניסתן ויציאתן מהיכל.

ז. תוספות יום טוב.

ח. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

ט. תוספות יום טוב. תפארת ישראל. המעיל והפעמונים והרמונים שבשולי המעיל (שמות כח לא-לה): ועשית את מעיל האפור כליל תכלת: והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תהרא יהיה לו לא יקרע: ועשית על שוליו רמני תכלת וארמון ותולעת שני על שוליו סביב ופעמוני זהב בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב: והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות:

הפרוכת שבפתח האולם, כדי שיוכל לצאת". ואחר כך נשאר כל היום הפרוכת פתוחה וקשורה למעלה על ידי רצועות ויתדות.

לאחר שהכהן גדול יצא, נכנס הממונה, והשתחוה בהיכל, ויצא. ואחר כך נכנסו אחיו הפהנים נכנסו שאר הכהנים, והשתחוו בהיכל, ויצאו.

משנה ב

באו ועמדו על מעלות האולם. עמדו הראשונים לדרום אחיהם הפהנים, וחמשה כלים בידם, הפני ביד אחד, והפוז ביד אחד, והמחקה ביד אחד, והבזז ביד אחד, וכף וכפויה ביד אחד. וברכו את העם ברכה אחת, אלא שבמדינה אומרים אותה שלש פרבות, ובמקדש ברכה אחת. במקדש היו אומרים את השם בכתבו, ובמדינה בכנויו. במדינה הפהנים נושאים את כפיהם, ידיהם פנגד בתפותיהם, ובמקדש על גבי ראשיהן, חוץ מכהן גדול שאינו מגביה את ידיו למעלה מן הציץ. רבי יהודה אומר, אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, שנאמר, וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם:

באר התמיד

י. רע"ב. תוספות יום טוב. הון עשיר.
יא. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.
יב. ויקרא ט' כ"ב.

בָּאוּ שֶׁאֵר הַכֹּהֲנִים, שֶׁקִּרְאוּ בְּלִשְׁכַּת הַגְּזִיית וְאַחַר כֵּךְ עִסְקוּ בַּמָּה שֶׁעִסְקוּ מִשְׁאֵר הָעֲבוּדוֹת, עִכְשָׁיו הֵם בָּאוּ וְעָמְדוּ עַל מַעְלֹת הָאוֹלָם, וְעָמְדוּ עַל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הַמַּדְרָגוֹת שֶׁעוֹלִים בָּהֶם לְאוֹלָם^{יג}.
 עָמְדוּ הַכֹּהֲנִים הָרִאשׁוֹנִים^{יד}, שֶׁהֵם עָשׂוּ אֶת הָעֲבוּדוֹת בְּהִיכַל, שֶׁעִכְשָׁיו הֵם מַחְזִיקִים חֲמִשָּׁה כָּלִים^{טו}. הֵם עָמְדוּ לְדָרוֹם אַחֲיָהֶם הַפְּהִיגִים^{טז}.

וְחֲמִשָּׁה כָּלִים בְּיָדָם, הַכֹּהֲנִים שֶׁעָשׂוּ אֶת הָעֲבוּדוֹת בְּהִיכַל, מַחְזִיקִים חֲמִשָּׁה כָּלִים רְקִים, כְּדִי לְהִרְאוֹת שֶׁכָּבַר עָשׂוּ אֶת עֲבוּדָתָם בְּשִׁלְמוֹת^{יז}.

הַטָּנִי בְּיַד אֶחָד, ה'טני' בִּיד הַכֹּהֵן שְׁדִישֵׁן בּוֹ אֶת הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי^{יח}.
 טָנִי: מִלְשׁוֹן^{יט} וְשִׁמְתָּ בְּפָנָא, דּוּמָה לְסַל וּפְיוֹ רַחֲבִי. בּוֹ שֵׁם אֶת הַדֶּשֶׁן מִמִּזְבַּח הַפְּנִימִי^כ.

✧ באר התמיד ✧

יג. רמב"ם. רע"ב.

יד. המוזכרים לעיל בפרק ו' (תפארת ישראל).

טו. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

טז. אולי הטעם שהם עומדים בדרום ושאר הכהנים בצפון, הוא כי שאר הכהנים עסקו בעיקר באברי התמיד ששחיתתו בצפון דוקא, לכן הם עומדים בצפון. אבל הכהנים שעסקו בעבודות בהיכל עומדים בדרום.

יז. ובדומה לזה קצת, שאת שיירי הדמים מקרבנות שזורקים את דמם על המזבח החיצון (רוב הקרבנות), שופכים למקום אחד ביסוד (ניסוד דרומי). אך את שיירי הדמים מהקרבנות שזורקים בפנים (כגון חלק מהקרבנות של יום הכיפורים), שופכים במקום אחר ביסוד (ניסוד מערבי). אולי בעין זה גם כאן, שאלו שעשו את העבודות בחוץ עומדים במקום אחד על מעלות האולם, ואלו שעשו את העבודות בפנים בהיכל עומדים במקום אחר על מעלות האולם.

יח. תפארת ישראל.

יח. תפארת ישראל.

יט. דברים כ"ו ב'.

כ. רע"ב לעיל ג' ו'.

כא. לעיל ג' ט'.

וְהָכֵינוּ בְּיַד אֶחָד, ה'כוז' ביד הכהן שהטיב את נרות המנורה^{כב}.
 כו: הכוז דומה לקיתון גדול של זהב^{כג}, פיו צר, ורחב מלמטה,
 ועגול^{כד}. בו שם את הדשן מהמנורה^{כה}.

וְהִמְחֵתָהּ בְּיַד אֶחָד, ה'מחתה' ביד הכהן שהכניס בה את הגחלים
 להיכל, עבור הקטורת^{כז}.

מִחֵתָהּ: כמין כף, אבל תחתיתה ישרה ולא עגולה. ויש לה
 דפנות מהצדדים, חוץ מהצד הקדמי^{כח}. ויש לה ידית^{כט}.

וְהִבְנֶנָּה בְּיַד אֶחָד, ה'בזך' ביד הכהן שהכניס אותו המקטיר כדי
 שישפוך את הקטורת מהבזך לתוך ידי המקטיר^כ.

באר התמיד

כב. תפארת ישראל.

כג. לעיל ג' ו'. התפארת ישראל (שם) כתב: קרוג של זהב.

כד. רא"ש (לעיל ג' ו'). ברא"ש וז"ל: כוז. כלי קטן, כמו (שבת מח). כוזא דמיא. דומה לקתון. ופיו צר
 ומרחיב מלמטה ועגול, כי פעמים נשאר שמן עם הדישון ונותן לתוך הכוז, לכך היה פיו צר כדי
 שלא ישפך.

כה. לעיל ג' ט'.

כו. תפארת ישראל.

כז. רש"י במדבר ד' ט'.

כח. יומא ד' ד'.

כט. תפארת ישראל.

לעיל פרק ה' משנה ד': מי שזכה בקמרת, הנה נוטל את הכף. והכף דומה לתרקיב גדול של זהב,
 מחזיק שלש קבים, והבזך הנה בתוכו, מלא ונגדוש קמרת. וכסוי הנה לו, וכמין מטוטלת הנה
 עליו מלמעלה.

ועם פירושו: מי שזכה בקמרת, הכהן שזכה שהוא יקטיר את הקטורת, הנה נוטל את הכף. לוקח
 את הכף, ככתוב בנשיאים: 'כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת'.

והכף דומה לתרקיב גדול של זהב, הכף דומה לכלי הנקרא 'תרקיב' גדול, שהוא כלי המחזיק
 שלשה קבין. 'תרקיב' הוא לשון 'תרי וקב'. מחזיק שלש קבים, הכף מחזיק שלשה קבין ואינו
 כמו ח'טני שמחזיק רק שני קבין וחצי.

והבזך הנה בתוכו, הבזך שהוא כף קטן, מונח בתוך הכף, מלא ונגדוש קמרת, והבזך מלא ונגדוש
 קטורת.

ולכן מניח את הבזך בתוך הכף, כדי שלא יתפזר הקטורת כשמוליכו להיכל.

וְכַף וְכַסְוִיָּה בְּיַד אֶחָד, ה'כף' עם הכיסוי של הכף, ביד הכהן שהקטיר את הקטורת בהיכל^ל.

הם אוחזים את המשת הכלים בידיהם רק לפני ברכת כהנים, אבל בשעת ברכת כהנים עצמה אין בידם כלום, כי מניחים את הכלים מקודם^{לא}.

וְגִבְרָנוּ אֶת הָעַם בְּרָכָה אַחַת, כל הכהנים מברכים את העם ברכת כהנים. שזה שלשת הפסוקים^{לב}: וְבִרְכָה יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶהָ. יֵאָר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנְדֶּךָ. יֵשָׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם^{לג}. ונקרא ברכה אחת, מפני שאין עונים אמן בין הפסוקים כמו שעושים מחוץ לבית המקדש^{לד}.

אֶלֶּא שֶׁבְּמִדֵּינָה אֹמְרִים אוֹתָהּ שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת, מחוץ לבית המקדש אומרים את ברכת כהנים בשלש ברכות, שמפסיקים הכהנים בין פסוק לפסוק, ועונים הציבור אמן^{לה}. וּבְמִקְדָּשׁ בְּרָכָה אַחַת, אבל בבית המקדש אומרים את שלשת הפסוקים ברצף אחד,

באר התמיד

ומה שלא שם את הקטורת רק בתוך הכף לבד, משום שדרך כבוד הוא כלפי מעלה שישים את הקטורת על הנחלים מתוך כלי מלא וגדוש.

על כן שם את הקטורת בתוך הבזך, מלא וגדוש. ואת הבזך נותן בתוך הכף. וְכַסְוִיָּה הִיָּה לוֹ, לכף יש כיסוי.

וְכַמִּין מְטוּטָלֶת הִיָּה עָלָיו מְלֻמְעָלָן, מעל המכסה נותנים חתיכת בגד קטנה, לנוי. מְטוּטָלֶת: חתיכת בגד קטנה. כמו: לֹא יֵצֵא נֶמֶל בְּמְטוּטָלֶת. שהוא חתיכת בגד.

ל. תפארת ישראל. וראה לעיל פרק ה' משנה ד'.

לא. חידושי הגר"א.

לב. רע"ב. תפארת ישראל.

לג. במדבר ו' כ"ד-כ"ו.

לד. רע"ב. תפארת ישראל.

לה. רע"ב סוטה ז' ו'.

ואין מפסיקים ביניהם לענות אמן, כי אין עונים אמן במקדש^ל,
ואין במה להפסיק^ל.

^{יח} ולכן נקרא ברכה אחת, מפני שאין עונים אמן בין הפסוקים
כמו שעושים במדינה^ל.

ולאחר שסיימו את כל שלשת הפסוקים, השומעים עונים 'פרוך:
שם כבוד מלכותו לעולם ועד^ל.

^{יח} במקדש היו אומרים את השם ככתבו, בבית המקדש אומרים
הכהנים בברכת כהנים את השם המפורש ככתבו: יו"ד ה"א
וא"ו ה"א. ובמדינה ככנויו, אבל מחוץ לבית המקדש אומרים:
אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד^ב.

✧ באר התמיד ✧

לו. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

לז. רש"י סוטה מ:

לח. רע"ב. תפארת ישראל. כל ברכה בבית המקדש אומרים בנוסף 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי
ישראל מן העולם ועד העולם. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'
(תענית טז: רמב"ם הלכות תענית ד טו. ועוד).

וז"ל הגמרא בסוטה (מ:): ובמקדש ברכה אחת כו': וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש תנו
רבנן מנין שאין עונין אמן במקדש שנא' (נחמיה ט ה) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד
העולם, ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנאמר (נחמיה ט ה) [ויברכו שם כבודך] ומרומם על כל
ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה. ע"כ.

ברש"י: וכל כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: שאין עונין אמן במקדש. ואין
כאן במה להפסיק: קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. בספר עזרא כתיב שכל
ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן
אברהם וכן למחיה המתים: ויברכו שם כבודך. ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונין להלל
ולהודות.

לט. לאחר ברכת כהנים השומעים עונים בשכמל"ו. כן משמע ברש"י וכן בתוס' (ד"ה ומנין)
בסוטה מ: ועוד.

אבל לשיטת הרמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט) השומעים עונים: כרוך יהוה אלהים אלהי ישראל
מן העולם ועד העולם.

מ. רמב"ם סוטה ז' ו'. רע"ב. תפארת ישראל.

בבית המקדש, בכל פעם ששמעו הציבור את השם הנכבד והנורא ככתבו, כורעים ומשתחווים ועונים 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוֹתָו לְעוֹלָם וָעֶד' ^{מ"א}.

איסור חמור מאוד לומר את השם ככתבו ^{מ"ב}, והאומרו אין לו חלק לעולם הבא ^{מ"ג}. אבל רק בבית המקדש בלבד מותר לומר את השם ככתבו.

שנאמר ^{מ"ד}: בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבּוֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ. סרסחו ודרשהו: בכל המקום אשר אבוא אליך וברכתך, דהיינו בבית המקדש, שם אזכיר את שמי ^{מ"ה}.

את אופן הקריאה של שם המפורש בבית המקדש, החכמים מלמדים אותו לתלמידים רק פעם אחת בשבע שנים ^{מ"ו}. כל זה גדולה לשמו הנכבד והנורא ^{מ"ז}.

^{מ"ח} הצנועים שבכהונה אומרים שם בן שתים עשרה אותיות ^{מ"ח}. ומבליעים את השם בנעימת אחיהם הכהנים, דהיינו שכאשר שאר הכהנים אומרים שם בן ארבע אותיות ומושכים את קולם

❁ באר התמיד ❁

מ"א. תוס' סוטה מ: ד"ה וכל כך. וכן בתפארת ישראל סוטה ז' ו'. נראה שהם שני דינים. דין אחד שאומרים 'ברוך שם וכו'' מיד כששומעים את השם הנכבד והנורא, וכמו כששומעים את השם מפי הכהן גדול ביום כיפור. ודין שני שאומרים 'ברוך שם וכו'' בסוף ברכת כהנים, כפי שאומרים בסוף כל ברכה בבית המקדש.

מ"ב. רמב"ם סוטה ז' ו'.

מ"ג. ראה סנהדרין ק"א: עבודה זרה י"ז:

מ"ד. שמות כ' כ"א.

מ"ה. סוטה ל"ח. רמב"ם סוטה ז' ו'. רע"ב. רע"ב סוטה ז' ו'.

מ"ו. קידושין ע"א. וברש"י. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י'. ברש"י (שם) כתב שכך הוא גם באופן הכתיבה והפירוש של השם בן ארבע אותיות, שאין מלמדים אלא וכו'.

מ"ז. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י'.

מ"ח. קידושין ע"א.

בניגון, אז הצנועים שבכהונה ממתרים להבליע ולומר את השם בן שתיים עשרה אותיות, והציבור לא היו שומעים את השם^{מט}.

בְּמִדְיָהּ הִכְהֵנִים נוֹשְׂאִים אֶת פְּפִיָּהֶם, יְדִיהֶם כְּנֶגֶד פִּתְחוֹתֵיהֶם, מֵחוּץ לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ, כִּאֲשֶׁר הִכְהֵנִים נוֹשְׂאִים וּמִגְבִּיָּהִם אֶת יְדֵיהֶם כְּנֶגֶד הַכֶּתֶף שֶׁלָּהֶם. וּבְמִקְדָּשׁ עַל גְּבִי רְאִשֵׁיהֶן, אֲבָל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ מִגְבִּיָּהִם אֶת יְדֵיהֶם לְמַעַל מֵרֹאשׁ, מִפְּנֵי כְבוֹד הַשֵּׁם הַמְּפֹרָשׁ שְׂמֹזְכִירִים^נ.

חוּץ מִפְּתֵחַ גְּדוֹל, שְׂאִינוּ מִגְבִּיָּהּ אֶת יְדֵינוּ לְמַעַל מִן הַצִּיץ, חוּץ מֵהַכֶּהֱן גְּדוֹל שְׂאִינוּ מִגְבִּיָּהּ אֶת יְדֵינוּ מֵעַל הַצִּיץ^{נא}, מִפְּנֵי שֶׁהַשֵּׁם הַמְּפֹרָשׁ כָּתוּב עַל הַצִּיץ^{נב}.

✧ באר התמיד ✧

מט. קידושין ע"א. וברש"י.

נ. תפארת ישראל.

נא. הַצִּיץ: (שמות כח לו-לה): וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב וְפִתְחָתָהּ עָלָיו פִּתְחוֹתֵיהֶם קֹדֶשׁ לֵיהֹנֶה: וְשָׂמְתָ אֹתוֹ עַל פִּתְיֵל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמְּצַנֶּפֶת אֵל מוֹל פְּנֵי הַמְּצַנֶּפֶת יְהוָה: וְהָיָה עַל מִצַּח אֹהֶרָן וְנָשָׂא אֹהֶרָן אֶת עוֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לְפָנֵי יְהוָה.

ברש"י: ציץ. כמין טס של זהב היה, רוחב שתי אצבעות, מקיף על המצח מאוזן לאוזן: על פתיל תכלת. ובמקום אחר הוא אומר (שמות לט לא) ויתנו עליו פתיל תכלת, ועוד כתיב כאן והיה על המצנפת, ולמטה הוא אומר (פסוק לה) והיה על מצח אהרן, ובחשיפת קדשים שנינו (זבחים יט). שערו היה נראה בין ציץ למצנפת, ששם מניח תפלין, למדנו שהמצנפת למעלה בנובה הראש ואינה עמוקה לכנס בה כל הראש עד המצח, והציץ מלמטה, והפתילים היו בנקבים ותלויין בו בשני ראשים ובאמצעיתו ששה בשלושה מקומות הללו, פתיל מלמעלה, אחד מבחוץ, ואחד מבפנים כנגדו, וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן, ונמצאו בין אורך הטס ופתילי ראשו מקיפין את הקדקד, ופתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים, הולך על פני רוחב הראש מלמעלה, ונמצא עשוי כמין כובע, ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המצנפת, והיה נותן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת, והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל, והטס תלוי כנגד מצחו, ונתקומו כל המקראות פתיל על הציץ, וציץ על הפתיל, והפתיל על המצנפת מלמעלה: ונשא אהרן. לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשמעו, אהרן נושא את המשא שלעון, נמצא מסלק העון מן הקדשים: את עון הקדשים. לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה, כמו ששנינו (פסחים מז). אי זה עון הוא נושא, אם עון פגול, הרי כבר נאמר (ויקרא יט ז) לא ירצה, ואם עון נותר, הרי נאמר (ויקרא ז יח) לא יחשב, ואין לומר שיכפר על עון הכהן

רבי יהודה אומר, אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ, רבי יהודה חולק, ואומר שגם הכהן גדול מגביה את ידיו מעל הציץ, שנאמר^{נב}, 'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם'. ואין הלכה כרבי יהודה^{יד}.

❁ באר התמיד ❁

שחקריב טמא, שהרי עון הקדשים נאמר, ולא עון המקריבים, הא אינו מרצה אלא להכשיר הקרבן; והיה על מצחו תמיד. אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד, שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה, אלא תמיד לרצות להם, אפלו אינו על מצחו, שלא היה כהן גדול עובד באותה שעה. ולדברי האומר (יומא ז): עוודו על מצחו מכפר ומרצה, ואם לאו אינו מרצה, נדרש על מצחו תמיד, מלמד שמשמש בו בעודו על מצחו, שלא יסח דעתו ממנו.

ברמב"ם: (הלכות כלי המקדש ט א-ב): כיצד מעשה הציץ. עושה טס של זהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוון לאוון וכותב עליו שני שיטין קדש לה, קדש מלמטה, לה' מלמעלה. ואם כתבו בשיטה אחת כשר. ופעמים כתבוהו בשיטה אחת. והאותיות בולטות בפניו [כיצד] חופר את האותיות מאחריו והוא מדובק על השעוה עד שבולט. והוא נקוב בשתי קצותיו. ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כדי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף.

נב. רע"ב. תפארת ישראל.

נג. ויקרא ט' כ"ב.

נד. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד ט'. רע"ב.

❧ סדר ברכת כהנים בבית המקדש ❧

לפני נשיאת כפים אומרים הכהנים^{יה}:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה הַבְּרָכָה הַזֹּאת
שֶׁצִּוִּיתָנוּ לְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹךְ יִשְׂרָאֵל, בְּרָכָה שְׁלֵמָה, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ שׁוֹם
מִכֶּשֶׁל וְעוֹן, מִעֲתָה וְעַד עוֹלָם:

ישראל המקרא אומר^{יג}:

כֹּהֲנִים:

הכהנים מברכים^{יד}:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֶהְרָן וְצִוָּנוּ לְבָרֶךְ אֶת
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

הכהנים נושאים כפיהם ומגביהים ידיהם על גבי ראשיהם,
חוץ מהכהן גדול שאינו מגביה ידיו מעל הציץ.

❧ באר התמיד ❧

נה. סוטה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח ט'.
נו. סוטה ל"ח. ירושלמי ברכות ה' ד'. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח
חיים קכ"ח י'.
נז. סוטה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח י"א.

ישראל מקרא את הכהנים מילה במילה, כמו בבית הכנסת^{נ"ח}.
הישראל אומר 'ברוך', ואחריו אומרים הכהנים 'ברוך'. וכן
הלאה, כל שלשת הפסוקים:

יְבָרְכֶךָ יְהוָה

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפי הכהנים, בקדושה
ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים^{נ"ט}:
בְּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וַיִּשְׁמְרֶךָ לֹא עוֹנִים אִמֵּן יְיָ יְהוָה

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפי הכהנים, בקדושה
ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים:
בְּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

פָּנִיו אֵלֶיךָ

וַיַּחַנְךָ לֹא עוֹנִים אִמֵּן יֵשׁוּעָה יְהוָה

באר התמיד

נח. סוטה ל"ט. ירושלמי ברכות ה' ד'. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד ט'. רמב"ם הלכות ברכת
כהנים י"ד י"ד.

נ"ט. תוס' סוטה מ: ד"ה וכל כך. וכן בתפארת ישראל סוטה ז' ו'.
נראה שהם שני דינים. דין אחד שאומרים 'ברוך שם וכו' מיד כששומעים את השם הנכבד
והנורא, וכמו כששומעים את השם מפי הכהן גדול ביום כיפור. ודין שני שאומרים 'ברוך שם
וכו' בסוף ברכת כהנים, כפי שאומרים בסוף כל ברכה בבית המקדש.

העם העומדים בעזרה, כשהם שומעים את השם הנכבד והנורא יוצא מפי הכהנים, בקדושה ובטהרה, הם כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים:
 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

פָּנֵינוּ אֱלֹהֶיךָ וַיֵּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:

בסוף ברכת כהנים השומעים עונים:
 בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

לאחר נשיאת כפים אומרים הכהנים^{סא}:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשִׂינוּ מַה שְּׂגִזְרַתְּ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ,
 הַשְּׁקִיפָה מִמְּעוֹן קִדְשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֵת
 הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ, כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
 וּדְבָשׁ:

✧ באר התמיד ✧

ס. לאחר ברכת כהנים השומעים עונים בשכמל"ו. כן משמע ברש"י וכן בתוס' (ד"ה ומנין) בסומה מ: ועוד.

אבל לשיטת הרמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט) השומעים עונים: בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וָעֶד הָעוֹלָם.

סא. סומה ל"ט. רמב"ם הלכות ברכת כהנים י"ד י"ב. שולחן ערוך אורח חיים קכ"ח ט"ו.

משנה ג

בזמן שפכה גדול רוצה להקטיר, היה עולה בכבש והסגן בימינו. הגיע למחצית הכבש, אחז הסגן בימינו והעלהו. הושיט לו הראשון הראש והרגל, וסמך עליהן וזרקן. הושיט השני לראשון שתי הידים, נותנן לבחן גדול, וסמך עליהן וזרקן. נשמט השני והלך לו. וכך היו מושיטין לו שאר כל האברין, והוא סמך עליהן וזרקן. ובזמן שהוא רוצה, הוא סמך ואחרים זרקו. בא לו להקיף את המזבח. מיחכן הוא מתחיל, מקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית. נתנו לו יין לנסף, הסגן עומד על תקרן והסודרים בידו, ושני כהנים עומדים על שלחן החלבים ושתי הצוצרות של כסף בידם, תקעו והריעו ותקעו. באו ועמדו אצל בן ארזא, אחד בימינו ואחד משמאלו. שחה לנסף, והניף הסגן בסודרין, והקיש בן ארזא בצלצל, ודברו הלזים בשיר. הגיעו לפרק, תקעו, והשתחוו העם. על כל פרק, תקיעה. ועל כל תקיעה, השתחויה. זה הוא סדר התמיד לעבודת בית אלהינו, יהי רצון שיבנה במהרה בימינו, אמן:

בזמן שפכה גדול רוצה להקטיר, בזמן שהכהן גדול רוצה להקטיר^{סב} את האברים של הקרבן תמיד, ואת מנחת הנסכים שעם

באר התמיד

סב. על שם שעולה קיטור ותמרות עשן מן החלבים והאברים קרי להו בלשון הקטרה. וכו'. (תוספות יום טוב).

התמיד, שהרי הכהן גדול יכול תמיד להקטיר בכל זמן שירצה בלי פיס^ס. ובהיות שכבר היה הפיס, על כן הזוכים בפיס יושיטו לכהן גדול את האברים^ס.

הָיָה הַכֹּהֵן גָּדוֹל עוֹלָה בְּכֶבֶשׂ, וְהִסָּגַן הוֹלֵךְ בְּיָמֵינוּ.

הַגִּיעַ הַכֹּהֵן גָּדוֹל לְמַחְצִית הַכֶּבֶשׂ, וכבר התייגע קצת בעלייתו^ס, וגם שבחצי העליון של הכבש השיפוע יותר חזק^ס, אז אָחַז הַסָּגַן בְּיָמֵינוּ וְהֶעֱלָהּ. אחז הסגן בימין של הכהן גדול, וסייע לו לעלות^ס.

וְהוֹשִׁיט לּוֹ הָרֵאשׁוֹן, הוֹשִׁיט הַכֹּהֵן הָרֵאשׁוֹן שִׁזְכָּה בְּפִים, את הָרֵאשׁ וְהָרֶגֶל, לכהן גדול^ס.

וְסָמַךְ עָלֶיהָ, וסמך הכהן גדול על הראש והרגל, שהניח ידיו על שני הנתחים. וזה משום כבודו של הכהן גדול שתהא חשובה הקטרתו יותר משאר כהנים^ס. וְזָרְקָן. הכהן גדול עומד על הכבש, וזורק את האברים לאש שעל המזבח. כמו שכתוב^ב: וְעִשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם, כמו שהדם בזריקה, כך גם הבשר בזריקה^ע.

באר התמיד

סג. יומא י"ז:

סד. תפארת ישראל.

סה. רע"ב. תפארת ישראל.

סו. תפארת ישראל.

סז. רש"י מנחות צ"ד. מלאכת שלמה.

סה. תפארת ישראל.

סט. מנחות צ"ד. רע"ב. תפארת ישראל.

ע. דברים י"ב כ"ז.

עא. פסחים ע"ז. רע"ב. תפארת ישראל.

101 לפני שמקטיר את הרגל, מוציא ומסיר את גיד הנשה, וזורקו על גבי גל האפר שבאמצע המזבח הנקרא תפוח^ע.

הוֹשִׁיט הַשְּׁנִי לְרֹאשׁוֹן, נתן הכהן השני שזכה בפיו, אל הכהן הראשון, את שְׁתֵּי הַיָּדַיִם, והכהן הראשון נוֹתֵן לְכַהֵן גָּדוֹל, נותן את שתי הידים לכהן גדול.

וְסָמַךְ עָלֵיהֶן, וסמך הכהן גדול על הראש והרגל, שהניח ידיו על שני הנתחים. וזה משום כבודו של הכהן גדול שתהא חשובה הקטרתו יותר משאר כהנים^ע. וְזָרְקוּן. הכהן גדול עומד על הכבש, וזורק את האברים לאש שעל המזבח. כמו שכתוב^ע: וְעֲשִׂיתָ עֲלֵתֶיךָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם, כמו שהדם בזריקה, כך גם הבשר בזריקה^ע.

נִשְׁמַט הַשְּׁנִי וְהַלֵּךְ לוֹ. נשמט השני והלך לו משם. אבל הכהן הראשון נשאר לעמוד שם, והוא מקבל את האברים מהכהנים הבאים, ונותנם לכהן גדול^ע.

והראשון נשאר לכבוד הכהן גדול, כדי שלא יראה כאילו קשה לו לשמש את הכהן גדול^ע.

באר התמיד

עב. חולין צ: רמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות ו ד). ברמב"ם (שם) וז"ל: כשמנתח איברי העולה מוליכין את כל הנתחים לכבש ומולחין אותם שם. ואחר כך מעלין כל האיברים לראש המזבח. ומסיר גיד הנשה בראש המזבח ומשליכו על גבי הדשן שבאמצע המזבח. וזורק כל האיברים על האש שנאמר (דברים יב כז) 'הבשר והדם' כשם שהדם בזריקה כך כל הבשר בזריקה. ואחר שזורקן חוזר ועורך אותן על האש שנאמר (ויקרא א יב) 'וערך הכהן אותם'. ואיברים שצלאן ואחר כך העלן למזבח אין בהם משום ריח ניחות.

עג. רע"ב. תפארת ישראל.

עד. דברים י"ב כ"ו.

עה. פסחים ע"ז. רע"ב. תפארת ישראל.

עו. רש"י מנחות צ"ד. רע"ב. תפארת ישראל.

וְכֵן הָיוּ מוֹשִׁיטִין לוֹ שְׂאֵר פֶּל האַבְרִין, ובאופן זה נותנים לכהן גדול את שאר האברים, והוא סוֹמֵךְ עֲלֵיהֶן וְזוֹרְקוֹ, והכהן גדול סומך על האברים וזורקם לאש שעל המזבח.

וכן גם בסולת, וגם בחביתין. שגם הם מונחים על הכבשׂע״ה.

וּבְזִמְנוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה, בזמן שהכהן גדול רוצה, הוא סוֹמֵךְ וְאַחֲרֵים זוֹרְקִין, הכהן גדול סומך על האברים, וכהנים אחרים זורקים. כדי שיהיה נראה כמו שהוא הקריב את הכלׂע״ט.

תחת קרן מערבית דרומית של המזבח, יש בור לנסכים, הנקרא׃ 'שיתין'. ונקרא כך על שם שהדמים והנסכים שותתים בׂפׂא.

באר התמיד

עז. תפארת ישראל. וההושטה מכהן לכהן עד הכהן גדול, גם כן משום כבוד הכהן גדול, שרבים משמשים לו, כעין הושטת ספר תורה ביום כיפור להכהן גדול (תפארת ישראל). כדאיתא ביומא (ו א): תַּזְנֵן הַכֹּהֵן גֹּמֵל סֵפֶר תּוֹרָה וְנוֹתְנֵהוּ לְרֹאשׁ הַכֹּהֲנֵת, וְרֹאשׁ הַכֹּהֲנֵת נוֹתְנֵהוּ לְסֹנֵן, וְהַסֹּנֵן נוֹתְנֵהוּ לְכַהֵן גָּדוֹל, וְכַהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְקַבֵּל וְקוֹרֵא עוֹמֵד.

עח. תפארת ישראל. וכמו שכתוב לעיל (ד ג): הַשְּׂבִיעִי, בְּסֵלֶת. הַשְּׂמִינִי, בְּחֻבְתֵּינִי. וכו'. הָלְכוּ וְנִתְּנוּם מִחֻצֵי הַכֶּבֶשׂ וּלְמִטָּה בְּמַעְרְבוֹ, וּמִלְחוּם. עט. רשׂי מנחות צ״ד.

פ. השיתין תחת המזבח, הוא רק תחת כמה אמות בקרן מערבית דרומית, ולא יותר. אבל מתפשט עוד קצת מחוץ למזבח (ראה בדרך חכמה).

פא. עיין במסכת מדות (פרק ג) שיטת התפארת ישראל שחילק בין 'שית' ל'שיתין', השית לדמים והשיתין לנסכים, ודרך הפתח של הטבלא של שיש יורדין לשית, ודרך הלול שבכבש יורדין לשיתין. אמנם צריך לדעת שיש בזה הרבה שיטות.

לשיטת הרמב״ם יש בור אחד לנסכים ולדמים, והוא נקרא גם שית וגם שיתין נלכאורה זה אותו שם, רק זה ביחיד וזה ברבים, ויורדים לשם בפתח של הטבלא של שיש. וכתב בדרך חכמה (הלכות בית הבחירה ב יב) שהבור רחב חמש אמות, ובחלק אחד של הבור אינו עמוק, ולשם שותתים הדמים ויוצאים לאמת המים. ובהמשך רחבו של הבור, הוא עמוק מאוד עד התהום, ולשם שותתים הנסכים.

[ז] הבור המגיע עד התהום הנקרא 'שיתין', הוא נברא בששת ימי בראשית²³, ונסתם, ודוד המלך חזר ופתח מה שנסתם²⁴. הנסכים שמנסכים על המזבח יורדים ל'שיתין'.

בראש המזבח, ליד קרן המערבי דרומי, יש שני ספלים מכסף, מחוברים בסיד למזבח²⁵. המערבי הוא עבור ניסוך המים, והמזרחי הוא עבור ניסוך היין. בספלים יש חור בתחתיתם²⁶,

באר התמיד

פב. סוכה מ"מ.

פג. סוכה נ"ג. ופירוש שני ברש"י.

פד. תוספות סוכה מ"ח.

פה. עפ"י תוספות וריטב"א (סוכה מה:).

במשנה (סוכה ד ט) כתוב: עֲלָה בַכֶּבֶשׂ וּפְנָה לְשִׂמְלוֹ, שְׁנֵי סְפָלִים שֶׁל כֶּסֶף הָיוּ שָׁם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שֶׁל סִיד הָיוּ, אֲלֵא שֶׁהָיוּ מִשְׁחָרִין פְּנֵיהֶם מִיָּיִן. וּמִנְקֵבִין כְּמִין שְׁנֵי הַטָּמִין דְּקִין, אֶחָד מְעַבֵּה וְאֶחָד דֶּק, כְּדֵי שִׁיחֵו שְׁנֵיהֶם כְּלִין בְּכַת אַחַת. מְעַרְבֵי שֶׁל מַיִם, מְזַרְחֵי שֶׁל יָיִן.

פירש רש"י וז"ל: כמין שני חוטמין דקים. חוטם אחד בספל, ונקב אחד בחוטמו, והכהן מערה בפי הספלים, והנסכים מקלחין ויורדין דרך החוטמין על גב המזבח, ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו עמוקין וחלולים מאד.

וכן ביאר הרע"ב וז"ל: חוטם אחד בספל אחד ונקב אחד בחוטמו. והכהן מערה בפי הספלים והנסכים מקלחים ויורדים דרך החוטמין על גב המזבח, ובמזבח היה נקב שבו היין והמים יורדין לשיתין של מזבח שהן חלולים ועמוקים מאד.

אמנם בתוס' נתבאר באופן אחר, וז"ל: כמין חוטמין דקין. פירש בקונטרס חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה מים בפי הספלים והנסכים מקלחין דרך החוטמין ע"ג המזבח ובמזבח היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבח שהיו חלולין מאד ועמוקין וזו תימה גדולה מנין לו כל אותו הענין שמהוטם של הספלים מקלח על גב המזבח ומשם לנקב המזבח ומשם לשיתין דלמא הוא דמנקב הספלים יורדין לשיתין כמין שני נקבי החוטם ולא שהיה בולט כמין חוטם כי היא דתנן במסכת מדות (פ"ג מ"ב) גבי דמים ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים ניתנין על יסוד מערבית ועל יסוד דרומית ויורדין בהן ומתערבין באמה ושמא כמין בליטת חוטם היה עשוי על הנקב שלא יפול עליו דבר לסותמו.

כתב הריטב"א וז"ל: והא דתנן שהיו הספלים מנוקבין כמין שני חוטמין דקין. מכיון שביררנו שהספלים האלו מחוברין היו במזבח ודאי לא היו החוטמין בולטין מן הספלים לחוץ בשפתיהם שאם כן איך יורדין המים כנגדן אל השיתין שהרי מכוונין היו הספלים כנגד השיתין ועומדין עליהם לרדת שם להדיא, אלא שאפשר שהנקבים היו בתחתיות הספלים מכוונין כנגד השיתין והיו הספלים נתונין כעין משפך, וכמין חוטמין שאמרו לומר שהנקבים דקים כנקבי החוטם, או אפשר שהיה בולט תחת הנקבים בתחתית הספלים שפופרת כמין חוטם כמו שעושין למשפך כדי שתכנס אותה שפופרת לתוך השיתין ולא ישפכו המים לחוץ, ורש"י ז"ל נראה שהוקשה לו

והנסכים שמנסכים לתוכם יורדים לנקב שבמזבחה, ומשם נמשכים ויורדים לשיתין^{פז}.

בשעת בניית המזבחה העמידו קנה ארוך במקום שצריך להיות נקב, ואחרי שהתייבש הסיד והזפת והעופרת שעל האבנים^{פז}, הסירו את הקנה ונשאר הנקב. כך עשו את הנקב מראש המזבחה עד השיתין^{פז}.

לפעמים נדבק יין בדפנות השיתין. ופעם בשבעים שנה יורדים כהנים בחורים צעירים^{פט} דרך הלול^{פז}, ומשתלשלים שם בחבל^{צא}

באר התמיד

זה ופירש חוטם אחד בספל ונקב אחד בחוטמו והכהן מערה המים בפי הספלים והנסכים מקלחין ויורדין דרך החוטם על גבי המזבחה ובמזבחה היה נקב שבו המים והיין יורדין לשיתין של מזבחה שהיו חלולים ועמוקין עד מאד עכ"ל, נראה מדבריו שהיה החוטם יוצא בשפת הספלים ומשם היה יורד על גבי המזבחה אלא שהיה מטה אותן כנגד השיתין בשעת שפיכתן ואם כן לא היו הספלים מחוברין, ומה שכתבנו יותר נכון וכן פי' בתוספות. ע"כ.

פו. סוכה מה:

הנקב שבספל של המים דק יותר מהנקב שבספל של היין. כדי שהמים עם היין יכלו מספליהם יחד (סוכה ד ט, רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י ז).

הנקב העבה יותר הוא ליין, שעב מן המים, שהמים ממהרין לצאת, יותר מהיין העב בטבעו יותר מהמים (תפארת ישראל סוכה ד ט).

פז. אופן בניית המזבחה: בונים את המזבחה מאבנים גדולות וקמנות, שהם שלמות וחלקות בלי שום פגימה אפילו קמנה מאוד, וכן שלא נגע בהם ברזל מעולם (מדות ג ד, גמרא זבחים נד).

הולכים למקום שנקרא 'בקעת בית כרם' (מדות ג ד), שיש שם אבנים שלימות וחלקות בלי שום פגם (והרמב"ם כתב שאפשר לקחת את האבנים גם מים הגדול (הלכות בית הבחירה א יד). ובתוס' איתא שלוקחים אבנים מנחל שבחול הים, ששם בחול הים נבראו האבנים חלקות מששת ימי בראשית (תוס' סוכה מט). ויתכן שבבקעת בית כרם יש נחל, וחופרים שם בכלי הפירה מעין (רא"ש), עמוק מאוד עד מקום שמעולם לא חפרו שם (מדות ג ד), ומשם מוציאים אבנים אלו.

ומביאים את האבנים למקום שהולכים לבנות שם את המזבחה, שהוא בעזרה בבית המקדש, ובונים שם תבניות מעין בגודל שצריכים עבור המזבחה, ומכניסים לתוך התבנית את האבנים.

ולוקחים עופרת, ומהממים עד שנהיה מותך נוזלי (רש"י זבחים נד), ולוקחים זפת וסיד, ומערבבים יחד היטב את הזפת ואת הסיד ואת העופרת המותך. עד שנהיה כעין מה שנקרא בלשון המשנה 'מעזיבה' או 'טיט' (וכעין הנקרא בלשון המדובר 'מלט'). ושופכים תערובת זו על האבנים. אחרי שמתייבש היטב, מסירים את תבנית העץ, ונשאר בנוי בצורה ובגודל הנכון (זבחים נד).

פח. תפארת ישראל מדות א' ג.

פט. שהם פרחי כהונה.

ויורדים אל ה'שיתין. ומלקטים משם את היין שנדבק לכתלים, והוא קרוש כבר, ומעלים ושורפים^{צב} על גבי המזבח^{צג}.
 [יא] החשמונאים מצאו^{צד} את פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול, בתוך השיתין^{צה}.

באר התמיד

צ. בין הכבש למזבח יש רווח (הטעמים שיש רווח בין הכבש למזבח: א. כדי לקיים מצוות זריקת אברי הקרבנות מהכבש למזבח דווקא. ב. כדי שמזבח יהיה מרובע (זבחים סב:)). בחצי הכבש המזרחי הרווח הוא קטן ומועט. ובחציו המערבי של הכבש הרווח הוא אמה אחת. רווח זה של אמה אחת, שהוא באורך שמונה אמות וכל רוחב הכבש הוא ט"ז אמות, וחציו הוא ח' אמות], נקרא לול (רש"י סוכה מט.). הלול הוא הכניסה ל'שיתין', שדרכו יכולים להיכנס ולרדת אל ה'שיתין' (תפארת ישראל מדות ג).

צא. עזרת כהנים.

צב. בגמרא (סוכה מט.) כתוב ששורפים בקדושה. ופירש רש"י במקום קדוש בעזרה. וביאר התפארת ישראל ששורפין על גבי המזבח (סימני עזרת המזבח אות טז).

צג. עפ"י מלאכת שלמה, וכן נראה עפ"י השפת אמת עי"ש (סוכה מט:). ולפי"ז לא יהיה מחלוקת בין רבנן לרבי אלעזר בר צדוק בגמרא (סוכה מט.) ואולי זה הביאור בתיבות הגמרא 'אפילו תימא רבנן, בדאיכלט', שנקלט בצדדים. ויתכן שכתלי השיתין לא היו חלקים לגמרי. עיי"ש בגמרא והבן.

צד. ברמב"ם (הלכות הנוכה ג ב): וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחדש כסליו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

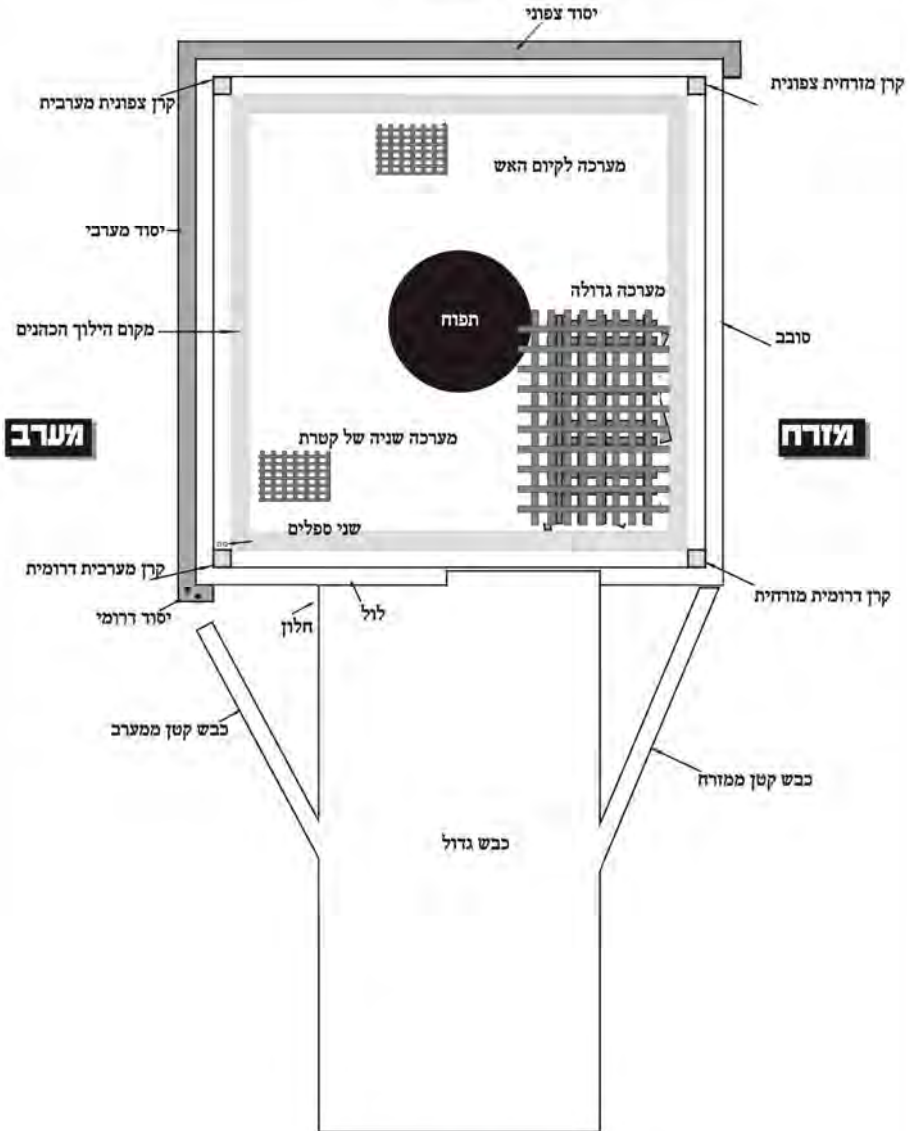
צה. עזרת כהנים (מדות ג) בשם הפייטן לשבת שנייה של חנוכה, בפיוט המתחיל 'אודך'. ובשאלות דרב אחאי גאון (דרשה דחנוכה) כתוב: ולא נשתייר אלא פך אחד שהיה חתום בחותמו של כהן גדול תחת המזבת. ע"כ. הנה אסור שיהיה חלל תחת כל המזבח שנאמר מְזַבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי (שמות כ כא), דהיינו שיהיה מחובר באדמה (רמב"ם הלכות בית הבחירה א ג), מלבד החלל של השיתין, שהוא חלל תחת חלק קטן מהמזבח ומותר (ראה מידות ג א ובתפארת ישראל ובספר 'היכל יידי' שם). על כן צריך לומר שגם לפי דעת רב אחאי גאון מצאו החשמונאים את פך השמן בחותמו של כהן גדול, בתוך השיתין תחת המזבת.

נראה שהיה בתוך השיתין במקום עמוק מאוד כעין חפירה בכותל, ובתוכו היה מונח פך השמן, ומחוץ לחפירה קמנה זו היה הפתח סגור, וחתום שם בחותמו של כהן גדול. וכך ידעו בוראי שהיוונים לא הסיטו את פך השמן (כן נראה עפ"י תוס' שבת כא:).

מזבה

צפון

בא לו להקיף את המזבחה, כאשר בא הכהן גדול להקיף את המזבחה. והוא עומד בראש הכבש, והכבש בדרום. מהיכן הוא מתחיל, מהיכן מתחיל להקיף. מקרן דרומית מזרחית, הוא מקיף דרך ימין, ומתחיל מקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, ואחר כך הולך לקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, ואחר כך קרן צפונית מערבית, מערבית דרומית, ואחר כך מגיע לקרן מערבית דרומית, ששם שני הנקבים לניסוך היין^{צו}.

ושם עומד כהן אחד ומושיט לו את היין לנסכים. אבל הכהן גדול אינו נושא את היין עמו, שלא יתקלקל היין בעשן המערכה כשמקיף את המזבחה^{צו}.

ובזמן שהכהן גדול מקיף, הוא מהפך בצנורא דהיינו במזלג, את האברים שלא נתאכלו על המזבחה^{צו}.

אבל שאר הכהנים כשעושים ניסוך היין, הולכים דרך שמאל מן הכבש לדרומית מערבית שהוא קרוב לכבש, כדי שלא יתקלקל היין מעשן המערכה^{צו}.

❁ באר התמיד ❁

צו. רע"ב.

צו. רע"ב.

צח. רע"ב.

צט. רע"ב. כדאיתא בזבחים (ו ג): כל העולים למזבחה, עולין דרך ימין, ומקיפין ויורדין דרך שמאל, חוץ מן העולה לשלשה דברים אלו, שהיו עולים וחוזרים לעקב.

ברע"ב: ומקיפים דרך שמאל. מקיפים את המזבחה בשביל צרכי עבודה. כגון למתן דמי הטאות ולסידור מערכה או להפך אברים בצנורא, ויורדים במערבו של כבש שהיא שמאל העולין למזבחה בעלייתו; חוץ מן העולה לג' דברים אלו. הנעשים בקרן מערבית דרומית, שהן ניסוך המים והיין ועולת העוף, שכשהוא עולה למזבחה פונה לסובב לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על עקב דרך עלייתו. בניסוך המים והיין, שמא יתעשנו בעשן המזבחה בעוד שהוא פונה דרך ימין ומקיף לשמאל ויפיגו טעמן וריחן, ואנן בעינן תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו הנסכים תמימים. ועולת העוף נמי שמא תתעשן ותמות.

אבל הכהן גדול שדומה לבן בית, שיש לו רשות ללכת כמו שברצונו, מה שאין שאר הכהנים רשאים לעשות כן, וגם יש לו רשות להפך עם מזלג בלי פים, יש לו להקיף כדי ללכת דרך ימין^ק.

נְתַנּוּ לוֹ יַיִן לְנֶסֶךְ, נתן כהן אחר לכהן גדול את היין, עבור ניסוך היין^{קא}.

בגג המזבח, יש בכל אחד מארבע פינותיו, בולט מהבניין מרובע אמה על אמה ברום אמה, והוא חלול ופתוח למעלה, והוא הנקרא קרן המזבח^{קב}.

הַסֵּגֶן עוֹמֵד עַל הַקֶּרֶן, הסגן עומד על קרן המזבח סמוך לכהן גדול שבא לנסך^{קג}, וְהַסֹּנְדֵרִים בְּיָדוֹ, ויש ביד הסגן דגלים, כדי להניף בהם כשינסך הכהן גדול, לסימן ללויים שעומדים על הדוכן, שידעו להתחיל בשיר בשעת הניסוך^{קד}.

ליד הכבש בצד מערב יש שתי שולחנות. אחד של שיש, שנותנים עליו את האיברים. והוא נקרא 'שולחן החלבים'. ואחד של כסף, שנותנים עליו תשעים ושלושה כלי שרת שמוציאים בכל בוקר^{קה}.

באר התמיד

ק. רע"ב.

קא. תפארת ישראל.

קב. מדות א' ג', זבחים ס"ב. תפארת ישראל.

קג. רע"ב.

קד. רע"ב. עפ"י תפארת ישראל.

קה. שקלים ו' ד', וברע"ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה ב' מ"ז. רמב"ם בפירוש המשניות. רע"ב. תפארת ישראל.

וּשְׁנֵי כֹהֲנִים עוֹמְדִים עַל שְׁלַחַן הַחֲלָבִים, שְׁנֵי כֹהֲנִים עוֹמְדִים עַל שׁוֹלְחַן הַחֲלָבִים הַעֲשׂוּי מִשֵּׁשׁ, וְשְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת שֶׁל כֶּסֶף בְּיָדָם, וַיְבֹאוּ וְאוֹחוּזִים בִּידָם שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת מִכֶּסֶף. תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. תִּקְעוּ שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים הָאֵלּוּ, תִּקְיעָה תְּרוּעָה תִּקְיעָה, בַּחֲצוּצְרוֹת.

בָּאוּ שְׁנֵי הַכֹּהֲנִים שֶׁתִּקְעוּ בַּחֲצוּצְרוֹת, וְעָמְדוּ אֶצְלָ בֶן אֲרֻזָּא, אֶחָד מִיָּמִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ, וְעָמְדוּ מִשְׁנֵי הַצַּדִּדִּים שֶׁל הָאָדָם הַנִּקְרָא 'בֶּן אֲרֻזָּא', שֶׁהוּא הַמְּמוֹנָה עַל הַצִּלְצַל, וְכַאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים הַלּוּיִם אֶת קוֹל הַצִּלְצַל מִתְחִילִים אֶת הַשִּׁיר^ק.

הַרְבֵּה מִיָּנִי שִׁיר יֵשׁ שֵׁם, אֲבָל הַהֲתַחֲלָה זֶה עִם הַצִּלְצַל^ק.

הַצִּלְצַל הוּא כְּמוֹ שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת רַחְבוֹת מִנְחוּשֶׁת^ק וּמְכִים זֶה בְּזוֹק^ט.

באר התמיד

קו. במסכת שקלים (ה א): בֶּן אֲרֻזָּה עַל הַצִּלְצַל.

בפירוש המשניות להרמב"ם: על הצלצל, שמנגן בו לפי שהוא הכרחי במקדש, ומנגנין בו בכל יום בשעת הקרבת התמידין כמו שיתבאר במסכת תמיד, וכן קורין שיר בכל יום בנעימה בשעת הקרבת הקרבן והיה האיש הזה ראש המשוררים באחד הדורות.

ברע"ב: כלי שיר שיש לו קול גדול, לשון תצילנה אזניו, צימבל"ו בלע"ז. וכשהיו שומעין קולו היו הלויים מתחילין בשיר.

בתפארת ישראל: [צימבעל], שהיה לו קול גדול, וכשהקיש עליה היה סימן ללויים לפתוח שיר, והוא היה הישר הממונה על המזמרים.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ז א): חמשה עשר ממונין היו במקדש וכן ממנים לעולם על כל דבר ממ"ו דברים אלו ממונה אחד. ואלו הן, וכו'. על הצלצל עם שאר כלי שיר.

ולהלן (הלכות כלי המקדש ז ז): זה שעל הצלצל הוא המעמיד כל המשוררים על פי כלי שיר שסועדין עם הלויים כמו שביארנו.

קו. תפארת ישראל.

קה. בבית המקדש השני היה צלצל נחושת שנשאר מימות משה רבינו (ערכין י:).

קט. רע"ב ערכין פ"ב מ"ה.

חיי

פרק ז משנה ג

תמיד

תבג

צלצל

שָׁחָה לְנֶסֶךְ, הִכְהֵן גְּדוֹל הַתְּכוּפָה, וְנִסְךְ אֶת הַיַּיִן לְסַפְּלִים
 שְׁבִמְזוּבָה. וְהִנִּיף הַסֶּגֶן בְּסוּדָרִין, וְהִנִּיף הַסֶּגֶן אֶת הַדְּגָלִים לְסִימָן
 שִׁדְעוּ שֶׁעֲכָשׂוּ נִסּוּךְ הַיַּיִן וִיתְחִילוּ הַלּוֹיִם אֶת הַשִּׁיר. וְהִקִּישׁ בֶּן
 אֲרֻזָּא בְּצִלְצֵל, וְהִקִּישׁ בֶּן אֲרֻזָּא בְּצִלְצֵל. וְדָבְרוּ הַלּוֹיִם בְּשִׁיר,
 וְהִתְחִילוּ הַלּוֹיִם לְשׁוֹרֵר אֶת הַשִּׁיר שֶׁל יוֹם ק"י.

הַלּוֹיִם עוֹמְדִים עַל הַדּוֹכָן שֶׁבֵּין עֲזֵרֶת כְּהֻנִּים לְעֲזֵרֶת יִשְׂרָאֵל ק"א,
 וּמְשׁוֹרְרִים בָּפֶה.

וְאַחֵרִים עוֹמְדִים שֵׁם וּמְנַגְּנִים בְּכָלִי שִׁיר.

כָּלִי הַשִּׁיר, הֵם נְבָלִים וְחִלְלִים וְכַנּוּרוֹת וְחֲצוּצְרוֹת וְצִלְצֵל ק"ב.

אֶת הַמְּזֻמּוֹר שְׁאוֹמְרִים בְּשִׁיר, מַחְלָקִים לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים, וּמְפַסְּקִים
 שֵׁם בֵּין חֲלָק לְחֲלָק ק"ג.

באר התמיד

ק. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

קיא. במסכת מדות (ב ו): עֲזֵרֶת יִשְׂרָאֵל הָיְתָה אֲרָךְ מְאֹד וּשְׁלֹשִׁים וְחֲמִשׁ עַל רֹחַב אֶחָת
 עֲשָׂרָה. וְכֵן עֲזֵרֶת כְּהֻנִּים הָיְתָה אֲרָךְ מְאֹד וּשְׁלֹשִׁים וְחֲמִשׁ עַל רֹחַב אֶחָת עֲשָׂרָה. וְרֹאשֵׁי פִסְפָּסִין
 מְבָדִילִין בֵּין עֲזֵרֶת יִשְׂרָאֵל לְעֲזֵרֶת הַכְּהֻנִּים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר, מַעֲלָה הָיְתָה שֵׁם,
 וְגִבּוּהָ אָמָה, וְחֲדוּכָן גָּתוֹן עָלֶיהָ, וְכָּהן שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת שֶׁל חֲצֵי חֲצֵי אָמָה. נִמְצְאוּ עֲזֵרֶת הַכְּהֻנִּים
 גְּבוּהָ מֵעֲזֵרֶת יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי אָמוֹת וּמְחָצָה.

ברמב"ם (הלכות בית הבחירה ו ג): וּמֵהַלֵּךְ כָּל עֲזֵרֶת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּהָ וְעוֹלָה מִמֶּנּוּ לְעֲזֵרֶת הַכְּהֻנִּים
 בְּמַעֲלָה גְבוּהָ אָמָה וְעָלֶיהָ דּוֹכָן יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת רוּם כָּל מַעֲלָה חֲצֵי אָמָה וְשִׁלְחָה חֲצֵי אָמָה
 נִמְצְאוּ עֲזֵרֶת הַכְּהֻנִּים גְבוּהָ עַל שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּי אָמוֹת וּמְחָצָה.

קיב. פרמי הדינים ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ג ג-ד) וז"ל: וְאִין פּוֹחֲתִין מִשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי לּוֹיִם
 עוֹמְדִים עַל הַדּוֹכָן בְּכָל יוֹם לּוֹמֵר שִׁירָה עַל הַקְּרָבָן וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם וְאִין אוֹמְרִין שִׁירָה אֵלָּא
 בְּפֶה בִּלְא כָּלִי שֶׁעִיקֵר הַשִּׁירָה שֶׁהִיא עֲבוּדָתָהּ בָּפֶה. וְאַחֵרִים הִיוּ עוֹמְדִים שֵׁם מְנַגְּנִין בְּכָלִי
 שִׁיר. מִהֵן לּוֹיִם וּמִהֵן יִשְׂרָאֵלִים מִיּוֹחֲסִין הַמְּשִׁיאִין לְכַהֲנָה. שְׁאִין עוֹלָה עַל הַדּוֹכָן אֵלָּא מִיּוֹחֵם.
 וְאִין אֵלּוּ הַמְּשׁוֹרְרִים עַל פִּי הַכְּלִים עוֹלִין לְמִנֵּי הַשְּׁנַיִם עֶשְׂרֵי.

ובמה הם מנגנים. בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. וְאִין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי נְבָלִים וְלֹא
 מוֹסִיפִין עַל שִׁשָּׁה. וְאִין פּוֹחֲתִין מִשְׁנֵי חִלְלִים וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי. וְאִין פּוֹחֲתִין מִשְׁתֵּי
 חֲצוּצְרוֹת וְלֹא מוֹסִיפִין עַל עֶשְׂרִים וּמֵאָה. וְאִין פּוֹחֲתִין מִתְּשֻׁעָה כְּנֻרוֹת וּמוֹסִיפִין עַד לְעוֹלָם.
 וְהַצִּלְצֵל אֶחָד בְּלִבָּר.

קיג. תפארת ישראל.

הִגִּיעוּ לְפָרֶק, הִגִּיעוּ לְסוֹף חֶלֶק אֶחָד מִהַשִּׁירִי^{קט"ד}, תִּקְעוּ, שְׁנֵי הַכְּהֻנִּים תִּקְעוּ, תִּקְעָה תְּרוּעָה תִּקְעָה, בַּחֲצוֹצְרוֹתִי^{קט"ה}, וְהִשְׁתַּחֲוּוּ הָעָם, וְכָל הָעָם שֶׁבְּעִזְרָה הִשְׁתַּחֲוּוּ בְּפִישׁוּט יָדַי וּרְגָלַי^{קט"ו}.

עַל כָּל פָּרֶק, תִּקְעָה. עַל כָּל חֶלֶק מִהַשִּׁיר, תִּקְעִים שְׁנֵי הַכְּהֻנִּים תִּקְעָה תְּרוּעָה תִּקְעָה. וְעַל כָּל תִּקְעָה, הִשְׁתַּחֲוֶיָה, וְעַל כָּל פֶּעַם שֶׁתִּקְעִים, מִשְׁתַּחֲוִים כָּל הָעָם בְּפִישׁוּט יָדַי וּרְגָלַי^{קט"ז}.

זֶה הוּא סֵדֶר הַתְּמִיד לְעִבּוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ, יְהִי רְצוֹן שְׂיִבְנֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן. זֶה הוּא סֵדֶר עִבּוֹדַת קֶרֶבֶן הַתְּמִיד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. יְהִי רְצוֹן שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְנִזְכָּה לַעֲשׂוֹת שֵׁם אֶת עִבּוֹדַת הַתְּמִיד. בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן^{קט"ח}.

❁ באר התמיד ❁

קיד. רע"ב.

קטו. תפארת ישראל.

קטז. תפארת ישראל.

קיז. עפ"י רע"ב ותפארת ישראל.

קיה. הקשו מדוע כתוב כאן 'זה הוא סדר התמיד וכו'', ולא בסוף המשנה הבאה. נראה שאפשר לתרץ, שעד כאן הוא הסדר הקבוע התמידי שעושים בכל יום ויום (רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו א). וכבר כתוב כאן במשנה ג' גם שמשוררים את השיר של יום בכל יום. לכן ראוי כאן שיהיה כתוב 'זה הוא סדר התמיד', כי עד כאן נתבאר הסדר התמידי שעושים בכל יום ויום בבית המקדש. אבל במשנה הבאה כבר נתבאר שיש שינויים בתיבות השיר, שבכל יום מימות השבוע אומרים בשיר פרק אחר מהתהילים. ואין משנה ד' קבועה ממש לכל יום ויום, כי הרי ביום ראשון אומרים 'לה' הארץ ומלוואה וכו'' וביום שני אומרים 'גדול ה' ומהולל מאוד וכו'', נמצא שיש שינויים בין הימים בתיבות השיר. על כן כתב התנא כבר במשנה ג' 'זה הוא סדר התמיד לעבודת בית אלהינו', כי עד שם נתבאר הסדר הקבוע התמידי שבכל יום ויום ממש. ויהי רצון שנזכה בקרוב מאוד לדברי התנא 'יהי רצון שייבנה במהרה בימינו אמן'. ונזכה ונחיה ונראה בשוב ה' את שיבת ציון, בבנין בית המקדש בתפארתו, ובעבודת בית המקדש וסדר עבודת התמיד, במהרה בימינו בקרוב מאוד אמן.

משנה ד

השיר שהיו הלויים אומרים במקדש, ביום הראשון היו אומרים קיט, לה' הארץ ומלואה תבל וישבי בה. בשני היו אומרים קכ, גדול ה' ומחלל מאד בעיר אלהינו הר קדש. בשלישי היו אומרים קכא, אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט. ברביעי היו אומרים קכב, אל נקמות ה' אל נקמות הופיע וגו'. בחמישי היו אומרים קכג, הרנינו לאלהים עוזנו, הריעו לאלהי יעקב. בששי היו אומרים קכד, ה' מלך גאות לבש וגו'. בשבת היו אומרים קכה, מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שפלו שבת מנוחה לחיי העולמים:

[יד] השיר שהיו הלויים אומרים במקדש, השיר שהלויים אומרים בבית המקדש בבוקר בתמיד של שחר, וגם בערב בתמיד של בין הערביים, בשעת ניסוך הייזקכו:

באר התמיד

קיט. תהילים כ"ד.
 קכ. תהילים מ"ח.
 קכא. תהילים פ"ב.
 קכב. תהילים צ"ד.
 קכג. תהילים פ"א.
 קכד. תהילים צ"ג.
 קכה. תהילים צ"ב.
 קכו. תפארת ישראל.

ביום הראשון היו אומרים, לה' הארץ ומלוואה תבל וישבי בה קכו.
 מפני שהוא ראשון למעשה בראשית. על שם שקנה והקנה תבל
 ליושבי בה, ושליט בעולמו קכז.

ואומרים כל המזמור קכט: לְדָוִד מְזֻמָּר לַיהוָה הָאָרֶץ וּמְלוּאָה תֵּבֵל
 וַיֵּשְׁבֵי בָהּ: כִּי־הָיָא עַל־יַמִּים יִסְדָּה וְעַל־נְהָרוֹת יְכוּנְנָה: מִי־יַעֲלֶה
 בְּהַר־יְהוָה וּמִי־יָקוּם בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ: נְקִי כַפַּיִם וּבֶרֶךְ לֵב אֲשֶׁר |
 לֹא־נִשְׂא לִשְׂוֹא נַפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה: יֵשֶׁא בִּרְכָה מֵאֵת יְהוָה
 וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ: זֶה דָּוִד (דרשו) דְרָשׁוּ מִבְּקָשֵׁי פְּנִיךָ יַעֲקֹב
 סֵלָה: שְׂאוּ שְׁעָרִים | הָאֲשִׁיכֶם וְהַנְּשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ
 הַכְּבוֹד: מִי זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה עֲזוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה:
 שְׂאוּ שְׁעָרִים | הָאֲשִׁיכֶם וְשָׂאוּ פִתְחֵי עוֹלָם וַיָּבֹא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד: מִי
 הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכְּבוֹד יְהוָה צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכְּבוֹד סֵלָה:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוטי ידים ורגלים.

בשני היו אומרים, גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלהינו הר קדשו. מפני
 שביום שני, הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים, ונתעלה וישב
 במרום, דוגמת שכנו בעירו והר קדשו קל.

באר התמיד

קכו. תהילים כ"ד.

קכז. ראש השנה ל"א. וברש"י. רמב"ם. רע"ב. תפארת ישראל.

קכט. רש"י ראש השנה ל"א. תוספות יום טוב. תפארת ישראל.

קל. ראש השנה ל"א. וברש"י.

ואומרים כל המזמור קלא: שיר מזמור לבני־קרח: גדול יהנה ומהלל
מאד בעיר אלהינו הר־קדש: יפה נוף משוש כל־הארץ הר־ציון
ירכתי צפון קרית מלך רב: אלהים בארמנותיה נודע למשגב:
כִּי־הנה המלכים נועדו עברו יחדו: המה ראו כן תמהו נבהלו
נחפזו: רעה אחרותם שם חיל כילדה: ברוח קדים תשפר אניות
תרשיש: כאשר שמענו | כן ראינו בעיר־יהנה צבאות בעיר
אלהינו אלהים יכוננה עד־עולם סלה: דמינו אלהים חסדך בקרב
היכלך: כשמך אלהים כן תהלתך על־קצוי־ארץ צדק מלאה
ימינך: ישמח | הר־ציון תגלנה בנות יהודה למען משפטיך: סבו
ציון והקיפוה ספרו מגדליה: שיתו לבכם | לחילה פסגו
ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון: כי זה | אלהים אלהינו
עולם ועד הוא ינהגנו על־מות:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בשלישי היו אומרים, אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט. על
שם שביום שלישי נתגלתה הארץ, שגילה ארץ בחכמתו והכין
תבל לעדתו. ובארץ יהיה הדין והדיינים, לכן אומרים 'אלהים
נצב בעדת אל'קלב.

ואומרים כל המזמור^{קלד}: מזמור לְאֶסָף אֱלֹהִים נִצַּב בְּעַד־תְּאֵל
 בְּקָרֵב אֱלֹהִים יִשְׁפָּט: עַד־מָתִי תִשְׁפָּטוּ־עוֹל וּפָנִי רְשָׁעִים
 תִּשְׁאוּ־סֵלָה: שִׁפְטוּ־דַל וְיִתּוֹם עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוֹ: פִּלְטוּ־דַל וְאֶבְיוֹן
 מִיַּד רְשָׁעִים הַצִּילוּ: לֹא יִדְעוּ | וְלֹא יִבְיִנוּ בַחֲשֻׁכָה יִתְהַלְכוּ יִמּוּטוּ
 כָּל־מוֹסְדֵי אֶרֶץ: אֲנִי־אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עֲלִיּוֹן כָּלְכֶם: אֲכֹן
 כְּאַדָּם תָּמוּתוֹן וְכְאַחַד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: קוּמָה אֱלֹהִים שִׁפְטָה הָאָרֶץ
 כִּי־אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

ברביעי היו אומרים, אל נקמות ה' אל נקמות הופיע וגו'. על שם
 שביום רביעי ברא את החמה והלבנה, ועתיד ליפרע ולנקום
 מעובדיהם^{קלד}.

ואומרים כל המזמור^{קלד}: אֶל־נְקָמוֹת יְהוָה אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ:
 הַנְּשֵׂא שִׁפְט הָאָרֶץ הַשֵּׁב גְּמוּל עַל־גָּאִים: עַד־מָתִי רְשָׁעִים | יְהוָה
 עַד־מָתִי רְשָׁעִים יַעֲלוּזוּ: יִבְיִעוּ יִדְבְּרוּ עֲתָק יִתְאַמְרוּ כָּל־פְּעֻלֵי אֹן:
 עֲמַךְ יְהוָה יִדְכָּאוּ וְנִחַלְתֶּךָ יַעֲנוּ: אֲלִמְנָה וְגַר יִהְרְגוּ וְיִתּוּמִים
 יִרְצְחוּ: וַיִּנְאֲמוּ לֹא יִרְאֶה־יְיָ וְלֹא־יִבִּין אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: בִּינוּ בְּעֵרִים
 בְּעַם וְכִסִּילִים מָתִי תִשְׁכִּילוּ: הַנִּטֵּעַ אֶזֶן הֲלֹא יִשְׁמַע אִם־יִצַּר עֵין
 הֲלֹא יִבְיִט: הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֲלֹא יוֹכִיחַ הַמְּלַמֵּד אָדָם דַּעַת: יְהוָה יִדַּע

❧ באר התמיד ❧

קלג. תהילים פ"ב.
 קלד. ראש השנה ל"א.
 קלה. תהילים צ"ד.

מחשבות אדם כִּי־הֵמָּה הִבֵּל: אֲשֶׁר־י | הַגִּבֹּר אֲשֶׁר־תִּסְרְנוּ יְהוָה
 וּמִתּוֹרֶתְךָ תִּלְמַדְנוּ: לְהִשְׁקִיט לּוֹ מִיָּמֵי רַעַעַד יִכְרֶה לְרַשָּׁע שְׁחַת:
 כִּי | לֹא־יִטָּשׁ יְהוָה עַמּוֹ וְנִחַלְתּוֹ לֹא יַעֲזֹב: כִּי־עַד־צָדֵק יֵשׁוּב
 מִשִּׁפְּט וְאֲחֲרָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב: מִי־יִקּוּם לִי עִם־מְרַעִים מִי־יִתְיַצֵּב לִי
 עִם־פְּעָלֵי אֲוֹן: לֹוֹלֵי יְהוָה עֲזַרְתָּה לִי כַמְעֹט | שְׁכָנָה דוֹמָה נִפְשֵׁי:
 אִם־אָמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חֲסַדְךָ יְהוָה יִסְעֲדֵנִי: בְּרַב שִׁרְעָפֵי בְּקַרְבִּי
 תִּנְחַוּמֵיךָ יִשְׁעִשְׁעוּ נִפְשֵׁי: הִיחַבְּרַךְ כִּפְסָא הַוּוֹת יֵצֵר עֲמַל עַל־יַחֲק:
 יְגוּדוּ עַל־נַפְשׁ צְדִיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ: וַיְהִי יְהוָה לִי לְמִשְׁגָּב
 וְאֱלֹהֵי לְצִוּר מַחֲסִי: וַיֵּשֶׁב עֲלֵיהֶם | אֶת־אוֹנָם וּבְרַעְתָּם יִצְמִיתֶם
 יִצְמִיתֶם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בְּחַמִּישֵׁי הָיוּ אוֹמְרִים, הֲרַנִּינוּ לְאֱלֹהִים עוֹזְנוּ, הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב. על
 שם שביום חמישי ברא עופות ודגים לשבח לשמו, וכשאדם
 רואה עופות ובעלי חיים המשונים זה מזה, ויש בהם נפלאות
 בשנויי מיניהם ותנועותיהם ופלאי בעלי החיים, נותן האדם
 שבח והלל למי שבראם. לכן אומרים 'הרנינו לאלהים עוזנו' קלו.

ואומרים כל המזמור קלו: לְמַנְצָח | עַל־הַגְּתִית לְאֶסְף: הֲרַנִּינוּ
 לְאֱלֹהִים עוֹזְנוּ הָרִיעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: שְׁאוּזְמָרָה וּתְנוּתָרָה כְּנֹר
 נְעִים עִם־נְבֵל: תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּכֶּסֶה לְיוֹם חַגְנוּ: כִּי תִק

❧ באר התמיד ❧

קלו. ראש השנה ל"א. וברש"י. וברמב"ם בפירוש המשניות.
 קלו. תהילים פ"א.

לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: עֲדוּת | בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ
עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁפֶת לֹא־יָדַעְתִּי אֲשַׁמְעֶ: הַסִּירוֹתֵי מִסְבֵּל שְׁכֻמוֹ
כְּפִיו מִדוּד תַּעֲבֹרְנָה: בְּצִרְהָ קָרְאתָ וְאַחֲלֶצֶךָ אֶעֱנֶךָ בְּסִתְרֵי רַעַם
אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סֵלָה: שְׁמַע עִמִּי וְאֶעֱיֶדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל
אִם־תִּשְׁמַע־לִי: לֹא־יְהִיֶּה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכֵר: אֲנֹכִי
| יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֵב־פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ:
וְלֹא־שְׁמַע עִמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחְהוּ בִּשְׁרִירוֹת
לְבָם יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לֹו עִמִּי שְׁמַע לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהִלְכוּ:
כְּמַעֲט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מְשֻׁנְאֵי יְהוָה
יִכְחָשׁוּ־לּוֹ וְיִהְיֵי עֲתָם לְעוֹלָם: וְיִאֲכִילְהוּ מִחֶלֶב חֹטָה וּמִצּוֹר דְּבַשׁ
אַשְׁבִּיעֶךָ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בְּשֵׁשִׁי הָיוּ אוֹמְרִים, ה' מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבַשׁ וְגו'. על שם שבו גמר
מלאכת מעשה בראשית, ונברא גם האדם המבין רוממות ה',
ומלך עליהם. לפיכך אומרים 'ה' מלך' וגו'קלח.

ואומרים כל המזמורקלט: יְהוָה מֶלֶךְ גְּאוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ יְהוָה עֵז
הַתְּאֹזֵר אֶף־תִּכּוֹן תִּבְלֵל בַּל־תִּמּוֹט: נִכּוֹן כְּסֹאֲךָ מֵאֲזוּ מְעוֹלָם אֶתָּה:
נִשְׂאוּ נְהַרֹּת | יְהוָה נִשְׂאוּ נְהַרֹּת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהַרֹּת דְּכָיִים:

❧ באר התמיד ❧

קלח. ראש השנה ל"א. וברמב"ם בפירוש המשניות.
קלט. תהילים צ"ג.

מקלות | מים רבים אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי־יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם יְהוָה:
 עֲדֹתֶיךָ | נֶאֱמָנוּ מְאֹד לְבֵיתְךָ נֶאֱוָה־קֹדֶשׁ יְהוָה לְאַרְךָ יָמִים:
 ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוטי ידים ורגלים.

^[טו] בַּשַּׁבָּת הָיוּ אוֹמְרִים, מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת, עַל שֶׁבּו שַׁבַּת מִכֹּל
 מִלֵּאכְתּוֹ. מְזֻמָּר שִׁיר לְעֵתִיד לָבֵא, לְיוֹם שְׁכָלוֹ שַׁבַּת מְנוּחָה לְחַיֵּי
 הָעוֹלָמִים. עַל שֵׁם שְׁבֹאֲלֵף הַשְּׁבִיעִי לֹא יִהְיֶה כִּי אִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר וְנִשְׁבַּח ה' לְבָדוֹ בַּיּוֹם הַהוּא^{קמ}, לִכְךָ אוֹמְרִים בַּשַּׁבַּת
 'מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת', לֵאלֹפֵי הַשְּׁבִיעִי, שִׁוּמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הוּא אֵלֶּף שְׁנֵה־קמא.

ואומרים כל המזמור^{קמב}: מְזֻמָּר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהִדּוֹת
 לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֲלֵינוּ: לְהַגִּיד בִּבְקָר חֲסִדְךָ וְאֶמְוֹנֶתְךָ
 בְּלִילוֹת: עֲלֵי־עֲשׂוֹר וְעֲלֵי־נֶבֶל עֲלֵי הַגִּינוֹן בְּכִנּוֹר: כִּי שִׁמְחֵתָנִי יְהוָה

✧ באר התמיד ✧

קמ. ישעיה ב' י"א, י"ו.

קמא. רע"ב. ומקורו מנמרא ראש השנה ל"א.

בתפארת ישראל וז"ל: ויש לכאורה לתמוה למה התייחד מזמור זה ליום השבת, לכן מפרש
 התנא מעמו של דבר, דאינו כשיר של שאר הימים שהן כולן על העבר, רק זה שיר לעתיד לבוא,
 דמדד הוא יום מנוחה מטרדת עסקים שבחיי הזמניים, לכן אחר היקף ימי הבריאה, נאות לו לאדם
 להתבונן ולשורר חסדי ה' על ג' מיני עתיד שהן לעומות מנמת פני כל אדם, והם (א) מזמור שיר
 לעתיד לבוא, על מה שעתידי לבוא על האדם בעה"ז, כי לא כלו רחמיו ית'. (ב) מזמור שיר ליום
 שכולו שבת, הוא חיי עולם הבא אחר פרידת הנפש מהגוף, כי גם אז יחסה האדם בסתר כנפי
 רחמיו ית'. (ג) מזמור שיר גם לעתיד הג' שנועד לאדם, בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו
 לאחר שיחרב העולם בסוף אלף הששי, אשר אז ינוחו כל חיי העולמים כולם אלף שנה, עד
 שיחזור הקדוש ברוך הוא לבנות אח"כ העולם מחדש. וכל אלו הג' מיני תקוה לעתיד לטובה,
 כלולים במזמור הזה, למעיין בכל דבריו היטב, וכו'. עיי"ש.

קמב. תהילים צ"ב.

בַּפְּעֵלְךָ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַרְבָּנִי: מֵהִגְדִּלְךָ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה מֵאִד עִמָּךְ
 מִחִשְׁבֹּתֶיךָ: אִישׁ־בְּעַר לֹא יִדַּע וְכֹסֵל לֹא־יִבִין אֶת־זֹאת: בַּפְּרָח
 רְשָׁעִים | כְּמוֹ עֹשֵׁב וַיִּצְיָצוּ כָּל־פְּעָלֵי אֲנִי לְהַשְׁמָדָם עַד־יַעַד:
 וְאַתָּה מָרוֹם לְעֵלָם יְהוָה: כִּי הִנֵּה אֵיבֶיךָ | יְהוָה כִּי־הִנֵּה אֵיבֶיךָ
 יֵאבְדוּ יִתְפָּרְדּוּ כָּל־פְּעָלֵי אֲנִי: וְתָרַם כְּרָאִים קִרְנֵי בְּלִתֵּי בְּשֶׁמֶן
 רַעַנָּן: וְתִבֹט עֵינֵי בְּשׂוֹרֵי בְּקַמִּים עָלַי מֵרַעִים תִּשְׁמַעְנָה אֲזִנִּי: צְדִיק
 כְּתָמַר יִפְרָח כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָה: שְׁתוּלִים בְּבַיִת יְהוָה בְּחִצְרוֹת
 אֶלְהִינּוּ יִפְרִיחוּ: עוֹד יִנּוּבֹן בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעַנָּנִים יִהְיוּ: לְהַגִּיד
 כִּי־יִשָּׁר יְהוָה צוּרֵי וְלֹא־עֹלְתָה בּוֹ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

עד כאן סדר השיר שאומרים הלויים בקרבן תמיד. להלן יבואר
 השיר שאומרים הלויים בקרבנות מוסף קמ"ג.

בקרבן מוסף של שבת, בשעת ניסוך היין, אומרים הלויים שירת
 האזינו. וחולקין אותה לששה חלקים. וראשי התיבות של שישה
 החלקים הוא: 'הזי"ו ל"ך'. וזה באותו האופן שקוראים את שירת
 האזינו בששה קרואים בבית הכנסת. ואומרים חלק אחד בכל

🌀 באר התמיד 🌀

קמ"ג. אמנם לא נתפרש מהו השיר של כל אחד מהימים שיש בהם קרבן מוסף (עיי' סדר העבודה
 להעב"ץ), על כן מובא להלן רק מה שנתפרש.

שבת. לאחר שגמרו את שירת האזינו בששה שבתות, חוזרים ומתחילים שוב מתחילת השירה קמ"ד.

[ראשון קמ"ה] הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי: יַעֲרֶף כַּמָּטָר לְקַחֵי תֵּזֶל כַּטַּל אִמְרֵתִי כִשְׁעִירֵם עַל־דְּשָׁא וְכַרְבִּיבִים עַל־יַעֲשֹׁב: כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא הִבּוּ גִדְל לְאֱלֹהֵינוּ: הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל־דַּרְכָּיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עוֹל צַדִּיק וַיֵּשֶׁר הוּא: שַׁחַת לוֹ לֹא בָנִיו מוֹמֵם דוֹר עֲקָשׁ וּפְתִילֵתֵל: הִלְיֵהוּהָ תִגְמְלוּ־זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חָכֵם הִלּוּ־הוּא אֲבִיךָ קִנְךָ הוּא עֲשֶׂךָ וַיִּכְנַנְךָ: ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[שני] זְכוֹר יְמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שְׁנוֹת דַּרְוֹדָר שְׁאַל אֲבִיךָ וַיַּגִּדְךָ וְקִנְךָ וַיֹּאמְרוּ לְךָ: בְּהִנְחַל עֲלִיוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אָדָם יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי חֶלֶק יְהוָה עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ: יִמְצָאֵהוּ בְּאָרֶץ מִדְבָּר וּבְתֵהוּ יִלֵּל יִשְׁמַן יִסְבְּכָנְהוּ יְבוֹנְנָהוּ יִצְרָנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו: כְּנֶשֶׁר יַעִיר קִנּוֹ עַל־גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ יִשְׂאָהוּ עַל־אַבְרָתוֹ: יְהוָה בְּדָד יִנְחֵנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל גֹּכָר: ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

❧ באר התמיד ❧

קמ"ד. ראש השנה ל"א. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.
קמ"ה. דברים ל"ב.

[שלישי] ירכבהו על־במתי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור: חמאת בקר וחלב צאן עם־חלב כרים ואילים בני־בשן ועתודים עם־חלב כליות חטה ודס־ענב תשתה־חמר: וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישעתו: יקנאהו בזרים בתועבת יכעיסהו: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב באו לא שערום אבתיכם: צור ילדך תשי ותשכח אל מחללך:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

ורביעי וירא יהוה וינאץ מכעס בניו ובנתיו: ויאמר אסתירה פני מהם אראה מה אחריתם כי דור תהפכת המה בנים לא־אמן בם: הם קנאוני בלא־אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא־עם בגוי נבל אכעיסם: כִּי־אש קדחה באפי ותיקד עד־שאול תחתית ותאכל ארץ ויבלה ותלהט מוסדי הרים: אספה עלימו רעות חצי אכלה־בם: מזי רעב ולחמי רשף וקטב מרירי ושן־בהמת אשלח־בם עם־חמת זחלי עפר: מחוץ תשכל־חרב ומחדרים אימה גם־בחור גם־בתולה יונק עם־איש שיבה: אמרתי אפאיהם אשביתה מאנוש זכרם: לולי כעס אויב אגור פן־ינכרו צרימו פן־יאמרו ידנו רמה ולא יהוה פעל כל־זאת: כִּי־גוי אבד עצות המה ואין בהם תבונה:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[וחמישין] לן חֲכָמוֹ יִשְׁכְּלוּ זֹאת יִבְיֵנוּ לְאַחֲרֵיתָם: אֵיכָּהּ יִרְדֹּף אֶחָד אֶלֶף וּשְׁנַיִם יִנְיִסוּ רִבְכָּה אִם-לֹא כִי-צוּרָם מְכָרָם וַיְהוּהָ הַסְּגִירָם: כִּי לֹא כְצוּרָנוּ צוּרָם וְאֵיבֵינוּ פְּלִילִים: כִּי-מִגְּפָן סֹדֶם גִּפְנָם וּמִשְׁדָּמַת עֲמֹרָה עֲנַבְמוֹ עֲנַב־רוֹשׁ אֲשַׁכֵּלֶת מְרֹרֶת לָמוֹ: חֲמַת תַּנִּינִים יִינָם וְרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר: הֲלֹא-הוּא כָּמִס עֲמָדֵי חֲתוּם בְּאוֹצְרוֹתַי: לִי נֶקֶם וְשָׁלֵם לַעַת תִּמְוֹט רַגְלָם כִּי קְרוּב יוֹם אֵיִדָם וְחַשׁ עֲתֵדֶת לָמוֹ: כִּי-יִדְּיִן יְהוּהָ עֲמוֹ וְעַל-עֲבָדָיו יִתְנַחֵם כִּי יִרְאֶה כִּי-אַזְלַת יָד וְאַפְסַ עֲצוּר וְעֲזוּב: וְאָמַר אֵי אֱלֹהֵימוֹ צוּר חֲסִיו בּוֹ: אֲשֶׁר חֲלַב זִבְחֵימוֹ יֹאכְלוּ יִשְׁתּוּ יֵיִן גְּסִיכָם יִקוּמוּ וַיַּעֲזֹרְכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה: רֵאוּ | עֲתָה כִּי אָנֹכִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עֲמָדֵי אָנֹכִי אֲמִית וְאַחִיָּה מִחֲצַתִּי וְאַנֹכִי אֲרַפָּא וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[שישין] כִּי-אֲשָׂא אֶל-שָׁמַיִם יָדַי וְאָמַרְתִּי חַי אֲנֹכִי לְעֵלָם: אִם-שְׁנוֹתַי בְּרַק חֲרָבִי וְתֹאחֲזוּ בְּמִשְׁפָּט יָדַי אֲשִׁיב נֶקֶם לְצָרָי וְלִמְשַׁנְאֵי אֲשָׁלָם: אֲשַׁפִּיר חֲצִי מִדָּם וְחֲרָבִי תֹאכַל בֶּשֶׂר מִדָּם חָלָל וְשִׁבְיָה מִרֹאשׁ פְּרָעוֹת אוֹיֵב: הֲרַגְנוּ גוֹיִם עֲמוֹ כִּי דַם-עֲבָדָיו יִקְוֹם וְנֶקֶם יִשְׁיב לְצָרָיו וְכַפָּר אֲדַמְתּוּ עֲמוֹ:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בקרבו תמיד של בין הערביים של שבת, אומרים בשבת ראשונה 'אז ישיר משה' עד 'מי כמוכה'. בשבת שניה אומרים מ'מי כמוכה' עד סוף השירה. בשבת שלישית אומרים שירת הבארקמו.

לאחר שגמרו את סדר זה בשלש שבתות, חוזרים ומתחילים שוב מתחילת הסדרקמו.

[ראשוןקמח] אַז ישיר־משהּ ובני ישראל את־השירה הזאת ליהוה ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי־גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: עזי וזמרת ליהוה ויהי־לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו: יהוה איש מלחמה יהוה שמו: מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלשיו טבעו בים־סוף: תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו־אבן: ימינג יהוה נאדר י בכח ימינג יהוה תרעץ אויב: וברב גאונך תהרס קמיך תשלח חרנג יאכלמו פקש: וברוח אפיך גערמו מים נצבו כמו־נד נזלים קפאו תהמת בלב־ים: אמר אויב ארדף אשיג אחלק שגלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי: נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים:

באר התמיד

קמו. ראש השנה ל"א. וברש"י.

קמו. ראש השנה ל"א. וברש"י.

קמו. שמות ט"ו.

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[שני] מִי־כַמְכָּה בְּאֵלֶם יְהוָה מִי כַמְכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נוֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פִּלְא: נְטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נְחִיתָ בְּחֶסֶדְךָ עִם־זוֹ גְּאֻלַּת נְהִלַּת בְּעֶזְרְךָ אֶל־גּוֹה קֹדֶשְׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן חֵיל אַחֲזוּ יִשְׁבִּי פְּלִשְׁתִּים: אַז נִבְהִלוּ אֱלוֹפֵי אֲדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֶאֱחַזְמוּ רַעַד נִמְלְגוּ כָּל יִשְׁבֵי כְנָעַן: תִּפְּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד בְּגִדְל זְרוּעֶךָ יִדְמוּ כְּאֶבֶן עַד־יַעֲבֹר עִמָּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עִם־זוֹ קִנְיִת: תִּבְאָמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהַר נִחְלַתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת יְהוָה מִקֹּדֶשׁ אֲדָנִי כוֹנְנֵנוּ יְדִיךָ: יְהוָה אֵימֶלֶךְ לְעֵלְמָם וְעַד: כִּי בָא סוֹס פְּרָעָה בְּרִכְבּוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם וַיֵּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת־מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּיבֶשֶׁת בְּתוֹךְ הַיָּם: ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

[שלישיקמט] אַז יִשְׁרֵר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בְּאֶרֶץ עֲנוּ־לָהּ: בְּאֶרֶץ חֲפְרוּיָה שְׁרִים כְּרוּיָה גְּדִיבֵי הָעַם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעֲנַתֶּם וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה: וּמִמְתְּנָה גְּחִלִּיאֵל וּמִנְחִלִּיאֵל בְּמוֹת: וּמִבְּמוֹת הַגִּיא אֲשֶׁר בְּשֹׁדָה מוֹאָב רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל־פְּנֵי הַיְּשִׁימֹן:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בקרבו מוסף של ראש השנה, השיר שהלויים אומרים הוא 'הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב'.

ואם הל ראש השנה ביום חמישי, שהשיר של יום חמישי בתמיד של שחר הוא 'הרנינו לאלהים עוזנו', לא היו אומרים בתמיד של שחר 'הרנינו', מפני שיחזרו וכפלו אותו במוסף, אלא בתמיד של שחר מתחיל לומר רק מהפסוק^{קנא} 'הסירותי מסבל שכמו'^{קנב} שבהמשך הפרק הזה. ובמוסף אומר מתחילת הפרק 'הרנינו'^{קנג}.

אומרים במוסף את כל המזמור^{קנד}: לְמַנְצֵחַ | עַל־הַגְּתִית לְאֶסֶף:
הַרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עֹזֵנוּ הִרְיֵעוּ לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: שְׁאוּזְמֶרְה וּתְנוּ־תָהּ
כְּנֹר נְעִים עִם־נְבִל: תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בְּכֹסֶה לְיוֹם חַגְגּוֹ: כִּי תִק
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מְשַׁפֵּט לְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: עֲדוּת | בִּיהוֹסֵף שְׁמוֹ בְּצֵאתוֹ
עַל־אֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁפַּת לֹא־יִדְעָתִי אֲשַׁמְעַ: הַסִּירוֹתִי מִסְּבִל שְׁכֻמוֹ
כְּפִיו מִדוּד תַעֲבֹרְנָה: בְּצֶרֶה קָרָאתָ וְאַחֲלֶצְךָ אֶעֱנֶךָ בְּסִתֵּר רַעַם
אֲבַחֲנֶךָ עַל־מֵי מְרִיבָה סָלָה: שְׁמַע עֲמִי וְאַעֲיֵדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל
אִם־תִּשְׁמַע־לִי: לֹא־יְהִיָּה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל נֹכֵר: אֲנֹכִי

באר התמיד

קנ. ראש השנה ל: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.

קנא. תהילים פ"א ז'.

קנב. מפני שבראש השנה יצא יוסף מבית האסורים (רש"י ראש השנה ל:).

קנג. ראש השנה ל: וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.

קנד. תהילים פ"א.

וַיְהִי אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֵב-פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ:
 וְלֹא-שָׁמַע עַמִּי לְקוֹלִי וְיִשְׂרָאֵל לֹא-אָבָה לִּי: וְאַשְׁלַחְהוּ בַשְּׂרִירוֹת
 לְבָם יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לֹא עַמִּי שָׁמַע לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהִלְכוּ:
 כַּמַּעַט אוֹיְבֵיהֶם אֶכְנֶיעַ וְעַל צָרֵיהֶם אָשִׁיב יָדַי: מִשְׁנֵאֵי יְהוָה
 יִכְחָשׁוּ-לוֹ וַיְהִי עֵתָם לְעוֹלָם: וַיֶּאֱכִילֵהוּ מִחֶלֶב חֶטְאָה וּמִצֹּר דְּבַשׁ
 אֲשַׁבֵּיעֶךָ:

ומחלקים את המזמור לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים
 תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל
 העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

בקרוב תמיד של בין הערביים של ראש השנה, השיר שהלויים
 אומרים הוא 'קול ה' יחיל מדבר' קנה.

והטעם הוא כדי להזכיר בראש השנה זכות קול שופרות של
 מתן תורה קני.

ואומרים קני: מִזְמוֹר לְדָוִד הָבֹו לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹים הָבֹו לַיהוָה כְּבוֹד
 וְעוֹ: הָבֹו לַיהוָה כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוֹו לַיהוָה בְּהַדְרַת-קִדְשׁ: קוֹל
 יְהוָה עַל-הַמַּיִם אֶל-הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל-מַיִם רַבִּים: קוֹל-יְהוָה
 בַּכַּחַס קוֹל יְהוָה בְּהַדָּר: קוֹל יְהוָה שֹׁבֵר אֲרוֹזִים וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה
 אֶת-אֲרוֹזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ-עֵגַל לְבָנוֹן וְשָׁרִיץ כְּמוֹ בֶן-רְאֵמִים:
 קוֹל-יְהוָה חֹצֵב לְהַבּוֹת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יַחֲלִיל מִדְּבַר יַחֲלִיל יְהוָה
 מִדְּבַר קִדְשׁ: קוֹל יְהוָה | יַחֲלִיל אֵילוֹת וַיַּחֲשֵׁף יַעֲרֹת וּבָהִיכֵלֹו

באר התמיד

קנה. ראש השנה ל: רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ו' ט'.

קני. רש"י ראש השנה ל:

קני. תהילים כ"ט.

כִּלּוֹ אִמַר כְּבוֹד: יְהוָה לְמַבּוּל יֵשֵׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יְהוָה
 עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה | יְבָרַךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:
 ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידיים ורגלים.

במוסף של יום הכיפורים, השיר שהלויים אומרים הוא לרוד
 ברכי נפשי קנט.

ואומרים קנט: לְדוֹד | בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְכָל־קִרְבֵי אֶת־שֵׁם
 קִדְשׁוֹ: בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה וְאֶל־תִּשְׁכַּחֵי כָּל־גְּמוּלוֹ: הַסִּלַּח
 לְכָל־עוֹנְכֵי הָרָפָא לְכָל־תַּחֲלָאִיכֵי: הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכֵי הַמַּעֲטָרְכֵי
 חֶסֶד וְרַחֲמִים: הַמְּשַׁבֵּיעַ בְּטוֹב עֲדִיךָ תַתְּחַדֵּשׁ כַּנֶּשֶׁר נְעוּרֵיכֵי: עֲשֵׂה
 צְדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־עֲשׂוּקִים: יוֹדִיעַ דַּרְכֵי לְמֹשֶׁה לְבָנֵי
 יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: רַחֲוּם וְחַנּוּן יְהוָה אַרְךָ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד:
 לֹא־לִנְצַח יָרִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר: לֹא כַחֲטָאִינוּ עָשָׂה לָנוּ וְלֹא
 כְּעוֹנֵתֵינוּ גָּמַל עָלֵינוּ: כִּי כִגְבַהַ שָׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ גָּבַר חֶסְדּוֹ
 עַל־יְרֵאָיו: כִּרְחַק מְזוֹרַח מִמַּעַרְבַּ הַרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: כִּרְחַם
 אֵב עַל־בָּנִים רַחֵם יְהוָה עַל־יְרֵאָיו: כִּי־הוּא יָדַע יִצְרָנוּ וְזָכוֹר
 כִּי־עָפָר אֲנַחְנוּ: אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יִמּוֹ כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יִצְיֵץ: כִּי רוּחַ
 עֲבָרָה־בֶּן וְאִינּוֹ וְלֹא־יִכִּרְנוּ עוֹד מִקוֹמוֹ: וְחֶסֶד יְהוָה | מֵעוֹלָם
 וְעַד־עוֹלָם עַל־יְרֵאָיו וְצְדָקָתוֹ לְבָנֵי בָנִים: לְשִׁמְרֵי בְרִיתוֹ וְלוֹזְכְּרֵי

באר התמיד

קנט. מסכת סופרים י"ט ב'. סידור היעב"ץ בסדר קרבן מוסף של יום הכיפורים.
 הטעם שאומרים פרק זה, נראה מפני שרוב הפרק מדבר ממש על ענייני יום הכיפורים, מחילת
 עוונות, וכו'.
 קנט. תהילים ק"ג.

פְּקַדְיוֹ לַעֲשׂוֹתָם: יְהוָה בְּשָׁמַיִם הִכִּין כֶּסֶף וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָה:
 בָּרְכוּ יְהוָה מִלְּאֲכָיו גִּבְרֵי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּבָרוֹ: בָּרְכוּ
 יְהוָה כָּל־צְבָאָיו מִשְׁרָתָיו עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: בָּרְכוּ יְהוָה | כָּל־מַעֲשָׂיו
 בְּכָל־מְקוֹמוֹת מְמַשְׁלָתוֹ בָּרְכֵי נַפְשֵׁי אֶת־יְהוָה:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של היום הראשון של חג הסוכות, השיר שהלויים
 אומרים הוא 'נודע ביהודה'^{קס}.

ואומרים^{קסא}: לְמַנְצַח בְּנִגְיַת מְזוֹמָר לְאַסָּף שִׁיר: נוֹדַע בִּיהוּדָה
 אֱלֹהִים בִּישְׂרָאֵל גְּדוֹל שְׁמוֹ: ^{יטו} וַיְהִי בְשָׁלֹם סִכּוֹ וּמַעֲוֹנָתוֹ בְּצִיּוֹן:
 שָׁמָּה שָׁבַר רֶשֶׁפ־קֶשֶׁת מִגֶּן וַחֲרַב וּמִלְחָמָה סָלָה: גָּאוֹר אֶתָּה אֲדִיר
 מִהַר־רִי־טָרֶף: אֲשַׁתּוּלְלוּ | אֲבִירֵי לֵב נִמְוֹ שְׁנַתֶּם וְלֹא־מִצָּאוּ
 כָּל־אֲנָשֵׁי־חֵיל יְדִיהֶם: מִגְּעַרְתֶּךָ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב גִּרְדָּם וְרִכָּב וְסוּס:
 אֶתָּה | נוֹרָא אֶתָּה וּמִי־יַעֲמֵד לְפָנֶיךָ מֵאִז אֲפָךְ: מִשָּׁמַיִם הַשְׁמַעַת
 דִּין אֶרֶץ יִרְאָה וְשִׁקְטָה: בְּקוּם־לְמִשְׁפָּט אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ
 כָּל־עַנְוֵי־אֶרֶץ סָלָה: כִּי־חַמַּת אָדָם תוֹדֶךָ שְׁאֲרִית חַמַּת תַּחְגֹּר: ^{יטז}
 גִּדְרוּ וְשַׁלְמוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־סִבְיָיו יוֹבִילוּ שֵׁי לְמוֹרָא: יִבְצַר
 רוּחַ נְגִידִים נוֹרָא לְמַלְכֵי־אֶרֶץ:

❧ באר התמיד ❧

קס. מסכת סופרים י"ט ב'.

הטעם שאומרים פרק זה, נראה מפני שכתוב בו זיהי בשלם סוכו, מלשון סוכה.
 וראה גם את השייכות של המשך מזמור זה, עם מה שכתוב בסוף זכריה (פרק יד) מענין חג
 הסוכות. שזה ההפטרה ליום הראשון של חג הסוכות.

קסא. תהילים ע"ו.

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום הראשון של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'הבו לה' בני אלים'^{קסב}.

והטעם הוא מפני שהיום תחלת שמחת בית השואבה דהיינו 'כבוד ועוז', ובאותו מזמור 'קול ה' על המים' על שם ניסוך המים^{קסג}.

ואומרים כל המזמור^{קסד}: מְזַמֵּר לְדָוִד הַבַּיּוֹת לַיהוָה בְּנֵי אֱלֹהִים הַבּוֹי לַיהוָה כְּבוֹד וְעֹז: הַבּוֹי לַיהוָה כְּבוֹד שָׁמַיִם הַשְׁתַּחֲוֶי לַיהוָה בְּהַדְרַת־קִדְשׁ: קוֹל יְהוָה עַל־הַמַּיִם אֶל־הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה עַל־מַיִם רַבִּים: קוֹל־יְהוָה בְּכַח קוֹל יְהוָה בְּהַדָּר: קוֹל יְהוָה שִׁבְרֵ אַרְזִים וַיִּשְׁבֵּר יְהוָה אֶת־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם כְּמוֹ־עֵגֶל לְבָנוֹן וְשָׁרִיץ כְּמוֹ בְּנֵי־רֵאמִים: קוֹל־יְהוָה חִצָּב לַהַבּוֹת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה יַחֲלִי מַדְבָּר יַחֲלִי יְהוָה מַדְבָּר קָדֵשׁ: קוֹל יְהוָה | יַחֲלִל אֵילוֹת וַיַּחֲשֵׁף יַעֲרֹת וּבַהֲיַכְלוֹ כָּלֹּ אָמַר כְּבוֹד: יְהוָה לַמַּבּוּל יֵשֶׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה מֶלֶךְ לְעוֹלָם: יְהוָה עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה | יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

✧ באר התמיד ✧

קסב. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קסג. רש"י סוכה נ"ה.

קסד. רש"י סוכה נ"ה. תהילים כ"ט.

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום השני של חול המועד פוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'ולרשע אמר אלהים'^{קסו}.

והטעם הוא מפני שכל המזמור דברי כבושין הם לנאספים לעזרה למצות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחים 'מה לך לספר חוקי', כלומר, למה לך לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר בתשובה. ובאותו מזמור כתוב 'זבח לאלהים תודה ושלם לעליון נדריך', על שחג הסוכות זמן בל תאחר הוא לשלש רגלים כסדרם, וסוף המזמור 'זבח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו בישע אלהים'^{קסו}.

ואומרים^{קסו}: מְזֻמֹּר לְאַסָּף אֵל | אֱלֹהִים יְהוָה דִּבֶּר וַיִּקְרָא אֶרֶץ
מִמְזֻרְח־שָׁמַשׁ עַד־מְבֹאוֹ: מִצִּיּוֹן מְכַלְל־יָפִי אֱלֹהִים הוֹפִיעַ: יָבֹא
אֱלֹהֵינוּ וְאֵל־יַחֲרֹשׁ אֶש־לִפְנֵינוּ תֹאכַל וְסִבִּיבֵינוּ נִשְׁעֶרָה מֵאֵד: יִקְרָא
אֶל־הַשָּׁמַיִם מֵעַל וְאֶל־הָאָרֶץ לְדִין עֲמוֹ: אֶסְפוּ־לִי חֲסִידֵי כְרָתִי
בְּרִיתִי עַל־יְזֻבַּח: וַיִּגִּידוּ שָׁמַיִם צְדָקוֹ כִּי־אֱלֹהִים | שִׁפְטָה הוּא סִלָּה:
שִׁמְעָה עַמִּי | וְאֲדַבְּרָה יִשְׂרָאֵל וְאֶעֱיֵדָה בְּךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ אֲנֹכִי:
לֹא עַל־זֻבְחֶיךָ אוֹכִיחֶךָ וְעוֹלֹתֶיךָ לִנְגְדֵי תְמִיד: לֹא־אֶקַּח מִבֵּיתְךָ פָּר
מִמְכַלְאֲתֶיךָ עֲתוּדִים: כִּי־לִי כָל־חֲתִיתוֹ־יַעַר בְּהַמּוֹת בְּהַר־יִצְחָק:
יִדְעֵתִי כָל־עֹנֵף הָרִים וְזִיז שְׂדֵי עַמְדֵי: אִם־אֶרְעֵב לֹא־אֶמַּר לְךָ

❁ באר התמיד ❁

קסו. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קסו. רש"י סוכה נ"ה.

קסו. ברש"י ובמהרש"א (סוכה נה.) משמע לכאן שאומרים כל המזמור. תהילים נ'.

כִּי־לִי תָבֵל וּמְלֹאָה: הָאוֹכֵל בְּשֶׁר אַבִּירִים וְדָם עֲתוּדִים אֲשַׁתֶּה:
 זָבַח לְאֱלֹהִים תּוֹדָה וְשֵׁלֶם לְעֶלְיוֹן נְדָרֶיךָ: וְקָרָאנִי בְּיוֹם צָרָה
 אֲחַלְצֶךָ וְתִכְבְּדֵנִי: וְלִרְשָׁעִי | אֲמַר אֱלֹהִים מַה־לְּךָ לְסֵפֶר חֲקֵי
 וְתִשָּׂא בְרִיתִי עָלַי־פִּיךָ: וְאַתָּה שְׁנֵאתָ מוֹסֵר וְתִשְׁלַךְ דְּבַרִי אַחֲרֶיךָ:
 אִם־רָאִיתָ גִּבּוֹר וְתִרְצֵן עִמּוֹ וְעַם מְנַאֲפִים חִלְקֶךָ: פִּיךָ שִׁלַּחַת בְּרַעְיָה
 וְלִשׁוֹנְךָ תִצְמִיד מִרְמָה: תִּשָּׁב בְּאָחֶיךָ תִדְבַר בְּבֶן־אִמְךָ תִתֵּן־דָּפִי:
 אֲלֵה עֲשִׂיתָ | וְהִחַרְשִׁתִּי דְמִית הַיּוֹת־אֶהִיָּה כְמוֹךָ אוֹכִיחֶךָ וְאֶעְרַכֶּה
 לְעֵינֶיךָ: בְּיַגְוֵנָא זֹאת שִׁכְחִי אֵלּוּהַ פֶּן־אֲטָרְף וְאֵין מִצִּיל: זָבַח
 תּוֹדָה יִכְבְּדֵנִי וְשֵׁם דְּרַךְ אֲרָאֵנוּ בִּישַׁע אֱלֹהִים:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום השלישי של חול המועד סוכות, השיר שהלויים
 אומרים הוא 'מי יקום לי עם מרעים'^{קסט}.

והטעם הוא מפני שפרשת 'מי יקום לי' מדברת על הצרות,
 שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי
 רומי, ואף על פי כן אינם נמנעים מלשמוח שמחת מלכם,
 ומתפללים מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה, לולי ה'
 עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי, אם אמרתי מטה רגלי וגו',
 שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר, אף לפי צרותינו אין
 אנו נמנעים מלבא להשתעשע בתנחומיך^{קסט}.

❧ באר התמיד ❧

קסט. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קסט. רש"י סוכה נ"ה.

ואומרים^{קע}: מִי־יָקוּם לִי עִם־מְרַעִים מִי־תִצָּב לִי עִם־פְּעָלֵי אֲוֶן: לֹא־לִי יְהוּה עֲזָרְתָה לִי כַמְעֹט | שְׁכָנָה דוּמָה נִפְשִׁי: אִם־אֲמַרְתִּי מָטָה רַגְלִי חֲסֶדְךָ יְהוּה יִסְעֶדְנִי: בְּרַב שְׂרַעְפֵי בְּקִרְבִי תִנְחַוּמִיךָ יִשְׁעִשְׂעוּ נִפְשִׁי: הִיחַבְּרַךְ כֶּסֶף הַוּוֹת יִצַּר עֲמַל עָלֵי־חֶק: יְגוּדוּ עַל־נֶפֶשׁ צְדִיק וְדָם נָקִי יִרְשִׁיעוּ: וַיְהִי יְהוּה לִי לְמִשְׁגָּב וְאֱלֹהֵי לְצִוּר מַחֲסִי: וַיֵּשֶׁב עָלֵיהֶם | אֶת־אֲוֶן וּבִרְעָתָם יִצְמִיתָם יִצְמִיתָם יְהוּה אֱלֹהֵינוּ:

במוסף של יום הרביעי של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'בינו בווערים בעם'^{קעא}.

והטעם הוא מפני שעבשיו זמן מתנות עניים, שהוא זמן אסיף זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני. וכשמגיעים הימים האחרונים של סוכות שהם קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קוראים לפניהם להוכיחם שיעשירו כראוי. ואף על פי שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכך אומר 'בינו בווערים בעם' שאומרים בלבם מי יגיד מעשינו, 'הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח' וגו'^{קעב}.

ואומרים^{קעג}: בִּינּוּ בְעָרִים בְּעַם וְכִסְיִלִים מְתֵי תִשְׁכִּילוּ: הַנֹּטֵעַ אֲזַן הֶלְאָ יִשְׁמַע אִם־יִצַּר עֵיִן הֶלְאָ יִבִּיט: הַיֹּסֵר גּוֹיִם הֶלְאָ יוֹכִיחַ הַמְלַמֵּד אָדָם דַּעַת: יְהוּה יִדַּע מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי־הֵמָּה הִבֵּל: אֲשֶׁר־י הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר־תִּסְרְנוּ יְהוּה וּמִתּוֹרַתְךָ תִּלְמַדְנוּ: לְהִשְׁקִיט לּוֹ מִיָּמִי

❧ באר התמיד ❧

קע. אומרים רק את הקטע הזה (רש"י סוכה נה.). תהילים צ"ד ט"ו.

קעא. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"ז א.

קעב. רש"י סוכה נ"ה.

קעג. אומרים רק את הקטע הזה (רש"י סוכה נה.). תהילים צ"ד ח'.

רַעַד יִכְרֶה לְרַשָּׁע שְׁחַת: כִּי | לֹא־יִטַּשׁ יְהוָה עִמּוֹ וְנִחַלְתּוֹ לֹא יֵעֹזֵב: כִּי־עַד־צָדֵק יָשׁוּב מִשְׁפָּט וְאַחֲרָיו כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:
ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום החמישי של חול המועד סוכות, השיר שהלויים אומרים הוא 'הסירותי מסבל שכמו'קעד.

והטעם הוא מפני שהם דברי תנחומים, אם תזכו 'בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה', על המים שנידונים עליהם בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללים על הגשמים וצריכים להם, וכתוב במזמור זה 'אנכי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו' שאשלה לכם ברכה, וסוף המזמור 'ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעך'קעה.

ואומרים'קעי: הַסִּירוֹתִי מִסָּבֵל שְׁכֻמוֹ כְּפִיו מִדּוֹד תַּעֲבֹרְנָה: בְּצָרָה קָרָאתָ וְאַחֲלֹצְךָ אֶעֱנֶךָ בְּסֹתֵר רַעַם אֲבַחֲנֶךָ עַל־מִי מְרִיבָה סָלָה: שָׁמַע עָמִי וְאַעֲיֶדָה בְּךָ יִשְׂרָאֵל אִם־תִּשְׁמַע־לִי: לֹא־יְהִיָּה בְּךָ אֵל זָר וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל גֵּכָר: אֲנֹכִי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֵב־פִּיךָ וְאַמְלֵאֲהוּ: וְלֹא־שָׁמַע עָמִי לְקוֹלִי וַיִּשְׂרָאֵל לֹא־אָבָה לִי: וְאַשְׁלַחְהוּ בְּשָׂרֵירוֹת לְבָם יִלְכוּ בְּמוֹעֲצוֹתֵיהֶם: לוֹ עָמִי

❧ באר התמיד ❧

קעד. סוכה ג"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.

קעה. רש"י סוכה ג"ה.

קעו. תהילים פ"א. יתכן שאומרים מתחילת הפרק, ויתכן שאומרים רק מהפסוק 'הסירותי מסבל שכמו' ואילך (עיין ראש השנה ל:).

שִׁמְעָ לִי יִשְׂרָאֵל בְּדַרְכֵי יְהוָה: כְּמַעַט אוֹיְבֵיהֶם אֲכַנֶּיֶע וְעַל
צָרֵיהֶם אֲשִׁיב יָדַי: מִשְׁנֵאֵי יְהוָה יִכַחֲשׁוּ-לּוֹ וַיְהִי עֲתָם לְעוֹלָם:
וַיֵּאֲכִילֵהוּ מִחֶלֶב חֶטֶה וּמִצּוֹר דְּבַשׁ אֲשָׁבִיעֶךָ:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה
בפישוט ידים ורגלים.

במוסף של יום השישי של חול המועד פוכות, השיר שהלויים
אומרים הוא 'ימוטו כל מוסדי ארץ'קעו.

והטעם הוא מפני שכתוב בפרק זה 'עני ורש הצדיקו' אלו
מעשרות. כמו שדרשו חז"ל על פסוק זה, צדק משלך ותן לוקעו.^ה
לא ידעו ולא יבינו, ומי שאינו נותן לבו להבין לכך 'בחשכה
יתהלכו' זו מיתה, כמו שכתובקעט בְּאֲרַבְעָה פְּרָקִים הַדָּבָר
מִתְרַבֵּה וכו', וּבְמוֹצָאֵי הַחֹג שֶׁבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִפְּנֵי גְזֹל מִתְּנוֹת
עֲבָדִים. וגורם קללה לעולם ורעבון שימוטו כל אפסי ארץ'קפ.

ואומרים כל המזמורקפא: מִזְמוֹר לְאַסָּף אֱלֹהִים נֶצֶב בְּעֵדֵת-אֵל
בְּקָרֵב אֱלֹהִים יִשְׁפָּט: עַד-מַתִּי תִשְׁפָּטוּ-עוֹל וּפְנֵי רָשָׁעִים
תִּשְׁאוּ-סֵלָה: שִׁפְטוּ-דַל וַיְתוֹם עֲנִי וְרֵשׁ הַצְּדִיקוֹ: פִּלְטוּ-דַל וְאֲבִיוֹן
מִיַּד רָשָׁעִים הַצִּילוֹ: לֹא יִדְעוּ | וְלֹא יִבִּינוּ בְּחֹשֶׁכָה יִתְהַלְּכוּ יִמּוּטוּ
כָּל-מוֹסְדֵי אֶרֶץ: אֲנִי-אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם וּבְנֵי עַלְיוֹן כָּלְכֶם: אֲכַן

❧ באר התמיד ❧

קעו. סוכה נ"ה. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י' י"א.

קעת. חולין קל"ד. ועי"ש.

קעט. אבות ה' מ'.

קפ. רש"י סוכה נ"ה.

קפא. רש"י סוכה נ"ה. תהילים פ"ב.

כְּאֲדָם תְּמוֹתוֹן וּכְאֶחָד הַשָּׂרִים תִּפְלוּ: קוֹמָה אֱלֹהִים שְׁפֹטָה הָאָרֶץ
כִּי־אַתָּה תִּנְחַל בְּכָל־הַגּוֹיִם:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוים כל העם שבעזרה
בפישוט ידיים ורגלים.

אם חל שבת באחד מימי חול המועד סוכות, נדחה השיר 'מוטו
כל מוסדי ארץ', שהוא האחרון. דהיינו, ששיר שנדחה כי היה
שבת, אומרים אותו למחר, ונשאר שלא אומרים את השיר
האחרון כלל קפב.

במוסף של שמיני עצרת, השיר שהלויים אומרים הוא 'למנצח
על השמינית' קפג.

ואומרים כל המזמור קפד: לְמַנְצַח עַל־הַשְּׁמִינִית מְזֻמָּר לְדָוִד:
הוֹשִׁיעָה יְהוָה כִּי־גָמַר חֲסִיד כִּי־פָסוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם: שׁוֹא |
יְדַבְּרוּ אִישׁ אֶת־רַעְיוֹ שֶׁפֶת חֲלֻקֹת בְּלֵב וְלֵב יְדַבְּרוּ: יִכְרַת יְהוָה
כָּל־שִׁפְתֵי חֲלֻקֹת לְשׁוֹן מְדַבְּרַת גְּדֻלוֹת: אֲשֶׁר אָמְרוּ | לְלִשְׁנֵנוּ
נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֶתְּנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ: מִשָּׁד עֲנִיִּים מֵאֲנַקַת אֲבִיּוֹנִים
עַתָּה אָקוּם יֹאמֵר יְהוָה אֲשִׁית בְּיַשַׁע יַפִּיחַ לֹן: אֲמַרְוֹת יְהוָה

❧ באר התמיד ❧

קפב. סוכה נ"ה. וברש"י. רמב"ם הלכות תמידין ומוספין י"א.
קפג. מסכת סופרים י"ט ב'. ונראה שאומרים פרק זה ולא פרק ו' מהתהילים נשמתחיל למנצח
בנגינות על השמינית, שהרי במסכת סופרים כתוב שאומרים למנצח על השמינית, ולא כתוב
תיבת 'בנגינות'. משמע שאומרים פרק י"ב מהתהילים. וכן הוא עפ"י הגר"א.
קפד. תהילים י"ב. הטעם שאומרים פרק זה, נראה משום שהוא 'על השמינית' שזה שמיני עצרת.
ועוד מפני שכתוב בו 'אמרות ה' אמרות טהורות' וכו', שזה ענין שמחת תורה.

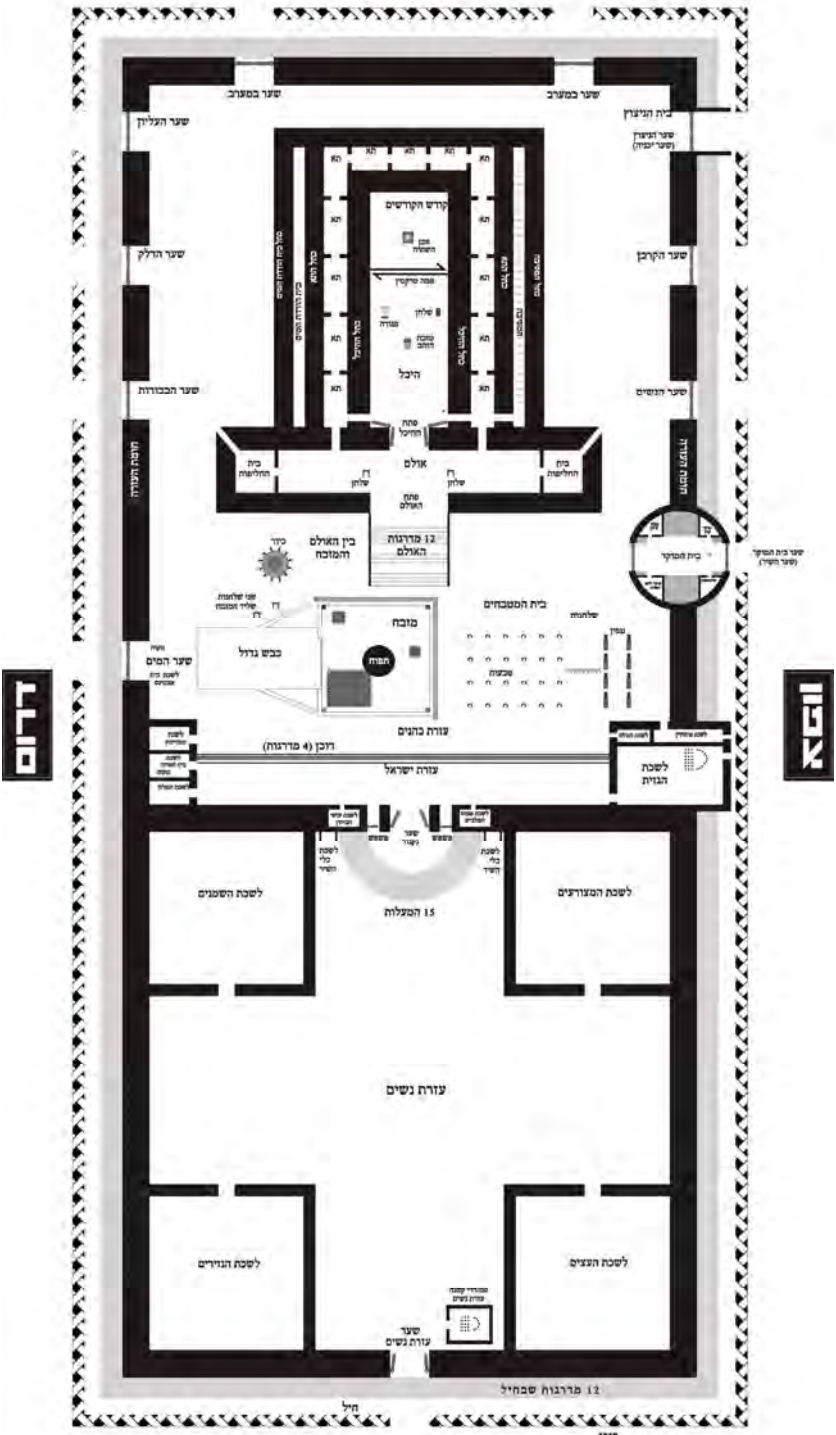
אֲמָרוֹת טְהָרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בְּעֵלִיל לְאֶרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעַתָּיִם:
 אַתָּה יְיָ הֵנָּה תִשְׁמְרֶם תִּצְרְנֶנּוּ | מִן־הַדּוֹר זֶה לְעוֹלָם: סְבִיב רְשָׁעִים
 יִתְהַלְכֶן כָּרָם זְלוֹת לְבַגֵּי אָדָם:

ומחלקים לשלשה חלקים, על כל חלק תוקעים תקיעה תרועה
 תקיעה. ועל כל פעם שתוקעים, משתחוויים כל העם שבעזרה
 בפישוט ידים ורגלים.

ברוך המקום ברוך הוא, שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה, ללמוד את סדר
 עבודת התמיד בבית המקדש, הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך. כן
 נזכה להמשיך ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים. ועינינו תראינה
 מלכותך בציון בקרוב, ונזכה לראות את הבית בבניינו בהר הקודש
 בירושלים, כהנים בעבודתם ולויים בשירם וזמרם וישראל במעמדם,
 בהגלות נגלות כבוד מלכותך עלינו לעיני כל בשר, ועין בעין נראה בשוב
 ה' ציון בקרוב מאוד. במהרה בימינו אמן.

אערב

דרום

צפון

מזרח

תנב

חיי

מסכת תמיד

תמיד

מערב

כותל המערבי בימינו

שער קיפנוס

הר הבית

קוד"ק

היכל

העזרה

שער טדי

שני שערי חולדה

עזרת נשים

חומת הר הבית

סנהדרי קטנה

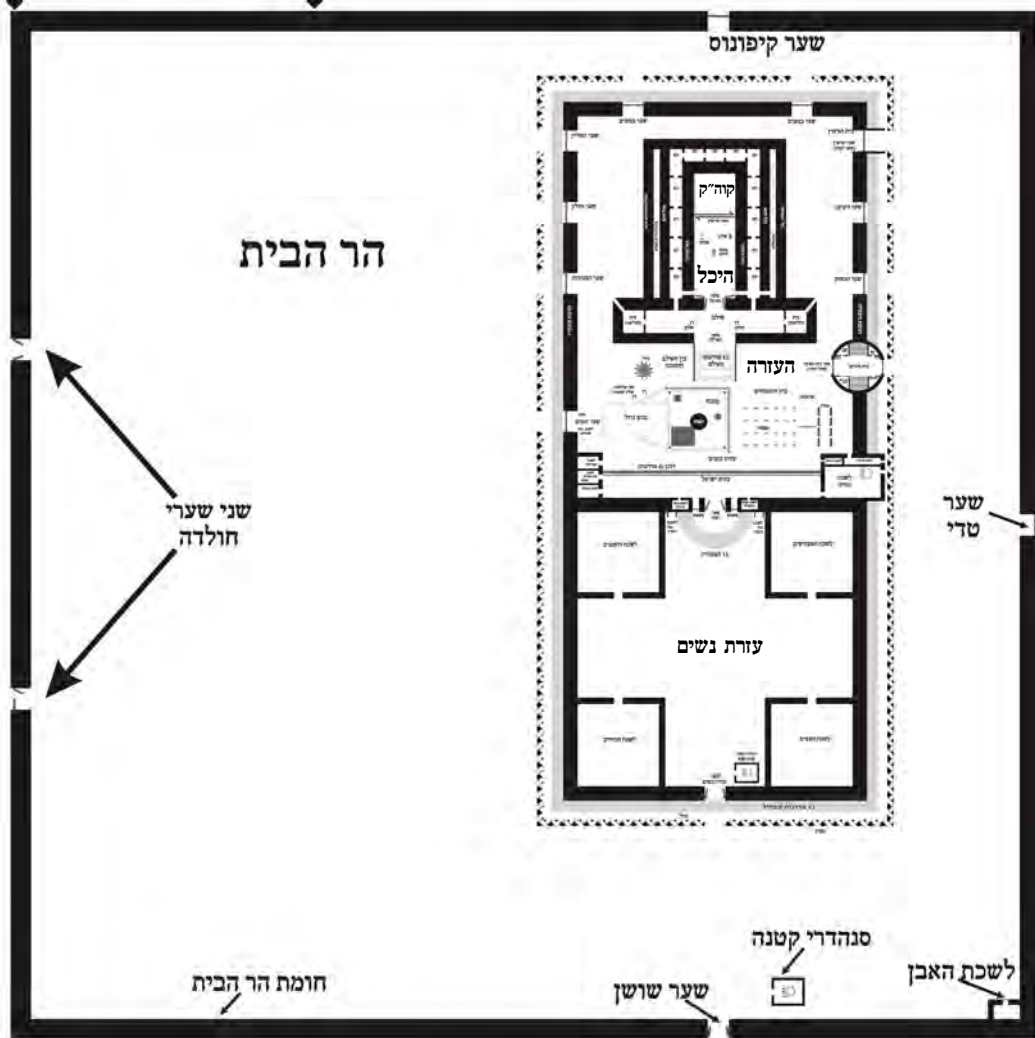
שער שושן

לשכת האבן

מזרח

דרום

צפון

❖ אוצר התמיד ❖

א. בספה"ק 'דרך מצוותיך' להרה"ק הצמח צדק זיע"א, מצות בנין מקדש (דף פה), וז"ל: (צ"ה) לבנות מקדש, שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כ"ה ח). ואלו הן הדברים שהם עיקר בבניין הבית עושים בו קדש וקדש הקדשים ויהי' לפני הקדש מקום אחר והוא הנק' אולם, ושלשתם נק' היכל. ועושים מחיצה א' סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא עזרה והכל נק' מקדש, ועושים במקדש הכלים הכתובים בתורה הארון בקדה"ק ומנורה ושולחן ומזבח הפנימי בקדש, ומזבח החיצון בעזרה.

א) ולהבין זה ענין המקדש והכלים, בהיות כי עיקר כוונת עשיית המקדש הוא להיות גילוי אלהות בישראל כמ"ש ושכנתי בתוכם לכך נצטוונו לעשותו כדוגמת סדר ההשתלשלות הנמשך מעצמות א"ס ב"ה כי מבואר במ"ח דרך בריאת העולם כיצד אא"ס צמצם אורו ופנה מקום שוה מכל צדדיו והוא מקום עגול כו' ומשך בתוכו קו אור דק ובדרך ירידתו האיר בחלל שהוא עגול אחר של אור רחוק מעט מאא"ס וברדתו עוד האיר עגול שני עד עשרה עגולים שהם כח"ב כו' ואחריהם באים י"ס דיושר כו' עכ"ד במסכת א"ב בסדר זרעים ע"ש, וביאור הדברים ידוע דאור הפנימי הוא בחי' גילוי אלהות בכל עולם לפי ערכו ואור המקיף הוא מה שנשאר בהעלם ולא בא לידי גילוי שהוא סובב מכל צד בשוה ורצה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כדוגמת ראשית ההשתלשלות מעצמות אא"ס לכך ציוה לעשות המשכן כדוגמת זה (ועד"ז בבית עולמים) והיינו היריעות והקרשים שבמשכן הם דוגמת אורות מקיפים עליונים שלמעלה מאצי' ומקיפים שבאצי', והכלים הם כמו בחי' א"פ המשתלשלים מן הקו שהם בחי' גילוי אלהות ממש בכל עולם וכך בארון כתיב ונועדתי כו' מבין שני הכרובים (שמות כ"ה כ"ב) וכן במזבח הי' יורד אש שלמעלה ועד"ז גם במנורה עדות היא לבאי עולם (שבת כ"ב ב') שהשכינה שורה בישראל וכן בשולחן שהלחם חם כו' ואמנם לא כל המקיפים שוים כי אין תמונת המקיף אלא לפי אופן הפנימי שיסתעף ממנו עד"מ השפעת גילוי שכל לפי אופן רצון הגילוי כן יהי' המקיף בתחלה לכך הי' תמונת היריעות והקרשים בתמונה פרטית כך וכך כמו אורך היריעה כך וכך וכדומה לזה בקרשים מפני שהתכלית הוא הגילוי אור פנימי ע"י הקרבנות ולפי אופן רצון הגילוי כן צ"ל המשכת המקיפים בתחלה כנ"ל.

ולהבין ענין המקיפים ופנימי' ששניהם צ"ל בבריאת העולם ובכל המשכת אלהות דלכאורה מאחר שעיקר הגילוי הוא ע"י או"פ א"כ מה תועלת בהמקיף אמנם הענין מבואר במצות היחוד (תי"ז פ"ב) ענין ב' מיני המשכות אלו שמשניהם מגיע חיות להעולמות וכן לכל נברא בפרט וז"ש כל אשר חפץ הוי' עשה (תלים קל"ה ו') הוא בחי' המקיף וכתוב בדבר ה' שמים נעשו (תלים לג ו') הוא בחי' הפנימי. ושם נת' שהמקיף הוא המחז' ג"כ ואדרבה הוא העיקר אלא שאינו מתגלה בהנברא והפנימי מתגלה בו, ועוד זאת שהמקיף העלמו בכולם בשוה

❖ אוצר התמיד ❖

מראש לרגל משא"כ הפנימי ישונה אופן גילוייו בין ראש לרגל ועוד זאת שהמקיף אינו מתחלק לחלקים והפנימי יתחלק לחלקים רבים צמצומים שונים, והא בהא תליא כמובן ממשנ"ת ענינם שם, אך כאן נוסף לך משל ע"ז מבשרי מהתלבשות הנפש שבגוף שמאירה ג"כ ב' מיני חיות לגוף מקיף ופנימי, הפנימי הוא כמו הארת הנפש במוח לב כבד שהם הארות שונות מהנפש לפי תכונת חלוקי הכלים המוח מן הלב ומן הכבד (ועד"ז גם בכל האיברים כמו היד והרגל לפי תכונת כל א' כך הוא מהות חיות הנפש בו) כי השכל שורה במוח והמדות בלב והתנועה באיברים החיצונים ע"י הדם שבכבד. והנה השכל במוח הוא בבחי' גילוי שההשכלה מהותה מורגשת במוח והמוח ממולא ממש ממהותה כהמלאות הכלי מן המים עד שלפי אופן מזגו של המוח אם יבישות או לחלוחית ישונה מהות השכל אם לשכל צח או לא כידוע והטעם כי מזג גשם המוח מסוגל לקבלת השכל ועד"ז גם הדבור בפה הרי הפה הגשמי ממולא ומורגש מאותיות הדבור הרוחני ועד"ז המדות בלב והתנועה בידיים וההילוך ברגלים שידוע שיש גידים ברגל שלפי אופן הרכבתם יהי' תנועת הרגל להילוך וכזה הוא חיות הנפש המתלבש בהם הוא כח ההילוך וא"כ מובן מזה שחיות הנפש באיברים הוא בגילוי גמור וזהו ענין התלבשות או"פ בכלי שהוא בגילוי לפי שהכלי מסוגלת לקבלו כי היא מעין האור ודוגמתו ממש שהרי לא יהלך היד ולא יכתוב הרגל וכו' אלא הרגל יהלך והיד תכתוב והלב יתפעל והמוח ישכיל, והרי חיות זה המתגלה הוא בשינויים ממוח ללב וליד ורגל וגם מתחלק לחלקים רבים שכל ומדות תנועה והילוך דיבור וזהו הפנימי. והמקיף הוא מה שאנו רואים שיש התפשטות החיות מן הנפש בגוף להיות האיברים מתפעלים ממנו ואעפ"כ איננו בגלוי להיות מהותם גלוי אליהם וגם מאיר לכולם בסגנון א' מבלי התחלקות, והוא הרצון כי אנו רואים כאשר ירצה לפשוט ידו ורגלו יפשוט מיד כרגע ואם ירצה לכווץ יכווץ מיד בעלות הרצון ומזה מופת שהרצון מלוּבש ונמצא ברגל ממש כי אילו היה מציאותו רק במוח ומה שמהאיברים נשמעים לרצונו כמו התפשטות או כיווץ הרגל הוא דרך המשכה שנמשך מרצון שבמוח אל הרגל לעשות כן בעלות הרצון א"כ הי' צריך להיות שיהוי זמן מעלות הרצון לפשוט הרגל עד שהרגל תתפשט בפועל כדי משך הילוך והמשכת הרצון מהמוח ברגל ולא הי' באפשרי להיות מיד כרגע ומאחר שאנו רואים שבו ברגע העלות הרצון להפשיט הרגל וכדומה תתפשט הרגל ממש מוכרח שהרצון נמצא ברגל ממש ולכן א"צ לשהיית זמן, והאמת כן הוא כידוע שיש עורקים וגידים המוח שמתפשטים בכל האיברים ואין בהם דם רק הם כלי הרצון להיות ממשלתו על ידם בכל אבר להניעו כרצונו, והנה גופה של התנועה הוא ממזג חיות העצמי שביד ושברגל שכבר הם בהכנה מקודם מלוּבש בדם שבאבר ההוא המתרבה ע"י אכילה ושתיה משא"כ הרצון הוא חיות נפשי לבד וממנו לא יבא גוף התנועה אלא שאופן תנועתו הוא על ידי שהכח המניע שבאבר הוא מניעו כפי הרצון ולא ישנה תפקידו כסוס לגבי רוכבו ואם לא יהי' הרצון להניע ישבת ולא ינוע אע"פ שיש בו היכולת להניע ומיד שיהי' הרצון להניע יניע כח המניע נמצא שהרצון

❖ אוצר התמיד ❖

פועל כל פעולותיו באיברי הגוף וגוף הפעולה הוא ע"י החיות הממוזג כבר באבר מהנפש המלוּבש בדם והוא בגלוי אבל הרצון אינו בגלוי ואע"פ שישנו בכל האיברים כנ"ל אין האבר מרגישו וזוהי הנק' בחי' העלם שר"ל שהדבר נמצא ממש שם אלא שאינו בגלוי לגבי המקבל ולכן אינו בהתחלקות כי הרצון להניע הראש עם להניע הרגל שניהם מהות רצון א' והא' בהא תליא שלפי שאינו מתלבש בגלוי בבחי' אור וכלי אלא בבחי' העלם א"כ יכול להיות מאיר ברגל ע"ד שמאיר בראש ולכן א"צ להתחלק משא"כ בהארת הנפש שמאיר בהתלבשות בפנימי' בחי' נר"נ במוח לב כבד הוא בבחי' צמצומים ובבחי' התחלקות לפי שמאיר בבחי' פנימי כנ"ל. ולהבין קצת יותר ענין הרצון שנמצא ברגל ואעפ"כ אין מהותו נתפס הוא כמו מראה הלבן שהוא עצמיות הדבר ואינו דבר נוסף כמ"ש במ"א והנה גוף דבר הלבן הוא מהות ודבר בשטח משא"כ המראה לבן אינו תופס מקום ואינו נתפס ואע"פ שישנו בכל חלקי הדבר שאם יתחכוהו לחלקים דקים ימצאוהו לבן מאחר שהוא עצמות ותולדה טבעי', משא"כ גוונים הנצבעים כמ"ש, אעפ"כ אינו נתפס זולתי דבר המלוּבן הרי לך מציאת דבר ועכ"ז אינו נתפס וכמ"כ ענין הרצון שישנו ברגל אבל אינו נתפס משא"כ הדבור בפה נתפס כו'.

והנמשל מכ"ז למעלה הוא בחי' ממכ"ע וסוכ"ע כי ממכ"ע הוא בחי' חיות האלהות המתגלה בכל עולם לפי ערכו ודרך כלל ביי"ע הנה הם ג' חילוקי מדריגות כמו מוח לב כבד הנ"ל בנפש שבבריאה מאירים חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהוא כמו השכל שבמוח בדם. וזהו ענין געה"ע שהנשמות נהנין מזיו שהוא בעולם הבריאה וביצי' מאירים מדותיו של א"ס ב"ה והוא כמו רוח בלב והוא עולם המלאכים שעבודתם באהוי"ר ובעשי' בחי' נפש שהעבודה במעשה, ובכל עולם לפי ערכו הארה זו היא בגילוי ממש כמו החב"ד בבריאה עד שהנשמות נהנין מהשגתם באא"ס שם בבריאה וכן המדות ביצי' עד שהמלאכים אומרים ביראה ואהבה קדוש כידוע, וכן בעשי' מתלבש חיות אלהות בכל נברא בפנימיותו שכל במדבר וחיות בחי וכו' וה"ז בבחי' צמצומים והתחלקות כנ"ל. אמנם סוכ"ע הוא מ"ש כל אשר חפץ הוי' עשה (תלים קל"ה ו') בחי' רצונו העליון ית' שרוצה בפעולותיו שהרצון הוא בבחי' העלם ומקיף על האיברים ומ"מ על פי יצאו ועל פי יבואו והוא המתלבש ונמצא בכל האיברים וכולם בטילים אצלו כסוס לרוכבו, והיינו למעלה בחי' חב"ד ומדותיו של א"ס ב"ה המלוּבשים בכלים די"ס דבי"ע שמהם באה ההשפעה לכל הנבראים בפנימיו' הם בטילים לגבי רצונו ית' ששולט בהם להיות ההשפעה כרצונו כמו שהרצון בדם מניע מוחו ורגלו לאשר יחפוץ יטנו ובלעדו לא יזיזו כנ"ל כן הרצון עליון מאיר בחב"ד המאירים בבריאה ומנהיג השפעתם כרצונו וכן בעשי' כו' והוא עצמו בבחי' מקיף והעלם שהוא אינו בבחי' גילוי כמו החב"ד בבריאה כו' ומ"מ עיקר הפעולה ממנו ועל ידו וכמשנ"ת ג"כ באורך במצות היחוד (תי"ז פ"ב) וזהו הנק' ג"כ מקיפים ופנימי' שהמקיפים המה מקיפים כל

❖ אוצר התמיד ❖

העולמות כא' שהרי עיגולים דא"ק מקיפים ליי"ס דא"ק עם י"ס דעשי' כא' והוא בחי' סוכ"ע ששׂוה ומשוה קטן וגדול בחי' הרצון עליון כנ"ל ובכלל נק' א"ק אדם דבריאה וע"י וא"א נק' אדם דיצי' ואצי' נק' אדם דעשי' והוא בחי' נר"נ והעיגולים סובב לכולם כא', והפנימי' היינו היושר המשתלשל אח"כ בכלים מכלים שונים א"ק ואבי"ע בחי' נר"נ כנ"ל. ובזה יובן ב' כתובים הנראים כסותרים זא"ז כתוב א' אומר מכה"כ (ישעי' ו' ג') וכבודו תרגומו זיו יקרי' בחי' זיו והארה לבד וכתוב א' אומר את השמים ואת הארץ אני מלא (ירמי' כ"ג כ"ד) ואני משמע מהו"ע ית' ממש והענין כי אני מלא היינו בבחי' סובב והעלם וסובב לד' עולמות כא' וע"כ אומר שמים וארץ בהשוואה א' אבל ההארה שבבחי' גילוי אינה אלא מבחי' כבודו זיו יקרי' בחי' ממכ"ע כנ"ל.

וזהו ענין יריעות המשכן שבהם הי' השראת המקיפים וכדאי' בע"ח שהעיגולים השראתם בההיכלות ע"ש והי' היכל ק"ק בחי' מקיפים דג"ר והמקום הנק' קדש הוא מקיפים דחג"ת וכידוע שגם בהמקיפי' יש י"ס כנו"ל וכמשנ"ת ג"כ במ"א ענין ע"ס שברצון הרצון להאציל חכמה זהו בחי' חכמה שברצון כו' ע' בביאור למאמר זהר פ' שמות ע"פ תשורי מראש אמנה (שה"ש ד' ח'). והכלים כמו הארון והמנורה כו' הם כלים שבהם הי' גילוי האו"פ כדאי' בלק"א ח"א פנ"ג שבלוחות שבארון הי' גילוי אלקות שלא כדרך השתלשלות העולמות מיצי' ועשי' אלא שחב"ד דבריאה נתלבשו ממש בלוחות שבארון ולפיכך לא הי' הארון תופס מקום כלל כי המקום הי' בטל במציאות לגבי גילוי אלהות שלמעלה מבחי' מקום וכעד"ז גם במנורה ושולחן ומזבח וכנ"ל.

ב) ועתה יש להבין פרטי הכלים הנה מזבח החיצון הוא בחי' מל' שנשפלת בבי"ע לברר בירורי נוגה כמ"ש ותתן טרף לביתה ומעלית אותם בסוד מ"ן וכמ"כ הי' ענין הקרבנות נקרבים במזבח החיצון שהבהמה שהיא מבחי' נוגה נשרפת באש ומתבררת והפסולת נדחה לחיצונים כמבואר בענין תרומת הדשן ומה שנתברר נכלל באלהות באש שלמעלה ולכן הי' מזבח החיצון חוץ למקום הנק' קדש כי באצי' לא יגורך רע והבירורים לא שייכים כ"א בבי"ע כו' ולכן על המזבח הפנימי שבבחי' אצי' כתיב ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו (שמות ל' ט') והוא ל"ת כמ"ש בסדר תצוה (סי' ק"ד) כ"א קטרת שענין הקטרת הוא בחשאי והוא מל' התקשרות שהעולמות נקשרים זב"ז והוא ע"ד מ"ש רשב"י בחד קטירא אתקטרנא בי' בקוב"ה ר"ל התקשרות נפלאה ולא בבחי' בירור להפריד הרע אלא גם אחר שכבר הפריד כל תערובות רע יוסיף אומץ והתקשרות בה' וזה שייך גם במזבח הפנימי ת"ת דאצילות שמבריא מן הקצה אל הקצה ר"ל שעולה מעלה מעלה עד קצה העליונה בחי' כתר ולכן הי' מזה"פ מכון נגד הארון ועד"ו הוא משרז"ל מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים ע"ג המזבח (עי' תוס' מנחות ק"י) ואין זה בירור אלא תוספת התקשרות כנ"ל לאשתאבא בגופא דמלאכא. ושולחן בצפון בחי' רשפי אש האהבה שהיא כמעלת הזהב על הכסף שנמשכת

❖ אוצר התמיד ❖

מגבורה דאצי' ומשם באים כל ההשפעות כידוע בענין גבורות גשמים ולכן הי' מניחים הלחם על השלחן, ומנורה בדרום הוא בחי' חסד, והארון שבקדה"ק הוא בחי' כלי להלוחות הוא בחי' ג"ר כח"ב כי הלוחות הם מבחי' פנימי' הכתר כמ"ש במצוה שע"ט ע"פ הירושלמי שהיו נקראים מכל צד לפי שכולו פנים ואין בהם מבחי' אחוריים וס"ת שכתב משה שהי' מונחת בארון בחי' אור החכמה והארון הי' כלי לכ"ז והכפורת הוא מחיצת יסוד אימא המלביש ליסוד אבא כמ"ש באוצ"ח ע"פ טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת (משלי כ"ז ה') שבחי' חסדים המכוסים ביסוד אי' נק' אהבה מסותרת והוא בחי' אהבה רבה שלמעלה מהשכל שעוברת דרך מעביר ע"י השכל ומתלבשת בו. ושני הכרובים כרוב א' מקצה מזה וכרוב א' מקצה מזה (שמות כ"ה י"ט) הם בחי' זו"נ כי ז"א הוא סוף עולמות הא"ס וזהו מקצה מזה ונוק' היא מקור הנבראים ושורשם ונק' אי' תתאה וזהו מקצה מזה והטעם שנק' כרוב הנה אא"ס לאו מכל אינון מדות איהו כלל כי הוא פשוט בתכלית הפשיטות ועליו נאמר כי לא אדם הוא להנחם (שמ"א ט"ו כ"ט) והתלבשותו להאיר בעולמות הוא ע"י י"ס וכנ"ל במשל התלבשות הנפש בגוף בחי' נר"נ במוח לב כבד ועש"ז נק' אדם אך באצילות החכמה היא בבחי' א"ס וכן המדות ואז נק' אדם הגדול אדם הראשון אבל כשמתלבש ומתצמצם להאיר לבי"ע נק' אנפי זוטרי שהחכמה בבחי' צמצום וזהו ענין כרוב כרביא כדאי' בגמ' (חגיגה י"ג ב') והכרובים פורשי כנפים למעלה כי ג"פ בכל יום עולים ומתייחדים בבחי' אצילות בג' תפלות שבכל יום והכרובים יוצאים מן הכפרת בחי' יסוד אי' שנעשה כתר לזו"נ והוא בחי' סוכ"ע שכולל שניהם בשוה, (וגפן של זהב שהי' עומדת על פתחו של היכל בבית עולמים (מדות פ"ג מ"ח) בחי' יסוד דעביד פירין, ושתי שולחנות שהיו באולם מבפנים על פתח הבית (שקלים פ"ו מ"ד) אפשר שהם נו"ה וצ"ע). ומשחרב בהמ"ק אעפ"כ יוכל האדם להמשיך כל בחי' ומדריגות הנ"ל ע"י עבודתו שהרי ושכנתי בתוכם כתי' ויוכל להמשיך ע"י עבודתו האורות שהיו שורי' בבהמ"ק ובכליו כי גם בנפשו יש בחי' יריעות וכלים. מזבח החיצון ומזבח הפנימי הם בחי' חיצוני' הלב ופנימי' הלב והנה בחיצוני' הלב הוא בירור הבהמה ר"ל המדות הרעות של נפש הבהמית להשליך התאוות רעות ולעורר התשוקה לה' והוא בתפלה פסוד"ז ויוצר ואח"כ מזה"פ בחי' קטרת בחשאי פנימי' הלב והתקשרות נפלאה לה' והוא באמת ויציב ט"ז ווי"ן שהם חזוק דבר הנאמר בק"ש איך שהוי' אחד, גם מזבח הפנימי הוא בחי' התעוררות רחמים רבים, ושולחן בצפון בחי' יראה, ומנורה בדרום בחי' אה"ר הנ"ל ששרשה למעלה מהשכל ונק' אהבה מסותרת אלא שמתגלי' ע"י אמצעות השכל, והארון שבו הלוחות הוא בחי' ת"ת שכנגד כולם והיינו כשלומד בבחי' ביטול ודברי אשר שמת' בפיך (ישעי' נ"ט כ"א) כמאמר המגיד לב"י אני המשנה המדברת בפיך. וענין המשכת המקיפים שהיו ביריעות היינו ע"י ביטול רצון לאכפיי' לסט"א עשה רצונך כרצונו הגם ששכלו ומדותיו אין חפיצים בכך אעפ"כ עושה נגדם והוא למעלה מבחי' בחירה שע"פ השכל והתאוה ובוה מעורר בחי' רצון העליון שהי' שורה ביריעות הנ"ל שהוא למעלה מבחי' חו"ב כנ"ל, ועוד יש דרך להתעוררות

❖ אוצר התמיד ❖

המקיפים שהיו שורים ביריעות והוא בהקדים שהיריעות נעשו מד' דברים תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר והיו שזורים יחד והמה נגד ד' כלים הנ"ל שבמקדש שהם מנורה ושולחן ומזה"פ וחיצון שהם חגת"ם אלא שבכלים הוא בחי' חגת"ם שבפנימי' וביריעות הוא בבחי' מקיפים וביאור הענין הנה תכלת דומה לים עד לכה"כ (מנחות מ"ג ב') הוא בחי' מל' שממנה באה מדת היראה מורא ואימת המלך, וארגמן בחי' ת"ת שכולל כמה גוונים כי הת"ת מכריע בין חו"ג והוא מדת הרחמים ליעקב אשר פדה את אברהם (ישעי' כ"ט כ"ב) בהתעוררות רח"ר על נפשו האלהית גם הוא קלא פנימאה דקטרת פנימי' הלב כנ"ל בחי' מזבח הפנימי, ותולעת שני הי' אדום היינו בחי' האהבה ברשפי אש שבבחי' השולחן כנ"ל, ושש הוא בד פשתן שעולה יחידי הוא האהבה מסותרת שאינה מורכבת בשום דבר להיות למעלה מהשכל והוא בחי' המנורה אלא שהמנורה היינו כשבאתה לגילוי בלב באמצעות השכל אבל טרם גילוי' כמו שהיא בשרשה הוא בחי' הארון וכנז"ל שהחסדים המכוסים ביסוד אי' נק' אהבה מסותרת כו'. והנה האדם יש בו ג"כ מקיפים ופנימי' ובשניהם ימצא ד' בחי' הללו והענין כי עיקר האדם הם המדות שבו שהוא בחי' פנימיותו אבל כשהדבר אצלו רק בשכלו אבל מדותיו נוטים להיפוך ה"ז נק' בחי' מקיף לבד וכמו שנת' במצוה מ"ב בענין זרע בהמה שגם שישכיל גדולת ה' כ"ז שלא נגע ללבו ה"ז כמו דרך אמונה לבד ע"ש פ"א וכמ"כ למעלה כי ז"א דאצי' הנק' אדם עיקרו הוא ו"ק אבל המוחי' הם בו בסוד תוספת ולא בסוד שרש, ולכן הנה כשיתבונן המשכיל בגדולת ה' הסוכ"ע וממכ"ע גם שיתפעל מאד בשכלו וימצא בשכלו אז ד' בחי' הנ"ל שהזכרתי שהם חגת"ם שבשכל כידוע שגם בשכל יש מדות כו' הרי הם בחי' מקיפים עליו ובזה יעורר אורות המקיפים דיריעות הנ"ל ולאחר שיצאו מן ההעלם אל הגילוי בלב אז יהיו בפנימיותו ואז יעוררו הכלים שבמקדש שהם בחי' אורות פנימי' שבכלים כנ"ל, וזהו הטעם שביריעות הם משזר שד' דברים הנ"ל שזורים יחד והיו לאחדים משא"כ בכלים הם במקומות חלוקים שולחן בצפון ומנורה בדרום וכו' כי המקיפים הם כלולים כא' משא"כ בפנימי' הרי יש לכל א' כלי ומדור בפ"ע וכן באדם חדוה ומרירות אהבה ויראה כשהם בפנימיותו ר"ל בגילוי בלב יש לכל א' כלי מיוחד וא"א להיות שני הפכים יחד ואם אוהב אינו ירא כו' אבל בשכלו הנה כשמתפעל מדבר א' המושכל בשכלו שיש בו להתפעל לאהבה גם ליראה הנה ישכנו שניהם יחד וז"ש ועת לכל חפץ תחת השמים (קהלת ג' א') שמים הם בחי' מקיפים ותחתיהם ר"ל בבחי' הפנימי' יש לכל חפץ עת וכלי מיוחד ע"ד הנ"ל אבל בהמקיפים הכל כלולים יחד וזהו משזר וד"ל, וז"ש וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים (דברים ד' ל"ט) כי ענין שהוי' הוא האלקים ז"ס מצות היחוד שנצטוינו בו אנחנו בית ישראל כמ"ש במצוה הנ"ל פ"ג והוא עיקר ויסוד ההתבוננות, והענין הזה צ"ל באדם בבחי' ידיעה בשכל בחי' מקיפים כנ"ל וזהו וידעת ואח"כ והשבות ענין ההשבה אל הלב בחי' פנימי' כי שניהם כאחד טובים לעורר מקיפים ופנימי' הנ"ל דיריעות וכלים.

❖ אוצר התמיד ❖

ג) ועכ"ז יובן מה שמשא ציוה בפ' תרומה לעשות כלים ואח"כ היריעות ובצלאל עשה בהיפוך תחלה היריעות ואח"כ הכלים וידוע מארז"ל בברכות נ"ה (ע"א) על זה בשעה שציוה משה לעשות ארון וכלים ומשכן אמר לו בצלאל משה רבינו מנהגו של עולם אדם בונה דירה ואח"כ מכניס לתוכה כלים שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים א"ל בצל אל היית וידעת, והענין כי בצלאל אמר לו הרי ידוע בענין סדר ההשתלשלות מאא"ס שמתחלה נמשכו הי"ס דעיגולי' שהם בחי' המקיפים המתעגלים ואח"כ נמשכו לתוכן י"ס דיושר אורות בכלים וא"כ גם המשכן צריך לעשותו דוגמא זו מתחלה היריעות שהם המקיפים ואח"כ הכלים כנ"ל שהם מוקפים מן עיגולים המקיפים, והודה לו משה. ובאמת צ"ל מעיקרא מאי קסבר מרע"ה ובודאי תורת ה' תמימה גם מה שציוה מרע"ה מה' הוא, אך הענין הוא כי הנה העיגולי' והיושר שניהם נמשכים מן הקו שממנו מתעגלים העיגולי' ואח"כ היושר ועל בחי' היושר הזה הנמשך מהקו הוא שאנו אומרים שהעיגולי' קדמו לו אבל הרי יש בקו מקום שלמעלה מהעיגולי' והוא ראשית המשכתו מאא"ס טרם שנתעגלו ממנו עיגולים דא"ק ונמצא הקו יש בו מקום שלמעלה מהעיגולים ומקום שלמטה מהם והוא כשנמשך ממנו היושר כו' שהרי הקו נמשך עד סיום רגלי א"ק דיושר המסתיימים בעשי' כידוע וביאור הדבר הוא עד"מ באדם בהשפעת שכל מרב לתלמיד ששכל הרב עמוק הוא גם מתלמידו הנעלה ביותר עד שמה שהרב משיג בפנימיותו ומושג בשכלו ישאר על התלמיד בבחי' מקיף רק מעט מזעיר יומשך בהשגתו בבחי' פנימי ואתו התלמיד הנעלה כשישפיע ממה שקיבל לנמוך ממנו ישאר גם הוא עליו בבחי' מקיף עד כמה מדריגות זה למטה מזה פנימי שבעליון נעשה מקיף לתחתון וכמו משה מסר תורה ליהושע ויהושע לזקנים כו' ועד"מ זה הקו הנמשך מאא"ס לאחר הצמצום עם שלגבי אא"ס הוא צמצום עצום שלכן נק' קו שהוא הארה מועטת ואין בו שטח לומר שכלא חשיב לגבי הא"ס הנה הוא למעלה מעלה מכל הנמצאים עד שכשיומשך ממנו לא"ק יומשך תחלה הארה בבחי' מקיף ואח"כ מעט מזעיר בבחי' פנימי ועד"ז מא"ק ולמטה וכו'. וטענת מרע"ה שציוה לעשות הארון תחלה מפני שבו מונחים הלוחות שבהם י' הדברות אנכי ולא יהי' לך שרשן מאד נעלה באא"ס והוא בחי' ראשית המשכת הקו מאא"ס טרם שנמשכו ממנו ציור עגולי' ויושר שה"ז מאד נעלה משניהם, וביאור הדבר נת' במ"א בענין מה שנאמר או יחזיק במעווי שלום יעשה לי יעשה שלום לי (ישעי' כ"ז ה') וארז"ל כל העוסק בתורה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה (סנהדרין צ"ט ב'), ונת' שם ענין השלום הוא כי מאחר שבכל נברא וכן בעולם בכללו יש ב' מיני חיות מבחי' ממלא ומבחי' סובב כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה (תלים קל"ה ו') וכתוב בדבר ה' שמים נעשו (תלים ל"ג ו') שבכל נברא חיותו ע"י חפץ ה' בקיומו ז"ס סובב, וע"י דברו הטוב שהוא שרש הנברא בע"מ כמ"ש בלק"א (ח"ב פ"א) כי שניהם צ"ל דוקא כמ"ש במצות יחוד פ"ב וא"כ צ"ל בחי' שלישי המחבר שניהם יחדיו והוא בחי' שלמעלה מסובב וממלא תענוג העליון שלמעלה מרצון וחכמה והוא המחבר אותם כי

❖ אוצר התמיד ❖

התענוג בהדבר הוא סיבת הרצון והחכמה ור"ל השעשועים שלו ית' בביטול היש הוא המחבר רצונו וחכמתו להוות העולם וזהו ענין שלום בפשמ"ע ובל' הקבלה ידוע בחי' ע"י הוא המחבר א"א עם החכמה ואח"כ שלום בפשמ"ט בנבראי' הנמשכי' מהם שיש בהם מסוכב וממלא וכן בכלל חיבור גשמי' ורוחני' שהגשמי' עיקרו מסוכב ורוחני' ממלא ובאדם מתחברים יחד נפש וגוף והמשים שלום הוא התורה ששרשה מתענוג עליון הנ"ל כמ"ש ואהי' אצלו כו' שעשועים (משלי ח' ל') ולכן הי' תנאי להקב"ה במע"ב אם יקבלו ישראל את התורה (ע"ז ג' א') כי אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ (ירמי' ל"ג כ"ה) דמקיפים ופנימי' הנ"ל לא היו מתחברים וע"כ ציוה משה לעשות הארון והכלים תחלה וגם המה העיקר שהיריעות הם רק למכסה ולאהל עליהם שהרי שרשן מאד נעלה כנ"ל, ומ"מ למעשה הי' דעת בצלאל נכון לפי שזה אינו אלא מצד התורה ששרשה שם אבל הכלים עצמן הם מבחי' היושר שלמטה מהקו ולכן ראויים היריעות להקדימם אלא שאח"כ אנחנו יכולים להמשיך התורה בתוך הכלים וליתן הלוחות בארון ואז יהיו הם נעלים וכמ"כ ברוחני' יכול כל אדם ע"י עסק התורה להמשיך בחי' אא"ס שלמעלה מעיגולים ויושר למטה מטה עד שיתגלה לע"ל בעוה"ז דוקא וכמ"ש במ"א בענין ת"ת. ע"כ.

בספה"ק 'דרך מצוותיך' להרה"ק הצמח צדק זיע"א, מצות אכילת קדשי קדשים, ושיירי מנחות (דף צ) וז"ל: (ק"ב) לאכול הכהנים קדשי קדשים במקדש שנאמר ואכלו אותם אשר כפר בהם וגו' בסדר תצוה (שמות כ"ט ל"ג). וכן באה עוד מצוה (קל"ד) בסדר צו לאכול הכהנים שיירי מנחות שנאמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אוהל מועד יאכלוהו. וז"ל החינוך מצוה ק"ב כלל הדבר כל בשר קרבן החטאת והאשם היה נאכל לזכרי כהונה בעזרה כו' ובאכילה זו תשלם כפרת המתכפר כמ"ש רז"ל כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים (פסחים כ"ט ב').

א) ולהבין זה הנה ארז"ל ע"פ ואם האכל יאכל (ויקרא ז' י"ח) בשני אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם (ר"ל אכילת כהנים) ואחת אכילת מזבח (ובחים י"ג ב'), והענין הוא דאכילת מזבח הוא שהיו מקריבין הבהמה עליו ואש שלמעלה יורד ואכיל קרבנין כמארז"ל כדמות אר' הי' יורד ואוכל קרבנות כו' (עי' יומא כ"א ב') והיינו בחינת הבידורים שמתבררים הניצוצים דתהו שנפלו דרך שבירה לנוגה דבי"ע ומתעלים לקדושה שנבלעים במל' דאצי' מקור דבי"ע וכמ"ש מלכותך מכ"ע (תלים קמ"ה י"ג) שמל' דאצי' נשפלת בבי"ע לברר בירורי נוגה כמ"ש ותתן טרף (משלי ל"א ט"ו) ואותן הניצוצו' נכללים בה וכמ"ש בזהר שזהו ענין אלף טורין דאכלה לון בהמה רבה וכמ"כ הי' ענין קרבן הבהמה שנלקחה מנוגה ע"ג מזבח החיצון שהוא מל' דאצי' המתלבשת בבי"ע (כמ"ש מצוה צ"ה פ"ב) ומהניצוצות האלו נעשו סוד

❖ אוצר התמיד ❖

מ"ן דנוק' וזהו ענין אכילת מזבח. ואח"כ יורד המ"ד דאצי' לבררם בירור אמיתי עד שיהיו אלהות ממש כמ"ש במ"א (ע' מצוה רע"ז) אבל אכילת האדם הוא להמשיך מבחי' האדם דלעילא דאצי' שעל הכסא דמות כמראה אדם דהיינו בחי' ז"א דאצי' שנק' אדם שכלול מרמ"ח איברים דמלכא ושס"ה גידים וכאשר צריכים להמשיך השפע מבחי' אדם דלעילא ולמטה מוכרח להיות האתעדל"ת דדוגמא זו ממש והיינו שיאכל אדם שלמטה דוקא כי אדם נעשה בדמות וצלם העליון כמ"ש נעשה אדם בצלמינו (בראשית א' כ"ו) (וכהן דוקא כי הוא דוגמת ז"א שרובו מהחסדים כמ"ש בזהר אנפוי דמלכא נהירין וכמ"ש בביאורי הזהר ע"פ התוספתא בשלח נ' ע"א) ולכן ע"י אכילת האדם שלמטה יגרום אכילת אדם דלעילא והיינו שימשיכו השפע מעצמות אור א"ס ב"ה לתוך האדם דלעילא ואזי ממילא יומשך השפע מאדם הנ"ל שהוא ז"א למטה בבי"ע וכמ"ש במ"א בסידור ע"פ ברוך שאמר משל לזה כמו חבית כשמתמלאת על כל גדותיה ממילא נשפך מתוכה ע"ש. אך תחלה צ"ל אכילת מזבח להקריב החלב ודם ע"ג המזבח שמצטרך הבהמה דנוגה להתברר תחלה ליפרד מן הרע עכ"פ ולהעלות לקדושה עד שיקרא מ"ן כנ"ל ואח"כ כשנשאר בשר הזבח שגם הוא כבר נברר עי"ו בירור הנ"ל אז כשהכונים אוכלים אין אכילתם ע"ד בירור לברר הטוב מהרע (כמו בשארי אכילות הצדיקים) מאחר שכבר נברר כו' אלא הענין שאכילתם הוא בכוונה אחרת והענין שלפי שכבר נברר הבשר אזי יש כח בהם שע"י אכילתם ימשיכו ג"כ להיות אכילת אדם דלעילא את המ"ן שנברר ע"י המל' וענין אכילה זו נק' המשכת מ"ד מז"א ולמטה בנוק' ובעלמין תתאין דבי"ע אך באמת א"א לז"א להשפיע כ"א ע"י שיקבל תחלה מעצמות א"ס ב"ה שהוא מקור כל ההשפעות והמשכה זו בז"א מעצמות א"ס הוא הנמשך לו ע"י אכילתו את המ"ן כי שרשו נעלה לעורר באא"ס וזהו הנק' אכילת אדם שנמשך כח באדם הנ"ל מעצמות הא"ס ואח"כ נמשך מהאדם העליון למטה בבי"ע כו' וכ"ו נעשה ע"י אתעדל"ת בזה שהכנהי' אוכלים שכמ"כ נעשה למעלה אכילת אדם העליון, ולכן תקנו חז"ל לברך אקב"ו על אכילת הזבח (ע' רש"י פסחים קכ"א א' ד"ה ברכת). כי הברכה היא המשכה מעצמות אור הא"ס לאדם דלעילא הנ"ל ומה גם שצריכים להמשיך תחלה כח ועוז מלמעלה שיהי' כח בהכהן לעורר ע"י אכילתו בשר הזבח גשמי אכילת אדם דלעילא הרוחני'. וביאור הדבר בהיות ידוע שעצמות המאציל ית' הוא מרומם לבדו ואין ערוך אליו שכל השתלשלות העולמות כולן מרום המעלות עד סוף כל המדריגות ובכללן בחי' האדם העליון הנק' ז"א שהוא הארה אלהית להיות מקור החיות לבי"ע כו' כולם כלא חשיבי' קמי' ית' שבטילים בתכלית כטפה לגבי ים אוקיינוס שהטפה א' הנמשכת ממנו היא בטילה במציאות לגבי הים אוקיינוס עצמו הסובב כל העולם כמה אלפים פרסאות שנמצאו בו ריבוא רבבות טיפין כאלו שילאה שכל האדם לשער הריבוי המופלג כמו כן ויתר על כן הוא ערך החיות הנמשך ממנו ית' להאיר בבחי' השתלשלות העולמות כולן אשר מכללן הוא גם ההארה הנק' אדם דאצילות (ע"ש היותה מקור לבי"ע ע"י חב"ד שבהן נברא העולם וכן עולם חסד יבנה (תלים פ"ט ג') במשפט

❖ אוצר התמיד ❖

יעמיד ארץ (משלי כ"ט ד') ורחמיו על כל מעשיו (תלים קמ"ה ט') וכו') לגבי עצמיותו ית' שהמשכותו ממנו ית' הוא רק כמו טפה א' מים אוקיינוס ויותר על כן רחוק הערך ביניהם עד שאין המשל דומה לנמשל כי הטפה מאוקיינוס אף שהיא בטילה במיעוטה בים הגדול הכולל חלקים וטיפים כאלו אין מספר אעפ"כ אין זה אלא לענין הרבוי ומיעוט אבל מצד עצם מהותם הרי יש להם ערך ששניהם מהות א' והוא מים (רק שזה רב וזה מעט וגם הריבוי יש לו מספר כמה מילי' מיליאן טיפים עד"מ כדאי' בגמ' (הוריות י' א') על שיוכל לשער כמה טיפים יש בים וא"כ גם מצד הריבוי יש להם ערך עכ"פ) אבל למעלה אין בחי' הארה אלהית הנמשכת ממנו בהשתלשלות אין לה ערך ויחס לעצמות המאציל הנשגב לבדו ואינו ממהותה כלל כמאמ' אלי' ולא מכל אינון מדות איהו כלל כי קמי' ית' אצי' ועשי' שוים ממש לפי שהפלתו על שניהם בשוה, (וגם לענין הריבוי ומיעוט אין ערוך ממש ולא שיהי' הריבוי בגדר מספר אלא כלא ממש חשיב' וכמ"ש בלק"א (פמ"ח) שזוהו פי' אין ערוך כו'). והנה בתחלת הבריאה הי' המשכה זו מהמאציל ית' להיות סדר ההשתלשלות והתהוות הארה מצומצמת הנ"ל ממילא ומעצמו כי לא הי' עדיין מי שיעורר כמ"ש ואדם אין לעבוד כו' (בראשית ב' ה') אלא שנתעורר מעצמו מצד כי חפץ חסד הוא, אבל עתה צריכים להעלות מ"ן כדי להמשיך ממנו ית' בבחי' ההארה שבהשתלשלות בסוד תוספת מרובה על העיקר, אי לזאת הוא אכילת אדם שלמטה את הזבח שבזה מעורר אכילת אדם העליון ר"ל שממשיך תוספת אור חדש מא"ס ב"ה להיות נמשך לתוך אדם העליון שהוא הארה שבהשתלשלות שבבוא בו אור חדש מתחזק כחו ונק' אכילת אדם עד"מ (והמשכת אור חדש זה הוא דוקא ע"י אכילת בשר הזבח שכבר נברר ונעשה מ"ן שאזי עולה וממשיך מ"ד ממקורא דכולא להאדם כנ"ל אך כדי לעורר כ"כ למעלה צריך לברכה תחלה) וע"ז מברכים תחלה קודם אכילת הזבח להמשיך ע"י הברכה ממקור כל החיים בחי' עצמותו ית' שישפיע השפע לתוך האדם העליון ומה גם שיהי' לנו* הכח והיכולת הזה שע"י אכילת האדם הכהן שלמטה בשר הזבח גשמי יעורר אכילת אדם דלעילא שגם לזאת צריכים להמשיך הארה מלמעלה למטה וז"ש בנוסח הברכה שם ומלכות דוקא כדאי' בברכות מ' ע"ב שכל ברכה שאין בה שם ומל' אינה ברכה בהיות כי המשכת ההארה למטה על נפש האדם מצטרך להתמשך ע"י הנוק' מל' דאצי' שהיא מקור דבי"ע וע"ז אנו אומרים ברוך שיומשך האור לבחי' מלך העולם דוקא וממילא שמשם יאיר למטה כנ"ל ואז אקב"ו וצונו ל' צוותא והתקשרות שאזי יהי' לנו התקשרות להמשיך ע"י אתעדל"ת של המצוה את האתעדל"ע כנ"ל.

ובזה מובן מה שהי' הבשר דחטאת ואשם נאכל לזכרי כהונה כדי לגרום אכילת אדם דלעילא שהוא הו"א עלמא דדכורא כידוע וגם היו אוכלים מעומד בבחי' ביטול כי כל המשכה שבאצי' הוא בבחי' עמידה כידוע בענין הפרש בין ק"ש לש"ע שק"ש היא מיושב

❖ אוצר התמיד ❖

לפי שהוא בעולם הבריאה אבל שמו"ע שהוא באצי' הוא מעומד דוקא (עמ"ש מצוה רע"ז בסופו).

הג"ה

(* ובוזה יובן מ"ש בשמואל (שמואל א' ט' י"ג) כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים, ענין ברכת הזבח הוא כנ"ל להיות המשכת אא"ס באדם דלעילא ולהיות כח ועוז להאוכלים להמשיך כו' ולפי ששמואל הי' רואה כמ"ש אנכי הרואה (שמ"א ט' י"ט) ור"ל שהי' מבחי' חכמה הנק' ראייה ע"ש גלוי אלהות שבה לכך הי' ביכולתו לברך את הזבח כי כל ברכה והמשכה מאא"ס הוא ע"י החכמה דוקא שבה הוא מתלבש כו' אחרי כן יאכלו הקרואים (שמ"א ט' י"ג) ר"ל אותן ששרשן למעלה מבי"ע שהם מקבלים אח"כ מהשפע שהמשיך שמואל משא"כ הם בעצמן לא היו יכול' להמשיך בעצמם להיות כי בי"ע הם בע"ג ותכלית ולא היו יכולים להעלות מ"ן במס"נ ממש למעלה מהכלים וע"כ נקראו קרואים ולא קוראים שאין ביכולתן לקרוא ולהמשיך בעצמן המשכה זו מאא"ס אבל שמואל בקוראי שמו כתיב (תלים צ"ט ו') שע"י העלאת מ"ן שלו במס"נ ממש הגיע למעלה מהכלים דאצי' לכך הי' יכול להמשיך בחי' עצמות א"ס שלמעלה מהכלים למטה, ואז יוכלו גם בי"ע לקבל מהשפע שכבר נמשכה וזהו אח"כ יאכלו הקרואים ל' נפעל שהם נקראים (זיאי ווערין גילייענט) וה"ז כמו עד"מ למטה בעבודת ה' יש שר מתפעל בעצמו באהבה רבה ומס"נ לה' אחד ויש אשר אינו מתפעל בעצמו זולת כשרואה חבירו מתפעל באהבה רבה לה' אזי יתפעל גם הוא ממנו ויתעורר ג"כ באהבה, נמצא שהוא מקבל מחבירו האהבה שמעצמו לא הי' יכול להתעורר, זהו מבחי' הקרואים שאין יכולים להמשיך השפע בעצמם רק שאחרי שהמשיך הממשיך יכולים לקבלה והקוראים הם אלו הממשיכים בעצמם וכמ"כ מובן ההפרש בין קרואים לקוראים להמשכת אא"ס כו' כנ"ל.

כתבתי זאת דרך הג"ה הגם שעל פסוק זה הי' המאמר (שבת פ' ויחי בסעודת שחרית שנת תקס"ה) לפי שיוצא מן המכוון לענין ביאור המצוה (עד כאן הג"ה).

(ב) והנה משחרב בהמ"ק ואין אנו יכולים לעשות חובותינו בהבאת הקרבנות להיות אכילת מזבח ואכילת אדם ובעלים מתכפרים, זאת יתן אל לבו מארו"ל (ברכות נ"ה א') על פסוק (יחזקאל מ"א כ"ב) זה השולחן אשר לפני ה' פתח במזבח מזבח ג' אמות וסיים בשולחן לומר לך שעכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, כי גם ענין כוונת האכילה הוא בשביל הבירורים כמ"ש ובטן רשעים תחסר (משלי י"ג כ"ה) ר"ל להוציא ניצוצות דתהו שנפלו בשבירה בק"נ וכידוע שזהו הטעם שהמאכל שהוא מצומח וחי מחיה את האדם המדבר כי אין לך עשב שאין לו מזל והמזל הוא כח רוחני שהוא מחי' את העשב ורבוז המזלות הם ריבוי מיני חיות פרטיים לכל עשב ועשב בפ"ע שיהי' טעמו וממשו כך וכך ולכך יש ארץ מגדלת פירות אלו

❖ אוצר התמיד ❖

ויש מגדלת פירות אחרים דוקא לפי אופן השר שממנו נשפעים הכח וחיות הנק' בשם מזל לעשבים ופירות אותה המדינה.

והנה ע' שרים המשפיעים בארץ כל שר במדינתו המה מקבלים כ"ז החיות מתענוג אלקי שנפל בשבה"כ מז' מדות דתהו והורד בנוגה דבי"ע להיות ממנו התהוות תענוגים אשר לא לה' המה וגם תענוגים גשמיים מעורבים טו"ר וע"כ כשהאדם אוכל המאכל הגם שהמאכל והתענוג שבו הוא מגושם ונמשך מקליפות כי בא"י שאין הקליפ' שולטת מ"מ קליפת נוגה שולטת ואפי' עבירות עשו שם שהוא רע גמור מקליפות הטמאו' לגמרי רק שלא בבחי' שליטה כו' מ"מ כשהאדם שיש בו חלק אלוה ממעל מי"ס דתיקון אוכל המאכל הוא מבררו מן הרע ומעלה את התענוג שבו שהי' מעורב ברע להיות נכלל למעלה בקדושה במקור התענוגים ממקום שהורד ונפל ומחמת כח זה הוא מחי' את האדם שהרי שרשו גבוה מהאדם כמ"ש לפני מלך מלך לבנ"י (בראשית ל"ו ל"א) וה"ז כענין אכילת מזבח כמשנת"ל רפ"א שהוא ג"כ לברר הניצוצו' דתהו מק"נ וזהו ובטן רשעים תחסר (משלי י"ג כ"ה) שכשמבררים הניצוצות מהם תחסר בטנם כי כל חיותם אינו אלא מהם וז"ש חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל (איוב כ' ט"ו), וכמ"כ יובן למעלה שולחנו של אדם העליון היא המל' שנק' שולחן להו"א הנק' אדם עד"מ השולחן שעליו מביאים מזונות לאדם ומקבל חיות משם כמ"כ המל' נשפלת בבי"ע לברר בירורים ומלקטת שם הניצוצי' דתהו שנפלו שם ומעלית אותם לאדם העליון ועי"ז ניתוסף בו אור וחיות יותר מכפי מהותו העצמי ולכן הוא מכפר על האדם שממלא הפגמים שנעשו ע"י החטאים בהמשכת אור חדש ע"י המאכל (עמ"ש מצוה שס"ד פ"ג), אך כ"ז בענין שולחנו של אדם הוא רק דוגמא לאכילת מזבח שבשניהם ענינם הבירור של הניצוצות להעלותם מק"נ בקדושה אבל אינו דוגמא לאכילת אדם של הכהנים שענינו ההמשכה מאא"ס מלמעלה למטה ולפיכך אין אנחנו מברכים על אכילתנו אקב"ו על האכילה כמו שהיו מברכים הכהנים כי אינו דומה כלל לאכילת כהנים אלא לאכילת מזבח ועל אכילת מזבח לא היו מברכים (שברכה הוא המשכה ואכילת מזבח היא העלאה כו'). אך האכילה שלנו בשבת הוא כענין אכילת כהנים שהיא ג"כ המשכה מלמעלה למטה, דלכאורה יש להפלא במצות האכילה בשבת שהרי בורר הוא מל"ט אבות מלאכות ואנו אומרים שהאכילה ענינה לברר בירורים כו' אמנם הענין כי כוונת הבירורים הוא רק באכילה דחול אבל בשבת הוא ע"ד וסגנון אחר והוא כמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו וזהו המכוין באכילה דשבת כמשי"ת בע"ה ומ"ש אח"כ ובטן רשעים תחסר הוא הכוונה באכילה דחול כנ"ל, והענין כי אכילה דשבת אינה בכדי לברר שזה אסור אלא שהיא כדי להמשיך בחי' עונג העליון למטה, כי בכל ג"ס דשבת אף בסעודה דחק"ת משתתף בחי' עתיקא קדישא שהוא מקור התענוגים ג"כ עמהם כמאמר וע"ק אתי' לסעודא בהדי' או בהדה כו' וזהו פי' צדיק אוכל לשובע נפשו בכדי להמשיך עונג העליון להשביע נפשו היא המל' שנק' נפש

❖ אוצר התמיד ❖

שממשיכים לה תענוג עליון מע"ק ע"י האכילה של ישראל למטה והשפעה זו מעצמות המאציל נמשכת דרך כל פרצופי האציל' דהיינו מאו"א ומאו"א לז"א עד שהברכות מגיעות לראש צדיק עליון בחי' יסוד וממנו נמשך לנפשו היא המל' וכמ"ש אז תתענג על הוי' (ישעי' נ"ח י"ד) שהתענוג נמשך לתוך ש' הוי' דאציל' שכולל פרצופי' הנ"ל כי י"ה חו"ב ו"ה זו"נ כו'.

וביאור הענין הנה כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (בראשית ב' י') וידוע דעדן הוא חכמה דאציל' שנקראת עדן מפני שבה מלובש העונג עליון של המאציל ב"ה אמנם לא שהחכמה עצמה היא העונג כי העונג הוא מהות לעצמו ונעלה למעלה מעלה מהחכמה רק שהוא יורד ומתלבש בחכמה וכמו עד"מ באדם כשנופל במוחו איזו השכלה חדשה יתענג מאד ולא שהתענוג הוא השכל דא"כ הי' ראוי להיות מתענג כ"ז שיחזור ההשכלה במוחו גם שתתיישן אצלו ואנו רואים שאינו כן שכשמתיישן הדבר אצלו לא יתענג כלל כ"א עיקר התענוג הוא בהתחדשות, אך הענין כי העונג למעלה מהשכל ושורה במקור השכל אך ראשית גילוי העונג הוא בשכל והנה כשמחדש השכלה מחודשת להיות כי זה רגע שנולדה מכה התענוג ומקור השכל לכך יהי' בה העונג מאד משא"כ כשמתיישן. וכמ"כ למעלה בחי' עונג העליון הוא למעלה מהחכמה שהוא נמשך ממקורו עצמות המאציל כמ"ש כי עמך מקור חיים (תלים ל"ו י') והוא מקור התענוגים אך שהוא מבחי' מל' דא"ס בלבד בחי' תחתונה שבמאציל שנעשית עתיק לאצילות כי עצמות המאציל ב"ה מרום ונשגב גם מבחי' מקור התענוגים רק בחי' מלכות והוא בחי' שמו נעשה עתיק לאצילות ולכן הוא בחי' א"ס ומקור החיים והארה מצומצמת שז"ס גבורה דע"י מתלבשת במו"ס מקור החכמה ומשם בחכמה דאציל' שבחכמה הוא גילוי תענוג עליון מכל הספי' כי ראשית חכ' כתיב (תלים קי"א י') ומחכמה נמשך ג"כ להיות התלבשות התענוג בבינה ע"י ל"ב שבילין ונתיבו' ומבינה נמשך לזו"נ ע"י נ' שערים וז"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן (בראשית ב' י') שהיא בחי' מלכות, וזהו ענין ל"ב ויאמר אלקים שבפ' בראשית שהם ל"ב צמצומים שעל ידן נמשך התענוג עליון בחכמה ומחכמה למטה כנ"ל כי ענין התלבשות העונג היינו שיתענג ממעשה בראשית ע"ד וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד (בראשית א' ל"א) ובאמת שזהו שפלות וירידה גדולה אצלו ית' כי במה נחשב אצלו כל ההשתלשלות כולן שיתפוס מקום שיתענג ממע"ב הלא אף החכמה ראשית האציל' כעשי' גשמיות תחשב אצלו כמ"ש כולם בחכמה עשית (תלים ק"ד כ"ד), וה"ז כמו האדם הגדול בחכמה שמשפיל שכלו להתעסק במלאכה מעשיות כמו לצייר ציור נאה ושיתענג מזה שזהו השפלה גדולה אצלו להתענג מדברים תחתונים כ"כ שאינו מערך חכמתו שיאות לו להתענג משכליים נפלאים, אלא שזהו ענין צמצום שמצמצם שכלו ותענוג הרחב להיות יורד ממעלתו הרמה להתלבש ולהתענג בדברים תחתונים, כמו"כ ויתר על כן לאין ערוך הוא בחי' השפלה אצלו ית' להתענג מכל

❖ אוצר התמיד ❖

סדרי השתלשלות דאבי"ע שהם כטיפה מאוקיינוס כנ"ל פ"א אלא שהמשכת העונג הוא ע"י צמצומים דל"ב אלקים הנ"ל ובחי' גבורה דע"י הנ"ל.

אך הצמצומים אינן אלא בחול אבל בשבת כתיב ויכל אלקים כו' כי בו שבת כו' פי' ויכל ל' כליון והפסק שנסתלקו הצמצומים דל"ב אלקים שהיו גורמים צמצום המשכת התענוג ואז ממילא הוא בחי' העלי' לעצמותו ית' וזהו השביתה, אך א"כ לא היה קיום להעולם כי הרי עונג העליון הוא מקור החיים של כל העולמות כנ"ל וכיון שנסתלקו הצמצומים שעל ידן הי' נמשך העונג א"כ לא הי' נמשך העונג, אי לזאת הוא מצות עונג שבת שע"י שישראל מתענגים למטה בשבת הם גורמים המשכת תענוג העליון כמו שהוא מבלי צמצומים כ"כ וזהו מצות האכילה דג"ס בשבת, כי הנה באכילה גשמיות יש ב' ענינים א' חיך אוכל יטעם שכשלוטע הוא טועם הטעם הטוב שבמאכל בחכו ומתענג מזה, ב' שביעת הכרס שכשהמאכל הלעוס נכנס לכריסו משביעו ויתהווה לדם כידוע, והם ב' מיני חיות באמת שיש במאכל א' הטעם שבו ב' גופו וממשו, והנה הטעם נכלל בחיך כנראה בעליל שאם יחזור ללעוס המאכל שכבר לעסו פ"א שוב לא יתענג ממנו כי כבר הוציא החיך כל העונג שהי' בו וגוף וגשם המאכל שנכנס לכרס ומשביע ומיישב דעתו ומרבה דם. והם באמת שני מיני חיות שיש במאכל מצד שרשו מש' ב"ן דתהו שנפל בשבירה שהרי ש' ב"ן הנ"ל כלול מטנת"א וכולם נשברו ומצד עצמיות ב"ן נתהווה גוף חיות המאכל אבל מבחי' טעמים שבו נתהווה הטעמים והעונג שבמאכלים וכדומה לזה בכל הדברים. והנה בחול כ"ז מעורב טו"ר וצריכים להתברר הן התענוג הן גוף חיות המאכל (כי התענוג יכול לגשם וכמ"ש וישמן כו' ויבעט (דברים ל"ב ט"ו) וכידוע בענין חמרא דפרגיתא ומיא דדיומסס כו' (שבת קמ"ז ב') וכן מצד גוף המאכל כתיב פן תאכל ושבעת כו' ורם לבבך כו' (דברים ח' י"ב י"ד) ולכן צריכים לברר זה כנ"ל בענין בטן רשעים תחסר) אבל בשבת א"צ לבירור כי כבר מבע"ש נפרד הרע והלך לו ונשאר רק הטוב שבנוגה בכל המאכלים וכמ"ש מצוה קי"ד פ"ב אלא שכשאוכלם ומתענג בהם אזי גורם ג"כ למעלה המשכת התענוג עליון בחכמה כמו שבו מתגלה התענוג בחיך שהוא בחי' חכמה ח"ך מ"ה כמ"כ יעורר למעלה גלוי אור עתיקא בחכמה מה שבחול הי' נמשך ע"י צמצומים דאלקים יומשך בשבת שלא ע"י צמצומים ואזי מחכמה נמשך אח"כ למטה בכל הי"ס וכנ"ל וע"י השביעה שהיא בחי' השנית שבמאכל נמשך בשבת ג"כ מלמעלה למטה השפעות החיות להשביע כמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו (משלי י"ג כ"ה) כי מבואר בע"ח שיש ב' מיני מזון הנמשכים מלמעלה באצי' א' לאו"א ב' לזו"נ והיינו מ"ש אכלו ריעים שתו ושכרו דודים (שה"ש ה' א') ופי' בזהר אכלו רעים לעילא ור"ל מזון דאו"א שהם הנק' ריעים כי הם לא מתפרשין לעלמין ושתו ושכרו דודים לתתא ור"ל מזון דזו"נ שנק' דודים ע"ש שיהודם הוא לפרקים, וביאור הענין הוא מ"ש למעלה שיש ב' דברים בכל השפעת החיות א' גוף השפע ב' התענוג שבו והנה בחי' התענוג העליון הוא המזון דאו"א כנ"ל שגילוי העונג הוא בחכמה

❖ אוצר התמיד ❖

וממנה נמשך לבינה ואח"כ לכל הספי' וגוף השפע הוא המזון דו"נ וע"ז נאמר לשובע נפשו כו' ובשבת נמשך כ"ז מלמעלה למטה מא"ס ב"ה באצי' ע"י אכילת ישראל לעונג ולשובע נפשו כו' ולא מבחי' הבירורים כבחול, וכמ"ש במ"א שזהו פי' כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ה' יחי' האדם (דברים ח' ג') ר"ל שלא מבחי' הבירורים לבד יגיע חיות להאדם העליון ז"א דאצי' כענין האכילה בחול אלא שגם על מוצא פי ה' יחי' ר"ל ע"י המשכת אא"ס מלמעלה למטה כנ"ל בענין כוונת האכילה דשבת גם עי"ז יוכל האדם לחיות כי המשכה זו הוא מבחי' תענוג העליון שהוא מקור החיים וזהו פי ה' מל' דא"ק שנעשי' עתיק לאצי', וזהו ענין מארוז"ל שכל האומר ויכולו כאילו נעשה שותף להקב"ה במע"ב (שבת קי"ט ב') דלכאורה יפלא הרי בשי"ב כבר נברא העולם וא"כ איזה חלק יתן בעולם בשבת ע"י אמירתו ויכולו עד שיהי' נק' שותף. אבל הענין לפי שבשבת כתיב ויכל אלקים והי' מסתלק תענוג העליון שנתלבש בחכמה בחול ע"י צמצומים וא"כ לא הי' העולם יכול לחיות וע"י הקידוש ועונג שבת הוא חוזר וממשיכו א"כ נותן חיות בעולם ונק' שותף ע"ד מארוז"ל ג' שותפים באדם אב מזריע כו' והקב"ה נותן נשמה כו' (נדה ל"א א') וכמ"כ כאן ע"י אתעדל"ת שלו הוא ממשיך תענוג העליון ויש לו חלק בהמשכת החיות בעולם וד"ל.

והנה ענין אכילה זו דשבת הוא על סדר וסגנון א' עם אכילת כהנים ששניהם בחי' המשכה מלמעלה למטה כנ"ל (עם שבפרטות ודאי יש בזה חילוקים רבים באיכות המשכה זו או זו) ולכן כמו שבאכילת כהנים היו צריכים לברך תחלה כדי שעי"ז יהי' המשכת אא"ס ושיהי' לו כח להמשיך ע"י האכילה כמ"כ כדי שיוכל להמשיך ע"י עונג שבת את תענוג עליון הנ"ל צריך מקודם להתפלל בכוונה שאם יאכל בשבת בלא תפלה בכוונה לא יעשה כלום ויתפשט התענוג גשמי של המאכל בחיצוני' (כמ"ש בזהר על מאן דלא טאס באורא כו' ע"ש) זולתי כאשר יתעורר תחלה בתפלה בקריאת התפלה בכוונה אזי ימשיך אח"כ באכילתו את העונג העליון כמו שהי' בבשר הזבח דכהנים הברכה תחלה כמ"כ בשבת הקריאה דתפלה הוא כמו ברכה על מצות האכילה בשבת וד"ל.

והכח הזה שיש באדם להיות מעורר ע"י מה שהוא מתענג במאכל את גילוי התענוג בחכמה כנ"ל הוא מצד ששורש האדם מבחי' א"ק שממנו נמשך ש' מ"ה דאיהו אורח אצי' ר"ל המחבר כל האצילות שיהיו חו"ג מתחברים וכדומה שהכח הזה בשם מ"ה לפי ששרשו מא"ק שהוא אור כללי הכולל כל העולמות כמ"ש מצוה כ"ה פי"א בשם הה"מ ז"ל ולכן גם אחר שכבר יצאו לגילוי ממנו בסוד קורא הדורות מראש (ישעי' מ"א ד') יכול ש' מ"ה לחברם יחד שיתכללו זה מזה וע"כ נק' ארח כמו השביל שהולך ממקום זה למקום אחר ומחברם יחדיו, וכמ"כ האדם שנמשך משם כי אדם גימ' מ"ה יכול הוא לעורר כל המדריגות שהרי כולם כלולים בשרשו וע"כ ע"י מה שמתענג הוא ממאכל גורם למעלה המשכת תענוג מא"ק בז"א דאצי' שז"ס אכילת אדם ומז"א נמשך אח"כ למטה עמ"ש מצוה א' ושס"ד ע"פ לא נפלא

❖ אוצר התמיד ❖

ממך כו' ועמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזהר פ' יתרו דפ"ח ע"א כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כו' שם נת' ענין זה היטב. ע"כ.

ב. האפוד ואבני השוהם שעל כתפות האפוד (שמות כח ו-יד): וְעָשׂוּ אֶת הָאֶפֶד וְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשׂוֹר מְעֻשָׂה חֹשֶׁב: שְׁתֵּי כְתֹפֶת חֲבֵרֹת יִהְיֶה לוֹ אֶל שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֹשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשֵׂהוּ מִמְּנוֹ יִהְיֶה וְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשׂוֹר: וְלִקְחֹת אֶת שְׁתֵּי אַבְנֵי שֵׁהֶם וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שֵׁשֶׁה מְשֻׁמָּתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֵת שְׁמוֹת הַשֵּׁשֶׁה הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשְּׁנִיַּת כְּתוּלְדָתָם: מְעֻשָׂה תְּרֹשׁ אֶבֶן פְּתוּחֵי חֹתֶם תִּפְתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִסִּבַּת מְשֻׁבְּצוֹת וְהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: וְשָׁמַתְּ אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אַבְנֵי זָרָן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂא אֶהָרָן אֶת שְׁמוֹתָם לְפָנָי יִהְיֶה עַל שְׁתֵּי כְתֻפָּיו לְזָרָן: וְעָשִׂיתָ מְשֻׁבְּצוֹת וְהָב: וְשְׁתֵּי שְׂרָשְׁרֹת וְהָב טְהוֹר מְגִבְלַת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מְעֻשָׂה עֵבֶת וְנִתְתַּה אֶת שְׂרָשְׁרֹת הָעֵבֶתָת עַל הַמְשֻׁבְּצוֹת:

רש"י: ועשו את האפוד. אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות, הרי פרושן פרקים פרקים, וישגה הקורא בצרופן, לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא, למען ירוץ הקורא בו, ואחר כך אפרש על סדר המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו כמדת רוחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו, והחשב מחבר בראשו על פני רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולהגור בו, והכתפות מחברות בחשב אחד לימין ואחד לשמאל, מרוחקות זו מזו שעור הבדלת כתפים, מאחורי הכהן לשני קצות רחבו של סינר, וכשזוקפן עומדות לו על שני כתפיו, והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד, ארכות כדי שעור לזקפן אצל צוארו מכאן ומכאן, ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט, ואבני השהם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשבצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הוזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרת [הימנית] תקועין במשבצות לימין, וכן שני ראשי השרשרת השמאלית תקועין במשבצות שבכתף שמאל, נמצא החושן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו. ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה בראשו התחתון המחבר בחשב, טבעות החשן אל מול טבעות האפוד שוכבים זה על זה ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפוד ולא יהא נד ונבדל, הולך וחוזר: זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משור. חמשת מינים הללו שזורין בכל חוט וחוט היו מרדדין את הזהב כמין ססין דקין וקוצצין פתילים מהם, וטווין אותן חוט של זהב עם ששה חוטים של תכלת, וחוט של זהב עם ששה

❖ אוצר התמיד ❖

חוטין של ארגמן, וכן בתולעת שני, וכן בשש, שכל המינין חוטן כפול ששה, וחוט של זהב עם כל אחד ואחד, ואחר כך שזור את כלם כאחד, נמצא חוטן כפול עשרים ושמונה. וכן מפורש במסכת יומא (עב.), ולמד מן המקרא הזה (שמות לט ג) וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות, את פתילי הזהב, בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו', למדנו שחוט של זהב שזור עם כל מין ומין: מעשה חשב. כבר פרשתי (שמות כו א) שהוא אריגת שתי קירות שאין צורות שני עבריה דומות זו לזו: שתי כתפות וגו'. הסינר מלמטה, וחשב האפוד היא החגורה וצמודה לו מלמעלה דגמת סינר הנשים, ומגבו של כהן היו מחברות בחשב. שתי חתכות כמין שתי רצועות רחבות, אחת כנגד כל כתף וכתף, וזוקפן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפניו כנגד החזה, ועל ידי חבורן לטבעות החשן נאחזין מלפניו כנגד לבו שאין נופלות, כמו שמפורש בענין, והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו, ושתי אבני השהם קבועות בהן, אחת בכל אחת: אל שני קצותיו. אל רחבו של אפוד, שלא היה רחבו אלא כנגד גבו של כהן, וגבהו עד כנגד האצילים שקורין קודי"ש בלע"ז, שנאמר (יחזקאל מד יח) לא יחגרו ביוע, אין חוגרין במקום זיעה, לא למעלה מאציליהם ולא למטה ממתניהם, אלא כנגד אציליהם: וחבר. האפוד עם אותן שתי כתפות האפוד, יחבר אותם במחט למטה בחשב, ולא יארגם עמו, אלא אורגם לבדם ואחר כך מחברם: וחשב אפדתו. וחגור שעל ידו הוא מאפדו ומתקנהו לכהן ומקשטו: אשר עליו. למעלה בשפת הסינר, היא החגורה: כמעשהו. כאריגת הסינר מעשה חושב ומחמשת מינים, כך אריגת החשב מעשה חושב ומחמשת מינין: ממנו יהיה. עמו יהיה ארוג, ולא יארגנו לבד ויחברנו: כתולדתם. כסדר שנלדו ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי, על האחת, ועל השניה גד אשר יששכר זבולן יוסף בנימין מלא, שכן הוא כתוב במקום תולדתו, עשרים וחמש אותיות בכל אחת ואחת: מעשה חרש אבן. מעשה אמן של אבנים. חרש זה דבוק הוא לתבה שלאחריו, ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו, וכן (ישעיה מד יג) חרש עצים נטה קו, חרש של עצים. וכן (ישעיה מד יב) חרש ברזל מעצד, כל אלה דבוקים ופתוחים: פתוחי חתם. כתרגומו כתב מפרש כגלף דעזקא, חרוצות האותיות בתוכן, כמו שחורצין חותמי טבעות שהם לחתום אגרות, כתב נכר ומפרש: על שמות. כמו בשמות: מסכת משבצות. מוקפות האבנים במשבצות זהב, שעושה מושב האבן בזהב כמין גומא למדת האבן ומשקיעה במשבצות, נמצאת המשבצת סובבת את האבן סביב, ומחבר המשבצות בכתפות האפוד: לזכרון. שיראה הקדוש ברוך הוא השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם: ועשית משבצות. מעוט משבצות שתיים, ולא פרש לך עתה בפרשה זו אלא מקצת צרכן, ובפרשת החושן גומר לך פרושן: שרשרת זהב. שלשלאות: מגבלות. לסוף גבול החשן תעשה אותם: מעשה עבות. מעשה קליעת חוטין, ולא מעשה נקבים וכפלים, כאותן שעושין לבורות, אלא כאותן שעושין לערדסקאות, שקורין אינצינשייר"ש בלע"ז: ונתת את שרשרת. של עבותות העשויות מעשה עבות על המשבצות הללו. ולא זה הוא מקום צואת עשיתן של

❖ אוצר התמיד ❖

שרשרות, ולא צואת קביעתן, ואין תעשה האמור כאן לשון צווי, ואין ונתתה האמור כאן לשון צווי, אלא לשון עתיד, כי בפרשת החשן חוזר ומצוה על עשיתן ועל קביעתן, ולא נכתב כאן אלא להודיע מקצת צורך המשבצות שצוה לעשות עם האפוד, וכתב לך זאת לומר לך המשבצות הללו יזקקו לך לכשתעשה שרשרות מגבלות על החשן, תתנם על המשבצות הללו.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ט ט-י): ט. האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף. ואורכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים. ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפוד. והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמנה ועשרים חוטין כמעשה החושן. ותופר עליו שתי כתיפות כדי שיהיו על כתפות הכהן. וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית של זהב. ומפתח על שתי האבנים שמות השבטים. ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם. וכותבין שם יוסף יהוסף. ונמצאו כ"ה אות באבן זו וכ"ה אות באבן זו. וכך היו כתובין: [ציור]. והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית. והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלית. ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב. ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשרות.

י. ואחר כך מכניס קצות העבותות של חושן בטבעות של מעלה בכתפות האפוד. ומכניס שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות של מעלה מחשב האפוד. ומורידין את השרשרות שבטבעות כתפות האפוד עד טבעות החושן העליונות כדי שידבקו זה בזה (שמות כח כח) 'ולא יזח החושן מעל האפוד'. וכל המזיח חושן מעל האפוד ומפרק חיבורן דרך קלקול לוקה.

ג. המעיל והפעמונים והרמונים שבשולי המעיל (שמות כח לא-לה): וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֹּד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי רֵאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֶׁפָּה יְהִיָּה לְפִיו סָבִיב מְעֵשָׂה אֲרָג כְּפִי תַחְרָא יְהִיָּה לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלְעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָנֵי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פְּעָמָן זָהָב וְרִמּוֹן עַל שׁוּלְיֵי הַמְּעִיל סָבִיב: וְהָיָה עַל אֶהָרָן לְשָׂרֵת וּנְשָׁמֵעַ קוֹלוֹ בְּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָי יִהְיֶה וּבִצְאוֹ וְלֹא יָמוּת:

רש"י: את מעיל האפוד. שהאפוד נתון עליו לחגורה: כליל תכלת. כלו תכלת, שאין מין אחר מעורב בו: והיה פי ראשו. פי המעיל שבגבהו הוא פתיחת בית הצואר: בתוכו. כתרגומו כפיל לגויה, כפול לתוכו להיות לו לשפה כפילתו, והיה מעשה אורג ולא במחט: כפי תחרא. למדנו שהשריונים שלהם פיהם כפול לתוכן: לא יקרע. כדי שלא יקרע, והקורעו עובר בלאו,

❖ אוצר התמיד ❖

שזה ממנין לאוין שבתורה, וכן (שמות כח כח) 'ולא יזח החשן', וכן (שמות כה טו) 'לא יסורו ממנו', הנאמר בבדי הארון: רמוני. עגולים וחלולים היו כמין רמונים העשויים כביצת תרנגולת: ופעמוני זהב. זגין עם ענבלין שבתוכם: בתוכם סביב. ביניהם סביב, בין שני רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל: פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון. אצל: ולא ימות. מכלל לאו אתה שומע הן, אם יהיו לו לא יתחייב מיתה, הא אם יכנס מחסר אחד מן הבגדים הללו חייב מיתה בידי שמים.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ט ג-ד): ג. המעיל כולו תכלת. וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו. ואין לו בית יד. אלא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד. והקורע פי המעיל לוקה שנאמר (שמות כח לב) 'לא יקרע' והוא הדין לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה.

ד. ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנאמר בשוליו (שמות לט כד) 'משור' נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רמונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל. ומביא שנים ושבעים זוגים ובהם שנים ושבעים ענבולים הכל זהב ותולה בו ששה ושלושים בשולי כנף זה וששה ושלושים בשולי כנף זה. והזוג עם הענבול התלוי בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שוליו משני צדדיו (שמות לט כו) 'פעמון ורמון פעמון ורמון'.

ד. בענין ברכת כהנים, בוהר הקדוש (נשא קמה.): רעיא מהימנא. פקודא דא לברכא פהנא ית עמא בכל יומא, בזקיפו דאצבעין. ולברכא ברכתא בכל יומא, לאשתכחא ברכאן עילא ותתא. דהא אצבעאן קיימן ברנא עלאה, חמש גו חמש. חמש דימינא, וחמש דשמאלא. חמש דימינא, אינון שבחא יתירא על אינון דשמאלא, בגין, דהא ימינא אית ליה שבחא יתירא על שמאלא. ועל דא בברכתא דקא בריך פהנא ית עמא, אצטריך לזקפא ימינא על שמאלא. ולעיינא בעיינא טבא.

תרגום: מצוה זו לברך הכהן את העם בכל יום בזקיפות האצבעות, ולברך ברכה בכל יום, להמצא ברכות מעלה ומטה. שהרי האצבעות עומדות בסוד עליון, חמש תוך חמש. חמש של הימין וחמש של שמאל. חמש של הימין הן שבח יותר על אותן של שמאל, משום שימין זו יש לה שבח יותר על שמאל. ועל זה בברכה שמברך הכהן את העם, צריך לזקף ימין על שמאל ולעין בעין טובה.

❖ אוצר התמיד ❖

וכד פריש ידוי כהנא, שכינתא שריא על אינון אצבעון, דהא קודשא בריך הוא אסתכם עמיה דכהנא באינון ברכאן. וישראל מתברכין מתרין סטרין מעילא ותתא. מעילא, שכינתא דשריא על אינון אצבעון. וכהנא דקא מברך.

תרגום: וכשפורש הכהן את ידיו, השכינה שורה על אותן האצבעות, שהרי הקדוש ברוך הוא הסכים עם הכהן באותן ברכות. וישראל מתברכים משני צדדים מלמעלה ומלמטה. מלמעלה, השכינה שורה על אותן אצבעות. והכהן שמברך.

תא חזי, מלין דקא עבדי, מתערין מלין לעילא. כגוונא דא בפרישו דאצבעון דכהנא לתתא, אתערת שכינתא למיתי ולשריא עלן. וכן כמה מלין אינון בעלמא, דמתערין מלין לעילא. דהא באתערותא דלתתא, אתער חילא אחרא לעילא. והא אוקימנא בכמה דוכתי. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דשופר. וכמה אינון בהאי גוונא עשר אצבעון, מתערי שכינתא לשריאי עליהו. מתערי עשר דרגין אחרנין לעילא לאנהרא, וכלא בשעתא חדא.

תרגום: בא ראה, דברים שעושים, מעוררים דברים למעלה. כמו זה בפרישת אצבעות הכהן למטה, מתעוררת השכינה לבא ולשרות עלינו. וכן כמה דברים הם בעולם שמעוררים דברים למעלה, שהרי בהתעוררות שלמטה מתעורר כח אחר למעלה, וזה בארנו בכמה מקומות. והיינו טעם הלולב והיינו טעם השופר. וכמו הם בגוון זה עשר אצבעות מעוררות השכינה לשרות עליהן. מתעוררות עשר מעלות אחרות להאיר, והכל בשעה אחת.

ועל דא, אסיר ליה לבר נש לזקפא אצבעון בוקיפו למגנא, אלא בצלותא, ובברכאן, ובשמא דקודשא בריך הוא. והא אוקימנא, דאינון אתערו דשמא קדישא, ורזא דמהימנותא. זקיפו דאצבעאן, ממנן בהוא זקיפו דלהון, עשרה שליטין, כמה דאוקמוה. וכהנא בעי לברכא בעינא טבא, באסתכמותא דשכינתא, כמה דאתמר.

תרגום: ועל כך אסור לבן אדם לזקף אצבעות בוקיפות לחנם, אלא בתפלה ובברכות ובשם של הקדוש ברוך הוא. והרי בארנו, שהם המעוררים את השם הקדוש וסוד האמונה. זקיפות האצבעות, ממנים באותה זקיפות שלהן עשרה שליטים, כמו שבארנו. והכהן צריך לברך בעין טובה בהסקמת השכינה, כמו שגתבאר.

בההיא שעתא דברכתא דא נפקא מפומיה דכהנא, אינון שתין אתוון, נפקין וטסין ברקיעא, וממנן שתין רברבין, על כל את ואת. וכלהו אודן על כל אלין ברכאן. מאי טעמא שתין אתוון בברכאן אלין. בגין דישראל שתין רבוא אינון, ורזא דשתין רבוא קיימין בעלמא, וכל חד וחד איהו חד רבוא.

❖ אוצר התמיד ❖

תרגום: באותה שעה שבִּבְרָכָה זו יוצאת מפי הפה, אותן ששים אותיות יוצאות וטסות בְּרָקִיעַ, וממנים ששים גדולים על כל אות ואות, וכלם מודים על כל הברכות הללו. מה הטעם ששים אותיות בברכות הללו. משום שישראל הם ששים רבוא, וסוד ששים רבוא עומדים בעולם, וכל אחד ואחד הוא רבוא אחד.

שְׁמָא קַדִּישָׁא דְנִפְקָא מֵהַאי, סְלֵקָא לְעֵילָא, עַד הֵהוּא פְּרִסְיָא דְלְעֵילָא. וְכֵלָא שְׂכִינְתָא עֲלָאָה, וְשְׂכִינְתָא דְלִתְתָּא, אֹדֶן בְּכֶהֱנָא בְּאִינוֹן בְּרַכָּאָן, וְכֵל אִינוֹן שְׁתִּין מְמַנֵּן. וְעַל דָּא כְּתִיב, וְשָׁמוּ אֶת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם. וְכַדִּין קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְבָרֵךְ לֹון לְיִשְׂרָאֵל.

תרגום: השם הקדוש שיוצא מזה עולה למעלה עד אותו הכסא שלמעלה. והכל שכינה עליונה ושכינה תחתונה, מודים לפה באותן הברכות ועל אותם ששים ממנים. ועל זה כתוב, ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ואז הקדוש ברוך הוא מברך את ישראל.

ה. כל ברכה בבית המקדש אומרים בנוסח 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם'. והשומעים עונים אחר כך 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (תענית טז: רמב"ם הלכות תענית ד טו. ועוד).

וז"ל הגמרא בסוטה (מ:): ובמקדש ברכה אחת כו'; וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש תנו רבנן מנין שאין עונין אמן במקדש שנא' (נחמיה ט ה) קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם, ומנין שעל כל ברכה וברכה תהלה שנאמר (נחמיה ט ה) [ויברכו שם כבודך] ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה. ע"כ.

ברש"י: וכל כך למה. שבמקדש אומר את שלשתן ברכה אחת: שאין עונין אמן במקדש. ואין כאן במה להפסיק: קומו וברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם. בספר עזרא כתיב שכל ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן אברהם וכן למחיה המתים: ויברכו שם כבודך. ושאר העם יענו בשכמל"ו שהעם עונין להלל ולהודות.

ברמב"ם (הלכות ברכת כהנים יד ט-י): כיצד ברכת כהנים במקדש. הכהנים עולין לדוכן אחר שישלימו הכהנים עבודת תמיד של שחר. ומגביהין ידיהם למעלה על גבי ראשיהן ואצבעותיהן פשוטות. חוץ מכהן גדול שאין מגביה ידיו למעלה מן הציץ. ואחד מקרא אותן מלה מלה כדרך שעושין בגבולין עד שישלימו שלשה הפסוקים. ואין העם עונין אחר כל פסוק אלא עושין אותה במקדש ברכה אחת. וכשישלימו כל העם עונים ברוך י"י אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם.

❖ אוצר התמיד ❖

ואומר את השם ככתבו והוא השם הנהגה מיו"ד ה"א וא"ו ה"א. וזה הוא השם המפורש האמור בכל מקום. ובמדינה אומרים אותו בכינויו והוא באלף דל"ת. שאין מזכירין את השם ככתבו אלא במקדש בלבד. ומשמת שמעון הצדיק פסקו הכהנים מלברך בשם המפורש אפילו במקדש כדי שלא ילמוד אותו אדם שאינו חשוב ושאינו הגון. ולא היו חכמים הראשונים מלמדין שם זה לתלמידיהם ובניהם ההגונים אלא פעם אחת לשבע שנים. כל זה גדולה לשמו הנכבד והנורא. ע"כ.

וז"ל הגמרא בתענית (טז.): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפנין עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרין בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחזרו ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה ובאחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה

❖ אוצר התמיד ❖

בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחזור חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתני' כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחזור המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. בכל יום בברכת כהנים בבית המקדש, אומרים הכהנים את השם הנכבד והנורא ככתבו. ביום הכיפורים אומר הכהן גדול בבית המקדש את השם הנכבד והנורא ככתבו (רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים ב ו).

בענין השם המפורש שאומר הכהן גדול ביום הכיפורים, נעתיק מספר הקדוש 'ברית מנוחה'. ולפני כן נעתיק מה שאמר האריז"ל על הספה"ק הזה (הקדמה לשער ההקדמות) וז"ל: וספר הנקרא ברית מנוחה הוא אמיתי וחברו חכם גדול בתורה ובחכמה ונאמן רוח וכיסה את דבריו בעומק ונעשה עפ"י נשמת צדיק א' קדמון שנגלה אליו אליהו ז"ל ולמדו. ע"כ.

וז"ל הספה"ק ברית מנוחה (ניקוד השביעי): לכן הבן בזה הניקוד ותראה חכמה מפוארה עד מאוד, כי דע לך שהשם שהיה זוכר הכהן גדול ביה"כ כולו היה נקוד בתנועות קטנות כמו שתראה עכשיו, היה זוכר את השם בנחת עד מאוד, וכאשר היה מנענע אות ראשונה היה מנענע אותה בגבורה והיה מוליך ומביא למזרח ולצפון ולדרום ולמערב (נ"א דרך שתי וערב) נענוע חזק מאוד אין חקר, וכאשר היה זוכר אות הב' היה מקרב כל המאורות אשה אל אחותה בגבורה גדולה מאוד, וכאשר היה זוכר אות הג' היה זוכר אותו במרוצה כדי שלא תתגבר מדת הגבורה וישחית העולם, וכאשר היה זוכר אות הד' היה זוכר אותה במרוצה כדי שלא תתגבר המנוחה וגם לא יהיה גבורה יתירה בעולם כדי שלא יצא העולם ממנהגו. ואני אפרש הניקוד שהיה זוכר כהן גדול ביום הכפורים ואל תמסרהו לכל אדם כי הוא עיקר גדול והוא ניקוד הז' ובו תראה חכמה לאין סוף ויחוד שלם כי כולו הוא בתנועות קטנות כמו שתראה, וכאשר הכהן היה זוכר את השם הלוי מביאו בשירותיו לפי הנענוע שלו, וכאשר הלוי היה מביאו בדרך הזאת היתה התפלה מקובלת מיד ונשמעה לפי גודל הפעולה הגדולה והממשלה של שם זה. ועתה היה מעיין ותראה החכמה גדולה מאוד כי האמת לשעה שכהן גדול היה בא להיכל קודש הקדשים והקטורת בידו והוא לבוש בגדים טהורים והמצנפת בראש והאבנט במתניו וצורתו כצורת הכהן שלמעלה נקרא שמו מיכאל וזוהר פניו כחשמל והבל פיו כשרפים ולשונו כחרב חדה והיה נכנס להיכל, וכאשר היה רואה את הארון שהענין מכסה עליו היה אומר רבון כל העולמים סלח לנו את חטאתי ואת חטאת אנשי ביתי ואת חטאת בני ישראל, ואחר זה היה שומע דבור שהיה אומר פלוני בני ברכני (ע"י ברכות ז). באותה שעה היה יודע הכהן שהיתה שעת רצון ואז היה מנענע את בגדיו והיה קולן של פעמונים נשמעין חוצה והיו ישראל יודעין שהגיע עת רצון והיה אז הכהן זוכר את השם ככתבו יהו"ה עם ניקודו והיה מכוין בו בנחת ובהשקט והיו רועשים סיפי ההיכל, והיה ההיכל מתמלא זוהר עליון והכהן בתוך הזוהר פותח ואומר רבון כל העולמים יהי רצון מלפניך שתהא שנה זו שנת ברכה והצלחה וכו', והכהנים העומדים סביבות החצר כאשר היו שומעין את השם היו נופלים על פניהם ואומרים בשכמל"ו, והיה הכ"ג מתחנן

❖ אוצר התמיד ❖

לפני אדוניו בזוכרו את השם היה מעלה את היו"ד למעלה והיה מתפשט אותה בגבורה ובקול רנה, וכן לכל האותיות כאשר אמרתי. ומה היה נכבד כ"ג בצאתו בשלום מן הקודש כי זיו השכינה כדמיון עטרה היה בראשו של כ"ג עד הגיעו לביתו, וכראות העם את הזיו הנורא על ראשו של הכ"ג היו עומדים באימה וביראה כורעים ומשתחווים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו, והכהן כשהיה יוצא לא היה חוזר אחוריו לארון פן יהיה נענש מיד אלא היה יוצא אור אחד מבית קדש הקדשים מבין בדי ארון כדמיון ברק והיה מחבק לכהן והיה מוציאו לפי שעה כדי שלא יחזור אחוריו לארון ששם השכינה, ומי היה יכול לדבר החכמה שהיה משיג בעת ראותו השכינה ובהשיגו השגה אין קץ ואין דמיון לחכמה הגדולה שהיה משיג ששם היה רואה את השרשים שמהן נשתרגו כל המדות הן סודות מוסדות עולם והבניינים הגדולים, והיה רואה הרכבת השרשים כיצד נרכבו בשורש אחד הוא שורש אילן החיים, והיה רואה עץ החיים והיה רואה הענפים והיה רואה כיסוי הענפים כמה הם מכסים השורש, והיה רואה פרי הענפים אבל לא היה אוכל ולא היה יודע איזה פרי מתוק ואיזה פרי מר, והיה משיג ג' מאורות האלו בהרכבתם אלו עם אלו כמו שאמרתי למעלה, ובצאתו בשלום מן הקודש היה מוסר חכמתו לבנו אם היה ראוי להיות כ"ג או לכהן אחר אם יהיה ראוי כמו כן להיות כ"ג שכאשר יכנס לקדש הקדשים שיהיה בקי בדיעת המאורות ושלא יכשל בו וכל ישראל עמו. וכן היו עושים הכהנים בקדש הקדשים היה חקוק השם באותיותיו ובניקודו בשער הארון, וכאשר היה רואה הכהן ששער הארון היה מלא זוהר לבן היה שמח מאד, ואם היה רואה אדום לא היה סימן טוב לישראל ולא לכהן, וכראות הכהן האדום הזה היה מתאמץ ואומר רבון העולמים שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך, והיה אומר ומרבה בקשות ותחנונים לפני הקב"ה, והיתה קו אחת נקשרת במעיל הכהן של משי לבן והיתה אותו הקו נקשרת החוצה כמו כן בעזרה והיה כ"ג מנענע הקו והיה רומז שיציעקו בני ישראל אל ה' וישובו אליו בכל לבבם, וכראות הכהנים והעם שהכהן מנענע הקו היו צועקים מיד בנפש מרה ושואלים רחמים מלפני הקב"ה ומיד האדום חוזר ללבן והכ"ג מנענע הפעמונים מרוב השמחה, והנה אמרתי לך קצת חוקות המקדש כשהיה הכהן נכנס אל קדש הקדשים. ע"כ.

בהקדמת הספה"ק ברית מנוחה כתוב וז"ל: צריך כל איש לנהוג עצמו שישימש בזה השם (נ"א הספר) ביראת חטא ובענוה, הראשונה אהבה, השנייה פעולות החמדה, השלישית היראה, ואשרי אדם שחננו בוראו שכל ודעה להבין סוד השם הגדול הזה שכל החכמים אנשי השם אשר האירו תורתנו שמשו בו בזה השם הגדול, והיו מוסרין אותו זה לזה חדר בחדר בסוד גדול ובכוונה שלימה פה אל פה, ואלה שמות ראשי הדורות שבשם הזה היו משתמשים וכאשר תראה גדולת האנשים ההם וכיצד היו פועלים בכובד ראש לדברים הצריכים. הראשון שמש בו אדם ימים רבים לדעת חכמה ושכל, ומסרו לשת. ושת עשה עליו ספרים לאין חקר

❖ אוצר התמיד ❖

לרוב חכמתו וסדר כל סדורי המרכבה על תבונת השם הזה. ושת מסרו לאנוש, ויצא מן הדרך והטעה את בני דורו. ומשם החלו אנשי דור המבול לצאת מן הדרך ולהתפשט בזנות מפני שהיו רואים הרכבת הכוחות ברוב התאוה, ואומרים כך כמו שאלו מתאווים להרכיב אלו באלו כך נעשה אנחנו. ואנוש מסרו לירד ונתחכם בו מאד. וירד מסרו למתושלח, וחנוך אביו של מתושלח לא רצה למוסרו לו מפני שהיה מתיירא שיוציאוהו לכף חובה. ומתושלח מסרו ללמך ולמך לנח. ונח לשם בנו, ושם קבע עליו מדרשות והוציא החכמה לאורה והחזיר רבים לאמונה הטובה ומלך בכל נשיאי הארץ וכל נשיאי העמים היו מגישים (נ"א מביטים) אל שולחנו. ושם מסרו לעבר בנו. ועבר מסרו לאברהם ואברהם הוסיף בו חכמה ודעה ומסרו לבנו ליצחק ויצחק מסרו ליעקב. ויעקב מסרו לבניו, וללוי העיקר נתן, ולוי מסרו לעמרם ועמרם מסרו למשה ומשה עלה בו למעלה שעלה לחכמה נפלאה מאד. ומשה מסרו לאהרן ואהרן לנדב ואביהוא בניו והעמיקו לידע הדבר ונענשו כמו שמורה בתורה. ונשארה הקבלה ביד פנחס וזה העמיק לדעת מכל אשר היו לפניו. ופנחס מסרו ליהושע ואע"פ שיהושע למד ממשה מזה לקח הסוד הגדול הזה. ויהושע מסרו לכלב. וכלב מסרו לעתניאל בן אחיו והוא נתגבר מאד וזהו שכתוב וילכדה עתניאל בן קנז. ועתניאל מסרו לאהוד. ואהוד לבניו וכולם נענשו. ומסרו למכיר בן יאיר ומכיר לעלי. ועלי לשמואל, ושמואל העמיק בו לדעת למעלה כמו משה מדה במדה וסדר כמה משמרות. ושמואל מסרו לשאול, ולא ידע לפעול בו ונענש. ושאול מסרו לדוד ודוד לכלאב בנו. וכלאב לשלמה אחיו, ובו נתחכם יותר מכל אשר היו לפניו שנאמר ויחכם מכל האדם. ושלמה מסרו לבניהו, ובניהו גנזו בבית גנזיו בגנזי בית המקדש ובאו מלכי יהודה החכמים והוציאוהו משם. ויש אומרים ששלמה מסרו לעמוס ועמוס לישעיהו וישעיהו לצפניה וצפניה לירמיה וירמיה לברוך וברוך לעזרא ובית דינו, ועזרא ובית דינו היו חכמים ונבונים כמניין ק"ך צדיקים ראשי בני ישראל עומדים בפרץ. ועזרא ובית דינו מסרוהו לשמעיה ואבטליון, אלו היה בני סנחריב מלך אשור אשר באו לחסות תחת כנפי השכינה וכשראו חכמים שהיו ראויים לשם זה מסרוהו להם. ושמעיה ואבטליון מסרוהו להלל ושמאי, והלל זה היה נעריה מבני דוד מזרע המלוכה שנמצא בדברי הימים (א' ג כג). והלל ושמאי מסרוהו ליונתן בן עוזיאל ולרבי יוחנן בן זכאי, ולא (נ"א ואלו) ירדו לעומקם כפי השגתם. ואלו מסרוהו לר' אליעזר הגדול ורבי אליעזר הגדול מסרוהו לר' עקיבא ור' עקיבא לר' יהודה הנשיא עד שבא ליד רבי שמעון. ומימות רבי שמעון עמד צפון וסתום זולתי חכמים אחרים שהשיגו בו מעט והכירו כפי שכלם כגון הגאונים ז"ל שהעמיקו לדעת בסודות הקב"ה כפי חכמת הזמן וכפי חכמת הדור. וכאשר עלה במחשבה לפני הקב"ה לברוא העולם הזה בזה השם נטה קו והעמיד הר המוריה על מדותיו ההר חמד אלהים לשבתו והעמיד השלחן לצפון אשר בה כל מיני מאכל וברא גלגלים משבחים שמו וברא מלאכים עושים רצונו, ובזה השם העמיד העולם על מעמדו ותלו ובנו ההיכל למושב בחלונות האורה מאירין אותו אין קץ ואין

❖ אוצר התמיד ❖

תכלית, ומזה השם נשרשו עמודי השכל וכותלי החכמה וחלונות האורה ומזה השם נתמלא ההיכל וזהר מאיר, הוא אלהינו ואנחנו עבדיו ואין מי שיקרב אליו לראות גאון תפארתו זולתי שלשה שסימנם זה שמ"י לעלם והם שמועיא"ל (נ"א שמעוא"ל בלא יו"ד וכן בכל הספר הם כך שני הפוכים אע"פ שלא נכתב וזה הראשון סימן לכולם) מטטרו"ן יהוא"ל. שלשה מלאכים הללו מגלים סודות השם הזה לנבראים כדי להודיע הודו וגאון מעוזו. והוא שורש תורתינו עיקר אמונתנו מקום המנוחה מודיע בראשונה יחוד הקב"ה ובריתו עם ישראל ומודיע ממשלתו עם ישראל ובריתו עמהם ונקרא שמו ע"ש סוד חכמתו ספר ברית המנוחה אשרי אדם עוז לו בו לידע מסלותיו ומהלכיו הליכות אלי מלכי בקדש ונפלאותיו. וע"כ דברתי (נ"א זכרתי החכמים אשר שמשו בו). ע"כ.

עוד כתוב וז"ל (ניקוד החמישי): ובהתגברם לעלות א' מימינו וא' משמאלו נשמעה שירתם משני כנפים האלו מהמזרח ועד המערב כמ"ש, מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו' (ישעיה כד טז), וזו היא השירה כאשר היא יוצאה מבין הכנפים מגעת עד מקום אור המציאות הנעלם אשר הוא סבת הסבות, ובהגיעה שם נתאמצה יותר והתחילה לחזור חלילה אל ה"ט"ו מעלות השיר, וכן היה במקדש היה הלוי עולה במדריגה ראשונה והיה מרנן מכוין רנת הגלגל הראשון לנקודים ידועים, וכאשר היו שומעין צבא גלגל ראשון שירתם היו מחרידים (נ"א מתחרדים) מאד מאד, והיה הכהן מקטיר קטורת בהיכל והיה הלוי עולה במדריגה השנייה והיה מרנן ברנת גלגל שני, וכן עד גלגל העשירי, כשהיה הלוי במדריגה העשירית היה עולה מעלה מעלה, והיה זוכר את השם באותיותיו ובניקודו זה שאני אומר עכשיו, והשיר שהיה מרנן הלוי כשהיה עומד בראש המעלות היה מזכיר את השם אהי"ה בנענועו (נ"א בתנועת נורא), ואם הקרבן היה של איש רשע והיה דומה לצדיק והיה עושה חטאתיו בסתר ולא היה מביא קרבן על אלו החטאות אז העשן לא היה עולה כי אם בעקלקלות והיה אומר הכהן ללוי הרף ירך מן השיר. וזה המאור המביט למעלה מי יוכל לדבר גבורתו וזיוו והדרו והוא למקומות ידועים עולה אין (נ"א מן) מקום למקום וכו'.

ז. בספה"ק נהר שלום (דף מז). כתוב וז"ל: ז"ל מהרח"ו זלה"ה. גם מצאתי בכ"י מורי זלה"ה. וכו'. שם י"ב הוא זה מגולגל ומצורף ומנוקד ומוטעם בנשימותיו השלש בכתובה מרובעת יְהִי יְהִי יְהִי יְהִי בַשְׁכַּמְל"ו עכ"מ.

ובמקום אחר מצאתי וז"ל שם ב"ן י"ב כו' ואין מוסרין אותו דע כי שם ב"ן י"ב הוא שם זה יאאההדוניההי שהם י"ב אותיות, והנקודות הוא שהצניעום מפני הפריצים שלא ישתמשו בו.

❖ אוצר התמיד ❖

וכשהוא צדיק שם אהי"ה מסייעו במחשבתו, ושם הוי"ה בדיבורו, ושם אדנ"י במעשיהו. עכ"מ.

ח. ענין אברי התמיד וסדר חלוקתם והפשט ונתוח, ביאר רבינו הרמ"א בספרו תורת העולה, ונעתיק משם (חלק ג פרקים ית, כ-כא, כג-כו, כח-כט), וז"ל (חלק ג פרק שמונה עשר): הנה לא אוסיף ביאור בזה הפרק, על מה שביארתי למעלה מענין העבודות, רק אציע לך סדר התמיד כדי שיהא נקל על מעיין לעמוד על סודותיו, בראותו תחלה העבודה מסודרת, כאשר היתה בבית אלהינו אשר יבנה בימינו, ואחר כך אם ירצה להתבונן בטעמיה, יראה אחר כל דבר במקומו שנתבאר שם ענין ההוא. ובהיות כי הרב הגדול הכולל כל החכמות הרמב"ם ז"ל כתב הסדר מבואר בלשון נקל על כל מעיין, אעתיק לשונו הנה כאשר כתב שם פרק ששה מהלכות תמידין ומוספין. וכבר נתבאר מפרק י' עד פרק ט"ו טעם סדר זה מענין המערכה שסדר אביי משמיה דאבא שאול, גם כתבתי שם טעם הסדר אליבא דהלכתא עיין שם, ולקמן פ"כ יתבאר מעשה העולה וסדר ניתוחו אשר היה התמיד כמעשהו, ומאלו הפרקים המתבונן בהן ישיג ויעמוד על כל טעם סדר התמיד, ויהיו לרצון כאלו עמד על מעמדו, וכאלו הקריב התמיד בזמנו, וכמו שכתבתי בהקדמת חלק ראשון.

וזה לשון הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין פרק ו הלכה א), סדר עבודות התמידים בכל יום כך הוא, סמוך לעלות השחר יבא הממונה על הפייסות, ויקיש על העזרה ופותחין לו, ומבלישין את כל העזרה, ומעמידין עושי חביתין לעשות חביתין, וכל הכהנים ששם כבר טבלו קודם שיבוא הממונה, ולבשו בגדי כהונה ויבאו ויעמדו בלשכת הגזית, ויפייסו פיוס ראשון ושני, ויזכה כל אחד במלאכתו כמו שבארנו, ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן ותורם על הסדר שאמרנו, ואחר כך מסדר מערכה גדולה, ואחר כך מסדר מערכה שניה, אחר כך מעלה שני גזרי עצים, ומניחן על המערכה הגדולה להרבות האש, ואחר כך נכנסים ללשכת הכלים ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום ומשקין את התמיד מים, ומי שזכה בשחיתתו מושכו לבית המטבחים, והולכין אחריו הכהנים שזכו להעלות האברים, ושוהין שם עד שפותחין שער ההיכל הגדול, ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד, ואחר כך נכנסים להיכל שני הכהנים, אחד שזכה בדשון המזבח הפנימי והשני שזכה בדשון המנורה.

(הלכה ב) והמדשן את המזבח מדשן בשעה שהשוחט שוחט את התמיד, ואחר כך זורק את הדם זה שקבלו ואחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמשה נרות, ויוציאין שניהם מן ההיכל, ואלו שבבית המטבחים מפשיטים ומנתחין, וכל אחד ואחד מעלה אבר שזכה בו לכבש, ונותנין האברים מחצי כבש ולמטה במערבו, ושל מוספין היו נותנין אותן מחצי

❖ אוצר התמיד ❖

הכבש ולמטה במזרחו, ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הלוך רגלי הכהנים, כדי לפרסמו שהוא ראש חדש, ומולחים שם את האברים, ובוזקין מלח על גבי הכבש אפילו בשבת, כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת הליכתן בעצים למערכה, ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הכבש, הואיל ואין הליכה זאת עבודה אין חוששין.

(הלכה ד) ואחר שמעלין האברים לכבש מתכנסין כולן ללשכת הגזית, והממונה אומר להם ברכו ברכה אחת, והן פותחין וקורין ברכת אהבת עולם, ועשרת הדברות, וקריאת שמע, ואמת ויציב, ורצה, ושם שלום, ובשבת מוסיפין ברכה אחת, והיא, שיאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס, מי ששוכן בבית זה ישכין ביניכם אהבה ואחוה ושלום ורעות. ואחר כך מפייסין פיוס שלישי ורביעי וזוכה בקטורת מי שזוכה ונכנס ומקטיר, ואחר כך נכנס זה שזכה בדשון המנורה ומטיב שני הנרות, ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה ועומד על מעלת האולם הוא ואחיו הכהנים.

(הלכה ה) כשיגיע בין האולם והמזבח נטל אחד מהן המגריפה וזרקה בין האולם והמזבח והיה לה קול גדול. ושלשה דברים היו משמשין בה, השומע קולה היה יודע שאחיו הכהנים נכנסין להשתחוות ובן לוי השומע את קולה היה יודע שאחיו הכהנים נכנסין לדבר שיר והוא רץ ובא, וראש המעמד כשהיה שומע קולה היה מעמיד את הטמאים על שער המזרח מפני החשד שידעו הכל שעדיין לא הביאו כפרתן. ואחר כך מעלה זה שזכה באברים את האברים מן הכבש למזבח, ואחר כך מתחילין אלו שעל מעלת האולם ומברכין ברכת הכהנים ברכה אחת בשם המפורש, ואחר כך מעלין סולת הנסכים, ואחר הסולת מקטיר החביתין, ואחר כך מעלין את היין לניסוך, ובשעת הניסוך אומרים הלויים השיר ומכין המשוררים במיני ניגון שבמקדש ותוקעין תשע תקיעות על פרקי השיר.

(הלכה ו) כשהיו נותנין היין למנסך היו שני כהנים עומדים על שולחן החלבים, שני חצוצרות בידן והסגן עומד על קרן המזבח והסודרין בידו, תקעו והריעו ותקעו ובאו ועמדו אצל זה הממונה על הצלצל, אחד מימינו ואחר משמאלו.

(הלכה ז) שהה המנסך לנסך מניף הסגן בסודרין, הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות, ודברו הלויים בשיר, הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם בעזרה, על כל פרק תקיעה, ועל כל תקיעה השתחויה, וכל התקיעות שעל התמיד תשע כמו שביארנו, עד כאן לשון הרמב"ם.

ועוד כתב שם מענין השירה שהיו אומרים בכל יום, ואינו מענין מאמרינו, ואף כי הוא ידוע לכל שאנו אומרים אותו בסוף פטום הקטורת. ולכן לא כתבתיהו.

❖ אוצר התמיד ❖

וסדר שהיו עושין בכל יום בבקר כך עושין בין הערבים, חוץ מהרמת הדשן ממזבח החצון וסדר המערכות והפייסות, שאין עושין דברים אלו אלא בכל יום בשחר בלבד.

ומעתה, כל הרוצה להקריב את קרבן יי' במועדו יעיין בפרק זה בסדר הקרבת התמיד בכל יום, ויעיין אחר כך בטעם כל דבר ודבר, במה שעבר ובמה שיבא, ויהיה מחשבתו וכוונתו עולה לרצון לפני יי' תמיד, ויעמוד לו במקום קרבן, מאחר שבכוונתו אי אפשר להקריב קרבן בפועל, נשלם בזה פרים שפתותינו.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק עשרים:

במעשה העולה אשר התמיד כמעשהו. גרסינן במשנה פ"ב דיומא (כה.), הפייס השני, מי שוחט, מי זורק, מי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש הראש והרגל ושתי הידים העוקץ והרגל, והחזה והגרה ושתי הדפנות והקרבניים והסולת והחביתין והיין. שלשה עשר כהנים זכו בו, ובגמרא (יומא כה:) איכא פלוגתא דתנאי כיצד היה קרב, אבל הלכה כסתם משנה, וכן פסק הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ד ו) והסמ"ג, ולכן לא אבאר אלא סדר זה וממנו תוכל להתבונן טעם שאר התנאים. וכסתם משנה זאת איכא משנה אחרת פרק שלישי דתמיד (דף ל.), ואמרו שם ריש פרק רביעי (ל:) שחט השוחט וקבל המקבל, בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחית צפונית, לקרן מערבית דרומית ונותן מערבית דרומית, שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי. לא היה שובר בו את הרגל אלא נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו. היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה, הגיע לחזה חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו, חתך את הכרעיים ונתנן למי שזכה בהן, מרק את ההפשט, קרע את הלב והוציא את דמו, חתך ידיה ונתנן למי שזכה בהן, עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזכה בה ושתי בצים עמה, קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו. נטל את הפדר ונתנו על בית שחיתת הראש מלמעלה, נטל את הקרבניים ונתן למי שזכה בהן להדיח, והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין ומדיחין אותה כל צורכה, והקרבניים מדיחין אותן שלש פעמים במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים, נטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד, ואצבע הכבד מן הכבד, ולא היה מזיזה ממקומה. נוקב את החזה ונותנה למי שזכה בה, עלה לדופן הימנית, היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שהגיע לבין שתי הצלעות הדקות, חתכה ונתנה למי שזכה בה, הקנה והלב והראיה תלויה בה, בא לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן, וחתכה ונתנה למי שזכה בה, הקנה והלב והריאה תלויה. בא לו לדופן השמאלית, הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלה ושתי צלעות דקות מלמטה וכך היה מניח בחברתה, נמצא מניח שתיים שתיים מלמעלה ושתיים שתיים מלמטה. חתכה ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה, אלא

❖ אוצר התמיד ❖

של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה. בא לו לעוקץ, חתכה ונתנה למי שזכה בו האליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו, נטל את הרגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזכה בה, נמצאו כולם עומדים בשורה והאברים בידם, הראשון בראש ורגל הראש בימינו וחוטמו כלפי זרועו, קרניו בין אצבעותיו, בית שחיטתו למעלה והפדר נתון עליה, הרגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ, השני בשתי ידים של ימין בימינו של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ, השלישי בעוקץ ורגל העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו, הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ, הרביעי בחזה ובגרה, החזה בימינו והגרה בשמאלו וצלעותיו בין שני אצבעותיו, החמישי בשני דפנות, של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ, הששי בקרבים הנותנים בבזך וכרעים על גביהן מלמעלה, השביעי בסולת, השמיני בחביתין, התשיעי ביין. הלכו ונתנום מחצי כבש ולמטה במערבו, ומלחום, וירדו, ובאו להן ללשכת הגזית לקרות את שמע, עד כאן לשון המשנה בסדר התמיד.

כבר נתבאר ענין הקרבן וכוונתו בכלל שהיה מורה על הפסד העולם ועל ידי זה נעמוד על חדושו ולכן איני צריך להחזיר הדברים הנה, אלא להודיע על פי הכוונה הנמשכת טעם חלוק נתחיו כסדר, וטעם שהיו שלשה עשר כהנים עוסקין בו. וידוע כי ההקפדה על סדר נתוח הזה לא היה ללא דבר, כי מה יקר וגדולה ידענו מזה הנתוח ומסדר עמידת הכהנים אם לא שיש דברים בגו, ועל כן אני אומר כי גם סדר האברים מורה לנו מה שמורה עליו כלל הקרבן.

והנה כבר נתבאר לעיל פרק ראשון טעם אמרם (תמיד ל'): שלא היו כופתין הטלה בשעת שחיטה, וכי היו מורים בזה הענין על חדוש העולם על פי הדרך שכתבתי ח"ב פ"ג, כי כלל כוונת הקרבן היה מורה על חדושו, וזהו התכלית היוצא מכלל הקרבת הקרבן. גם נתבאר לעיל בפ' ט"ו כי אברי התמיד היו מורים על חלקי העולם שהם כדמות אברי התמיד, רק שזה עולם גדול וזה עולם קטן, והעבודה הראשונה היתה השחיטה, שהיא סוף הויית בעל חי ועמידתו על צורתו, והוא הפסדו הכולל שאינו עוד מה שהיה, דוגמת הפסד העולם בכללו, רצה לומר, הכח הקושר חלקי העולם זה בזה, וכמו שכתבתי פ' ט"ו ח"ב, ולכן, באו אחר כך נתוח אברי הקרבן שהיו מורים על הפסד החלקים אחר הפסד הכלל שהוא כח הקושר.

ודע, כי לדעתי ענין הפסד יהיה כמו שהיה בריאות העולם, שבתחלה נבראו חלקי העולם כל אחד בעצמו כל ששת ימי בראשית, ובשביעי נשלם הוייתן והיה לאחד ונקשר כולו זה בזה, על מנהגו הטבעי שמתנהג בו אח"כ, והוא תכלית ועיקר הבריאה, ולזה נאמר (בראשית ב א) ויכלו וכו' ויכל אלהים ביום השביעי כמו שנתבאר כל זה בעקידה שער ד' פ' ב

❖ אוצר התמיד ❖

בראשית, וכבר ידוע מה שכתב הרב המורה ח"א פ' ע"א מהקשר חלקי עולם זה בזה, וכתב ח"ב פ"ב שמזה עמדו על אחדות השם יתעלה בהיות כי עולם אחד נברא מאל אחד, לכן כשיפסד העולם יפסד בתחלה הכלל, ואח"כ החלקים, כמו שהיה הענין בשעת הבריאה.

ונראה שלזה הטעם שבארנו מבריאת חלקי העולם והקשרותיהם זה בזה, עד שנעשה מהם עולם אחד, ושעל ידו אנו עומדים על מציאות השם יתעלה ואחדותו, לא נזכר שם בן ארבע בכל מעשה בראשית, עד אחר שנתיישב העולם על מנהגו וטבעו בסוף מעשה בראשית. ואמרו ז"ל (בראשית רבה יג ג) בטעם זה שמוזכר שם מלא על עולם מלא, רצה לומר, כי כל זמן שלא היה עולם מלא ונקשרו חלקיו זה בזה והיה לאחד, לא רצה להזכיר שם המפורש מורה על אחדות השם יתעלה, באשר כי אי אפשר לעמוד על זה, כל זמן שאין נראה עולם מלא והקשר חלקיו זה בזה, אמנם נזכר תמיד שם אלהים, בכל ששה ימי בראשית, שנברא כל חלק וחלק בפני עצמו, ונגלה בענין הבריאה כחות רבים חלוקים זה מזה, על כן הוזכר שם אלהים, שהוא גם כן בלשון רבים, להורות על כחותיו, כמו שביארו הראשונים ז"ל במלת אלהים. ובהיות כי חלקי העולם השפל הם רבים משונים זה מזה, ולכן נקרא עליהם שם אלהים, אמנם העולם העליון אין בו חלקים שונים, והם כולם שכליים עומדים בעצמן, נקרא עליהן השם יתעלה יי' צבאות, וכדי להודיע שהכל אחד, יקרא יי' הוא האלהים. וממה שנתבאר ידענו טעם היות הבריאה מיוחסת לשם אלהים, ונהג ענין זה עד סוף פרשת ויכלו שהוא תכלית יום השביעי שהיה נוהג מנהג זה. אמנם לאחר שגמר לספר ענין בריאת שבעה ימי בראשית, שהיה אז העולם מיושב ונקשר זה בזה, ונהג מנהגו הטבעי, מוזכר מכאן ואילך יי' אלהים, הזכיר שם יי' מצד שהיה אז העולם נקשר זה בזה, וראוי להזכיר עליו שם יי', אבל מאחר שמספר ענין מה שנתהווה בשעת הבריאה, מוזכר גם כן אלהים, אשר ראוי לקרא מצד ענין הבריאה שהיו הכחות חלוקות, וכאשר השלים הספור ההוא ואינו מספר רק בדברים שהם בטבע של עולם ומנהגו על השלמות, לא הזכיר רק מלת יי' לבד, כי אז היה העולם שלם, והיה ראוי להזכיר שם מלא על עולם מלא.

והנה ראה זה טעם נפלא, לדעתי יתבאר מתוכו למה נקראו המלאכים אלהים, גם הדיינים נקראו אלהים, וגם העבודות זרות שטעו בהן האומות מעולם נקרא אלהים אחרים, ולא מצינו שם בן ארבע אותיות כי אם בהשם יתעלה. להיות כי השם בן ארבע מורה על כח כללי הקושר כל כחות ביחד, והיה לאחד, והוא המהוה הכל, והוא המורה עליו שם של היה שהוא שם של ארבע. אמנם שם אלהים, מורה על כחות פרטיות חלוקות זה מזה, לכן כל בעל כח הן רב הן מעט נקרא בשם אלהים, והוא מבואר למבין.

ואפשר שכווננו לזה באמרם כי שם אלהים מורה על מדת הדין, ויי' על מדת רחמים, כי כבר נתבאר מדבריו ח"ג פ"ד ענין אמרם מדות, כי כוונתם על הנהגת השם יתעלה את

❖ אוצר התמיד ❖

עולמו, ובהיות, כי שם אלהים מורה על שעת הבריאה, אשר כל מאמין בה ראוי לעבוד את יי' בכל כחו, כי מתוכה נגלה ענין אלהות, אם כן אם אחד חוטא ואינו משים ענין הבריאה אל לבו ראוי לעונש מצד הדין, אמנם הנהגת העולם על טבעו הפשוט, אשר מצדו טעו כל הפילוסופים ואמרו שהעולם קדמון, ואחר האמונה הרעה הזאת נמשכו לטעיות רבות יותר מגונות, עד שכפרו בהשגחה, ואלו עמדו על חדוש העולם לא היו טועים בזה, כמו שכתב הרב המורה (ח"ב פכ"ד) כי זהו יתד שהכל תלוי בו, כי אם יתקיים חדוש העולם יתבטל כל מה שהפילוסופים דברו סרה, מצד זה ראוי להנהיג הבריות ברחמים, מאחר שיש להם מקום קצת לטעות.

והוא כוונתם גם כן באמרם (בראשית רבה יב טו) בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין ראה שאינו מתקיים שתף עמו מדת הרחמים, וידוע כי אין מחשבות השם יתעלה כמחשבותינו, שיעלה דבר במחשבתו ויתבטל חלילה, אבל מחשבות השם יתעלה הוא רצונו, ורצונו הוא פעולתו, וזה שאמרו עלה במחשבה כן היה, שנברא עולם במדת הדין כל ששה ימי בראשית, שנקרא עליו שם אלהים, כל זמן שהיו החלקים קיימים, וראה שאין העולם מתקיים כך, שתף עמו מדת הרחמים והוא מלאכת יום השביעי ואילך, שקשר חלקיו זה בזה, והיא הנהגת העולם הטבעי.

ובהיות, כי היו כאן שלשה מיני בריאות, ששה ימי בראשית היו ברואים במדת הדין לבד, וביום השביעי קשר חלקיו זה בזה, ומכאן נהג כמנהג העולם, על כן אמרו כאן שלשה מיני בריאות, עלה במחשבה, וראה, ושתף, כי כמו שהמחשבה היא באדם יותר פחות אצל המעשה מענין הראיה, והראיה חסר אצל המעשה, כך היו ענין בריאות אלו כל אחד חסירה ממה שאחריה. ואמר בסוף כי שתף מדת רחמים למדת הדין, כי באמת ה' יתעלה פועל גם לאחר הבריאה לפעמים בחלקי העולם, ולא בכללו, כי לפעמים שיתבטל הכלל והקשרו זה בזה, והוא בזמן עשיית הנסים שיתבטלו קצת החלקים והשאר קיים, וזהו ענין השתוף.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק אחד ועשרים:

אחר שנתבאר בפרק שעבר כי הסדר בהפסד הקרבן היה דוגמת הפסד כלל העולם וחלקיו, אומר כי הסברה נותנת כי בהפסד העולם ילכו הדברים אחורנית, והמאוחר אצל הטבע והוא הויית הכלל יפסד ראשונה, כי כל הפסד הוא הפך ההוייה והחדוש, והמאוחר אצל ההוייה שהוא התכלית ההוה, הוא קודם לענין ההפסד, ולכן היה שחיטת הקרבן שהוא הפסד הכלל עבודה ראשונה, דוגמת הפסד העולם בכללו, ואחר כך קבלת הדם. וכבר כתבתי פרק ט"ו ח"ב ענין קבלת הדם ושאר עבודתו שהיה קודם הקטרה, כי היו מורים על הפסד יסודות

❖ אוצר התמיד ❖

העולם. אמנם יותר נראה לבאר הדברים, שהם הולכים על הסדר שהיו בשעת הבריאה רק שההפסד הוא מן המאוחר אל הקודם, שהוא הפך ההוייה שהוא מן הקודם אל המאוחר. וידוע כי בששת ימי בראשית נאמר בכל אחד מהן ויהי ערב ויהי בקר, שהם שנים עשר עתים וביום השבת לא נאמר בקר וערב רק היה כולו אור, והוא בין הכל י"ג עתים. ויש להם שלשה עשר ממונים, והם הכחות שפעלו באותן העתים, כי בכל לילה ויום נברא בכל אחד מהן דבר המיוחד כמו שהאריך בזה בעל עקידה, ויתבאר מדברינו אם ירצה השם יתעלה בסדר הבאור שיבא. וכתב בעל עקידה פרשת וישלח כי כל המלאכים על הימים אינם ממונים על הלילות, ובכל יום ויום, ובכל לילה ולילה, יש להם מלאך ממונה בפני עצמו, ואם כן בששת הימים ממונים שנים עשר מלאכים, ובשבת היה ממונה מלאך אחד כי לא נאמר בו ערב, והם י"ג מלאכים, כנגד שלשה עשר כהנים העושים סדר התמיד ועוזרים אל הפסדו אשר ממנו נתגלה חדשו. ואף כי כתבתי לעיל פ' י"ז בענין סדר הפייסות טעם השלשה עשר כהנים בענין אחר לא יקשה עלינו, מאחר שכתבתי פעמים שאף שכל חלק היה לו כוונה מיוחדת, מכל מקום מצד סדר הדברים זה אחר זה נתבאר לנו דבר חדש נמשך לכוונה המיוחדת בכל חלק וחלק כמו שנתבאר לעיל מענין המערכה. וכן יתבאר בסדר זה, כי בכל אחד משתי הכוונות מורים על הממונים הפועלים בעולם.

והנה עבודה ראשונה שחייטת הקרבן והוא מורה על הפסד הכלל, נגד הממונה ביום שביעי, שנברא אז בו כח הקושר הכללי, ואח"כ מי זורק. וידוע כי ביום ששי נבראו שני דברים והם האדם והבהמות, וכתב בעל עקידה שפעולה אחת מיוחסת ליום, והשניה ללילה, ובהיות כי האדם נברא לעבוד את בוראו, ולהשיב נשמתו אל מקום אשר חצבה משם, והוא כענין זריקת הדם על המזבח שהוא השבת הנפש לשרשה, כי הדם הוא הנפש חוזר אל מקומו אשר לוקח משם והוא המזבח הידוע. והנה ידוע שלא ישוב שום דבר בהפסדו אל מקום אשר לוקח משם כי אם נפש האדם, על כן לא היו האברים נקרבים אל המזבח אלא כולן ביחד. והדם נזרק מיד, ולא הוצרכו להמתין עם עבודתו כמו בשאר אברים, להורות כי כל חלקי העולם ופרטיהן, לא ישובו לשרשם אם לא בזמן בטול הכלל, שכל הדברים ישובו אל כחותן הכללי, אמנם כל זמן שלא יופסד הכלל לא יגיעו הדברים אל המזבח אף על פי שנפסדו רק נפש האדם, ולכן היו מניחים האברים על הכבש, ולא היו מקטירין מיד להורות על ענין זה, וכבר נתבאר זה לעיל פ' י"ז בענין אחר, אבל הם קרובים בענין.

ואחר כך מי מדשן מזבח הפנימי. וכבר ידוע ענין דשון מזבח הפנימי שהוא מורה על הסרת מדות המגונות והנפסדות מלבו של אדם הנקרא מזבח הפנימי, וידוע שדשן זו נתלה בנפש הבהמות, שהוא חומרו של אדם במדרגת בעלי חיים שנבראו ביום ששי, כי נפש הבהמות שהוא כח החיוני, הוא נושא לחלק השכלי, והוא כחומר אליו, והאדם האמיתי הוא הנברא בצלם אלהים, והוא שכל האדם, כמו שכתב הרב המורה ריש ספר המורה, והם ביחד מהות

❖ אוצר התמיד ❖

האדם, ולכן נבראו שתיהן ביום אחד, ולכן כשמסירין דשן זו, אנחנו מורים על הפסד הבהמות ובעלי חיים שנבראו עם האדם ביום ששי.

ואחר כך מי מדשן המנורה. להיות כי דשן המנורה מורה על דעות הנפסדות הנופלות בלימוד התורה, וכמו שנתבאר לעיל פ"ח והוא נקרא עוף הפורה באויר כמו שנתבאר שם, על כן היה מורה דשון המנורה על בריאת העופות שנבראו ביום חמישי, וענין הפסד שלהם. ובהיות כי הדעות הנפסדות נמשלו לעוף הפורה, מצינו משל המורגל בפי החכמים (ביצה כא: חולין קכד:), כשרצה אחד להסיע חברו לדבר אחר אמר ליה עורבא פורח, כלומר שהיה רומז לו, כי דבריו נפסדים ונעדרים כעורב זה הפורה, שהוא חשוך משחור תארו, וענין החושך מורה על הפסד. ולזה מצינו בענין בטול התורה (משלי כג ה) התעיף עיניך וגו' שהוא לשון עוף, כי השגת הלמוד הוא נגלה ונסתר נעלם מן האדם כעוף הפורה, וזהו הטעם שהזכיר הרב המורה שהושאלו למלאכים הכנפיים, שהם כלי העופפות והוא מבואר.

אמרו עוד מי מעלה האברים הראש והרגל. בריאת הדגים נרמזים בענין ראש ורגל, מאחר שהם ראש ורגל שנאמר בהם (בראשית א כא) ויברא אלהים את התנינים הגדולים וכו', ודרשו ז"ל (בבא בתרא עד:): שנברא לויתן שהוא ראש הברואים, כמו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בו, והוא נברא עם שאר הדגים הנבראים ביום חמישי נתייחס למעשה חמישי, ונבראו אז גם כן הדברים הפחותים והשפלים שהם שרצי המים, כמו שנאמר (בראשית א כ) ישרצו המים שרץ נפש חיה, וידוע שאין דבר שפל בבריאת בעלי חיים כשרצי המים, ובזה דרשו ז"ל (עבודה זרה מג:): אשר מתחת לארץ לרבות לשלול קטון שבים, וידוע כי אלו היה בריאה פחותה מזו היו חכמינו ז"ל מרבים אותה שלא לעבדה, ולזה לקח רגל הימיני עם הראש להורות שלמות בריאת מלאכת יום חמישי.

ואחר כך היו מקריבין שתי ידיים ועוקץ ורגל, נגד בריאת יום רביעי שבו נברא חמה ולבנה ושאר מאורי אור. וידוע מה שכתב הרב המורה בענין החיות שנאמר בהן (יחזקאל א ח) וידי אדם תחת כנפיהם, שהוא מורה על הכחות השופעות מן המאורות אל התחתונים, ושומרים האישים, והמינים, כל ימי היותם, על כן המקריב הידים היה מורה על הפסד ידים אלו. אמנם עוקץ והרגל, הוא הדבר השני שנברא ביום רביעי והוא מה שנאמר (בראשית א יד) יהי מארות ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו'. ונאמר והיו לאותות ולמועדים כו', כי היה בתלית המאורות שני תועלות, האחד להאיר והשני לאותות ולמועדים כו'. והנה ענין המאורות שהם להאיר הוא מלאכת היום, ולא נברא להאיר רק גלגל חמה, בא ענינו בשתי ידיים הנזכר לעיל שהוא מצד האור השופע מהם אל התחתונים, אמנם ענין השני שהיו לאותות ולמועדים הוא מצד הלילה, שבה זורה הלבנה שבה מונין מועדים וימים ושנים והוא בא גם כן מצד הלילה, כי אם היה זורה האור תמיד אי אפשר למנות ימים ושנים, לכן בא

❖ אוצר התמיד ❖

הכהן השני בעוקץ ורגל, הרגל מענין ג' רגלים שהם המועדים, ועוקץ מלשון עקיצה, והוא נגד הענין הנולד בארץ מכה השתנות הכוכבים ומצביהם, שהוא גורם שנוי האויר, אשר אחריהם נמשכו ענין המזגים, אשר יולד חלאים רעים ונאמנים, ועל זה כווננו מה שאמרו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ד ה"ג), מארת כתיב שבו נברא אסכרא לתינוקות, כי מצד בריאת המאורות נתהווה אסכרא בעולם, והוא כדמות עקיצה בושט כמאמר רבותינו ז"ל (ברכות ת.), והוא המורה עליו ענין העוקץ מצד שתוף הלשון שביניהם.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק שלשה ועשרים:

נחזור לסדר ההקדמה, אחר כך היו מקריבין החזה והגרה ושתי הדפנות, נגד מעשה יום השלישי, החזה והגרה נגד (בראשית א יא) תדשא הארץ דשא, שהוא עיקר מאכל בהמה, כמו שנאמר (תהלים קד יד) מצמיח חציר לבהמה, והוא ענין הגרה כמו שנאמר (ויקרא יא ג) מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו, והוא מפורסם גם כן שהוא כלי המאכל. והיתה החזה נקרכת עם הגרה, לפי שענין הדשאין הם נחלקים לשני מינים, דשא מזריע זרע שהוא מאכל הבהמה שהם מעלין גרה, וחלק השני עץ עושה פרי שהוא מאכל בני אדם, והוא נגד החזה שהוא החלק הנכבד מן הבהמה למאכל בני אדם, גם כי החזה הוא המקום שנכנסים שם הקנה והושט, שהם כלי המאכל, לכן היה נקרב עם הגרה. ושתי הדפנות נגד מלאכת השני שנגמרה ביום השלישי, והוא מה שנאמר (בראשית א ט) יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, והיה ענין זה נרמזו בענין הדפנות כמו שנאמר (ירמיה ה כב) אשר שמתי חול גבול לים חוק נתן ולא יעבור, והם כמו הדפנות המעמידים מה שבתוכו, ואף כי אז נראו שתי הדפנות שהם שמים וארץ וכמו שיתבאר לקמן, ובזה היה נשלם הרמז על מלאכת יום השלישי, מלאכת היום נרמזת בגרה וחזה, שגדול הדשא הוא ביום בעת היות השמש על הארץ, ומלאכת הלילה בדפנות באשר כי תגבורת המים בלילה יותר מביום.

ואחר כך היה כהן אחד נושא הקרבים, והשני הסולת, נגד מלאכת יום השני שנבראו בו שני דברים, שנאמר בו (בראשית א ו) ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו', ונאמר (שם ז) ויעש אלהים את הרקיע. הנה דרשו ז"ל (בראשית רבה פד ב) אף על פי שנבראו השמים ביום ראשון קרשו ביום השני, והוא מאמר יהי רקיע, והבדלה בין מים למים היא הבריאה השניה, לזה באו הקרביים והסולת, הקרביים שהוא הכרס העליון המכסה שאר האברים הפנימיים כמו שנאמר (ויקרא ג ג) החלב המכסה את הקרב, והוא הקרום המכסה את הקרבים, והוא נגד השמים שנקרשו בשני, כדרך מה שנאמר (תהלים קד ב) עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה, ונאמר (ישעיה מ כב) וימתחם כאהל לשבת, וכן כתבו הראשונים ז"ל שהקרום המפסיק בין האיברים הפנימיים העליונים לתחתונים, הוא כדמות השמים בעולם, שהם כדמות

❖ אוצר התמיד ❖

הקרב המכסה. ואף כי היה בחלל הקרבים הלב, שהוא מורה על כדור העליון, כמו שכתב הרב המורה פע"א ח"א, גם היה בכלל הקרבים הכרעים שהם מורים על תנועות השמים כמו שיתבאר לפנינו, והבדלת המים נגד הסולת, כי הבדלה זו כבר פירש הרב המורה ז"ל פ"ל ח"ב שנאמר על חלק השני מן האויר, אשר בו יתהווה המטר. ופי' הרקיע, הוא החלק השני מן האויר. אשר בו יתהוו המים, כמו שבאר הרב שם. ואף אם נאמר שפי' רקיע הוא השמים, מכל מקום יתפרש בדרך זה, כי הוויית המטר הוא על ידי תנועת השמים, כמו שאמרו ז"ל במסכת תענית (ט): שהמטר יורד מלמעלה, רצה לומר שהעיקר הוויית הוא תנועת השמים, כי מה שנחלק האויר לשלשה חלקים אשר גורם הוויית המטר הוא מכח תנועת השמים, אשר על ידו יתהווה קור וחום בעולם, והוא ענין חלוק האויר לשלשה חלקים כמו שידוע. וזה אמרו ויהי מבדיל וגו', רצה לומר, שבסבתו יהי הבדל בין מים למים, וזהו ענין הסולת, שהוא הקמח שעושים ממנו הלחם שעליו יחיה האדם, והוא נתהווה בסבת המטר, ואף כי הסולת כטיפי המטר וככפור על הארץ שהיא דוגמתו, ואף כי הסולת מורה על העצמיים הפרדיים, אשר גורמין ההוייה בחלוק האויר שהוא הרקות הנמצא לדעת המדברים, וכמו שנתבאר לעיל ח"ב פי"ח ובשאר פרקים שעברו, ובזה היה נרמז מלאכת יום השני.

ואחר כך באו החביתין והיין, נגד מלאכת יום ראשון שנבראו בו שני דברים, האחד בריאת שמים וארץ וארבע היסודות שנבראו אז, והשני בריאת האור, שנאמר (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור. החביתין מורין על בריאת היסודות ושמים וארץ, כמו שנתבאר לעיל פ' ט' ופי' חלק זה, והיין, נגד הויית האור שהוא הוויית הנמצאות הנמשל באור, והוא דוגמת היין כמו שכתבנו לעיל מענין הנסכים. שני דברים אלו נגד שני דברים שנבראו ביום ובליילה אחד, ובהן נשלמו שלשה עשר כהנים שהיו עובדים בתמיד, נגד שלשה עשר פועלים שפעלו בכח שעליהם בשבעת ימי בראשית.

זהו שרצינו לבאר בענין הקרבת התמידין כסדר המוזכר במשנה, אמנם ניתוחן יתבאר בפרקים הבאים.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק ארבעה ועשרים:

אמרו ריש פרק רביעי דתמיד (ל): שחט השוחט וכו', זרק הזורק ובא לו כו', כאשר הבאתי המשנה כלשונה לעיל פ"כ חלק זה ואכתוב הנראה בטעם הסדר ואומר, כבר נתבאר ענין השחיטה והזריקה פרק חמשה עשר חלק שני, ואין עלינו לבאר רק סדר הנתוח.

❖ אוצר התמיד ❖

אמרו, לא היה שובר הרגל אלא נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו. בהיות כי ענין הרגל היה מורה על ענין המאורות אשר ברקיע השמים, אשר על ידן נגלה תנועת השמים, כמו שנתבאר פכ"א, ונראה על ידי זה כחות השמים כיצד הם פועלים בתחתונים והתחייב הסבות זו מזו, ושלכל סיבה יש לה סיבה, על כן לא היו שוברין את הרגל, כי ענין רגל הוא כלי התנועה, והוא מורה על ענין הסבות, כמו שכתב המורה (ח"א פכ"ח) וכתבתיו לעיל פ"א חלק זה, ולכן לא היה נשבר, כי אין שבירה בכלים המתנועעים העליונים רק כולם שלמים.

ונקובתו מתוכו, הוא ענין החלל והקבוב שבתוך כדור הגלגל, וזה ענין אמרם היה נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו, כדמות מה שנאמר (איוב כו ז) תולה ארץ על בלימה, רצה לומר שהיא באמצע הכדור נשאת תמיד מרוחקת מקצוי הגלגל בשוה ואינה עומדת על כלום, וכתבו הפילוסופים שהוא דבר טבעי לה בהיותה הפך מן הגלגלים, כי הם בתכלית הזכות, והארץ בתכלית העובי והעכירות, וכל דבר מתרחק מהפוכו בכל מה דאפשר, ולכן הארץ מתרחקת מן הגלגלים תכלית ההרחקה, והוא אמצע הכדור, ושם הארץ לעולם עומדת מטעם זה, והוא מפלאי בריאת השם יתעלה, ולכן נאמר תולה ארץ על בלימה, ולכן אמרו שהיה נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו. והנה ענין זה רמזו גם כן בחגיגה באמרם ז"ל (חגיגה יב:): הארץ עומדת על המים, והמים ברוחו כו', כי כן דרך סבוב היסודות, והוא מבואר למבין.

ואמרו אחר כך, היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה, הגיע לחזה היה חותך את הראש ונתנו למי שזכה בו. כבר ידוע מענין סדר הכהנים והולכת אברים לכבש, על מה היו האברים רומזים כמו שנתבאר בפרקים שעברו, שהכל היה מרמו על ענין הפסד העולם לעתיד, ולכן היו נתוחין גם כן בסדר זה אחר זה, ובהיות כי הראש היה רומז על מלאכת יום חמישי, שלעתיד יפסד כדרך שנתבאר לעיל, לכן לא היה חותך שום דבר מן הבהמה אלא הראש בראשונה, להיות כי ביום ששי נברא אחר כך האדם אשר נשמתו אליו יאסף ולא יפסד בהפסד העולם, כמו שאמרו ז"ל פרק חלק (סנהדרין צב:): אותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא יחדש עולמו בהן הצדיקים מה הם עושין וכבר נתבאר זה למעלה, ולכן הראש תחלת הניתוח, ואף על פי שהבהמות נבראו ביום ששי וגם כן הם יפסדו, כבר כתבתי שבריאת הבהמות מיוחס לליל יום ששי, ובריאת האדם ליום ששי, ועל כן במלאכת הימים אין דבר נפסד קודם לראש, והוא מורה על הבריות שנבראו ביום חמישי, ואף כי רוח הבהמות שהוא רוח החיוני שבאדם, נקשר בנפש האדם ונצטרר בצרור החיים, כמו שכתב בעל עקידה פרשת ויחי, על כן לא היה הפסד כל כך נרמו בענין החי, והותחל במלאכת יום חמישי שהוא הראש.

❖ אוצר התמיד ❖

ואמרו שלא היה חותך הראש אלא אחר שהגיע אל החזה, כי כבר בארתי כי הראש הוא מורה על בריאת לוייתן, והוא מאכל לצדיקים לעתיד לבא כאמרם ז"ל (בבא בתרא עד:): והוא ענין החזה כמו שכתבתי בפרק שעבר.

ואמרו, חתך את הכרעים ונתנו למי שזכה בהן, וכבר מבואר בסדר משנה שכתבתי לעיל, שהכרעים היו נקרבים עם הקרבים והיו בכללן, להיות כי ענין הכרעים הם כלי ההולכה שבהמה הולכת עליהן, וכמו שנאמר בעופות (ויקרא יא כא) אשר לו כרעים וכו' לנתר בהן על הארץ. וכבר בארתי (פכ"ג) שהקרבים היו מורים על השמים, שהם כלי התנועה וההולכה כדמות הכרעים אשר בבהמה, ולכן היו נותנין עם הקרבים, והיו נחתכין אחר חתיכת הראש, כי יש שייכות מה בבריאת לוייתן ובבריאת השמים, כי יש בשניהם גדולת השם יתעלה יותר מבשאר הברואים, ולכן נאמר בריאה ביום חמישי שנאמר (בראשית א כא) ויברא אלהים את התנינים, כמו שנאמר (שם א א) ברא אלהים את השמים וגו'. וכן מצינו בדברי השם יתעלה בספרו לאיוב ענין בריאת לוייתן וגדולתו, אשר סמך לזה (איוב מא ג) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא, להיות בריאות לוייתן מפלאי הבריאה כמו בכל מה שתחת השמים, ולכן היה נתוח הכרעים סמוך לנתוח הראש, כדי להשוותן בהפסדן כמו שהשוו בבריאתן.

ואמרו אחר כך, מרק את ההפשט קרע את הלב ומוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן. כבר כתבתי כי הלב הוא המורה על כדור העליון, וכרעים הם כלי ההליכה מורים על תנועת הגלגל, והידיים היו מורים על כחות השופעים מן המאורות כמו שנתבאר פ' כ"א, ולכן אמרו מיד אחר נתוח הכרעים שהוא מורה על בטול התנועות, היו ממרקים את ההפשט, וידוע כי העור הוא המגין מבחוץ על הבהמה שלא תפסד, וכן הוא תנועות הגלגלים הם המגינים מבחוץ על מה שבתוכן, ועל ידי תנועותיהן מתהווים הדברים אשר תוך העולם, ועל ידי התנועה נשארים הזמן הראוי להם למיניהם ולאשיהם, לכן בהתבטל התנועה יתבטל ענין השמירה הנזכרת והוא מרוק ההפשט, ורומז אל בטול הנהגת הגלגלים ומה שבתוכן.

ואחר כך היה נוטל הלב וקרעו ומוציא את דמו, להיות כי הדם הוא הנפש והוא מורה על נטילת הנפש מן הלב, והרמוז על הפסד נפש הגלגלים, כי כבר נתבאר בחלק א' ממאמרינו זה כי יש נפש לגלגלים וכמו שכתב המורה (ה"ב פ"ד), ולכן בהפסדו יפרד נפשו ממנו, והוא בא מיד אחר גמר ההפשט, להיות כי כבר קבלו וקיימו רוב החכמים, ואף על פי שאין כן דעת הרמב"ם וסיעתו שהגלגלים כלם נבראו לצורך התחתונים וכולם לצורך האדם, כמו שהאריך בזה עקידה פרשת בראשית, ולכן מאחר שנפשט העור ונתבטל הנהגה גם נפשו אליו יאסף.

❖ אוצר התמיד ❖

ואחר כך היה חותך הידים, שהם המאורות אשר יתבטלו ויפסדו, והוא היה ראוי להיות אחר נתוח הראש המורה על בריאת יום המישי, להיותן מורים על מלאכת יום רביעי, רק שהאברים שהם בכלל הקרבים שהוא הלב והכרעים באו ביניהם להורות על מה שכתבנו, ולהורות גם כן שאף על פי שנאמר במעשה בראשית ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שני, ושלישי, לא היה כן בפועל, כי מאחר שעדיין לא נבראו המאורות לא היה אפשר לשער ערב ובקר, ואם כן לא התנועעו הגלגלים גם כן, כי אלו התנועעו היה פועל ריק, אם כן לא היתה תנועה עד אחר מלאכת יום רביעי שהוא בריאת המאורות. והנה ידוע כי תנועת הגלגל היא מצד נפשו אשר גורם חשוקו לשכל נבדל שעליו, וכמו שכתב הרב המורה (שם) והבאתי דבריו ח"א (פ"ה) מזה המאמר, אם כן מאחר שלא היה תנועת הגלגל עד יום הרביעי, גם נפשו לא נזרקה בו עד תלית המאורות, אם כן נפשו נתחדש עם תנועתו אחר תלית המאורות, ואם כן באו הדברים מסודרים כמשפטן מן המאוחר אל הקודם בסדר עריכת ההפסד, ולכן בא נתוח הראש ואחר כך הכרעים, ואחר כך קריעת הלב ואחר כך הידים, והוא נפלא בעיני.

ונראה, שלזה כיון רבי סימן במדרשם שאמרו בב"ר (פ"ג ח') ויהי ערב ויהי בוקר מלמד שהיה סדר זמנים קודם לכן, וכבר דקדק בעל עקרים מאמר ב' פי"ח מאמרו שאמר סדר זמנים ולא אמר זמן בהחלט, ופירש כוונתו על המשך זמן שהיה קודם בריאת העולם, ואני רואה דבריו בדקדוקו מלת סדר אבל לא בפירושו, רק שכיון רבי סימן על שלשה ימים אלו שעדיין לא היתה התנועה נשלמת עד יום רביעי, ולכן אמר סדר זמנים ולא זמן, כי לא היה זמן גמור אבל היה סדר זמן, מתחלת התפתחות המציאות עד תליית המאורות שאז התחיל הזמן הגמור.

ועוד נראה לי לומר, אם נודה שהתנועעו הגלגלים קודם בריאת המאורות, כי אין היום מוגבל מפאת המאורות שהם השמש וירח, כי אם מפאת גלגל היומי והוא הגלגל התשיעי, כי בזמן ארבע ועשרים שעות הוא סובב העולם פעם אחת, והוא הנקרא יום האמתי, כמו שכתב בעל יסוד עולם ושאר התוכנים. ומעתה אף על פי שאין בני אדם מרגישים ומבחינים בין יום ולילה רק מצד זריחת השמש ושקיעתה, מכל מקום השם יתעלה אשר לפניו חשיכה כאורה יודע האמת, שמזמן עלית חלק אחד מן גלגל היומי עד עלותו מן המקום ההוא, הוא יום האמתי, ואם כן היה יום ולילה בלא מאורות, כי מזמן עלית חלק אחד על האופק עד שקיעתו הוא היום, ושקיעתה עד עליתה הוא לילה, כמו שנראה לעין בענין השמש, ולזה נאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד (בראשית א ה), לא נאמר ויהי לילה אלא ערב שהוא השקיעה, ובוקר הוא העליה על האופק שנית. ואמר יום אחד שהזמן נקרא יום כמו שנאמר (דברים טו ג) יום צאתך מארץ מצרים, אף על פי שיצאו בלילה, וכעין זה כתב הרב הרלב"ג

❖ אוצר התמיד ❖

ריש בראשית בפירוש לתורה. אבל יותר נראה מה שכתבתי בזה ראשונה שלא התנועעו עד יום רביעי, וכמו שנרמזו בענין נתוח זה, שאמרו מוציא את דמו וחתך הידים.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק חמשה ועשרים:

אמרו אחר כך, עלה לרגל הימנית, חתכה ונתנה למי שזכה בה. נתבאר כי הרגל הימני הוא נקרב עם העוקץ, וזכה בה הכהן המקריב אחר הידים, מטעם שנתבאר פכ"א, על כן היה גם כן ניתוחו מיד אחר הידים. והיו שני הביצים עם הרגל, להיות כי הביצים הם כלי ההולדה, ולכן היו נשארים ברגל הימני שהיה נקרב עם העוקץ, וכבר נתבאר למעלה שבא הרמז על ענין עקיצה ואסכרה שנברא עם המאורות, כמו שדרשו ז"ל (ירושלמי תענית פ"ד ה"ג) למארת כתיב חסר וי"ו, וידוע שאמרו רבותינו ז"ל (שם) שביום רביעי היו מתענין אנשי המעמד שלא יפול אסכרה בתינוקות, ולכן היה כלי ההולדה עם הרגל הנקרב עם העוקץ, לרמזו כי עיקר עקיצה הוא בתינוקות הקטנים הבאים מן כלי ההולדה, אמנם נשארו הביצים עם הרגל ולא עם העוקץ, להרחיק מן העקיצה ולהשמר ממנה, כי בזכות הקרבת הקרבן היו נצולים מן המיתות המשובות שהוא האסכרה, ולזה היו מתענין אנשי מעמד שהן העומדים על הקרבן, ולזה בא הביצים עם הרגל להורות על רגל הילדים כאשר נתבאר.

ואמרו אחר כך קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו, כבר כתב הרב המורה (ח"ב פכ"ב) והבאתיו לעיל (פכ"ב), כי כל מה שתחת גלגל הירח אפשר לאדם ליתן עליו סבה ועמד עליו אריסטוטלוס, אמנם מה שלמעלה מן הירח, והוא טעם תנועת הגלגל והתולה בהן אי אפשר לעמוד עליו אלא בסברא לבד, ולזה אמרו כי אחר ניתוח הראש והכרעים והידיים והרגל הימני, שכולם רומזים על ברואים עליונים גדולים ונפלאים שאין בדעת האדם להשיגן, אמרו כי אחר כך היה הכל נגלה לפניו, כי הברואים השפלים אפשר לאדם להתבונן בהן, ואף על פי שנשאר עדיין בבהמה הקרביים שהיו מורים על השמים עצמן, מכל מקום זהו דבר נגלה, שאו מרום עיניכם ותראו את השמים והוא דבר נגלה מצד מציאותו, אך דברים הנעלמים ממנו כבר נרמזו ונחתכו, ולכן אמרו שמעתה הכל גלוי לפניו. אמרו נטל את הפדר ונותנו על בית שחיטת הראש מלמעלה. כבר כתבתי (פכ"א ופכ"ד) ענין הראש כי הוא מורה על לויתן העתיד להיות ממנו ארסטון לצדיקים, ואף כי הוא מרוחק אצל הפילוסופים שיהא דבר נכבד נברא לתכלית דבר שפל, ולכן מאנו הנחם שיהו הגלגלים נבראו לצורך התחתונים. ובהיות כי הלויתן והשמים הם שקולים בבריאה, כמו שכתבנו בפרק שעבר, הדבר שוה בשניהם, אם האחד נברא לצורך בני אדם הוא הדין שנוכל לומר גם כן בשני, ולכן היה נותן הפדר שהיא יריעה פרושה כמו השמים הנמתחים כיריעה, על בית שחיטת הלויתן שהוא הראש, להורות כי שחיטת הלויתן המקווה לצדיקים הוא כדמות היריעה

❖ אוצר התמיד ❖

הפרושה עליו, במה ששניהם נבראו לצורך בני אדם הצדיקים, ולכן היו נפסדים ביחד, והיו מכפרין בהקרבתן על ישראל המקריבים הקרבנות, להורות כי כולן נבראו בשבילן, וכמו שדרשו ז"ל (ויקרא רבה לו ד) בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית כו'.

ונטל אחר כך הקרבים ונתן למי שזכה בהן להדיחן, והכרס היו מדיחין מבית ומחוץ עד שבאה בין מים למים, כמו שנאמר ברקיע (בראשית א ז) ויהי מבדיל בין מים למים, ואמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה ד א) הוגלדה הטפה האמצעית ונעשה ממנו השמים ושמי השמים, כי כבר נתבאר פ' שלשה ועשרים שהקרבים היו נקרבים דוגמתן, ואמרו הקרבים מדיחין אותו שלשה פעמים על שלחנות של שיש שיש בין העמודים, וידוע שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יד): שאמר רבי עקיבא כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שנאמר (תהלים קא ז) דובר שקרים וגו', וכונתן בזה על השמים שהם אבני שיש טהור, כידוע מה שנאמר (איוב כו יא) עמודי שמים ירופפו, ולכן קראם אבני שיש כעמודי שש, ולכן היו מדיחין על שלחנות של שיש שבין העמודים, וענין הדחה שלהם הוא הרמז על מה שנאמר (שם טו טו) ושמים לא זכו בעיניו, ומצד זה בא להן ההפסד.

והיו נרחצין בשלשה מימות, כי ידוע שהחכמה נחלקת לשלשה חלקים, טבעיות, למודיות, אלהיות, וכל חכמה נקרא מים כמו שנאמר (ישעיה נה א) הוי כל צמא לכו למים, ולכן באו שלשה חכמות נגד שלשה מימות, וכדרך שכתב הרב המורה ח"א פל"ו כי מה שנאמר (שמות יט טו) היו נכונים לשלשת ימים, היה הרמז בזה על ג' חכמות אלו, וכל החכמות נלקחות מצד השמים כמו שיתבאר, ולזה הוצרכו הקרבים לבא במים ג' פעמים, ועל כן נטילת ידים גם כן שלשה פעמים, כי הבא לטהר לא יטהר רק בשלשה מימות אלו.

והיו נרחצין על שולחן של שיש, להיות השלחן מורה על תורה שבעל פה, כמו שכתבנו ח"א ובה חכמות אלו כלולות וממנה באים, והיה דבר זה כולו נרמז בקרבים המורים על השמים, למה שידוע כי העמידה על כל חלקי החכמה אינה כי אם מצד השמים, לימודיות, היא חכמת התכונה היא בשמים, ואלהיות, ג"כ לא עמדו עליהם רק מצד תנועת השמים כמ"ש (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, ודוד ע"ה אמר (תהלים ה ד) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו', גם החכמה הטבעיות, התלויה בשפלים אשר בעולם התחתון נתלית בשמים, כי ע"י תנועותיו יתמזגו היסודות אשר בתוכו, ומתהוים המורכבים בעלי הטבעים, וע"כ היו הקרבים נרחצים בשלשה מימות אלו.

ונראה לי, שזהו כוונת רבי עקיבא במה שהזהיר תלמידיו שלא יאמרו מים מים שתי פעמים, כי אז יראה מהם שהחכמות אינן אלא ב', ויחסרו החכמה השלישית שהיא חכמת אלהיות, ויאמרו כי אין אלוה ממעל שהוא נבדל מן הגלגלים, ויחשוב שנפש הגלגל הוא אלוה כמו שהוא דעת מקצת כופרים, או יחשוב שהעולם נפל במקרה ואין אלוה בשמים כמו שחשב

❖ אוצר התמיד ❖

אפיקורס וסיעתו, לכן אמר שלא יאמרו מים מים שני פעמים, אלא יאמרו מים פעם אחת, שאז אפשר לומר שכולל כל החכמות במים אחד, כמו שתאמר במלת חכמה ותכלול בו הכל, או יאמרו מים מים מים שלשה פעמים וזה כולל כל החכמות.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק ששה ועשרים:

אמרו, אחר כך נטל הסכין והפריש הריאה מן הכבד, ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומו. ידוע כי מה שאמרו כאן נטל הסכין, ולא אמרו קודם לכן אצל נתוח הראש ושאר אברים שקדמו, שבא להורות לנו ענין. ועל כן אומר, שבא להורות באברים אלו על היסודות הארבעה, אשר תוך קערורית הגלגלים ומתנועעים בתנועתן, ולכן יפסדו ג"כ בהפסדן, ועל כן האברים הרומזים עליהם, הם תוך הגוף המורה על השמים כאשר נתבאר, וכבר נתבאר פ"ב ח"ב תמונת הבעל חי כתמונת העולם כלו, ולכן כלליהם וחלקיהם קשורים זה בזה. וידוע כי תועלת הריאה בבעל חי להוציא קול, להוציא רוח ולהכניס רוח, ולקרר הלב שלא ישרף מחום הכבד שאצלה, והכבד היא מחממת כל הגוף ומבשלת המאכל, ועל ידי זה היה ענינם מורה על הארבע יסודות וקשורם ביחד. כי הארבע יסודות נחלקים לשני חלקים, האש והאוויר הם קלים וחמים בערך המים והעפר, שהם בטבעם קרים וכבדים בערך האש והאוויר, והנה המים והאוויר הם הממוצעים בין שניהם, והם רומזים בריאה כי הריאה מוציאה אויר ומכניסה אויר, ושואבת כל מיני משקה ומוציא קול כקול מים רבים, ונאמר (תהלים כט ג) קול ה' על המים, והיא קלה במאכלה כמו האוויר הקל בלכתו. אמנם הכבד שהיא כבידה בטבעה למאכל, מורה על יסוד הארץ הכבד, ומצד החום שבה הוא מורה על יסוד האש, ובהיות כי אלו השני היסודות הם מרוחקים זה מזה, ואי אפשר לקרבן ביחד אלא מצד התמזגות היסודות, שעליונים ירדו למטה והתחתונים יעלו למעלה, ויהיה מהם בטבור הארץ האדים הקטורים אשר מהם יתהווה כל הוה, כמש"כ הרמב"ם פ"ד לספר המדע (הלכות יסודי התורה ה"ב), לזה היה מפריד הכבד מן הריאה, כי בהסתלק האמצעי אפשר שיתקרבו המרוחקים.

והיה מפריד היותרת מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה, להיות כי היותרת הוא מלשון יתור, והוא מורה על דברים המתהווים בסבת קטורים אלו שהוא דבר נוסף בכל יום, ולא היה מזיזה ממקומה, כי אין ראוי להפריד ביניהם לגמרי, ובהיות כי עיקר ההוייה וההפסד הוא בתחתונים מצד הרכבתן, על כן אמרו בנתוח זה, נטל הסכין שהוא כלי המשחית ומפסיד והמהווה הדברים, כי עיקר המלאכות נעשים ונפסדים על ידי הסכין.

❖ אוצר התמיד ❖

ואמרו נוקב החזה ונתנן למי שזכה בה וכבר מבואר פכ"ג ענין החזה כי הוא רומז על מעשה יום שלישי, וקדמו לו הקרבים בסדר הנתוח, אף על פי שהם מורים על מהות השמים שהוא מעשה יום שני כמו שנתבאר פרק הנזכר, להיות כי יש לו יחוס גדול בין נתוח האברים שקדמו לו כמו שנתבאר, ואף כי לא נשלם מלאכת יום שני עד יום שלישי, ועל כן לא היו חוששין בדבר בסדר הנתוח אם היה מקדים נתוח הקרבים לנתוח החזה.

עוד אמרו, עלה לדופן הימנית והיה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין שתי הצלעות דקות, חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלוי בה. כבר כתבתי לעיל פכ"ג כי הקרבת הדפנות מורים על הפסד מלאכת יום שני הנגמרת ביום השלישי שנאמר בו (בראשית א ט) יקוו המים מתחת השמים ותראה היבשה, כי אז נראו הדפנות שהם שמים וארץ השומרים מה שבתוכן, כדפנות אלו השומרים מה שביניהם, ולכן מיד אחר שרמזו בענין נתוח של מעלה הפסד היסודות וערבובן, שמהן נתהווה כל מה שבין הדפנות האלו, בא לו לדופן הימנית, כמה שנאמר במלאכת יום שני שנאמר בו (שם) יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, כי אז נתייבשה הארץ והיתה ראויה להוציא דשא ושאר בעלי חיים אשר עליה, לכן היא כדמות דופן הימני בדבר זה, להיות היא תכלית המכוון במעשה זה.

אמנם השמים הם הדופן השמאלית בדבר זה, ואף כי בדופן השמאלית הלב והריאה תלויים שהם האברים היקרים בחיות בעל חי, כדמות השמים שהם הנותנין בסבובן חיים לכל חי בכח הבורא יתעלה, ולכן כווננו באמרם אחר כך כי הדופן השמאלית הוא הדופן הגדול, אלא שהימנית נקראת גדול בעבור שהכבד תלויה בה, רצה לומר, להיות מלאכת יום השני היא עיקר המכוון בשביל הארץ, שהוא מרומז בכבד כמו שנתבאר, על כן נתנה לה הגדולה והימין וכמו שיתבאר למטה, ועל כן מיד כשרמזו על עירוב יסודות בנתוח הריאה והכבד, חתכו הדופן הימנית, ומורים ההשחתה כי ישובו המים לכסות הארץ ונפרצה הדופן במילואה מים.

ואמרו, שהיה חותך ויורד עד השדרה ולא היה מגיע בה, כי השדרה שהיא רוב בנין בעל חי ראוי לישאר עם דופן השמאלית כמו שיתבאר.

ואמרו, בא לו לגרה הניח לו שני צלעות מכאן ושני צלעות מכאן, חתכה ונתנה למי שזכה בה הקנה והלב והריאה תלויה בה. כבר כתבתי כי הגרה היה רומז על ענין בעלי חיים שהוא מעלה גרה, ועל כן מיד אחר נתוח הדופן הימנית שהוא לצורך בעלי חיים אשר על הארץ בא נתוח הגרה, כי בשוב מים על הארץ אי אפשר לבעלי חיים להתקיים, כמו שמצינו בענין המבול שנאמר (שם ז כג) וימח את כל היקום אשר על פני האדמה. ולרמזו

❖ אוצר התמיד ❖

על עניני בעלי חיים, היו נשארים הקנה ולב וריאה בגרה, להיות אלו הכלים כלים ואיברים הנותנין חיות לכל חי ומוציאן קולן לחוץ, ולכן היו נשארים עם הגרה.

ואמרו, בא לו לדופן השמאלית והניחו בו שתי צלעות דקות מלמעלה, וכן מלמטה, וכך היה מניח בחברתה, חתכה ונתנה למי שזכה בה והשרדה עמה, והטחול תלוי בה, והיא היתה גדולה אלא של ימין קרויה גדולה שהכבד תלוי בה. הנה אחר שנחתך ונפסד הדופן הראשון, בא גם כן נתוח והפסד דופן השני, כי הראשון מורה על יבושת הארץ כמו שנתבאר, והדופן השני על השמים והם למים כדופן השני, כי כבר נאמר (בראשית א ט) יקוו המים מתחת השמים, שנראה משם כי ענין הקוייה לא היתה אלא מתחת השמים בחלק המים אשר על הארץ, והם המים אשר מתחת השמים, לאפוקי המים אשר מתחת לארץ, כי הם על השמים התחתונים, והם הדופן השנית למים אשר עליהן, וזהו ענין מים העליונים ותחתונים שהעולם מתקיים בהן, כמו שאבאר בפרק שאחר זה.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק שמונה ועשרים:

נראה עוד שזהו וכו'. עי"ש.

ואמרו סוף פרק שלישי דתענית (כה): אמר רבי אלעזר כשמנסכין מים בחג תהום אומר לחבירו אביע מימך, קול שני רעים אני שומע, שנאמר (תהלים מב ח) תהום אל תהום קורא לקול צנוריק וגו', אמר רבה לדידי חזי לי האי רדיא דמיא לעגלא תלתא, ופרטה שפתותיה וקימא בין תהומא תתאי לתהומא עילאי, לעלאי אומר חשור מימך, לתתאי אומר אביע מימך שנאמר (שיר השירים א יב) הנצנים נראו בארץ. נראה כי התהום התחתון הם המים אשר יתהוו מהמטר הן לדעת רבי אליעזר הן לדעת רבי יהושע, והתהום העליון הם המים אשר בעבים שיריקו על הארץ והם חושרים ומפילים אותן על הארץ, ואמר שהמלאך אשר ביניהם דומה לעגלה ורדיא שמיה, מאן מלאכא רבנן שהן הרודים המושלים בעליונים ותחתונים, לכן אמר שרדיא שמיה ודומין לעגל מרבק, ואומר שפתיו מפורטים רצה לומר פתוחין, רצה לומר שעל ידי תפלתן ותורתן פותחין שפתותיהם ועל ידי זה הגשמים יורדין והוא ידוע.

ובב"ר פ' בראשית (ד ד) א"ר יוחנן נטל הקב"ה כל מימי בראשית ונתנן חצין ברקיע וחצין באוקיינוס, הה"ד (תהלים סה י) פלג אלהים מלא מים, פלגא, הרקיע דומה לבריכה ולמעלה מן הבריכה כיפה מועת טיפות עבות, והן יורדין לתוך מים מלוחים ואינן מתערבין. הנה גלו לנו בזה המאמר ענין הגשמים והמים העליונים והתחתונים, כי השמים התחתונים הם

❖ אוצר התמיד ❖

כברירה ובהן המים העליונים ככיפה עליהם, ומאדים העולים מן הברירה הכפה מזעת ויורדין טפים, והוא ענין הגשם ובדרך שבארתי, וכן אמרו במדרש תהלים (יט ד) מזיע המים העליונים גשמים יורדין, והוא מבואר על פי מה שנתבאר.

עוד אמרו שם, אמר רבי יהושע כחלל שבין מים התחתונים לרקיע, כך יש חלל בין רקיע למים העליונים, עכ"ל. והוא מבואר לפי דברינו כי כן הוא האמת, והוא גם כן אמרם שתלויין במאמר ובאור, והוא מבואר לכל משכיל, וכל זה היה נרמז בענין נתוח הקרבן, כי דופן השמאלית היה נחתך מיד אחר הדופן הימנית, המורה לנו ביטול היבשה וכסוי המים שעליה, כי הויית שמים תלוי בזה, והוא דופן השני בדרך שנתבאר לעיל סוף פרק ששה ועשרים.

ספר תורת העולה לרבינו הרמ"א (חלק ג) פרק תשעה ועשרים:

עוד אמרו, שהיה משייר שתי צלעות מלמעלה ומלמטה והיה חותך עד השדרה, להיות, כי השדרה היה מורה על קשור הדברים כמו השדרה הזו שהיא מליאה חוליות וקשרים והיא רוב בנינו של בעל חי, על כן היה נשאר אצל הדופן השמאלי שהוא מורה על השמים, כמו שנתבאר, ועל ידי השמים הדברים קשורים ביחד, והוא הכח הקושר שדברו ממנו הפילוסופים. ונשארו שתי צלעות למעלה ולמטה בכל אחד מן הדפנות, כי הצלעות הם מתפשטין מן השדרה והם מעמידים הגוף, וכן הוא בכל אחד מן הנזכרים ארבע מיני כחות, שני מינים מלמעלה ושנים מלמטה, והם ארבע מיני הנמצאות, שהם הדומם, והצומח, והחי, והמדבר, שהם שנים למטה במעלה ושנים למעלה, והם תלויין ארבעתן בשמים וארץ, כי הארץ מכינה החומרים בסבת האדים העולים מטבור הארץ, ומן השמים יורדים הצורות כמו שאמרו רבותינו ז"ל (הגיגה יב:) ערבות שבו רוחות ונשמות, וכמו שבאר המורה ח"ב פי"ב.

ואמרו שהטחול היה נשאר בדופן השמאלי, להיות כי הטחול שוחק והשמחה במעונו, ולא בתחתונים אשר ההפסד כרוך שם בעקביו, ואמרו עוד שהיא היתה גדולה אלא ששל ימין נקראת גדולה וכבר נתבאר הטעם פכ"ו.

ואמרו, בא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזכה בו, והרצון בזה כי מיד אחר נתוח הדופן השמאלי שרומז אל התגלות שמים על הארץ, מיד בא אחר כך נתוח העוקץ המורה על בטול הכחות המאורות שבהן נתלה ענין העקיצה הנזכרת, וכבר נתבאר בפכ"ו הטעם שהיו אברים אלו מאוחרים בנתוח אעפ"י שהיו מוקדמים בהפסד.

❖ אוצר התמיד ❖

ואמרו אחר כך, ובו האליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו. כבר כתבתי לעיל כי ענין עקיצה זו הנזכרת שכיחה בילדים קטנים, על כן היו נתלים בה כלים המולידיים התאווה והמעוררים לזה והוא אצבע הכבד, וידוע כי עיקר התאווה הוא בכבד, והאצבע מורה על כלי ההולדה כאמרם ז"ל (פסחים קיב: נדה סו.) לא כל האצבעות שוות, והאליה הוא סמוך לכלי ההולדה ממש והוא עומד במקומו לכסות ערותו.

ואמר, חתך את רגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזכה בה. כבר כתבנו למעלה פכ"א כי רגל השמאלי הוא מורה על דבר הפחות שנברא ביום רביעי, ועל כן היה הרגל הזה הדבר האחרון בענין הנתוח, כי אפילו הדברים הפחותים יפסדו וכל שכן דברים שהם למעלה מהם.

ואמרו אחר כך, נמצא כולם עומדים על סדר הראשון כו', וכבר נתבאר סדר וטעם הליכתן בדרך זה ואין צריך לחזור שנית מה שכבר נתבאר, אמנם אמרם הראש בימינו וחטמו כלפי זרועו קרניו לבין אצבעותיו ובית שחיטתו מלמעלה ופדר נתון עליו, כבר נתבאר ענין הראש, ולכן היה הראש בימינו וחטמו כלפי זרועו להורות על מה שנאמר (איוב מ כה) תמשוך לויתן בחכה, וחוטמו כלפי זרועו להורות על חזקת היד הצריך להיות הלויתן ולהפסדו, ולכן היה קרניו בין אצבעותיו להיות כי קרניו מורים על כחו וגבורתו אשר בקרניו ינגח, והוא מורה על ענין גבורתו של לויתן אשר יקרטע נון לקבליה. והוא בין אצבעותיו, להיות כי הכל נקשר בפעולות האדם שהאצבעות מורים עליהם, והכל נמשך אחר פעולת האדם שהם האצבעות.

והרגל של ימין בשמאל ובית עורו לחוץ. כבר נתבאר לעיל פ' כ"א שרגל זה היה מורה על הבריות הפחותות שבים ולכן היה ביד השפלה שהוא השמאל. והיה בית עורו לחוץ, להורות כי מה שרומזים בו הפסד אינו מצד גדולתו רק מכח אלהי המעורב בו, שניכר בו יותר הכח האלהי ממה שניכר בבריות הגדולות, וכמו שנתבאר בהקדמת הספר. ולהיות כי אותו כח מקיפו ומשמרו כעור לבשר היה בית עורו לחוץ. אמנם היות בית עור לחוץ בשני הידים וברגל השמאלי, הוא מטעם כי כבר כתבתי ענין רגל זה שמורה לנו על כוכב לבנה המושל בלילה, ולכן היה בית עורו לחוץ, כמו שידוע שצד המקביל נגד החמה הוא תמיד מלאה אור, והוא בית אורו אלא שהוא לחוץ וגלגל החמה מקיף ללבנה כעור לבשר, ואף כי בית עורו היא מקום שהעור מקיפו ומשמרו, וכן הוא בענין הגלגלים מה שבחוץ משמר מה שבפנים, הוא דוגמת שמירת בעל חי עם עורו, ולכן היה בית עורו בחוץ כמו שזה היה מבחוץ, וזהו גם כן הטעם בשני ידים היו בית עורן מבחוץ.

ואמרו כי האליה שהיה בעוקץ היה מדלדל בין אצבעותיו, כי הכוונה בשניהם שוים שייכיין אל האצבעות כמו שנתבאר.

❖ אוצר התמיד ❖

ואמרו שהיו מוליכין האברים והיו נותנין אותן על חצי הכבש, והיו קוראין את שמע, להורות כי ענין קריאת שמע והקרבת הקרבן הוא כוונה אחת להם, וכמו שנתבאר בענין טעם הקרבנות, וכן מה שהיו נותנים האברים בחצי הכבש ולא היו מקטירים אותן מיד נתבאר לעיל, ובזה נשלם סדר הנתוח ומה שרצינו לבאר בזה הפרק. ע"כ.

ט. איסור גיד הנשה (בראשית לב לג): על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הנה פי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה.

ברש"י: גיד הנשה. ולמה נקרא שמו גיד הנשה, לפי שנשה ממקומו ועלה, והוא לשון קפיצה, וכן נשתה גבורתם (ירמיה נא ל), וכן כי נשני אלהים את כל עמלי (בראשית מא נא). (על כף הירך. פולפ"א בלע"ז כל בשר גבוה וחלול ועגול קרוי כף, כמו עד שתתמרך הכף, בסימני בגרות).

באור החיים: על כן לא יאכלו וגו'. פי' לצד שנודעזע הגיד ממקור הקדושה ושלט בו הקליפה בחינה זו בכל מקום שהיא נטמאה ואסרה הבורא כי הוא היודע, ותמצא סוד בזה כי גיד זה אין בו טעם והוא סימן לבחינת הקליפה כי אין בה טעם כיון שנעקרה קדושה ממנו, ויש בזה פשטים לומר אלא שהעיקר כמו שכתבתי.

דעת זקנים: על כן לא יאכלו בני ישראל. ע"כ לזכרון הנס שניצל יעקב מן המלאך שלא נגע אלא בכף ירכו ולא הרגו משל לאדם שהוא חש בראשו תמיד או בלבו ומקבל עליו שלא לאכול עוד מן הראש או מן הלב כדי שיהיה לו רפואה. ד"א ע"כ שעשו בני ישראל שלא כהוגן שהניחוהו ללכת יחידי ולא עשו לו לוייה והוזק על ידם בגיד הנשה לכך אסר להם הקב"ה גיד הנשה כדי שיהיו זהירין במצות לוייה משם ואילך ולכך הוזהר יעקב ללות את יוסף בנו כששלחו אל אחיו.

בספר החינוך: (מצוה ג) שלא לאכול גיד הנשה.

וישלח יעקב יש בה מצות לא תעשה אחת, והיא אזהרת גיד הנשה, שנאמר (בראשית לב לג) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. והאי לא יאכלו לא נאמר על דרך סיפור, כלומר מפני שאירע דבר זה באב נמנעים הבנים מלאכול אותו הגיד, אלא אזהרת השם יתברך שלא יאכלוהו.

משרשי מצוה זו, כדי שתהיה רמז לישראל שאף על פי שיסבלו צרות רבות בגליות מיד העמים ומיד בני עשו, שיהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבוא להם גואל ויגאלם מיד צר. ובזכרם תמיד ענין זה על יד המצוה שתהיה לזכרון, יעמדו

❖ אוצר התמיד ❖

באמונתם ובצדקתם לעולם. ורמזו זה הוא לפי שאתו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו, שבא בקבלה שהיה שרו של עשו, רצה לעקרו ליעקב מן העולם הוא זורעו ולא יכול לו, וציערו בנגיעת הירך, וכן זרע עשו מצער לזרע יעקב, ולבסוף תהיה להם ישועה מהם, כמו שמצינו באב שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער, כן יזרח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערנו ויגאלנו, אמן במהרה בימינו.

דיני המצוה, מהו הגיד האסור, והחטוט שאנו חייבין לחטט אחריו, ובאי זו בהמה נוהג, ומי נאמן על ניקורו, ויתר פרטיה, מבוארים בפרק שביעי מחולין.

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות. ועובר עליה ואכל גיד אחד אפילו הוא פחות מכזית, או שאכל כזית מגיד הנשה גדול, לוקה.

במאור עינים (פרשת וישלח): על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה נודע כי בסוד עש"ן שהוא עולם שנה נפש בכל אחד יש קומה שלימה מרמ"ח איברים ושס"ה גידים מעין קומה שלהם כמו שכתב הראב"ד בפירושו לספר יצירה על פסוק (שמות יט יח) והר סיני עשן כולו שתיבת עש"ן מרמז על עולם שנה נפש כי כמו שיש בנפש קומה מרמ"ח איברים ושס"ה גידים כן יש בעולם כמו שמצינו שנקרא הארץ בשם איברים טבור הארץ ופי הארץ ערות הארץ וכן בשנה הימים מיוחדים שכל אחד משס"ה ימים הוא בחינת גיד פרטי ויום ט' באב הוא בחינת גיד הנשה מן קומת השנה שהוא בבחינת אחוריים ששם אחיזת הקליפות ועל כן הוא זמן שליטתן שנחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר עבור שהוא יום שליטתן ואחיזתן שניתן להם אותו יום להיות להם אחיזה גם כן בקומת השנה וכמו יום הכיפורים שהוא יום עליון וקדוש בקדושת מעלה על כל השנה שהוא חיות של כל השנה ומובחר שבכולן לקדושה שעל כן ביומא דכיפורי שטן אין לו רשות לאסטוני כמו שאמרו רז"ל את זה לעומת זה עשה אלקים כי תשעה באב הוא יום מובחר בסטרא אחרא להיות להן אחיזה יתירה ביום זה שעל כן אירע בו מה שאירע.

וזהו מקום רמיזת תשעה באב בתורה בפסוק זה על כן לא יאכלו בני ישראל א"ת ראשי תיבות תשעה אב שאז לא יאכלו בני ישראל אלא יתנו כח על ידי אכילתן לסטרא אחרא וכמו שאמרו האוכל בט' באב כאילו אוכל גיד הנשה שבאמת הוא בחינת גיד הנשה כאמור.

וזהו מה שכתוב ויאבק איש עמו עד עלות השחר וגו' שבאמת הוא גם כן היום בהוה כן תמיד כי הוא שטן הוא היצר הרע דתמיד הוא מתאבק ואוחז בישראל לקסרגן ולהרחיקן ממנו יתברך ולהרע להם והוא תמיד כן עד עלות השחר שיתנוצץ אורן ובהירתן של ישראל בימי משיח צדקינו במהרה בימינו שאז נאמר (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכמו שכתוב (ישעיה לד י) כי זבח לה' בבצרה שהוא ביטול הרע מן העולם והזדככות

❖ אוצר התמיד ❖

הקדושה בעולם שאז לא יהיה בחינת מלחמת עמלק זה שהוא מבחינת אחוריים שאז יתיחדו ישראל בכוראן בבחינת זיווג פנים בפנים מאין שום קיטרוג הרע ח"ו היפך ממה שנאמר אחר החורבן (איכה ב ג) ויהיו לאחור ולא לפנים.

וירא כי לא יכול לו כי ה' לא יעזבנו בידו ויגע בכף יריכו שהוא בחינת אחוריים בחינת גיד הנשה יום תשעה באב שם נגע להרע להם ועשה מה שעשה ועל ידי שליטתו ומלחמתו תמיד עם ישראל באו הגלות בכלל ובפרט שהוא גלות הנשמה מיצר הרע שעל ידי החשך המכסה אור ההשגה ניטל ונתחסר הדעת מישראל שאין להם דעת שלם כמו שהיה בשעת מתן תורה שהשיגו מה שהשיגו שהוא סוד שנמסרו רזי תורה לחיצונים על ידי שנחסר מישראל דעת התורה על ידי חשכותו שהוא מחשיך האור ומרחיק את ישראל מהבורא ברוך הוא עד עלות השחר במהרה בימינו אז יהיה ביטול הרע שאז ומלאה הארץ דעה וגו' וכמו שכתוב (שם לא לג) כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם שממילא יהיה כך כשיבוער הרע מן העולם ויהיה אז שלימות התורה ויצאו כל בחינות התורה שהיו בשכחה יצאו מן הקליפות וחזרו לישראל שהוא סוד יציאת הדעת מגלות וזה שאמרו רז"ל במסכת ראש השנה כל שיטה ושיטה שנטלו אומות העולם מישראל וירושלים עתיד הקודשא בריך הוא להחזירן לנו שהוא לכוונת האמור שהתורה נכתבת שיטין שיטין שכל הישטין של תורה ודעת שנטלו ממנו עתיד הקודשא בריך הוא להחזירן לנו על ידי שיבוטל הרע וממילא יהיה ריבוי הדעת ולא יהיה עוד בחינת אחוריים כי אם בחינת פנים בפנים כמו בשעת מתן תורה שנאמר (דברים ה ד) פנים בפנים דבר ה' אל כל קהלכם כן יהיה בביאת הגואל במהרה בימינו אמן נצח סלע ועד ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

במלאכי (א ח): וכי תגשון עור לזבנת אין רע, וכי תגישו פסח וחלה אין רע, הקריבהו נא לפחתך, הירצך או הישא פניך, אמר יהוה צבאות.

במצודת דוד: וכי תגישון. ובעבור זה גם כי תגישון עור לזבוח אין רע בעיניכם הואיל והמזבח הוא מבוזה בעיניכם וכאומר הנה בזה אתם מתעבים קרבני וזהו בזיון שמי: הקריבהו. בחון אתה הדבר והקרב מאחת מאלה לדורון לפחתך האם יהיה מרוצה לך בזה הדורון להעביר ממך אשמתך אשר פשעת למולו או אם ישא פניך לכבדך בעבור מתן כזה אם תביא לו מבלי הקדמת פשע: אמר ה'. ר"ל כן אמר ה'.

❖ אוצר התמיד ❖

כתב רבינו הרמ"א בספרו תורת העולה (חלק ג פרק לא) וז"ל: כתב הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות (פרק ו הלכה ד), והיה מסיר גיד הנשה בראש המזבח והיה זורקו על הדשן באמצע המזבח. להיות כי הדשן היה מורה על הפסד הדעות, וגיד הנשה על הפסד המעשים, ועל כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, על כן היו נזרקים למקום אחד לבית הדשן, והיו נפסדים כאחד, ולא היה נוטלו אלא בראש המזבח, להיות כי עיקר עזיבת מעשים הרעים הוא בסבת התבוננות ראש המזבח הידוע, ומוראו שהוא יראת שמים והוא מבואר. ע"כ.

י. בווהר הקדוש (בראשית מז). וז"ל: ותא חזי בהאי חגא עבדין נסוף המים. גביע דחסד באיגון שתין מששת ימי בראשית, וכולהו שבועה שבועה יומין עלאין מקבלין מאיגון מים חיים דנפקין מירושלים עלאה טמירא. ובאן אתר רמיו לאיגון מים חיים, באיגון שיתין. וחסידים וצדיקים תדאן בהאי הלולא, בגין דרמיזא להווא טיבו דומין קודשא בריה הוא למעבד כד יעבר קודשא בריה הוא סאיבו מארעא דחתון איגון מים חיים טהורים באיגון שיתין, בהווא מזבח עלאה ההוא ים האחרון. ואיגון תלתא לוגין מים י"ח בצים לקבל צדיק דאקרי ח"י העולמים, ועל ידיה מים נחתין באיגון שיתין.

תרגום: ובא ראה, בהג הנה עושים נסוף המים, שפע של חסד באותם שיתין מששת ימי בראשית, וכל שבועת הימים העליונים מקבלים מאותם מים חיים שיוצאים מירושלים העליונה הטמירה. ובאנה מקום רמוז על אותם מים חיים, באותם שיתין, וחסידים וצדיקים שמחים בהלולא הזו, משום שרומז לאותו הטוב שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות כשיעביר הקדוש ברוך הוא את הטמאה מן הארץ, שירדו אותם מים טהורים באותם השיתין באותו מזבח עליון, ים האחרון, והם שלשה לגים מים, שמונה עשרה ביצים, כנגד צדיק שנקרא חי העולמים, ועל ידו המים יורדים באותם שיתין.

ותא חזי הלל הנקן כד הנה חדי בהאי הלולא אמר אם אני כאן הכל כאן. ואם אין אני כאן מי כאן. הוא רמז ואמר אי שכינתא דאקרי אני שרייא כאן. הכל כאן ההוא אתרא דאקרי כל דאתי לאזדווגא בה. ואם אין אני כאן מי כאן. דהא לא חשיבא טיבו שלימא בגין דשכינתא לא שרייא בארעא קדישא. אבל כד ישתלמו איגון פרים כדין כתיב (ישעיה יב) ושאתבתם מים בששון ממעיני השועה. מאן איגון. שית מעיני דאיגון מריקין בהאי ישועה וכדין עלמא כוליה בחדוה בגין דנפקא שכינתא מבין ההוא סאיבו דשאר צמין, בגין כד (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

תרגום: ובא וראה, כשהלל הנקן היה שמח בהלולא הזו, אמר, אם אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן. הנה רומז ואומר, אם שכינה שנקראת אני שורה כאן הכל כאן, אותו

❖ אוצר התמיד ❖

מקום שנקרא כל שבה להודוג בה. ואם אין אני פֿאן מי פֿאן, שְהרי לא תשוב טוב שְלם, משום ששכינה לא שורה בארץ הקדושה. אֶבֶל כְּשִׁישְׁתְּלֵמוֹ אוֹתָם פְּרִים, אִזְ כְּתוּב (ישעיה יב) וְשֹׁאֲבֹתָם מִים בְּשִׁשׁוֹן מִמְעִינֵי הַיְשׁוּעָה. מי הם. שְׁשֵׁה מְעִינֹת שְׁמֵרִיקִים בְּיְשׁוּעָה הַזֹּאת, וְאִזְ הַעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּחֻדוֹהָ, מִשׁוּם שְׁשִׁכִינָה יוֹצֵאת מִתּוֹךְ אוֹתָהּ טְמֵאת שְׁאֵר הַעַמִּים, מִשׁוּם כִּף (במדבר כט) בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם. ע"כ.

בשער מאמרי רשב"י (על זוהר בראשית): עוד אפשר לי לומר, כי נחלין מלמעלה למטה ומקורין מלמטה למעלה, בסוד המקור הנובע מלמטה למעלה בסוד מיין נוקבין ומיין דכורין, ואלו הן השיתין שנבראו מששת ימי בראשית, שהם סוד מיין נוקבין ו"ק מלמטה למעלה, וזמ"ש דמנהון נפיק כולא דמנהון אתעבידו שית מקורין ונחלין לאעלא גו ימא רבה, כי כולם נכנסו בה אלו זכרי' ואלו נקבו', והיינו בראשית מהכא אתבריא, כי בראשית משמשת לשתיים אם לו' ברא שית, ואם לומר שבחכמה נבראו הנקראת ראשית, וכולן לצור' המלכות כד"א ה' בחכמה יסד ארץ, ואפשר שזהו שאמר למעלה כי חכמה דעלמא קיימא עלה, כי היא החכמה שבז"א שעליה עומדת ומתקיימת המלכות הנקראת עלמא כנודע, והיא ימא רבא, וכמו שכתבנו שה' בחכמה יסד ארץ, ואלו היסודות הם שית מקורי' ונחלין הנכנסין בה מיין דכורין ומיין נוקבין כדפרישית.

במאור עינים (השמטות אחרי): והנה יש מים עליונים ומים תחתונים והתחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא רוצה לומר התענוגים שנפלו למטה רוצים להתעלות ולהתקרב מן החושך אל האור ולכן הכהן גדול היה מקריב חביתין מחציתה בבוקר ומחציתה בערב הם שני חצאי פלגי מים שנתחלקו חציים בבוקר הם מים עליונים שהם באור וחציים בערב שהוא חושך והוא היה מקריב אותם לה' וכל אדם יש בו בחי' זו שיזכה להעלות מדריגות התחתונות למהוי קדם מלכא וזהו חביתי כהן גדול וכשיעלה אותם אז יהיה שפע מלמעלה למטה להשפיע עליהם ניסוך המים העליונים שירדו לשיתין שנבראו מששת ימי בראשית ולכן בחג היו מושכין אמים הם מים העליונים כדי שיעלו המים התחתונים ואז ניתוסף תענוג למעלה וזהו ונסכין למוספין שגורם הוספת תענוג ויובן.

בפרי צדיק (סוכות אות כא): איתא בזוהר הקדוש (ח"ג רנט.) על פסוק מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה דא ס"מ כל מה דאית ליה באהבה

❖ אוצר התמיד ❖

דישראל למהוי ליה חולקא באינן מים דרשימין בחג בוז יבוזו סימנא דאינן מים בו"ז, והיינו מצות ניסוך המים דחג. בשני נרשם מ' בששי הי' ונסכיה בשביעי מ' הרי מים והמכוון אם יתן איש את כל הון ביתו, היינו כי מים מרמזים על השפעה ומים רבים, היינו כח הקליפה וס"מ הוא גם כן להשפיע כמו שנאמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על גנוי המלך ומלך סתם הוא מלך מלכי המלכים, היינו שאמר המן שיש לו כח לפזר את כל הון ביתו לצדקה שנקראים חונן דלים. ועם כל זה לא יוכלו לכבות את האהבה של ישראל בבחינת ניסוך המים שלהם הרשומים בבו"ז, והיינו כי כל כח הנדיבות השפעה שלהם אינה בפנימיות הלב רק לעורר קטרוג על ישראל חסד לאומים חטאת מה שאין כן ישראל שהמה מנסכים ג' לוגין מים על רמז זה שגם ההשפעה והנדיבות מעט מכריע את המון מים רבים שלהם שנקראים מים הודונים מה שאין כן בחינת המים של ישראל המה בשמחה בפנימיות נקודת הלב כמו שנאמר ושאתם מים בששון.

ולכן הם רשומים בימים הללו ביום ב' שהוא נגד בחינת יצחק שהיה נימול לשמונה תחלה, והיינו מגזעא ורשא דישראל שהפנימיות לבו דבוק בהשם יתברך באהבה רבה ולזה איכא מאן דאמר שזכירות גשמים מתחיל מיום הזה וביחוד הרמז מבורר יותר ביום הששי שנאמר מפורש ונסכי' המשמעות על שני ניסוכין ולזה איכא מאן דאמר שרק מיום הזה מתחיל הזכרת גשמים. והיינו כי בחינת יוסף הצדיק הוא מברר יותר ועמך כולם צדיקים ששום נפש מישראל איך שיהיה לא ידח ממנו נדח כי כולם מקושרים בהשרש בפנימיות.

וגם בזה הקדוש מרמז בשיעור ניסוך ג' לוגין מים שהמה ח"י בצים נגד בחינת צדיק ח"י עלמין. וניסוך המים במזבח היה יורד לשיתין המחוללים עד התהום ושיתין המה מששת ימי בראשית כאמרם ז"ל על פסוק בראשית ברא שית. וגם אמרו ז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית. וזהו היסוד שעליו נשתת העולם. ועל ידי ניסוך הג' לוגין מים המרמז על הקיבוץ המאור הפנימי של האהבה בנקודת הלב של האדם נתחבר עד התהום שהמה מעיינות החכמה כדאיתא בזה הקדוש (ח"א קיז.) על פסוק ביום הזה נפתחו מעיינות תהום רבה אתפתחו מבויעין דחכמתא לתתא, והיינו שעל ידי זה שמגיעים עד התהום נפתחו מעיינות החכמה של הארת הפנימיות בכח התורה בכלל כוללות נפשות ישראל כרמז הפסוק ושאתם מים בששון ממעיני הישועה כדאיתא שם בזה הקדוש מאן אינן שית מעייני דאינן מריקין באי ישועה, והיינו התחברות בחינת צדיק וצדק יסוד ומלכות כשמנסכין הח"י בצים מים על בחינת תהום רבה שהוא חכמה תתאה בחינת מלכות. ועל ידי זה נפתחו מבויעא דחכמתא לתתא בכלל נפשות ישראל. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

במאור ושמש (האזינו) וז"ל: אמר רבי יוחנן שיתין מששת ימי בראשית נבראו (סוכה מט.). יש לרמוז על פי מאמר חז"ל (ברכות נו ע"ב) שבת אחד מששים בעולם הבא. והנה ענין העונג הרוחנית הוה הוא כפי ההכנה שעושה בשבוע כולה, שאם האדם מכין עצמו בששת ימי השבוע לקשר עצמו לשורשו ולהדבק בבוראו ואינו מטרד שכלו בעניני העולם הגשמי, אז נקל לו לטעום העונג הרוחנית שהוא השתעשעות עונג מציאות אלהותו יתברך ואור קדושתו שמתגלה בשבת קודש. מה שאין כן באם האדם מוטרד בששת ימים של השבוע בהבלי העולם קשה לו להשיג העונג הוה בשבת. וזהו רמוז חז"ל שיתין פירוש החלק אחד מששים שאדם טועם בשבת מעין עולם הבא מנועם אור אלהותו יתברך מששת ימי בראשית נבראו, שעל ידי ששת ימי המעשה שהאדם מכין עצמו לקראת אלהיו הוא משיג העונג ההוה, וקל להבין. ע"כ.

יא. בתיקוני זוהר (תיקוני י"ג) וז"ל: תְּמִינָא בְּהוֹדָא, וּבִיָּה הָוָה מְשַׁבַּח דְּוַד הוֹדוּ לָהּ, וְדָא הוֹד וְדָא, לְמַנְצַח הוֹדוּ, בְּהוֹן רְמִיזוּן נְצַח וְהוֹד, וְאִינּוֹן נְסִין, וּבִיָּה שְׁבַח מְשָׁה אֶז, הָדָא הוֹא דְכְּתִיב (שמות טו א) אֶז יִשִּׁיר מְשָׁה, בְּגִין דְּאִיְהוּ הוֹד דִּיְהִיב לְמְשָׁה, (ישעיה נח ז) אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְאִיְהוּ תְּמִנָּא יוֹמִין דְּמִלָּה, וּבְתַרְיָה בְּרִית דְּאִיְהוּ יְסוּד צְדִיקָא דְעֵלְמָא, וּבִיָּה אֲתַגְלִיא י' דְּמִלָּה, עֲשִׂירָאָה לְעֶשֶׂר סְפִירָן, וְאִיְהוּ הוֹד תְּמִנָּא יוֹמִי דְחֲנוּכָה, לְאַרְבְּעָה וְעֶשְׂרִין יוֹמִין, דְּאִינּוֹן בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמְיָד דְעֵלָה וְזִית טָרְף בְּפִיָּה, שְׂרָיָא כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכֶסֶל, וְאֵלִין אִינּוֹן כ"ה אֲתוּוֹן דִּיחֻדָּא, דְּאִינּוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר, וְדָא אִיְהוּ חֲנוּכָּה חֲנ״ו בְּ"ה.

תרגום: השְׁמִינִי בְּהוֹדָא, וּבוּ הִיָּה מְשַׁבַּח דְּוַד הוֹדוּ לָהּ, וְזֶה הוֹד וְדָא, לְמַנְצַח הוֹדוּ, בְּהֶם רְמִיזוּם נְצַח וְהוֹד, וְהֶם נְסִים, וּבוּ שְׁבַח מְשָׁה אֶז, זֶהוּ שְׁכָתוּב אֶז יִשִּׁיר מְשָׁה, מְשׁוּם שְׁהוּא הוֹד שְׁנַתָּן לְמְשָׁה, אֶז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה, וְהוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי מִלָּה, וְאַתְרִיו בְּרִית שְׁהוּא יְסוּד צְדִיק הָעוֹלָם, וּבוּ הֲתַגְלָה י' שֶׁל מִלָּה, עֲשִׂירֵי לְעֶשֶׂר סְפִירוֹת, וְהוֹד הוּא שְׁמוֹנָה יְמֵי הֲחֲנוּכָה, לְאַרְבְּעָה וְעֶשְׂרִים יְמִים, שְׁהֶם בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, וּמְיָד דְעֵלָה וְזִית טָרְף בְּפִיָּה, שׂוֹרָה כ"ה עַל יִשְׂרָאֵל בְּכ"ה בְּכֶסֶל, וְאֵלוּ הֶם כ"ה אוֹתוֹת הִיחֻד, שְׁהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹמַר, וְזֶה הוּא חֲנוּכָּה חֲנ״ו כ"ה.

איתא בספר אמרי אמת (חנוכה ליל א) וז"ל: איתא בגמרא שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים וכו' בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול וכו' נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, ואיתא בשפת אמת בשם אאזול"ל טמאו כל השמנים היינו המחשבות שבמות ופך אחד של שמן היא הנקודה שהיא בחותמו של כהן גדול היינו

❖ אוצר התמיד ❖

אברהם אבינו ועל זה נאמר אנכי מגן לך, אצל כל איש ישראל נשאת נקודה בלב שאינה יכולה להתקלקל כענין שכתוב ומצאת את לבבו נאמן לפניך ויכול כל אחד להחזיק עצמו בזה ואפילו מי שיש לו מעט מנקודה זו, הנקודה היא קבוע ואיתא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, כשאדם מתחיל להזיז עצמו יכולה הנקודה לעזור, כתיב החלש יאמר גבור אני ואיתא במדרש פרשת בא דקאי על מתתיה הכהן ובניו, כתיב כה אמר ה' צבאות עוד אחת מעט היא ואני מרעיש את השמים ואת הארץ ואיתא ברש"י ואני מרעיש בנסים הנעשים לבני חשמונאי, איתא בגמרא סנהדרין שר"ע היה דורש מקרא זה לימות המשיח ואיתא שם ולא כר"ע שהיה דורש עוד אחת וגו' אלא מלכות ראשון וכו', אולם הכל הוא נכון שחנוכה הוא באמת הכנה ודרך לאורו של מלך המשיח, שמים וארץ הם מוח ולב ואני מרעיש היינו לנקות, כתיב ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וכו' ואיתא בגמרא ולא געלתים בימי יוונים שהעמדתי להם שמעון הצדיק וכו' ואיתא בתורת כהנים וכי מה נשתייר להם שלא נגעלו ושלא נמאסו וכו' ואילולי ספר תורה שנשתייר להם וכו', על ידי הנר מצוה של חנוכה זוכים לתורה אור, איתא ואין לנו שיוור רק התורה הזאת שהתורה היא נצחית וצריך שתהיה קבוע ואפילו אצל מי שיש לו מעט ממנה, על ידי התורה יש לנו ממילא הכל כדאיתא הרי אני שואל את החכמה והכל בכלל, חכמה היא התורה וזה ביקש שלמה המלך ע"ה. ע"כ.

במאור עינים (מקץ): בחנוכה בהיות שהיו משניאי הדת ורצו לבטל את ישראל מתורה ולהעבירם מן החוקים ונעשו להם נסים שעמדנו בתורתנו ובחוקים שלנו, וכן בכל דור ודור בבוא הזמן הוא מסוגל לזה שנחזיק בתורתנו ובחוקים שלנו, ועל כל זה מה שאנו יכולים להתחזק בדברי תורה ובחוקים הוא מחמת שהראשונים התפללו על זה, כי ידוע כי האבות התפללו בימיהם על העתיד להיות עד ביאת המשיח במהרה בימינו לכן כתיב באברהם 'וירדוף עד דן' שם תשש כחו והתפלל על הדבר, כן רמו אברהם אבינו עליו השלום על חנוכה באומרו (בראשית כב ה) 'שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה', הוא כ"ה בכסליו שהתפלל שינצחו את היוונים בימי מתתיהו, וכמו כן יוסף הצדיק חרד על הדבר ורמו בדברו עם בנימין (שם מג כט) 'אלהים יחנך בני' יחנך לשון חנוכה, שיעשה השם ניסים ונפלאות בחנוכה, ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבוא משיח צדקינו במהרה בימינו וזהו (תהלים קלב יז) 'ערכתי נר למשיחי' מן נר חנוכה הוא הערכה שיבוא משיח צדקינו ויתבטלו כל הקליפות, וזהו עד שתכלה רגלי דתרמודאי הוא הקליפה כדכתיב 'תרמוד בהרים'. ע"כ.

❖ אוצר התמיד ❖

יב. חצוצרות: וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסְעָע אֶת הַמַּחֲנוֹת: וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ כָּל הָעֵדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְאִם בָּאֲחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַנְּשִׂאִים רְאִשֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִיּוֹת קִדְמָה: וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֲנִיּוֹת תִּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם: וּבַהֲקָהִיל אֶת הַקְּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְעוּ: וּבְנִי אַהֲרֹן הַכֹּהֵנִים יִתְקַעוּ בַּחֲצוֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקֹּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֲתָכֶם וְהִרְעַתֶם בַּחֲצוֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם: וּבְיוֹם שְׂמֵחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וְתִקְעֶתֶם בַּחֲצוֹצְרוֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ברש"י: עשה לך. שיהיו תוקעין לפניך כמלך, כמו שנאמר (דברים לג ה) ויהי בישרון מלך: עשה לך. משלך: (עשה לך. אתה עושה ומשתמש בהם ולא אחר): למקרא העדה. כשתרצה לדבר עם הסנהדרין ושאר העם ותקראם לאסף אליך, תקראם על ידי חצוצרות: ולמסע את המחנות. בשעת סלוק מסעות תתקעו בהם לסימן, נמצאת אתה אומר על פי שלשה היו נוסעים, על פי הקדוש ברוך הוא ועל פי משה ועל פי חצוצרות: מקשה. מהעשת תעשה בהקשת הקרנס: ותקעו בהן. בשתיהן והוא סימן למקרא העדה, שנאמר ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד: ואם באחת יתקעו. הוא סימן למקרא הנשיאים, שנאמר ונועדו אליך הנשיאים. ואף הן יעידתן אל פתח אהל מועד. ומגורה שוה הוא בא בספרי: ותקעתם תרועה. סימן מסע המחנות תקיעה תרועה ותקיעה, כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים: ובהקהיל את הקהל וגו'. לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות מה מקרא העדה, תוקע בשני כהנים ובשתיהן, שנאמר ותקעו בהן וגו', אף מסע המחנות בשתיהן, יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות תלמוד לומר ובהקהיל את הקהל וגו', למד שאין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים. הרי סימן לשלשתם, מקרא העדה בשתים, ושל נשיאים באחת, וזו וזו אין בהם תרועה, ומסע המחנות בשתים על ידי תרועה ותקיעה: ובני אהרן יתקעו. במקראות ובמסעות הללו: על עלתיכם. בקרבן צבור הכתוב מדבר: אני ה' אלהיכם. מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר ותקעתם הרי שופרות, לזכרון הרי זכרונות, אני ה' אלהיכם זה מלכיות וכו'. ע"כ.

ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ג ה): בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלויים אומרים שירה שנאמר (במדבר י י) 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות'. החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף. עשה אותה מן הגרוטאות של כסף כשירה. משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנין

❖ אוצר התמיד ❖

בהן היה אבוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה.

בענין החצוצרות, איתא בספה"ק אוהב ישראל (בהעלותך) וז"ל: עשה לך שתי חצוצרות כסף וגו'. שמעתי בשם הרב הקדוש כו' מוה' דוב בער זללה"ה שאמר אלו הדיבורים, עשה לך שתי חצוצרות נוטריקון שתי חצי צורות. אך פירושן של הדברים לא שמעתי, וי"ל ביאור הדברים כי דבר גדול דיבר וסוד עמוק. כי הנה ידוע מוזה"ק ומספה"ק כי משה נקרא בבחי' בעלה דמטרוניתא בעלה דשכינתא קדישא כי הוא המשפיע למלכותא קדישא כנס"י כלה קרואה בנעימה בסוד כלת משה. נמצא כי בבחי' זו נקרא משרע"ה בבחי' דכ"ר כי הוא המשפיע, ועוד נודע מספה"ק כי משרע"ה הוא בחי' דעת העליון והוא בבחי' מקבל בחי' נוקבא. כי מקבל השפעה והארה ממוחין עילאין קדישין ג' ראשונות סוד כתר חכמה בינה. נמצא שהיו לו למשרע"ה שני בחי', בחי' משפיעין ובחי' מקבל דכר ונוקבא. ועכ"ז אין אנו יכולין להשיג הדברים על בוריין איזה בחי' נק' בבחי' מקבל ואיזה בבחי' משפיע. כי י"ל שהמשפיע בעצמו נקרא מקבל לגודל התענוג שמקבל מזה שמשפיע, ע"ד שאחז"ל (פסחים קיב.) יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק. ועכ"ז ב' בחינות המה וכל אחד נק' בבחי' חצי צורה כי צורה שלימה הוא דכר ונוקבא. כמ"ש (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם. ונמצא כי משרע"ה היה בבחי' שני חצי צורות. והנה תיבת חצוצרת חסר כמ"ש בתורה הוא נוטריקון חצי צרת כי ב' פעמים מספר מש"ה עולה מנין צר"ת.

ועפ"ז נבוא לבאר הפסוקים. עשה לך שתי חצוצרות, היינו שמשרע"ה יעשה מעצמו בחי' שתי חצי צר"ת שתי בחי' משה בחי' דכר ונוקבא וכמבואר. כסף, היינו שאלו הבחי' יהיו נכספים ונחשקים זה לזה מלשון (תהלים פד ג) נכספה וגם כלתה נפשי. גם כסף הוא בחי' חס"ד היינו כדי להמשיך חסד לכל העולמות. מקשה תעשה אותם, היינו שיהיו מחוברים ביחודא חדא ורוא דאחד. והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות, היינו אלו השני בחי' יהיו לך למקרא העד"ה. אותיות הדע"ה. היינו לאסיפת המוחין עליונים הק' לדעה העליונה. ולמסע את המחנות. היינו להמשיך ולהשפיע השפע לעולמות התחתונים בחסד ורחמים וחנינות. מחנות, הוא מלשון חנו"ן. ותקעו בהן, היינו כשיתקעו ויתחברו אלו השני בחי' ברזא דאחד מלשון (שמות י ט) ויתקעו ימה סוף. אז ונועדו אליך כל העד"ה, כל הבחי' דע"ת. אל פתח אוהל מועד, בחי' מלכותא קדישא בסוד זה השער לה' צדיקים יבואו בו. (תהלים קיח כ.) גם תקיעה הוא קול פשוט מורה על חסד ורחמים. ואם באמת יתקעו. אז ונועדו אליך הנשיאים אליך דייקא, לבחינתך בחי' הדעת יאספו הנשיאים ראשי אלפי ישראל סוד מוחין עליונים. דהג' בחי' כח"ב נק' בשם ראשי אלפי ישראל שהם בבחי' פל"א עליון

❖ אוצר התמיד ❖

ובחי' אלפי"ן בסוד (איוב לג לג) ואאלפך חכמה. ותקעתם תרועה, תרועה הוא מלשון ריעות והתחברות. ואז ונסעו המחנות החונים קדמה, יסוד חסדי דעתיקא קדישין הנק' בבחי' ימי קד"ם. ותקעתם תרועה שנית. היינו בריעות והתחברות השני. אז ונסעו המחנות החונים תימנה, היינו החסדים טובים הנקראים בבחי' ימין שהוא דרום, גם ע"ד (ב"ב עה.) הרוצה להחכים ידרים. תרועה יתקעו למסעיהם, היינו להמשכת השפעת החסדים צריך ריעות והתחברות השני חצי צרות. ובהקהיל את הקהל תתקעו, היינו כבר נתחבר ונתייחד ונאסף באגודה אחת וברזא דאחד. אז תתקעו, קול פשוט של חסד הפשוט והאמיתי מהאחדות הפשוט. ולא תריעו. ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות, היינו ע"י הכהן איש החסד יומשכו אלו הבחי' המשכת החסדים. וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצרר אתכם, היינו כי תבוא מלחמה בכל איש ואיש מישראל מלחמת היצר המסיתו לתאוות החומריות והארציות. וזהו על הצר הצורר אתכם, ובודאי אין לך מלחמה כבידה מזו. ועצה היעוצה לנצוח מלחמה זאת והרעותם בחצוצרת, היינו שתחברו ותייחדו אלו הבחי' שני חצי צורות ברזא דאחד ע"י תשובה ומעש"ט ומצות התורה. ואז ונוכרתם לפני ה' אלהיכם, היינו שתהיו מושפעים כי ונוכרתם הוא מלשון דכר. והיינו שתהיו מושפעים ברכות שפע זכה ובהירה לפני ה' היינו מבחי' קדם ה' קודם הוי"ה. והיינו מבחי' ימי קד"ם. וע"י שפע עליונה זכה ובהירה וצחה כזו ונושעתם מאויביכם ממלחמת אויביכם. וכיה"ר שנזכה כולנו יחד לזה בב"א. והמשכיל יבין כ"ז היטב. ע"כ.

איתא בספה"ק ישמח ישראל (פרשת שקלים) וז"ל: וכמו"ש הרבי ר' בער זצללה"ה על הפסוק (במדבר י ב) 'עשה לך שתי חצוצרות', צירוף חצוצרות 'חצי צורות', והיינו שכנסת ישראל עם דודה שהם כחצי צורה כל אחד ואחד לבדו, כביכול כבודו לפי רצונו ית"ש כל אהבתו והתדבקותו בתאומתו כנס"י, וכמאמר הכתוב (שיר השירים ז יא) 'אני לדודי ועלי תשוקתו', וההשתוקקות מכביכול לכנס"י אי אפשר להשיג ולצייר בשכל אנושי, והיא גם כן משתוקקת ומתדבקת בנפש ובר"ג לבוראה יתברך שמו עד שנעשה הכל אחד, וזה חצוצרות כסף, שהחצי צורות נכספים זה לזה. ע"כ.

יג. עבודת הלויים, ברמב"ם (הלכות כלי המקדש ג א-יא, ד א-יא) וז"ל: א. זרע לוי מובדל לעבודת המקדש שנאמר (דברים י ח) 'בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי' ומצות עשה להיות הלויים פנויין ומוכנין לעבודת המקדש בין רצו בין שלא רצו שנאמר (במדבר יח כג) 'ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד' ובן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן.

❖ אוצר התמיד ❖

ב. עבודה שלהן היא שיהיו שומרין את המקדש. ויהיו מהן שוערין לפתוח שערי המקדש ולהניף דלתותיו. ויהיו מהן משוררין לשורר על הקרבן בכל יום. שנאמר (דברים יח ז) 'ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים' אי זהו שירות שהוא בשם ה' הוי אומר זו שירה. ומתי אומר שירה על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין. אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ למזבת. וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה.

ג. לוי האונן מותר לעבוד ולשורר. ואין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הדוכן בכל יום לומר שירה על הקרבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה. ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר. מהן לויים ומהן ישראלים מיוחסין המשיאין לכהונה. שאין עולה על הדוכן אלא מיוחס. ואין אלו המשוררים על פי הכלים עולין למנין השנים עשר.

ד. ובמה הם מנגנין. בנבלים וחלילים וכנורות וחצוצרות והצלצל. ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה. ואין פוחתין משני חלילים ולא מוסיפין על שנים עשר. ואין פוחתין משני חצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה. ואין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד לעולם. והצלצל אחד בלבד.

ה. בימי המועדות כולם ובראשי חדשים היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלויים אומרין שירה שנאמר (במדבר י י) 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות' החצוצרה היתה נעשית מן עשת של כסף. עשה אותה מן הגרוטאות של כסף כשירה. משאר מיני מתכות פסולה. והחלילין שהיו מנגנין בהן היה אבוב שלהן של קנה. מפני שקולו ערב ולא היה מחלק אלא באבוב יחידי מפני שהוא מחלק יפה.

ו. בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבת. בשחיטת פסח ראשון. ובשחיטת פסח שני. וביום טוב הראשון של פסח. וביום הראשון של עצרת, ובשמנה ימי החג. וחליל זה דוחה שבת מפני שהוא חליל של קרבן וחליל של קרבן עבודה היא ודוחה את השבת.

ז. אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה. שנאמר (במדבר ח כד) 'זאת אשר ללויים מבן חמש ועשרים שנה' וכתוב אחד אומר (במדבר ד ג) 'מבן שלשים שנה' הא כיצד חמש ללמוד. ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר (במדבר ד יט), (במדבר ד מט) 'איש איש על עבודתו'.

ח. זה שנאמר בתורה בלויים (במדבר ח כה) 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה' אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום. ואינו מצוה נוהגת לדורות. אבל לדורות אין הלוי

❖ אוצר התמיד ❖

נפסל בשנים ולא במומין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש. ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים.

ט. שמואל הרואה ודוד המלך חלקו הלויים לארבעה ועשרים משמרות. ועובד משמר בכל שבת. וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות. וכל יום מימי השבת עובדים בו אנשים ידועים. וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום שלהן איש איש על עבודתו. וכל הלויים מוזהרין על עבודת המזבח שנאמר (במדבר יח ג) 'אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו' 'לא יקרבו' לעבודה אבל ליגע מותרין.

י. וכשם שהלויים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הכהנים. כך הכהנים מוזהרין שלא לעבוד עבודת הלויים שנאמר (במדבר יח ג) 'גם הם' (במדבר יח ג) 'גם אתם' וכן הלויים עצמם מוזהרים שלא יעשה אחד מלאכת חברו. שלא יסייע המשורר לשוער ולא השוער למשורר שנאמר (במדבר ד יט) 'איש איש על עבודתו ואל משאו'.

יא. לויים שעבדו עבודת הכהנים או שסייע לוי במלאכה שאינה מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנאמר (במדבר יח ג) 'ולא ימותו' אבל כהן שעבד עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה.

א. הכהנים הובדלו מכלל הלויים לעבודת הקרבנות שנאמר (דברי הימים א' כג יג) 'ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים' ומצות עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכינם לקרבן שנאמר (ויקרא כא ח) 'וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב'.

ב. וצריך כל אדם מישראל לנהוג בהן כבוד הרבה ולהקדים אותם לכל דבר שבקדושה. לפתוח בתורה ראשון. ולברך ראשון. וליטול מנה יפה ראשון.

ג. משה רבינו חלק הכהנים לח' משמרות. ארבעה מאלעזר. וארבעה מאיתמר. וכן היו עד שמואל הנביא. ובימי שמואל חלקם הוא ודוד המלך לארבעה ועשרים משמר. ועל כל משמר ומשמר ראש אחד ממונה. ועולין לירושלים לעבודת משמר לכל שבת. ומיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס. עד שיגמרו וחוזרין חלילה.

ד. ומצות עשה להיות כל המשמרות שוים ברגלים. וכל שיבא מן הכהנים ברגל ורצה לעבוד עובד וחולק עמהם. ואין אומרין לו לך עד שיגיע משמרך שנאמר (דברים יח ו) 'וכי יבא הלוי מאחד שעריך' וגו'.

ה. בד"א בקרבנות הרגלים ובחילוק לחם הפנים ובחילוק שתי הלחם של עצרת. אבל נדרים ונדבות ותמידין אין מקריבין אותן אלא משמר שזמנו קבוע ואפילו ברגל. שנאמר (דברים יח

❖ אוצר התמיד ❖

ח) 'חלק כחלק יאכלו לבד ממכריו על האבות' כלומר חלק כחלק יאכלו בקרבנות הצבור. ואין חלק כחלק בשאר הדברים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר ומשמר בשבתו.

ו. וכן עבודת לחם הפנים במשמר שזמנו קבוע. אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות. ומניין שאינו מדבר אלא ברגלים שנאמר (דברים יח ו) 'מאחד שעריך מכל ישראל' בשעה שכל ישראל באין בשער אחד. ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר (דברים יח ח) 'חלק כחלק יאכלו' ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא לכהנים בלבד.

ז. וכן כהן שהיה לו קרבן ה"ז בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנאמר (דברים יח ו) 'ובא בכל אות נפשו' (דברים יח ז) 'ושרת' ואפילו חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו ואכילתו שלו. ואם רצה ליתן את קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד שנתן לו.

ח. היה הכהן בעל הקרבן בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעור שלהם. היה זקן או חולה שיכול לעבוד ע"י הדחק נותן קרבנו לכל כהן שירצה והעור והעבודה לאנשי משמר. ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן שלו לאנשי משמר.

ט. היה טמא בקרבנות הצבור וכל הכהנים טמאים נותנו לבעלי מומין טהורים שבאותו משמר. ועורו ועבודתו לאנשי משמר הטמאים.

י. היה הקרבן של כ"ג והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי משמר. כיון שכ"ג האונן ראוי לעבודה כמו שיתבאר ה"ז עושה שליח לקרבנו.

יא. כל ראש משמר ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות. עד שיהיה כל בית אב ואנשיו עובד ביום אחד מימות השבת. והאחר ביום של אחריו. והאחר ביום של אחריו. ולכל בית אב ואב ראש אחד ממונה עליו.

יד. ברמב"ם (הלכות תמידין ומוספין ו) וז"ל: א. סדר עבודות התמידות בכל יום כך הוא. סמוך לעלות השחר יבוא הממונה שעל הפייסות ויקיש על העזרה ופותחין לו. ומבלשין את כל העזרה. ומעמידין עושי חביתין לעשות החביתין. וכל הכהנים ששם כבר טבלו קודם שיבוא הממונה ולבשו בגדי כהונה. ויבואו ויעמדו בלשכת הגזית. ויפיסו פייס ראשון ושני ויזכה כל אחד במלאכתו כמו שביארנו. ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן ותורם על הסדר שאמרנו. ואחר כך מסדר מערכה גדולה. ואחר כך מסדר מערכה שנייה ואחר כך מעלה שני גזרי עצים ומניחין על מערכה גדולה להרבות האש. ואחר כך נכנסין ללשכת הכלים

❖ אוצר התמיד ❖

ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום. ומשקין את התמיד מים וזה שזכה בשחיתתו מושכו לבית המטבחים. והולכין אחריו הכהנים שזכו להעלות האיברים ושוהין שם עד שפותחין שער ההיכל הגדול. ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד ואחר כך נכנסין להיכל שני כהנים. האחד שזכה בדישון המזבח הפנימי והשני שזכה בדישון המנורה.

ב. והמדשן את המזבח מדשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד. ואחר כך זורק הדם זה שקבלו.

ג. ואחר שזורקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמש נרות ויוציאין שניהן מן ההיכל. ואלו שבבית המטבחים מפשיטין ומנתחין וכל אחד אחד מעלה אבר שזכה בו לכבש. ונותנין האיברים מחצי כבש ולמטה במערבו. ושל מוספין היו נותנין אותן מחצי כבש ולמטה במזרחו. ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הילוך רגלי הכהנים כדי לפרסמו שהוא ראש חדש. ומולחין שם את האיברים וזורקין מלח על גבי הכבש אפילו בשבת. כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת הליכתן בעצים למערכה. ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הכבש הואיל ואין ההולכה הזאת עבודה אינן חוששין.

ד. ואחר שמעלין האיברים לכבש מתכנסין כולן ללשכת הגזית. והממונה אומר להם ברכו ברכה אחת. והן פותחין וקורין אהבת עולם ועשרת הדברות ושמע והיה אם שמוע ויאמר ואמת ויציב ורצה ושים שלום. ובשבת מוסיפין ברכה אחת והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס. מי ששכן את שמו בבית הזה ישכין ביניכם אהבה אחוה שלום וריעות. ואחר כך מפסיקן פייס שלישי ורביעי וזוכה בקטורת מי שזכה ונכנס ומקטיר ואחר כך נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה. ועומד על מעלות האולם הוא ואחיו הכהנים.

ה. כשיגיע בין האולם ולמזבח. נטל אחד המגריפה. וזרקה בין האולם למזבח. והיה לה קול גדול. ושלשה דברים היתה משמשת בהן. השומע את קולה היה יודע שאחיו הכהנים נכנסין להשתחוות והוא רץ ובא. ובן לוי השומע את קולה היה יודע שאחיו הלויים נכנסין לדבר בשיר והוא רץ ובא. וראש המעמד כשהיה שומע את קולה היה מעמיד את הטמאים על שער המזרח מפני החשד. שידעו הכל שעדיין לא הביאו כפרתן. ואחר כך מעלה זה שזכה באיברים את האיברים מן הכבש למזבח. ואחר שמעלין את האיברים. מתחילין אלו שעל מעלות האולם ומברכין ברכת כהנים ברכה אחת בשם המפורש כמו שביארנו במקומה. ואחר כך מעלין סלת הנסכים. ואחר הסלת מקטיר החביתין. ואחר החביתין מעלין את היין לניסוך. ובשעת הניסוך אומרין הלויים השיר. ומכין המשוררין במיני ניגון שבמקדש ותוקעין תשע תקיעות על פרקי השיר.

❖ אוצר התמיד ❖

ו. כשהיו נותנין היין למנסך. היו שני כהנים עומדין על שולחן החלבים ושתי חצוצרות בידן. והסגן עומד על קרן המזבח והסודרין בידו ותקעו והריעו ותקעו. ובאו ועמדו אצל זה הממונה על הצלצל. אחד מימינו ואחד משמאלו.

ז. שהה המנסך לנסך. מניף הסגן בסודרין. הקיש זה בצלצל ותקעו אלו בחצוצרות ודברו הלויים בשיר. הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם שבעזרה. על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה. וכל התקיעות שעל התמיד תשע כמו שביארנו.

ח. אין אומרין שירה אלא על עולות הצבור וזבחי שלמיהם האמורין בתורה. אבל עולות נדבה שמקריבין ממותר תרומת הלשכה אע"פ שהן של צבור אין אומרין שירה עליהן. וכן נסכים הבאין בפני עצמן אין אומרין עליהן שירה.

ט. השיר שהיו הלויים אומרין. ביום הראשון היו אומרין (תהילים כד א) 'לה' הארץ ומלואה'. בשני היו אומרין (תהילים מח ב) 'גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו' וגו'. בשלישי היו אומרין (תהילים פב א) 'אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט'. ברביעי היו אומרין (תהילים צד א) 'אל נקמות ה' אל נקמות הופיע'. בחמישי היו אומרין (תהילים פא ב) 'הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב'. בששי היו אומרין (תהילים צג א) 'ה' מלך גאות לבש לבש ה' עוז התאזר' וגו'. בשבת היו אומרין (תהילים צב א) 'מזמור שיר ליום השבת'. במוספי שבת אומרים שירת (דברים לב א) 'האזינו' וחולקין אותה לששה פרקים הזי' ל'ך כדרך שקוראין אותה ששה בבית הכנסת. ואומרין פרק בכל שבת. גמרו השירה בששה שבתות חזרין לראש. במנחה של שבת אומר (שמות טו א) 'אז ישיר משה' ו'מי כמוכה' וגו' (שמות טו יא). במוסף של ראש השנה היו אומרין (תהילים פא ב) 'הרנינו לאלהים עוזנו'. ואם חל להיות בחמישי אומר (תהילים פא ז) 'הסירותי מסבל שכמו' וגו'. במנחה של ראש השנה היו אומרים (תהילים כט ח) 'קול ה' יחיל מדבר' וגו'.

י. ראש חדש שחל להיות בשבת שירה של ראש חדש דוחה את שירה של שבת כדי לפרסם שהיום ראש חדש.

יא. בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין. קודם ניסוך היין של מוספין. וכסדר שעושין בכל יום בבקר כך עושין בין הערבים. חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון. ומדור המערכות והפיסות. שאין עושין דברים אלו אלא בכל יום בשחר לבד כמו שביארנו.

טו. בתפארת ישראל וז"ל: והא דקאמר מזמור שיר לעתיד לבוא, אין רצונו לומר שהלויים אמרו כן רק התנא נקט הטעם שיאמרו זה המזמור, משום דבכל הנך דלעיל, בכל מזמור

❖ אוצר התמיד ❖

מפורש בו עניינו של יום, ולהכי אמרוהו ביום ההוא, אבל במזמור שיר ליום השבת, לא נזכר בהמזמור שום דבר מעניין של שבת, ויש לכאורה לתמוה למה התייחד מזמור זה ליום השבת, לכן מפרש התנא טעמו של דבר, דאינו כשיר של שאר הימים שהן כולן על העבר, רק זה שיר לעתיד לבוא, דמדהוא יום מנוחה מטרדת עסקים שבחיי הזמניים, לכן אחר היקף ימי הבריאה, נאות לו לאדם להתבונן ולשורר חסדי ה' על ג' מיני עתיד שהן לעומת מגמת פני כל אדם, והם (א) מזמור שיר לעתיד לבוא, על מה שעתיד לבוא על האדם בעה"ז, כי לא כלו רחמיו ית', (ב) מזמור שיר ליום שכולו שבת, הוא חיי עולם הבא אחר פרידת הנפש מהגוף, כי גם אז יחסה האדם בסתר כנפי רחמיו ית', (ג) מזמור שיר גם לעתיד הג' שנועד לאדם, בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו לאחר שיחרב העולם בסוף אלף הששי, אשר אז ינחו כל חיי העולמים כולם אלף שנה, עד שיחזור הקדוש ברוך הוא לבנות אח"כ העולם מחדש, וכל אלו הג' מיני תקוה לעתיד לטובה, כלולים במזמור הזה, למעיין בכל דבריו היטב, [עי' בר"ה (דל"א א'), ובדרוש אור החיים שחברנו בס"ד בסוף סדר נזיקין, אולם למען לבאר העניין יפה, איך במזמור הזה כלולים דברי שיר על ג' מיני עתיד שזכרנו, ראינו להביא פי' המזמור הזה כפי הנראה לנו], אמר מזמור שיר ליום השבת, בו נאה לשורר, ולזמר [בבית המקדש], טוב להודות לה', רצה לומר כי זה היום שאין אנחנו טרודים בו בעסקי הזמנים, טוב ונאות להודות בו לה' אם הטיב לנו בזמן העבר, אולם גם הוא נאות לזמר לשמך עליון, אם שחה לעפר נפשינו על ידי צער ויגון שעברו על ראשינו, נחיה שוב שמחה בלבנו ע"י זמר [כענין קחו לי מנגן], לעורר בטחון בלבינו על העתיד הזמני, אף שלא נבין איך על ידי הצרה בעצמה יבוא ישועה לנו, ואיך הכל הוא לטובתינו, ואפילו הכי שמך עליון הוא, ונעלה בפעולותיו מכל מחשבות אנושי ושתהפוך הכל בכחך לטובתינו, להגיד בבוקר חסדך, דכשיאר לנו אור ההצלחה, נאמר כי בחסדך עוד יגדל בזמן העתיד יותר ויותר, כאור בוקר הולך ואור, ואמונתך בלילות, שגם אם ייסרתנו ה' אבינו בצרות חשיכות כלילות, נגיד לכל, כי טמונים אמונתך ואהבתך לנו בהם, וכאשר ייסר איש את בנו הוא, ונברך על הרעה מעין הטובה שיתגלגל לנו בו, ואם גם נעלמה ממנו, וזאת ההגדה מחסדיך הרבים, נלווה עלי עשור ועלי נבל ועלי הגיון בכנור, רצה לומר בג' כוחותינו בפה, להגיד אמרי שיר, במעשה אצבעותינו על כלי זמר עשור ונבל, ובמחשבה, על ידי הגיון לב שנהגה בכנור, בכלם נתעורר לאהבתו יתברך על טובתו עלינו והזכיר נבל וכנור, דנבל מתריו עבים וגסים, ועל ידי זה קולו עב, ולכן מנבל על ידי קולו כל מיני זמר שיזמרו עמו מדאין קולו נעים, משא"כ כנור מיתריו דקים, ולכן קולו נעים [ובשלטי גבורים (פ"ח) כתב שיש נעימות בקול נבל, ובמח"כ ליתא, דהרי בשלהי מסכת קינין מוכח שרק כנור נעשה קווי מבמ"ע שהן הדקין, והנבל קווי נעשו מהמעיים שהן גסין ועבים, מזה מסתבר שע"ז אין קולו נעים, ורצה לומר הכא על הנעים והבלתי נעים אהלל יה], כי שמחתני ה' בפעלך [פעולה היא בכל מקום דבר הנפעל בשלימות], ורצה לומר דכאשר אביט א"ע סביב בהעולם

❖ אוצר התמיד ❖

כולו שגמרתו היום בפעליך, ואראה בו גם כן כמה צדדים בהירים, אבל גם צדדים כהויים, כיום ולילה, קיץ וחורף, סמי מות וסמי חיים, וכולם לטובת העולם, כמ"ש בתורתו של ר"מ וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, כי טוב מות, שגם המות שבבריאה הוא טוב בכללותו, וכשאתכל בכל אלה, יתרומם שמחה בלבי שכ"כ במעשה ידיך ארנן [מעשה הוא בכל מקום מעשה יחידית, עד שבכל פעולה יש הרבה מעשים], רצה לומר במעשה ידיך האחודיים אשר תעשה אתי, אם גם בהם אראה יום ולילה וכו', על כולם לא די שאשמח בפנימיותי, אלא גם ארנן עליהם, בידעי כי כולם רק לטובתי הם, דמן הכלל אשפוט על הפרט, וממקרייות העולם כולו, על מעשה יחידית שלי, וממה שקרה לי בעבר, אשפוט על העתיד, כי לא עזבתני ולא תעזבני אלהי ישעי, עד כאן דבר המשורר האלהי מהעתיד הזמני אשר ישורר עליו בתודה וקול זמרה, ומעתה ישורר גם על העתיד שבעוה"ב יום שכולו שבת, בהפרד הנשמה מהגוף, אמר מה גדלו מעשיך ה' בעולם הזה, אשר מאוד אתמה ואשמח בהם בראותי שאתה הופך בו חושך לאור, ומר למתוק, ורע לטוב, ככל מעשיך האחודיים אשר אראה בעיני, אבל מאוד עמקו מחשבתך עוד עלינו, בחסד אשר תחשוב עוד לעשות עמנו בעוה"ב והם הדברים שלא יוכל שום חי לראותם, איש בער הוא החוטא על ידי גודל תשוקתו ורדפו אחר תאותיו הבהמיות, והוא נבער מדעת, וכל חייו כבעיר ובהמה הוא, לא ידע לא ירצה לידע דבר מזה, וכסיל הוא החוטא, בבטחונו על התחכמותו בענייני תורה משמים, והשגחת ה' על פעולתו ומקריותו, והשאת הנפש לשכר ועונש, ואולם הוא באשר שלא יוכל להשיג ג' עקרים הללו שהרי הם הם המסבכים הצלחת האדם בעולם העתידי, לכן מכחיש וכופר הכל ועובר על מצות התורה ביד רמה בכסליות שלו, ולא יבין את זאת, לא ירצה להבין דבר מזה, ורצה לומר שלשניהן להבער ולהכסיל, יש עוד דבר א' אשר לפתח חטאת רובץ ואורב להם לפתותם לרדת שחת, ומהו הדבר שלא ידע זה ולא יבין זה, בפרוח רשעים כמו עשב, רצה לומר כשרואה זה החוטא ע"י תאותיו פורח ומתחזק כמו על ידי תענוגיו בעולם הזה, כמו עשב פרא הגדל בשדה בורה, ויציצו כל פועלי און, רצה לומר וכ"כ כשרואה החוטא על ידי חכמת מה שלו, שהכבוד המדומה שלו בהתחכמותו יציץ ביופי כמו הציצים ופרחים אשר באחו, לא ידעו ולא יבינו כי אלו הם סיבה אמיתית להשמדם עדי עד בעולם הבא, וזהו שלא ירצה זה לידע אותו, וזה לא ירצה להבין אותו, ואם תמצוי לומר על כל פנים בעולם העתה יש להם רווח לחטוא ולמרוד בך, ליתא, כי ואתה מרום לעולם ה', דאפי' בעולם העתה לעולם אינן בטוחים בטובם, וכח ידך רם ותזק עליהם תמיד, כי הנה אויביך ה' הם, וכי תפקוד עונם במה יעיוו נגד גבורתך ה', כי הנה אויביך יאבדו, ועד כמה בטוחים לחטוא, הנה המות עומד להם אחר הדלת והמזווה ולפתח חטאת רובץ, ויתפרדו כל פועלי און, והרי בסוף כל סוף יתפרדו כל חלקי הווייתם בעולם הבא, ואינם, ושם ותרים כראם קרני, שם בעולם הבא ירום ונישא הקרן שלי שלא אכלתיו בעולם הזה, ויתחזק כחי באופן אחר יותר ממה שנתחזק זה החוטא שנתעוור בבולמס תאותו,

❖ אוצר התמיד ❖

כאן בעולם החלום, גם בלוחי בשמן רענן, רצה לומר כי גם בכלוי המדומה שלי דהיינו המות שיפגשני או ככל אדם, אחשוב כי יתחלף הווייתי על ידי המיתה, להיות בעולם הבא כמו אילן זית שמן רענן, דהיינו כמו העץ זית אשר יוקין יותר משאר אילנות, וגם בזקנתו ינוב בהוד ירקרק תמיד, כ"כ יתחזק ויתיפה על ידי המיתה הווייתי יותר מבתחלה בעולם הזה, עד כאן דיבר המשורר מהעתיד שבעולם הבא, ומעתה ישורר גם כן על העתיד הסופיי בעת שיהיה מנוחה לחיי העולמים, דהיינו אחר שיחרב העולם העתיי ויחזור ויבנה ויתכונן מחדש, אמר, עוד יש ענין א' בעתיד, אשר השתמשתי להשיגו יפה, בב' כלים היותר יקרים שיש לי, והם הראייה, והשמיעה, הראייה במה שאראה לפני, והשמיעה במה שאשמע שיבוא עוד, ותבט עיני בשורי רצה לומר לצורך אמונה דבר זה הנני מביט היטב בשעדיין הנני בין שורות הבנ"א, ועל ידי ראייה זו בקמים עלי מרעים תשמענה אזני, רצה לומר ועל ידי זה אפי' בעניינים אשר יקומו עלי מרעים להכחיש מה שלא יראו, אני לא אפן אליהם, אלא תשמענה אזני היטב, ולמלמדי הטיתי אזני, להאמין באמונה שלימה במה שנמסר לנו על זה מדור דור, ומה אראה ומה אשמע, הנה ראיתי צדיק כתמר יפרח, דמה תמר זה אינו עושה פרחים ופירות רק אחר זמן מרובה (כמו שכתבו הטבעיים דכל מיני דקל כך טבעם) כך הצדיק במורגל טובתו היותר גדולה תתגלגל לו רק לבסוף, זה תבט עיני במורגל מאד גם בעולם הזה, ודנתי ממה שאני רואה, לחזק האמונה במה שאשמע שיבוא בעתיד, כי כארז בלבנון ישגה, שלא תאמר, מה תמר כשנכרת אין גזעו מחליף, אף הצדיק כן, דאחר סוף אלף הששי כשיכרת הוא והעולם כולו, לא יהיה גזעו מחליף חס ושלום, לכן נאמר ארז שגם כשיכרתוהו, יונקתו ממנו תצא, ויתעבה ויתחזק יותר ויותר מבתחלה (כתענית כ"ה ב'), כך הצדיק יתגדל ויתחזק או יותר בהוד אלהי ברוחנית, ועתה עושה המשורר סכום מכל הג' עניינים שזכר, ואומר (א) שתולים בבית ה', דהיינו בענין העתיד הסופיי, דהיינו העולם והבית ה' החדש שיבנה, שם יהיו הצדיקים שתולים מחדש, (ב) ובחצרות אלהינו הוא העתיד שאחר פרידת הנפש מהגוף, שהוא כמו חצר לפני בית עולם התחייה, שם יפרחו, שיעשו פירות מעשיהן בסוף, (ג) עוד ינובון בשיבה, דבעתיד הזמניי אף גם שירע להם עכשיו ייטיב להם בסוף, דשנים בצרכי הגוף, ורעננים יהיו, גם בהוד ויופי, וכל זה אמרתי להגיד כי ישר ה' צורי ואיך יקפה שכר הצדיקים ח"ו, ולא עולתה בו לראות ח"ו יסוריהם על מגן ולא יצילם, לכן מזמור שיר ליום השבת, שנשורר בו אחר הקפת ימי הבריאה, על כל ג' העתידות שיבואו עוד, ונגילה ונשמחה בו.

טז. בתפארת שלמה (סוכות) וז"ל: ויהי בשלם סוכו וכו' (תהלים עו ג), אי' במד"ר קודם שברא העולם עשה לו סוכה בירושלים ואמר יה"ר שיכבשו רחמי את כעסי ואתנהג עם בני במדת הרחמים. הנ"ל דהנה כתיב (ויקרא כג מא) וחגותם אותו חג לד' שבעת ימים בשנה מלת בשנה הוא מיותר אך הנה כפי המבואר במד"ר הנ"ל הנה הרצון הטוב על בריאת

❖ אוצר התמיד ❖

העולם הי' בסוכה ובשבת בשלש סעודות במנחה נקרא רעווא דרעווין כי אז הי' שעת הרצון הטוב על הבריאה שלמחר ביום א' נברא העולם והרצון הטוב הזה הי' בסוכה ולכך בשבת חוה"מ מתעורר הרצון הזה הטוב רעווא דרעווין של הבריאה. וזהו (שם כג, מב) בסוכו"ת תשב"ו שבע"ת ימים ר"ת שבת וזהו וחגותם חג לד' שבעת ימים בשנה פי' אותם השבעת ימים של סוכות הם המשפיעים הרצון הטוב על כל השנה והם העיקר מכל השנה. ע"כ.

באמרי אמת (סוכות ליל ב') וז"ל: וכתוב ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון ואיתא במדרש תהלים מתחילת ברייתו של עולם עשה הקב"ה בירושלים סוכה כביכול שהיה מתפלל בתוכה ואומר יהי רצון מלפני שיהו בני עושין רצוני וכו' וכיון שחרב מתפלל יהי רצון מלפני להכרית יצר הרע שמחטיא את בני ויעשו תשובה וכו', ויהי בשלם סוכו היינו יושליםנו לך והתפלה היא שתהיה לישראל עצה להתגבר על היצר הרע וזהו סוכות, ולעמיד כשיקים הקב"ה סוכת דוד הנופלת יהיה זה בשלימות. ע"כ.

יז. שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א, בשם הרה"ק מאפטא זיע"א, על הפסוק 'כל סביביו יובילו שי למורא' (תהילים עו יב), שבעת שיבוא משיח צדקנו ירצו אומות העולם להביא לו מתנה. וכי איזה מתנה הם יכולים להביא למשיח, הלא כסף וזהב וכל טוב העולם לא נחשב בעיניו לכלום. אלא המתנה שיביאו לו, הוא יהודי. הגויים יביאו למשיח מתנה יהודי. וילכו לחפש בכל מקומות מושבותם ולא ימצאו יהודי, כי כולם כבר עלו לארץ ישראל, אלא ימצאו רק איזה יהודי שקוע עמוק עמוק בתוך הטומאה, ורחוק מאוד מהקדושה, אשר נשאר בארצות הגויים ולא עלה לארץ ישראל. ואת היהודי הזה הנמצא במצב שפל כל כך, אותו יקחו הגויים, ויביאו אותו מתנה למלך המשיח. ועם מתנה זו, משיח ישמח מאוד מאוד, ויתן להם עבור כל יהודי אוצרות של אבנים טובות ומרגליות. ע"כ.

A decorative archway with two columns and a railing. The arch is supported by two columns with a twisted texture. The railing is made of balusters. The entire structure is rendered in a light gray color.

ספר

חיי תמיד

שער הפסוקים

הפסוקים בענייני מסכת תמיד

מצות בניית בית המקדש

שמות פרק כ"ה

ח וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם:

רש"י: ועשו לי מקדש. ועשו לשמי בית קדושה:

ט כָּל־כֶּלְיוֹ וְכֵן תַּעֲשׂוּ: כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵרְאֶה אֹתְךָ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת

רש"י: ככל אשר אני מראה אותך. כאן, את תבנית המשכן (מנחות כט.). המקרא הזה מחובר למקרא שלמעלה הימנו, ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך: וכן תעשו. לדורות (סנהדרין טז: שבעות יד.), אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם. ואם לא היה המקרא מחובר למקרא שלמעלה הימנו, לא היה לו לכתוב וכן תעשו, אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו:

כלי המערה

שמות פרק כ"ה

יח וּמִלְקַחְתֶּיהָ וּמִחֲתַתֶּיהָ זָהָב טָהוֹר:

רש"י: ומלקחיה. הם הנצחיים העשויין ליקח בהם הפחילה מחוך השמן, ליטבן ולמושכן צפי הנרות, ועל שם שלוקחים בהם קרויים מלקחים. ולביתאח שחרגם אונקלוס, לשון צבת, טוליי"ש

בלע"ז: ומחתותיה. הם כמין בזיכין קטנים, שחותה בהן את האפר שצנר צבקר צבקר, כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שלקו הלילה וכזו, ולשון מחתה פוייט"ד"א בלע"ז, כמו לחותות אש מיקוד (ישעיה ל יד):

כלי המזבח

שמות פרק כ"ז

ג וְעָשִׂיתָ סִירָתָיו לְדָשָׁנוֹ וְיָעִירוּ וּמִזְרְקָתָיו וּמִזְלָגָתָיו וּמַחְתָּתָיו לְכָל-כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת:

רש"י: סירותיו. כמין יורות: לדשנו. להסיר דשנו לחוכה, והוא שחרגס אונקלוס למספי קטמיה, לספות הדשן לחוכס, כי יש מלות בלשון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון, לשמש בנין וסתירה כמו ותשרש שרשיה (תהלים פ י), אויל משריש (איוב ה ג), וחלופו, ובכל תבואתי תשרש (שם לא יב). וכמוהו צסעיפיה פוריה (ישעיה יז ו), וחלופו מסעף פארה (שם י לג), מפשח סעיפיה. וכמוהו וזה האחרון עאמו וירמיה נ יז), שבר עאמו. וכמוהו ויסקלוהו באבנים (מלכים א' כא יג), וחלופו סקלו מאבן (ישעיה סב י), הסירו אבניה, וכן ויעזקהו ויסקלוהו (שם ה ז). אף כאן לדשנו להסיר דשנו, ובלע"ז אדשאלר"י: ויעיו. כהרגומו, מגרפות שנוטל בהם הדשן, והן כמין כסוי קדרה של מחתת דק, וכו בית יד, ובלע"ז וידי"ל: ומזרקותיו. לקבל בהם דם הזבחים: ומזלגותיו. כמין אונקלוס כפופים, ומכה בהם בצקר ונתחבים בו, ומתהפכין בהן על גחלי המערכה שיהא ממהר שריפתו, ובלע"ז קרואינ"ש, ובלשון חכמים אנוריות: ומחתותיו. בית קבול יש להם, ליטול בהן גחלים מן המזבח לשאחם על מזבח הפנימי לקטרת, ועל שם חתייתן קרויים מחתות, כמו לחותות אש מיקוד (ישעיה ל יד), לשון שאיבת אש ממקומה, וכן היחתה איש אש בחיקו (משלי ו כז): לכל כליו. כמו כל כליו:

נרות המנורה

שמות פרק כ"ז

ב וְאִתָּהּ תִּצְנֶה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

רש"י: ואתה תלווה. זך. בלי שמרים, כמו ששנינו במנחות (פז.), מגרגרו זראש הזית וכו': כחית. הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא יהא בו שמרים, ואחר שהוליא טפה ראשונה, מכניסין לריחים וטוחנן, והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כחית למאור, ולא כחית למנחות: להעלות נר תמיד. מדליק עד ששהא שלהבת עולה מאליה (שבת כא.): תמיד. כל לילה ולילה קרוי תמיד, כמו שאתה אומר עולת תמיד (במדבר כה ו), ואינה אלא מיום ליום. וכן במנחת חביתין נאמר תמיד (ויקרא ו יג), ואינה אלא מחליתה בבקר ומחליתה בערב, אבל תמיד האמור בלחם הפנים, משבת לשבת הוא:

כא **בְּאֵהָל מוֹעֵד מְחוּץ לַפְּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדוֹת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ
אֶהָרֶן וּבְנָיו מֵעֶרֶב עַד־בֶּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם
מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

רש"י: מערב עד בוקר. הן לה מדהא ששהא דולקת מערב ועד בוקר, ושיערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארוכין, וכן לכל הלילות, ואם יותר אין בכך כלום:

קרבן תמיד

שמות פרק כ"ט

לח **וְזֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַל־הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם לְיוֹם
תָּמִיד:**

לט **אֶת־הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה
בֵּין הָעֶרְבָיִם:**

מ **וְעֶשְׂרֵן סֵלֹת בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן כָּתִית רֶבַע הַהֵינִ וְנֹסֶךְ רְבִיעֵת הַהֵינִ
יֵין לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד:**

רש"י: ועשרון סולת. עשירית האיפה, מ"ג ביצים וחומש ביצה: בשמן כחית. לא לחובה נאמר כחית, אלא להכשיר, לפי שנאמר כחית למאור, ומשמע למאור ולא למנחות, יכול לפסלו למנחות, תלמוד לומר כאן כחית, ולא נאמר כחית למאור אלא למעט מנחות שאין צריך כחית, שאף הטוחן ברחיים כשר בהן (מנחות פז.): רבע ההין. שלשה לוגין: ונסך. לספלים, כמו ששנינו במסכת סוכה (מח), שני ספלים של כסף היו זראש המזבח, ומנוקבים כמין שני חוטמין דקים,

נותן היין לתוכו, והוא מקלח ויואל דרך החוטם, ונופל על גג המזבח, ומסס יורד לשיתון במזבח בית עולמים, ובמזבח הנחשת יורד מן המזבח לארץ:

מא **וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקָר וְכַנְסָכָה תַעֲשֶׂה-לָּהּ לְרִיחַ נִיחֹחַ אֲשֶׁה לַיהוָה:**

רש"י: לריח ניחוח. על המנחה נאמר, שמנחת נסכים כולה כליל, וסדר הקרבתם, האיברים בתחלה ואחר כך המנחה, שנאמר עולה ומנחה (ויקרא כג לז):

מב **עֲלֹת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם פֶּתַח אֹהֶל-מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר אֹעֵד לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֵלַיִךְ שָׁם:**

רש"י: תמיד. מיום אל יום, ולא יפסיק יום בנתיים: אשר אועד לכם. כשאקבע מועד לדבר אליך, גם אקבענו לצא. ויש מרבותינו למדים מכאן, שמעל מזבח הנחשת היה הקב"ה מדבר עם משה משהוקם המשכן, ויש אומרים מעל הכפורת (שמות כה כב), כמו שנאמר ודברתי אתך מעל הכפורת. ואשר אועד לכם האמור כאן אינו אמור על המזבח, אלא על אהל מועד הנזכר במקרא:

הקטורת

שמות פרק ל'

א **וְעֲשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקְטָר קְטֹרֶת עֲצֵי שִׁטִּים תַעֲשֶׂה אֹתוֹ:**

רש"י: מקטר קטורת. להעלות עליו קיטור עשן סמים:

ב **אֹמֶה אֲרָכוֹ וְאֹמֶה רָחֲבוֹ רְבוּעַ יְהִיָּה וְאֹמֶתִים קָמְתוּ מִמֶּנּוּ קִרְנָתָיו:**

ג **וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר אֶת-גִּגּוֹ וְאֶת-קִירָתָיו סָבִיב וְאֶת-קִרְנָתָיו וְעֲשִׂיתָ לּוֹ זָר זָהָב סָבִיב:**

רש"י: את גגו. זה היה לו גג, אבל מזבח העולה לא היה לו גג, אלא ממלאים חללו אדמה בכל חנייתם: זר זהב. סימן הוא לכתר כהונה:

ד וּשְׁתִּי טַבְעַת זָהָב תַּעֲשֶׂה-לָּךְ | מִתַּחַת לְזָרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתַי
תַּעֲשֶׂה עַל-שְׁנֵי צַדָּיו וְהָיָה לְבָתִּים לְבָדִים לְשֵׂאת אֹתוֹ בְּהִמָּה:

רש"י: אלעתי. כאן הוא לשון זויות כחרגומו, לפי שנאמר על שני כדיו, על שתי זויותיו שבשני כדיו: והיה. מעשה הטבעות האלה: לבתים לבדים. לכל בית תהיה הטבעת לכד:

ה וְעָשִׂיתָ אֶת-הַבָּדִים עֲצֵי שֹׁטִים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב:

ו וּנְתַתָּה אֹתוֹ לְפָנֵי הַפְּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל-אֲרֹן הָעֵדֻת לְפָנֵי הַכַּפֹּרֶת
אֲשֶׁר עַל-הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֹעֵד לְךָ שָׁמָּה:

רש"י: לפני הפרכת. שמה תאמר משוך מכנגד הארון לכפון או לכרום, תלמוד לומר לפני הכפרת, מכוון כנגד הארון מבחוץ:

ז וְהַקְטִיר עֲלָיו אֶהְרֹן קִטְרֹת סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוֹ
אֶת-הַנֶּרֶת יִקְטִירָנָה:

רש"י: בהיטיבו. לשון נקוי הבזיכין של המנורה מדשן הפחילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבין בכל בקר ובקר: הנרות. לוא"ש בלע"ז, וכן כל נרות האמורות במנורה, חוץ ממקום שנאמר שם העללה, שהוא לשון הדלקה:

ח וּבַהֲעֵלַת אֶהְרֹן אֶת-הַנֶּרֶת בֵּין הָעֲרֻבִים יִקְטִירָנָה קִטְרֹת תָּמִיד
לְפָנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

רש"י: ובהעלות. כשידליקם להעלות להבנות: יקטירנה. בכל יום, פרס מקטיר שחרית, ופרס מקטיר בין הערבים:

ט לֹא-תֵעָלוּ עֲלָיו קִטְרֹת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֹסֶךְ לֹא תִסְכֹּן
עֲלָיו:

רש"י: לא תעלו עליו. על מזבח זה: קטרת זרה. שום קטורת של נדבה, כולן זרות לו חוץ מזו: ועולה ומנחה. ולא עולה ומנחה. עולה של בהמה ועוף, ומנחה היא של לחם:

י וְכַפֵּר אֶהְרֹן עַל-קִרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה מִדָּם חֲטָאת הַכֹּהֲנִים
אַחַת בַּשָּׁנָה יַכְפֵּר עֲלָיו לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ-קֹדָשִׁים הוּא לִיהוָה:

רש"י: וכפר אהרן. מתן דמים: אחת בשנה. ביום הכפורים, הוא שנאמר באחרי מות ויאל אלו המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו (ויקרא טז יח): חטאת הכפרים. הם פר ושעיר של יום הכפורים,

המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו: קדש קדשים. המזבח מקודש לדברים הללו כלכל, ולא לעבודה אחרת:

קידוש ידים ורגלים

שמות פרק ל'

יז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יח וְעָשִׂיתָ כִּיֹּר נְחֹשֶׁת וְכֹנֹן נְחֹשֶׁת לְרַחֲצָהּ וְנָתַתָּ אֹתוֹ בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנָתַתָּ שָׁמָּה מַיִם:

רש"י: כיור. כמין דוד גדולה, ולה דדים המריקים צפיהם מים: וכנו. כתרגומו צסיסיה, מושב מתוקן לכיור: לרחצה. מוסב על הכיור: ובין המזבח. מזבח העולה, שכתוב בו שהוא לפני פתח משכן אהל מועד, והיה הכיור משוך קמעה, ועומד כנגד אויר שבין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתיים, משום שנאמר ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד (שמות מ טו), כלומר מזבח לפני אהל מועד, ואין כיור לפני אהל מועד, הא כיאל, משוך קמעה כלפי הדרום, כך שנויה בצבחים (טו):

יט וְרַחֲצוּ אֹהֲרָן וּבָנָיו מִמֶּנּוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:

רש"י: את ידיהם ואת רגליהם. צבת אחת היה מקדש ידיו ורגליו, וכך שנינו בצבחים (יט), כיאל קדוש ידים ורגלים, מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ומקדשן:

כ בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וְרַחֲצוּ־מַיִם וְלֹא יָמְתוּ אִן בְּגִשְׁתֶּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׂרֵת לְהִקְטִיר אִשָּׁה לַיהוָה:

רש"י: צבואם אל אהל מועד. להקטיר שחרית ובין הערבדים קטרת, או להזות מדם פר כהן המשח ושעירי עבודה איליים: ולא ימותו. הא אם לא ירחצו ימותו, שכתורה נאמרו כללות, ומכלל לאו אתה שומע הן: אל המזבח. החיצון, שאין כאן ביאת אהל מועד אלל בחצר:

כא וְרַחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמְתוּ וְהִיתָה לָהֶם חֻק־עוֹלָם לָו וּלְזָרְעוֹ לְדֹרֹתָם:

רש"י: ולא ימותו. לחייב מיתה על המשמש במזבח ואינו רחוק ידיים ורגלים, שממיתה הראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל:

הקטורת

שמות פרק ל'

לד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ סַמִּים נְטָף | וּשְׁחֵלֶת
וְחֶלְבֶנָה סַמִּים וְלִבְנֵה זֶפֶה בַד בְּבַד יִהְיֶה:

רש"י: נטף. הוא כרי, ועל שאינו אלא שרף הנוטף מעלי הקטף קרוי נטף, ובלע"ז גומ"א, והארי קורין לו טרי"אקה: ושחלת. שרש בשם, חלק ומאהיר כשפוקו, ובלשון המשנה קרוי כפוקו, וזהו שתרגם אונקלוס וטופרא: וחלבנה. בשם שריחו רע, וקורין לו גלב"נא, ומנחה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לכרף עמנו באגודת תענויותינו ותפלתנו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו: סמים. אחרים: ולבונה זכה. מכאן למדו רבותינו (כריחות ו) י"א סממנין נאמרו לו למשה בסיני, מעוט סמים שנים, נטף ושחלת וחלבנה ג', הרי ה', סמים, לרבות עוד כמו אלו, הרי עשר, ולבונה, הרי י"א. ואלו הן, הארי, והאפורן, החלבנה, והלבונה, מור, וקליעה, שכולת נרה, וכרכום, הרי ח', שהשכולת ונרד אחד שהנרד דומה לשכולת, הקושט, והקילופה, והקנמון, הרי י"א. בורית כרשינה אינו נקטר, אלא בו שפין את האפורן ללבנה שחאה נאה: בד בדד יהיה. אלו הארבעה הנזכרים כאן יהיו שוין משקל במשקל, כמשקלו של זה כך משקלו של זה, וכן שנינו, הארי והאפורן והחלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה. ולשון בד, נראה בעיני שהוא לשון יחיד, אחד באחד יהיה, זה כמו זה:

לה וְעֲשִׂיתָ אֹתָהּ קְטֹרֶת רִקַח מְעֵשֶׂה רוֹקַח מִמֶּלֶח טָהוֹר קֹדֶשׁ:

רש"י: ממלח. כתרגומו מעורב, שיערב שחיקתו יפה יפה זה עם זה, ואומר אני שדומה לו וייראו המלחים (וינה א ה), מלחיד וחובליך (ויחזקאל כז כז), על שם שמהפכין את המים במשטות כשמנהיגים את הספינה, כאלם המהפך בכף זילים טרופות לערבן עם המים, וכל דבר שאדם רואה לערב יפה יפה, מהפכו בארבע או בצד: ממולח טהור קדש. ממולח יהיה, וטהור יהיה, וקדש יהיה:

לו וּשְׁחֵקֶת מִמֶּנָּה הֲדֵק וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לְפָנַי הֶעֱדַת בְּאֵהָל מוֹעֵד
אֲשֶׁר אֹעֵד לְךָ שִׁמְהָ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לְכֶם:

רש"י: ונתחה ממנה וגו'. היא קטרת שצבל יום ויום שעל מזבח הפנימי שהוא באהל מועד: אשר אועד לך שמה. כל מועדי דבור שאקבע לך, אני קובעם לאותו מקום:

לֹא וְהִקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתָּהּ לֹא תַעֲשֶׂה לְכֶם קִדְשׁ
תְּהִיָּה לְךָ לַיהוָה:

רש"י: במתכנתה. במנין סממניה: קדש תהיה לך לה'. שלא תעשה אלא לשמי:

לֹחַ אִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמוֹהָ לְהַרְיֵחַ בָּהּ וּנְכַרְתָּ מֵעַמּוּי:

רש"י: להריח בה. אבל עושה אתה במתכנתה משלך כדי למכרה לכזור:

סדר הקרבת קרבן עולה

ויקרא פרק א'

א וַיִּקְרָא אֶל-מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר:

רש"י: ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל אמירות ולכל לוויים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלכתי השרת משתמשין בו, שנאמר, והרא זה אל זה, אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה אליהן בלשון עראי וטומאה, שנאמר ויקר אלהים אל בלעם: ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין. יכול אף להפסקות היתה קריאה, תלמוד לומר וידבר, לדבור היתה קריאה ולא להפסקות, ומה היו הפסקות משמעות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, קל וחומר להדיוט הלומד מן ההדיוט: אליו. למעט את אהרן, רבי יהודה אומר י"ג דברות נאמרו בתורה למשה ולא אהרן, וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין, ללמדך שלא לאהרן נאמרו אלא למשה שיאמר לאהרן, ואלו הן י"ג מיעוטין לדבר אהו, מדבר אליו, וידבר אליו, ונועדתי לך, כולן בתורת כהנים, יכול שמעו את קול הקריאה, תלמוד לומר קול לו, קול אליו, משה שומע וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יורא חוץ לאהל, יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר את הקול, מהו הקול, הוא הקול המפורש בזהלים קול ה' בכח קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים, אם כן למה נאמר מאהל מועד, מלמד שהיה הקול נפסק, כיוצא בו וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה, יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר כקול אל שדי בדברו, אם כן למה נאמר עד החצר החיצונה, שכיון שמגיע שם היה נפסק: מאהל מועד לאמר. יכול מכל הבית, תלמוד לומר מעל הכפורת, יכול מעל הכפורת כולה, תלמוד לומר מבין שני הכרובים: לאמר. לא ואמור להם דברי כבושים, בשבילכם הוא נדבר עמי, שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים מן המרגלים ואילך, לא נתייחד הדבור עם משה, שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות, וידבר ה' אלי לאמר, אלי היה הדבור. דבר אחר, לא ואמור להן דברי, והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר וישב משה את דברי העם וגו':

ב דַּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי־יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָן לַיהוָה מִן־הַבְּהֵמָה מִן־הַבֶּקָר וּמִן־הַצֹּאן תִּקְרִיבוּ אֶת־קָרְבַּנְכֶם:

רש"י: אדם כי יקריב מכס. כשיקריב, בקרבנות נדבה דבר הענין: אדם. למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אחס לא תקריבו מן הגזל: הבהמה. יכול אף חיה בכלל, תלמוד לומר בקר ולאן: מן הבהמה. ולא כולה, להוליא את הרובע ואת הגרבע: מן הבקר. להוליא את הנעבד: מן האלן. להוליא את המוקחה: ומן האלן. להוליא את הנוגח שהמית, כשהוא אומר למטה מן הענין מן הבקר, שאין תלמוד לומר, להוליא את הטריפה: תקריבו. מלמד שנים מתנדבים עולה בשותפות: קרבנכם. מלמד שהיא באה נדבת אזור, היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות:

ג אִם־עָלָה קָרְבָנוֹ מִן־הַבֶּקָר זָכַר תָּמִים יִקְרִיבוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצֵנוּ לְפָנַי יְהוָה:

רש"י: זכר. ולא נקבה, כשהוא אומר זכר למטה, שאין תלמוד לומר, זכר ולא טומטום ואנדרוגינוס: תמים. בלא מוס: אל פתח אהל מועד. מטפל בהבאתו עד העזרה. מהו אומר יקריב יקריב, אפילו נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל אחד, לשם מי שהוא, וכן עולה בחולין ימכרו החולין לזכרי עולות, והרי הן כולן עולות, ותקרב כל אחת לשם מי שהוא, יכול אפילו נתערבה בפסולין או בשאינו מינו, תלמוד לומר יקריבו: יקריב אותו. מלמד שכופין אותו, יכול בעל כרחו תלמוד לומר לרצונו, הא כיצד, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: לפני ה' וסמך. אין סמיכה בצמה:

ד וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֵלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו:

רש"י: על ראש העולה. להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת האלן: העולה. פרט לעולת העוף: ונרצה לו. על מה הוא מרצה לו, אם תאמר על כריתות ומיתות ב"ד, או מיתה בידים שמים, או מלקות, הרי עונשן אמור, הא אינו מרצה אלא על עשה, ועל לאו שנתק לעשה:

ה וְשַׁחַט אֶת־בְּנֵי הַבֶּקָר לְפָנַי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אֶהֱרָן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

רש"י: ושחט והקריבו הכהנים. מקבלה ואיך מנות כהונה, למד על השחיטה שכשרה בזר: לפני ה'. בעזרה: והקריבו. זו קבלה שהיא הראשונה, ומשמעה לשון הולכה, למדנו שתיהן (ס"א ששתיהן) בבני אהרן: בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים: את הדם וזרקו את הדם. מה תלמוד לומר דם דם ב' פעמים, להביא את שנתערב במינו או בשאינו מינו, יכול אף בפסולים, או

בחטאות הפנימיות, או בחטאות החוניות, שאלו למעלה והיא למטה, תלמוד לומר במקום אחר את דמו: וזרקו. עומד למטה, וזרק מן הכלי לכותל המזבח למטה מחוט הסיקרא כנגד הזויות, לכך נאמר סביב, שיהא הדם ניתן בד' רוחות המזבח, או יוכל יקיפנו כחוט, תלמוד לומר וזרקו, ואי אפשר להקיף בזריקה, אי וזרקו יוכל בזריקה אחת, תלמוד לומר סביב, הא כיצד, נותן שתי מתנות שהן ד': אשר פתח אהל מועד. ולא בזמן שהוא מפורק:

ו וְהִפְשִׁיט אֶת־הָעֹלָה וְנִתַח אֹתָהּ לְנִתְחֶיהָ:

רש"י: והפשיט את העולה. מה תלמוד לומר העולה, לרבות את כל העולות להפשיט ונתוח: אותה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים:

ז וְנִתְּנוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ:

רש"י: ונתנו אש. אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מורה להביא מן ההדיוט: בני אהרן הכהן. כשהוא זכיהונו, הא אם עזר בזבגדי כהן הדיוט, עבודתו פסולה:

ח וְעָרְכוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת־הָרֹאשׁ וְאֶת־הַפָּדֶר עַל־הָעֲצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:

רש"י: בני אהרן הכהנים. כשהם זכיהונם, הא כהן הדיוט שעזר בשמונה בגדים, עבודתו פסולה: את הנתחים את הראש. לפי שאין הראש בכלל הפשט, שכבר הוזה בשחיטה, לפיכך הולך למנותו לעצמו: ואת הפדר. למה נאמר, ללמדך שמעלהו עם הראש ומכסה בו את בית השחיטה, וזהו דרך כבוד של מעלה: אשר על המזבח. שלא יהיו הגזירין יולאין חוץ למערכה:

ט וְקָרְבוּ וְכָרְעוּ יִרְתְּץ בְּמַיִם וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־הַכֹּל הַמִּזְבֵּחַ עֲלֵה אִשָּׁה רֵיח־נִיחֹחַ לַיהוָה:

רש"י: עולה. לשם עולה יקטירנו: אשה. כשישחטנו יהא שוחטנו לשם האש, וכל אשה לשון אש, פוש"י"ר בלע"ז: ניחוח. נחת רוח לפני, שאמרתיו ונעשה ראוני:

י וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבְּנוֹ מִן־הַכֹּשְׁבִים אוֹ מִן־הָעֲזִים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ:

רש"י: ואם מן הצאן. וי"ו מוסף על ענין ראשון, ולמה הפסיק, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה: מן הצאן מן הכשבים או מן העזים. הרי אלו ג' מיעוטין, פרט לזקן לחולה ולמזוהם:

יא וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַרְךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפְנָה לְפָנָי יְהוָה וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

רש"י: על ירך המזבח. על כל המזבח: לפונה לפני ה'. ואין פסון צבמה:

יב ונתח אתו לנתחיו ואת ראשו ואת פדרו וערך הכהן אתם
על העצים אשר על האש אשר על המזבח:

יג והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר
המזבח עלה הוא אשה ריח ניחח ליהנה:

מצוות מלח

ויקרא פרק ב'

יג וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית
אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח:

רש"י: מלח ברית. שהברית כרותה למלח משקט ימי בראשית שהצטחו המים התחתונים ליקרב
צמזבח במלח, וניסוך המים צחג: על כל קרבנך. על עולת צבמה ועוף, ואמורי כל הקדשים
כולן:

תרומת הדשן

ויקרא פרק ו'

א וינדבר יהוה אל משה לאמר:

ב צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה הוא העלה
על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח
תוקד בו:

רש"י: או את אהרן אין או אלא לשון זרוז מיד ולדורות אר"ש ביותר לריך הכתוב לזרז במקום
שיש בו חסרון כיס: זאת תורת העולה וגו'. הרי הענין הזה בא ללמד על הקטר חלצים ואיברים
שיהא כשר כל הלילה, וללמד על הפסולין איזה אם עלה ירד, ואיזה אם עלה לא ירד, שכל

תורה לרבות הוא בא, לומר תורה אחת לכל העולים, ואפילו פסולין, שאם עלו לא ירדו: הוא העולה. למעט את הרובע ואת הנרבע, וכיוצא בהן, שלא היה פסולין בקדש שנפסלו קודם שבאו לעזרה (כל הענין ב"כ (פרשתא ר' ח) וזכאים פ"ג ופ"ד):

ג וְלִבְשׁ הַכֹּהֵן מִדָּו בַדּ וּמִכְנֵסֵי־בַד יִלְבָּשׂ עַל־בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת־הַדֶּשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת־הָעֵלָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

רש"י: מדו ב"ד. היא הכתונת, ומה ת"ל מדו, שמהא כמדתו (ת"כ פרק ב' א'): על בשרו. שלא יהא דבר חוץ בנתיים (ערכין ג'): והרים את הדשן. היה חותה מלא המחתה מן המאוכלות הפנימיות ונותנו במזרחו של כבש (תמיד כה:): הדשן אשר תאכל האש את העולה. ועשאתה דשן, מאותו דשן ירים תרומה ושמו אלל המזבח: (על המזבח. מלא אברים שעדיין לא נתאכלו, מחזיקין על המזבח לאחר שחתה גחלים איך ואיך ונטל מן הפנימיות שנאמר את העולה על המזבח. ברי"י):

ד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדָיו וְלִבְשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְהוֹצִיא אֶת־הַדֶּשֶׁן אֶל־מַחְוֵץ לַמִּחְנֶה אֶל־מְקוֹם טְהוֹר:

רש"י: ופשט את בגדיו. אין זו חובה אלא לך ארץ, שלא ילכך בהולאת הדשן בגדים שהוא משמש בהן תמיד, בגדים שבשל בהן קדחה לרבו אל ימוזג בהן כוס לרבו, לכך ולבש בגדים אחרים, פחותין מהן (יומא ג'): והוציא את הדשן. האזור בתפוח כשהוא רבה ואין מקום למערכה, מוציאו משם (תמיד כה:), ואין זה חובה בכל יום, אצל התרומה חובה בכל יום:

ה וְהָאֵשׁ עַל־הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּבּוּ לֹא תִכְבֶּה וּבְעֵר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בִּבְקָר בִּבְקָר וְעֵבֶר עֲלֶיהָ הָעֵלָה וְהִקְטִיר עֲלֶיהָ חִלְבֵי הַשְּׁלָמִים:

רש"י: והאש על המזבח תוקד בו. ריבה כאן יקידות הרבה, על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כולן נדרשו במס' יומא (מה). שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם: וערד עליה העולה. עולת תמיד היא תקדים (פסחים נה:). (ברי' ומנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר, תלמוד לומר העולה: חלבי השלמים. אם יביאו שם שלמים. ורבותינו (שם ט.) למדו מכאן עליה, על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם, מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבית:

ו אֵשׁ תָּמִיד תִּקְדַּבּוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

רש"י: אש תמיד. אש שנאמר בה תמיד היא שמדליקין בה את הנרות שנאמר בה להעלות נר תמיד (שמות כז ט), אף היא מעל המזבח החילון תוקד (יומא מב:). לא תכבה. המכבה אש על המזבח עובר בשני לאוין:

חביתין של כהן גדול

ויקרא פרק ו'

יב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יג זֶה קָרְבַּן אֱהָרֹן וּבָנָיו אֲשֶׁר־יִקְרְבוּ לְיְהוָה בְּיוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ
עֲשִׂיתָ הָאֵפֶה סֹלֶת מִנְחָה תָמִיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ
בָּעֶרֶב:

רש"י: זה קרבן אהרן ובניו. אף ההדיוטות מקריבין עשירית האיפה ביום שכן מתחנכין לעבודה,
אבל כהן גדול בכל יום, שנאמר מנחה תמיד וגו', והכהן המשיח תחתיו מבניו חקת עולם וגו'
(מנחות נא:)

יד עַל־מִחְבֹּת בִּשְׁמֹן תַעֲשֶׂה מֵרֶבֶכֶת תְּבִיאָנָה תְּפִינִל מִנְחַת פְּתִים
תִּקְרִיב רִיח־גִּיחַח לְיְהוָה:

רש"י: מרצבת. חלוטה ברותחין כל לרכה (ת"כ פרק ד ה): תפיני. אפויא אפיות הרבה, שאחר
חליטתה אופה בחנור, וחוזר ומטוגנה במחבת: מנחת פתים. מלמד שטעונה פתיחה. (בר"י ולא
פתיחה ממש בליעין ופרורין, לפי שאינה נקמלת, אלא כופלה לשנים:

טו וְהִכְהִין הַמְּשִׁיחַ תַּחְתּוֹ מִבָּנָיו יַעֲשֶׂה אֹתָהּ חֶק־עוֹלָם לְיְהוָה
כָּלִיל תִּקְטָר:

רש"י: המשיח תחתיו מבניו. המשיח מבניו תחתיו: כליל תקטר. אין נקמלת להיות שיריה
נאכלין, אלא כולה כליל, וכן כל מנחת כהן של נדבה כליל תהיה:

טז וְכָל־מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֹאכַל:

רש"י: כליל. כולה שזה לגבוה:

ברכת כהנים

ויקרא פרק ט'

כב וַיִּשָּׂא אֶהָרֶן אֶת־יָדָיו (ידו כתיב) אֶל־הָעַם וַיְבָרְכֶם וַיֵּרֶד
מֵעֲשֵׂת הַחֹטְאֹת וְהַעֲלָה וְהִשְׁלָמִים:

רש"י: ויברכם. ברכת כהנים, יברכך, יאר, ישא: וירד. מעל המזבח:

נרות המנורה

ויקרא פרק כ"ד

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לְאמֹר:

ב צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֵיךְ שֶׁמֶן זַיִת וְךָ כִּתִּית לַמָּאֹר
לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

רש"י: או את בני ישראל. זו פרכת מצות הנרות, ופרשת ואתה תצוה לא נאמרה אלא על סדר
מלאכת המשכן, לפרש אורך המנורה, וכן משמע ואתה סופך לכוות את בני ישראל על כך: שמן
זית זך. שלשה שמנים יולאים מן הזית, הראשון קרוי זך, והן מפורשים במנחות (דף פט.) ובת"כ
(פרשתא יג א): תמיד. מליכה לליכה, כמו עולת תמיד, שאינה אלא מיום ליום:

ג מחוץ לַפְּרֹכֶת הַעֲדֹת בְּאֵהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהָרֶן מֵעֶרֶב
עַד־בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:

רש"י: לפרכת העדת. שלפני הארון, שהוא קרוי עדות. ורבותינו דרשו (שבת כב. ת"כ ס"ט.) על נר
מערבי, שהוא עדות לכל באי עולם, שהשכינה שורה בישראל, שנותן בה שמן כמדת חכרותיה,
וממנה היה מתחיל, ובה היה מסיים: יערוך אותו אהרן מערב עד בוקר. יערוך אותו, עריכה
הראויה למדת כל הלילה (ת"כ ס"ט יא), ושיערו חכמים, חזי לוג לכל נר ונר, והן כלאי אף ללילי
תקופת טבת, ומדה זו הוקבעה להם:

ד עַל הַמְּנֹרָה הַטְּהֻרָה יַעֲרֹךְ אֶת־הַנְּרוֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד:

רש"י: המנורה הטהרה. שהיא זהב טהור. דבר אחר על טהרה של מנורה, שמטהרה ומדשנה
תחלה מן האפר:

מצוות שמירה

במדבר פרק ג'

לח והחננים לפני המשכן קדמה לפני אהל־מועד | מזרחה
משה | ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני
ישראל והגר הקרב יומת:

רש"י: משה ואהרן ובניו. וסמוכין להם לגל מחנה יהודה והחונים עליו ישכר וזבולן, טוב
לכדיק טוב לשכנו, לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה, שנאמר
יהודה מחוקקי (תהלים ס ט), ומבני יששכר יודעי בינה וגו' (דברי הימים א' יב לב) מאתים ראשי
סנהדראות, ומזבולן מושכים בשבט סופר (סופטים ה יד):

ברכת כהנים

במדבר פרק ו'

כב וידבר יהוה אל־משה לאמר:

כג דבר אל־אהרן ואל־בניו לאמר כה תברכו את־בני ישראל
אמור להם:

רש"י: אמור להם. כמו זכור שמור בלע"ז דיסנ"ט: אמור להם. שיהיו כולם שומעים (ספרי לט):
אמור. מלא, לא תברכס בחפזון ובזהלות, אלא בכוונה ובלב שלם (במ"ר יא ז):

כד יברכך יהוה וישמרך:

רש"י: יברכך. שיתברכו נכסיד: וישמרך. שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך, שהגותן מתנה
לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים לסטים עליו ונוטלין אותה ממנו מה הנאה יש
לו במתנה זו, אבל הקב"ה הוא הנותן הוא השומר. והרבה מדרשים דרשו בו בספרי:

כה יאר יהוה | פניו אליך ויחנך:

רש"י: יאר ה' פניו אליך. יראה לך פנים שחוקות, פנים כהובות. ויחנך. יתן לך חן (ספרי מא):

כו ישא יהוה | פניו אליך וישם לך שלום:

רש"י: ישא ה' פניו אליך. יכבוש כעסו:

כז וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

רש"י: ושמו את שמי. יברכום בשם המפורש (ספרי מג): ואני אברכם. לישראל, ואסכים עם הכהנים. דבר אחר, ואני אברכם, לכהנים:

נרות המנורה

במדבר פרק ח'

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרוֹת אֶל־מוֹלַת פְּנֵי
הַמְּנוֹרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

רש"י: בהעלתך. למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמם בחנוכה לא הוא ולא שבו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הגרות: בהעלתך. על שם שהלהב עולה כתיב בהדלקתו לשון עלייה, שרריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה. ועוד דרשו רבותינו מכאן, שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומיטיב: אל מול פני המנורה. אל מול נר האמצעי, שאינו בקנים אלא בגוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות. ששה שעל ששת הקנים, שלשת המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן, וכן שלשה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי, ולמה, כדי שלא יאמרו לאורה הוא רריך:

ג וַיַּעַשׂ כֵּן אַהֲרֹן אֶל־מוֹלַת פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הַעֲלָה נְרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:

רש"י: ויעש כן אהרן. להגיד שזכו של אהרן שלא שנה (ספרי ס):

ד וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יִרְכָה עַד־פְּרֻחָה מִקְשָׁה
הוּא כַּמְּרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנוֹרָה:

רש"י: וזה מעשה המנורה. שהראהו הקב"ה בצאבוע לפי שנתקשה בה, לכך נאמר וזה (ספרי סא): מקשה. בטרי"ץ בלע"ז לשון לא ללא נקשן (דניאל ה'ו), עשת של כזר זהב היתה, ומקוש בקורנס וחותר ככשיל לפשט איצריה כתקונן, ולא נעשית איצרים איצרים על ידי חבור: עד ירכה עד

פּרחה. ירכה היא הַסִּידָה שֶׁעַל הַרְגָלִים, חֲלוּל כְּדָרְךְ מִנּוֹרוֹת כֶּסֶף שֶׁלִּפְנֵי הַשָּׁרִים: עַד יִרְכֶּה עַד פּרחה. כְּלוּמַר גּוֹפֵה שֶׁל מִנּוֹרָה כּוֹלֵה וְכֹל הַתְּלוּי בָּהּ: עַד יִרְכֶּה. שְׁהוּא אֲזַר גְּדוֹל: עַד פּרחה. שְׁהוּא מַעֲשֵׂה דֶק שָׁבָה, הַכֹּל מַקְשָׁה, וְדָרְךְ עַד לְשִׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן זֶה, כִּמוֹ מַגְדִּישׁ וְעַד קִמָּה וְעַד כֶּרֶס זֵית (שׁוֹפְטִים טו ה): כִּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה וְגו'. כַּתְּצִנִּית אֲשֶׁר הִרְאָהוּ בָּהֶם, כִּמוֹ שְׁנֹאמֵר וְרָאָה וְעָשָׂה בַּתְּצִנִּית וְגו' (שְׁמוֹת כה מ): כֵּן עָשָׂה אֶת הַמִּנּוֹרָה. מִי שֶׁעָשָׂאָה. וּמִדְרָשׁ אֲגִידָה עַל יַד הַקַּב"ה נִעֲשִׂית מֵאֲלֵיָהּ:

לְתִקּוּעַ בְּהַקְרַבַת הַקֶּרְבָּן

במדבר פרק י'

וּבַיּוֹם שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשְׁכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עֲלִיתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן
לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

רש"י: עַל עוֹלוֹתֵיכֶם. בְּקֶרְבֶּן לְזֶבֶח הַכְּתוּב מִדְּבַר (סְפָרִי עו. עֲרִכִין יא:); אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. מִכֹּחַ לְמַדְנו מַלְכוּת עִם זְכוּרוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, שְׁנֹאמֵר וְתַקְעַתֶּם, הִרִי שׁוֹפְרוֹת, לְזִכְרוֹן הִרִי זְכוּרוֹת, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, זֶה מַלְכוּת וְכו':

מִנְהַת זִסְכִּים

במדבר פרק ט"ז

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
ב דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
מוֹשְׁבַתְיֶכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם:
רש"י: כִּי תִבְאוּ. בָּשָׂר לֵהֶם שִׁיכְנְסוּ לְאֶרֶץ:

ג וְעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה לְיְהוָה עֲלֶיהָ אוֹזֹבַח לְפִלְא־נְדָר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ
בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְעֲשׂוֹת רִיחַ גִּיחַח לְיְהוָה מִן־הַבֶּקָר אוֹ מִן־הַצֹּאן:

רש"י: ועשיתם אשה. אין זה כוון, אלא כשתבאו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה: ריח ניחח. שיהיה נחת רוח לפני: לפלא נדר או בנדבה וגו'. או שתעשו האשה בשביל חובת מועדיכם, שחייבתי אתכם לעשות צמועד:

ד וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה מִנְחָה סֵלֶת עֶשְׂרֹן בְּלוֹל בְּרִבְעֵית הַהֵינִן שֶׁמֶן:

רש"י: והקריב המקריב. תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה, המנחה כליל והשמן נכלל בחוכה, והיין לספלים, כמו ששנינו במסכת סוכה (מח.).

ה וַיֵּין לַנֶּסֶךְ רְבִיעֵית הַהֵינִן תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֹלָה או לַזֶּבַח לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד:

רש"י: לכבש האחד. על כל האמור למעלה הוא מוסב, על המנחה ועל השמן ועל היין:

ו או לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִינָם בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵינִן:

רש"י: או לאיל. ואם איל הוא. ורבותינו דרשו (חולין כג. מנחות נא.), או, לרבות את הפלגם לנסכי איל:

ז וַיֵּין לַנֶּסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהֵינִן תִּקְרִיב הַיַּחֲנִיחַ לַיהוָה:

ח וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בְּקָר עֹלָה או־זֶבַח לְפִל־אֲנָדָר או־שְׁלָמִים לַיהוָה:

ט וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבָּקָר מִנְחָה סֵלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינָם בְּלוֹל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הַהֵינִן:

י וַיֵּין תִּקְרִיב לַנֶּסֶךְ חֲצִי הַהֵינִן אֲשֶׁה הַיַּחֲנִיחַ לַיהוָה:

רש"י: אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה, שאינו ניתן על האש:

יא כִּכָּה יַעֲשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד או לְאֵיל הָאֶחָד או־לִשָׁה בְּכַבָּשִׁים או בְּעִזִּים:

רש"י: או לשה. בין שהוא בכבשים בין שהוא בעזים. כבש ושה, קרוים בחוד שנתם. איל, בין שלשה עשר חדש ויום אחד:

יב כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִכָּה תַעֲשׂוּ לְאַחַד כַּמִּסְפָּרָם:

רש"י: כמספר אשר תעשו. כמספר הנהמות אשר תקריבו לקרבן, ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם: כמספרם. של זהמות מספרם של נסכים:

יג כָּל־הָאֲזִיחָה יַעֲשֶׂה־כִכָּה אֶת־אֱלֹהֵי לְהַקְרִיב אִשָּׁה רִיח־נִיחָח לִיהוָה:

יד וְכִי־יִגֹּוֹר אֶתְכֶם גֵּר אֹן אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרְתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיח־נִיחָח לִיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כֵן יַעֲשֶׂה:

טו הַקֹּהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרְתֵיכֶם כַּכֶּם בְּגֵר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה:

רש"י: כנס כגור. כמותכם כן גר, וכן דרך לשון עברית, כגון ה' כארץ מצרים. כן ארץ מצרים, כמוני כמוך כעמי כעמך (מלכים א' כב 7):

טז תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם:

מצות שמירה

במדבר פרק י"ח

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֵיךָ וּבֵית־אֲבִיךָ אֶתְךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאֶתְּךָ וּבְנֵיךָ אֶתְךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן כְּהֵנְתְּכֶם:

רש"י: ויאמר ה' אל אהרן. למשה אמר שיאמר לאהרן, להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו למקדש (ספרי קיז): אתה ובניך ובית אביך. הם בני קהת אבי עמרם: תשאו את עון המקדש. עליכם אני מטיל עונש הזרים שיחטאו בעסקי הדברים המקודשים המסורים לכם, הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש, אתם תשבו ותזהירו על כל זר הבא ליגע: ואתה ובניך. הכהנים: תשאו את עון כהנתכם. שאינה מסורה ללוים, ותזהירו הלוים השוגגים שלא יגעו אליכם בעבולתכם:

ב וְגַם אֶת־אַחֶיךָ מִטָּה לֹא שִׁבַּט אָבִיךָ הִקְרַב אֶתְךָ וַיִּלְוֶנּוּ עִלְיֶיךָ
וַיִּשְׁרְתֶנּוּךָ וְאֶתָּה וּבְנֶיךָ אֶתְךָ לִפְנֵי אֱהֹל הָעֵדֻת:

רש"י: וגם את אחיך מטה בני גרשון ובני מררי: וילוו. ויתחברו אליכם, להזהיר גם את הזרים מלהתקרב אליהם: ושרתוך. בשמירת השערים, ולמנות מהם גזרין ואמרכליו:

ג וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתְךָ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֱהֹל אַךְ אֶל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא־יָמְתוּ גַם־הֵם גַּם־אַתֶּם:

ד וַנִּלְוֶנּוּ עִלְיֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֱהֹל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת
הָאֱהֹל וְזָר לֹא־יִקְרַב אֲלֵיכֶם:

רש"י: וזר לא יקרב אליכם. אתכם אני מזהיר על כד:

ה וּשְׁמֶרְתֶּם אֵת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא־יִהְיֶה
עוֹד קִצְףָּ עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

רש"י: ולא יהיה עוד קצף. כמו שהיה כבר, שנאמר כי ילא הקצף (במדבר יז יא, ספרי קטז):

ו וְאֲנִי הִנֵּה לְקַחְתִּי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹם
מִתְּנָה נְתֻנִים לַיהוָה לְעֵבֶד אֶת־עֲבֹדַת אֱהֹל מוֹעֵד:

רש"י: לכם מתנה נתנים. יכול לעבודתכם של הדיוט, תלמוד לומר לה, כמו שפורש למעלה, לשמור משמרת גזרין ואמרכליו:

ז וְאֶתָּה וּבְנֶיךָ אֶתְךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ
וְלַמִּבֵּית לְפָרֶכֶת וְעֲבֹדְתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֶתְּן אֶת־כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזָר
הִקְרַב יוֹמָת:

רש"י: עבודת מתנה. במתנה נתתיה לכם:

קרבן תמיד

במדבר פרק כ"ח

א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לְאמֹר:

ב צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קַרְבְּנֵי לַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רֵיחַ גִּיחְחֵי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:

רש"י: או את בני ישראל, מה אמור למעלה, יפקוד ה', אמר לו הקב"ה, עד שאתה מצוני על בני, אה את בני עלי, משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על צניה וכו', כדליתא בספרי (המצ): קרבני. זה הדם (ספרי טז): לחמי. אלו אימורין, וכן הוא אומר והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה (ויקרא ג טז): לאשי. הגתנין לאשי מזבחי: תשמרו. שיהיו כהנים ולוים וישראל עומדין על גביו (ספרי טז), מכאן למדו (הענין כו.) ותקנו מעמדות: במועדו. בכל יום הוא מועד התמידים:

ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרְבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּגֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שָׁנִים לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד:

רש"י: ואמרת להם. אזהרה לבית דין: שנים ליום. כפשוטו, ועיקרו בא ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום, תמיד של שחר במערב, ושל בין הערבים במזרחן של טבעות (יומא סב):

ד אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים:

רש"י: את הכבש אחד. אף על פי שכבר נאמר בפרשת ואתה תראה וזה אשר תעשה וגו' (שמות כט לח), היא היתה אזהרה לימי המלוכים וכאן אה לדורות:

ה וַעֲשִׂירִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כְּתִית רְבִיעֵת הַהֵיזֵן:

רש"י: סלת למנחה. מנחת נככים:

ו עֹלֹת תָּמִיד הָעֵשִׂיָה בְּהַר סִינֵי לְרֵיחַ גִּיחְחֵי אִשָּׁה לַיהוָה:

רש"י: העשיה בהר סיני. כמותן שנעשו בימי המלוכים. דבר אחר, העשויה בהר סיני, הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני, אותה שנתקרה לפני מתן תורה שכתוב בה וישם באגנות (שם כד ו), מלמד שטעונה כלי:

ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַהֵינן לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֶּךָ נֶסֶךְ שְׂכָר לִיהוָה:

רש"י: ונסכו. יין: בקדש הסך. על המזבח יתנסכו: נסך שכר. יין המשכר, פרט ליין מגתו ובבא בתרא לז.:

ח וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֵבִים כְּמִנְחַת הַבֶּקָר וְכִנְסֹכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ גִּיחָח לִיהוָה:

רש"י: ריח ניחות. נחת רוח לפני, שאמרתיו ונעשה רלוני:

הבשפש הדרומי

יחזקאל פרק מ"ד

ב וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה הַשְּׁעַר הַזֶּה סְגוּר יִהְיֶה לֹא יִפְתָּח וְאִישׁ לֹא־יָבֵא בּוֹ כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בָּא בּוֹ וְהָיָה סְגוּר:

רש"י: סגור יהיה. רבותינו העמידו המקרא הזה בפשפש הדרומי שהיה לשער ההיכל פשפש פתח קטן כך שנינו במסכת מדות שני פשפסין היו לו לשער הגדול אחד בדרום ואחד בצפון שדדרום לא נכנס בו אדם מעולם עליו מפורש ע"י יחזקאל השער הזה יהיה סגור: בא בו. לעתיד לבא:

מצות שמירה

דברים הימים א' פרק כ"ז

יז לְמִזְרַח הַלְוִיִּם שְׂשָׁה לְצַפְנֹנָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה לַנֶּגְבָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה וְלְאַסְפִּים שְׁנַיִם שְׁנַיִם:

רש"י: ולאספים. מקום ששמו אסופים:

יח לְפָרְבֵּר לְמַעְרָב אַרְבָּעָה לְמִסְלָה שְׁנַיִם לְפָרְבֵּר:

רש"י: שנים לפרבר. ומפורש במס' תמיד אמר רבא לפרבר כלפי בר:

סדר הקהל

שיתקיים
במוצאי יום טוב ראשון של חג הסוכות
במוצאי שנת השמיטה

בבית המקדש
עם מלך המשיח

יתקיים בעזהי"ת בשנים הבעל"ט
(תשע"ו) ♦ תשפ"ג ♦ תש"צ ♦ תשצ"ז ♦ וכו'

מצוות הקהל

דברים פרק ל"א פסוקים י"ג-י"ג

וַיִּצַו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנַת
הַשְּׁמִטָּה בְּחַג הַסִּכּוֹת: בְּבוֹא כָּל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד
כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאֲזִנֵיהֶם: הַקְהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַטָּף
וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלְמַעַן יִלְמְדוּ וַיִּרְאוּ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:
וּבְנִיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלְמַדּוֹ לִירְאֶה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

הלכות הקהל

רמב"ם הלכות חגיגה פרק ג'

א. מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת. שנאמר (דברים לא י) 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות' (דברים לא יא) 'בבוא כל ישראל לראות' וגו' (דברים לא יב) 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך' וגו':

ב. כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר (דברים לא יא) 'בבוא כל ישראל' וזה אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס חייבין שהרי הנשים חייבות:

ג. אימתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת הנשים היו קורין. וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובת. מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת 'שמע' ומדלג ל'והיה אם שמוע' וגו' (דברים יא יג) ומדלג ל'עשר תעשר' (דברים יד כב) וקורא מ'עשר תעשר' על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד (דברים כח סט) 'מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב' ופוסק:

ד. כיצד הוא קורא תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין

סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן לכהן גדול וכהן גדול למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופותח ורואה ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. וקורא הפרשיות שאמרנו עד שהוא גומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו'. עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות כמטבען. רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד וחותרם בה בא"י השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותרם בה הבוחר בישראל. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם וחותרם בה בא"י מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול וחותרם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך צריכין להושע בא"י שומע תפלה:

ה. הקריאה והברכות בלשון הקדש. שנאמר (דברים לא יא) 'תקרא את התורה הזאת' בלשונה אע"פ שיש שם לוועזות:

ו. וגרים שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה ומפי הגבורה שומעה. שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל:

ז. יום הקהל שחל להיות בשבת מאחרין אותו לאחר השבת. מפני תקיעת החצוצרות והתחינות שאינן דוחין את השבת:

סדר מצוות הקהל

במוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות במוצאי שנת השמיטה הוא ההקהל, כמו שכתוב בתורה, 'מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראות' וגו', 'הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך' וגו'.

הכהנים תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל את העם.

כל ישראל, אנשים ונשים וטף, נקהלים ובאים לבית המקדש.

מביאין בימה גדולה של עץ ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים בבית המקדש.

חזן הכנסת נוטל את הספר תורה,

ונותן את הספר תורה לראש הכנסת,

וראש הכנסת נותן את הספר תורה לסגן,

והסגן נותן את הספר תורה לכהן גדול,

והכהן גדול נותן את הספר תורה למלך המשיח.

המלך המשיח מקבל את הספר תורה כשהוא עומד, ואם רוצה יכול להתיישב.

המלך פותח את הספר תורה, ומביט במקום שהולך לקרוא,
ומברך:

המלך: בָּרְכוּ אֶת יְהוָה הַמְּבָרֵךְ:

והקהל עונים: בָּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והמלך חוזר: בָּרוּךְ יְהוָה הַמְּבָרֵךְ לְעוֹלָם וָעֶד:

והמלך מברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים

א. נוסח הברכה בגמ' תענית ט"ז: ונפסק ברמב"ם הלכות תענית ד' ט"ו, שכל ברכה בבית המקדש אומרים 'ברוך אתה ה' אלקינו אלקי ישראל מן העולם ועד העולם, ועונים אחר כך בשכמל"ו.

וז"ל הגמרא בתענית (טז:): במה דברים אמורים בגבולין אבל במקדש אינו כן לפי שאין עונין אמין במקדש ומניין שאין עונין אמין במקדש שנאמר (נחמיה ט ה) קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרן תקעו וחוזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הוזה ברוך ה' אלהי ישראל זוכר הנשכחות והם עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד

שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפנין עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרין בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן על הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחוזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית.

וז"ל רש"י (שם): בד"א. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אותו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שאין עונין אמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה תן לו תהלה: חזן הכנסת. לא אותו זקן ניהו וחוזר חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין. תהלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תהלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': וכך הנהיג. כל מנהג זה רבי חלפתא בצפורי: לא היו נוהגין כך. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואית דאמרי כדתנין כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי: וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי.

וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה
 יְיָ נֹתֵן הַתּוֹרָה:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וקורא המלך בתחילה, מהתחלת חומש דברים עד סוף פרשת
 'שמע':

דברים פרק א'

« אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר

וז"ל הרמב"ם (הלכות תענית ד טו-יז): כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין כסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלהינו אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו. וחוזר המתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך תוקעין הכהנים ומריעין ותוקעין. וכן בברכה השנייה לזו שהיא ראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות. והן עונין ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הכנסת אומר להן הריעו בני אהרן הריעו. וחוזר שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואחר כך מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות. ונמצאו הכהנים פעם תוקעין ומריעין ותוקעין. ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחוצרות ובשופר כאחת כמו שאמרנו.

תִּירְדֵן בַּמִּדְבָּר בְּעֶרְבָה מִזֶּל סוּף בֵּין־פָּאָרָן וּבֵין־תַּפְּל וְלָבֵן
 וַחֲצֹרֹת וְדִי זֶה־בִּ: ב אַחַד עֶשֶׂר יוֹם מִחֲרֹב דֶּרֶךְ הַר־שַׁעִיר
 עַד קָדֵשׁ בְּרִנְעִ: ג וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בַּעֲשֻׁתֵי־עֶשֶׂר חֲדָשׁ
 בְּאַחַד לַחֲדָשׁ דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֹתוֹ אֲלֵהֶם: ד אַחֲרַי הִכְתּוּ אֶת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן וְאֵת עֹוג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן אֲשֶׁר־יוֹשֵׁב
 בַּעֲשֻׁתָּרֹת בְּאֲדָרְעִי: ה בְּעֶבֶר תִּירְדֵן בְּאַרְץ מוֹאָב הוֹאִיל
 מֹשֶׁה בָּאֵר אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאֹמְרֵ: ו יְהוָה אֱלֹהֵינוּ דִּבֶּר
 אֵלֵינוּ בְּחֶרֶב לְאֹמֵר רַב־לָכֶם שָׁבֹת בְּהַר הַזֶּה: ז פָּנּוּ | וּסְעוּ
 לָכֶם וּבֹאוּ הַר הָאֱמֹרִי וְאֶל־כָּל־שְׁכֵנֵינוּ בְּעֶרְבָה בְּהַר
 וּבְשַׁפְּלָה וּבְנֶגֶב וּבְחֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבֹנוֹן
 עַד־הַנֶּהָר הַגָּדֹל גְּהַר־פָּרָת: ח רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֵיכֶם
 אֶת־הָאָרֶץ בָּאוּ וּרְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
 לְאַבְתֵּיכֶם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתַת לָהֶם וּלְזֹרְעֵם
 אַחֲרֵיהֶם: ט וְאֹמֵר אֲלֵכֶם בְּעַת הַהוּא לְאֹמֵר לֹא־אוּכַל
 לְבַדִּי שְׂאֵת אֶתְכֶם: י יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הִרְבָּה אֶתְכֶם וְהִנֵּכֶם
 הַיּוֹם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב: יא יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם יִסֶּף
 עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֵלֶי פְּעָמִים וַיְבַרֵךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:
 יב אֵיכָה אִשָּׂא לְבַדִּי טְרַחְכֶם וּמִשְׂאֵכֶם וְרִיבְכֶם: יג הִבּוּ לָכֶם
 אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנַבְיִים וַיְדַעִים לְשַׁבְּטֵיכֶם וְאֲשִׁימֵם
 בְּרָאשֵׁיכֶם: יד וַתַּעֲנוּ אֹתִי וַתֹּאמְרוּ טוֹב־הַדְּבַר אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
 לַעֲשׂוֹת: טו וְאָקַח אֶת־רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים
 וַיְדַעִים וְאָתַן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׂרֵי אֱלֹפִים וְשְׂרֵי

מאות וְשָׂרֵי חַמְשִׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת וְשֹׁטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם: ^{טו}
וְאַצִּוּהָ אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין־אֲחֵיכֶם
וּשְׁפֹטְתֶם צְדָק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ: ^{טז} לֹא־תִפְּרִי
פְּנִים בַּמִּשְׁפָּט פִּקְטָן כַּגְּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תִגְוְרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ
כִּי הַמִּשְׁפָּט לְאֱלֹהִים הוּא וְהַדְּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם
תִּקְרְבוּן אֵלַי וְשָׁמַעְתִּיו: ^{יז} וְאַצִּוּהָ אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֵת
כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: ^{יח} וְנִסַּע מִחֶרֶב וּנְלַךְ אֵת
כָּל־הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רִאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר
הָאֶמְרֵי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנָבֵא עַד קִדְשׁ
בְּרַנֶּע: ^{יט} וְאֵמַר אֲלֵכֶם בְּאַתֶּם עַד־הַר הָאֶמְרֵי אֲשֶׁר־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: ^כ רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לְפָנֶיךָ
אֶת־הָאָרֶץ עֲלֶה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ
אֶל־תִּירָא וְאַל־תַּחַת: ^{כא} וְתִקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וְתֹאמְרוּ
נִשְׁלַחְתָּה אַנְשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחֲפְרוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ
אֲתָנוּ דְבַר אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה־בָּהּ וְאֵת הַעָרִים אֲשֶׁר
נָבֵא אֱלֹהֵינוּ: ^{כב} וַיִּיטֹב בְּעֵינַי הַדְּבָר וְאָקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵן
אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְטוֹ: ^{כג} וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ
עַד־נַחַל אֲשַׁכַּל וַיַּרְגְּלוּ אֹתָהּ: ^{כד} וַיִּקְחוּ בַיָּדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ
וַיֹּרְדוּ אֵלֵינוּ וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ דְבַר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: ^{כה} וְלֹא אָבִיתֶם לַעֲלֹת וְתֹמְרוּ
אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{כו} וְתַרְגְּמוּ בְּאֵהָלֵיכֶם וְתֹאמְרוּ
בְּשִׁנְאֵת יְהוָה אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאָרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת אֲתָנוּ
בְּיַד הָאֶמְרֵי לְהַשְׁמִידָנוּ: ^{כז} אָנָּה | אֲנַחְנוּ עֲלִים אֲחֵינוּ

המסו את־לִבְנוֹ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וְרַם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדוֹלֹת
וּבְצוּרֹת בְּשָׁמַיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: ^{כט} וְאָמַר
אַלְכֶם לֹא־תַעֲרִצוּן וְלֹא־תִירָאוּן מֵהֶם: ^ל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הֵהֱלִךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלְחֶם לָכֶם כָּכָל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶתְכֶם
בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם: ^{לא} וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נִשְׁאַךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּאֲשֶׁר יִשְׂאֵ־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
הִלַּכְתֶּם עַד־בְּאֶכְסֶם עַד־הַמָּקוֹם הַזֶּה: ^{לב} וּבַדְּבָר הַזֶּה אֵינְכֶם
מֵאֲמִינִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{לג} הֵהֱלִךְ לִפְנֵיכֶם בַּדֶּרֶךְ לְתוֹר
לָכֶם מְקוֹם לְחַנּוּתְכֶם בְּאֵשׁ | לִילָה לְרֵאתְכֶם בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
תֵּלְכוּ־בָּהּ וּבַעֲנַן יוֹמָם: ^{לד} וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבַרְיֶכֶם
וַיִּקְצַף וַיִּשְׁבַּע לֵאמֹר: ^{לה} אִם־יִרְאֶה אִישׁ בְּאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
הַדּוֹר הַרְעֵה הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נִשְׁפַּעְתִּי לְתֵת
לְאַבְתֵּיכֶם: ^{לו} זוֹלַתִּי כָּלֵב בֶּן־יִפְתָּה הוּא יִרְאֶנָּה וְלוֹ־אֶתָּן
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּיָּהּ וּלְבָנָיו יַעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרַי
יְהוָה: ^{לז} גַּם־בִּלִּי הַתְּאֵנָף יְהוָה בְּגִלְלַכֶם לֵאמֹר גַּם־אַתָּה
לֹא־תִבֵּא שָׁם: ^{לח} יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן הַעַמִּיד לִפְנֵיךָ הוּא יָבֵא
שָׁמָּה אַתָּן תִּזְקַ כִּי־הוּא יַנְחִלְנָה אֶת־יִשְׂרָאֵל: ^{לט} וְטַפְּכֶם
אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבִנּוֹ יִהְיֶה וּבְנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ הַיּוֹם טוֹב
וְרָע הֵמָּה יָבִאוּ שָׁמָּה וְלָהֶם אֶתְנֶנָּה וְהֵם יִירְשׁוּהָ: ^מ וְאַתֶּם
פָּנּוּ לָכֶם וּסְעוּ הַמִּדְבָּרָה דֶּרֶךְ יַם־סוּף: ^{מא} וַתַּעֲנִנוּ | וַתֹּאמְרוּ
אֵלֵינוּ חָטְאָנוּ לַיהוָה אֲנַחְנוּ גַּעְלָהּ וּנְגַלְחִמְנוּ כָּכָל אֲשֶׁר־צִוִּינוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וַתַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־כַּלְי מִלְחַמְתּוֹ וַתַּהֲיִנוּ
לְעֵלֹת הַהָרָה: ^{מב} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלֵינוּ אָמַר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ

וּלְאֶת־לְחֻמוֹ כִּי אֵינֶנִּי בְקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם:
 מִג וְאָדַבֵּר אֲלֵיכֶם וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וּתְמַרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וּתְזוּדוּ
 וּתְעַלּוּ הַהֲרָה: מִד וַיֵּצֵא הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּהַר הַהוּא
 לְקִרְאֲתְכֶם וַיִּרְדְּפוּ אֶתְכֶם פֶּאֶשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים וַיִּפְתּוּ
 אֶתְכֶם בְּשַׁעִיר עַד־חֲרָמָה: מִה וּתָשְׁבוּ וּתִבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה
 וְלֹא־שָׁמַע יְהוָה בְּקִלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם: מִו וּתָשְׁבוּ
 בְּקֹדֶשׁ יָמִים רַבִּים כִּי־יָמִים אֲשֶׁר יִשְׁבַתֶּם:

דברים פרק ב'

א וּנְפֹן וּנְסַע הַמִּזְבְּחָה דְרָךְ יַם־סוּף פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֵלַי
 וּנְסַב אֶת־הַר־שַׁעִיר יָמִים רַבִּים: ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר: ג רַב־לָכֶם סַב אֶת־הַהָר הַזֶּה פָּנּוּ לָכֶם צַפְנָה: ד
 וְאֶת־הָעַם צֹו לֵאמֹר אַתֶּם עֹבְרִים בְּגִבּוֹל אַחֵיכֶם בְּנִי־עֲשׂוֹ
 הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וּנְשַׁמְרְתֶם מְאֹד: ה
 אֶל־תִּתְגַּרוּ בָּם כִּי לֹא־אַתֶּן לָכֶם מֵאֲרָצְם עַד מִדְרָךְ
 כַּף־רֶגֶל כִּי־יִרְשָׁה לְעֲשׂוֹ נָתַתִּי אֶת־הָר שַׁעִיר: ו אֲכַל
 תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף וְאֲכַלְתֶּם וּגַם־מִיָּם תִּכְרוּ מֵאֲתֶם בַּכֶּסֶף
 וּשְׁתִּיתֶם: ז כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַע
 לְכַתֹּךְ אֶת־הַמִּזְבֵּךְ הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה ח אַרְבַּעִים שָׁנָה יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרְתָ דְבָר: ט וּנְעַבֵּר מֵאֵת אַחֵינוּ בְּנֵי
 עֲשׂוֹ הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר מִדְרָךְ הָעֲרֶבָה מֵאִילַת וּמֵעֲצִין
 גְּבוּרֹנֶפֶן וּנְעַבֵּר דְרָךְ מִדְבַר מוֹאָב: י וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 אֶל־תִּצֹר אֶת־מוֹאָב וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא־אַתֶּן לָךְ
 מֵאֲרָצוֹ יִרְשָׁה כִּי לְבְנֵי־לוֹט נָתַתִּי אֶת־עַר יִרְשָׁה: יא הָאֲמִים

לְפָנִים יֵשְׁבוּ בָּהּ עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעֹנְקִים: ^א רְפָאִים
 יִחְשְׁבוּ אֲפֹהֶם כְּעֹנְקִים וְהַמְנַאֲבִים יִקְרְאוּ לָהֶם אַמִּים: ^ב
 וּבִשְׁעֵיר יֵשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשׂוֹ יִירָשׁוּם וַיִּשְׁמִידוּם
 מִפְּנֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאַרְצֵי יִרְשָׁתוֹ
 אֲשֶׁר־נָתַן יְהוָה לָהֶם: ^ג עָתָה קָמוּ וְעָבְרוּ לָכֶם אֶת־גִּחַל
 זָרָד וּנְעֹבֵר אֶת־גִּחַל זָרָד: ^ד וְהֵימָּיִם אֲשֶׁר־הִלַּכְנוּ | מִקְדָּשׁ
 בְּרִנְעַע עַד אֲשֶׁר־עָבַרְנוּ אֶת־גִּחַל זָרָד שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה
 עַד־תֵּם כָּל־הַדּוֹר אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה מִקְרֵב הַמַּחְנֶה כַּאֲשֶׁר
 נִשְׁפַּע יְהוָה לָהֶם: ^ה וְגַם יִדְּיָהוּהּ הֵיטָה בָּם לְהַמָּם מִקְרֵב
 הַמַּחְנֶה עַד תָּמֹם: ^ו וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמֹו כָּל־אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה
 לְמוֹת מִקְרֵב הָעַם: ^ז וַיְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ^ח אַתָּה עֹבֵר
 הַיּוֹם אֶת־גְּבוּל מוֹאָב אֶת־עָרָי: ^ט וְקִרְבַּתְּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן
 אֶל־תַּצְרֵם וְאֶל־תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא־אַתָּן מֵאַרְצֵי בְּנֵי־עַמּוֹן לְךָ
 יִרְשָׁה כִּי לְבִנְיָלוֹט נִתְּתִיהָ יִרְשָׁה: ^י אַרְצֵי־רְפָאִים תַּחֲשֹׁב
 אֲפֹהֶוּא רְפָאִים יֵשְׁבוּ־בָהּ לְפָנִים וְהָעַמִּנִּים יִקְרְאוּ לָהֶם
 זְמוּזִמִּים: ^{יא} עַם גָּדוֹל וְרַב וְרַם כְּעֹנְקִים וַיִּשְׁמִידֵם יְהוָה
 מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם: ^{יב} כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְבְנֵי עֵשׂוֹ
 הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעִיר אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֶת־הַחֲרִל מִפְּנֵיהֶם וַיִּירָשֵׁם
 וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ^{יג} וְהָעוֹנִים הַיֹּשְׁבִים בְּחֲצָרִים
 עַד־עֲזָה כְּפָתָרִים הַיֹּצְאִים מִכְּפָתֵר הַשְּׁמִידִם וַיֵּשְׁבוּ תַּחְתָּם:
^{יד} קָמוּ סָעוּ וְעָבְרוּ אֶת־גִּחַל אַרְבֵּן רָאֵה נִתְּתִי בְיָדְךָ
 אֶת־סִיחֹן מִלְּךָ־חֲשַׁבּוֹן הָאֹמְרִי וְאֶת־אַרְצוֹ הַחֵל רֶשֶׁת וְהַתְּגַר
 בּוֹ מִלְּחָמָה: ^{טו} הַיּוֹם הַזֶּה אֲחִל תֵּת פַּחַדְךָ וַיִּרְאֶתְךָ עַל־פְּנֵי

הַעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן שְׁמֵעֲךָ וְרָגְזוּ וְחָלוּ
מִפְּנֵיךָ: ^כ וְאֲשַׁלַּח מַלְאָכַי מִמִּדְבַּר קְדָמוֹת אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ
חֲשֹׁבוֹן דִּבְרֵי שָׁלוֹם לֵאמֹר: ^{כא} אֶעֱבְרָה בְּאַרְצְךָ בְּדֶרֶךְ
בְּדֶרֶךְ אֵלֶיךָ לֹא אֲסוּר יְמִינִי וּשְׂמֹאֹל: ^{כב} אֲכַל בַּכֶּסֶף
תִּשְׁבְּרֵנִי וְאֲכַלְתִּי וּמַיִם בַּכֶּסֶף תִּתֶּן־לִי וּשְׂתִיתִי רֶק אֶעֱבְרָה
בְּרַגְלִי: ^{כג} כִּי־אֲשֶׁר עָשׂוּ־לִי בְּנֵי עֵשָׂו הַיֹּשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי
וְהַמְּוֹאֲבִים הַיֹּשְׁבִים בְּעַר עַד אֲשֶׁר־אֶעְבֹּר אֶת־הַיַּרְדֵּן
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ: ^{כד} וְלֹא אָבָה סִיחֹן
מֶלֶךְ חֲשֹׁבוֹן הֶעֱבְרָנוּ בּוֹ כִּי־הִקְשָׁה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־רוּחוֹ
וְאִמְץ אֶת־לִבּוֹ לְמַעַן תִּתֶּן בְּיַדְךָ כַּיּוֹם הַזֶּה: ^{כה} וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלֵי רָאָה תַחֲלֹתִי תַת לְפָנֶיךָ אֶת־סִיחֹן וְאֶת־אַרְצוֹ
תַחֲלֵ רֹשׁ לְרֶשֶׁת אֶת־אַרְצוֹ: ^{כז} וַיֵּצֵא סִיחֹן לְקַרְאֲתָנוּ הוּא
וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה יְהֻצָּה: ^{כח} וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ
וַנֶּךְ אֹתוֹ וְאֶת־כֹּנֹ (כתיב) בְּנָיו וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ: ^{כט} וַנִּלְכֹּד
אֶת־כָּל־עַרְוֵי בְּעַת הַהוּא וַנַּחֲרֵם אֶת־כָּל־עִיר מָתָם וְהַנְּשִׂים
וְהַטָּף לֹא הִשְׁאֲרָנוּ שְׂרִיד: ^ל רֶק הִבְהִמָּה בְּזוּזוֹ לָנוּ וּשְׁלַל
הָעָרִים אֲשֶׁר לְכַדָּנוּ: ^{לא} מִעֲרַעֵר אֲשֶׁר עַל־שַׁפְת־גַּחַל אֲרָנָן
וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּגַחַל וְעַד־הַגִּלְעָד לֹא הָיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר
שָׁגְבָה מִמֶּנּוּ אֶת־הַכָּל נָתַן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְפָנֵינוּ: ^{לב} רֶק
אֶל־אָרֶץ בְּנֵי־עַמּוֹן לֹא קִרְבַּת כָּל־יַד גַּחַל יִבֹּק וְעָרֵי הַהָר
וְכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

דברים פרק ג'

« וַנִּפְּן וַנַּעַל דֶּרֶךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹזֶג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ
 הוּא וְכָל-עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: ^ב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
 אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ
 וְאֶת-אַרְצוֹ וְעַשִּׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן: ^ג וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּיַדְנוּ גַם
 אֶת-עֹזֶג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וַנִּכְהוּ עַד-בְּלַתִּי
 הַשְּׂאִיר-לוֹ שְׂרִיד: ^ד וַנִּלְכַּד אֶת-כָּל-עָרָיו בְּעֵת הַהוּא לֹא
 הִיְתָה קִרְיָה אֲשֶׁר לֹא-לָקַחְנוּ מֵאֲתָם שְׂשִׁים עִיר כָּל-חֻבֵּל
 אַרְגָּב מִמְּלַכַת עֹזֶג בַּבְּשָׁן: ^ה כָּל-אֵלֶּה עָרִים בְּצִרְתָּ חוּמָה
 גְּבוּהָ דָלְתִים וּבְרִיחַ לְבַד מְעָרֵי הַפְּרָזִי הַרְבֵּה מְאֹד: ^ו
 וַנַּחֲרָם אוֹתָם כַּאֲשֶׁר עָשִׂינוּ לְסִיחֹן מֶלֶךְ חֻשְׁבוֹן הַחֲרָם
 כָּל-עִיר מֵתָם הַנְּשִׁים וְהַטָּף: ^ז וְכָל-הַבְּהֵמָה וְשָׁלַל הָעָרִים
 בְּזוּנוֹ לָנוּ: ^ח וַנִּקַּח בְּעֵת הַהוּא אֶת-הָאָרֶץ מִיַּד שְׁנֵי מַלְכֵי
 הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִנְּחַל אַרְנֹן עַד-הַר חֶרְמוֹן: ^ט
 צִידֹנִים יִקְרָאוּ לְחֶרְמוֹן שְׂרֵיץ וְהָאֲמֹרִי יִקְרָאוּ-לוֹ שְׁגִיר: ^י
 כָּל א עָרֵי הַמִּישֹׁר וְכָל-הַגְּלָעַד וְכָל-הַבְּשָׁן עַד-סֹלְכָה
 וְאֲדָרְעִי עָרֵי מִמְּלַכַת עֹזֶג בַּבְּשָׁן: ^{יא} כִּי רָקַע עֹזֶג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן
 נִשְׂאֵר מִיֵּתֶר הַרְפָּאִים הִנֵּה עָרְשׁוֹ עָרֵשׁ בְּרוּזֵל הִלָּה הוּא
 בְּרֵבֶת בְּנֵי עַמּוֹן תִּשַׁע אַמּוֹת אַרְבֵּה וְאַרְבַּע אַמּוֹת רַחְבָּה
 בְּאַמְת־אִישׁ: ^{יב} וְאֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת יִרְשָׁנוּ בְּעֵת הַהוּא
 מְעַרְעָר אֲשֶׁר-עַל-נְחַל אַרְנֹן וְחֻצֵי הַר-הַגְּלָעַד וְעָרָיו נָתַתִּי
 לְרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי: ^{יג} וַיִּתֵּר הַגְּלָעַד וְכָל-הַבְּשָׁן מִמְּלַכַת עֹזֶג
 נָתַתִּי לְחֻצֵי שֹׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה כָּל חֻבֵּל הָאֲרָגָב לְכָל-הַבְּשָׁן

ההוא יקרא ארץ רפאים: יד יאיר בן־מנשה לקח
את־כל־תבל ארגב עד־גבול הגשורי והמעכתי ויקרא
אתם על־שמו את־הבשן חות יאיר עד היום הנה: טו
ולמכיר נתתי את־הגלעד: טז ולראובני ולגדי נתתי
מן־הגלעד ועד־נחל ארנן תוך הנחל וגבל ועד יבק הנחל
גבול בני עמון: יז והערבה והירדן וגבל מפנרת ועד ים
הערבה ים המלח תחת אשדת הפסגה מזרחת: יח ואצן
אתכם בעת ההוא לאמר יהנה אלהיכם נתן לכם
את־הארץ הזאת לרשתה חלוצים תעברו לפני אחיכם
בני־ישראל כל־בני־חיל: יט רק נשיכם וטפכם ומקנכם
ידעתי כי־מקנה רב לכם ישבו בעריכם אשר נתתי לכם:
כ עד אשר־ינית יהנה | לאחייכם ככם וירשו גם־הם
את־הארץ אשר יהנה אלהיכם נתן להם בעבר הירדן
ושבתם איש לירשתו אשר נתתי לכם: כא ואת־יהושוע
צויתי בעת ההוא לאמר עיניך הראת את כל־אשר עשה
יהנה אלהיכם לשני המלכים האלה פן־יעשה יהנה
לכל־הממלכות אשר אתה עבר שמה: כב לא תיראום כי
יהנה אלהיכם הוא הנלחם לכם: כג ואתחנן אל־יהנה בעת
ההוא לאמר: כד אדני יהנה אתה החלות להראות
את־עבדך את־גדלך ואת־ידיך התוקה אשר מי־אל
בשמים ובארץ אשר־יעשה כמעשיך וכגבורתך: כה
אעברה־נא ואראה את־הארץ הטובה אשר בעבר הירדן
ההר הטוב הנה והלבנון: כו ויתעבר יהנה בל למענכם ולא

שָׁמַע אֱלֹהֵי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לֶךְ אֶל־תּוֹסֶף דְּבַר אֱלֹהֵי
 עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה: כו עֲלֶה | רֵאשׁ הַפְּסָגָה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יְמֵה
 וּצְפֹנָה וְתִמְנָנָה וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר
 אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: כז וְצוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְתִזְקְחוּ וְאִמְצְאוּ
 כִּי־הוּא יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: כח וַיָּשָׁב בְּגֵיא מוֹל בַּיִת פְּעוֹר:

דברים פרק ד'

« וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל־הַחֲקִים וְאֶל־הַמְּשָׁפְטִים אֲשֶׁר
 אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וּבֵאתֶם וִירֶשְׁתֶּם
 אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: ב לֹא
 תִסְפוּ עַל־הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ
 לְשָׁמֹר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם:
 ג עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּבַעַל פְּעוֹר כִּי
 כָּל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵלֵךְ אַחֲרָי בַּעַל־פְּעוֹר הַשָּׁמַיִם יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ מִקְרָבךָ: ד וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים
 כָּלְכֶם הַיּוֹם: ה רֵאֵה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמְשָׁפְטִים
 כַּאֲשֶׁר צִוִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ו וּשְׁמַרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא
 חֻמַּתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינַי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת
 כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ חַק עַם־חֲכָם וְנִבּוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל
 הַזֶּה: ז כִּי מִי־גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרֹבִים אֵלָיו
 כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־קְרָאֵנוּ אֵלָיו: ח וּמִלִּ גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ
 חֲקִים וּמְשָׁפְטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי

נתן לפניכם היום: ^ט רק השמר לך ושמור נפשך מאד
פן־תשכח את־הדברים אשר־ראו עיניך ופן־יסורו
מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך: ^ז יום
אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה אלי
הקהל־לי את־העם ואשמעם את־דברי אשר ילמדון
ליראה אתי פל־הימים אשר הם חיים על־האדמה
ואת־בניהם ילמדון: ^ח ותקרבו ותעמדון תחת החר והחר
בער באש עד־לב השמים חשך ענן וערפל: ^ט וידבר
יהוה אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים
ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ^י ויגד לכם את־בריתו
אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על־שני
לחות אבנים: ^{יא} ואתי צוה יהוה בעת ההוא ללמד אתכם
חקים ומשפטים לעשותכם אתם בארץ אשר אתם עברים
שמה לרשתה: ^{יב} ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא
ראיתם פל־תמונה ביום דבר יהוה אליכם בחרב מתוך
האש: ^{יג} פן־תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת פל־סמל
תבנית זכר או נקבה: ^{יד} תבנית פל־בהמה אשר בארץ
תבנית פל־צפור כנה אשר תעוף בשמים: ^{טו} תבנית
פל־רמש באדמה תבנית פל־דגה אשר־במים מתחת
לארץ: ^{טז} ופן־תשא עיניך השמימה וראית את־השמש
ואת־הירח ואת־הכוכבים כל צבא השמים ונדחת
והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך אתם
לכל העמים תחת פל־השמים: ^{יז} ואתכם לקח יהוה ויוצא

אֶתְכֶם מִכּוֹר הַבְּרוֹזֶל מִמִּצְרַיִם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם גְּחֻלָּהּ כַּיּוֹם
 הַזֶּה: ^{כא} וַיְהִי הַתְּאֵנָה בִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי
 אֶת־הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ גְּחֻלָּהּ: ^{כב} כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ הַזֹּאת אֲיַנְנִי
 עֲבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֲבָרִים וַיִּרְשַׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
 הַזֹּאת: ^{כג} הַשְּׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
 אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל אֲשֶׁר צִוְּךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{כד} כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קָנָא:
^{כה} כִּי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנֵי בָנִים וּנְוֹשְׁתֶם בְּאָרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם
 וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינַי
 יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: ^{כו} הִקְעִידְתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם
 וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֲבַד תִּאֲבֹדוּן מֵהָרַץ מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
 עֲבָרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרַשְׁתָּהּ לֹא־תֵאָרִיכּוּ יָמַיִם עֲלֶיהָ
 כִּי הַשָּׁמַד תִּשְׁמַדוּן: ^{כז} וְהִפְיִץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים
 וּנְשָׂאֲרֶתֶם מִתֵּי מִסְפָּר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִגְהַג יְהוָה אֶתְכֶם שָׁמָּה:
^{כח} וְעַבַּדְתֶּם־שָׁם אֱלֹהִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן אֲשֶׁר
 לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאָכְלוּן וְלֹא יִרְיַחוּ: ^{כט}
 וּבִקְשַׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִצְאָתָהּ כִּי תִדְרָשׁוּנִי
 בְּכָל־לְבַבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: ^ל בְּצַר לְךָ וּמִצְאוּךָ כָּל הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשָׁבַת עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַעַת
 בְּקִלּוֹ: ^{לא} כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא
 יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם:
^{לב} כִּי שְׂאֵל־נָא לְיָמִים רָאשֵׁינִים אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן־הַיּוֹם

אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים | אָדָם עַל־הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם
וְעַד־קִצְּהַ שְׁמַיִם הִנְהִיחַ כַּדְּבַר הַגְּדוֹל הַזֶּה אִן הַנְּשִׁמַּע
כְּמִהוּ: ^ל הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ
כְּאֲשֶׁר־שָׁמְעַת אַתָּה וַיְחִי: ^{לד} אִן | הַנְּסֶה אֱלֹהִים לְבוֹא
לְקַחַת לּוֹ גוֹי מִקְרֵב גוֹי בְּמִסַּת בְּאֵתַת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה
וּבְיָד חֲזָקָה וּבְזוֹרֵעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל
אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: ^{לה} אַתָּה
הָרַאתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אִין עוֹד מִלְּבַדּוֹ: ^{לו}
מִן־הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעַךְ אֶת־קוֹל לְיִסְרָךְ וְעַל־הָאָרֶץ הָרַאךְ
אֶת־אֲשֶׁן הַגְּדוֹלָה וּדְבַרְיוֹ שָׁמְעַת מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: ^{לב} וְתַחַת כִּי
אָהַב אֶת־אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזֶרְעוֹ אֶחָדָיו וַיּוֹצֵאךָ בְּכַחַן
הַגְּדֹל מִמִּצְרַיִם: ^{לג} לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מִמֶּךָ
מִפְּנֵיךָ לְהַבְיֵאךָ לְתֵת־לְךָ אֶת־אֶרֶץ נַחֲלָה כִּיֹּם הַזֶּה: ^{לד}
וַיְדַעַת הַיּוֹם וְהִשְׁבַּחְתָּ אֶל־לְבַבְךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים
בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין עוֹד: ^מ וְשִׁמְרַתָּ
אֶת־חֻקֵּי וְאֶת־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מְצוֹךְ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטֵב
לְךָ וּלְבְנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תֵּאָרֶיךָ יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ כָּל־הַיָּמִים: ^{מא} אִן יִבְדֵּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ
עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַחָה שְׁמֶשׁ: ^{מב} לְגַם שְׁמֵה רוֹצַח
אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִלִי־דַעַת וְהוּא לֹא־שֵׁנָא לּוֹ
מִתְמַל שְׁלֶשֶׁם וְגַם אֶל־אֶתַת מִן־הָעָרִים הָאֵל וְחִי: ^{מג}
אֶת־בְּצֹר בְּמִדְבַר בְּאָרֶץ הַמִּישֵׁר לְרְאוּבֵנִי וְאֶת־רְאֵמַת
בְּגִלְעָד לְגַדִּי וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן לְמִנְשֵׁי: ^{מד} וְזֹאת הַתּוֹרָה

אֲשֶׁר-שָׁם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{מז} אֵלֶּה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים
וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתְכֶם
מִמִּצְרָיִם: ^{מו} בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִפֵּה מֹשֶׁה
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: ^{מז} וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרֶצוֹ
וְאֶת-אֶרֶץ ׀ עוֹג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שֶׁמֶשׁ: ^{מח} מִעֲרַעַר אֲשֶׁר עַל-שִׁפְתֵי-נַחַל
אֲרֹנָן וְעַד-הַר שִׂיאָן הוּא חֶרְמוֹן: ^{מט} וְכָל-הָעֲרֻבָה עֵבֶר
הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָהּ וְעַד יַם הָעֲרֻבָה תַּחַת אֲשֶׁדֶת הַפְּסָגָה:

דברים פרק ה'

א וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל אֶת-הַחֲקִים וְאֶת-הַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר
בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם: ב יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ כִּרְת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֶרֶב: ג לֹא אֶת-אֲבֹתֵינוּ כִּרְת
יְהוָה אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנֹחֲנוּ אֵלֶּה כִּי הַיּוֹם
כָּלְנוּ חַיִּים: ד פָּנִים ׀ בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בְּהַר מִתְּנֶה
הָאֵשׁ: ה אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין-יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לְהַגִּיד
לָכֶם אֶת-דְּבַר יְהוָה כִּי יֵרְאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא-עֲלִיתֶם
בְּהַר לֵאמֹר: ו אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: ז לֹא יִהְיֶה-לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
עַל-פָּנָי: ח לֹא-תַעֲשֶׂה-לְךָ פֶסֶל ׀ כָּל-תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
׀ מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם ׀ מִתַּחַת
לְאֶרֶץ: ט לֹא-תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פִּקְד עוֹן אֲבוֹת עַל-בְּנִים וְעַל-שְׁלֹשִׁים
וְעַל-רַבְעִים לְשָׁנָאִי: ־ וְעָשָׂה חֶסֶד לְאֲלֹפִים לְאֹהֲבֵי
וְלִשְׁמֵרֵי (מצותו כתיב) מִצְוֹתַי: ־ לֹא תִשָּׂא אֶת-שֵׁם-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְשׂוּא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ
לְשׂוּא: ־ ־ שְׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ |
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ־ ־ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכְתֶּךָ: ־ ־
וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת | לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה
כָּל-מְלֹאכָה אַתָּה וּבִנְךָ-וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ-וְאִמְתֶּךָ וְשׂוֹרְךָ
וַחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמַתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ
עַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ כַּמִּוֶּדֶ: ־ ־ וְזָכַרְתָּ כִּי-עַבְדָּהְיָתָ | בְּאֶרֶץ
מִצְרַיִם וַיִּצְאֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיַד תְּזַקֶּה וּבְזֹרַע נְטוּיָה
עַל-כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת: ־ ־ כִּפְדֹּ
אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן |
יֵאָרִיכוּ יָמֶיךָ וּלְמַעַן יֵיטֵב לְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ־ ־ לֹא תִרְצָח: וְלֹא תִנְאַף: וְלֹא תִגְנֹב: וְלֹא
תַעֲנֶה בְרַעַךְ עַד שׂוּא: ־ ־ וְלֹא תַחְמֹד אִשְׁתִּי רַעַךְ וְלֹא
תִתְאוּהָ בֵּית רַעַךְ שְׂדֵהוּ וְעַבְדּוֹ וְאִמְתּוֹ שׂוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכָל
אֲשֶׁר לְרַעַךְ: ־ ־ אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יְהוָה
אֶל-כָּל-קְהֵלְכֶם בְּהַר מִתְּנֶה הָאֵשׁ הֶעֱנַן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל גְּדוֹל
וְלֹא יִסַּף וַיִּכְתַּבְּם עַל-שְׁנֵי לְחֹת אֲבָנִים וַיִּתֵּנָם אֵלָי: ־ ־ וַיְהִי
כַּשְּׁמַעְכֶם אֶת-הַקּוֹל מִתְּנֶה הַחֹשֶׁךְ וְהַהָר בַּעַר בְּאֵשׁ
וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל-רְאֵשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם וְזִקְנֵיכֶם: ־ ־ וַתֹּאמְרוּ הֵן
הִרְאָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת-כְּבוֹדוֹ וְאֶת-גְּדֻלוֹ וְאֶת-קִלְוֹ שְׁמַעְנוּ

מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים אתה האדם
 וחי: כב ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת
 אם יספיקים | אנחנו לשמע את־קול יהוה אלהינו עוד
 ומתנו: כג כי מי כל־בשר אשר שמע קול אלהים חיים
 מדבר מתוך־האש פמנו ויחי: כד קרב אתה ושמע את
 כל־אשר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את
 כל־אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: כה
 וישמע יהוה את־קול דבריכם בדברכם אלי ויאמר יהוה
 אלי שמעתי את־קול דברי העם הזה אשר דברו אליך
 היטיבו כל־אשר דברו: כו מי־יתן והיה לבבם זה להם
 ליראה אתי ולשמר את־כל־מצותי כל־הימים למען ייטב
 להם ולבניהם לעלם: כז לך אמר להם שובו לכם
 לאהליכם: כח ואתה פה עמד עמדי ואדברה אליך את
 כל־המצוה והחקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו
 בארץ אשר אנכי נתן להם לרשתה: כט ושמרתם לעשות
 כאשר צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין ושמאל:
 ל בכל־הדרך אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם תלכו למען
 תחיון וטוב לכם והארכתם ימים בארץ אשר תירשון:

דברים פרק ו'

« וזאת המצוה והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה
 אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים
 שמה לרשתה: ב למען תירא את־יהוה אלהיך לשמר
 את־כל־חקתיו ומצותיו אשר אנכי מצוה אתה ובנך

וּבֶן-בְּנֵי כָל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן יֵאָרְכּוּ יְמֵיךָ: ג וְשָׁמַעַתְּ
 יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִטֵּב לְךָ וְאֲשֶׁר תִּרְבּוּן
 מְאֹד כִּי אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ אֶרֶץ זִבְתַּח לֵב
 וּדְבָשׁ: ד שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | אֶחָד: ה
 וְאַהֲבַתְּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ
 וּבְכָל-מְאֹדְךָ: ו וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם
 עַל-לִבְבְּךָ: ז וְשִׁנַּנְתָּם לְבִנְיָךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
 וּבְלִכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ: ח וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת
 עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ: ט וּכְתַבְתָּם עַל-מְזוֹזוֹת
 בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:

ומדלג המלך עד פרשת 'והיה אם שמוע', וקורא פרשה זו:

דברים פרק י"א

יג וְהָיָה אִם-שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֶל-מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה
 אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ
 בְּכָל-לִבְבְּכֶם וּבְכָל-נַפְשְׁכֶם: יד וּנְתַתִּי מִטַּר-אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ
 יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסַּפְתָּ דָגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: טו וּנְתַתִּי
 עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתְךָ וְאֶכְלֹת וּשְׂבַעְתָּ: טז הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן
 יִפְתָּה לְבַבְכֶם וְסָרְתֶם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
 לָהֶם: יז וְחָרָה אַף-יְהוָה בְּכֶם וְעָצַר אֶת-הַשָּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה
 מִטַּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת-יְבוּלָהּ וְאֶבְדַּתֶּם מִהֲרָה מֵעַל

הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יְהוָה נָתַן לָכֶם: יח וְשָׁמַתֶּם אֶת־דְּבַר־י
 אֱלֹהֵי עַל־לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשֵׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת
 עַל־יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפוֹת בֵּין עֵינֵיכֶם: יט וְלִמְדַתֶּם אֹתָם
 אֶת־בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם בְּשַׁבְּתְךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ
 וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ: כ וּכְתַבְתֶּם עַל־מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
 כא לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 יְהוָה לְאַבְתָּיִכֶם לֵאמֹר לְהֵם פִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ:

ומדלג המלך עד 'עשר תעשר', וממשיך וקורא עד 'מלבד הברית
 אשר כרת אתם בחורב':

דברים פרק י"ד

כב עֲשֵׂר תַעֲשֹׂר אֶת כָּל־תְּבוּאֹת זֵרַעְךָ הַיֵּצֵא הַשְּׂדֵה שָׁנָה
 שָׁנָה: כג וְאָכַלְתָּ לְפָנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 לְשֵׁכֶן שְׁמוֹ שֵׁם מַעֲשֵׂר דִּגְגָנְךָ תִּירֶשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ וּבְכַרְתָּ
 בְּקִרְךָ וַיִּצְאָנְךָ לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 כָּל־הַיָּמִים: כד וְכִי־יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאתוֹ
 כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹם
 שְׁמוֹ שֵׁם כִּי יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: כה וּנְתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ
 הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בו: כו וּנְתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר־תֹּאוֹה נַפְשְׁךָ בַּבֶּקֶר וּבִצְאֵן
 וּבַיִין וּבַשֶּׂכֶר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נַפְשְׁךָ וְאָכַלְתָּ שֵׁם לְפָנָי

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּשְׁמַחַתְךָ אֶתָּה וּבֵיתְךָ: ^ט וְהִלּוֹי אֲשֶׁר־בְּשַׁעְרֶיךָ
 לֹא תִעֲזֹבֵנּוּ כִּי אֵין לּוֹ חֵלֶק וּנְחִלָּה עִמָּךְ: ^כ מִקְצֵה |
 שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַהוּא
 וְהִנַּחְתָּ בְּשַׁעְרֶיךָ: ^{כט} וּבֹא הִלּוֹי כִּי אֵין־לוֹ חֵלֶק וּנְחִלָּה עִמָּךְ
 וְהִגֵּר וְהִיתוּם וְהֵאֱלַמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וּשְׂבָעוּ
 לְמַעַן יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה:

דברים פרק ט"ו

« מִקֵּץ שֶׁבַע־שָׁנִים תַּעֲשֶׂה שְׁמִטָּה: ^ב וְזֶה דְבַר הַשְּׁמִטָּה
 שְׁמוֹט כָּל־בַּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶׁה בְּרַעְיוֹ לֹא־יִגָּשׁ
 אֶת־רַעְיוֹ וְאֶת־אֲחִיו כִּי־קָרָא שְׁמִטָּה לַיהוָה: ^ג אֶת־הַנֶּכְרִי
 תִּגָּשׁ וְאֲשֶׁר יִהְיֶה לָּךְ אֶת־אֲחִיךָ תִּשְׁמַט יָדְךָ: ^ד אֲפֹס כִּי
 לֹא יִהְיֶה־בָּךְ אֲבִיוֹן כִּי־בָרַךְ יְבָרְכֶךָ יְהוָה בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן־לָּךְ גְּחִלָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^ה רַק אִם־שָׁמוּעַ
 תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם: ^ו כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ בְּרַכֶּךָ
 כַּאֲשֶׁר דִּבַּר־לָּךְ וְהִעֲבַטְתָּ גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִעֲבֹט
 וּמִשְׁלַת בְּגוֹיִם רַבִּים וּבָךְ לֹא יִמְשְׁלוּ: ^ז כִּי־יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן
 מֵאַחַד אֲחִיךָ בְּאַחַד שַׁעְרֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לָּךְ לֹא תֵאֱמָן אֶת־לִבְּךָ וְלֹא תִקַּפֵּן אֶת־יָדְךָ מֵאֲחִיךָ
 הָאֲבִיוֹן: ^ח כִּי־פָתַח תִּפְתַּח אֶת־יָדְךָ לוֹ וְהִעֲבַט תִּעֲבִיטֵנוּ דִּי
 מִחֲסָרוֹ אֲשֶׁר יִחְסַר לוֹ: ^ט הַשְּׁמַר לָּךְ כִּי־יִהְיֶה דְבַר
 עַם־לְבָבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת־הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה
 וְרַעַה עֵינְךָ בְּאֲחִיךָ הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ

אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְךָ חֶטְאֵי: ־ גִּתּוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא־יִרְעֶ לְבַבְךָ
בְּתִתֵּן לוֹ כִּי בְגִלְגַּל ׀ הַדְּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ: ־ כִּי לֹא־יִחַדֵּל אֲבִיוֹן
מִקְרַב הָאָרֶץ עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצִּוְךָ לֵאמֹר פֶּתַח תִּפְתַּח
אֶת־יָדְךָ לְאֶחִיךָ לְעֹנִיךָ וְלֹא־בִינָךְ בְּאֶרְצְךָ: ־ כִּי־יִמְכַר לְךָ
אֶחִיךָ הָעֵבֶרִי אוֹ הָעֵבֶרִיָּה וְעַבְדְּךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִשְׁנֵה
הַשְּׁבִיעִת תִּשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ: ־ וְכִי־תִשְׁלַחְנוּ חֲפָשִׁי
מֵעִמְךָ לֹא תִשְׁלַחְנוּ רִיקָם: ־ הָעֹנִיךָ תִּעְנִיךָ לוֹ מִצִּיאָנְךָ
וּמִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבְּךָ אֲשֶׁר בִּרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן־לוֹ: ־
וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצִּוְךָ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה הַיּוֹם: ־ וְהָיָה כִּי־יֹאמֶר
אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמְךָ כִּי אֶהְבֶּךָ וְאֶת־בֵּיתְךָ כִּי־טוֹב לוֹ
עִמְךָ: ־ וְלִקְחָתָ אֶת־הַמַּרְצֵעַ וְנִתְתָּהּ בְּאֶזְנוֹ וּבִדְלֹת וְהָיָה לְךָ
עֶבֶד עוֹלָם וְאִם לֹא־תִּתֶנּוּ תַעֲשֶׂה־כֵּן: ־ לֹא־יִקְשֶׁה בְּעֵינֶיךָ
בְּשִׁלְחַךְ אֹתוֹ חֲפָשִׁי מֵעִמְךָ כִּי מִשְׁנֵה שָׂכָר שָׂכִיר עֶבְדְּךָ
שֵׁשׁ שָׁנִים וּבִרְכָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: ־
כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָךָ וּבְצִיאָנְךָ הַזָּכָר תִּקְדִּישׁ
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגֹּז בְּכוֹר
צִיאָנְךָ: ־ לְפָנָי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנֵה בְּשָׁנָה בְּמִקּוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֹתָהּ וּבֵיתְךָ: ־ כֹּא וְכִי־יְהִיָּה בּוֹ מוֹם פֶּסֶל
אוֹ עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: ־
בְּשַׁעְרֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יִחַדּוּ כַּצִּבִּי וְכֹאֲיִל: ־ כֹּן
אֶת־דָּמוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ פָּמִים:

דברים פרק ט"ז

« שָׁמֹר אֶת־חֲדָשׁ הָאֲבִיב וְעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי
 בְּחֲדָשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לְיָלֵה: ^ב
 וּזְבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֵאן וּבָקֵר בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 יְהוָה לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם: ^ג לֹא־תֹאכַל עָלָיו חֲמִץ שִׁבְעַת יָמִים
 תֹּאכַל־עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזוֹן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי
 חַיֶּיךָ: ^ד וְלֹא־יִרְאֶה לְךָ שָׂאֵר בְּכֹל־גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים
 וְלֹא־יָלִין מִן־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרֶב בַּיּוֹם הַרְאִשׁוֹן
 לְבָקֵר: ^ה לֹא תֹכַל לִזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ
 אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: ^ו כִּי אִם־אֶל־הַמָּקוֹם
 אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת־הַפֶּסַח
 בְּעֶרֶב כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: ^ז וּבִשְׁלַת
 וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְגִיטָתְךָ בְּבָקֵר
 וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ: ^ח שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת וּבַיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: ^ט
 שִׁבְעָה שִׁבְעַת תִּסְפָּר־לְךָ מֵהַחֵל חֲרָמֶשׁ בְּקִמָּה תַחֵל לְסַפֵּר
 שִׁבְעָה שִׁבְעוֹת: ^י וְעֲשִׂיתָ חָג שִׁבְעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת
 גְּדִבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יְבָרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{יא}
 וּשְׁמַחְתָּ לִפְנֵי ^א יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתְךָ וְעַבְדְּךָ
 וְאִמְתְּךָ וְהַלּוּל אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֱלֻמָּנָה
 אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ
 שָׁם: ^{יב} וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וּשְׁמַרְתָּ וְעֲשִׂיתָ
 אֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה: ^{יג} חָג הַסִּפְתָּ תַעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים

בְּאֶסְפֵּךְ מִגִּרְנֶךָ וּמִיִּקְבֹּךָ: יד וְשִׁמַּחְתָּ בְּחַגְךָ אֶתְהָ וּבִבְנֶךָ וּבִתְךָ
וּעַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ וְהַלְוִי וְהַגֵּר וְהִיתוּם וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר
בְּשַׁעְרֶיךָ: טו שְׂבַעַת יָמִים תַּחֲג לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה כִּי יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ
וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהִיִּיתָ אִךְ שִׂמְחָה: טז שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים |
בַּשָּׁנָה יִרְאֶה יְרֵאָה כָּל־זְכוּרְךָ אֶת־פָּנָי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחַר בְּחַג הַמִּצּוֹת וּבְחַג הַשְּׂבָעוֹת וּבְחַג הַסִּכּוֹת וְלֹא
יִרְאֶה אֶת־פָּנָי יְהוָה רִיקָם: יז אִישׁ כְּמַתַּנֶּת יָדוֹ כְּבִרְכַּת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ: יח שְׂפָטִים וְשִׁטְרִים תִּתֶן־לְךָ
בְּכֹל־שַׁעְרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ לְשִׁבְטֶיךָ וּשְׂפָטוֹ
אֶת־הָעָם מִשְׂפַט־צֶדֶק: יט לֹא־תִטֶּה מִשְׂפָּט לֹא תִכִּיר פָּנִים
וְלֹא־תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יַעוֹר עֵינַי חֲכָמִים וַיִּסְלַף דְּבָרֵי
צְדִיקָם: כ צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וַיִּרְשֵׁת אֶת־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: כא לֹא־תִטַּע לְךָ אֲשֶׁרָה
כָּל־עֵץ אֲצִל מִזִּבְחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־לְךָ: כב
וְלֹא־תִקֵּים לְךָ מִצְבֵּה אֲשֶׁר שָׂנֵא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

דברים פרק י"ז

« לֹא־תִזְבַּח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ שׁוֹר וְשֵׂה אֲשֶׁר יְהִיָּה בּוֹ מוֹם
כָּל דָּבָר רָע כִּי תֹעַבְתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא: כ גִּיִּי־מִצָּא
בְּקִרְבְּךָ בְּאֶתֶד שַׁעְרֶיךָ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אִישׁ
אֶן־אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הָרַע בְּעֵינַי יְהוָה־אֱלֹהֶיךָ לְעֹבֵר
בְּרִיתוֹ: ג וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲו לָהֶם
וְלִשְׁמֵשׁ | אֶן לִירַח אֶן לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר

לְאֲצוּיָתִי: ד וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשִׁמְעֶתָ וְדַרְשֶׁתָּ הַיָּטִב וְהִנֵּה אָמַת
 נִכּוֹן הַדָּבָר גַּעֲשֶׂתָהּ הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: ה וְהוֹצֵאתָ
 אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשׂוּ
 אֶת־הַדָּבָר הַרַע הַזֶּה אֶל־שַׁעְרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אוֹ אֶת־הָאִשָּׁה
 וְסָקַלְתֶּם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ: ו עַל־פִּי א שָׁנִים עֲדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה
 עֲדִים יוֹמַת הַמָּת לֹא יוֹמַת עַל־פִּי עַד אַחַד: ז יַד הַעֲדָיִם
 תִּהְיֶה־בּוֹ בְּרֵאשֶׁנָּה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל־הָעַם בְּאַחֲרָנָה וּבַעֲרַת
 הַרַע מִקֶּרְבְּךָ: ח פִּי יִפְלֹא מִמֶּךָ דָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין־דָּלִים א
 לְדָלִים בֵּין־דִּינִין לְדִין וּבֵין נֹגֵעַ לְנֹגֵעַ דְּבָרֵי רִיבַת בְּשַׁעְרֶיךָ
 וְקָמַת וְעֲלִית אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ט
 וּבָאת אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים
 הַהֵם וְדַרְשֶׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: י וְעָשִׂיתָ
 עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר
 יְהוָה וְשִׁמְרַתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךְ: יא עַל־פִּי הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר יוֹרוּךְ וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא
 תִסּוֹר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל: יב וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה בְּזִדּוֹן לְבַלְתִּי שָׁמַע אֶל־הַכֹּהֵן הָעֹמֵד לְשַׁרְת
 שֵׁם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אוֹ אֶל־הַשֹּׁפֵט וּמַת הָאִישׁ הַהוּא
 וּבַעֲרַת הַרַע מִיִּשְׂרָאֵל: יג וְכָל־הָעַם יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא
 יִזְדוֹן עוֹד: יד כִּי־תִבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן
 לְךָ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ בָּהּ וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מִלֶּךְ
 כְּכֹל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבְתַי: טו שׁוֹם תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר
 יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תִּשִּׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא

תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא־אחיך הוא: ^{טו} רק
 לא־ירבה־לוֹ סוסים ולא־ישיב את־העם מצרימה למען
 הרבות סוס ויהיה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה
 עוד: ^{טז} ולא ירבה־לוֹ גֵשִׁים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא
 ירבה־לוֹ מאד: ^{יז} והיה כשבתו על כפא ממלכתו וכתב לו
 את־משנה התורה הזאת על־ספר מלפני הפהגים הלויים:
^{יח} והיתה עמו וקרא בו כל־ימי חייו למען ילמד ליראה
 את־יהוה אלהיו לשמר את־כל־דברי התורה הזאת
 ואת־החקים האלה לעשתם: ^{יט} לבלתי רום־לבבו מאחיו
 ולבלתי סור מן־המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים
 על־ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל:

דברים פרק י"ח

« לא־יהיה לכהנים הלויים כל־שבט לוי חלק ונחלה
 עם־ישראל אשר יהוה ונחלתו יאכלון: ^א ונחלה
 לא־יהיה־לוֹ בקרב אחיו יהוה הוא נחלתו פאשר דבר־לוֹ:
^ב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח
 אם־שור אם־שה ונתן לפהן הזרע והלחיים והקבה: ^ג
 ראשית דגנך תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן־לוֹ:
^ד כי בו בחר יהוה אלהיך מפל־שבטיך לעמד לשרת
 בשם־יהוה הוא ובניו כל־הימים: ^ה וכי־יבא הלוי מאחד
 שעריך מפל־ישראל אשר־הוא גר שם ובא בכל־אות
 נפשו אל־המקום אשר־יבחר יהוה: ^ו ושרת בשם יהוה
 אלהיו בכל־אחיו הלויים העמדים שם לפני יהוה: ^ז חלק

כחלק יאכלו לבד ממכריו על־האבות: ^ט כי אתה בא
 אל־הארץ אשר־יהוה אלהיך נתן לך לא־תלמד לעשות
 כתועבת הגוים ההם: ^י לא־ימצא בך מעביר בנו־ובתו
 באש קסם קסמים מעוֹגן ומנחש ומכשף: ^{יא} וחבר חבר
 ושאל אוב וידעני ודרש אל־המתים: ^{יב} כִּי־תועבת יהוה
 כִּלְעֵשָׂה אֱלֹה וּבַגְלַל הַתּוֹעֵבֶת הָאֵלֹה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ
 אוֹתָם מִפְּנֵיךָ: ^{יג} תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{יד} כִּי א
 הַגּוֹיִם הָאֵלֹה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל־מַעַנְגִּים
 וְאֶל־קִסְמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן גִּתַּן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{טו}
 גִּבִּיא מִקִּרְבְּךָ מֵאֲחֶיךָ כַּמְנִי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵלָיו
 תִּשְׁמָעוּן: ^{טז} כָּל אֲשֶׁר־שָׁאַלְתָּ מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֶרֶב
 בַּיּוֹם הַקֶּהֱל לֵאמֹר לֹא אִסַּף לְשַׁמֵּעַ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי
 וְאַת־הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא־אֲרָאָה עוֹד וְלֹא אֲמוֹת: ^{יז}
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטִיבוּ אֲשֶׁר דִּבְרוּ: ^{יח} גִּבִּיא אָקִים לָהֶם
 מִקִּרְבֵּי אֲחֵיהֶם כַּמֹּד וְנָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיו וְדִבַּר אֲלֵיהֶם אֶת
 כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּנּוּ: ^{יט} וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־דְּבָרֵי
 אֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשִׁמִּי אֲנֹכִי אֲדַרֵּשׁ מֵעַמּוֹ: ^כ אַךְ הַגִּבִּיא אֲשֶׁר
 יוֹזֵד לְדַבֵּר דָּבָר בְּשִׁמִּי אֶת אֲשֶׁר לֹא־צוִיתִיו לְדַבֵּר וְאֲשֶׁר
 יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַגִּבִּיא הַהוּא: ^{כא} וְכִי
 תֹאמַר בְּלִבְּךָ אֵיכָה גִדַּע אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְרוּ יְהוָה:
^{כב} אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַגִּבִּיא בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא־יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא
 יבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא־דִבְרוּ יְהוָה בְּזִדּוֹן דִּבְרוּ הַגִּבִּיא
 לֹא תִגֹּר מִמֶּנּוּ:

דברים פרק י"ט

« כִּי־יִכַרְיֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לְךָ אֶת־אֲרָצָם וְיִרְשָׁתָם וַיִּשְׁבֹּת בְּעַרְיָהֶם וּבִבְתִיָּהֶם: ^ב
 שְׁלוֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לְךָ בְּתוֹךְ אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 נָתַן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: ^ג תִּכְנֶין לְךָ הַדֶּרֶךְ וּשְׁלֹשֶׁת אֶת־גְּבוּל
 אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יִנְחִילֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה לְנוֹס שָׁמָּה
 כָּל־רֹצֵחַ: ^ד וְזֶה דְבַר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוֹס שָׁמָּה וְחַי אֲשֶׁר
 יִכֶּה אֶת־רַעְיוֹנוֹ בְּבַל־יִדְעַת וְהוּא לְא־שִׁנְאָה לוֹ מִתְּמַל
 שְׁלֵשִׁים: ^ה וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת־רַעְיוֹנוֹ בִּיעַר לְחַטֵּב עֵצִים וּנְדָחָה
 יָדוֹ בַּגְּרוֹז לְכַרֵּת הָעֵץ וּנְשַׁל הַבְּרוֹז מִן־הָעֵץ וּמִצָּא
 אֶת־רַעְיוֹנוֹ וּמָת הוּא יָנוֹס אֶל־אֶחָת הָעָרִים־הָאֵלֶּה וְחַי: ^ו
 פֶּן־יִרְדֹּף גְּאֹל הַדָּם אַחֲרַי הַרְצָח כִּי־יִחַם לִבּוֹ וְהִשְׁיִגוּ
 כִּי־יִרְבֶּה הַדֶּרֶךְ וְהִפְּהוּ גִפְשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט־מֹות כִּי לֹא
 שִׁנְאָה הוּא לוֹ מִתְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם: ^ז עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶךָ לֵאמֹר
 שְׁלֹשׁ עָרִים תִּבְדִּיל לְךָ: ^ח וְאִם־יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶת־גְּבוּלֶךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתָּיִךָ וְנָתַן לְךָ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר דִּבֶּר לָתֵת לְאַבְתָּיִךָ: ^ט כִּי־תִשְׁמֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת לַעֲשׂוֹתָהּ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָהּ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ וּלְלַכֵּת בְּדַרְכָּיו כָּל־הַיָּמִים וַיִּסְפָּת לְךָ עוֹד שְׁלֹשׁ
 עָרִים עַל הַשְּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה: ^י וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב
 אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ בְּחִלָּה וְהָיָה עָלֶיךָ דְּמַיִם:
 « וְכִי־יְהִיֶּה אִישׁ שִׁנְאָה לְרַעְיוֹנוֹ וְאַרְבַּ לּוֹ וְקָם עָלָיו וְהִפְּהוּ
 גִפְשׁ וּמָת וְנָס אֶל־אֶחָת הָעָרִים הָאֵלֶּה: ^{יא} וְשָׁלְחוּ וְקָנִי עִירוֹ
 וּלְקָחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ בְּיַד גְּאֹל הַדָּם וּמָת: ^{יב}

לְאֶתְחוּס עֵינְךָ עָלָיו וּבְעֶרְתָּ דַם־הַנְּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ:
 יד לֹא תִסַּיֵג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גְּבוּלוֹ הָאֲשֵׁנִים בְּנַחֲלֹתֶיךָ אֲשֶׁר
 תִּנְחַל בְּאַרְצָךְ אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: טו
 לְאֶזְיָקוּם עַד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל־עֵוֹן וּלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא
 אֲשֶׁר יַחַטָּא עַל־פִּי | שְׁנֵי עֲדִים אֵין עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה־עֲדִים
 יָקוּם דְּבָר: טז כִּי־יָקוּם עַד־חֲמֹס בְּאִישׁ לְעֲנוּת בּוֹ סָרְהָ: יז
 וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יִהוָה לִפְנֵי
 הַכֹּהֲנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בַיָּמִים הָהֵם: יח וְדַרְשׁוּ
 הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֵב וְהַנָּה עַד־שֶׁקֶר הָעַד שֶׁקֶר עָנָה בְּאֲחִיו: יט
 וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאֲחִיו וּבְעֶרְתָּ הָרַע
 מִקֶּרְבְּךָ: כ וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ וְלֹא־יִסְפוּ לַעֲשׂוֹת
 עוֹד כַּדְּבַר הָרַע הַזֶּה בְּקֶרְבְּךָ: כא וְלֹא תַחוּס עֵינְךָ נַפֵּשׁ
 בְּנַפֵּשׁ עֵין בְּעֵין שֵׁן בְּשֵׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל:

דברים פרק כ'

א כִּי־תֵצֵא לְמַלְחָמָה עַל־אֵיבֶיךָ וַרְאִיתָ סוּס וְרֶכֶב עִם רֶב
 מִמֶּךָ לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאַרְצָךְ
 מִצִּרְיִים: ב וְהָיָה כְּקֶרְבְּכֶם אֱלֹהֵי־הַמַּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכַּהֵן וּדְבַר
 אֶל־הָעָם: ג וְאָמַר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קָרְבִים הַיּוֹם
 לְמַלְחָמָה עַל־אֵיבֵיכֶם אֵל־יִרְךָ לְבַבְכֶם אֵל־תִּירְאוּ
 וְאֵל־תַּחֲפוּנוּ וְאֵל־תַּעֲרִצוּ מִפְּנֵיהֶם: ד כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם
 תְּהַלֵּךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם־אֵיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: ה
 וּדְבָרוּ הַשֹּׁטְרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה
 בַּיַּת־חֹדֶשׁ וְלֹא חָנְכוֹ יֵלֶךְ וְיֵשֵׁב לְבֵיתוֹ פֶּן־יָיִמוּת בַּמַּלְחָמָה

ואיש אחר יחנכנו: ו ומי־האיש אשר־נטע כרם ולא
 חללו ילד וישב לביתו פן־ימות במלחמה ואיש אחר
 יחללנו: ומי־האיש אשר־ארש אשה ולא לקחה ילד
 וישב לביתו פן־ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה: ה
 ויספו השטרים לדבר אל־העם ואמרו מי־האיש הירא
 וכך הלבב ילד וישב לביתו ולא ימס את־לבב אִחיו
 כלבבו: ו והיה פכלת השטרים לדבר אל־העם ופקדו
 שרי צבאות בראש העם: ו כִּי־תקרב אל־עיר להלחם
 עליה וקראת אליה לשלום: ו והיה אם־שלום תענך
 ופתחה לך והיה פל־העם הנמצא־בה יהיו לך למס
 ועבדוך: ו ואם־לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה
 וצרת עליה: ו ונתנה יהוה אלהיך בידך והפית
 את־כל־זכורה לפי־קרב: ו רק הנשים והטף והבהמה וכל
 אשר יהיה בעיר פל־שללה תבו לך ואכלת את־שלל
 איביך אשר נתן יהוה אלהיך לך: ו כן תעשה
 לכל־הערים הרחקות ממך מאד אשר לא־מערי
 הגוים־האלה הנה: ו רק מערי העמים האלה אשר יהוה
 אלהיך נתן לך גחלה לא תחיה פל־נשמה: ו כִּי־תחרם
 תחרימם החתי והאמרי הפנעני והפרזי החוי והיבויסי
 פאשר צוך יהוה אלהיך: ו למען אשר לא־ילמדו אתכם
 לעשות פכל תועבתם אשר עשו לאלהיהם וחטאתם
 ליהוה אלהיכם: ו כִּי־תצור אל־עיר רבים להלחם
 עליה לתפשה לא־תשחית את־עצה לנדח עליו גרון כי

מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוֹ לֹא תִכְרַת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֶּׁדֶה לְבֹא
 מִפְּנֵיךָ בְּמִצּוֹר: כ רַק עֵץ אֲשֶׁר־תִּדְעַע כִּי־לֹא־עֵץ מֵאֲכַל
 הוּא אֵתוֹ תִשְׁחִית וְכָרַת וּבְנִיתָ מִצּוֹר עַל־הָעֵיר אֲשֶׁר־הוּא
 עֲשֵׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּה:

דברים פרק כ"א

א כִּי־יִמְצֵא חָלָל בְּאֲדָמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ
 לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בְּשֶׁדֶה לֹא נֹדֵעַ מִי הִפְהוּ: ב וַיֵּצְאוּ זִקְנֵיךָ
 וּשְׁפֹטֶיךָ וּמִדְּדוּ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחָלָל: ג וְהָיָה
 הָעֵיר הַקְּרֹבָה אֶל־הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא עֲגֹלֹת
 בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֹבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בְּעַל: ד וְהוֹרְדוּ
 זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא אֶת־הָעֲגֹלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר
 לֹא־יֵעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ־שֵׁם אֶת־הָעֲגֹלָה בְּנַחַל: ה
 וּנְגַשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בַּחֹר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ
 וְלִבְרַךְ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל־רִיב וְכָל־נִגְעָה: ו וְכָל
 זִקְנֵי הָעֵיר הַהוּא הַקְּרֹבִים אֶל־הַחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם
 עַל־הָעֲגֹלָה הָעְרוּפָה בְּנַחַל: ז וְעָנוּ וַאֲמָרוּ יְדֵינוּ לֹא (שפכה
 כתיב) שָׁפְכוּ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: ח כִּפָּר לְעַמָּךְ
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמָּךְ
 יִשְׂרָאֵל וּנְכַפֵּר לָהֶם הַדָּם: ט וְאַתָּה תִּבְעַר הַדָּם הַנָּקִי
 מִקְרַבְךָ כִּי־תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי יְהוָה: י כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה
 עַל־אֵיבֶיךָ וּנְתַנּוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיַדְךָ וּשְׁבִיתָ שְׁבוּיָו: יא
 וּרְאִיתָ בַשְּׂבִיָה אִשָּׁת יִפְתִּיתָאָר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לְךָ
 לְאִשָּׁה: יב וְהִבֵּאתָהּ אֶל־תּוֹךְ בֵּיתְךָ וּגְלַחְתָּ אֶת־רֵאשֵׁהּ

וַעֲשֵׂתָהּ אֶת־צַפְרָנְיָהָ: ^{יג} וְהִסִּירָהּ אֶת־שִׁמְלַת שִׁבְיָהּ מֵעַלֶּיהָ
 וַיִּשְׁבָּה בְּבֵיתְךָ וּבְכֹתֶהּ אֶת־אָבִיהָ וְאֶת־אִמָּהּ יָרַח יָמִים
 וְאַחֵר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהִיתָה לְךָ לְאִשָּׁה: ^{יד} וְהָיָה
 אִם־לֹא תִפְצַתְּ בָּהּ וּשְׁלַחְתָּהּ לַנַּפְשָׁהּ וּמָכַר לְאֶת־מִכְרָנָהּ
 בַּכֶּסֶף לְאֶת־תַּעֲמָר בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עֲנִיתָהּ: ^{טו} כִּי־תִהְיֶינָּךְ
 לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וַיִּלְדוּ־לָךְ
 בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה: ^{טז}
 וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחְלִילְךָ אֶת־בָּנֶיךָ אֶת אֲשֶׁר־יִהְיֶה לָּךְ לֹא יוּכַל
 לְבַכֵּר אֶת־בֶּן־הָאֲהוּבָה עַל־פְּנֵי בֶן־הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: ^{יז} כִּי
 אֶת־הַבְּכֹר בֶּן־הַשְּׂנוּאָה יִכִּיר לָתֵת לוֹ פְּנֵי שְׁנָיִם בְּכֹל
 אֲשֶׁר־יִמְצָא לוֹ כִּי־הוּא רֵאשִׁית אֲנִי לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: ^{יח}
 כִּי־יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שָׁמַע בְּקוֹל אָבִיו
 וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: ^{יט} וְתִפְשׂוּ בּוֹ
 אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל־שַׁעַר מְקוֹמוֹ:
^כ וְאָמְרוּ אֶל־זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִיגָנוּ שָׁמַע
 בְּקוֹלֵנוּ זוֹלָל וְסָבָא: ^{כא} וְרָגְמָהוּ כָּל־אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת
 וּבְעֵרַת הָרַע מִקֶּרֶבְךָ וְכָל־יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ: ^{כב}
 וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ חֲטָא מִשְׁפַּט־מוֹת וְהוּמָת וְתָלִית אֹתוֹ
 עַל־עֵץ: ^{כג} לְאֶת־תְּלִין גִּבְלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבוֹר תִּקְבְּרֵנוּ
 בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלְלַת אֱלֹהִים תִּלְוִי וְלֹא תִטְמָא
 אֶת־אֲדָמַתְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה:

דברים פרק כ"ב

« לֹא-תִרְאֶה אֶת-שׁוֹר אַחִיךָ אוֹ אֶת-שׁוֹר גִּדְּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ
 מֵהֶם הַשֵּׁב תְּשִׁיבֵם לְאַחִיךָ: ^ב וְאִם-לֹא קָרוֹב אַחִיךָ אֵלֶיךָ
 וְלֹא יָדַעְתָּ וְאִסְפַּתוּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְהָיָה עִמָּךְ עַד דֶּרֶשׁ
 אַחִיךָ אֹתוֹ וְהִשְׁבַּתוּ לוֹ: ^ג וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֹמְרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה
 לְשִׁמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל-אֲבֹדֹת אַחִיךָ אֲשֶׁר-תֵּאבֹד מִמֶּנּוּ
 וּמִצֵּאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: ^ד לֹא-תִרְאֶה אֶת-חֲמוֹר
 אַחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ גִּפְלִים בְּדֶרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הֲקָם תִּקְוִים
 עִמּוֹ: ^ה לֹא-יִהְיֶה כְּלִי-גֹבֵר עַל-אִשָּׁה וְלֹא-יִלְבַּשׁ גֹּבֵר
 שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבֶת יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כֹּל-עֲשֵׂה אֱלֹהִים: ^ו כִּי
 יִקְרָא קוֹן-צַפּוֹר ^א לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל-עֵץ ^א אוֹ עַל-הָאָרֶץ
 אֲפֹרָחִים אוֹ בִיצִים וְהָאֵם רִבְצָת עַל-הָאֲפֹרָחִים אוֹ
 עַל-הַבִּיצִים לֹא-תִקַּח הָאֵם עַל-הַבָּנִים: ^ב שְׁלַח תִּשְׁלַח
 אֶת-הָאֵם וְאֶת-הַבָּנִים תִּקַּח-לָךְ לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְהִיאֲרַכְתָּ
 יָמֶיךָ: ^ג כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֹדֶשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְגְךָ
 וְלֹא-תִשָּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי-יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: ^ד לֹא-תִזְרַע
 בְּרִמְךָ כְּלָאִים פֶּן-תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע
 וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם: ^ה לֹא-תִחַרְשׁ בְּשׁוֹר-וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: ^ו לֹא
 תִלְבַּשׁ שְׂעִטָּנוֹ צֶמֶר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו: ^ז גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה-לָךְ
 עַל-אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶה-בָּהּ: ^ח כִּי-יִקַּח אִישׁ
 אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׂנֵאָהּ: ^ט וְשֵׁם לָהּ עֲלִילַת דְּבָרִים
 וְהוּצֵא עֲלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֶת-הָאִשָּׁה הַזֹּאת לִקְחָתִי
 וְאָקְרַב אֵלַיָּהּ וְלֹא-מִצֵּאתִי לָהּ בְּתוּלִים: ^י וְלִקַּח אָבִי (הַנְעִיר
 הַנְּעֶרָה וְאִמָּהּ וְהוּצִיאוּ אֶת-בְּתוּלֵי (הַנְעִיר כְּתִיב) הַנְּעֶרָה

אֶל־זִקְנֵי הָעִיר הַשְּׁעָרָה: טו וְאָמַר אָבִי (הנער כתיב) הַנְּעֵרָה
 אֶל־הַזִּקְנִים אֶת־בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנֹאָהּ: יז
 וְהִנֵּה־הוּא שָׁם עֲלִילַת דְּבָרִים לְאֹמַר לֹא־מָצָאתִי לְבַתְּךָ
 בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בְּתִי וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמֵלָה לִפְנֵי זִקְנֵי
 הָעִיר: יח וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר־הַהוּא אֶת־הָאִישׁ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ: יט
 וַעֲנִשׁוּ אֹתוֹ מֵאָה כֶּסֶף וְנָתְנוּ לְאָבִי הַנְּעֵרָה כִּי הוֹצִיא שֵׁם
 רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלוֹ־תִהְיֶה לְאִשָּׁה לְאִיּוֹכַל
 לְשִׁלְחָהּ כָּל־יָמָיו: כ וְאִם־אָמַת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־נִמְצְאוּ
 בְּתוּלִים (לנער כתיב) לַנְּעֵרָה: כא וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנְּעֵר (כתיב)
 הַנְּעֵרָה אֶל־פֶּתַח בֵּית־אָבִיהָ וּסְקִלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים
 וּמָתָה כִּי־עָשְׂתָה גְבֻלָּה בְּיִשְׂרָאֵל לְזָנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבַעֲרַת
 הָרַע מִקְרֶבְךָ: כב כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב | עִם־אִשָּׁה
 בְּעִלְת־בָּעַל וּמָתוּ גַם־שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם־הָאִשָּׁה
 וְהָאִשָּׁה וּבַעֲרַת הָרַע מִיִּשְׂרָאֵל: כג כִּי יִהְיֶה (נער כתיב) נְעֵרָה
 בְּתוּלָה מֵאַרְשָׁה לְאִישׁ וּמָצָאָהּ אִישׁ בְּעִיר וְשֹׁכֵב עִמָּה: כד
 וְהוֹצִיאתֶם אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶל־שַׁעַר | הָעִיר הַהוּא וּסְקִלְתֶם
 אֹתָם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ אֶת־הַנְּעֵר (הנער כתיב) הַנְּעֵרָה עַל־דְּבַר אֲשֶׁר
 לֹא־צִעְקָה בְּעִיר וְאֶת־הָאִישׁ עַל־דְּבַר אֲשֶׁר־עָנָה אֶת־אִשְׁתּוֹ
 רָעוּהוּ וּבַעֲרַת הָרַע מִקְרֶבְךָ: כה וְאִם־בְּשַׂדֵּה יִמָּצֵא הָאִישׁ
 אֶת־הַנְּעֵר (הנער כתיב) הַנְּעֵרָה הַמְּאַרְשָׁה וְהַחֲזִיק־בָּהּ הָאִישׁ וְשֹׁכֵב
 עִמָּה וּמָת הָאִישׁ אֲשֶׁר־שֹׁכֵב עִמָּה לְבַדּוֹ: כו (ולנער כתיב)
 וְלַנְּעֵרָה לֹא־תַעֲשֶׂה דָבָר אֵינן (לנער כתיב) לַנְּעֵרָה חֲטָא מוֹת
 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל־רַעְהוּ וּרְצָחוֹ נָפֵשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה:

כז כי בשדה מצאה צעקה (הנער כתיב) הנערה המארשה ואין מושיע לה: כח כִּי־ימצא איש (נער כתיב) נערה בתולה אשר לא-ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: כט ונתן האיש השכב עמה לאבי (הנער כתיב) הנערה חמשים כסף ולו-תהיה לאשה תחת אשר ענה לא-יוכל שלחה כל-ימיו:

דברים פרק כ"ג

א לא-יקח איש את-אשת אביו ולא יגלה כנה אביו: ב לא-יבא פצוע-דקה וכרות שפכה בקהל יהוה: ג לא-יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא-יבא לו בקהל יהוה: ד לא-יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא-יבא להם בקהל יהוה עד-עולם: ה על-דבר אשר לא-קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור מפתור ארם גהרים לקללך: ו ולא-אבה יהוה אלהיך לשמע אל-בלעם ויהפך יהוה אלהיך לך את-הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך: ז לא-תדרש שלום וטבתם פל-ימין לעולם: ח לא-תתעב אדמי כי אחיך הוא לא-תתעב מצרי כי-גר היית בארצו: ט בנים אשר-יוולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יהוה: י כִּי־תצא מחנה על-איביך ונשמרת מפל דבר רע: יא כִּי־יהיה בך איש אשר לא-יהיה טהור מקרה-לילה ויצא אל-מחויץ למחנה לא יבא אל-תוך המחנה: יב והיה לפנות-ערב ירחץ במים וכבא השמש

יבא אל־תוך המִחְנָה: י' וְיֵל תְּהִיָּה לְךָ מִחוּץ לַמִּחְנָה
 וַיֵּצֵאתָ שָׁמָּה חוּץ: י"ד וַיִּתֵּד תְּהִיָּה לְךָ עַל־אֹזֶנְךָ וְהָיָה
 בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ וְחִפְרַתָּה בָּהּ וּשְׁבַתָּ וְכִסִּיתָ אֶת־צְאָתְךָ: ט"ו פִּי
 יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלְּךָ | בְּקִרְבִּי מִחֲנֹךְ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֵיבֶיךָ
 לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא־יִרְאֶה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב
 מֵאַחֲרֶיךָ: ט"ז לֹא־תִסְגִּיר עֶבֶד אֶל־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר־יִנְצֵל אֶלֶיךָ
 מֵעַם אֲדֹנָיו: י"ח עִמָּךְ יֵשֵׁב בְּקִרְבְּךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר
 בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ בְּטוֹב לוֹ לֹא תוֹנְנֵנוּ: י"ח לֹא־תִהְיֶה קְדֻשָּׁה
 מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קְדֻשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל: י"ט לֹא־תָבִיא
 אֶתְנֹן זוֹנָה וּמַחֲזִיר פֶּלֶב בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְכָל־גֹּדֵר פִּי
 תוֹעֵבֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ גַּם־שְׁנִיָּהֶם: כ' לֹא־תִשְׁנֶה לְאַחֶיךָ גִּשְׁךְ
 כֶּסֶף גִּשְׁךְ אֶכֶל גִּשְׁךְ כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁךְ: כ"א לְנִכְרֵי תִשְׁנֶה
 וְלֹא־תִשְׁנֶה לֹא תִשְׁנֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַשְׁלַח
 יָדְךָ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בֹּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: כ"ב פִּי־תִדְרֹךְ
 גֹּדֵר לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵז לְשִׁלְמוֹ פִּי־דְרֹשׁ יִדְרֹשְׁנוּ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מֵעַמָּךְ וְהָיָה בְּךָ חֲטָא: כ"ג וְכִי תַחְדֹּל לְגֹדֵר
 לֹא־יִהְיֶה בְּךָ חֲטָא: כ"ד מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעִשִּׂיתָ
 כְּאֲשֶׁר גִּדְרָתָ לְיְהוָה אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: כ"ה
 פִּי תִבֵּא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנֹפֶשֶׁךָ שִׁבְעֶךָ
 וְאֶל־כְּלֶיךָ לֹא תִתֵּן: כ"ו פִּי תִבֵּא בְּקִמַת רֵעֶךָ וְקִטְפַת מְלִילַת
 בֵּידְךָ וְחִרְמַשׁ לֹא תִנִּיף עַל קִמַת רֵעֶךָ:

דברים פרק כ"ד

« כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבִעְלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־תָן
 בְּעֵינָיו כִּי־מִצָּא בָּהּ עֲרֹנֹת דְּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִי־תֹת וּנְתַן
 בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ: ^ב וַיִּצָּאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיְתָה
 לְאִישׁ־אַחֵר: ^ג וּשְׁנֵאָה הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
 פְּרִי־תֹת וּנְתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ אִן כִּי יָמוּת הָאִישׁ
 הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר־לָקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה: ^ד לֹא־יִוָּכַל בְּעִלָּהּ
 הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר־שָׁלְחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהָיֹת לוֹ לְאִשָּׁה
 אַחֲרַי אֲשֶׁר הִטְמָאָה כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא
 תַחֲטִיֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: ^ה
 כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חַדְשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצִבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר
 עָלָיו לְכָל־דְּבַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת וְשָׂמַח
 אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח: ^ו לֹא־יַחֲבֹל רַחִים וְרָכַב כִּי־נָפֵשׁ
 הוּא חֶבֶל: ^ז כִּי־יִמָּצֵא אִישׁ גֹּנֵב נֶפֶשׁ מֵאָחִיו מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְהִתְעַמְר־בוֹ וּמָכְרוֹ וּמֵת הַגֹּנֵב הַהוּא וּבִקְרַת הָרָע מִקְרָבְךָ:
^ח הַשֹּׁמֵר בְּנִגְעֵ־הַצְרָעַת לִשְׁמֹר מְאֹד וְלַעֲשׂוֹת כָּכָל
 אֲשֶׁר־יִוָּרוּ אֶתְכֶם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תִּשְׁמְרוּ
 לַעֲשׂוֹת: ^ט זְכוֹר אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמַרְיָם
 בְּדַרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: ^י כִּי־תִשָּׂה בְרַעַךְ מִשְׁאֵת מְאוּמָה
 לְאִתְּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ לַעֲבֹט עִבְטוֹ: ^{יא} בַּחוּץ תַּעֲמֹד וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר אֶתָּה נִשְׂה בּוֹ יוֹצֵא אֶלֶיךָ אֶת־הָעִבּוֹט הַחוּצָה: ^{יב}
 וְאִם־אִישׁ עֲנִי הוּא לֹא תִשָּׁכַב בְּעִבְטוֹ: ^{יג} הַשֹּׁב תִּשְׁיֹב לוֹ
 אֶת־הָעִבּוֹט כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשִׁלְמָתוֹ וּבִבְרָכְךָ וּלְךָ
 תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{יד} לֹא־תַעֲשֶׂק שְׂכִיר עֲנִי

וּאֲבִיוֹן מֵאֲחֵיךָ אוֹ מִגֵּרְךָ אֲשֶׁר בְּאֶרֶצְךָ בְּשַׁעֲרֶיךָ: ^{טו} בְּיוֹמוֹ
 תִּתֵּן שְׂכָרוֹ וְלֹא־תִבּוֹא עָלָיו הַשְּׂמֶשׁ כִּי עֲנִל הוּא וְאֵלָיו
 הוּא נִשְׂא אֶת־נַפְשׁוֹ וְלֹא־יִקְרָא עָלֶיךָ אֶל־יְהוָה וְהָיָה בְּךָ
 חֵטָא: ^{טז} לֹא־יִוָּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יִוָּמְתוּ
 עַל־אָבוֹת אִישׁ בְּחֵטְאוֹ יוֹמְתוֹ: ^{יז} לֹא תִטֶּה מִשְׁפָּט גֵּר יְתוֹם
 וְלֹא תִחַבֵּל בְּגַד אֶלְמָנָה: ^{יח} וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם
 וַיִּפְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם עַל־כֵּן אֲנֹכִי מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת
 אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה: ^{יט} כִּי תִקְצֹר קִצְיֶרְךָ בְּשַׂדֶּךָ וּשְׂכַחְתָּ עֹמֵר
 בְּשָׂדֶה לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לְיְתוֹם וְלֹא־לְמָנָה יְהִיָּה לְמַעַן
 יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֶיךָ: ^כ כִּי תַחַבֵּט זֵיתְךָ
 לֹא תִפְאַר אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיְתוֹם וְלֹא־לְמָנָה יְהִיָּה: ^{כא} כִּי
 תִבְצֹר פְּרֹמֶךָ לֹא תַעֲוִלֵּל אַחֲרֶיךָ לַגֵּר לְיְתוֹם וְלֹא־לְמָנָה
 יְהִיָּה: ^{כב} וְזָכַרְתָּ כִּי־עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־כֵּן אֲנֹכִי
 מִצְוֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה:

דברים פרק כ"ה

א כִּי־יְהִיָּה רֵיב בֵּין אַנְשִׁים וְנִגְשׁוּ אֶל־הַמִּשְׁפָּט וּשְׁפָטוּם
 וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצְדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת־הַרְשָׁע: ^ב וְהָיָה אִם־בֶּן
 הַכּוֹת הַרְשָׁע וְהַפִּילוּ הַשְּׁפָט וְהִכְהוּ לְפָנָיו כַּדִּי רִשְׁעָתוֹ
 בְּמִסְפָּר: ^ג אַרְבָּעִים יִכְּנוּ לֹא יִסִּיף פֶּן־יִסִּיף לְהַכְתּוֹ עַל־אֱלֹהִים
 מִכֶּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחֲרֶיךָ לְעִינֶיךָ: ^ד לֹא־תַחֲסֵם שׂוֹר בְּדִישׁוֹ:
 ה כִּי־יִשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִי־לוֹ
 לֹא־תִהְיֶה אֲשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יִבְמָה יִבֹּא עָלֶיהָ
 וְלִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה: ^ו וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תִּלְדוּ יִקְוֶם

על-שם אחיו המת ולא-ימחה שמו מישראל: ז ואם-לא
 יחפץ האיש לקחת את-יבמתו ועלתה יבמתו השערה
 אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל
 לא אבה יבמי: ח וקראו-לו זקני-עירו ודברו אליו ועמד
 ואמר לא חפצתי לקחתה: ט ונגשה יבמתו אליו לעיני
 הזקנים וחלצה בעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה
 ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא-יבנה את-בית אחיו: י
 ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל: יא פי-ינצו אנשים
 יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד להציל את-אישה
 מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו: יב וקצתה
 את-כפה לא תחוס עינך: יג לא-יהיה לך בכיסך אבן ואבן
 גדולה וקטנה: יד לא-יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה
 וקטנה: טו אבן שלמה וצדק יהיה-לך איפה שלמה וצדק
 יהיה-לך למען יאריכו ימיך על האדמה אשר-יהנה
 אליהך נתן לך: טז כי תועבת יהוה אליהך פל-עשה אלה
 כל עשה עול: יז זכור את אשר-עשה לך עמלק בדרך
 בצאתכם ממצרים: יח אשר קרך בדרך ויזנב בך
 כל-הנחשלים אחריך ואתה עיר ויגע ולא ירא אלהים: יט
 והיה בהגית יהוה אליהך | לך מפל-איביך מסביב בארץ
 אשר יהנה-אליהך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את-זכר
 עמלק מתחת השמים לא תשכח:

דברים פרק כ"ו

« וְהָיָה כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 גִּחְלָה וִירֻשָׁתָה וַיִּשְׁבַּת בָּהּ: ב וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית | פֶּלֶא־פְרֵי
 הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֶרֶצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ
 וְשָׂמַתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 לְשֹׁכֵן שָׁמוֹ שָׁם: ג וּבָאתָ אֶל־הַפֶּהֶן אֲשֶׁר יְהוָה בְּיָמִים הָהֵם
 וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: ד וְלִקַּח
 הַפֶּהֶן הַטֶּנָּא מִיַּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ה
 וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִל אֲבִי וַיִּרְד
 מִצְרַיִמָּה וַיְגַר שָׁם בְּמַתֵּי מַעֲט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם
 וְרָב: ו וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲבֹנוּ וַיִּתְּנוּ עֲלֵינוּ עֲבֹדָה
 קָשָׁה: ז וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה
 אֶת־קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת־עֲנִינוּ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־לַחֲצָנוּ: ח
 וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְמִרְא
 גְּדָל וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתָּיִם: ט וַיִּבְאֵנוּ אֶל־הַמְּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ
 אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וּדְבָשׁ: י וְעַתָּה הִנֵּה
 הִבֵּאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה
 וְהִנְחִיתוּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 « וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ
 אֹתָהּ וְהִלּוֹי וְהִגַּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: יב כִּי תִכְלֶה לְעֹשֶׂר
 אֶת־כָּל־מַעֲשֶׂר תִּבּוֹאֲתָךְ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֶׂר
 וְנָתַתָּה לְלוֹי לַגֵּר לְיִתּוֹם וּלְאִלְמָנָה וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וְשִׁבְעוּ:
 יג וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן־הַבַּיִת וְגַם

נתתיו ללוי ולגר ליתום ולא־למנה ככל־מצותך אשר
 צויתני לא־עברתי ממצותיך ולא שכחתי: ^ד לא־אכלתי
 באני ממנו ולא־בערתי ממנו בטמא ולא־נתתי ממנו למת
 שמעתי בקול יהוה אלהי עשיתי ככל אשר צויתני: ^{טו}
 השקיפה ממעון קדשך מן־השמים וברך את־עמך
 את־ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת
 לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש: ^{טז} היום הזה אלהיך
 מצוּך לעשות את־החקים האלה ואת־המשפטים ושמרת
 ועשית אותם בכל־לבבך ובכל־נפשך: ^{יז} את־יהוה האמרת
 היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמור חקיו
 ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו: ^{יח} ויהוה האמירך היום
 להיות לו לעם סגלה כאשר דבר־לך ולשמר כל־מצותיו:
^{יט} ולתתך עליון על כל־הגוים אשר עשה לתהלה ולשם
 ולתפארת ולהיתך עם־קדש ליהוה אלהיך כאשר דבר:

דברים פרק כ"ז

א ויצו משה וזקני ישראל את־העם לאמר שמר
 את־כל־המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום: ^ב והיה
 ביום אשר תעברו את־הירדן אל־הארץ אשר־יהוה
 אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם
 בשיד: ^ג וכתבת עליהן את־כל־דברי התורה הזאת בעברך
 למען אשר תבא אל־הארץ אשר־יהוה אלהיך נתן לך
 ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי־אבותיך לך:
 ד והיה בעברכם את־הירדן תקימו את־האבנים האלה

אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבָל וְשָׂדֶה אוֹתָם
בְּשִׂיד: ה וּבְנִיתָ שֵׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים
לֹא־תִגַּיַף עֲלֵיהֶם בְּרֹזֶל: ו אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבֵּחַ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִעַלִּיתָ עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: ז וּזְבַחַת
שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֵׁם וְשִׁמְחַת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ח וְכָתַבְתָּ
עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב: ט
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת
וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה גִּהִייתָ לְעַם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ: י
וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־חֻקֵּי
אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם: יא וַיַּצֵּן מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא
לֵאמֹר: יב אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִזִים
בְּעֵבְרָכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמַעוֹן וְלֹנִי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכֶר וַיּוֹסֵף
וּבְנֵי־מֶן: יג וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל־הַקְּלָה בְּהַר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד
וְאֲשֶׁר וְזַבּוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי: יד וְעַנּוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ
אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם: טו אַרְוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה
פֶּסֶל וּמִסְכָּה תּוֹעֵבַת יְהוָה מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֵׁם בְּסַתֵּר
וְעַנּוּ כָל־הָעָם וְאָמְרוּ אִמֵּן: טז אַרְוֹר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ
וְאָמַר כָּל־הָעָם אִמֵּן: יז אַרְוֹר מִסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר
כָּל־הָעָם אִמֵּן: יח אַרְוֹר מִשְׁגָּה עוֹר בַּדָּרֶךְ וְאָמַר כָּל־הָעָם
אִמֵּן: יט אַרְוֹר מִטָּה מִשְׁפָּט גִּר־יְתוּם וְאִלְמָנָה וְאָמַר
כָּל־הָעָם אִמֵּן: כ אַרְוֹר שֹׁכֵב עִם־אִשְׁתׁ אָבִיו כִּי גֵלָה כְּנָף
אָבִיו וְאָמַר כָּל־הָעָם אִמֵּן: כא אַרְוֹר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה
וְאָמַר כָּל־הָעָם אִמֵּן: כב אַרְוֹר שֹׁכֵב עִם־אָחִתּוֹ בַּת־אָבִיו אוֹ

בת־אמוּן וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: כג אָרוּר שֶׁכַּב עִם־חַתְנָתוֹ
 וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: כד אָרוּר מִכָּה רַעְהוּ בַּסֵּתֶר וְאָמַר
 כָּל־הָעַם אָמֵן: כה אָרוּר לִקְחַ שְׂחָד לְהַפּוֹת גִּפְשׁ דָּם וְגַי
 וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן: כו אָרוּר אֲשֶׁר לֹא־יָקִים אֶת־דְּבָרֵי
 הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן:

דברים פרק כ"ח

« וְהָיָה אִם־שָׁמְעוּ תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר
 לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם וַיִּנְתְּנֶךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עֲלִיּוֹן עַל כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ: ז וּבָאוּ עֲלֶיךָ
 כָּל־הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהַשִּׁיגְךָ כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
 ח בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַּשָּׂדֶה: ט בְּרוּךְ פְּרִי־בִטְנֶךָ
 וּפְרִי אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְהֵמְתְךָ שֶׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעַשְׂתָּרוֹת צֹאנֶךָ:
 י בְּרוּךְ טִנְאֶךָ וּמִשְׁאֲרֹתֶךָ: יא בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֵאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה
 בְּצֵאתְךָ: יב יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עֲלֶיךָ נִגְפִים לְפָנֶיךָ
 בַּדֶּרֶךְ אַחַד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׁבַעַה דְרָכִים יִנוֹסוּ לְפָנֶיךָ: יג
 יִצּוּ יְהוָה אַתָּךְ אֶת־הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ
 וּבִבְרַכְךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ: יד יִקְיַמְךָ יְהוָה
 לֹא לְעַם קָדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר גִּשְׁבַּע־לָךְ כִּי תִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹת
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו: יו וּרְאוּ כָל־עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי
 שֵׁם יְהוָה נִקְרָא עֲלֶיךָ וַיִּרְאוּ מִמֶּךָ: יז וְהוֹתֵרְךָ יְהוָה לְטוֹבָה
 בְּפְרִי בִטְנֶךָ וּבְפְרִי בְהֵמְתְךָ וּבְפְרִי אֲדָמָתְךָ עַל הָאֲדָמָה
 אֲשֶׁר גִּשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתְּיךָ לְתֵת לָךְ: יח יִפְתַּח יְהוָה לָךְ
 אֶת־אֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת־הַשָּׁמַיִם לְתֵת מִטַּר־אֲרָצְךָ בְּעֵתוֹ

וּלְבַרְכֶךָ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהַלְוִיתָ גּוֹיִם רַבִּים וְאֹתָהּ לֹא
 תִּלְוֶהָ: ^ג וּנְתַנֶּנְךָ יְהוָה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזֹנֵב וְהָיִיתָ רַק לְמַעַלְהָ
 וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי־תִשְׁמָע אֶל־מִצְוֹתַי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ הַיּוֹם לִשְׁמֹר וּלְעֲשׂוֹת: ^ד וְלֹא תִסּוּר
 מִכָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם יְמִין וּשְׂמֹאל
 לָלֶכֶת אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרָיִם לְעַבְדָּם: ^ה וְהָיָה אִם־לֹא
 תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי
 וַחֲקִיתִיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶנְךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת
 הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגוּנְךָ: ^ו אַרְוֹר אֹתָהּ בְּעִיר וְאַרְוֹר אֹתָהּ בְּשָׂדֶה:
^ז אַרְוֹר טַנְאֶנְךָ וּמִשְׁאַרְתֶּנְךָ: ^ח אַרְוֹר פְּרִי־בִטְנֶנְךָ וּפְרִי
 אֲדָמְתֶךָ שֶׁגֵר אֶלְפִינְךָ וְעִשְׂתָּרֶת צֹאנֶנְךָ: ^ט אַרְוֹר אֹתָהּ
 בְּבֵאֵךְ וְאַרְוֹר אֹתָהּ בְּצֹאֲתֶךָ: ^י יִשְׁלַח יְהוָה | בְּךָ
 אֶת־הַמָּאֲרָה אֶת־הַמְּהוּמָה וְאֶת־הַמַּגְעָרָת בְּכָל־מִשְׁלַח יָדְךָ
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְּׂמֹדֶנְךָ וְעַד־אַבְדְּךָ מִהָרַם מִפְּנֵי רֵעַ
 מִעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֹזְבֵתָנִי: ^{יא} יִדְבֶּק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדְּבָר עַד
 כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אֹתָהּ בְּא־שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: ^{יב}
 יִכְכֶּה יְהוָה בְּשַׁחֲפֹת וּבִקְדָחַת וּבִדְלָקַת וּבַחֲרָחַר וּבַחֲרָב
 וּבַשְּׂדֵפוֹן וּבִירְקוֹן וּרְדִפוֹן עַד אַבְדְּךָ: ^{יג} וְהָיוּ שְׂמִינְךָ אֲשֶׁר
 עַל־רֹאשְׁךָ גַחֲשֵׁת וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרוּל: ^{יד} יִתֵּן
 יְהוָה אֶת־מִטֵּר אֲרֻצְךָ אֲבִק וְעַפָּר מִן־הַשָּׁמַיִם יִרַד עֲלֶיךָ
 עַד הַשְּׂמֹדֶנְךָ: ^{טו} יִתֵּנְךָ יְהוָה | נֶגֶף לְפָנֶיךָ אֵיבֶיךָ בְּדַרְךָ אֶחָד
 תִּצַּא אֵלָיו וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תָּנוּס לְפָנָיו וְהָיִיתָ לְזַעוּהָ לְכָל
 מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ: ^{טז} וְהִיתָה גְבֻלְתֶךָ לְמֵאֲכָל לְכָל־עוֹף

השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד: כו יפכה יהוה בשתיין
מצרים (ובעפלים כתיב) ובטחורים ובגרב ובחרס אשר
לא-תוכל להרפא: כח יפכה יהוה בשגעון ובעורון
ובתמהון לבב: כט והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש
העור באפלה ולא תצליח את-דרכיך והיית אך עשוק
וגזול פל-הימים ואין מושיע: ל אשה תארש ואיש אחר
(ישגלנה כתיב) ישכבנה בית תבנה ולא-תשב בו פרם תטע
ולא תחללנו: לא שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו
חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך
ואין לך מושיע: לב בניך ובנותיך נתנים לעם אחר ועיניך
ראות וכלות אליהם פל-היום ואין לאל ידך: לג פרי
אדמתך וכל-יגיעך יאכל עם אשר לא-ידעת והיית רק
עשוק ורצוץ פל-הימים: לד והיית משגע ממראה עיניך
אשר תראה: לה יפכה יהוה בשתיין רע עלי-הברכים
ועלי-השקים אשר לא-תוכל להרפא מפך רגלך ועד
קדקדך: לו יולך יהוה אתך ואת-מלכך אשר תקים עליך
אל-גוי אשר לא-ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים
אחרים עץ ואבן: לו והיית לשמה למשל ולשנינה בכל
העמים אשר-ינהגך יהוה שמה: לח זרע רב תוציא השדה
ומעט תאסף כי יחסלנו הארבה: לט פרמים תטע ועבדת
ויין לא-תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת: מ זיתים
יהיו לך בכל-גבולך ושמן לא תסוך כי ישל זיתך: מא
בנים ובנות תוליד ולא-יהיו לך כי ילכו בשבי: מב

כָּל-עֵצְךָ וּפְרֵי אֲדָמְתְךָ יִירָשׁ הַצֶּלְצֵל: ^{מג} הַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ
 יַעֲלֶה עִלְיֶךָ מֵעֵלָה מֵעֵלָה וְאַתָּה תִרְדּ מִטָּה מִטָּה: ^{מד} הוּא
 יִלְוֶךָ וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה תִּהְיֶה
 לְזֹנֵב: ^{מה} וּבָאוּ עִלְיֶךָ כָּל-הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וּרְדִפוּךָ וְהִשִּׁיגוּךָ
 עַד הַשְּׂמֹדֶךָ כִּי-לֹא שָׁמַעַתְּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר
 מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךָ: ^{מו} וְהָיוּ בְּךָ לְאוֹת וּלְמוֹפֶת
 וּבְזִרְעֶךָ עַד-עוֹלָם: ^{מז} תַּחַת אֲשֶׁר לֹא-עֲבַדְתָּ אֶת-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מְרֵב כָּל: ^{מח} וְעֲבַדְתָּ
 אֶת-אֱיִבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנֶנּוּ יְהוָה בְּךָ בְּרַעֲב וּבְצָמָא וּבְעִירֹם
 וּבְחֶסֶר כָּל וְנָתַן עַל בְּרִזָּל עַל-צוּאֲרֶךְ עַד הַשְּׂמִידוֹ אִתְּךָ:
^{מט} יִשָּׂא יְהוָה עִלְיֶךָ גּוֹי מִרְחֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר יִדְאָה
 הַנֶּשֶׁךְ גּוֹי אֲשֶׁר לֹא-תִשְׁמַע לְשִׁנּוֹ: ^נ גּוֹי עֲזוֹ פָּנִים אֲשֶׁר
 לֹא-יִשָּׂא פָּנִים לְזִקֵּן וְנֹעַר לֹא יִחַן: ^{נא} וְאָכַל פְּרִי בְהִמְתָּךְ
 וּפְרֵי-אֲדָמְתְךָ עַד הַשְּׂמֹדֶךָ אֲשֶׁר לֹא-יִשְׁאִיר לְךָ דָּגֵן
 תִּירוֹשׁ וַיִּצְהָר שֹׁגֵר אֲלֶפֶיךָ וְעִשְׂתֵּרֶת צֹאנֶךָ עַד הָאֲבִידוֹ
 אִתְּךָ: ^{נב} וְהִצַּר לְךָ בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ עַד הַדַּת חֻמְתֶּיךָ הַגְּבוּהַת
 וְהַבְּצֻרוֹת אֲשֶׁר אַתָּה בִטַח בָּהֶן בְּכָל-אֲרָצְךָ וְהִצַּר לְךָ
 בְּכָל-שְׁעָרֶיךָ בְּכָל-אֲרָצְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְךָ: ^{נג}
 וְאָכַלְתָּ פְרֵי-בִטְנְךָ בְּשֵׂר בְּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן-לְךָ יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר-יֵצִיק לְךָ אֵיבֶכְךָ: ^{נד} הָאִישׁ
 הַרָבִךְ בְּךָ וְהַעֲנֵג מְאֹד תִּרְעַע עֵינָיו בְּאַחִיו וּבְאִשְׁתּוֹ חֵיקוֹ
 וּבְיָתֵר בְּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר: ^{נה} מִתַּת אֶל לְאַחַד מֵהֶם מִבְּשֵׂר
 בְּנָיו אֲשֶׁר יֹאכַל מִבְּלֵי הַשָּׂאִיר-לוֹ כָּל בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק

אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶכְךָ בְּכָל־שַׁעְרֶיךָ: ^ט הַרְפֵּה בְּךָ וְהִעַנְגָה
אֲשֶׁר לֹא־נִסְתָּה כַּה־רַגְלָה הֵצַג עַל־הָאָרֶץ מִהַתְעַנֵּג וּמִרְךָ
תִּרְעַע עֵינֶיךָ בְּאִישׁ חִיקָה וּבִבְתָה: ^י וּבְשִׁלְיֹתָהּ הַיּוֹצֵת
| מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבִבְנֵיהָ אֲשֶׁר תֵּלֵד פִּי־תֹאכְלֶם בְּחֹסֶר־כֹּל
בְּסִתָּר בְּמִצּוֹר וּבְמִצּוֹק אֲשֶׁר יֵצִיק לָךְ אֵיבֶכְךָ בְּשַׁעְרֶיךָ: ^{יא}
אִם־לֹא תִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר הַזֶּה לִירְאָה אֶת־הַשָּׁם הַנּוֹכַח וְהַנּוֹרָא הַזֶּה
אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{יב} וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת־מִכְתָּרְךָ וְאֵת מִכְּוֹת
וְרַעַךְ מִכְּוֹת גְּדֹלֹת וְנֹאמָנוֹת וְחָלִים רָעִים וְנֹאמָנִים: ^{יג}
וְהִשִּׁיב בְּךָ אֵת כָּל־מְדוּנָה מִצָּרִים אֲשֶׁר יִגְרֹת מִפְּנֵיהֶם
וְדַבְּקוּ בְּךָ: ^{יד} גַּם כָּל־חָלִי וְכָל־מָכָה אֲשֶׁר לֹא כָּתוּב בְּסֵפֶר
הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יְהוָה עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמֹדֶךָ: ^{טו} וְנִשְׁאַרְתֶּם
בְּמַתִּי מְעֻט תַּחַת אֲשֶׁר הֵייתֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב כִּי־לֹא
שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: ^{טז} וְהָיָה כִּפְּאֶשֶׁר־שָׁשׁ יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֹתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֹתְכֶם כֵּן יִשְׁיֵשׁ יְהוָה
עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֹתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֹתְכֶם וּנְסַחְתֶּם מֵעַל
הָאָדָמָה אֲשֶׁר־אַתֶּם בְּא־שָׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: ^{יז} וְהִפִּיצְךָ יְהוָה
בְּכָל־הַעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד־קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבַדְתָּ שָׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעֶתָ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ עֵץ וְאֶבֶן:
^{יח} וּבְגוֹיִם הֵהֱם לֹא תִרְגְּעַע וְלֹא־יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף־רַגְלֶךָ וְנִתַּן
יְהוָה לָךְ שֵׁם לֵב רַגֵּז וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדֹאֲבוֹן נֶפֶשׁ: ^{יט} וְהָיוּ
חֲטִיבֵי תִלְאִים לָךְ מִנְּגֵד וּפְחַדְתָּ לַיְלָה וַיּוֹמֶם וְלֹא תִאֲמִין
בְּחַיֶּיךָ: ^כ בְּבִקְרַת תֹּאמַר מִי־יִתֵּן עֲרֹב וּבְעֶרְבֵי תֹאמַר מִי־יִתֵּן

בְּקֶרֶת מִפְּתַח לְבַבְךָ אֲשֶׁר תִּפְתָּח וּמִמְרֹאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר
 תִּרְאֶה: ^{סח} וְהִשִּׁיבְךָ יְהוָה | מִצָּרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר
 אָמַרְתִּי לְךָ לֹא-תִסֶּיף עוֹד לִרְאֹתָה וְהִתְמַכְּרְתָם שָׁם
 לְאֵיבֶיךָ לְעֹבְדִים וְלִשְׂפָחוֹת וְאִין קָנָה: ^ט אֱלֹהֵי דְבָרֵי
 הַבְּרִית אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה לְכַרֵּת אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלִּבְדֵּי הַבְּרִית אֲשֶׁר-כָּרַת אִתְּם בְּחֶרֶב:

המלך גולל את הספר תורה, ומברך שמונה ברכות:

ברכה ראשונה:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אֲשֶׁר נָתַן לָנו תּוֹרַת אֱמֶת
 וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שניה:

רְצֵה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלִתְפִלָּתָם
 שְׁעָה, וְתִרְצֶה הָעֲבוּדָה בְּדָבִיר בֵּיתְךָ, וְאֲשִׁי
 יִשְׂרָאֵל וְתִפְלְתֵם מִהֲרָה בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרָצוֹן,
 וְתִהְיֶה לְרָצוֹן תָּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שְׂאוֹתֶךָ לְבִדְךָ בִּירְאָה
 נְעִבּוּד:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שלישית:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָהּ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, צִוְּרָנוּ צִוְּרֵי חַיֵּינוּ,
 מִגֵּן יִשְׁעָנוּ אַתָּה הוּא לְדוֹר וָדוֹר, נוֹדָה לָךְ
 וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ, עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ, וְעַל
 נְשִׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נַפְסֶיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם

עֲמָנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת,
 עָרַב וּבָקַר וְצִחָרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ,
 וְהִמְרַחֵם כִּי לֹא תִמּוּ חַסְדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם קוִיֵּנוּ
 לָךְ: וְעַל כָּל־מִלְכֵי הָעוֹלָם וְעַד: וְכָל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סְלָה,
 וַיִּהְיוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת שִׁמְךָ הַגָּדוֹל בְּאַמֶּת לְעוֹלָם
 כִּי טוֹב, הָאֵל יִשׁוּעַתָּנוּ וְעֲזָרָתָנוּ סְלָה, הָאֵל
 הַטּוֹב: בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַטּוֹב
 שִׁמְךָ וְלִךָ נָאָה לְהוֹדוֹת:

השומעים עונים:

בָּרוּךְ שִׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד:

ברכה רביעית:

אַתָּה בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים, אֲהַבְתָּ אוֹתָנוּ
 וְרָצִיתָ בָּנוּ, וְרוֹמַמְתָּנוּ מִכָּל הַלְּשׁוֹנוֹת,
 וְקִנְיַתָּנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְקִנְיַתָּנוּ מִלְּכָנוּ לְעַבְדוֹתֶיךָ,

וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עָלֵינוּ קְרֵאתָ: וְהַתָּן לָנוּ
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה חַגִּים
 וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם חַג הַסִּפּוֹת הַזֶּה, זְמַן
 שִׂמְחָתֵנוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ זִכָּר לְיִצְיַאת מִצְרָיִם:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וְיָבֹא וְיַגִּיעַ,
 וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה וְיִשְׁמַע, וְיִפְקֹד וְיִזְכָּר זְכוֹרֵינוּ
 וּפְקוּדוֹתֵינוּ, וְזָכוֹן אֲבוֹתֵינוּ, וְזָכוֹן מְשִׁיחַ בֶּן
 דָּוִד עֲבָדְךָ, וְזָכוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קֹדְשְׁךָ, וְזָכוֹן
 כָּל עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל לְפָנֶיךָ, לְפִלִּיטָה לְטוֹבָה,
 לְחַן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים, לְחַיִּים טוֹבִים וְלִשְׁלוֹם.
 בְּיוֹם חַג הַסִּפּוֹת הַזֶּה, זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ
 לְטוֹבָה. וּפְקֹדֵנוּ בּוֹ לְבִרְכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים
 טוֹבִים. וּבְדַבָּר יִשׁוּעָה וְרַחֲמִים, חוּם וְחֲנּוּן,
 וְרַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ, כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ, כִּי אֵל
 מִלְּךָ חַנוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְהַשִּׂיאוּנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶת בְּרַכַּת מוֹעֲדֶיךָ,
 לְחַיִּים וְלִשְׁלוֹם, לְשִׂמְחָה וְלִשְׂשׁוֹן, כַּאֲשֶׁר רָצִיתָ
 וְאָמַרְתָּ לְבָרְכֵנוּ. קֹדְשָׁנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ
 בְּתוֹרָתְךָ, שְׂבַעֵנוּ מִטוֹבְךָ, וְשִׂמַּח נַפְשָׁנוּ
 בִּישׁוּעָתְךָ, וְטַהַר לְבָבֵנוּ לְעֲבֹדְךָ בְּאֵמֶת, וְהִנְחִילֵנוּ

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׂוֹן מוֹעֲדֵי קִדְשְׁךָ
 וַיִּשְׂמְחוּ בְּךָ יִשְׂרָאֵל מִקִּדְשֵׁי שְׂמֹנֶה: בְּרוּךְ אַתָּה
 יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מִקִּדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְחַזְמֵנִים:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה חמישית:

מתפלל על המקדש שיעמוד, וחותם:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַשּׁוֹכֵן
 בְּצִיּוֹן:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שישית:

מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם, וחותרם:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר
 בְּיִשְׂרָאֵל:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שביעית:

מתפלל על הכהנים שירצה ה' עבודתם, וחותרם:
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִקְדָּשׁ
 הַכֹּהֲנִים:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

ברכה שמינית:

מתחנן ומתפלל כפי מה שהוא יכול, וחותם:
הוֹשִׁיעַ יְהוָה אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל שְׁעַמּוֹ צְרִיכִין
לְהוֹשִׁיעַ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה שׁוֹמֵעַ
תְּפִלָּה:

השומעים עונים:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעַד:

ספר המצוות להרמב"ם

מצות עשה ט"ז

היא שצונו להקהיל את העם ביום השני של סכות במוצאי שמטה ולקרוא קצת פרשיות ממשנה תורה באזניהם והוא אמרו (דברים לא יב) 'הקהל את העם האנשים' וגו' וזו היא מצות הקהל. ואמרו בקידושין (לד.) כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. והקשו והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות ובארו בסוף המאמר אין למדין מן הכללות. וכבר נתבארו משפטי מצוה זו וכל מי יקרא ואיך יקרא ואי זה דבר יקרא בפרק ז' מסוטה.

ספר החינוך

מצוה תרי"ב

מצות הקהל במוצאי שביעית:

שנצטוינו שיקהל עם ישראל כולו אנשים ונשים וטף במוצאי שנת השמטה בחג הסוכות ביום שני בחג ולקרוא קצת מספר משנה תורה באזניהם שהוא אלה הדברים, ועל זה נאמר (דברים לא יב) הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו'. וזאת היא מצות הקהל הנזכרת בתלמוד כענין שאמרו בראשון של קדושין (לד.), והרי הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות, ופירשו בסוף הענין, אין למדין מן הכללות, כלומר שהאמת שהנשים חייבות בזאת המצוה:

משרשי המצוה, לפי שכל עיקרן של עם ישראל היא התורה, ובה יפרדו מכל אומה ולשון להיות זוכין לחיי עד תענוג נצחי שאין למעלה הימנו בנבראים, על כן בהיות כל עיקרן בה ראוי שיקהלו הכל יחד בזמן אחד מן הזמנים לשמוע דבריה ולהיות הקול יוצא בתוך כל העם אנשים ונשים וטף לאמר מה הקיבוץ הרב הזה שנתקבצנו יחד כולנו, ותהיה התשובה לשמוע דברי התורה שהיא כל עיקרנו והודנו ותפארתנו, ויבואו מתוך כך לספר בגודל שבחה והוד ערכה ויכניסו הכל בלבם חשקה, ועם החשק בה ילמדו לדעת את השם ויזכו לטובה וישמח ה' במעשיו, וכענין שכתוב בפירוש בזאת המצוה ולמען ילמדו ויראו את ה':

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה שהמלך הוא היה המחוייב לקרוא באזניהם. ובעזרת הנשים היה קורא, וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח. ומהיכן הוא

קורא מתחלת ספר אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ישראל, ומדלג לווהיה אם שמוע, וגומר אותה פרשה, ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב, ופוסק:

וכיצד הוא קורא, תוקעין בחצוצרות בכל ירושלם, ומביאין בימה גדולה, ושל עץ היתה, ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים, והמלך הולך ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו, וכל ישראל העולים לחג מתקבצים סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול והכהן גדול נותנו למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה יושב, ופותח ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת וקורא הפרשיות שאמרנו ומברך לאחריה כדרך שמברבין בבתי כנסיות, ומוסיף שבע, ואלו הן, רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו', ומודים אנחנו לך, אתה בחרתנו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה, הרי שלש ברכות כמטבען. רביעית, מתפלל על המקדש, וגומר בה השוכן בציון. חמישית, מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותרם הבוחר בישראל. ששית, מתפלל על הכהנים שירצם האל, וחותרם בה מקדש הכהנים. שביעית, מתחנן ומתפלל בה כפי מה שהוא יכול וחותרם בה הושע ה' את עמך ישראל שעמך ישראל צריכים להושיע ברוך אתה ה' שומע תפלה:

ונוהגת מצוה זו בזמן שישראל על אדמתם:

ועובר על זה בין איש בין אשה ולא בא במועד הזה לשמוע דברי התורה, וכן המלך אם לא רצה לקרות בטלו עשה זה. וענשם גדול מאד, כי זאת המצוה עמוד חזק וכבוד גדול בדת:

לאפרושי מאיסורא

ידוע מכל הפוסקים האיסור לעלות להר הבית בזמן הזה. והיות
וישנם זדים ממרים שבזמנינו המהרסים לעלות אל הר הבית, נציג
בכאן תשובה שקבלנו מהרה"ג הרב מרדכי אליהו זצוק"ל בעצם
כתב ידו, בנוגע לענין זה, שכותב שאסור מדאורייתא לעלות בזמן
הזה, ובהיות שפסקיו מקובלים גם בחוגים שלהם, על ידי זה להסיר
מכשול שלא יצטרפו עוד יהודים אחריהם ח"ו, וגם שהם
עצמם יחזרו בתשובה.

כתב ידו של הרה"ג הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

אשר ראיתי בכתב ידו
הגאון הגדול

נפסק להלכה שאסור מדאורייתא
לעלות בזמן הזה.

אזרח ימים בימינה

כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם (מנחות קי.).

מצוה רבה לעמוד לעזרתנו להדפסת הספרים הנוספים

ניתן להקדיש לע"נ וכדומה

אמר לו הקב"ה גדול קרייתה בתורה כבנינה,
לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית
בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה
אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקים בבנין
הבית (תנחומא צו י"ד).

אפשר לתרום בטלפון: 05041-94471

או בת.ד. 8031 בית שמש

רשמיאלה עושר וכבוד

כתב החפץ חיים זיע"א:

והנה לפי מה שביארנו עד כה גודל ענין קדושת לימוד הזה [לימוד ההלכות השייכות לקרבנות ולבית המקדש], וגודל החיוב להכין עצמנו בידיעת הלכותיו, ומי שאין לו שהות או שאינו מוכשר לזה, יראה עכ"פ לעשות מעמד ומצב לאחרים שיעשו כן ויחשב על שמו. ע"כ מה נאה היה אלו ימצאו בכל פלך איזה עשירים מנדבין מנכסיהן לקבוע... שילמדו הסדר ההוא ויהיו בקיאים בכל הלכותיו... ללמוד ההלכות אלו על בורין ולפלפל בהן ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא, כי כיון שהקב"ה חושב להלימודים אלו כאלו מקיימין אותן בפועל ממש צריך להשתדל ולידע כל דבר בבירור, וכמו שכתב השל"ה בספר 'יש נוחלין' (מתוך

דברי החפץ חיים זיע"א במאמר 'תורה אור').